УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

ЗБІРНИК ІСТОРИЧНО-ФІЛОЛОГІЧНОГО ВІДДІЛУ № 41

Russisch-ukrainisches Wörterbuch für die Juristen.

Російсько-український словник правничої мови

(понад 67.000 слів)

Праця Правниче-Термінологічної Комісії при Соціяльно-Економічному Відділі Академії Наук.

Члени редакційної колегії:

В. І. ВОЙТКЕВИЧ-ПАВЛОВИЧ, Г. Д. ВОВКУШІВСЬКИЙ, В. О. КРИЖАНІВСЬКИЙ, І. Ю. ЧЕРКАСЬКИЙ, редактор-упорядник А. Л. ДРОБ’ЯЗКО

Головний редактор: акад. А. Ю. КРИМСЬКИЙ.

У Києві — 1926

Останнє оновлення 15.06.2010

Переднє слово

За ухвалою Соціяльно-Економічного (III-го) Відділу Української Академії Наук 27 лютого 1919 року засновано було під головуванням (тепер уже покійного) академика О. І. Левицького „Правничу Термінологічну Комісію“ в складі: акад. А. Ю. Кримського, акад. Б. О. Кістяківського (тепер уже покійного) та правників-практиків: М. І. Радченка, О. Ф. Хруцького, П. Я. Стебницького, В. М. Ачкасова, О. М. Бутовського й І. Ю. Черкаського. Останнього, тоб-то І. Ю. Черкаського, новозаснована Комісія на першому-ж свойому засіданні (10 березня р. 1919) обрала на секретаря. Тоді-ж-таки поповнила вона свій склад, запрохавши в число членів В. О. Коренева, В. О. Крижанівського, Г. Д. Вовкушівського, М. Ф. Чернявського, В. В. Колбасьєва, О. О. Тізенгавзена, В. С. Назімова, В. І. Грекова, М. Д. Пухтинського, Д. А. Марковича, А. Л. Дроб’язка та В. Д. Гаврика, а на засіданні 17 березня того-ж року — В. І. Войткевича-Павловича, М. І. Ляхницького, М. М. Товстоліса й К. М. Кротевича. Отже „Правнича Термінологічна Комісія при Соціяльно-Економічному Відділі Української Академії Наук“ складалася з трьох академиків і двацяти правників-практиків; але вужча редакційна колегія звичайно не переходила цифру шістьох людей.

На засіданнях 22 — 24 березня 1919 р. визнано було, що треба дати не вузьку спеціяльну збірку термінів, а такий російсько-український правничий словник, до якого увійшли-б відповідні властивостям українського права й мови — по змозі всі найпотрібніші для біжучої щоденної праці правника-практика слова, терміни та вирази; а тому такий словник повинен містити в собі не самі-но суто-правничі терміни з паростів права кримінального, цивільного, фінансового й т. и., ба й слова так званого вищого розуміння, та по змозі всі ті слова та вирази, які потрібні правникові в його щоденній праці при складанні різного роду правничих актів, при виголошенні промов на суді, при судовому та адміністраційному діловодстві, листуванні й т. и., нехай би читач правничого словника таким чином мав змогу завдовольнити цю свою потребу, не звертаючися ще й до инших, „нетермінологічних“ російсько-українських словників.

Ще й перед тим, як Академія Наук заснувала свою Правниче-Термінологічну Комісію, на Україні вже була провадилася праця в цьому напрямкові, дещо було зроблено, почасти навіть і опубліковано. Українське Правниче Товариство вже було й друком видало свій „Короткий московсько-український словник судівництва та діловодства“; термінологічні комісії державних установ України за часів попередніх урядів (Центральної Ради, гетьмана) теж провадили роботу та й зредагували цілі збірки потрібного матеріялу. Все те Правниче-Термінологічна Комісія Академії Наук у своїх руках мала та й критично використала; але довелося покласти ще дуже й дуже багато труду на те, щоб збільшити реєстр усіх правничих термінів, які потрібують українського перекладу. Для зредагування реєстру притягнуто було до діла всі латинські, німецькі, французькі й російські словники, які тільки можна було під той час здобути в Києві, переглянуто було й збірки російських законів, а для української частини — як-найширше використано було чотирьохтомовий „Словарь украинскаго языка“ Б. Д. Грінченка і новітню наукову літературу, українською мовою друковану. Обговорювати та колегіяльно ухвалювати альфабетно-погуртовані терміни Комісія почала 5-го квітня 1919 р., а скінчила 26-го березня 1921 р. (тоб-то замалим не в 2 ½ р.), потративши на це 395 засіданнів (у 1919 році — 144, у 1920 р. — 137 і в 1921 р. — 114). Щоб не затримувати працю, з 10 травня 1920 року, для обговорювання додаткового матеріялу, що увесь час прибував, на ті літери, котрі Комісія вже перейшла, було виділено підкомісію; на обговорювання додаткового матеріялу підкомісія витратила 93 засідання (13 в 1920 році, 23 в 1921 р. і 56 в 1922 році), закінчивши працю 30 червня 1922 року.

Скінчивши перше своє завдання, себ-то критично обговоривши й ухваливши оснівний лексичний матеріял, взятий із живої української мови, Правнича Комісія вступила в другу стадію своєї роботи. Вона притягла до діла ще й тую давню українську правничу термінологію, яку розкидано щедрою рукою по давніх українських актах (друкованих і рукописних) і по розвідках старих українських правників.

Для цього Комісія використала:

1) „Общій словарь“ (давньоукраїнської мови XIV — XV в.), доданий до збірки Вл. Розова „Южнорусскія грамоты“ т. 1, 1917 р. стор, 1 — 75; вкорочено він зазначається: ЮГ.

2) „Словарь книжной малорусской рѣчи XVII в.“, доданий до розвідки П. Житецького „Очеркъ литературной исторіи малорусскаго нарѣчія“. Вкороч.: ЖО.

3) Акти, надруковані в праці О. М. Лазаревського: „Очерки по исторіи Малороссіи“, вип. V за 1899 р. Вкороч.: ЛОМ.

4) Акти, надруковані в праці О. М. Лазаревського „Украинскія історическія мелочи“. Вкороч.: ЛИМ.

5) „Архивъ Юго-Западной Россіи“ (АЮЗР), особливо ч. 6, т. І; ч. 8, т. ІІІ, і т. V.

6) Акти, додані до праці О. М. Лазаревського: „Замѣчанія на историческія монографіи Д. П. Миллера „О малорусскомъ дворянствѣ и Статутовыхъ судахь“. Вкороч.: ЛЗ.

7) Акти під заголовком: „Стороженки. Фамильный архивъ“ т. VI. Вкороч.: СФА.

8) Рукописну розвідку бунчукового товариша Чуйкевича: „Судъ и росправа“ 1750 р. Вкороч.: ЧСР.

9) „Сборникъ матеріаловъ для исторической топографіи г. Кіева“; К. 1844. Вкороч.: ТОК.

10) Акти, що їх зібрав О. М. Лазаревський (з відділу рукописів бібліотеки кол. київськ. університету): Протоколи Полтавського Полкового суду. Вкороч.: ЛР, або РЛ.

11) Акти Віл. Арх. Ком. т. XVIII. Вкороч.: АВАК.

12) Почаївський стародрук XVIII в. „Сѣмя слова Божого“.

13) „Акты Полт. город. уряду XVII в.“, вип. І, — Модзалевського. Вкороч.: АКПГУ.

14) Документи Рум’янцівського опису, Переяславський полк (рукоп. відд. бібліотеки кол. київськ. університету). Вкороч.: РО.

15) Договір та ухвала між гетьманом Орликом і військом Запорізьким.

16) Черниговскія Губернскія Вѣдомости. Вкороч. ЧГВ.

Із зазначених джерел Комісія взяла близько 2.000 слів-термінів. Багато поміж ними було таких, що й досі любісінько живуть в устах українського народу, але траплялися й такі, що їх у живій мові тепер уже нема. Перед такими, тепер невживаними словами дається в нашому словнику зазначка: „(стар.)“ тоб-то „старе“, чи там — „староактове“. Яка була ця праця тяжка, видно хоч-би з того, що на вибирання термінів із словника, доданого до „Южнорусскихъ грамотъ“ В. Розова, Комісія затратила 10 засіданнів, а взяла звідти всього тільки 68 слів-термінів — себ-то одно засідання ішло пересічно на 7 термінів! Студіюючи-ж сами акти, Комісія спромагалася зачитувати в одно засідання пересічно один друкований аркуш і, обміркувавши зачитаний текст, могла взяти для словника звичайно яких-небудь 6 — 8 термінів.

Працюючи над вибором слів-термінів і виразів із давньої правничої мови, Комісія рівночасно не переставала й далі користати із живої української мови, посилаючи для цього в різні місця України окремих своїх членів, щоб вони безпосередньо з уст народу збирали правничі терміни, за наперед укладеною програмою. Крім того й сучасне українське друковане слово, наскільки в ньому можна бувало знаходити потрібний матеріял, не було й надалі залишено без уваги. Отож, використано було ще ось які видання:

1) Переклад П. Куліша: Маніфест 19 лютого 1861 року з Положенням про селян. Вкороч.: КМ.
2) „Чумацькі народні пісні“ Рудченка.
3) Словник Яворницького, т. І.
4) Словник, доданий до граматики українського язика Ів. Нечуя-Левицького. Вкороч.: ІЛ; або: Неч.-Лев.
5) „Сьогочасна часописна мова на Україні“ — Ів. Нечуя-Левицького.
6) „Перехресні стежки“ Ів. Франка (повість на карному ґрунті). Вкороч.: ПС (ІФ).
7) „Історія Туреччини“ (1923) акад. А. Ю. Кримського. Вкороч.: ІТ.
8) „Правнича Часопись“ річник VI.
9) „Державний Вісник“ за 1918 р.
10) а надто: Радянське законодавство — низка збірників.

Це була, так сказати, вже третя стадія роботи над словником. І от, з 1922 року Комісія приступила до остаточного редагування словника, присвячуючи на це до 6 годин щоденної праці, і за 136 засіданнів-днів (31 засідання в 1923 році, й 105 — в 1924 р.), закінчила працю на 13 червня 1924 року. Тоді цей словник пішов на філологічну редакцію до акад. А. Ю. Кримського. Він охоче взяв на себе цю нелегку повинність, бо тимчасом Державне Видавництво (мабуть через брак коштів) одклало на довший час друкування ІІ-го тому академічного „Російсько-українського Словника“, що мав-би виходити в світ під редакцією акад. А. Ю. Кримського, і шановний академик уважав за свою моральну повинність пильно попрацювати хоч над правничим словником, раз нема змоги працювати над редагуванням ІІ-го тома загально-академічного словника)). Робота академика А. Ю. Кримського не обмежилася на суто-філологічному обробленні поданого йому матеріялу: він ще й од себе збагатив словник термінами, взятими з тих джерел, якими Комісія не встигла покористуватися. На початку 1926 року словник почав і друкуватися.

Здавши свою працю для редагування акад. Кримському, Комісія одначе не перестає й далі збирати матеріял для поповнення того складеного словника, чи то із давньої української правничої мови, чи то із сьогочасної, сподіваючися внести нові матеріяли до словника вже в другому його виданні.

Оце така зовнішня, довгенька нівроку, історія нашої більше ніж семилітньої пильної роботи. Та варто ще зазначити й той матеріяльний стан, в якому перебувала Комісія, збираючи матеріял для словника й складаючи його. Члени Правничої Комісії вважалися нештатними науковими співробітниками Української Академії Наук і тому жадного місячного утримання не одержували. Тільки поодинокі члени займали штатні посади в Академії по инших, несловникових комісіях і ділилися своїм (звичайно нужденним) утриманням з тими, хто нічого не одержував. Потім з 1923 року Академія з мізерних коштів, одпущених їй на науково-операційні видатки, могла вже дещо виплачувати за опрацьовані в Комісії картки, але небагато, тільки 40 відсотків. Щоб уявити собі, скільки навіть тоді одержував кожен член Комісії, нагадаймо, що бували засідання, коли Комісія, перечитавши більше-менше 1 друкований аркуш актів, ухвалювала звідти для словника якихсь 6 — 8 термінів. Якщо рахувати картку за найвищим тарифом (11,72 коп.), то матимем за одно засідання, беручи на одно засідання 7 опрацьованих карток, всього на всього 11,72 X 7 = 82 коп. Це — на 6 чоловіка, що працювали в 1923 — 24 рр. або на одного чоловіка — по 82 : 6 = 13 ⅔ коп. за одно засідання. Через те-ж, що Академія могла виплачувати тільки 40 відс. зазначеної суми (а бували часи, коли Академія оплачувала всього тільки 5 відс., а бувало, що й нічогісінько), то за одно засідання кожний член Комісії одержував по 4,4 коп. (навіть не цілого п’ятака!), а на місяць припадало на одного по 1 — 1 ½ карб. Ції цифри аж надто красномовні, навіть без усяких коментарів, і додати варто хіба лиш те, що члени Комісії свою уперту працю провадили в жахливих умовах не тільки голоду, ба й холоду, бо приміщення Академії Наук узимку не опалювано: Академія не мала дров. Вже аж тоді, як праця над словником вступала в свою останню стадію, прийшло на допомогу авторам Державне Видавництво України. Воно, думаючи попереду само видрукувати цей словник, виплатило Комісії певну частину авторського гонорару, а потім дозволило Комісії видати словник самостійно, як суто академічне видання, з тим, щоб узяту од Держвидава грошову підмогу повернути йому готовими видрукуваними примірниками книжки. За це Комісія складає Держвидавові щиру подяку.

На закінчення почуваємо моральний обов’язок пом’янути тих товаришів-членів Комісії, яких немає вже в живих і які, таким чином, одійшли від роботи не з власної волі. В 1919 році померли не своєю смертю О. О. Тізенгавзен і В. В. Колбасьєв, останній раз узявши участь в засіданні Комісії 12 серпня 1919 р.; 1920 року помер В. І. Греків, взявши останній раз участь у праці Комісії 16 вересня 1920 р.; в 1921 р. помер з голоду О. Ф. Хруцький, що останній раз брав участь у праці 17 листопаду 1921 р.; в 1922 році 10 вересня помер М. І. Радченко, останній раз брав участь у праці 3 серпня 1922 р. М. І. Радченка ще 28 квітня 1919 року обрано було на заступника Голови Комісії, і він одтоді й аж по день своєї смерти керував працею Комісії, бо голова Комісії академик О. І. Левицький через свою старезність і хорість не міг звичайно брати діяльної участи в роботі. Після Радченкової смерти на голову обрано було В. О. Крижанівського (15 серпня 1922 р.), а як він зріксь обов’язків голови, то на голову обрано було І. Ю. Черкаського (25 листопаду 1923 р.). Секретарем з 25 лютого 1921 року і на цей день перебуває В. І. Войткевич-Павлович.

Випускаючи у світ оцей словник, ми його назвали не «Правничий Словник», бо в нього ввійшли не тільки-но суто-правничі терміни, а «Словник Правничої Мови», бо заводилися до нього й усякі инші слова-терміни й вирази, що потрібні бувають правникові як в усній так і в писаній правничій мові. Про це ми згадали в початку нашої передмови. Ми дуже добре бачимо й знаємо, що в нашому словникові є прогалини, безперечно знайдуться й помилки; живовидячки, багато ще треба буде попрацювати над вивершенням його для другого видання. Ми свідомо подаємо багато синонімів, бо наш словник — академічний, науковий і подає те, що зачерпнув із різних джерел. Окрім того ми гадаємо, що живу мову не можна механізувати, і не можна втиснути різні відтінки в одне слово: одне слово не раз-у-раз може покривати всі відтінки того чи иншого розуміння. Працюючи тепер багато над перекладами наукових розвідок українською мовою, ми, що склали оцей словник, наочно переконуємося, що без синонімів, без відтінків того чи иншого розуміння-терміну, перебутися не можна: влучним бувши в одному сполученні, той самий термін в иншому сполученні слів вже й не підходить. Свідомо ми повводили в словник багато слів із давньої правничої української мови, щоб з’ясувати звязок сучасної мови з давньою, підвести під сучасну правничу мову

історичний ґрунт і показати, яку силу слів із давньої правничої мови заховує сучасна мова України й як жорстоко помиляються ті, котрі обвинувачують теперішню українську мову, закидаючи їй штучність, кованість, галичанізм, то-що. Адже показується, що ті самі слова, котрі иноді, здається, так ріжуть наше зросійщене вухо, мала в уживанні українська мова ще перед 200 — 300 роками. І тільки відірвавши нас у другій половині XVIII в. од нашої давньої культури, від нашої української наукової мови, русифікаційна політика московського імперіялізму примусила нас забути тую мову, одзвичаїла нас навіть правильно читати ту давню українську мову, та й то так ґрунтовно одзвичаїла, що коли-б українець кінця XVII віку почув, як сучасні вчені українці (звичайно котрі не філологи) вимовляють, читаючи давні українські акти, то він подумав-би, що то читають якоюсь чужою, незрозумілою для нього слов'янською мовою.
Прохаємо українських правників і взагалі українське громадянство подавати листовно свої зауваження з приводу нашого словника. А хто хоче й може, той навіть і матеріяли, особливо з уст українського народу, нехай ласкаво надсилає до Комісії. Їх вона вдячно візьме всі до уваги і в майбутньому виданні повиправляє пропуски, недоладності й помилки, які будуть зазначені.

У Києві. Редакційна колегія.
Року 1926-го червня 15.

ПОЯСНІННЯ ВКОРОЧЕНЬ.

- (Розділка, дефіс), поставленая перед кінцем слова, заміняє собою цілий початок слова. Наприклад, коли в рубриці «Авторитéт» ми стрічаємо: «доверяться чьему -ту», то маємо це читати: «доверяться чьему авторитéту». Або знов: Безвозмéздный, -но — треба читати: Безвозмéздный, безвозмéздно». Очевидячки, так само — і в українських словах. Напр.: «передплáтник (-ка)» треба читати: «передплáтник (nominativ), передплáтника (genitiv)».

( ) Круглі дужки, поставлені поруч називного відмінку, визначають, що в дужках подано форму родового відмінку. Прим., вищенаведений приклад «передплáтник (-ка)» треба розуміти так: «називний відмінок — передплáтник, родовий відмінок — передплáтника». Коли-б дужок не було, то треба було-б розуміти, що подано форму рівнорядну; от, «промóвець, -вця» треба розуміти: «промóвець» и «промóвця», тим часом як «промóвець (-вця)» має визначати: «наз. відм. — промóвець. род. відм. — промóвця». В инших випадках круглі дужки показують, що якусь літеру або цілий склад можна й читати, а можна й не читати; от, «торгóв(éльн)ий» треба розуміти: «торгóвий», або «торговéльний». Коли надруковано: «(роз)дрóблення», то це значить, що єсть і слово «роздрóблення», і просто «дрóблення».

[ ] Ламані дужки показують на паралелізм. Прим. «пó[í]мста» читати треба: «пóмста», або «пíмста». Окрім того в ламаних дужках ставляться фразеологічні приклади.

Инші вкорочення.

бот. — ботанический термин
вульг. — вульгарно
гал., галицк.— галицкое слово
делик. — деликатно
диал. — диалектизм, в диалектах
ж. р. — женский род
зап., западн. — западно-украинское слово
зоол. — зоологический термин
мед. — медицинский термин
мн. — множественное число
м. р. — мужеский род
муз. — музыкальный термин
напр. — например
напыщ. — напыщенно
отгл. сущ. — отглагольное существительное
отрицат. — отрицательно
положж. — положительно
полон. — полонизм
пренебреж. — пренебрежительно
провинц. — провинциализм

разгов. — разговорное слово
сказ. — сказуемое
см. — смотри
соб. — собирательное
сов. — совершенный вид
с. р. — средний род
стар. — старинное неупотребительное теперь слово
ув. — увеличительное
ум. — уменьшительное
устар. — устарелое слово
фамил. — фамильярно
хим. — химический термин

Про українські дієслова треба пам’ятати, що вони в словнику подаються в формі як виду недоконаного, так переважно й доконаного (російська форма здебільша береться тільки недоконана). Тому, напр., елліптичне: «Обгонть — випереджти, впередити, переганти, перегнти» треба повністю читати так: «Обгонть, обогнть — випереджти, сов. впередити, переганти, сов. Перегна́ти»

Нарешті, зазначім, що новий російський правопис ще досі твердо не встановив альфабетного порядка для того апострофа (’), який у середині слова замінив собою скасовану літеру ъ. У нашому словникові найчастіш береться давній порядок розміщення російських слів (що, здасться, і тепер має найширше вживання). Напр., російське слово Об’едине́ние іде в нашому словнику після слова О́бщность (ст. 96). Тільки-ж подекуди з огляду на українського читача згадуються такі російські слова ще й у порядкові альфабету українського, в якому об’ед... має, як відомо, місце поруч обед... (див. ст. 91). Та напевне, через неминучий недогляд, повстала в декотрих випадках певна непослідовність, якої ми сами не помітили, а помітить уже, хіба, читач.

Аберрация – аберація, наслідок протизаконного вчинку, що не відповідає меті цього вчинку; збочення, одхил; (*половая, умственная*) сексуальне, розумове збочення.
Абонемент – передплата (на часопис, книжку, місце в театрі, то-що).
Абонементный – передплатний (картка, книжка, ціна, то-що).
Абонент – передплатник (-та); абонент.
Абонировать – передплачувати; абонувати. **-ный** – передплачений (ложа, часопис), **-ся** – передплачувати що.
Абордаж – абордаж (-жу),
Абордажный – абордажний.
Абориген – абориген, первісний житель, тубілець.
Аборт – аборт, зігнання (знищення) плоду.
Абортивный – абортивний.
Абсентеизм – абсентеїзм, відсутливість, невідвідування
Абсолютный – абсолютний, самодержний; цілковитий, безумовний*.* **-ное** *большинство голосов* – безумовна, цілковита більшість голосів.
Абстрактный – абстрактний, одволіклий.
Аваль – аваль (-лю), порука на векселі; співпідпис.
Авангард – авангард (*м. р.*), авангарда (*ж. р.*), передове військо.
Аванс – аванс. *Брать деньги* **-сом** – брати гроші авансом.
Авантюра – авантура.
Авантюрист – авантурник (-ка), пройдисвіт.
Аварийный – аварійний. **-ные** *деньги* – аварійні гроші, аварійне мито, аварійне.
Авария – аварія, пошкодження судна. *Потерпеть* **-рию** – наразитися на аварію.
Август – серпень (-пня).
Авизо – авізо, повідомлення.
Авизовать – авізувати, повідомляти.
Автентичный – автентичний, правдивий, справжній.
Автобиография – автобіографія, саможиттєпис.
Автограф – автограф, власноручне письмо, власнопис.
Автократический – автократичний, самодержавний.
Автократия – автократія, самодержавство, самодержавність.
Автомат – автомат.
Автоматический – автоматичний.
Автономия – автономія, самоврядування.
Автономный – автономний (республіка).
Автор – автор, творець (-рця).
Авторизация – авторизація, уповноваження від автора на переклад його твору.
Авторитарный – авторитарний.
Авторитет – авторитет, повага. *Доверяться чьему* **-ту** – покладатися на чийсь авторитет. *Иметь* **-тет** – мати авторитет, повагу, бути в повазі. *Ссылаться на* **-тет** – здаватися, покликатися на чийсь авторитет.
Авторитетный – авторитетний, поважний.
Авторский – авторський (право); авторів (помилка).
Авторство – авторство.
Агент – агент (-та).
Агентский – агентський; агентів.
Агентство – агентство.
Агентура – агентура. *Заниматься* **-рой** – агентувати.
Агитатор – агітатор (-ра).
Агитация – агітація.
Агитировать – агітувати.
Агнат – агнат, некревний родич.
Агнатический – агнатичний.
Агнатский – агнатський.
Агонизировать – конати, часувати.
Агония – агонія, конання. *Наступила* **-ния** – прийшли часи конання, смертельні часи.
Аграрный – аграрний, земельний.
Агрикультура – агрикультура, землеробство, рільництво, хліборобство
Агроном – агроном (-ма).
Агрономический – агрономічний.

Адат – адат (звичаєве право у кавказьких народів).
Адвокат – адвокат, судовий оборонець (заступник), правозаступник. **-том** *быть* – адвокатувати, адвокатом бути.
Адвокатский – адвокатський.
Адвокатура – адвокатура. *Заниматься* **-рой** – адвокатувати.
Адепт – адепт, прихильник (-ка).
Административный – адміністративний (влада, судівництво). **-ный** *порядок* – адміністративний порядок, лад. **-ные** *постановления, распоряжения* – адміністративні постанови, розпорядження. *Рассмотрение дела в* **-ном** *порядке* – розглядання (розгляд) справи в адміністративному порядкові. **-ная** *функция* – адміністративна функція (чинність).
Администратор – адміністратор (-а).
Администрационный – адміністраційний.
Администрация – адміністрація. *По делам несостоятельного учреждена* **-ция** – в справах невиплатного встановлено адміністрацію.
Адмирал – адмірал, старший у флоті.
Адмиралтейский – адміральський.
Адмиральский – адміральський.
Адоптировать – адоптувати, брати за свою (дитину), усиновляти.
Адрес – адреса. *По* **-су** – на адресу. *Сообщить* **-рес** – подати адресу.
Адресант – адресант, той, що адресує (надсилає, звертається) до кого.
Адресат – адресат, той, кому надсилається, той, що до нього звертаються. *Торговый* **-сат** – адресат торгов(ельн)ий, той, що на нього видано переказовий вексель.
Адресный – адресовий. **-ная** *книга* – адресова книжка, **-ный** *листок* – адресова картка, **-ный** *стол* – адресове бюро.
Адресовать – адресувати, заадресувати, направити. **-ся** – звертатися, удаватися до кого.
Ад'ютант – ад'ютант, значковий, осавул.
Адюльтер – адюльтер, перелюб, чужолозтво; перелюбець (-бця), чужоложник.
Ажио – ажіо, надплата, замінне, гроші, що їх приплачується, коли одну вартість міняють на иншу.
Ажиотаж – ажіотаж, спекуляція (спекулювання) на цінні папери, на будинки, в біржовій грі.
Азарт – газард, запал, завзяття.
Азартный – газардовий, запальний. **-ная** *игра* – газардова гра, гра на щастя.
Азбука – азбука, абетка.
Азбучный – азбуковий, абетковий.
Академия – академія.
Аккредитив – акредитив, вірча грамота (послові); доручення банкові виплатити певну суму грошей.
Аккредитивный – акредитовий.
Аккредит(ир)овать – акредитувати, уповажнювати, увоважнити, доручати.
Аккуратность – акуратність, справність (-ности).
Аккуратный – акуратний, справний, ретельний.
Акт – акт, лист, умова. *А. выкупной* – викупний акт, акт викупу. *А. гражданского состояния* – акт громадянського (цивільного) стану. *А. домашний* – хатній, домовий акт. *А. заклада* – акт на заставу. *А. запродажный* – акт на запродаж. *А. займа* – акт на позику. *А. избирательный* – виборчий акт. *А. крепостной* – лист твердости. *А. международный* – міжнародній акт. *А. межевания* – лист граничний (ТОК, III, 34; АЮЗР, 6, I, 82). *А. нотариальный* – нотаріяльний акт. *А. обвинительный* – акт обвинувачення, акт дання вини (*истор.*). *А. письменный* – писаний акт. *А. подлежащий понудительному исполнению* – акт до примусового виконання. *А. подлинный* – справжній (автентичний, корінний) акт, оригінал. *А. протеста векселя* – акт протесту на вексель. *А. раздельный* – дільчий, розподільчий акт. **-ты** *служебные* – акти службові, **-ты** *состояния* – акти стану. *А. судебного осмотра* – акт судового огляду. *А. судебный* – (лист) судовий (АЮЗР, 6, I, 71). *А. формальный* – акт формальний. *А. юридический* – акт правний, юридичний. *А. явочный* – акт оказовий.
Актив – актив, складові частини майна (гроші, цінні папери, борги з кого, то-що).
Активность – активність, чинність, діяльність (-ности).
Активный – активний, чинний, діяльний. **-ная** *векселеспособность* – чинна здатність зобов'язуватися векселями. **-ные** *корреальные обязательства* – активні кореальні

(неподільні) зобов’язання.
Актовый – актовий. **-вая** *бумага* – актовий папір, гербовий папір. **-вая** *книга* – актова книга, спис(ок) актів, **-вая** *пошлина* – актова оплата, актове мито.
Актуальный – актуальний, настиглий, нагальний, дійовий.
Акушёр – акушер, (-ра).
Акушерка – акушерка; повитуха (*повивальная бабка*).
Акушерский – акушерський.
Акушерство – акушерство, акушерування.
Акцент – акцент, вимова, наголос.
Акцепт – акцепт, прийняття векселя до платіжу.
Акцептант – акцептант, векселеприємець.
Акцептация – акцептація, приймання векселя. *Пред’явить вексель к* **-ции** – подати вексель до акцепту.
Акцессионный – акцесійний (умова).
Акцессия – акцесія, юридична приналежність однієї речи иншій.
Акцессорный – акцесорний. **-ное** *право* – право на приріст.
Акциз – акциз, державний податок на вироби внутрішньої продукції (власне, на речі споживання).
Акцизный – акцизний. **-ный** *надзор* – акцизний догляд. **-ные** *нарушения* – порушення законів та правил про акциз. **-ная** *недоимка* – акцизний недоплат, акцизна залеглість. **-ный** *сбор* – акцизна оплата. **-ное** *управление* – акцизне управління, акцизна управа. **-ный** *чиновник* – акцизник, акцизний урядовець.
Акционер – акціонер, член акційного товариства, власник акцій промислового чи торговельного підприємства.
Акционерный – акційний. **-ное** *общество* – акційне товариство.
Акция – акція, вкладка, пай; документи, посвідчення на вкладку певної суми у спільний капітал. **-ция** *на пред’явителя* – акція на пред’явника, на подавця.
Алиби – алібі, неприсутність у тому місці, де вчинено було злочин, перебування в иншому місці.
Алименты – аліменти, утримання для подружжя, батьків або дітей.
Алкоголизм – алкоголізм (-му).
Алкоголик – алкоголик.
Алкоголь – алкоголь.
Алмаз – алмаз, діямант.
Алонжа – алонжа (аркуш паперу, пришитий до векселя для того, щоб написати індосамент).
Алфавит – альфабет, абетка. *По* **-ту** – за абеткою.
Алчность – неситість (-ости).
Алчный – неситий, зажерливий, (чоловік) зажера.
Аль-пари – аль-парі, на-рівні, в рівній ціні.
Альтернативитет – альтернативітет, заміна одних позовних домаганнів иншими.
Альтернативный – альтернативний (або — або). **-ное** *обязательство* – замінне зобов’язання.
Амбар – комора. **-ар** *зерновой и мучной* – пашенна комора, хлібниця, гамазей.
Амбарго – амбарґо, заборона купецьким суднам виходити з порту під час війни, секвестрація корабля.
Амнистировать – амнестувати, в непам’ять брати (пускати) чиюсь провину.
Амнистия – амнестія (прощення або зменшення кари).
Амортизация – амортизація, уморення (*гал.*), уневажнення, виплата (довгу, капіталу).
Амуниционный – амуніційний, **-ные** *вещи* – амуніційні речі.
Амуниция – амуніція.
Анализ – аналіза, розклад, розслід.
Анализировать – аналізувати, розкладати.
Аналогично – аналогічно, подібно до, на лад чого.
Аналогия – аналогія, подібність. **-гия** *закона* – аналогія (подібність) закону.
Анархический – анархічний, безладний.
Анархия – анархія, безуряддя; безлад, нелад.
Анатомировать – анатомувати, патрати, розтинати, розчиняти трупа.
Анатомия – анатомія.
Ангажемент – ангажемент, запросини.

Ангажировать – ангажувати, заангажувати, запрошувати (до служби).
Анкета – анкета (збирання відомостей про когось або про щось.
Анкетный – анкетовий. *Анкетно-следственная комиссия* – анкетово-слідча комісія.
Аннексионный – анексійний.
Аннексированный – заанексований, прилучений.
Аннексировать – анексувати, прилучати.
Аннексия – анексія, прилучення.
Аннулировать – анулювати, скасувати, пустити в небуття.
Аномалия – аномалія, збочення, одхил; неправильність, незвичайність (-ности).
Анонимный – анонімний, безіменний, непідписаний. **-ный** *донос* – непідписаний донос (виказ; вияв). **-ное** *общество* – анонімне товариство.
Анормальный – анормальний, незвичайний.
Антагонизм – антагонізм, супротивність, суперечність.
Антипатия – антипатія, нехіть (-хоти) до чого.
Антисемитизм – антисемітизм.
Антисоциальный – антисоціальний, протигромадський.
Антрепренер – антрепренер, підприємець (-мця) (звичайно театральний).
Антреприза – антреприза, підприємство (звичайно театральне).
Апатия – апатія, байдужість (-ости), неохота, нехіть (-хоти).
Апеллирование – апелювання
Апеллировать – апелювати, заапелювати; од[від]зиватися (АЮЗР, 6, I, 511; ЧСР.). **-вать** *в высшую инстанцию* – одзиватися до вищого права (АЮЗР, 6, I, 272), ап. до вищої інстанції.
Апеллятор – апелятор, апелянт (-та).
Апелляционный – апеляційний. **-ная** *жалоба* – апеляція, апеляційна скарга. *Подать* **-ную** *жалобу* – вносити (заносити) апеляцію, **-ный** *протест* – апеляційний протест. **-ный** *срок* – апеляційний термін (строк).
Апелляция – апеляція; (*стар.*) одізвання (ЧСР), одозва. *Подавать* **-цию** – вносити апеляцію.
Апрель – квітень (-тня).
Аптека – аптека. *Государственная* **-ка** – державна аптека.
Аптекарский – аптекарський.
Арбитраж – арбітраж, приблизна ціна, що призначає її суддя, порівняння різних векселевих курсів; вирахування звичайної в певний час ціни (курсу).
Арбитражный – арбітражний. **-ная** *комиссия* – арбітражна комісія.
Аргумент – аргумент, довід (-оду).
Аргументация – аргументація, доводи.
Аргументировать – аргументувати, подавати аргументи, доводити.
Аренда – оренда, аренда (АЮЗР, 6, I, 285), посесія. *Брать в* **-ду** – брати в оренду (в посесію). *Держать в* **-де** – орендувати, мати в оренді (в посесії). *Сдавать в* **-ду** – давати (пускати) в оренду (посесію). **-да** *наследственная* – чинш.
Арендатор – орендар (АЮЗР, 6, I, 265), арендатор (АЮЗР, 6, I. 285), посесор. *Наследственный* **-тор** – чиншовик.
Арендаторский – орендарський, посесорський.
Арендаторша – орендарка, посесорка.
Арендный – орендний, посесійний (дохід, гроші, контракт, строк). **-ный** *договор* – о. умова, лист орендовий (АЮЗР, 6, I, 264). **-ный** *взнос* – рата. **-ная** *плата за ловлю рыбы в пруде* – ставщина. **-ное** *пользование* – оренда, орендування, посесія.
Арендовать – орендувати, заорендувати, брати в оренду (в посесію).
Арест – арешт (особи, речи). *Брать (взять) под* **-ст** – брати (взяти) до арешту (за сторожу). *Выпустить из-под* **-ста** – [з]увільнити з арешту. **-ст** *домашний* – хатній (домовий) арешт, домове в’язнення. **-ст** *жалованья* – заарештування платні. *Зачёт* **-ста** – зарахування (залічення) арешту. *Личный* **-ст** – особовий арешт. *Наложить* **-ст** – накласти заборону, затруднити арештом. *Находиться под* **-стом** – бути під арештом (за сторожею). *Подвергаться* **-сту** – підпадати арештові. *Посадить под* **-ст** – взяти до арешту, за сгорожу дати, ув’язнити. *Приговаривать к* **-сту** – присуджувати до арешту.
Арестант – арештант, в’язень (АЮЗР, 8, V, 83). *Освобождение* **-та** – [з]увільнення арештанта (правною владою); визвіл (-олу), визволення ґвалтовне (від когось стороннього). *Побег* **-та** – втеча арештанта.
Арестантский – арештантський. **-кая** – холодна, рештарня, буцегарня.

Арестовывать, -вать – арештувати, заарештувати. в'язнити, ув'язнити, поцінувати (майно).
Арматура – арматура, рихтунок.
Армия – армія, військо. *Действующая* **-мия** – армія дійова. *Постоянная* **-мия** – постійна армія, стале військо. *Регулярная* **-мия** – регулярна армія.
Арсенал – арсенал, зброївня, збройниця, гарматня.
Арсенальный – арсенальний (робітник).
Артель – артіль (*р.* артіли), спілка. *Биржевая* **-тель** – біржова артіль.
Артельный – артільний (гроші, харчі, то-що). **-ный** *староста* – староста артільний (отаман).
Артельщик – артільник.
Артиллерийский – гарматний. **-кое** *орудие* – гармата.
Артиллерист – гарматчик, гармаш (-ша).
Артиллерия – гарматне військо, гармати.
Архив – архів (-ва).
Архивный – архівний.
Архивариус – архівар (-ра), охоронник, охоронець архіву.
Архитектор – архітект (-та), будівничий (-ого).
Архитектура – архітектура, будівництво; будівельний стиль.
Архитектурный – архітектурний, будівницький (рисунок), будівельний.
Арьергард – арієргард(а), позаднє військо.
Ассигнат – асигнат, призначений платник.
Ассигнация – асигнація.
Ассигновать – асигнувати, заасигнувати, призначити.
Ассигновка – асигната, асигнування, асигновка.
Ассистент – асистент (-та).
Ассоциация – асоціяція (робітнича, споживча) спілка, об'єднання. *Член* **-ции** – спільник (-ка).
Аттестат – атестат, свідоцтво.
Аттестация – атестація, атестування.
Аттестовать – атестувати, заатестувати.
Аудиенция – авдієнція, послухання, вислухання.
Аудитория – авдиторія.
Аукцион – авкціон, торги, ліцитація. *Продавать с* **-на** – продавати з торгів. *Производить* **-он** – переводити авкціон (торги).
Аукционист – авкціоніст, авкціонар (-ря).
Аукционный – авкційний (камера).
Афера – афера, (*насмешл.*) ґешефт (-ту).
Аферист – аферист, гешефтяр (-ра).
Афиша – афіша.
Аффект – афект, нестям, нестямне зворушення.
Аффектация – афектація.
Бабка – баба (батькова або материна мати), бабка.
Багаж – багаж, пакунки. *Отправить* **-жом** – відіслати (що) як пакунок. **-аж** *ручной* – похватні, ручні пакунки.
Багажный – багажовий, пакунковий. **-ный** *вагон* – пакунковий вагон. **-ная** *квитанция* – пакунковий квиток, пакункова посвідка.
Базар – базар, торг, ринок.
Базарный – базарний[ій]. **-ный** *смотритель* – базарний.
Базироваться – базуватися, спиратися на що.
Базис – база, підстава, підвалина, підніжжя.
Бакалейный – бакалійний. **-ный** *товар* – бакалія.
Бакалейщик – бакалійник (-ка).
Баланс – баланс; рівновага. **-анс** *денежный, торговый* – баланс грошовий, торгов(ельн)ий. *Подводить,* **-вести -анс** – збалансувати, підбити баланс.
Балансировать – балансувати, зрівноважуватися.
Балансовый – балансовий.
Балласт – баласт, зайвина.
Баллотировать – балотувати, голосувати, кульки (галки) класти.
Баллотировка – балотування, голосування. *Закрытая* **-ка** – таємне, закрите балотування

(голосування).
Банда – банда, ватага, зграя.
Бандероль – бандероля, перепаска.
Бандерольный – бандерольний, під перепаскою.
Бандит – бандит, розбійник, розбишака, харциз.
Бандитизм – бандитизм (-му), бандитство.
Банк – банк, банок. *Б. взаимного кредита* – банк обопільного кредиту. *Б. для внешней торговли* – банк для зовнішнього торгу. *Б. государственный* – банк державний. *Б. коммерческий* – банк комерційний, торгов(ельн)ий. *Б. коммунальный* – комунальний банк. *Б. кооперативный* – банк кооперативний. *Б. общественный* – банк громадський. *Б. сельско-хозяйственный* – сільсько-господарський банк. *Б. ссудный* – банк позичковий. *Б. торгово-промышленный* – банк торгов(ельн)о-промисловий. *Б. учётный* – банк дисконтовий. *Б. частный* – банк приватний.
Банкир – банкір (-ра).
Банкирский – бинкірський; банковий.
Банкнот – банкнота, банківка.
Банковый – банковий (справи, переказ). **-вый** *билет* – банкнота, банківка. **-вое** *дело* – банківство. **-вый** *деятель* – банковець (-ця). **-вый** *служащий* – банковик.
Банкрот – банкрут (-та). **-рот** *злостный* – зловмисний (підступний) банкрут. *Об'явить себя* **-ом** – оголоситися банкрутом.
Банкротиться – банкрутувати, збанкрутувати.
Банкротство – банкрутство, збанкрутування, невиплатність. **-во** *злостное, злонамеренное* – зловмисне (підступне) банкрутство. **-во** *неосторожное* – необережне банкрутство, необережна невиплатність. **-во** *несчастное* – випадкове банкрутство, випадкова невиплатність. **-во** *простое* – звичайне банкрутство, звичайна, невиплатність (-ости).
Баня – лазня (ТОК, III, 5), парня, мильня (Ж0, 34).
Барак – барак (-ка), курінь (*р.* куреня).
Барщина – панщина, панща[и]нна робота. *Отбывать* **-ну** – робити, одбувати панщину.
Барыш – бариш, зиск, прибуток (-тка), надбіжка.
Барышник – баришник, баришівник, хваринник. **-ник** *лошадиный* – кінський баришник, леверант (-та).
Барышничать – баришувати. **-ать** *посредством промена* – менджувати чимсь.
Бассейн – басейн (-на), водойма, водоймище, водозбір (-збору).
Бастовать – страйкувати.
Батальон – батальйон (-ну).
Батарея – батарея.
Батрак – наймит (КМ), челядник.
Батрачество – наймитство, найми.
Батрачить – бути (ходити) в наймах, наймитувати.
Батрачка – наймичка, челядка.
Батрачный – наймитський (робота, господарство).
Бдительность – недріманність, невсипущість, пильність, дбайливість (-ости).
Бдительный – недріманний, невсипущий, пильний, доглядний, дбалий, дбайливий.
Бега – 1) перегони, гони; 2) мандри, втіки. *Быть в* **-ах** – на втіках бути.
Беглец – втікач, збіг (АЮЗР, 6, I, 36), (з)біглець (ЖО, 9), збіжалий (Я). *Сделаться* **-цом** – в утікача піти, статися збігом.
Беглый – втіклий, втікач (КМ), збіглий, забіглий.
Беглянка – втікачка.
Бегство – втеча, втіка. *Обратить в* **-тво** – повернути навтіки. *Обратиться в* **-тво** – до втіки вдатися, пуститися (вдаритися) навтіки.
Бедность – бідність (-ности), убозство, вбогість, злидні, нестатки. *Находиться в* **-ти** – бідно матися, бідувати. *Право* **-ти** – право бідности. *Свидетельство о* **-ти** – свідоцтво про бідність. **Бедный** – бідний, вбогий, нужденний, злиденний, мізерний. **-ным** *делать* – біднити, убожити. *Дом* **-ных** – дім для вбогих. **-но** – бідно, вбого. **-но** *жить* – жити злиденно, бідно матися, бідувати.
Бедняк – бідак, злидар, -рка, нуждар, -рка.
Бедро – стегно, (*бедренный сустав*) кульша. **-ра** – клуби (ЖО, 34).
Бедственный – злигодній, нещасливий, бідолашний. **-ное** *положение* – лиха година, нужденне (скрутне) становище, злигодність, бідування.
Бедствие – лиха година, лихо, лихоліття, нужда, злигодні (КМ). **-вие** *общественное* –

громадські злигодні (КМ), громадське нещастя.
Бежать – бігти, тікати, втікати, цуратися (чого). **-ать** *из места заключения* – втікати, (*со взломом*) виламатися (з в’язниці).
Беженец – біженець (-нця), втікач.
Беженка – біженка, втікачка.
Безакцизный – безакцизний. **-ное** *отчисление* – безакцизне відрахування, відлічення, безакцизний одлік.
Безапелляционный – безапеляційний, невідзовний. **-но** – безапеляційно, невідзовно, остаточно, безповоротно.
Безбилетный – без квитка (картки); без посвідчення. **-ный** *пассажир* – пасажир без квитка (без картки).
Безбрачие – безшлюбність, безшлюб’я, безженність (*о мужч.*), безмужність (*о женщ.*).
Безбрачный – безшлюбний, безженний, безмужній.
Безвалютность, *см.* **Безденежность.**
Безвалютный, *см.* **Безденежный.**
Безвестие – безвістя, безвість (-ти).
Безвестность – безвість, невідомість (-мости).
Безвестный – безвісний. **-но** – не знати де (що й вісти немає). **-ное** *отсутствие* – перебування невідомо де, незвісна заподілість. **-но** *отсутствующий* – той, що зайшов без вісти, безвісний, безвісно заподілий. **-но** *пропавший* – безвісно заподілий (пропащий).
Безвинный – безвинний, безневинний, неповинний. **-но** – безвинно, безневинно, забезвинно.
Безвластие – безвладдя, безуряддя, перебування без влади.
Безвозбранный – незаборонений, безборонний.
Безвозвратный – безповоротний, без повороття.
Безвозмездный – безплатний, беззаплатний, дармовий. **-но** – безплатно, за дарма, дурно, без заплати. **-ное** *владение* – безплатне держання. **-ный** *переход ценности* – безплатний перехід вартости. **-ное** *пользование* – безплатне вживання (користування, пожиття, послугування). **-ная** *сделка* – безплатна оборудка, угода. **-ный** *способ приобретения имущества* – спосіб на безплатне набуття майна.
Безвредный – нешкідливий, незавадний (здоров’ю). **-но** – не шкодить, не вадить, не завадно. **-ным** *делать* – безшкідним чинити, унешкідливлювати, унешкідивити, унешкіднити.
Безвыездно – не виїздивши, без виїзду, безвиїзно.
Безвыходный – безвихідний, безпорадний, безвиглядний. **-ное** *положение* – безвихідний (безпорадний) стан, безвихідне (безпорадне) становище.
Безгласность – неявність, неоголосність (-ости) (події, злочину).
Безгласный – неявний, неоголосний. **-но** – неявно, неоголосно.
Безграмотность – неписьменність(-ности), (*неумение грамотно писать*) безграмотність.
Безграмотный – темний на письмо, неписьменний, безграмотний. **-но** – неписьменно, безграмотно.
Безграничность, *см.* **Беспредельность.**
Бездарный – нездар(н)ий, нездатний, недотепний, невдольний.
Бездействие – нечинність, недіяльність, бездіяльність. **-вие** *власти* – бездіяльність влади.
Бездействовать – недіяти, нічого не робити (не чинити, не працювати), (*лежать пустым*) вакувати (АЮЗР, 6, I, 343).
Безденежность (*обязательств*) – безвалютність, безгрошевість (-ости) (зобов’язання).
Безденежный – безвалютний, безгрошевий, беззаплатний, даремний, **-ный** *вексель, долг* – безвалютний вексель (довг, борг). **-ное** *взыскание* – безгрошевий позов.
Бездетный – бездітний. **-но** *умереть* – вмерти без нащадку, померти безпотомно.
Бездеятельность – бездіяльність, недіяльність.
Бездеятельный – бездіяльний, недіяльний.
Бездоимочный – беззалеглий, безнедоплатний, без пені.
Бездоказательность – бездовідність, недовідність, бездоказність, безпідставність (-ности).
Бездоказательный – бездовідний, бездоказний, безпідставний, **-но** – бездовідно, без доводів.
Бездомный – безхатній. **-ный** *человек* – безхатько, бездомок, безпритульний, бурлака.
Бездоходность – безприбутковість, бездохідність.
Бездоходный – безприбутковий, бездохідний. **-но** – без прибутку, без доходу. *Деньги лежат* **-дно** – гроші дармують.

Безжизненность – безживність, неживість, мертвість, млявість.
Безжизненный – безживний, неживий, мертвий, млявий.
Беззаконие – беззаконство, беззаконня, беззаконність, неправність, безправ'я. *Делать* **-ние** – чинити безправ'я, ламати право, переступати право.
Беззаконный – беззаконний, безправний. **-но** – беззаконно, безправно.
Беззастенчивость – несоромливість, безсоромність.
Беззастенчивый – несоромливий, безсоромний.
Беззащитность – безоборонність, беззаступність, беззахисність.
Беззащитный – безоборонний, беззаступний (людина), беззахисний (людина, місто).
Безземёлие – безземелля.
Безземельный – безземельний. *Имеющий лишь избёнку* – халупник (-ка).
Безличный – безособовий, неособистий (натяк), безобличний (особа).
Безлошадный – безкінний, без коня, піший, обезконений.
Безмездный*, см.* **Безвозмездный.**
Безмолвие – німотність, німа тиша.
Безмолвный – мовчазний, безмовний. **-но** – мовчки, німо. **-ное** *признание* – мовчазне визнання.
Безмолвствовать – німувати, не говорити, мовчки мовчати.
Безнадежность – безнадійність (-ности).
Безнадёжный – безнадійний. **-но** *больной* – смертельний.
Безнаказанность – безкарність.
Безнаказанный – безкарний. **-но** – безкарно.
Безнамеренность – безнамірність.
Безнамеренный – без наміру, невмисний, безнамірний.
Безначалие – безуряддя, неряд, безголов'я.
Безнедоимочный*, см.* **Бездоимочный.**
Безнравственность – неморальність, недоброзвичайність, неетичність (-ности).
Безнравственный – неморальний, недоброзвичайний, неетичний. **-ные** *изображения* – неморальні (соромiцькі) малюнки (подоби). **-ные** *условия* – неморальні, неетичні умови.
Безоборотный – беззворотний. **-ный** *вексель* – беззворотний вексель (вексель, що на тильному його боці написано: «без звороту на мене»). **-ная** *надпись* – беззворотний напис. **-ный** *капитал* – капітал без обігу.
Безобразничать – бешкетувати, бешкет справляти.
Безопасность – безпека, безпечність (-ности).
Безопасный – безпечний.
Безоружный – беззбройний, без зброї, неозброєний.
Безосновательность – безпідставність, безґрунтовність (-ности).
Безосновательный – безпідставний, безґрунтовний. **-но** – без підстави, безпідставно, без ґрунту.
Безответность – безодмовність, безвідмовність. плохість (-ости).
Безответный – безодмовний, безвідмовний, плохий.
Безответственность – невідповідальність (-ности).
Безответственный – невідповідальний. **-но** – невідповідально.
Безотговорочный – безодговіріний, несуперечливий, неод[від]мовний. **-но** – не одговорюючись, не відмовляючись, неод[від]мовно, безсуперечно.
Безотлагательность – невідкладність, пильність (справи), нагальність.
Безотлагательный – невідкладний, пильний. **-но** – невідкладно, не відкладаючи.
Безотлучный – безвідходний, без[не]відлучний. **-но** – безвідходно, невідлучно.
Безотчётность – беззвідомність, незвітність (-ности).
Безотчётный – а) беззвідомний, незвітний. *Сумма, данная в* **-ное** *распоряжение* – сума, що дано її до беззвідомного (незвітного) розпорядження. **-но** – беззвідомно, на віру, не подаючи звідомлення; б) несвідомий, -мо.
Безошибочность – непомильність, непохибність, безпомилковість.
Безошибочный – непомильний, безпохибний, непохибний, безпомилковий. **-но** – непомильно, непохибно, безпомилково.
Безработица – безробіття, (*на мельнице*) безмлив'я.
Безработный – безробітний.
Безраздельность – неподільність (-ности).
Безраздельный – неподільний. **-но** – неподільно.
Безразличие – байдужість, обоятність; однаковість.

Безразличный – байдужий; однаковий. **-но** – байдуже; однаково.
Безрассудный – нерозсудливий, нерозважливий.
Безрассудство – нерозсудливість, нерозважність.
Безрезультатный – без наслідку, безнаслідний. **-но** – без наслідку, безвислідно.
Безродный – безрідний, без роду.
Безубыточность – безутратність (-ости).
Безубыточный – безутратний (торг,міньба), непротратний. **-но** – без утрати, непротратно, незбитково.
Безукоризненность – бездоганність (-ости).
Безукоризненный – бездоганний, бездокірний. **-но** – бездоганно.
Безумец, *см.* **Безумный.**
Безумие – безумство, безумність, безум, дурість, шал, шаленство, божевілля. *До* **-мия** – шалено, божевільно. *До* **-мия** *дойти* – здуріти; збожеволіти
Безумный – безумний; навісний, навіжений; шалений, божевільний.
Безупречно*, см.* **Безукоризненно.**
Безупречный*, см.* **Безукоризненный.**
Безусловность – безумовність (-ности).
Безусловный – безумовний. **-но** – безумовно.
Безуспешность – марність (-ности), неуспіх, неуспішність.
Безуспешный – марний, неуспішний. **-но** – марно, невдало.
Безучастие – байдужість (-ости), обоятність.
Безучастность*, см.* **Безучастие.**
Безучастный – байдужий, неспочутливий.
Безымянный – без імення, безіменний. **-ная** *бумага, на пред'явителя* – безіменний папір, на пред'явника. **-ное** *долговое обязательство* – безіменне довгове (боргове) зобов'язання. **-ный** *донос* – безіменний донос.
Безыскуственность – нештучність (-ности).
Безыскуственный – простий, нештучний, нехитрий, немудрований, натуральний.
Берег – берег (*р.* берега). **-рег** *обрывистый* – крутобережжя. *Низменная заливаемая часть* **-га** – підоймина (ЮГ, 47).
Береговой – береговий, побережний.
Бережливость – ощадність, бережливість (-ости).
Бережливый – ощадний, бережливий.
Беременная – вагітна, непорожня (ЛЗ, III), важка. *Сделаться* **-ной** *(забеременеть)* – завагітніти, зайти в тяжі. *Быть* **-ной** – вагітніти, бути у вазі (у повні, непорожньою бути, важкою ходити).
Беременность – вагітність, вагота. *Быть в последних днях* **-сти** – на зносі бути, на днях ходити.
Беречь – берегти, стерегти, пильнувати (чого); щадити. **-ся** – берегтися, стерегтися.
Берлина – берлина, барка, баржа.
Беседа – розмова, балачка, бесе[і]да.
Беседовать – розмовляти, балакати, бесе[і]дувати.
Бесклассовый – безкласовий (суспільство).
Бесконечный – безкраїй, безмірний, без міри, без краю, нескінченний, безмежний, без кінця, без кінця й краю. **-но** – безконечно, без кінця.
Бесконечность – безкрай, безкраїсть, безмірність, нескінченність, безконечність (-ости), безмежність.
Бескорыстие – безкористовність, некорисливість.
Бескорыстный – безкористовний, некорисливий. безінтересовний.
Беспамятство – нестяма, непритомність. *В* **-ве** – непритомним бувши (АЮЗР), непритомно, без пам'яти, в нестямі. *Приведение в* **-ство** – унепритомнення. *Привести в* **-ство** *ударом, потрясением* – унепритомнити, відбити пamороки.
Беспаспортный – безпашпортовий, безпашпортний, без пашпорту, безбілетник.
Беспатентный – безпатентовий, без патенту.
Беспереоброчный*, см.* **Владение.**
Беспечность – недбайливість, безтурботність.
Беспечный – недбайливий, безтурботний.
Бесплатность – беззаплатність, неплатність.
Бесплатный – беззаплатний, неплатний, дармовий. **-ная** *работа* – даромщина. **-но** – без плати, дурно, задурно, за так грошей, безоплатно, неплатно.

Бесплодие – неплідність (жінки); безнащадність (подружжя); яловість (худоби); неродючість (землі); безовочність (тільки дерева чи саду).
Бесплодность – марність, даремність (-ости).
Бесплодный – неплідний, безплідний, неродючий, безнащадний; марний, даремний.
Бесповоротность – безповоротність, остаточність, незмінність.
Бесповоротный – безповоротний, незмінний, остаточний.
Беспокоить – турбувати (ЛР, 44), клопотати, непокоїти, долягати кому. **-ся** – турбуватися, клопотатися, (*печалясь*) побиватися, журитися.
Беспокойный – турботний; клопотливий, клопітний. **-но** – турботно, клопітно, нев[с]покійно.
Беспокойство – турбота, турбація (ЛР, 44), клопіт (-поту), невпокій, неспокій (-кою), каламуття.
Бесполезность – даремність, марність, некорисність, непожиточність, непотрібність (-ости).
Бесполезный – некорисний, непожиточний, без пожитку (здоров'я); непотрібний (людина), марний (праця). **-но** – марно, даремно, без пожитку, без пуття.
Беспомощность – безпомічність, безпорадність.
Беспомощный – безпомічний, безпорадний. **-ное** *положение* – безпорадне становище.
Беспорочный – бездоганний, бездокірний, безвадний. **-но** – бездоганно, бездокірно.
Беспорядок – непорядок (КМ), заколот, нелад, неряд, розгардіяш, гармидер, безлад, безладдя (КМ); бунт, заколот, розрух. *В* **-дке** – без ладу; жужмом.
Беспорядочность – безладність, непутність.
Беспорядочный – безладний; непутній, непутящий.
Беспотомный – безнащадний, безпотомний. **-но** – безпотомно (померти).
Беспочвенность – безґрунтовність, безпідставність (-ости).
Беспочвенный – безґрунтовний, безпідставний.
Беспошлинный – безмитний. **-ный** *товар* – вільний від мита товар. **-но** – безмитно, без мита (торгувати).
Беспощадность – нещадність, безщадність, лютість.
Беспощадный – нещадний, немилосердний, лютий.
Бесправие – безправ'я.
Бесправность – безправність (-ости).
Бесправный – безправний.
Беспредельность – безмежність (-ности), безкраїсть (-айости), безкрайність (-айности).
Беспредельный – безмежний, безкраїй. **-ное** *пространство* – безмір; безмежна просторінь. **-но** – безмежно, без краю.
Беспредметность – безпредметовість (-ости). **-сть** *обязательства* – зобов'язання без об'єкту, без предмету.
Беспредметный – безпредметовий, без об'єкту.
Беспрекословный – безсуперечний, безперечний. **-но** – без(су)перечно (КМ), безперечне одмовляючись (КМ), безвимовно.
Беспрепятственность – безборонність (-ости).
Беспрепятственный – вільний, безборонний. **-но** – вільно, без перепон, без перешкоди, безборонно.
Беспрерывность – безперервність; безупинність, невпинність, безперестанність.
Беспрерывный – безперервний; безупинний, невпинний, безперестанний. **-но** – безперестанку, без упину.
Бесприбыльный (Бездоходный) – безприбутковий, незисковитий.
Беспристрастие – безсторонність (-ости).
Беспристрастный – безсторонній (суддя, вирок, думка). **-но** – безсторонн(ь)о.
Беспричинность – безпричинність, безпідставність.
Беспричинный – безпричинний, безпідставний, невиправданий, без причини, без приводу. **-но** – без причини, без приводу.
Бесприютность – безпритульність (-ности).
Бесприютный – безпритульний.
Беспроцентный – безпроцентний, безвідсотковий (позичка).
Бессемейный – несемейний, безсемейний, безродинний.
Бессилие – несила, безсилля, неміч, нездольність.
Бессильный – безсилий, несильний, немічний, нездольний, недолугий.
Бесславие – неслава, недобра слава.

Бесславить – неславити, ославити, знеславити. **-вить** *кого* – у неславу вводити. **-вить** *себя* – у неславу входити.
Бесследный – безслідний. **-но** – без сліду, без вісти, марно.
Бессменность – безперемінність, незмінність, незмінимість, незмістимість.
Бессменный – безперемінний (КМ), незмінний, незмінимий, незмістимий. **-но** – незмінно.
Бессметный – безкошторисний, безсмітний, необрахований, необчислений (будування).
Бессмысленность – безглуздя, безтямність.
Бессмысленный – безглуздий, безтямкий, безтямний.
Бессмыслица – безглуздя, нісенітниця.
Бессовестность – безсовість, несовість (-вісти).
Бессовестный – безсовісний, безсумлінний (наклеп, вчинок), нечесний, несовісний (конкуренція),
Бессодержательность – беззмістовність (-ости).
Бессодержательный – беззмістовний, без змісту.
Бессознательность – несвідомість; непритомність.
Бессознательный – несвідомий (вчинок). *В* **-ном** *состоянии* – непритомний, непритомно.
Бессословность – безстановість (-ости).
Бессословный – нестановий, безстановий.
Бесспорность – безперечність, безсуперечність.
Бесспорный – безперечний, безсуперечний, несуперечний, незмагальний, (*стар.*) незаведений в жадних зисках і презисках (СФА, VI, 13). **-но** – безперечно, не дається заперечити що; певна річ, що. **-ное** *взыскание* – безсуперечне справляння (стягання). **-ное** *требование* – незаперечне домагання (вимога).
Бессрочность – безстроковість (-ости).
Бессрочный – безстроковий, на безрік (пашпорт, уповаження, вкладка, контракт, зобов’язання). **-ное** *владение* – безрічне посідання. **-ное** *заключение* – безрічне замкнення (ув’язнення). **-ное** *пользование землёй* – безрічне держання землі. **-ное** *право собственности* – безрічне право власности (на власність).
Бесстыдный – безсоромний, стидкий, соромітний, сороміцький. **-ное** *действие* – соромітний, сороміцький вчинок.
Бессуб’ектный – безсуб’єктовий, безпідметовий. **-ные** *права* – безсуб’єктові права.
Бессудье – безсуддя, безсудиця.
Бестаможенно – безмитно.
Бестоварный (*вексель*) – безтоваровий (вексель).
Бесхозяйный – нічий (річ, добро).
Бесхозяйственность – безгосподарність, безхазяйність (-ности).
Бесхозяйственный – безгосподарний (ЛР, 44), безхазяйний.
Бесцельность – безцільність (-ности).
Бесцельный – безцільний. **-но** – безцільно, без мети.
Бесценность – безцінність, безвартність (-ности).
Бесценный – безцінний, безвартний; неоцінний.
Бесценок – безцінь (-ни). *За* **-нок** – за безцінь (купувати, продавати).
Бесчеловечность – нелюдськість, лютість.
Бесчеловечный – нелюдський (ЖО, 48), нелюдяний, лютий, немилосердний.
Бесчестие – безчестя, неслава, ганьба.
Бесчестить – неславити, безчестити, ганьбити, ганити (СФА, VI, 262), соромити (АЮЗР, 6, I, 40). **-щее** *наказание* – ганебна кара.
Бесчестный – безчесний (людина), ганебний (життя, вчинки).
Бесчиние, бесчинство – бешкет (-ту).
Бесчинствовать – бешкети справляти, бешкетувати.
Бесшумный – безгучний, негомінний, негаласливий, нечутний.
Бечевник – бечівник, побережжя.
Бешенство – скаженість, сказ; шаленість (-ости).
Бешеный – скажений, шалений, кручений.
Билет – білет (КМ) (банковий, кредитовий, лотері[е]йний), карта, картка; квит, квиток (на право одержувати що; залізничний, трамвайний, театральний). **-лет** *на право проезда* – квиток (картка) на переїзд, на проїзд. **-лет** *отпускной* – відпускна картка. **-лет** *ссудной кассы* – заставна картка, заставний квиток. **-лет** *увольнительный* – звільний лист. **-лет** *членский* – членська картка (квиток).
Билетный – квитковий (каса), білетний (салдат).

Билль – білль (-ля).
Биметаллический – біметалічний, двометалевий*.* **-кая** *система* – двометалева система.
Биржа – біржа (праці, фондова), (з)біржа (для візників)*.* **-вая** *игра* – біржова гра*.* **-жа** *товарная* – товарова біржа.
Биржевой – біржовий (комітет, курс, посередник).
Биржевый – біржовик, (*непохвально*) біржовий ґешефтяр (-ра).
Битье – биття, бій (*р.* бою).
Бить – бити; різати (худобу)*.* **-ть** *в набат* – на ґвалт (па сполох) дзвонити (бити)*.* **-ть** *на смерть* – на забій бити, смертельно бити.
Благо – добро, благо. *Общее* **-го** – спільне добро (*совместное*); загальне (вселюдне) добро (*общественное*).
Благовидный – пристойно придуманий, добрий. *Под* **-ным** *предлогом* – маючи добру (пристойну) приключку, подавши зовнішню пристойну причину.
Благоволение – ласка, прихильність. *Снискивать* **-ние** – запобігати ласки в кого. *Потерять* **-ние** – втратити ласку в кого.
Благоволить – бути ласкавим до кого, мати ласку до кого; зволяти(сь), рачити (АЮЗР, 6, I, 146).
Благовоспитанность – добре виховання, звичайність, ґречність (-ости).
Благовоспитанный – добре вихований, звичайний, ґречний.
Благодарность – вдячність, подякування (СФА, VI, 417).
Благодарный – вдячний.
Благодарственный – подячний (адреса, промова).
Благодетель – добродійник, благодійник, доброчинець (-нця).
Благодеяние – добродійство (ЮГ, 1, 15), добродіяння, доброчинство, доброчинність.
Благожелательный – зичливий кому, доброзичливий, прихильний до кого, сприятливий.
Благонадёжность – благонадійність, певність.
Благонадёжный – (благо)надійний, певний.
Благонамеренность – добромисність, добрі наміри.
Благонамеренный – добромисний (людина, вчинок), людина добрих замірів.
Благополучие – добра доля, добробут, гаразд, щастя.
Благополучный – щасливий*.* **-но** *кончиться* – вийти на добре (на гаразд).
Благоприобресть – надбати, придбати, нажити. **-ный** – надбаний, придбаний, нажитий, набутий (ЧСР)*.* **-ное** *имущество* – надбання, нажиток, набуток (СФА, VI, 31), надбане добро.
Благопристойность – добропристойність, статечність, чемність*.* **-сть** *общественная* – публічна, громадянська добропристойність (чемність).
Благоприятный – сприятливий, слушний, погідний (вітер), погожий (день)*.* **-ный** *исход* – добрий (щасливий) кінець, добрий (щасливий) вихід. **-ные** *обстоятельства* – сприятливі обставини, сприятливі умови*.* **-ный** *случай* – слушний випадок, добрий випадок, добра оказія, добра нагода.
Благоприятствовать – прияти, сприяти (кому), щастити*.* **-ствующие** *условия* – добрі (сприятливі) умови.
Благородный – благородний, шляхетний (стан, людина, то-що)*.* **-ный** *металл* – благородний метель.
Благородство – благородність, шляхетність (вчинків).
Благосклонность – прихилля, прихильність, ласка, ласкавість.
Благосклонный – прихильний, ласкавий до кого.
Благосостояние – добрий стан (маєтку), добробут (держави, народу), гаразд (людини), достаток (-тку) (КМ), достатки, заможність.
Благотворительность – добродійність, благодійність.
Благотворительный – добродійний, благодійний*.* **-ное** *заведение* – добродійний (благодійний) заклад, благодійна установа*.* **-ное** *общество* – добродійне товариство*.* **-ная** *цель* – добродійна ціль (мета).
Благоусмотрение – ласкава увага, ласка, вільний розгляд. *Представить на чьё* **-ние** – подати до ласкавої уваги чиєї, полишити на чиюсь ласку, на чийсь вільний розгляд (погляд), на власне розміркування.
Благоустройство – добрий лад, добрий порядок, упорядкування, впорядкування.
Благочиние – добрий лад, добрий порядок.
Благочинный – пристойний, порядний, статечний.
Бланк – бланко (*ср. р.*), бланок, бланк. *Б. вексельнный* – бланк для векселю, векселевий

бланк. **Бланковый** – бланковий. **-вые** *кредиты* – бланкові кредити. **-вая** *надпись* – бланковий напис.
Ближайший – найближчий, ближчий (КМ). **-ший** *родственник* – найближчий родич, *мн.* ближні кревні.
Близнец – близня[ю]к, (ЖО, 7), *мн.* близнята, двійнята.
Близорукий – короткозорий, призорий, близькоокий.
Близорукость – короткозорість (-ости).
Близость – близкість (-кости). **-сть** *родства* – близкість споріднення.
Блок – блок (*полит.*).
Блокада – блокада, облога.
Блокировать – блокувати, облягати.
Блуд – блуд, блудодійство.
Блюститель – (пильний) доглядач (закону, порядку).
Бобыль – бурлака (КМ), нетяга.
Богадельный – шпитальний (дід, баба), богадільний.
Богадельня – шпиталь (КМ) (для інвалідів, старих, калік, убогих), богадільня.
Богослужебный – богослужбовий.
Бодмерея – бодмерія (-ії) (позичка під застав корабля).
Бой – бій (*р.* бою), побій (-бою). *Б. холодным оружием* – січа.
Бойкот – бойкот (-ту).
Бойкотировать – бойкотувати.
Бойня – різанина, кривавий бій, різня; різниці, скотобійня.
Боковой – бічний (вітер, двері), побічний (причілок). **-вая** *линия родства* – бічне коліно (покоління), бічна лінія споріднення. **-вой** *родственник* – бічний родич.
Болезненный – х(в)оробливий (явище), болючий (рана), хоровитий, хирявий, хирний (людина). **-ное** *состояние* – х(в)оробливе становище, слабування, нездужання, хорування.
Болезнь – слабість, х(в)орість, х(в)ороба, недуга. **-знь** *повальная* – пошесна х(в)ороба, пошесть (-ти). *Прилипчивая* **-знь** – чіпка (заразлива) хороба.
Болеть – слабувати, х(в)оріти, хорувати, нездужати.
Боль – біль (*р.* болю, *м.*). *Причинять б.* – болю завдавати.
Больница – лікарня. **-ца** *для помешанных* – божевільня. *Санаторная* **-ца** – лічниця.
Больничный – лікарняний, лічничий. **-ная** *касса* – лікарняна каса. **-ный** *сбор* – лікарняні податки.
Больной – слабий, недужий, хорий (на що). **-ной** *вопрос* – болюче питання. *Опасно, тяжело* **-ной** – трудний. *Смертельно* **-ной** – смертельний.
Большинство – більшість, більшина, перевага (КМ). **-во** *более ⅔* – двотретинна більшість (-ости).
Большой – великий. **-шая** *дорога* – битий шлях, гостинець (-нця) (Л. Р. 44).
Бомба – бомба, набита куля.
Бомбардировать – бомбардувати, кидати бомби; набридати, надокучати.
Борьба – боротьба, бороття (*ср. р.*).
Босяк – ланець, халамидник, босяк. **-ки** – босота, босячня.
Боцман – боцман, човенний.
Боязнь – боязть (-ти), острах.
I. Брак – одружіння, шлюб. *Быть в первом* **-ке** – держати жінку першу, перебувати в першому шлюбі. *Вступить в б.* – (по)братися (з ким). дружитися, одружитися (з ким), брати (взяти) шлюб, закон прийняти, у закон вступити (з ким). *Вступающий в б.* – шлюбованець. *Цифра ежегодно вступающих в б.* – щорічна цифра шлюбованців. *Гражданский б.* – цивільний шлюб, ц. одружіння. *Жить без официального* **-ка** – жити на віру. *Женатый вторым* **-ком** – жонатий удруге. *Насильственный б.* – поневільний шлюб. *Религиозный б.* – шлюб релігійний. *Б. расторгнутый* – шлюб розведений.
II. Брак – брак, обірок, обірки.
Бракование – бракування (товарів, краму).
Браковать – бракувати; ґанджувати.
Браковщик – браківник, перебирач, вибирач.
Браконьерство (*самовольная охота на чужих землях*) – браконьєрство (самовільне полювання на чужих землях).
Бракоразводный – розводовий, розвідний. **-ный** *акт* – розвідна, розвідний лист. **-ный** *процесс* – розводовий, розвідний процес.
Брандмауер – брандмауер, протиогневий мур.

Бранить – лаяти, шпетити, картати.
Бранный – лайливий.
Брань – лайка, лихослів'я (*ср. р.*).
Брат – брат. *Двоюродный б.* – брат уперших, двоюрідний. *Сводный б.* – зведеня (-яти), зведенюк. **-тья** *сводные* – зведенята. *Б. троюродный* – брат удругих, троюрідний.
Братоубийственный – братогубний, братовбивчий, братовбійчий.
Братоубийство – братогубство, братовбивство, братобвійство.
Братоубийца – братогубець, братовбивець, братовбійця.
Братство – братство (громада); братерство (братні відносини).
Брать – брати. **-ть** *в долг* – позичати в кого, брати в позику, брати на віру (набір). **-ть** *деньги (в счет работы) (на отработок)* – брати гроші на відробіток. **-ть** *деньги под залог* – брати гроші під заставу. **-ть** *взятки* – хабарювати, брати (хапати, дерти, хабарі. **-ть** *чью сторону* – уставати (обставати) за ким, ставати на чийому боці, прихилятися до кого.
Брачный – подружній. **-ный** *возраст* – подружній вік. **-ный** *договор* – подружня умова. **-ный** *свидетель* – подружній свідок, дружко. **-ное** *свидетельство* – свідоцтво про одружіння. **-ный** *союз* – подружній звязок.
Брачущиеся – молоді, шлюбна пара, шлюбованці.
Бревно – бервено, колода, балок (балка).
Бред – маячіння, марення, (*иронич.*) верзіння. *Б. буйный* – шалене маячіння. *Б. горячечный* – гарячкове маячіння.
Бредить – маячити, марити. *Он* **-дит** *чем* – йому верзеться щось.
Бредовой – маячний.
Бремя – тягар, вага, вагота. *От* **-мени** *разрешиться* – родити, розроди(ни)тися, обродитися.
Бригада – бригада.
Бродить – бродити, блукати, тинятися; кваснути, киснути, шумувати, грати.
Бродяга – бродяга, волоцюга (КМ), заволока, приблуда, знайда.
Бродяжничать – волочитися, бурлакувати.
Бродяжничество – волоцюзтво, бродязтво, блукання.
Бродячий – бродячий (худоба), мандрівний.
Брожение – розворушення, заколот. **-ние** *в умах* – заколот у настроях (думках), розворушення думок, шумування.
Броневой – панцерний.
Броненосец – панцерник (-ка).
Броня – панцер (-ра).
Бросать, бросить – (*оставлять*) кидати, кинути, лишати, *сов.* лишити, зацурати, занехаювати, занехаяти, одкидатися од кого. *Бросается в глаза* – впадає в око. **-ся** – кинутися (ЛР, 44). *Брошенное, оставленное имущество* – покинуте добро, одбігщина, одбігщизна (АЮЗР 6, I, 540).
Брошюра – брошура, метелик (-ка).
Брошюровать – брошурувати, зшивати.
Брутто – брутто, грубо. *Вес* **-то** – груба вага.
Брюшина – очеревина, очерев'я.
Будень – будень, буденний день, робоча днина.
Будущий – майбутній, прийдешній, потомний. *На* **-щее** *время* – надалі, на майбутнє, на потомні часи (ЧСР).
Будущность – майбутність, майбутнє, прийдешність, прийдешнє.
Буйный – буйний.
Буйство – буяння, бешкет, галабурда, буча.
Буйствовать – буяти, войдувати, бешкетувати, бучу збивати.
Буква – літера, буква.
Буквальный – дослівний, літеральний (зміст). **-но** – слово од слова (АЮЗР, 6, I, 59), дослі[о]вно.
Буксир – буксир, тяг. *Взять на* **-сир** – потягти причалом, узяти на буксир (на причал).
Буксирный – буксирний, тяговий.
Булочная – пекарня, хлібня.
Бумага – папір (*р.* паперу). **-га** *гербовая* – гербовий (штемпльовий) папір. **-га** *деловая* – діловий папір. *На* **-ге** – на письмі; листовно. **-ги** *процентные* – відсоткові, процентові папери. **-ги** *ценные* – цінні папери.
Бумажный – паперовий. **-ные** *деньги* – паперові гроші. **-ный** *фабрикант* – папірник (-ка).

Бунт – бунт, розрух (-ху).
Бунтовать – бунтувати, баламутити. **-ся** – бунтуватися, бунт зривати.
Бунтовщик – бунтівник, бунтар (-ря).
Бурав – свердел, свердло.
Буржуа – буржуа (буржуй); (*ж. р.*) буржуазка, буржуйка.
Буржуазия – буржуазія.
Буржуазность – буржуазність (-ности) (буржуйство).
Буржуазный – буржуазний, буржуазійний (буржуйський).
Буря – буря[а], хуртовина. *Во время* **-ри** – під бурю.
Бухгалтер – бухгальтер (-ра).
Бухгалтерия – бухгальтерія. **-рия** *простая, двойная, тройная, итальянская* – бухгальтерія звичайна, подвійна, потрійна, італійська.
Бушевать – бушувати, бучу збивати. **Бушующий** – бурхливий.
Буян – забіяка, галабурдник (-ка).
Буянить – буяти, войдувати.
Бывший – той, що був, булий, минулий, давніший, зошлий. **-ший** *до того времени* – дотогочасний. **-ший** *перед этим, до настоящего времени* – дотеперішній.
Быстропортящийся (*скоропортящийся продукт*) – скорогнильний.
Быстрота – швидкість, прудкість, хуткість (-ости), бистрина.
Быт – побут (*р.* побуту).
Бытие – буття.
Бытность – перебування, пробування, бутність, буття. *В* **-ность** – підчас перебування, (*стар.*) при битності (ТОК, ІП, 39). *В мою* **-ность** – за мого буття.
Бытовой – побутовий.
Быть – бути (існувати, жити, тривати, матися). **-ть** *вакантным, свободным* – вакувати, гуляти. **-ть** *виновным в преступлении* – бути винним злочину. **-ть** *в бегах* – бути на втіках. **-ть** *в нерешимости* – вагатися. **-ть** *в обращении* – бути в обігу. **-ть** *в опале* – відпасти ласки, дістатися в неласку. **-ть** *в праве* – мати право. **-ть** *в претензии* – мати претенсію проти кого, ремствувати, нарікати на кого. **-ть** *в распоряжении* – бути кому до розпорядження. **-ть** *в силах* – здужати, здолати. **-ть** *в силе* – мати силу, вагу. **-ть** *лишним* – у зайві бути. **-ть** *на стороже* – матися на бачності, бути на сторожі. **-ть** *не в своём уме* – бути не сповна розуму. **-ть** *обесславленным* – у неславі бути. **-ть** *осведомленным* – відома мати про що, бути свідомим чого, поінформованим (позвідомленим) про що. **-ть** *очевидцем* – самовидячки, самому бачити. **-ть** *под надзором* – бути під доглядом. **-ть** *под присмотром* – під наглядом бути, бути за руками. **-ть** *представителем* – бути заступником (представником) за кого, заступати кого де. **-ть** *при сознании* – бути притомним, при розумі. **-ть** *сведущим в чём* – знатися (розумітися) на чім. **-ть** *свидетелем* – за свідка бути, за свідка стояти. **-ть** *состоятельным* – бути заможним, матися добре, бути маєтним.
Бюджет – бюджет (-ту), обрахунок, прибутків та видатків.
Бюджетный – бюджетовий (комісія).
Бюллетень – бюлетень. **-тень** *избирательный* – картка голосування, виборча картка.
Бюро – бюро (оголошень, адресове). **-ро** *принудительных работ* – бюро примусової праці. **-ро** *справок* – інформаційне бюро.
Бюрократ – бюрократ.
Бюрократизм – бюрократизм (-му), бюрократство.
Бюрократический – бюрократичний.
Бюрократия – бюрократія.
Вагон – вагон (пасажирський, товаровий, для скорогнильних продуктів).
Вагонный – вагоновий.
Вагоновожатый – вагоновода, вагоноводій.
Важность – вага, важливість, поважність, вартість (-ости). *Большой* **-ности** *дело* – справа великої ваги.
Важный – важливий, поважний, значний. *Это не важно* – це не велика річ, це не дуже потрібно.
Вакансия – ваканція.
Вакантный – ваканцьовий, вільний, порожній, гулящий, вакантний. *Быть (стать)* **-ным** – вакувати (*сов.* завакувати), вакантувати. **-ная** *должность* – вільна посада. **-ный** *участок (земли)* – гулящий обруб (землі).
Вакационный – вакаційний. **-ное** *время* – вакаційний час, вакації, вільний від праці час.

Валежник – ламань (-ни), хмиз, сушня.
Валовой – гуртовий, огульний. **-вой** *доход* – сирий дохід (-ходу) (прибуток), загальний зиск.
Валюта – валюта, вартість. *Вексельная* **-та** – векселева валюта, вартість векселя. *Золотая* **-та** – золота валюта. **-тный** – валютний.
Ватерлиния – ватерлінія, водокрес (-су).
Вахта – вахта, сторожа, варта.
Вахтер – вахтер, сторож, вартівник.
Введение – заведення, впровадження; вступ, переднє слово, передмова.
Вверять, вверить – доручати (*сов.* доручити), звіряти (*сов.* звірити); повіряти (повірити); (*вверяться, ввериться*) здаватися (здатися) на кого, впевнятися (впевнитися) на кого.
Ввод – ввід (КМ); приведення. **-од** *во владение* – у[в]вод у володіння, (*стар.*) ув'язини в посідання (володіння), ув'язання (АЮЗР, 6, I, 136).
Вводить, ввести – запроваджувати, уводити, завадити, ввести, завести. **-дить** *закон* – запроваджувати (заводити) закона. **-ти** *во владение* – увести у володіння, (*стар.*) ув'язувати у володіння, в посідання, ув'язати (АЮЗР, 6, I, 110, 136). **-ться** *во владение* – ув'язатися (*стар.*) (АЮЗР, 6, I, 136). **-дить** *в вечное владение* – на вічність (ТОК, III, 45). **-дить** *в действие* – уводити в діло (КМ), перевести в життя, надавати чинности (законові). **-дить** *в заблуждение* – у[в]водити в оману, підводити, облуджувати, призводити (до помилки), навівати помилку, омиляти. **-дить** *в обман* – зводити (звести), ошукувати (ошукати). **-дить** *в соблазн* – вести до спокуси, знаджувати (знадити), спокушати (спокусити), зводити (звести). **-дить** *в убыток* – до шкоди, до втрати призводити, призвести.
Вводный – вступний (артикул). **-ный** *лист* – уводчий лист, (*стар.*) ув'язчий лист.
Ввоз – привіз, довіз (-возу).
Ввозить – привозити, довозити.
Ввозный – привізний, довізний (*ввезённый*); привозовий, довозовий (*относящийся ко ввозу*). **-ная** *пошлина* – привозове мито, довозове. **-ное** *свидетельство* – привозове свідоцтво, привозовий лист, карта привозу. **-ная** *торговля* – привізна торговля, довізна торговля. **-ный** *товар* – привізний товар (крам).
Вдвойне – подвійно, у подвійні, двічі, у два рази.
Вдова – удова, удовиця. *Остаться* **-вой** *после кого* – удовою бути по кому, удовіти по кому.
Вдоветь – вдовувати, удовіти.
Вдовец – удовець (*р.* удівця, *м.*).
Вдовий – удовичий. **-вий** *дом* – вдовичий дім, притулок (заклад). **-вья** *пенсия* – вдовина пенсія. **-вий** *сын* – вдовиченко. **-вья** *часть, доля* – вдовин пай, вдовина пайка (частка), вдовизна.
Вдовство – вдовування, удівство, вдовецтво.
Вдовый – овдовілий, удовець, удов.
Вдохновитель – надихач, духозбудник, жива душа; (*главный виновник, руководитель*) приводець (-відця), привідця (*м. р.*) (АЮЗР, 6, I, 387).
Вдохновение – надхнення; (*внушение*) – навіяння, надих.
Вдохновлять – надихати (надхнути) на що, призводити до чого.
Вдумчивость – вдумливість (-ости).
Вдумчивый – вдумливий.
Ведать – відати, знати, знатися; доглядати, правити (управляти), орудувати, завідувати. **-ся** *с кем* – мати з ким що, знатися з ким. **-ся** *судом* – позиватися, судитися.
Ведение – ведення, ведіння, провадження (справи, рахунків, торгов(ельн)их книг, орудування.
Ведение – відання, знаття; повідомлення. *Находиться в* **-нии** – перебувати в віданні, під орудою.
Ведомо – відомо, звісно. *Без* **-ма** – без відома. *Без вашего* **-ма** – без вашого довіду, відома, без вашого довідання. *С вашего* **-ма** – за вашим відомом, свідом, довіданням. *С* **-ма** – за відомом (СФА, VI, 93), за відомістю (АЮЗР. 6, I, 103).
Ведомость – відомість (на виплату грошей), реєстр, список.
Ведомственный – відомственний.
Ведомство – відомство, офіція, завідування, порядкування (КМ), розпорядок (КМ). *Состоять в чьём* **-стве** – перебувати у відомстві, підлягати кому, залежати од кого.
Вежливость – удачливість, чемність, звичайність (-ости).
Вежливый – ввічливий, чемний, звичайний.
Век – століття, вік; доба, час. [Кам'яна доба].

Вековой – віковічний, довічний, одвічний, віковий.
Векселедатель – векселедавець (-вця), той, що векселя видав, підписав.
Векселедержатель – векселедержавець, векселеємець (-мця), той, кому векселя видано; той, хто векселя має й може по ньому гроші справляти.
Векселеполучатель – приємець векселя (той, хто векселя бере).
Векселеприобретатель*, см.* **Векселеполучатель.**
Векселеспособность – векселездатність (активна й пасивна); правоздатність видавати, підписувати вексель; правоздатність брати векселі.
Вексель – вексель, обмінка. **-сель** *бессрочный* – вексель безстроковий, безтерміновий, безрічний. *Действительность* **-ля** – дійсність векселя, сила векселя. **-сель** *на предъявителя* – оказовий вексель, вексель на пред'явника. **-сель** *на себя* – вексель на себе. *Обратный* **-сель** – зворотний вексель. *Опротестованный* **-сель** – протестований вексель. *Переводно-простой* **-сель** – вексель переказово-звичайний. *Переводный* **-сель** – переказовий вексель. *Платёж по* **-селю** – платіж по векселю, векселевий платіж. *Погасить* **-сель** – (за-) оплатити вексель. *Поручительство по* **-селю** – порука на векселі. *Пред'явить* **-сель** *ко взысканию* – подати вексель до суду на кого. *Пред'явление* **-селя** – оказ векселя. *Принятие* **-селя** – приймання (прийняття) векселя. *Простой* **-сель** – звичайний вексель. *Протест* **-селя** – протест векселя. **-сель** *собственному приказу* – вексель на власне припоручення. *Соло* **-сель** – соло-вексель. *Срок платежа по* **-селю** – строк, термін, реченець платити по векселю. **-сель** *сроком во столько-то времени от составления* – вексель на певний термін од часу підписання. **-сель** *сроком на определённый день* – вексель на визначений день. **-сель** *сроком во столько-то по пред'явлению* – вексель на певний термін по оказові. **-сель** *сроком по пред'явлению* – вексель строком на оказ. **-сель** *товарный* – вексель товаровий. *Учитывать, учесть* **-сель** – (з)дисконтувати вексель. *Фиктивный* **-сель** – фіктивний вексель. **-сель** *ярмарочный* – ярмарковий вексель.
Вексельный – векселевий. **-ный** *арест* – векселевий арешт. **-ный** *бланк* – векселевий бланок. **-ная** *давность* – векселева давність. **-ная** *кредитоспособность* – векселева кредитоздатність. **-ный** *курс* – векселевий курс. **-ное** *обязательство* – векселеве зобов'язання. **-ное** *полномочие* – векселева припорука. **-ный** *поручитель* – векселевий запоручник, поручник. **-ное** *право* – векселеве право. **-ный** *сбор* – векселева оплата. **-ная** *сумма* – векселева сума (стовп, квота). **-ный** *уполномоченный* – векселевий припоручник. **-ный** *устав* – статут про векселі.
Веление – наказ, загад, веління. *По* **-нию** – з наказу.
Велеть – наказати, загадати, звеліти.
Величина – великість (АЮЗР, 8, V, 143), величінь, міра; величина (математична величина). *Одной* **-ны** – до одної міри, однієї міри; однаковий завбільшки. **-ною** *с* – завбільшки з, як.
Венчание – вінчання; шлюб, шлюбний обряд.
Венчать – вінчати. **-ся** – вінчатися, брати шлюб, шлюбувати, на шлюбі стояти, до шлюбу стати.
Вера – віра. *Отдаться на* **-ру** – здатися на віру. *Товарищество на* **-ре** – товариство на вірі.
Вербовать – вербувати, набирати, затягати, залучати.
Вербовка – вербунок (до війська), набирання, затягання (жіноцтва до проституції).
Вербовщик – вербівник, заохочувач, затягач.
Вердикт – вердикт, вирок, присуд (-ду).
Веритель – довірник, уповноважник.
Верительный – вірчий. **-ная** *грамота* – вірча грамота. **-ное** *письмо* – вірчий лист.
Верить – вірити, віру мати, няти, віру діймати. **-ть** *в долг* – давати набір. *Не верится* – не йметься віри.
Верность – вірність; певність (СФА, VI, 348), незрадність; справедливість; правдивість, згідність (з чим). *Засвидетельствовать* **-ность** *с оригиналом* – засвідчити згідність з первописом.
Верный – вірний; певний, незрадний, справедливий, правдивий. **-но** – вірно, певно, дійсно, справді. **-ный** *путь* – правдива дорога. **-ный** *человек* – певна людина.
Вероисповедание – визнання, (*обиходно*) віра.
Вероломный – віроломний, віроломливий, зрадливий. **-но** – віроломно, зрадливо.
Вероломство – віроломство, зрадливість (-ости).
Веротерпимость – віротерпимість, віротерпність.
Веротерпимый – віротерпимий, віротерпний.
Вероятие – правдоподібність, імовірність, віра. *Это не заслуживает никакого* **-ятия***, веры*

– цьому жадної віри не можна дати. *Взвесить все* **-ятия** – зважити всі ймовірності.
Вероятность – імовірність, можливість.
Вероятный – імовірний, правдоподібний, можливий, здогадний. **-ные** *известия* – правдоподібні звістки. **-ные** *слухи* – імовірні чутки. **-ное** *расстояние* – здогадна віддаль.
Верхний – горішній (приміщення, біг ріки), горовий (вітер), (по)верхній (шар землі, одіж), вищий (вищий суд).
Верховный – зверхній, найвищий. **-ная** *(исполнительная) власть* – найвища (виконавча) влада. **-ное** *командование* – зверхність (ЧСР). **-ный** *суд* – найвищий суд. **-ное** *управление* – найвищий уряд (управа).
Верющий*, см.* **Верительный.**
Вес – вага, повага, значіння, вплив. *Продавать на вес* – продавити на вагу. *Удельный вес* – вага питома, питома вага.
Весить – важити, зважувати, зважити.
Веский – ваговитий, важний, поважний, важкий. **-ко** – ваговито, важно.
Вескость – ваговитість, важність, важкість (-ости).
Весовой – ваговий. **-вой** *сбор* – вагове, ваговий побір.
Весовщик – вагар (-ря), важничий.
Вести – вести, провадити, переводити, (*руководить*) керувати. **-ти** *переговоры* – вести переговори, пересправи. **-ти** *переписку* – листуватися. **-ти** *процесс* – позиватися (з кимнебудь), судитися, (*о судебном лице*) провадити процес, справу. **-ти** *расход, расходовать* – видавати, витрачати, видаткувати. **-ти** *судебные дело* – провадити судові справи. **-ти** *судебные прения* – провадити судові змагання, керувати на суді.
Вестник – вісник, вістовець, посланець, гінець (-нця).
Весть – вість (*р.* вісти), вістка, звістка; відомість, (-ости), донесення; поголоска, чутка, помовка. *Без* **-сти** *пропавший* – загиблий без вісти, безвісти пропалий, пропащий. *Пропал без* **-сти** – не знати де подівсь, пропав безвісти.
Весы – ваги, терези, важниця (велика, непорушна), шальки (маленькі), (*пружинные*) кантар. *Верные* **-сы** – правдива вага.
Ветвь – гілка, *соб.* гілля, галузь (-зи), паросток; коліно (родинне); вітка (залізнича), рукав (залізничий).
Ветеринар – ветеринар.
Ветеринарный – ветеринарний. **-ный** *надзор* – ветеринарний догляд.
Ветошник – ганчірник, шматяр, лахманник, старожечник, тандитник. **-ный** *ряд* – тандита, тандитні комори.
Ветряной – вітряний. **-ная** *мельница* – вітряк.
Ветхий – старий.
Веха – віха, тичина, тичка.
Вечность – вічність (-ности).
Вечный – вічний, одвічний (до минулого часу), довічний (до прийдешнього часу), віковічний, (*стар.*) вічистий (КМ), (*постоянный*) повсякчасний. **-ный** *должник* – невиплатний (довічний) довжник. **-ные** *вклады* – довічні вкладки. **-ное** *чиншевое владение* – довічне чиншове держання. *Купить на* **-ные** *времена* – у вічність купити, на безвік купити. **-ное** *пользование* – довічне (вічисте) користування (КМ).
Вещевой – речовий, речевий. **-вое** *довольствие* – речове постачання. **-вой** *склад* – речовий склад, склад для (на) манаття (для речей).
Вещественный – речовий, матеріяльний. **-ные** *доказательства* – речові докази, знаки (СФА, VI, 45).
Вещество – надіб'я, речовина, речовиння. **-во** *взрывчатое* – вибухове надіб'я. **-во** *лекарственное* – лікарственне надіб'я. **-во** *сильно-действующее* – кріпкосиле (міцне) надіб'я. **-во** *удобовоспламеняющееся* – скоропалке надіб'я. **-во** *ядовитое* – отруйне надіб'я.
Вещный – речовий. **-ный** *иск* – речовий позов. **-ное** *право* – речове право, право на річ.
Вещь – річ (*р.* речи). *Бесхозяйная в.* – нічия, вільна річ. *Главная в.* – головна річ. *Движимая в.* – рухома річ. *Делимая в.* – подільна річ. *Конкретная в.* – конкретна річ. *Неделимая в.* – неподільна річ. *Общая в.* – спільна, гуртова річ. *Потребляемая в.* – (з) уживна річ. *Родовая в.* – родова, предківська річ. *Собирательная в.* – збірна річ. *Тленная в.* – тлінна, нетривка річ. *Ценная в.* – коштовна річ.
Веяние – віяння, повів, подув (-ву).
Взаимность – обопільність, взаємність (-ости).
Взаимный – обопільний (КМ), взаємний. **-но** – обопільно, навзаєм, взаємно. **-ное**

соглашение – обопільна, взаємна згода.
Взаимодействие – взаємодіяння.
Взаимоотношения – взаємини, взаємовідносини, обопільні відносини.
Взаимопомощь – взаємодопомога; обопільна допомога. *Касса* **-щи** – каса взаємної допомоги.
Взаймы – у позику, в позичку. *Брать, взять* **-мы** – позичати, позичити в кого, брати, взяти в позичку в кого. *Брать* **-мы** *под залог чего* – давати в заставу щось, заставляти щось. *Давать, дать* **-мы** – позичати, позичити кому, припозичати, випозичити, дати в позику кому. *Давать, дать* **-мы** *под залог чего* – позичати, позичити кому на застав чого.
Взамен – навзамін, взаміну, замість чого.
Взбунтовать – збунтувати. **-ся** – збунтуватися, побунтуватися, повстати.
Взваливать – складати (скидати) (вину) вину на когось, прикидати вину комусь.
Взвешивание – важення, зважування.
Взвешивать – важити, зважити.
Взводить, взвести – виводити, вивести, змисляти, змислити. **-ти** *обвинение* – обвинувачувати, обвинуватити когось, прикидати вину комусь. **-ить** *напраслину* – натягати на когось напасть.
Взволновать – схвилювати, зворушити.
Взгляд – погляд (-ду), зір (*р.* зору).
Вздорный – безглуздий, недоладний, нікчемний, непутящий.
Взимание – стягання (податків). **-ние** *гербового сбора* – стягання гербового податку.
Взимать – стягати, справляти, брати, побирати. **-емый** – стяганий.
Взламывать, взломать – ламати, зламувати, зламати (поміст), виламувати, виламати, розбивати, розбити (замок, двері, скриню), одбивати, одбити (ЛР), одлуплювати, одлупити (АЮЗР, 6, І, 101); (*выдавить напором*) виважувати, виважити.
Взлом – вилом, полом, влом. *Кража со* **-мом** – крадіж, крадіжка з поломом.
Взнос – вкладка, внесок. *Вступительный* **-нос** – вступне, вписове; вкуплення (ЛР, 44). *Частичный* **-нос** *арендной платы* – рата.
Взносить – вносити, платити.
Взрослый – дорослий, дійшлий.
Взрыв – вибух (-ху).
Взрывать – скопувати, зрушувати, зрити (землю); висаджувати (в повітря). **-ся** – вибухати.
Взрывчатый – вибуховий.
Взыскание – справляння (грошей), доправка боргу (ЧСР); правіжка. **-ние** *бесспорное* – стягання (КМ). **-ние** *денежное* – грошова кара. пеня, штраф. *Подать ко* **-нию** – позов заложити на кого.
Взыскатель – правіжник, той, що править, справляє (гроші).
Взыскивать, взыскать – правити, виправити, справляти, справити. **-вать** *в бесспорном порядке* – стягати (СФА, IV, 118); витягати (АЮЗР, 6, І, 105). **-ть** *за вину* – покарати за провину.
Взятие – взяття, забрання (в неволю), здобуття (міста), одібрання. **-тие** *вещественных доказательств (выемка)* – взяття (одібрання) речових доказів. **-тие** *имущества осуждённых в казну или в опеку* – взяття, одібрання майна засуджених у казну або в опіку. **-тие** *под стражу* – заарештування, взяття за ґрати. **-тие** *назад обвинения* – одмова од обвинувачення, відкликання вини.
Взятка – хабар (-ря). *Дача* **-ки** – давання хабара. *Получение* **-тки** – брання (приймання) хабаря, хабарювання.
Взяточник – хабарник (-ка).
Взяточничать – хабарі брати, хабарювати.
Взяточничество – хабарництво, хабарювання.
Взять – взяти, попити, забрати, відібрати, здобути. **-ть** *верх* – гору взяти над ким, переважити кого, заломити кого. **-ть** *в залог* – взяти в заставу. **-ть** *в займы* – позичити, визичити (СФА, VI, 96). **-ть** *в опеку (кого, что)* – обняти опіку (над ким, чим). **-ть** *в руки* – до рук узяти. **-ть** *в свидетели* – взяти за свідка. **-ть** *на военную службу* – до війська взяти (забрати). **-ть** *назад своё слово,* **-ть** *обвинение* – зректися свого слова, обвинувачення, одкликати свої слова, обвинувачення. **-ть** *на себя чужой долг* – перейняти на себе чужий довг, борг. **-ть** *перевес* – взяти гору, перемогти. **-ть** *под стражу* – за сторожу взяти, ув’язнити, в холодну взяти, за ґрати взяти, заарештувати. **-ть** *силой* – силою, силоміццю взяти, силою здобути. **-ть** *слово* – забрати слово. **-ть** *чью сторону* – на чию руч горнути, чию руч тягти, на чий бік стати.

Вид – вигляд (-ду); прозір (-зору) (на місце); обличчя, вид; постать, постава; взір (*р.* взору), вид. *В* **-ду** *нет* – немає на увазі, на прикметі. *В* **-ду** *того* – через те, з огляду на те. *В. на жительство* – документ (свідоцтво, картка) на пробування. *В. наказания* – вид кари. *В* **-де** *опыта* – на спробунок, на спробу. *В* **-дах** *пользы* – за-для користи. *В* **-дах** *служебной пользы* – за-для службових вигід. *В* **-ду** *того, что* – уважаючи (зважаючи) на те, з уваги на те, з огляду на те (що). **-ды** *на кого, на, что (иметь)* – вигляди (замір, намір) мати. *Иметь в* **-ду***, что* – мати на оці, на увазі, що. *Кого вы имеете в* **-ду** *(предполагаете)?* – на кого ви думаєте? *Ни под каким* **-дом** – ніяким чином, в ніякім разі, під жадною умовою. *Ставить на в.* – ставити на увагу, зауважати.

Видимость – видимість, очевидність. *Для* **-мости** – для видимости, про людське око, для показу.

Видимый – видимий. **-мые** *признаки преступления* – видимі ознаки злочину.

Видовой – видовий.

Видоизменение – видозміна, відміна, зміна, переміна. **-ние** *обязательства* – (видо)зміна зобов'язання.

Виза – віза.

Визировка – (пашпортів) візування.

Визировать – візувати.

Вина – вина, провина, причина (ЛЗ, VIII). *Вменять в* **-ну** – ставити за вину кому. *По твоей* **-не** – з твоєї вини (причини). *Снять с кого* **-ну** – увільнити кого від вини.

Виндикат – віндикат (-ту).

Виндикационный – віндикаційний.

Виндикация – віндикація, позов про повернення певної речи.

Винить – винуватити, обвинувачувати. **-ся** – винитися, признаватися до вини.

Вино – вино.

Виноватый – (*в чём*) винуватий, винний (в чому), винен (чого) чим, причинний (чому). **Винный** – винарний, виновий. **-ная** *монополия* – винова (горільчана) монополія. **-ный** *погреб* – винарня.

Виновник – винуватець (-тця), причинець (смерти, незлагоди). *Действующее лицо* – (*стар.*) дійця (СФА, VI, 212).

Виновница – винуватниця, причинниця.

Виновность – винність, провинність (-ости).

Виновный – винуватий, винний (АЮЗР, 8, V, 84) (ЛР, 44). *Главный* **-ный** – головний винуватець. *Признать себя* **-ным** – признатися до вини, визнати себе винним.

Винодел – винар (-ря), винороб.

Винокурение – гуральництво, горільництво.

Винокуренный. **-ный** *завод* – винниця, гуральня.

Винопродавец – винопродавець, продавець вина, винар (-ря).

Виноторговец – виноторговельник (-ка).

Виноторговля – винарня; торгування вином.

Виселица – шибениця (АЮЗР, 6, I, 441).

Висок – висок, скронь (-ни).

Високосный (*год*) – переступний, високосний (рік).

Вклад – вклад, вкладка, внесок.

Вкладной – вкладний, вкладковий.

Вкладчик – вкладник, вкладач.

Вкладчица – вкладниця, вкладачка.

Вкладывать – вкладати, класти, покласти (гроші).

Включать, включить – залічувати, залічити; вчислювати, вчислити; включати, долучати. **-ать** *в счёт* – зараховувати, залічувати.

Включение – залічування, залічіння, вчислення, вчисління, включення, долучення, залучення.

Включительный – включний. **-но** – включно.

Вкрадчивый – підкрадливий, закрадливий, підлесливий.

Вкрадываться – закрадатися.

Вкратце – коротко, коротенько, стисло.

Владелец – володілець; володар, державець (КМ). **-лец** *на праве собственности* – власник. *Пожизненный* **-лец** – доживітник. *Смежный* **-лец** – суміжник. *Арендный* **-лец** – орендар, посесор.

Владельческий – володільницький, владницький. **-ский** *иск* – позов посесорний.

Владение – володіння, держання (ЮГ, I, 15; ЧСР; АЮЗР, 6, I, 67), панування (АЮЗР, 6, I; 162), посідання (СФА, VI, 4), посілість (*имение*). **-ние** *бесспорное* – володіння безсуперечне. *Вступать, вступить во* **-ние** – обнімати, обняти посідання*.* **-ние** *вечное* – вічисте (вічне) володіння*.* **-ние** *давностное* – задавнене володіння. *Добросовестное* **-ние** – совісне володіння. *Насильственное* **-ние** – ґвалтовне, силоміцне володіння. *Недобросовестное* **-ние** – несовісне володіння*.* **-ние** *неправое* – незаконне, неправе*.* **-ние** *общее* – спільне володіння*.* **-ние** *отдельное от права собственности* – відокремлене (опрічне) від права власности*.* **-ние** *подложное* – неправдиве (фальшоване) володіння*.* **-ние** *пожизненное* – доживоття. *Право первого* **-ния** – право першого займання. *Потомственное* **-ние** – потомне володіння. *Самовольное* **-ние** – самовільне (свавільне) володіння. *Спорное* **-ние** – спірне володіння. *Фактическое* **-ние** – фактичне володіння. *Чиншевое* **-ние** – чиншове держання. *Чресполосное* **-ние** – посмужне володіння.

Владетель – володар (-ря), державець (-вця).

Владетельный – можновладний (князь), владущий.

Владеть – володіти чим, панувати над чим; посідати, держати що (ЮГ, I, 15 ТОК, III, 120, 1. 15 14), орудувати чим (мовою, пером); обладувати (землю, фабрику).

Владыка – владика, володар.

Владычество – володіння, панування, влада, володарство.

Владычествовать – панувати, мати владу, володарити.

Вламываться, вломиться – вламуватися, вломитися; вдиратися, вдертися.

Властвовать – панувати, мати владу, володарювати.

Властный – владний, сильний. **-но** – владно, сильно*.* **-тен** *я* – маю право, силу; мені вільно.

Власть – влада, власть (КМ); сила, право, воля. *В. административная* – влада адміністративна. *В. верховная* – влада найвища, зверхня, верховна. *В. военная* – влада військова. *В. гражданская* – влада цивільна. *В. законодательная* – влада законодавча, законодатна. *Злоупотреблять* **-тью** – надуживати права, обертати владу на зле. *В. исполнительная* – в. виконавча. *В. имущий* – владний, той, що має владу. *Не в его* **-сти** – над його право, не його сила. *Не в моей* **-сти** – не моя сила, не моя воля. *В. обвинительная* – в. (об[з])винувальна. *Подчинить своей* **-сти** – під себе підгорнути; підбити під свою владу. *В. милицейская* – влада міліційна. *Присвоение* **-сти** – присвоєння влади. *В. родительская* – влада батьківська. *В. следственная* – в. слідча. *В. судебная* – судова влада.

Влезание – влазіння.

Влезать, влезть – влазити, влізти; залазити, залізти.

Влечение – потяг, нахил (-лу), порив (-ву).

Влечь – тягти, волокти.

Влияние – вплив, сила. *Иметь* **-ние** *на кого* – мати вплив на кого; мати силу над ким. *Находиться под* **-нием** – бути під(о) впливом. *Оказать* **-ние** – вплинути, зробити вплив, вдіяти. *Под чьим* **-нием** – за впливом чиїм.

Влиятельный – впливовий (людина).

Влиять – впливати, мати (справляти) вплив.

Вменение – ставлення, поставлення (кому за що)*.* **-ние** *в вину* – ставлення за вину, привинення. **-ние** *в обязанность* – ставлення за обов’язок.

Вменяемость – привинність, привинимість, осудність, засудимість (-ости).

Вменяемый – привинний, привинимий, осудний, засудимий.

Вменять – ставити, поставити; привинювати, привинити кому що*.* **-ть** *в вину* – поставити за вину, привинити (кому). **-ть** *себе в обязанность* – вважати за свій обов’язок.

Вместимость – вмістимість, місткість; (об’єм) обсяг.

Вмешательство – втручання, вплутання, встрявання, вдавання в що.

Вмешивать, вмешать – вплутувати, вплутати, втягати, втягти (кого в що). **-ся** – втручатися (КМ; СФА, VI, 10; ТОК, III, 128), вплутуватися, встрявати, вдаватися (в що), вступатися (ЧСР).

Вне – поза, за, осторонь. **Внебрачный** – не[поза]шлюбний. *Вне всякого сравнения* – понад усяке порівняння. **Внедоговорный** – позадоговірний, позаумовний. *Внедоговорные обязательства* – позадоговірні, позаумовні зобов’язання. *Внеземельность, экстерриториальность* – екстериторіяльність. **Вненадельный** – позанадільний (земля). **Внеочередной** – позачерговий. **Внепартийный** – позапартійний, непартійний. **Вне пределов** – по-за межами. **Вне себя** – не тямлячи себе, в нестямі. *Он вне себя* – він несамовитий. **Внесудебный** – позасудовий*.* **-ным** *порядком* – позасудово. **Внешкольный** – позашкільний*.* **-ное** *образование* – позашкільна освіта.

Внедрение – закорініння, вкорінення, заглиблення.
Внедрять, внедрить – закоріняти, вкоріняти, вкорінити, заглибляти, заглибити.
Внезапность – несподіваність, раптовість, наглість.
Внезапный – несподіваний, раптовий, наглий.
Внесение – внесення, занесення, подання. **-ние** *в список* – впис, занесення до списку.
Внешний – зовнішній, околичній (справи, торг); надвірній, зверхній (вигляд).
Внешность – зовнішність (-ости), вигляд (-ду), подоба.
Вникать – доходити, додивлятися, вглядатися, вдаватися в щось.
Внимание – увага, пильна увага. *Обращать, обратить* **-ние** – звертати, звернути увагу, обачність, вважати, зауважити, зауважити, дбати на. *Оказывать, оказать* **-ние** *кому* – зробити кому ласку, (дати) показати увагу. *Оставить без* **-ния** – занехаяти, занедбати, залишити без уваги. *Отвлечь* **-ние** – відвернути, одтягти увагу. *Представлять чьему* **-нию** – до уваги подавати. *Принимать, принять во* **-ние** – уважати, зауважати; до уваги, на увагу брати, взяти. *Принимая во* **-ние** – уважаючи на, з уваги на, маючи на увазі, беручи на увагу, оглядаючись на, з огляду на. *Уделить* **-ние** – присвятити увагу кому, чому. *Ускользать, ускользнуть от* **-ния** – виходити (вийти, випадати, випасти) з-під уваги, одбігти (од) чиєїсь уваги.
Внимательность – уважність, уважливість (-ости).
Внимательный – уважний, уважливий, обачний до кого, бачний, бачливий до, примітливий, пильний.
Вносить, внести – вносити, внести; складати, скласти, покладати, покласти (гроші до каси), виплачувати, виплатити. **-сти** *в книгу, записать* – заводити, заносити (до книг), до книги занести (СФА VI, 261). **-ти** *в список* – записати (вписати) до спис(к)у, до реєстру, занести до спис(к)у.
Внук – внук, онук (синів син, доччин син).
Внука – внука, онука (синова дочка, доччина дочка).
Внучатный – троюрідний.
Внутренний – внутрішній (справи). **-нее** *море* – закрите море. **-ние** *раздоры* – хатній розрух, чвари.
Внутренность – нутро, внутрість (-ости).
Внушать, внушить – вмовляти, навівати (навіяти) кому щось, намовляти кого на щось.
Внушение – навіяння, намова; напоумлення.
Внушитель – навіяч, намовник (-ка).
Внушительный – імпозантний, значливий, поважний, значний, промовистий (факт).
Внятный – виразний, добре чутний, розбірний.
Вовлекать, вовлечь – втягати, втягти, затягати, затягти, (*подстрекая*) знаджувати, знадити, спонаджувати, сповадити, спокушувати, спокусити. **-ть** *в невыгодную сделку* – втягати в утратну справу, в невигідну оборудку. **-ть** *в преступление* – призводити до злочину, знадити на, спокусити, спонадити на злочин. **-ть** *в обман* – зманити, ошукати.
Вовлечение – втягнення, затягнення, заохочення.
Водворение – осадження, оселення, вселення.
Водворять, водворить – (кого) осаджувати, осадити, оселяти, оселити, вселити. **-рить** *на место жительства* – повернути до місця домівки. **-рить** *спокойствие* – встановити (запровадити) спокій, утихомирити. **-ся** – оселятися, оселитися, осідати, осісти.
Водный – водяний. **-ный** *путь* – водяний шлях.
Водобоязнь – сказ, скажениця, скаженівка.
Водоем – водойма, водоймище, водозбір (-збору), басейн. *В. для моченья льна* – мочило (ЮГ, І, 35).
Водокачка – водотяг (-гу), водокачка.
Водоохранный – водоохоронний.
Водопой – водопій (*р.* водопою), (*место*) водопійло.
Водопровод – водогін (-гону), водопровід (-воду).
Водопроводный – водогінний, водогоновий, водопровідний.
Водоснабжение – водопостачання.
Водоспуск – лотоки, ринва (трубою), опуст.
Водосток – водозбіг, спад. **-ток** *искусственный* – штучний водозбіг, риштак (-ку).
Водосточный – водозбіжний. **-ная** *труба* – ринва.
Водяной – водяний, водний, водовий. **-ная** *мельница* – водяний млин, млин-водяк.
Воевать – воюватися, воювати кого.

Военачальник – начальник над військом, воєначальник.
Военный – військовий (повинність, людина, рада). **-ное** *время* – час війни, військові часи. **-ная** *добыча* – в. здобич. **-ный** *закон* – військовий закон. **-ное** *звание* – військовий ранг, військове звання, військова стать. **-ный** *караул* – військова сторожа, варта. *Военно-морской закон* – військово-морський закон. *Находиться на* **-ной** *службе* – служити у війську. **-но** *обязанный* – військовообов'язаний. **-но** *пленный* – бранець, полоненик. **-ная** *повинность* – в. повинність; виряд воєнний (АЮЗР, 6, І, 41). **-ное** *положение* – військовий стан. **-нослужащий** – військовий, військовик. **-ный** *совет* – військова рада. *Состояние войны* – стан війни. **-но**-*конская* – військово-кінська (повинність). **-но**-*судовая повинность* – військово-судова повинність. **-ная** *тайна* – військова тайна, таємниця. *Театр* **-ных** *действий* – терен війни, театр військових дій, бойовище.
Вожак – проводир, привідця, вожай, ватажко.
Вожделение – пожадливість, хтивість (-ости), хотіння, жадання, жадоба, жага.
Вожделеть – жадати, жадобу велику мати.
Возбранять, возбранить – боронити, забороняти, заборонити, заказувати, заказати.
Возбудимость – збудимість, подразливість, дразливість, (ро)зворушимість (-ости).
Возбуждать, возбудить – будити, збудити; зворушити (пристрасть), викликати. **-ть** *гнев* – викликати гнів, розлютувати. **-ть** *желание* – заохочувати. **-ть** *пререкание (о подсудности)* – розпочати спречання про підсудність. **-ть** *вопрос* – порушувати (порушити) питання, зняти питання. **-ть** *дело* – порушувати (порушити, розпочати) справу; закладати, зложити позов. **-ть** *мужество* – осміляти, осмілити; додавати, додати відваги; підіймати, підняти дух. **-ть** *подозрение* – ставати підозрілим, непевним, будити підозріння. **-ть** *преследование* – розпочати переслідування. **-ть** *против кого* – підбурювати, підбурити кого на кого, підіймати, підняти проти кого. **-ть** *против себя всех* – всіх собі спротивити. **-ть** *удивление* – здивувати, викликати чий подив.
Возбуждение – збудження, підбурювання, роздратування, зворушення, запал; розпочинання.
Возбуждённый – збуджений, збурений, зворушений, запалений, схвильований, обурений; розпочатий (справа).
Возведение – спорудження, будування, збудування, ставлення; піднесення (на посаду).
Возводить, возвести – споруджати (спорудити), будувати, збудувати, побудувати, ставити, поставити, підносити, підвести. **-ть** *обвинение* – обвинувачувати кого, закидати кому вину.
Возврат – повернення, вертання, воро[і]ття, зворот, поворб[і]т.
Возвратный – зворотний, поворотний.
Возвращать, возвратить – вертати, повертати, повернути. **-ть** *по суду* – судом повернути (ЧСР), судом виправити (своє). **-ть** *издержки* – повернути кошти, втрати. **-ть** *права* – п. права. **-ть** *свои расходы (в предприятии)* – повернути свої витрати, на свої гроші вийти (в підприємстві). **-ть** *убытки* – повернути втрати. **-ся** – вертати, вертатися, повертати, повертатися, повернутися.
Возвращение – повернення; поворо[і]т, вороття. **-ние** *самовольное* – самовільний поворіт (вороття).
Возвышение – підвищення, підвишок, височінь (-ни), горб; піднесення, винесення, побільшення, збільшення. **-ние** *наказания* – збільшення (підвищення) кари. **-ние** *платы* – збільшення (побільшення) платні.
Воздавать, воздать – віддавати, віддати, відплачувати, відплатити, віддякувати, віддячити.
Воздаяние – відплата, віддяка, заплата, кара.
Воздействие – вплив, сила. *Оказать* **-вие** – вплинути.
Воздействовать – впливати, вплинути, вдіяти.
Воздержание – отримання, здержання, упин, спин.
Воздерживаться, воздержаться – утримуватися, утриматися, здержуватися, здержатися, спинятися, спинитися. **-ся** *от голосования* – утриматися від голосування.
Воздержность – стриманість, здержливість (-ости).
Воздержный – здержливий.
Воздух – повітря. *Испорченный, спёртый* **-дух** – важкий дух, задуха.
Воздушный – повітрян[ов]ий. **-ная** *почта* – повітрян[ов]а пошта, авіопошта.
Воззвание – відозва, заклик, звертання.
Воззрение – погляд, розсуд (-ду).
Возлагать, возложить – покладати, покласти, накладати, накласти. **-ложить** *вину за*

убытки – (*стар.*) шкоду уложити (АЮЗР, 6, I, 62). **-ать** *издержки на кого* – накладати видатки, втрати, кошти на кого. **-ать** *обязанность на кого* – покладати (покласти) обов’язок на кого. **-ить** *убытки* – покласти (накласти) втрати, (*стар.*) приложити шкоду (АЮЗР, 6, I, 282).

Возложение – накладання, покладання.

Возмездие, *см.* **Воздаяние.**

Возмещать, возместить – повертати (повернути) кошти, покривати (покрити) кошти. **-ить** *вред или убытки* – відшкодувати.

Возмещение – повернення, покриття. **-ние** *за вред и убытки* – відшкодування.

Возможность – змога, спромога, спроможність, можливість, можність, спосіб. *Дать* **-ность** *кому* – спромогти кому, уможливити кому що. *По* **-сти** – по змозі, яко мога. *Получить* **-ность** – спромогтися на щось. *По мере* **-сти** – в міру можливости, як сила, як змога, як спромога. *Сделать* **-ным** – уможливити. *Я не имел* **-ности**, *мне не было* **-ности** – неспромога моя була, несила моя була.

Возможный – можливий.

Возмужалость – змужнілість, дорослість (-ости).

Возмужалый – змужнілий, дорослий.

Возмужать – змужніти.

Возмутитель – підбурювач, баламут(а), заколотник, бунтівник, бунтар (-ря).

Возмутительный – обурливий; ганебний, огидний.

Возмущать, возмутить – обурювати (*вызывать негодование*); баламутити, збаламутити (людей), каламутити, скаламутити, колотити, сколотити. **-ть** *против кого* – підбурювати, підбурити, бунтувати, підіймати, підняти проти (на) кого. **-ся** – обурюватися; бунтуватися, збунтуватися, повставати, повстати, підійматися, піднятися проти [на] кого.

Возмущение – 1) заколот, ворохобня, збурення, бунт; підбурювання, підбурення, бунтування (кого проти кого); 2) (*негодование*) обурення.

Вознаграждать, -дить – нагородити (ЛР, 44), нагороджувати, винагороджувати, винагородити; повертати, повернути, відшкодувати, заплатити (АЮЗР, 6, I, 65). **-мый** – платний, оплатний.

Вознаграждение – винагорода, нагорода (КМ), заплата (ЧСР), виплата, відшкода, відшкодування. **-ние** *за находку* – знахідне. **-ние** *за поимку (имущества, плывущего по реке, заблудившегося скота)* – перейма. **-ние** *за убитого* – головщина (*стар.*) (ЧСР). **-ние** *за убытки от пожара* – винагорода за вогневу шкоду. *Страховое от огня* **-ние** – пожежна виплата, пожежні гроші.

Вознамериться – наважитись, взяти намір, взяти думку, набратися мисли (АЮЗР, 6, I, 106).

Возненавидеть – зненавидіти.

Возникновение – виникнення, почин, початок, настання, по(в)стання, походження.

Возникать, возникнуть – виникати, виникнути, повставати, повстати, походити, приточитися [Приточилася справа (ЛЗ, VIII)], взятися.

Возобновление – відновлення (умови), поновлення (справи, позву), зновлення (СФА, VI, 471), оновлення.

Возобновлять, возобновить – відновляти, відновити, поновляти, поновити (справу), зновляти (ЛР, 44), наново зав’язати (переправу), оновити (СФА, VI, 474, 128), обновити (СФА, VI, 124).

Возражать, возразить – перечити (ТОК, 1, 132), суперечити, заперечувати, відказувати, відказати на що, кому що; стати на одповідь (СФА, VI, 5), одводитися (ЧСР).

Возражение – заперечення, сперечання, суперечення, відказ; одпор (ЧСР; АЮЗР, V, 41).

Возраст – літа, вік, пора, зріст, (*р.* зросту). **-том** – літами. **-раст** *детский* – дитячий (дитинний) вік. **-раст** *зрелый* – дійшлий вік, літність (-ости). *На* **-сте** – на порі. [На порі стати]. *Предельный* **-раст** – зазначений (граничний) вік. *Старческий* **-раст** – старечий вік. *Пожилой* **-раст** – підстаркуватий вік (літа). *Юношеский* **-раст** – хлоп’ячий, юнацький вік (літа).

Возрастный – по віку, літній.

Возрождение – відродження, новонарождіння.

Возчик – візник, фурман (-на).

Воин – воїн, вояк, (*фам.*) вояка, войовник; салдат.

Воинский – військовий. **-кая** *повинность* – військова повинність (-ости), призов (-зву).

Война – війна.

Войско – військо.

Войти – увійти, вступити до*.* **-ти** *в долг* – запозичитися, понапозичатися, вдовжитися*.* **-ти** *в компанию* – вступити до спілки*.* **-ти** *в лета* – дійти (до) літ*.* **-ти** *в обычай* – у звичай у[в]війти, узвичаїтися*.* **-ти** *с представлением* – звернутися з поданням*.* **-ти** *в силу* – набрати (набути) сили, взяти силу, стати чинним, набути чинности; стати правосильним (про закон, постанови, то-що)*.* **-ти** *в сношения* – на[за]в’язати стосунки, зносини*.* **-ти** *в соглашение* – порозумітися, погодитися, поєднатися, увійти в згоду, умовитися*.* **-ти** *в употребление* – вжитися.

Вокзал – вокзал, двірець залізничий.

Волеиз’явление – вияв волі, веління.

Волеспособность – волездатність (-ости).

Волнение – хвилювання; зворушення, збурення, ворохобня, каламуття, заколот (-ту).

Волновать – хвилювати, зворушати, збурювати. зрушати, ворохобити.

Волокита – тяганина, зволікання, зволока (АЮЗР, 6, I, 503); (*о челов.*) баб’ячий дурисвіт, джиґун, бабодур, бабій (-бія), женихливий.

Волонтёр – охотник, охочий. **-тёр** *конный* – охочекомонник.

Волостной – волосний.

Волость – волость (-сти).

Вольнодумство – вільнодумство.

Вольнонаемный – вільнонайманий, вільнонайнятник, наймит.

Вольнопрактикующий *врач* – вільний лікар, лікар вільної практики.

Вольный – вільний*.* **-ная** *гавань* – вільний порт, портофранко.

Воля – воля. *Лишить* **-ли** – позбавити волі, збезволити*.* **-лей** *неволей* – хоч-не-хоч, рад-не-рад, волею-неволею. *Сдаться на* **-лю** – коритися чиїй волі, віддатися на чию волю.

Вонзить – встромити, застромити, всадити, загнати.

Вонь – сморід (*р.* смороду).

Вонючий – смердючий, смердячий, вонючий.

Вонять – смердіти, воняти.

Воображать – уявляти.

Воображение – уява; уявлення, уяв(л)іння.

Вообще – взагалі, загалом, огулом (КМ)*.* **-ще** *и в частности* – взагалі і зокрема (зосібна).

Воодушевление – запал (-лу), захоплення.

Воодушевлять – запаляти до, піддавати духу, заохочувати.

Вооружать, вооружить – озброювати, озброїти, узброювати, узброїти; ставити проти кого, підбурювати, підбурити. **-ся** – озброюватися, озброїтися, узброюватися, ставати (стати) проти кого.

Вооружение – озброєння, узброєння, зброя. *В полном* **-нии** – при повній зброї.

Вооружённый – озброєний, узброєний, збройний, оружний*.* **-ная** *кража* – збройна, оружна крадіжка. *Совершить* **-ную** *кражу* – вчинити крадіж оружно, збройно*.* **-ное** *столкновение* – збройна, оружна сутичка*.* **-ное** *нападение* – збройний напад*.* **-ная** *шайка* – озброєна ватага (банда).

Воочию – наочно, навіч, очевидячки, власним оком, живовидячки.

Вопить – голосити, галасувати, лементувати, волати, репетувати, зникати.

Воплотить – втілити, вживити. **-щенный** – втілений, вживлений.

Воплощение – втілення, вживлення.

Вопль – голосіння, галас, зойк, репетування, репет, лемент, волання (Ж0, 11).

Вопреки – всупереч, наперекір, насупроти.

Вопрос – питання (СФА, VI, 129), запитання, запит; справа. *Возбуждать, подимать* **-рос** – почати, знімати, зрушати, порушувати питання. *Возникает* **-рос** – повстає, виникає, заходить питання. *Выяснить* **-рос** – з’ясувати справу*.* **-рос** *дополнительный* – додаткове питання. *Задавать* **-рос** – поставити (кому) питання*.* **-рос** *земельный* – земельна справа. *К* **-росу** – до питання. *По* **-росу** – що-до питання, в справі. *Подвергнуть* **-рос** *детальному обсуждению* – поставити справу під докладне обміркування, докладно справу обміркувати. *Разрешить* **-рос** – розвязати питання.

Вопросный – (за)питальний*.* **-ные** *пункты* – запитальні пункти, запитні пункти.

Вор – злодій (*мн.* злодії) (СФА VI, 1, 155; АЮЗР, 1, VII, 53). *Карманный вор* – кешеньковий злодій (майстер), кешеняр, кешенник. *Открыть* **-ра** – вистежити, визнати, викрити злодія. *Сделаться* **-ром** – піти в злодії, пуститися на злодія (в злодійство).

Воришка – злодюжка (*м. р.*), злодіячка.

Вороватый – крадійкуватий, злодійкуватий, хапкий.

Воровать – красти, злодіячити, злодіювати.

Воровка – злодійка.
Воровской – злодійський (ЛР, 44), крадіжний. **-ски** *(тайно)* – як злодій, крадькома, краденим способом (ЛР, 44), по-злодійському.
Воровство – злодійство (ЧСР, СФА, VI, 64), крадіж (*м. р.*), крадіж (*ж. р.*), крадіжка, крадіння. *Заниматься* **-вом** – красти, злодіячити.
Ворожба – ворожіння, чарування.
Ворожея – ворожка, знахурка, шептуха.
Ворожить – ворожити, чарувати.
Воротила – орудар (-ря), верховода.
Восемнадцать – вісімнацять.
Восемьдесят – вісімдесять.
Восклицание – вигук.
Воспаление – запалення, роз’ятрення, заятрення.
Воспитание – виховання (ТОК, III, 58), (*выращивание*) годування.
Воспитанник – вихованець.
Воспитанница – вихованка.
Воспитанность – вихованість, добре виховання.
Воспитатель – вихователь (ЧСР), виховник.
Воспитательница – вихователька, виховниця.
Воспитательно-исправительное заведение – дім для виховання та поправи, виховно-поправний заклад.
Воспитывание – виховування.
Воспитывать, воспитать – виховувати, виховати, вигодовувати, вигодувати.
Воспользоваться – використати щось, скористуватися, скористувати, скористати (з чого), зажити (ЛР, 44). **-ться** *чужим имуществом* – заживати чуже добро.
Воспрепятствование – перешкодження, загальмування (АЮЗР, 6, I, 356).
Воспрепятствовать – перешкодити, перешкоджати, стати на заваді, перебити кому.
Воспрещать – забороняти, боронити кому що.
Воспрещение – заборона.
Воспрещённый – заборонений, заказаний. **-ное** *действие* – заборонений вчинок.
Воспроизведение – відтворення, репродукція.
Воспроизводить – відтворювати, відтворити.
Восставать, восстать – повставати, повстати, підійматися, піднятися.
Восстание – повстання.
Восстановление – відновлення, поновлення, відбудування. **-ние** *в правах* – повернення прав (кому). **-ние** *прежнего владения* – повернення попереднього володіння. **-ние** *прежнего состояния* – відновлення, поновлення до первісного стану. **-ние** *нарушенного владения* – поновлення порушеного володіння. **-ние** *срока* – поновлення строку, реченця.
Восстановлять, восстановить – відбудовувати, відбудувати, відновляти, відновити, повертати, повернути (до попереднього стану). **-ть** *нарушенную подсудность* – встановляти порушену підсудність, судову підлеглість, присуд. **-ть** *честное имя* – повернути честь імени, реабілітувати.
Востребование – поспит (-ту), зажадання. *До* **-ния** – до поспиту, до зажадання. *Почта до* **-ния** – залишена пошта.
Восходить – зіходити, зійти вгору. **-дящая** *линия* – висхідна лінія, горове коліно. **-щий** *родственник* – родич в горовому (висхідному) коліні.
Вотчим – вітчим, нерідний батько.
Вотчина – вотчина (родовий маєток), батьківщина, дідизна.
Вотчинник – вотчинник, батьківщанин, дідич. *Вотчинное право* – вотчинне (батьківщінне, дідичне) право.
Впечатление – враження. *Произвести* **-ние** – зробити враження на кого, вразити кого.
Впечатлительность – вразливість (-вости).
Впечатлительный – вразливий, чуткий.
Вписывание – вписування, впис.
Вписывать, вписать – вписувати, вписати, записати до чого.
Впитывать – вбирати, впивати, втягати, всмоктувати. **-щий** *в себя* – беркий, вбирущий, прийнятущий.
Вплотную – щільно, тісно.
Вплоть – до краю, до кінця, до пня, аж до.
Вполне – цілком, зовсім, до останку, цілковито.

Впопыхах – спохвату, поспіхом, кваплячись, хаптом.
Впотьмах – поночі, в темряві.
Впредь – наперед, напотім, аж до, надалі. *Впредь до изменения* – аж до (дальшої) зміни, геть аж до зміни.
Впроголодь – надголодь.
Впрочем – проте, а проте, а втім, зрештою.
Впутывать, впутать – вплутувати, вплутати, втягати, втягнути. **-ся** – втручатися, встрявати.
Вражда – ворожнеча, ворогування.
Враждебность – ворожість (-жости).
Враждебный – ворожий. **-но** – вороже. **-ные** *действия* – ворожі вчинки, дії.
Враждовать – ворогувати на кого.
Вразброд – врозтіч, різно.
Враздробь – на-роздріб, нарізно, окремо.
Вразумительный – розумний, зрозумілий, врозумливий. **-но** – зрозуміло, розумно, врозумливо.
Вразумить – врозумити, напутити, на розум навести, нарадити.
Вразумление – напуче[ті]ння.
Врасплох – зненацька, несподівано, розполохом.
Врассыпную – врозсип, внатрус; врозтіч.
Врач – лікар (-ря). *Быть* **-чём** – лікарювати. *Женщина-врач* – лікарка.
Врачебный – лікарський.
Врачевание – лікування, гоїння (рани, уразки); лікарювання.
Вред – вада, шкода (ЧСР; ТОК III. 26), втрата (КМ). *Во вред кому* – на шкоду, на втрату чию (КМ). *Делать, причинять вред* – шкодити, шкоду робити (чинити). *Послужить во вред* – піти на шкоду, зашкодити, пошкодити.
Вредить – шкодити, шкоду робити, вадити.
Вредность – шкідливість, шкідність, вадливість.
Вредный – шкідливий (шкодливий), шкідний, вадний. **-ный** *для здоровья, тяжкий (о ранах)* – шкодливий (АЮЗР, 6, I, 187). **-ное** *производство* – шкідлива робота.
Временный – тимчасовий, часовий, дочасний. **-ное** *владение* – дочасне володіння. **-но** – тимчасово, до часу, на час, поки-що.
Время – час (СФА VI, 112), пора, година, доба. **-мя** *вступления в действие* – час набуття сили. *Спустя некоторое* **-мя** – по якімсь (якомусь) часі. *В непродолжительном* **-ни** – в недовгім часі, невдовзі. *Удобное* **-мя** – нагода, слушний час. *Улучить* **-мя** – вигадати годину.
Врождённый – прирожденний, природній, родимий.
Врозницу – на-роздріб, нарізно, в-роздріб.
Вручатель – доручник (-ка), віддавець (-вця).
Вручать, вручить – вручати, вручити, до рук давати, доручати, доручити.
Вручение – вручіння, до рук давання.
Врываться, ворваться – вдиратися, вдертися.
Всаживать, всадить – всаджувати, всадити, встромляти, встромити.
Всевластный – всевладний.
Всевозможный – всякий-можливий, всякий-превсякий, геть-усякий, всеможливий, усяковий.
Вселить – вселити, оселити. **-ся** – вселитися, оселитися.
Всемерно – яко-мога, всяким способом, всіма способами.
Всенародный – всенародній, вселюдний, прилюдний, привселюдний. **-но** – всенародньо, прилюдно, вселюдно, привселюдно.
Всеобщий – загальний, вселюдний.
Всеобщность – загальність, вселюдність (голосування).
Всесторонний – всебічний, всесторонній. **-не** – всебічно.
Всеуслышание. **Во всеуслышание** – голосно; щоб усі почули, всім до слуху, на вселюдне слухання.
Всецело – цілковито, цілком, зовсім, до краю.
Вскрывать, вскрыть – відкривати, відкрити; розтинати, розтяти, розчинити (трупа); розпечатувати, розпечатати (листа).
Вскрытие – відкриття (сейфу, дверей), скрес (льоду), розтинання (трупа), розпечата[ува]ння (листа).

Вследствие – внаслідок чого, через що, з чого.
Вслух – вголос, голосно.
Вспомогательный – помічний (книга), допомічний *и* допоміжний, підсобний. **-ный** *капитал* – помічний капітал. **-ная** *касса* – каса допомоги, запомагальна каса. **-ные** *книги* – помічні книги.
Вспоможение, вспомоществование – запомога, допомога, підмога, поміч; ратунок (рятунок), поратунок. *Касса взаимного* **-вания** – каса обопільної допомоги.
Вспомоществовать – запомагати кого, допомагати кому.
Вспухать, вспухнуть – спухати, спухнути. **-ший** – опухлий, спухлий (АЮЗР, 6, I, 309).
Вспыльчивость – запальність, гарячкуватість, розпал.
Вспыльчивый – запальний, гарячкуватий, розпалистий. **-во** – запально, з-опалу.
Вспыхивать, вспыхнуть – спалахувати, спалахнути (пожежа), вибухати, вибухнути (війна, порох), зайнятися (пожежа).
Встревожить – стурбувати, збентежити.
Встревоженный – стурбований, затривожений, збентежений.
Встречать, встретить – стрічати (стрівати), стрінути, зустрічати (зустрівати), зустрінути, здибати, здибати, спіткати. *Не* **-чается** *препятствий к чему* – нема перепон (перешкод) до чого.
Встречный – зустрічний. **-ный** *иск* – зустрічний позов, зустрічне домагання.
Вступать, вступить – вступати, вступити; увіходити, увійти; заходити, зайти (в розмову, в приязнь, в суперечку), в зносини. **-ать** *(вмешиваться)* – втручатися (СФА, VI, 10). **-ть** *в брак* – дружитися, одружитися, братися, побратися, понятися. **-ть** *во второй брак* – побратися вдруге. **-ть** *во владение* – обнімати, обняти посідання (володіння), посісти що, опанувати що. **-ть** *в дело* – вступати в справу. **-ть** *в должность* – ставати, стати на уряд, обіймати, обняти посаду. **-ть** *в законную силу* – набути законної сили, набути чинности, взяти правну (законну) силу; правосильним, чинним стати. **-ть** *в караул* – ставати, стати на варту. **-ть** *в переговоры* – вдатися в переспрaви, заходити, зайти в пересправи, розпочати переговори. **-ть** *в права* – вступати, вступити в права. **-ть** *в соглашение* – прийти до згоди, увійти в згоду. **-ть** *в сделку* – складати, скласти оборудку, умову, угоду, добити торгу. **-ть** *в состязание* – в перемоги йти, піти з ким. **-ть** *в союз* – стати, пристати до спілки, у спілку, в союз єднатися, з'єднатися. **-ть** *в спор* – почати суперечки, споритися, (*стар.*) іти в завод (ЛОМ, 117). **-аться** *за кого* – вступатися за ким, заступатися за кого, боронити кого; оступатися за кого (за ким).
Вступительный – вступний.
Вступление – вступ, вступне слово, передмова; вхідчини, входини (*обыкновенно с пирушкой*).
Вступщик – вступник, спірник.
Всяческий – превсякий, геть-усякий.
Втайне – потай (чого), таємно.
Вторгаться, вторгнуться – вдиратися, вдертися, впиратися (СФА, VI, 222), впертися, втручатися, (ЛР, 44; СФА, VI, 370); вступатися (АЮЗР, 6, I, 48).
Вторжение – забіг (війська); вдирання, втручання, (*стар.*) вторгнення (АЮЗР, 8, V, 64), вторження (АЮЗР, 6, I, 418).
Вторичный – повторний, поновний, другоразовий, другорядовий, другоступеневий (-ва стадія, -ве явище). **-но** – вдруге, у другий раз, другого разу. **-ная** *выпись* – повторний випис.
Второбрачие – друге побрання, завдругий шлюб, друге одружіння.
Второбрачный – другошлюбний. **-ный** *супруг, -га* – другошлюбне подружжя. **-ный** *сын* – син з другого шлюбу.
Второй – другий. *Во* **-рых** – вдруге, по-друге. *Покупать со* **-рых** *рук* – купувати з другої руки.
Второстепенный – другорядний.
Вход – вхід, входини, вступ. *Свободный в.* – вільний вступ.
Входить, войти – входити, увійти; ступати, ступити до, втруча[ти]тися в що, вдаватися, вдатися в що. **-ить** *в азарт* – запалюватися, запалитися, розпалюватися, розпалитися. **-ти** *в долги* – запозичуватися, запозичитися, напозичатися. **-ти** *в законную силу* – правосильним стати, набути сили. **-ти** *в лета* – на порі стати, дійти літ. **-ть** *в пререкания* – вдаватися (заходити) в суперечки. **-дить** *в рассмотрение* – розглядати. **-дить** *с представлением* – подавати, звертатися з поданням.
Входной – вхідний (квиток).

Входящий – вступний*.* **-щий** *журнал* – журнал вступних паперів.
В’езд – в’їзд, приїзд (*под’езд*). *Право* **-да** – в’їздове право.
В’езжий – в’їзний, в’їздовий*.* **-жие** *леса* – в’їзні ліси.
Вчинание – починання, розпочинання.
Вчинать – починати, почати, розчинати*.* **-ть** *иск* – вакладати позов, починати позви (КМ) на когось.
Выбирать, выбрать – вибирати, вибрати, обирати, обібрати; добирати, дібрати; визбірувати, визбирати*.* **-ть** *в судьи* – обрати на суддю, за суддю. **-ный** – обраний, обібраний.
Выбор – вибір, добір; обрання (*мн.* обрання).
Выборка – вибирання, добирання, вибірки, визбірки.
Выборность – вибірність (-ности).
Выборный – виборний (КМ), обраний.
Выборочная рубка – вируб лісу на вибір.
Выборщик – виборець (-рця).
Выборы – обрання, обирання, вибори. *Дополнительные* **-ры** – додаткові вибори. *Прямые* **-ры** – безпосередні вибори*.* **-ры** *произвести* – перевести вибори (обрання).
Выбрасывание – викидання.
Выбрасывать – викидати, *сов.* викинути.
Выбывать, выбыть – вибувати, вибути, виходити, вийти, виступати, виступити, виїздити, виїхати.
Выбытие – вибуття, вихід, виступ, виїзд (-ду).
Выведывание – вивідування, розвідування, випитування.
Выведывать, выведать – вивідувати, вивідати, розвідувати, розвідати, випитувати, випитати.
Вывешивать, вывесить – вивішувати, вивісити, (*флаги*) викидати.
Вывеска – вивіска, таблиця.
Вывинчивать – виґвинчувати, виґвинтити, викручувати, викрутити.
Вывих – звих (руки).
Вывод – висновок, вивід. *Окончательный* **-вод** – остаточний висновок. *Это не сходится с* **-дами** – це не збігається з висновками, не припадає до висновків.
Выводить, вывести – виводити, вивести, повиводити; вибавляти, вибавити, повибавляти (плями)*.* **-дить** *заключение* – робити висновок, висновувати, виснувати.
Вывоз – вивіз (-возу). *Запрещение* **-за** – заборона вивозу.
Вывозной – вивозовий (мито), вивізний (крам).
Выговаривать, выговорить – вимовляти, вимовити (СФА, VI, 436), вимовляти (кому що); застерегати, застерегти собі що; робити нагану кому, докоряти (кому)*.* **-ное** *право* – застережене право. **-ние** *себе, чего* – застереження собі чого.
Выговор – вимова (слова), нагана (від суду), напоумлення.
Выгода – вигода, зиск, користь, пожиток.
Выгодный – вигідний, корисний, пожиточний, зисковний. *На* **-ных** *условиях* – при корисних умовах.
Выгон – вигін (-гону), пастівник, пасовище, толока, випуск (ТОК, III, 129).
Выгреб – вигріб (-бу *м.*)*.* **-ная** *яма* – вигрібна яма.
Выгружать, выгрузить – роз[ви]вантажувати, розвантажити, викладати, спорожняти.
Выгрузка – роз[ви]вантажування.
Выдавание – видавання.
Выдавать, выдать – видавати, видати*.* **-ть** *себя за кого* – удавати з себе кого*.* **-ть** *сообщника* – виказувати, виявляти (товариша). **-ся** – визначатися (чим), відзначатися, висуватися (по-над чим, з чого). **-щийся** – видатний, визначний, значний, одмітний.
Выдача – видавання, видача, (*денег*) виплата.
Выдворение – виселення.
Выдворять, выдворить – виселяти, виселити.
Выдел – виділ, вилучення*.* **-дел** *имущества* – виділ майна*.* **-дел** *наследства* – виділ спадщини.
Выделение – виділення, вилучення, (*мед.*) відхід, (*хим.*) виділення.
Выделять, выделить – виділяти, виділити, вилучати, вилучити, відрізняти, відрізнити, відзначати, відзначити. **-ться***, жить отдельным хозяйством* – жити окремо, на відлуці, вирізнитися господарством. **-ться** *на отдельный участок* – піти на одруб, на одріз.
Выдержанность – витриманість, витривалість, додержаність (-ности).

Выдерживать, выдержать – витримувати, витримати, видержати; зносити, знести, стерпіти, встояти, витривати. **-ть** *экзамен* – скласти іспит.
Выдержка – витривалість; витяг, випис, виписка (з книги); уступ. *На* **-жку** – навмання.
Выдумывать, выдумать – видумувати, видумати, вигадувати, вигадати, змислити (СФА, VI, 88).
Выдумка – видумка, вигадка, змислення.
Выезд – виїзд (-ду) (ЛР, 44).
Выезжать – виїздити, виїхати. **-ная** *сессия суда* – виїзна сесія суду.
Выемка – виймання (*сов.* вийняття), виїмка.
Вызов – викликання, покликання, виклик, визов, заклик. **-зов** *в суд* – викликання (виклик) на суд, до суду.
Вызывать, вызвать – викликати, запозивати, запізвати, (до суду) (ЛР, 44); спричиняти, спричинити, призводити до чого. **-ть** *беспорядки* – зробити, спричинити непорядок, розрух, заколот, колотнечу, підняти ворохобню. **-ть** *к жизни* – покликати до життя. **-ть** *в качестве свидетеля* – викликати кого за свідка. **-ть** *спор* – призводити, призвести до сперечання, до суперечки. **-щий** – задирливий (вчинок, тон), зачіпливий.
Вызывной – викличний. **-ная** *повестка* – виклична повістка. **-ное** *производство* – виклична справа, переведення виклику.
Выигрывать, выиграть – вигравати (*н. вр.* вигра), виграти (*б. вр.* вграю). **-ть** *время* – вигадати час. **-ть** *дело, тяжбу* – виграти справу, випозивати що.
Выигрыш – виграш (ЧСР), вигранка.
Выигрышный – виграшний (білет).
Выказывать, выказать – виявляти, виявити, показувати, показати.
Выкидывать – викидати, (*млад. неумышл.*) скидати.
Выкидыш – викидень (-дня); викидок (-дка). *Произвести* **-дыш** – зробити викидень, аборт, витруїти зародок, зігнати плід.
Выключать, выключить – виключати, виключити, вилучати, вилучити; виймати, вийняти. **-ть** *из списка* – виключити (виписати, викреслити) з списку, з реєстру.
Выкрадывание – викрадання, викрад (-ду), -діж.
Выкрадывать, выкрасть – викрадати, викрасти.
Выкуп – викуп, викупне, відкуп (КМ), відкупне; викуплення (АЮЗР, VI, I, 134).
Выкупать, выкупить – викупати, викупляти, викупити, відкупати, відкупити (КМ), відкуповувати (СФА, VI, 309), викуповувати (СФА, VI, 446).
Выкупной – викупний (лист), відкупний. **-ные** *деньги (за землю)* – викупне.
Выманивание – виманювання, видурювання (грошей).
Выманивать, выманить – виманювати, виманити, видурювати, видурити.
Вымогатель – здирця, здирник (-ка). **-тель** *денег, взятки* – вимагач (грошей, хабара).
Вымогательство – здирство (ЧСР); вимагання. **-во** *взятки* – вимагання хабаря.
Вымогать – здирати, здерти, видирати, вимагати.
Выморочный – відмерлий, відумерлий, одмерлий (СФА, VI, 124). **-ное** *имущество* – відумерщина.
Вымысел – вигадка, вигад (-ду).
Вымышлять – вигадувати, вигадати. **-ный** – вигаданий. **-ный** *предлог* – вигадана приключка.
Вынос – винос, винесення. *Продажа вина на* **-нос** – продаж вина на винос.
Выносить, вынести – виносити, винести; зносити, знести; терпіти, витерпіти.
Выноска – виноска, примітка, дописка, приписка.
Вынуждать, вынудить – силувати, присилувати, примушувати, примусити, неволити, зневолити, приневолити; вимагати, вимогти (від кого що).
Вынуждение – силування, примус, вимагання. **-ный** – силуваний, примушений, приневолений, поневільний. **-ное** *признаиние* – силуване, змушене визнання, визнаття, свідчення.
Выпас – випас. **-са** *право* – право пасти.
Выписка, выпись – виписка, випис (СФА, VI. 308; АЮЗР, 6, I, 516), витяг. **-ка** *из протокола* – випис, витяг з протоколу.
Выписывать, выписать – виписувати, виписати; витягати, витягти, повитягати; вилучати, вилучити; передплачувати (газету).
Выплата – виплат, виплата, сплата. **-та** *частями в рассрочку* – сплата ратами. *Производящий* **-ту** – виплатник.
Выплачивать, выплатить – виплачувати, виплатити, сплачувати, сплатити.

Выполнение – виконання; виповнення, сповнення. **-ние** *условия* – виконання умови.
Выполнять, выполнить – виконувати, виконати; виповняти, виповнити; сповняти, сповнити; відбувати, відбути. **-нить** *желание* – вволити (вчинити) волю. **-нить** *обязательство* – виконати зобов’язання. **-нить** *работу* – виконати, зробити роботу.
Выпуск – випускання, випуск, емісія (грошей).
Выпускать, выпустить – випускати, випустити.
Выпускной – випускний; випусковий, емісійний (курс).
Выпытывать, выпытать – випитувати, випитати; вивідувати, вивідати.
Выпытывание – випитування, випит (-ту).
Вырабатывать, выработать – виробляти, виробити, виготовляти, виготовити; викінчати, викінчити; утворювати, утворити; заробляти, заробити, запрацювати.
Выработка – вироблення, виготовлення; утворення.
Выражать, выразить – висловлювати, висловити; виявляти, виявити, віддавати, віддати (пошану). **-зить** *порицание* – висловити (скласти) догану. **-зить** *общественное порицание* – прилюдно висловити догану. **-зить** *согласие* – дати згоду.
Выражение – висловлювання, висловлення, виявлення, вияв; вислів (-ову), вираз; віддавання (пошани). **-ние** *воли* – вияв волі. **-ние** *мыслей знаками* – висловлювання думки на миґах.
Выразимость – вимовленність (-ости), висловність.
Выразимый – вимовлений, висловний.
Выразитель – висловник, виразник (-ка).
Выразительность – вимовність, виразність.
Выразительный – вимовний, промовистий; (*ясный*) виразний.
Вырезывание – вирізування; відрізування (землі).
Вырезывать, вырезать – вирізувати, вирізати, відрізувати, відрізати (землю).
Вырубать, вырубить – вирубувати, вирубати; зрубувати, зрубати, повирубувати (ліс).
Вырубка – рубання,345руб (лісу).
Выручать, выручить – визволяти, визволити; ратувати, виратовувати, виратувати; запомагати когось, запомогти; уторговувати, уторгувати. **-ные** *деньги (посредством торговли)* – уторговані гроші, уторгування, уторжка.
Выручка – визвіл, ратунок, допомога; вторговані гроші, уторгування, виторг. *Итти на* **-ку** – іти на ратунок, на допомогу.
Вырываться, вырваться – вириватися, вирватися, видиратися, видертися.
Вырытие – викопання (трупу, ями).
Высадка – висаджування; висідання, висад (на станції), висідка.
Высаживать, высадить – висаджувати, висадити (рослину), зсаджувати, зсадити (з поїзду). **-ся** – висідати, висісти (з поїзду).
Выселение – виселя[е]ння. *Иск о* **-нии** – позов про виселення.
Выселять, выселить – виселяти, виселити. **Выселяться** – виселятися, виселитися.
Выскабливание – вискрібування, (*оконч.*) вискріб (-ребу).
Выскабливать, выскоблить – вискрібати, вискребти.
Высказывать, высказать – висловлювати, висловити; виповідати, виповісти; вимовляти, вимовити. **-ся** – висловлюватися, висловитися. **-ся** *в определённом смысле* – ясно, виразно висловитися. **-ся** *за кого, в пользу кого* – висловитися за ким, за кого. **-ся** *по существу* – висловитися до сути, по суті.
Выслеживание – вислідживання, вислідкування, доходження сліду, вистежування.
Выслеживать, выследить – вислідживати, вислідити, дійти сліду, вистежувати, вистежити. **-ный** – вислідкуваний, вистежений, пошляхований (СФА, VI, 116).
Выслуга – вислуга.
Выслуживать, выслужить – вислужувати, вислужити, (*срок*) дослужити (АЮЗР, 6, I, 397), відбути (свій строк).
Выслуш(ив)ание – вислухування, вислухання.
Выслушивать, выслушать – вислухувати, вислухати. **-вши** *дело* – вислухавши справу (переслухавши справу).
Высокий – високий. **Высшая** *власть* – найвища влада. **Высшая** *мера наказания* – найвища міра кари.
Выставка – вистава, виставка. *На* **-ку** – на показ.
Выставлять, выставить – виставляти, виставити, повиставляти; викладати, викласти, повикладати (крам, то-що), виймати, вийняти, повиймати (вікна). **-ть** *причину* – (по)давати причину. **-ть** *свидетелей* – ставити (становити) свідків. **-ть** *себя* – удавати з себе. **-ть**

число (месяца) – ставити (поставити) дату, датувати.
Выстрел – стріл, постріл (-лу).
Выстрелить – стрелити, стрельнути, випалити.
Выстройка – вибудування, збудування, вибудова. *Наём из* **-ки** – наймання за будування.
Выступать, выступить – виступати, виступити; ставати, стати (на суд), ставитися, поставитися (на суді), вирушати, вирушити (в похід); стирчати, висуватися, висунутися (по-над чим).
Выступление – виступ (АЮЗР, 8, V, 27, 145), ставання (на суді).
Высчитывать (*удерживать из заработка*) – вивертати, витручати (АЮЗР, 6, I, 194), вираховувати, відлічувати.
Высший*, См.* **Высокий.**
Высылать – висилати, вислати, виправляти, виправити, виряджати, вирядити; зсилати, зіслати.
Высылка – висилання, вислання, заслання. **-ка** *из пределов У. С. С. Р., определенной местности* – вислання по-за межі У. С. Р. Р., із певної місцевости.
Вытеснять, вытеснить – витискати, витиснути, випирати, виперти.
Вытравление – витруювання. **-ние** *плода* – зігнання (витруїння) плоду.
Вытравлять, вытравить – випасати, спасти, спасти (поле); виїдати, виїсти; нищити, винищити, знищити; витруїти, витрутити; зігнати (плід).
Выходить, выйти – виходити, вийти (ЛР, 44), повиходити; виступати, виступити. **-ти** *замуж* – одружитися, побратися, піти заміж, віддатися за кого. **-ти** *из границ* – перебрати міри. **-дить***,* **-ти** *из употребления* – виходити, вийти з ужитку, не вживатися більше, вивестися. **-ти** *наружу* – наверх виступити, виявитися. **-дший** – вийшлий (ЛР, 44); більше не вживаний.
Выходка – вихватка, виступ, випад, вискок, вибрик. *Его* **-ки** *против меня становятся несносными* – його випади проти мене стають не в терпець.
Выходной – вихідний. **-ной** *день, пособие* – вільна (вихідна) днина, вихідна (вибувна) допомога.
Вычёркивание – викреслювання, викреслення.
Вычёркивать, вычеркнуть – викреслювати, викреслити, повикреслювати, вимазати з чого.
Вычет – відлічення, одлічка, відрахування. **-чет** *из жалованья* – одлічка (відрахування) з платні, одбава платні, (як кара) вивертання з платні. *Недопустимость* **-тов** *из заработной платы за праздничные, выходные и предпраздничные дни и на покрытие страховых взносов* – неприпустимість одлічок (вивертаннів) з заробітної платні за свята, вихідні й передсвятні дні та на покриття страхових внесків.
Вычисление – обчислення, вирахування, лічба.
Вычислять, вычислить – обчисляти, обчислити, вираховувати, вирахувати, врахувати, злічити.
Вычитание – віднімання, одліч (*р.* одлічу).
Вычитать, вычесть – віднімати, відняти (одбирати, одібрати), відлічувати, відлічити.
Выше – по-над; вище, більш як. **-ше** *изложенный* – звишписаний (*стар.*) (ЛИМ, 30). **-шеназванный** – вищеназваний, вищейменований. **-шеуказанный** – вищепоказаний, (*стар.*) преречений (ЛИМ, 12). **-шеозначенный** – зазначений вгорі, вищезазначений, вищенаведений, звишположений (*стар.*) (ЛР, 44). **-ше** *своей стоимости* – по-над свою вартість. **-ше** *сил* – над силу.
Выяснение – з’ясування, вияснення.
Выяснять, выяснить – виясняти, вияснити, з’ясовувати, з’ясувати, висвітляти, висвітлити. **-нить** *вопрос, дело* – з’ясувати справу.
Вязанка – оберемок (дров), в’язка (сіна).
Вязать – в’язати, звязати. **-ся** *(к кому)* – чіплятися, в’язатися, в’язнути до кого.
Гавань – гавань (-ни), порт, пристань (-ни).
Гадалка – ворожка.
Гаданье – ворожіння, ворожба, ворожбитство.
Гадательный – здогадний, непевний. **-но** – не напевне, здогадно.
Гадать – ворожити.
Газ – газ. *Истребление имущества взрывом* **-за** – нищення, знищення майна через газовий вибух.
Газета – газета, часопис (-су).
Газетный – газетний (папір), часописний; газетярський. **-ное** *дело* – газетярство. **-ное**

известие – газетні, часописні звістки. **-ное** *об’явление* – оповіщення (оголошення) в газеті, в часописі.
Галантерея – галантерія.
Галантерейный – галантеріний.
Галлюцинация – галюцинація, мара, привид, мана, видиво.
Галлюцинировать – галюцинувати, мати галюцинацию; марити, маячити.
Гарантировать – гарантувати, убезпечати, безпечити, забезпечити*.* **-ные** *облигации* – забезпечені облігації.
Гарантия – гарантія, забезпечення, за(по)рука*.* **-тия** *правосудия* – запорука правосудности, безпеченство судове (ТОК, III, 67) (*стар.*).
Гарнизон – залога.
Гауптвахта – гавптвахта (*вульг.* обахта).
Гвардия – гвардія.
Генеалогия – генеалогія, родовід (-воду).
Генеральный – генеральний, загальний, головний*.* **-ный** *консул* – генеральний консул*.* **-ное** *межевание* – генеральне (загальне) межування.
Герб – герб. *Надругательство над государственным* **-бом** – наруга над державним гербом, зневага до державного герба.
Гербовый – гербовий, штемпелевий*.* **-вая** *марка* – гербова марка*.* **-вая** *пошлина* – гербове мито, гербова оплата*.* **-вый** *сбор* – гербова оплата*.* **-вый** *штраф* – гербовий штраф. *Взнос* **-вых** *сборов* – внесення (подача) гербової оплати.
Гибель – загибель (-ли), загин, згуба, знищення, руїна.
Гибельный – згубний, погубний.
Гибкий – гнучкий.
Гибкость – гнучкість (-ости).
Гибнуть, погибнуть – гинути, загинути, пропадати, пропасти.
Гипноз – гіпноза.
Гипнотизм – гіпнотизм (-му).
Гипотеза – гіпотеза, припущення, здогад (-ду).
Гиря – гиря, вага, тягарець (-рця). *Клеймённая* **-ря** – штемпельована гиря, шт. вага, шт. тягарець.
Глава – голова, чоло, перед; голова, старший; верх, баня (на будівлі); розділ (у книжці). *Во* **-ве** – на чолі.
Главарь – привідця, ватажок, ватажко, верховода.
Главенство – зверхність, верховенство, головенство, першенство.
Главнокомандующий – головний начальник над військом.
Главноначальствующий – головний начальник.
Главноуполномоченный – головний уповноважений.
Главноуправляющий – головний управитель.
Главный – головний, старший, найвищий*.* **-ный** *архив* – головний архів*.* **-ный** *виновник* – головний винуватець, привідця (АЮЗР, 6, I, III, 87)*.* **-ным** *образом* – головним чином, найбільше, найголовніш.
Глаз – око. *В* **-за** *(говорить)* – в вічі, доочне (СФА, VI, 263), до ока (говорити) (СФА, VI, 231).
Гласить – звучати, казати, говорити. *Статья закона* **-сит** – в статті закону сказано, стаття закону звучить.
Гласность – прилюдність, привселюдність, явність (-ности). *Предать* **-ти** – подати до вселюдної відомости, розголосити.
Гласный – прилюдний, привселюдний, явний*.* **-ная** *буква* – голосівка, голосна. **-но** – прилюдно, явно*.* **-ное** *разбирательство* – прилюдний суд, прилюдний розгляд справи; гласний (думи).
Глумиться – глумувати, глузувати з кого, кепкувати, знущатися.
Глумление – глум, глузи, кепкування, знущання.
Глупость – дурість, нерозум, недоумкуватість, придуркуватість. *Совершение преступления по* **-ти** – вчинення злочину через придуркуватість.
Глухой – глухий*.* **-ое** *место* – глушина. *В* **-ую***, глубокую ночь* – глупої ночи.
Глухонемой – глухонімий.
Гнёт – гніт, утиск, тиск (-ку), гнобительство.
Гнусность – плюгавство, гидота, бридота, мерзота, паскудство.
Гнусный – плюгавий, огидний, гидкий, бридкий, паскудний.
Говор – говірка; гомін, чутка, поговір (-вору), поголоска, помовка.

Говорить – говорити, мовити, мовляти, промовляти. казати до кого. **-ть** *в защиту, в пользу чью* – говорити в обороні кого. **-ть** *не прямо, обиняками* – наздогад казати. **-ть** *по наслышке* – з чутки, з наслуху казати. **-ть** *против себя, противоречить себе* – збивати самого себе; слово подвоїти (СФА, VI, 285). **-ть** *речь* – промову казати, промову держати, промовляти.

Год – рік (*р.* року), год (*мн.* роки, літа). *Г. високосный* – високосний, переступний рік. *Г. простой* – звичайний, простий рік. *Г. отчётный* – рахунковий рік, звідомний, звітовий рік. *В позапрошлом* **-ду** – позаторік. *В прошлом* **-ду** – торік. *Третьего* **-да** – позаторік. *Этого* **-да** *издание* – видання цього року, цьогорічне видання.

Годиться – придаватися, придатися, здатися, годитися, знадобитися. **-тся** – годиться, слід, пристало, випадає. *Не* **-тся** – не слід, не пристало, не подоба, не випадає.

Годичный, годовой – річний, щорічний, роковий. **-ная** *аренда* – річна оренда, оренда на рік. **-вой** *оклад жалованья* – платня за рік. **-вой** *отчёт* – річне звідомлення, річний звіт. **-ное** *собрание* – рокове зібрання, рокові збори.

Годность – здатність, придатність.

Годный – здатний, придатний, годящий. **-ный** *к употреблению* – ужитковий, годящий до вживання.

Годовщина – роковини.

Голод – голод, голоднеча.

Голодовка – голодування.

Голос – голос. *Избирательный, совещательный, решающий* **-лос** – виборчий, дорадчий, вирішальний (ухвальний) голос. *Иметь право* **-са** – мати голос. *По большинству* **-сов** – більшістю, перевагою голосів. *Решить в один* **-лос** – одноголосно ухвалити (постановити).

Голословный – безпідставний, голослівний. **-но***, без всякого основания* – без дання причини (СФА, VI, 66).

Голосование – голосування.

Голосовать – голосувати.

Гонорар – гонорар, заплата, винагорода.

Гонорарный – гонораровий.

Горизонт – горизонт, обрій, небокруг (-га).

Горизонтальный – горизонтальний, поземний. **-ное** *положение* – лежаче становище.

Горло – горло.

Горнозаводский – гірничий. **-кая** *подать* – гірничий податок. **-кий** *рабочий* – гірник.

Горнозаводство – гірництво.

Горнопромышленник – гірнопромисловець (-вця).

Горнопромышленность – гірництво, гірнича промисловість (-ости).

Горнопромышленный – гірничий, гірничний.

Горнорабочий – гірник (-ка).

Горнослужащий – гірничник (-ка).

Город – місто (ЛР, 44), город (ЛР, 102, І, 12, 13). *Губернский* **-род** – губерніяльне місто. *Окружной* **-род** – округжне місто. *Центр* **-да** – середмістя.

Городовой, городской – міський (ЛР, 44), городовий. **-вое** *население* – міська людність. **-кой** *Совет* – Міська Рада («Міськрада»). *Член* **-го** *Совета* – член Міської Ради (Міськради).

Горожанин – городянин, містич (*стар.*) (ЮГ, 1, 35).

Госпиталь – шпиталь.

Госпитальный – шпитальний.

Господин – пан, добродій (*сокращенно:* п., д.).

Господствовать – панувати над ким, чим, старшинувати, мати владу.

Господствующий – пануючий (мода), владущий (класа).

Гостиница – гостиниця (ТОК, ІІІ, 58), готель.

Государственник – держаник (-ка).

Государственность – державність (-ости).

Государственный – державний. **-ный** *банк* – державний банк. **-ные** *бумаги* – державні папери. **-ная** *граница* – державний кордон. **-ные** *дороги* – державні шляхи. **-ная** *измена* – державна зрада. **-ное** *имущество* – державне майно. **-ная** *казна* – державна казна, державний скарб. **-ный** *капитализм* – державний капіталізм. **-ная** *монополия* – державна монополія. **-ные** *подати* – державні податки. **-ная** *польза* – державна користь. **-ный** *порядок* – державний лад. **-ное** *право* – державне право. **-но**-*правовой* – державно-правний. **-ное** *предприятие* – державне підприємство. **-ное** *преступление* – злочин проти

держави. **-ная** *самостоятельность* – державна самостійність. *Сделать* **-ным** – удержавити. **-ная** *служба, должность* – державна служба, державна посада. **-ное** *учреждение* – державна установа.
Государство – держава.
Государствовед – державознавець (-вця).
Государствоведение – державознавство.
Государь – володар (-ря), державець (-вця), пан.
Готовность – готовість, поготовість (ЛИМ, 24), охота, хіть. *Быть в* **-сти** – бути напоготові. *Иметь в* **-сти** – мати напоготові. *С* **-стью** – залюбки, охоче, з охотою, радо, з дорогою душею.
Готовый – готовий, ладен, радий, радніший, охочий. **-вые** *(наличные) деньги* – готівка, готові гроші. **-вый** *к услугам* – готовий на послуги, до послуг.
Грабёж – грабіж, грабіжка, грабунок, погрібування. **-беж** *с насилием* – ґвалтовний грабіж, грабіж з насильством.
Грабитель – грабіжник, (обирало) здирця, дряпіжник, дерун.
Грабительский – грабіжницький. **-ски** – по-грабіжницькому.
Грабительство – грабування, пограбування, (*вымогательство*) здирство.
Грабить – грабувати; обдирати.
Гражданин – громадянин (-на).
Гражданка – громадянка.
Гражданский – громадянський, цивільний (ЧСР). **-кое** *ведомство* – цивільне відомство. **-кая** *власть* – цивільна влада. **-кий** *долг* – громадянський обов'язок, громадянська повинність. **-кий** *иск (***-кое** *дело)* – цивільний позов. **-кий** *истец* – цивільний позовник. **-кий** *ответчик* – цивільний відповідач. **-кое** *мужество* – громадянська мужність, громадянська відвага. **-кое** *право* – цивільне право. **-кая** *смерть* – політична смерть. **-кое** *состояние* – (громадськість), стан громадянства.
Гражданственность – громадянськість (-кости).
Гражданство – громадянство.
Грамота – грамота; письмо, лист; письменність. *Верительная* **-та** – вірчий лист. **-та** *отзывная* – відкличний лист. **-та** *охранная* – охоронний лист. *Дарственная* **-та** – дарчий лист. *Жалованная* **-та** – надавчий лист, давчий лист.
Грамотность – письменність (-ности).
Грамотный – письменний, грамотний.
Граница – границя (АЮЗР, 8, V, 44; КМ), кордон, межа, край. *Восстановление* **-ниц** – відновлення межі. *Выйти из* **-ниц** – перейти край, ступити через край.
Граничить – межувати, граничити (СФА, VI, 220). **-ные** *знаки* – межові знаки, признаки (ЛР, 44).
Гроб – труна, домовина.
Грозить – погрожувати, погрожати, нахвалятися.
Грозный – грізний, страшний.
Громить – громити, розбивати, (*расхищать*) плюндрувати, нищити, руйнувати.
Громкий – голосний, (*стар.*) винеслий (АЮЗР, 6, І, 519). **-ким** *голосом* – гучним голосом; голосом винеслим (АЮЗР, 6, І, 367). **-ко** – голосно.
Громогласный – вселюдний; голосний, гучний.
Громоздкий – невкладистий, непокладний, непаковний, завальний, громіздкий.
Громоздкость – завальність, невкладність, непокладність, грамузність (-ости).
Грубить – грубіянити, грубіячити.
Грубость – грубіянство, грубіяцтво, брутальність; неввічливість.
Грубый – грубіянський, грубий, нечемний, незвичайний. **-бое** *невежество* – темна темнота, грубе незнавство. **-бое** *обращение* – грубе, нечемне поводження. **-бо** – грубо, нечемно, незвичайно.
Груда – купа, стіс (*р.* стосу), сила (речей).
Грудной – грудний. **-ная** *кость* – груднина, грудниця. **-ной** *ребёнок* – немовлятко, запазушна дитина.
Грудь – груди, перса. *Взять за* **-дь** *в драке* – взяти за барки.
Груз – вантага, вантаж, вага, тягар (-ря), кладь (-ди). *Внеочередной г.* – позачерговий вантаж. *Ссуда под г.* – позичка під застав вантажу. *Хранение* **-за** – переховування вантажу.
Грузить – вантажити (воза, вагони).
Грузовой – вантажевий, вантажний.

Грузовщик, грузчик – вантажник; тягач.
Грузооборот – вантажообіг.
Грузоотправитель – пересилач вантажу, вантажевий одправник.
Грузополучатель – відбирач вантажу, вантажевий здобутник.
Грузохозяин – власник вантажу.
Группа – група, гурт, гурток.
Группировать – групувати, гуртувати.
Группировка – групування, гуртування.
Групповой – груповий, гуртовий. **-вые** *интересы* – групові (гуртові) інтереси.
Грядущий – майбутній, прийдешній, потомний.
Губерния – губернія.
Губернский – губерніяльний, губерський (місто).
Губитель – згубник.
Губительный – згубний. **-но** – згубно.
Губительство – згуба, нищення, знищення.
Губить – погубляти, занапащати, нищити, збавляти. **-ть** *время* – марнувати, тратити, занапащати час.
Гужевой – возовий, тягловий. **-вой** *путь* – возовий шлях.
Гужём – тяглом, на хурах, на возах.
Гулянье – погуляння, гулянка, гульбище, гульня.
Гуманность – гуманність, людяність.
Гуманный – гуманний, людяний.
Гумно – тік (*р.* току), гарман; клуня, стодола.
Гурт – (*скота*) гурт, згін (*р.* згону). **-том** – гуртом.
Гуртовщик – гуртовик, гуртівник, гуртоправ, згінщик.
Гурьба – юрба, натовп (-ну).
Да – так, еге, атож. *Ни да, ни нет* – ні так, ні сяк, ні те, ні це.
Дабы – щоб; на те, щоб.
Давать, дать – давати, дати. **-ть** *в долг* – набір давати, боргувати, навіряти, давати в кредит. **-ть** *взаймы, на подержание* – в позику давати, позичати, позичити. **-ть** *в обрез* – видавцем давати. **-ть** *возможность* – давати спромогу на що, уможливлювати що, уможливити. **-ть** *вынужденное показание* – давати приневолене зізнання, поневолі зізнати (АЮЗР, 6, I, 89). **-ть** *делу другой оборот* – повернути справу на инше. **-ть** *знать* – дати, давати знати, сповістити, сповіщати, дати, давати до відома, відомо чинити. **-ть** *клятву* – заприсягатися, заприсягтися. **-ть** *на слово* – на віру давати, дати. **-ть** *наставление* – давати, дати науку кому, напучувати кого. **-ть** *натурой* – давати в натурі, натурою. **-ть** *наилучшее употребление* – на найліпший пожиток обернути. **-ть** *обязательство* – зобов'язатися (АЮЗР, 6, I, 157). **-ть** *объяснение* – давати пояснення. **-ть** *отступного* – відчіпного дати. **-ть** *отчёт* – подавати звідомлення про що, звіт про що, здавати, здати справу з чого, здавати, здати рахунок з чого. **-ть** *очную ставку* – ставити (зводити) на очі кого з ким. **-ть** *письменное обязательство* – підписатися, зобов'язатися на письмі. **-ть** *показание* – складати свідоцтво, зізнавати, свідчити, висвідчити (СФА, VI, 212), давати, дати викази. **-ть** *понять* – дати на розум, на догад, на здогад. **-ть** *послабление* – попускати, полегшувати. **-ть** *приданое* – давати посаг (придане) кому, посагувати кого, випосажити (ЛОМ, 120). **-ть** *приказ* – давати, дати наказ, наказувати, наказати. **-ть** *противоречивое показание* – складати протирічиве свідоцтво, слово подвоїти (СФА, VI, 255). **-ть** *ручательство* – покладати поруку, ручитися. **-ть** *сбивчивые показания* – плутано свідчити, путати, плутати (СФА, VI, 293). **-ть** *сведения* – дати відомості. **-ть** *совет* – давати, дати пораду, порадити. **-ть** *справку* – давати, дати довідку. **-ть** *указания (руководить)* – давити навід, керувати, показувати. **-ть** *ход делу* – давати справі хід, посувати, посунути справу, зрушувати, зрушити справу. **-ть** *заключение по делу* – дати висновок у справі.
Давить – давити, чавити, тиснути, гатити.
Давка – стиск, тіснота, потовп.
Давление – тиск, тиснення, гніт, нагніт. *Оказывать* **-ние** – робити, чинити нагніт, напір (-пору).
Давнопрошедший – давноминулий, позаколишній, позадавній.
Давность – давність (-ости), задавнення, давнина. *За* **-ностью** – через задавнення, через давність. **-ность** *исковая* – задавнення позву, позовна давність (СФА, VI, 456). **-ность** *погасительная* – касувальна давність, -не задавнення. *Покрыться* **-ностью** –

задавнитися. **-ность** *приобретательная* – набувна давність.
Давностный – давнісний, задавнений. **-ное** *владение* – задавнене володіння, запосидження. **-ный** *срок* – давнісний строк, д. термін.
Дальний – далекий. **-ейший** – дальший. **-ние** *родственники* – далекі родичі; рідняки, кревняки, дальні кревні.
Дальновидность – далекоглядність, далекосяглість (зору); далекозорість; обачність, прозірність.
Дальновидный – далекоглядний, далекосяглий, далекосяжний (зором); обачний, прозірний.
Дальнозоркий – далекозорий.
Дальнозоркость – далекозорість (-сти).
Дальность – далечінь (-ни), далекість. *За* **-ностью** *расстояния* – через велику далечінь, бо далеко.
Дамба – дамба, гать (-ти), гребля.
Данные (*дела*) – дані, здобутки. **-ная** *крепость* – дана (запис) про набуття нерухомого майна.
Дань – данина, дань (-ни).
Дар – дар, дарунок, подарунок (СФА, VI, 400), даровизна (СФА, VI, 370).
Дарение – дарування, подарування. **-ние** *между супругами, при жизни на случай смерти* – дарування між подружжям, межи живими, на випадок смерти. **-ние** *условное* – умовне дарування.
Даритель – дарівник, даруватель (ЧСР), надавець.
Дарительница – дарівниця, даруቤателька, надавиця.
Дарить – дарувати. **-ный** – дарований (річ).
Дарование – дар, талант, хист, кебета, дотепність.
Даровать – дарувати, обдарувати. **-ть** *жизнь, помиловать* – дарувати життям, душею, горлом (ЛЗ, IX; АЮЗР, 6, І, 159). **-ть** *прощение* – помилувати.
Даровой – дарований, дармовий, беззаплатний.
Даровщина – даровизна, даромщина. *На* **-щинку** – на дурничку, дурничками.
Даром – дурно, марно, беззаплатно, за спасибі, за так грошей, даремно. **-ром** *что* – дарма що, хоч.
Дарственный – дарчий, даровизний. **-ная** *запись* – дарчий, даровизний запис, даровизний, обдарований лист (АЮЗР, 8, V, 51).
Дата – дата (коли написано умову).
Датировать – датувати.
Дача (*место отдыха за городом*) – дача, літняк; хутір. **-ча** *лесная* – лісна дача. **-ча** *общего владения* – спільна дача. **-ча** *показаний* – свідчення, подача зізнань.
Дачевладелец – дачовласник.
Дачник – дачник.
Двадцать – двацять.
Двенадцать – дванацять.
Дверь – двері (-рей). *Взлом* **-рей** – полом дверей. *При закрытых* **-рях** – за зачиненими дверима. *Заседание при закрытых* **-рях** – неприлюдне засідання. *Заседание при открытых* **-рях** – прилюдне засідання.
Двигатель – двигун, двигач (-ча).
Двигать – двигати, двигнути, рушати, рушити, посувати, посунути.
Движение – рух; порух; мах; (посування справ); кружіння, колування (коліс, крови); біг (тіл небесних); порив (душі); поступ (вперед), (службовий) хід. *Дать делу* **-ние** – дати хід справі, посунути, зрушити справу. **-ние** *дела* – рух справи; посування справи. *Рефлекторное (невольное)* **-ние** – відрух. *Оставить без* **-ния** *до представления* – лишити (в покої), аж доки буде подано. *Дать прошению дальнейшее* **-ние** – надати проханню дальшого ходу, прохапня пустити далі. **-ние** *по службе* – хід службовий. *Приводить, привести в* **-ние** – зрушати, зрушити, пустити (машину). *Сведения о* **-нии** *дел* – відомості, звіт, спис про рух справ. *Служба* **-ния** – відділ (служба) руху.
Движимость – рухомість (-ости), рухоме майно, рухоме добро.
Движимый – рухомий, рухомі (речі) (АЮЗР, 6, І, 352), зрушений (ненавистю). **-мое** *имущество* – рухоме добро, рухоме майно, рухомість.
Двоебрачие – другий шлюб; двоєженство, двоєженність.
Двоеженец – двужон, двоєженець (-нця).
Двойни – двійнята, близнята, близнюки.

Двойной – подвійний, двічастий. **-ное** *обеспечение* – подвійне забезпечення. **-ное** *поручительство* – подвійна порука. **-ное** *страхование* – подвійне страхування.
Двойственность – двоїстість, подвійність (-ости).
Двойственный – двоїстий, подвійний, двійний.
Двор – двір; подвір'я, дворище. *Взять зятя во д.* – у прийми взяти. *Гостиный д.* – купецький дім. *Задний д., чёрный* – задвірок. *Заезжий д.* – заїзд. *Лесной д.* – дров'яний склад, лісна (-ої). *Монетный д.* – монетний двір, монетарня. *Постоялый д.* – заїзд. *Скотный д.* – обора, загін (-гону), загорода, кошара (на вівці).
Дворец – палац (палата). **-рец** *труда* – палац праці (палата праці).
Дворник – двірник (-ка).
Дворницкая – двірницька.
Дворничиха – двірничка.
Дворовый – двірський, домовий. **-вое** *место* – дворище, подвір'я. **-вая** *прислуга* – двораки, челядь (-ди).
Дворянин – дворянин, пан, шляхтич.
Дворянство – дворянство, панство, шляхетство, шляхетчина.
Двоюродный (*брат, сестра*) – брат, сестра у-перших, у-первих (ЛР, 44), стрийний брат, сестра, двоюрідний.
Двуличность – дволичність, двоєдушність (-ости); лукавство.
Двуличный – дволичний, двоєдушний; лукавий, нещирий (про людину).
Двумужница – двомужниця.
Двускатный – двоспадний, двохсхильний (дах).
Двусмысленность – двозначність (-ности).
Двусмысленный – двозначний. **-но** – двозначно, надвоє. *Говорить* **-но** – говорити (балакати) двозначно, надвоє казати.
Двустепенный – двоступеневий (вибори).
Двусторонний – (акт, зобов'язання) двохбічний, обопільний (СФА, VI, 488; АЮЗР, 6, I, 85), обосторонній.
Дебатировать – переводити дискусію над чим, дебатувати щось, обговорювати (щось).
Дебаты – дебати, дискусія, обговорювання.
Дебет – дебет (-ту).
Дебетовать – дебетувати.
Дебитор – дебітор, довжник, винуватець.
Дебош – бешкет, гармидер. *Учинить* **-бош** *(дебоширить)* – бешкет справляти, справити, робити, бешкетувати.
Дебошир – бешкетник, гармидерник.
Дебоширство – бешкет (-ту) бешкетування.
Деваться – подітися (ЛР, 44), дітися.
Деверь – дівер (чоловіків брат).
Девиз – гасло, девіза.
Девица, девушка – дівчина.
Девочка – дівчинка, дівча, дівчатко.
Девственница – діва, чиста дівчина, незаймана, правиця, правичка.
Девственность, девство – дівочий стан, дівоцтво (СФА, VI, 231), дівичість (-ости), дівування, вінець, вінок, панянство. *Лишить* **-ности** – вінця зірвати, позбавити панянства (дівоцтва), розвити вінок, справичити. *Потерять* **-ность** – згубити вінок (панянство), дівоцтво стратити (СФА, VI, 232).
Девственный – дівочий, цілинний, непочатий, незайманий. **-ная** *плева* – дівоча цілина, дівоча пліва, болона.
Дегенерат – дегенерат, вирожденець, звироднілець (-нільця).
Дегенерация – дегенерація, виродження.
Дед – дід (батьків, материн батько).
Дедовщина – дідизна (СФА, VI, 467), дідівщина.
Дееспособность – дієздатність, здатність до правної дії. **-ность** *полная, ограниченная* – здатність до правної дії повна, обмежена.
Дееспособный – дієздатний, здатний до правної дії.
Дежурить – чергувати, чергуватися, днювати, вартувати, стояти на стійці.
Дежурный – черговий, вартовий. **-ный** *сотрудник* – черговий співробітник.
Дежурство – черга, стійка, вартування. *Моё* **-ство** – я чергую, я вартую.
Дезертир – дезертир (КМ), втікач, збіг (АЮЗР, 6, I, 36).

Дезертировать – дезертувати, втікати.
Дезертирство – дезертирство, втікання. **-ство** *трудовое* – трудове дезертирство, ухиляння від праці.
Дезорганизация – дезорганізація.
Дезорганизовать – дезорганізувати.
Действие – дія, вчинок; наслідок; чинність, діяння. *Ввести в* **-вие** – надати сили, надати чинности. *Военные* **-вия** – військові дії. **-вие** *договора* – сила контракту, чинність умови, договору. *Иметь* **-вие** – мати силу, чинність. *Круг* **-вия** – ділокруг. *Обратное* **-вие** *закона* – зворотна сила закону (на минулий час). *Оскорбить* **-вием** – зневажити вчинком. *Подводить под* **-вие** *закона* – підводити під чинність закону, піддавати щось силі закону. *Преступное* **-вие** – злочинна дія, злочин. *Приводить в* **-вие** – (механізм) пустити (в хід). *Происходит, произошло* **-вие** – діється, діялося. **-вие** *юридическое* – юридична дія; правна сила, правне значіння.
Действительность – дійсність, справжність, правдивість, певність, важність (-ости). *В* **-ности** – справді, направду. **-ность** *обязательства* – важність (сила) зобов'язання.
Действительный – дійсний, справжній, правдивий, певний, важний (ЧСР), істотний (СФА, VI, 96, 112). *Быть* **-ным** – мати силу; бути важним. **-ное** *владение* – дійсне володіння. *Перестать быть* **-ным** – втратити силу, важність, позбутися сили, важности. **-ное** *пользование* – дійсне користування. *Сделать* **-ным** – уважнити, надати сили, зробити дійсним. **-ная** *служба* – дійсна служба.
Действовать – діяти, чинити, мати силу (на кого). **-ать** *в качестве истца* – виступати позовником. **-ать** *в качестве ответчика* – виступати відповідачем. **-ать** *против закона* – переступати закон, чинити проти закону. **-щий** – дійовий. **-щая** *армия* – дійова армія. **-щее** *законодательство* – чинне (діюче) законодавство. **-щие** *законы, постановления* – чинні (діючі) закони, постанови. **-щее** *лицо (виновник)* – дійова особа, дієць, дійця (СФА, VI, 212).
Декабрь – грудень (-дня).
Декларация – декларація, проголошення (прав), оголошення, заява, об'ява.
Декрет – декрет, наказ; закон (про що).
Декретировать – декретувати, наказувати.
Делать – робити, чинити, коїти (лихо), витворяти. **-ать** *возможным* – уможливлювати, уможливити. **-ать** *вред* – шкоду робити, чинити, шкодити, заподіювати шкоду. **-ать** *обыск* – трусити (СФА, VI, 150), струсити кого, трясти (СФА, VI, 459), трус робити у кого. **-ать** *по своему* – чинити по-своєму, своїм робом ходити. **-ать** *по своему усмотрению* – на власну волю робити, по своїй уподобі. **-ать** *предложение* – робити внесення, пропозицію, подання, вносити щось. **-ать** *по чьему приказу* – робити, чинити за чиїм наказом, з чийого наказу.
Делегат, -ка – делегат, -ка, посол, відпоручник (-ка).
Делегация – делегація.
Делегировать – делегувати.
Делёж – дільба, поділ, розділ, паювання, діленина.
Деление – поділ (-лу), ділення.
Делец – діловик, ділок (*р.* ділока).
Делимость – подільність. **-мость** *обязательства* – подільність зобов'язання.
Делимый – подільний (-льне зобов'язання).
Делить – ділити, поділяти, паювати (СФА, VI, 421). **-ть** *на двое* – двоїти. **-ть** *на трое* – троїти.
Дело – справа (АЮЗР, 6, І, 391; ЛР, 44), діло, річ, праця, робота, вчинок. **-ло** *административное* – адміністративна справа. *Возбудить, затеять* **-ло** – почати, розпочати справу. позов, піти у позов. *В самом* **-ле** – справді. *В чём* **-ло** – у чім річ, про що річ. *Выиграть* **-ло** – виграти справу. *Естественное* **-ло** – звичайна, світова річ. *Затруднительное* **-ло** – морочлива річ, справа, діло. *Иметь с кем* **-ло** – мати справу з ким, мати діло до кого. *Иметь* **-ло** *исковое* – позиватися, мати річ з ким. **-ло** *о краже* – справа про крадіж, справа злодійська (СФА, VI, 41). **-ло** *об убытках* – справа про втрати. **-ло** *общее* – спільна справа, спільна праця. **-ло** *охранительного порядка* – справа охорончого (охоронного) порядку. *Прийти по* **-лу** – прийти за ділом. *По своему* **-лу** – у своїй справі, за своєю потребою. *Отложить* **-ло** – відкласти справу. *Прекратить* **-ло** – закрити справу, уморити справу. *Приостановить* **-ло** – припинити справу. *Приниматься за* **-ло** – до справи, до роботи, до праці ставати, братися. **-ло** *решено* – вирішено, розвязано справу. **-ло** *спешное* – негайна справа. *Сущность* **-ла** – суть справи, істота

справи. **-ло** *тяжебное* – справа позовна, справа сутяжна (КМ).
Деловитость – діловитість (-ости).
Деловитый – діловитий; діловий.
Деловодство – діловодство.
Деловой – діловий.
Делопроизводитель – діловод (-да).
Делопроизводство – діловодство.
Дельный – путній, здатний, путящий, діловий, додільний, годящий. **-но** – до-діла, до-речи, до-ладу.
Делянка – ділянка, дільниця.
Демаркационный – демаркаційний (лінія).
Демобилизация – демобілізація, демобілізування.
Демобилизовать – демобілізувати, здемобілізувати. *Демобилизуемый* – демобілізований. *Демобилизированный* – здемобілізований.
Демократ – демократ.
Демократизация – демократизація, демократизування.
Демократизировать – демократизувати, здемократизувати.
Демократический – демократичний (лад). **-ски** – демократично.
Демократия – демократія, народоправство
Демонстративный – демонстративний, показовий, показний. **-ное** *оставление зала заседаний* – демонстративне залишення засідання. **-но** – демонстративно.
Демонстрация – демонстрація, (*демонстрирование*) демонстрування.
Деморализация – деморалізація; розбещення.
Деморализовать – деморалізувати; розбестити.
Денационализация – денаціоналізація, денаціоналізування.
Денационализировать – денаціоналізувати, зденаціоналізувати.
Денежный – грошовий, грошовитий (людина). **-ная** *биржа* – грошова біржа. **-ное** *взыскание* – грошова кара (як штраф), справляння грошей, правіж. **-ный** *вопрос* – грошова справа. **-ный** *заём* – грошова позика. **-ные** *затруднения* – грошова скрута, грошові труднощі. **-ный** *знак* – грошовий знак. **-ные** *издержки* – грошові видатки. **-ное** *обращение* – обіг грошей. **-ный** *перевод* – грошовий переказ. *Подделка* **-ных** *знаков* – фальшування (підроблення) грошових знаків. **-ная** *помощь, пособие* – запомога грішми, грошова запомога. **-ный** *сбор* – збирання грошей. **-ная** *стоимость* – грошова вартість. **-ный** *штраф* – грошова кара, штраф, пеня.
Денежки – грошенята. *Деньжищи* – грошва (*ж. р.*).
День – день, днина. *Грационные дни* – граційні, пільгові дні. *Каждый д.* – що-дня, кожен день, повсякдень. *Неприсутственный д.* – неурядовий (неприсутній) день. *Д. отдыха* – день відпочинку. *Д. платежа* – день виплати, день платіжу, платіжний день. *Присутственный д.* – урядовий (присутній) день. *Рабочий д.* – робочий, робітний день. *Д. слушания дела* – день слухання справи.
Деньги – гроші. *Без* **-нег** – без грошей, за так грошей, дурно, дармо, беззаплатно. *Бумажные* **-ги** – паперові гроші. *Вносить* **-ги** *в банк* – вносити гроші до банку, класти гроші в банк. *Выдавать* **-ги** *кому* – видавати, виплачувати гроші кому. *Давать* **-ги** *взаймы* – позичати, визичати гроші кому. *За* **-ги** – за гроші, заплатно. *Заработанные* **-ги** – зароблені гроші, заробіток, зарібок. *Иметь чьи* **-ги** *(на процентах)* – держати чиї гроші (на рості). *Командировочные* **-ги** – подорожні гроші. *Копить, скопить* **-ги** – збивати, збити гроші. *Лишние* **-ги** – зайві гроші, лежані гроші. *Мелкие* **-ги** – дрібні гроші, дрібняки. *Наличные* **-ги** – готівка, готовик, готові гроші. *Общественные* **-ги** – громадські гроші. *Причитающиеся* **-ги** *(следуемая сумма)* – належні гроші, належність (-ости). *Прогонные* **-ги** – проїзні гроші. *Промотать* **-ги** – перевести, згайнувати гроші. *Публикационные* **-ги** – оповісні гроші, гроші за оповіщення. *Собрать* **-ги** *(чтобы приобресть что)* – збитися на гроші, спромогтися на гроші. *Сорить* **-гами** – сипати, гатити грішми. *Столовые* **-ги** – харчові гроші, стравне. *Суточные* **-ги** – добові гроші. *Употребить* **-ги** *на что* – обертати, обернути, повертати, повернути гроші на що.
Департамент – департамент (-ту).
Депеша – депеша, телеграма.
Депо – депо, склад. *Пожарное* **-по** – пожарня.
Депозит – депозит (-ту). *Вносить в* **-зит** – покласти в депозит, депонувати.
Депозитный – депозитовий, депозитний.
Депутат – депутат, посол.

Депутатский – депутатський, посольський.
Депутация – депутація.
Деревенский – сільський.
Деревня – село; слобідка, хутір (-ора).
Дерево – дерево, (*соб.*) дерев'є (ЮГ, I, 15); (*нарезанное*) деревня (*ж. р.*). *Повреждение* **-вьев** – пошкодження, псування дерева.
Держава – держава.
Державность – державність (-ости).
Державный – державний; владичний (*стар.*).
Держатель – державець (майна), держатель (векселя), той, що має векселя на кого.
Держать – держати, посідати (маєток), тримати. **-ть** *в заключении* – тримати в замкненні, у замкнутті. **-ть** *в памяти* – пам'ятати. **-ть** *в тайне* – таїти. **-ть** *на уме* – мати на думці. **-ть** *направление* – простувати, прямувати до чого. **-ть** *ответ, отвечать* – давати одповідь (ЛР, 44). **-ть** *пари* – у заставу йти, піти, битися об заклад, заставлятися. **-ть** *себя* – поводитися. **-ть** *слово* – дотримувати слова. **-ть** *совет* – раду радити, раду радувати. **-ть** *сторону чью* – тягти руч за ким. **-ть** *счёт* – мати під рахунком, під ліком.
Дерзкий – зухвалий, зухвальний, грубіянський. **-кий** *на руку* – битливий.
Дерзость – зухвалість, зухвальство, грубіянство.
Десант – десанта (висадка) війська на суходіл.
Деспот – деспот, душман (-на).
Деспотизм – деспотизм (-му).
Деспотический – деспотичний. **-ски** – деспотично. **-кое** *правление* – деспотичний уряд, -не правління. **-кое** *государство* – деспотія.
Десятина – десятина.
Десятник – десятник. *Быть* **-ком** – десятникувати.
Деталь – деталь (-лю), подробиця, дрібниця.
Детородный – дітородний. **-ные** *органы* – природження (чоловіче й жіноче).
Детоубийство – дітогубство.
Детский – дитячий, дитинячий, дитинний. **-кий** *возраст* – дитячий вік. **-кая** *преступность* – дитяча злочинність. **-кие** *ясли* – охоронка, дитячий захисток. **-кий** *приют* – дитячий притулок, дитячий дім.
Детство – дитинство, дитячі літа. *Впасть в* **-во** – здитинитися, здитиніти. *С* **-ва** – змалку, з дитинства (СФА, VI, 154).
Дефект – дефект; хиба, вада; (психічне) забурення.
Дефективный – дефективний.
Дефицит – дефіцит, недобір (-бору), недостача.
Децентрализация – децентралізація, децентралізування.
Децентрализировать – децентралізувати, здецентралізувати.
Дешеветь – дешевшати.
Дешевизна – дешевина, дешевня, дешевість (-ости).
Дешёвый – дешевий.
Деяние – дія, діяння, у[в]чинок (ЛР, 44); виступок (АЮЗР, 6, I, 40).
Деятель – діяч.
Деятельность – діяльність (-ости).
Деятельный – діяльний.
Диаметр – діяметр, поперечник, прогін. *В* **-ре** – впоперек, в прогін.
Дивиденд – дивіденд, (*мн. ч.* дивіденди *и* дивіденда), (*ср. р.*) пайка; пайова частка; пайовий прибуток.
Дивидендный – дивідендний. **-ные** *бумаги* – дивідендні папери.
Дикий – дикий. **-кое** *животное* – звірина, дикий звір. *Вознаграждение за убыток, причинённый* **-ким** *животным* – винагорода за шкоду, що зробила її звірина.
Диктатура – диктатура (пролетаріяту).
Диктовать – диктувати, проказувати
Дилемма – дилема.
Дилетант – дилетант (той, що любить якусь науку, мистецтво, але не дуже знається на ній, не фаховець).
Дилижанс – диліжанс. *Кража из* **-сов** – крадіжка з диліжансів.
Динамика – динаміка. **-ческий** – динамічний.
Динамит – динаміт. **-ный** – динамітовий.
Династия – династія. **-ческий** – династичний.

Диплом – диплом (-му).
Дипломат – дипломат.
Дипломатический – дипломатичний. **-ские** *сношения* – дипломатичні зносини.
Дипломатия – дипломатія.
Дипломировать – дипломувати. **-ванный** – дипломований.
Дипломный – дипломний, дипломовий.
Директив – директива, вказівка.
Директор – директор. **-тор** *банка* – директор банку.
Дирекция – дирекція (підприємства).
Дисконт – дисконт, дисконто (відліч чи оплата векселя перед строком, причому відлічується умовлені проценти).
Дисконтёр – дисконтер (векселів).
Дисконтировать – дисконтувати.
Дисконтный – дисконтовий.
Дискредитирование – дискредитування, знеславлення.
Дискредитировать – дискредитувати; знеславити.
Дискуссия – дискусія.
Дискутировать – дискутувати.
Диспаш – диспаша (поділ утрат од аварії на всіх учасників).
Диспашер – диспашер (той, що переводить диспашу).
Диспут – диспут *и* диспута (*ж. р.*), сперечання, змагання.
Диспутировать – диспутувати, сперечатися, змагатися.
Дисциплина – дисципліна, карність.
Дисциплинарный – дисциплінарний*.* **-ное** *взыскание* – дисциплінарна кара*.* **-ная** *власть* – дисциплінарна влада*.* **-ное** *производство* – дисциплінарна справа*.* **-ный** *суд* – дисциплінарний суд.
Дитя – дитина, дитя. **-тя***, ещё не говорящее* – немовля, немовлятко*.* **-тя** *брачное* – шлюбна дитина*.* **-тя** *внебрачное* – нешлюбна дитина*.* **-тя** *родившееся после смерти отца* – посмертна дитина*.* **-тя** *узаконенное* – взаконена, управнена дитина.
Дети – діти. *Беспризорные* **-ти** – безпритульні (бездозірні) діти. *Брошенные* **-ти** – покинуті, облишені діти, покидьки. *Подброшенные* **-ти** – підкидьки, підкидчата, підкинені діти. *Сводные* **-ти** – зведенята, приведеники.
Диффаматор – дифаматор (-ра).
Диффамация – дифамація.
Дифференциальный – диференціяльний (тариф).
Дифференциация – диференціяція.
Дичь – дичина (надто про птицю), звірина. *Охота не на ту породу* **-чи** – полювання не на ту дичину. *Нести, пороть д.* – верзти нісенітниці.
Длина – довжина, довгість. *В* **-ну** – вдовж (ЧСР). **-ною** – завдовжки.
Длительность – довгочасність, протяжність, загайність, забарливість.
Длительный – довгочасний, протяжний, длявий, загайний, забарний.
Длить – дляти, довжити, тягти, точити. **-ся** – тягтися, точитися, тривати, баритися. *Длящийся* – тривалий*.* **-щееся** *преступление* – тривале злочинство, тривалий злочин.
Дневальный – черговий, стійчик.
Днёвка – днювання.
Дневник – щоденник, денник.
Дневной – денний.
Дно – дно, денце, днище.
Добавка, добавление – додаток, придаток, добавка, додача.
Добавлять – додавати, докладати (СФА, VI, 10).
Добавочный – додатковий*.* **-ные** *доказательства* – додаткові доводи*.* **-ная** *ценность* – додаткова вартість, надвартість (-ости).
Добиваться, добиться – доходити, дійти, допевнятися, допевнитися*.* **-ся** *своего права* – доходити свого права.
Добрачный – передшлюбний*.* **-ные** *дети* – передшлюбні діти; жирові діти.
Добро – добро, майно, худоба, збіжжя.
Доброволец – охочий, самоохочий, охотник, доброволець.
Добровольный – добровільний, доброхотний (КМ), охочий. **-но** – добровільно, доброхітно, доброхіть (КМ), самохіть, по своїй волі, з доброї волі*.* **-ное** *соглашение* – добровільна згода.
Добродетель – доброчесність, добровдалість, доброчинливість, доброчинність, чеснота,

(*полон.*) цнота. *Акт* **-ли** – доброчин.
Добродетельный – доброчесний, добровдалий, добровчинний, чеснотливий, (*полон.*) цнотливий. **-но** – добровчинно, (*полон.*) цнотливо.
Доброжелатель – доброзичливець, прихильник.
Доброжелательность – доброзичливість, прихилля.
Доброжелательный – доброзичливий, прихильний.
Доброкачественность – добротність, доброприкметність, добрячість.
Доброкачественный – добротний (матерія), доброприкметний, добрий.
Добронравие – добрі норови, моральність, чеснотливість (-ости).
Добросовестность – совісність, добросовісність, сумлінність, добросумлінність. **-ность** *владения* – (добро)совісність (добросумінність) володіння.
Добросовестный – совісний, добросовісний, сумлінний, добросумлінний. **-но** – совісно, добросовісно, сумлінно, добросумлінно. **-ное** *владение* – (добросовісне володіння. **-ное** *заблуждение* – (добро)совісна помилка. **-ное** *обвинение* – (добро)совісне, щире обвинувачення.
Доброта – добрість (-ости).
Доброта – добротність (матерії).
Доброхотный – доброхітний. *Доброхотный даятель* – доброхітний давець.
Добывание – добування, добуття (*сов.*), здобування, здобуття.
Добывать, добыть – добувати, добути, здобути, здобути, набувати, набути, видобути; діставати, дістати, дбати, придбати. **-вать** *оружием* – зброєю, збройною силою діставати, здобувати.
Добывающий – добувальний, видобутний. **-ая** *промышленность* – сировинна (добувальна) промисловість.
Добыча – здобич (*ж. р.*) (військова, морська). *Доставшийся в* **-чу** – здобичний.
Добычник – здобичник.
Доверенность – довіреність, уповноваження; вірчий лист; доручення. *Получать деньги по* **-ности** – отримувати гроші за дорученням, за довіреністю. *Засвидетельствование* **-ности** – посвідчення (засвідчення) довіреності. *Исполнение* **-ности** – виконання довіреності. *Недействительность* **-ности** – недійсність, неважність довіреності. *Общая* **-ность** – (на все) загальна, спільна довіреність (декільком особам). *Ограниченная* **-ность** – обмежена довіреність. *Полная* **-ность** – повна, необмежена довіреність. *Право давать* **-ность** – право видавати довіреність. **-ность** *с правом передоверия* – довіреність з правом передовіреності, з правом дальшої довіреності. *Право совершать* **-ность** – право складати довіреність. *Прекращение* **-ности** – скінчення (перестан) довіреності. *Сила* **-ности** – сила довіреності. *Срочная* **-ность** – довіреність на певний строк, термін. *Судебная* **-ность** – судова довіреність. *Уничтожение* **-ности** – скасування (знесення) довіреності (уповноваження).
Доверенный – довірений, повірений, уповноважений. **-ное** *лицо* – вірник, вірниця, повірник, повірниця.
Доверие – віра, довіря (*ср. р.*), довіра (*ж. р.*). *Войти в* **-рие** – придбати віру; привернути до себе віру. *Достойный* **-рия** – віри гідний, вірогідний. *Злоупотреблять* **-рием** – надуживати віри. *Лишить* **-рия** – позбавити віри. *Лишиться* **-рия** – зневіритися у кого. *Оказывать* **-рие** *кому* – вірити кому, здаватися на кого.
Доверитель – віродавець (-вця), (до)віритель. *Доверительница* – віродавиця, (до)вірителька. *Доверительный* – вірчий. **-ная** *надпись* – вірчий напис. **-ное** *письмо* – вірчий лист. *Доверчивость* – довірливість, імовірність.
Доверчивый – довірливий, імовірний.
Довершить – довершувати, довершити, докінчити, довести до кінця, до краю.
Доверять – вірити, мати (няти) віру, доймати віри. **-ся** – покладатися, спускатися, здаватися (на кого), звірятися на кого.
Довзыскивать – доправляти, доправити.
Довод – довід, доказ, аргумент.
Доводить, довести – доводити, довести, допроваджувати, допровадити; призводити, призвести. **-дить** *до гибели* – до згуби довести, допровадити. **-дить** *до общего сведения* – подавати, подати до загального (вселюдного) відома. **-дить** *до разорения* – до руїни довести, (*стар.*) збити зо стану. **-ся** – доводитися, припадати, траплятися.
Довоенный – передвоєнний, перед війною, до війни.
Довольный – завдоволений, радий. **-но** – досить, доволі, годі, буде.
Довольствие – постачання, харчування, спожив. *Путевое* **-вие** – подорожні видатки.

Довольствование – постачання, харчування.

Довольствовать – постачати, харчувати. **-ся** – вдовольнятися, завдовольнятися.

Догадка – догад, здогад, догадка, домисел.

Догадываться, догадаться – догадуватися, догадатися, домислюватися, домислитися.

Догма – догма (права).

Договаривать, договорить – доказувати, доказати, домовляти, домовити, кінчати (скінчити) мову; годити, погодити, єднати, поєднати, договорити, порядити. **-ся** – добалакуватися, добалакатися (до чого), годитися, погодитися, єднатися, поєднатися, умовлятися, договоритися. **-щиеся** *стороны* – договірні сторони, контрагенти.

Договор – договір (КМ), контракт, умова (КМ), угода; трактат (міжнародній). *Безгласность* **-ра** – неявність умови. *Бессрочный* **-вор** – безтермінова умова. **-вор** *в пользу третьего лица* – умова на користь третій особі. *Заключать,* **-чить** **-вор** – складати (скласти) умову, договір, взяти контракт. *Квалификация* **-ра** – кваліфікування, іменування договору. *Мнимый* **-вор** – вигадана умова. *Нарушить* **-вор** – зламати, зірвати умову, договір, контракт. *Обеспечение* **-ра** – забезпечення умови. **-вор** *о приданом* – посаговий запис (ЧСР). *Отмена* **-ра** – скасування умови. *Отсрочка* **-ра** – відстрочка умови. *Предварительный* **-вор** – передумова, попередня умова. *Прекращение* **-ра** – скінчення, перестан (чинности) умови. *Притворный (обманный)* **-вор** – облудна умова. *Противозаконный* **-вор** – протизаконна умова. *Расторгнуть* **-вор** – розірвати, скасувати умову, договір, контракт, відкинутися. *Сила* **-ра** – сила умови. *Словесный, письменный* **-вор** – листовна, писана, на письмі умова, листовний договір, контракт. *Устный* **-вор** – усна, словна, на словах умова, усний договір, контракт. *Сущность* **-ра** – суть умови. *Солидарный* **-вор** – солідарна, неподільна умова. *Толкование* **-ра** – тлумачення договору. *Условии* **-ра** – пункта (пакти) договору.

Договорный – договірний, умов(ле)ний, що-до умови, контрактовий.

Дозволение – дозвіл (-волу).

Дозволительный – допустимий, дозволений, вільний, дозвільний (*разрешительный*). **-ная** *запись на право* – запис про дозвіл зробити що-небудь.

Дозволять, дозволить – дозволяти, дозволити (на) що.

Дознание – дізнання (КМ), вивідування, довідування, довід (АЮЗР, 6, I, 256), розвідування; дізнавання. *Прекратить* **-ние** – спинити дізнання. *Приостановить* **-ние** – припинити дізнання. *Произвести* **-ние** – вчинити дізнання. **-ние** *через окольных людей* – дізнавання, дознавання через околичніх людей.

Дознавать, дознать – дізнати. **-ся** – дізнатися, довідатися (ЛР, 44), довідати (ЛР, 44), розвідатися. *В случае* **-ной** *на суде виновности подсудимых* – коли доведено на суді вину підсудних.

Дозор – обхід, об'їзд, чата, дозір.

Дозорный – дозорець (-рця).

Доискиваться, доискаться – дошукуватися, доходити чого, дошукатися, дійти чого (ЛР, 44).

Доказанность – доведеність, доведення.

Доказательность – доказовість, доказність, довідність.

Доказательный – довідн[лив]ий, доказний, доказовий. **-но** – довідливо, довідно, подовідно (СФА, VI, 224), доказно. **-ное** *значение* – довідна, доказна сила.

Доказательство – довід (КМ); довод (КМ, ЧСР, СФА, VI, 1), доказ, ознака. *Без приведения* **-тельств** – не зложивши, не навівши доводів; не довівши. **-ство** *вещественное* – речові докази, речові знаки. **-ство** *дополнительное* – додатковий довід, доказ. **-ство** *косвенное* – посередній довід, посередній доказ. *Неопровержимое* **-ство** – незломний, незбитий довід, доказ. *Осмотр вещественных* **-тельств** – огляд речових доказів. *Оценка* **-тельств** – оцінка доводів, доказів. *Письменное* **-ство** – листовний, писаний довід, доказ. *Поверка* **-тельств** – перевірка доводів. доказів. *Представление* **-ств** – подавання, подання доводів, доказів. *Привести* **-ство** – навести, зложити (подати) довід, доказ. *Приводить, представлять, пред'являть* **-ства** – подавати, виставляти доводи, докази. **-ство** *противного* – доведення супротивного. *Прямое* **-ство** – безпосередній, прямий довід, доказ. *Служить* **-ством** – доводом, доказом бути, доводити.

Доказуемость – доводимість, доводженість.

Доказывание – доводження, підпирання доводами, доказування.

Доказывать, доказать – доводити, довести (СФА, VI, 66), наводити довід; пересвідчувати, пересвідчити, виводити, вивести (право), доказувати. **-ся** – доводитися (СФА, VI, 251). **-занный** – доведений, доказаний (ЛР, 44). **-зуемый** – доводимий, доводжений.

Доказчик – доказник, доводець; виказувач, виявник.
Доклад – доповідь (-віди), доклад (-ду), реферат. **-лад** *дела* – доклад справи. **-лад** *отчетный* – звідомлення, звідомна доповідь. **-ная** *записка* – доповідна, докладна записка, подання. **Докладчик** – доповідач, докладчик, референт; звітодавець (-вця).
Докладывать, докласть, доложить – доповідати, доповісти, докладати, докласти, повідомляти, повідомити, реферувати, доводити, довести (до відома).
Доктор – доктор, лікар (-ря). *Жена* **-ра** – лікарша. *Женщина* **-тор** (*врач*) – лікарка.
Документ – документ (-ту). *Оправдательный* **-мент** – виправдний, виправдувальний документ. **-мент** *об освобождении* – визволенний лист. *Определение доказательной силы* **-та** – з'ясування, визначення сили документу. *Повреждение* **-та** – зіпсування, пошкодження документу. *Подделка* **-та** – підроблення документу. *Подлог* **-та** – фальшування документу. *Похищение* **-та** – крадіж документу. *Представление* **-тов** – подавання, подання документів. *Рассмотрение* **-тов** – розглядання, розгляд документів. *Сокрытие* **-та** – затаювання документу. *Требование* **-тов** – вимагання документів. *Уничтожение* **-та** – знищення документу. *Подтвержденный* **-тами** – задокументований.
Документальный – документальний, документовий. **-ные** *данные* – документові дані, дані, що є в документах.
Долг – довг, борг; обов'язок. повинність. *Старый (невыплаченный) д.* – залеглість. *В д., в кредит* – набір. *Верить, давать в д.* – боргувати, набір, на віру давати, дати, навіряти, навірити, повірити, повірити, позичати, позичити кому. *Впадать, впасть в* **-ги** – вдовжитися, у[в]лізти в довги, запозичитися, запозичатися, напозичатися. *Д. государственный* – державний борг, довг. *Гражданский д., см.* **Гражданский**. *Делать д.* – робити довги, борги, позичати в кого. *Заплатить д.* – заплатити, виплатити, сплатити, повернути довг. *Изменить своему* **-гу** – не додержати свого обов'язку. *Ипотечный д.* – гіпотечний довг, борг. *Исполнять, исполнить д.* – чинити обов'язок, додержувати обов'язку. *Д. капитальный (без процентов)* – стовп. *Д. лежит на имуществе* – довг тяжить на маєткові. *Набирать, набрать в д.* – брати, набрати на віру, набір, позичати, позичити, напозичатися в кого. *Нарушать свой д.* – ламати свій обов'язок, свою повинність, не додержувати свого обов'язку. *Погасить д.* – покрити довг, виплатити, заплатити, повернути довг. *Д. службы* – службовий обов'язок, *По* **-гу** *службы* – з обов'язку служби. *Считать своим* **-гом** – покладати собі за обов'язок, вважати за свою повинність. *Требовать д.* – правити, справляти довг. *Частный д.* – приватний довг, приватний борг.
Долговой – довговий, борговий. **-вой** *документ* – довговий, борговий документ. **-вое** *обязательство* – довгове, боргове зобов'язання. **-вая** *расписка* – довгова, боргова розписка. **-вое** *требование* – вимагання довгу, боргу.
Долговременный – довгочасний.
Долгосрочный – на довгий строк, довгостроковий, довготерміновий. **-ная** *аренда* – оренда на довгий строк, довгострокова оренда.
Долевой – частковий, пайовий. **-вая** *ответственность* – часткова, пайова відповідальність.
Должать – боргуватися, позичати, запозичатися, в довги влазити, заборгуватися.
Долженствовать – мусіти, мати, обов'язок мати.
Должник – довжник, винуватий, винуватець, дебітор, заборгованець. *Несостоятельный* **-ник** – невиплатний довжник.
Должница – довжниця, винуватниця, заборгованка.
Должно – повинно, належить. **-но** *быть* – мабуть, либонь, десь, десь певно. *Так* **-но** *быть* – так повинно бути, так мусить (має) бути.
Должностной – урядовий (КМ), службовий. **-ное** *лицо* – урядова особа. **-ные** *люди* – урядові люди (КМ). **-ное** *преступление* – службовий злочин.
Должность – посада, служба, (*стар.*) уряд (ЧСР; КМ). *Вступить в* **-ность** – ставати на посаду, прийняти посаду, до уряду(вання) стати. *Заместить* **-ность** – обсадити посаду. *Занимать* **-ность** – обіймати посаду. *Исправлять чью-либо* **-ность** – заступати кого на посаді, заступати чиюсь посаду. *Исправляющий* **-ность** – заступник. *Назначить на* **-ность** – призначити на посаду, настановити на уряд. *Отправлять* **-ность** – служити. *Отстранить от* **-ности** – усунути з посади. *Получить* **-ность** – дістати посаду. *Преступление по* **-ности** – службовий злочин. *Состоять в* **-ности** – бути (перебувати) на посаді.
Должный – винний (АЮЗР, 6, I, 264), винен, винуватий; належний, належитий. *Быть* **-ным** – бути винним. **-ная** *причитающаяся сумма* – належитість (СФА, VI, 429). *Давно*

-ная *сумма* – залеглість.
Доля – пай, пайка, частина, частка, уділ, дільниця, діляниця; доля, талан. **-ля** *вдовы* (*вдовья часть*) – вдовина пайка, частка. *Вступить в* **-лю** – пристати до спілки. *Делить на* **-ли** – паювати. *Иметь* **-лю** *в имуществе* – мати свою частку в майні. *На мою* **-лю** *причитается* – на мій пай, мені на пай припадає. *Принять в* **-лю** – прийняти до спілки. *Третья, четвёртая, пятая* **-ля** – третина, четвертина, п’ятина. **-вой** – частковий. **-вая** *ответственность* – відповідальність за свою частку.
Дом – дім (*р.* дому), господа, будинок; хата. *Жить своим* **-мом** – мати своє господарство. *Заезжий д.* – заїзд (-ду). *Исправительно-трудовой д.* – дім праці й поправи. *Д. крестьянина* – селянський будинок. *Молитвенный д.* – молитовня, молитовний дім. *Д. отдыха* – будинок відпочинку. *Д. ночлежный* – нічліг (-гу). *Д. призрения* – шпиталь. *Д. терпимости* – дім розпусти. *Торговый д.* – торговий дім. *Д. умалишённых* – дім для божевільних, божевільня.
Домашний – домовий, домашній, хатній; свійський, наський, домотканий, доморобний (про тканину, речі). **-ние** – сім’яни, домівці, свої. **-ний** *акт* – хатній, приватний акт. **-ний** *арест* – домашній арешт. **-ний** *вор* – хатній злодій. *Для* **-него** *обихода* – на домові потреби, для домашнього, хатнього вжитку. **-нее** *животное* – свійська тварина. **-нее** *завещание* – домашня духовна, д. духівниця. **-няя** *кража* – хатній крадіж. **-ние** *меры исправления* – домашні способи поправи. *На случай отсутствия вызываемого лица повестка оставляется его* **-ним** – повістку видається домівцям, коли того, кого викликають, не буде вдома. **-няя** *обстановка* – хатня обстанова. *По* **-ним** *обстоятельствам* – з домашніх причин, обставин. **-нее** *условие* – домашня, хатня умова. **-няя** *утварь* – хатнє добро, начиння.
Домовладелец – домовласник (-ка).
Домовладельческий – домовласницький.
Домовый – домовий, домашній (домова книга). **-вое** *заёмное письмо* – домашній позичковий лист. **-вый** *рабочий* – домороб, кустар (-ря); наймит (-та).
Домогательство – домагання, допоминання, допевняння, змагання.
Домогаться – домагатися, допевнятися, допевнитися, допоминатися, змагатися.
Домоуправление – домова управа, домоуправління.
Домохозяин – господар (-ря) (КМ).
Домочадец – домівник (*мн.* домівці).
Донесение – донесення, оповіщення.
Донимать, донять – доймати, доняти, дійняти; шкулити, дошкуляти, допікати, допекти, дозоляти, дозолити кому. *Донимающий* – шкулкий, дошкульний.
Донос – донос, виказ. *Ложный* **-нос** – неправдивий донос, неправдивий виказ, обмова.
Доноситель – виказник, викажчик, докажчик, доводчик.
Доносить, донесть – доносити, донести, виказувати, виказати, подавати, подати до відома.
Доносчик – донощик, викажчик.
Доношение – донесіння, донесіння.
Дописка – дописка. *Сделать* **-ку** – дописати.
Дописывать, дописать – дописувати, дописати.
Доплата – доплата, доплачування.
Доподлинно – напевне, справді, настояще, дійсно, достеменно.
Дополнение – доповнення; додаток, додача. *В* **-ние** – на додаток, в додаток. **-ние** *к статье* – додаток до статті.
Дополнительный – додатковий. **-но** – додатково, в додаток, в додатку. **-ное** *об’яснение* – додаткове пояснiння. **-ное** *производство дела* – додаткове переведення справи. **-ное** *прошение, заявление* – додаткове прохання, заява. **-ная** *ссуда из банка* – додаткова позичка з банку.
Дополнять, дополнить (*что чем*) – додавати, додати (до чого що), доповняти, доповнити. **-нить** *следствие* – доповнити слідство.
Доползусмерти – трохи, мало не на смерть.
Допрашивание – допитування, допит (-ту).
Допрашивать, -ся, допросить, -ся – допитувати, допитати; питати (СФА, VI, 115), допитуватися; випитувати, розпитувати (ЛР, 44). **-щий** – допитувач. **-мый** – допитуваний. **-ный** – допитаний. **-вать** *свидетелей* – допитувати свідків, перепитувати свідків.
Допрос – допит, випитування (СФА, VI, 206). *Подвергнуть* **-су** – узяти на допит. *Сделать, произвести, снять* **-рос** – допитати, вчинити допит. **-ные** *пункты* – пункти допиту.
Допуск, допущение – допуст, допуск, допущення, дозвіл; припущення.

Допускать, допустить – допускати, допустити; припускати, припустити (ЛР, 44); дати дозвіл, дозволяти, дозволити (на) що.
Дорога – дорога, шлях. *Железная* **-га** – залізниця. **-га** *окольная* – манівець. *Перекрёстная* **-га** – перехресний шлях, середохресна дорога. *Почтовая, столбовая* **-га** – верстовий шлях, великий шлях. *Проезжая* **-га** – проїзний шлях, проїзна дорога. *Просёлочная полевая* **-га** – степова, польова дорога, путівець (-вця). *Торговая* **-га** – битий шлях, гостинець.
Дороговизна – дорожнеча, дорожня.
Дорожать – дорожчати.
Дорожник – (*почтовый*) подорожник (поштовий).
Дорожный – дорожній, подорожній. **-ная** *повинность* – дорожній, шляховий відбуток.
Досаждать, досадить – дозоляти, дозолити кому, допікати, допекти, ввірятися, ввіритися, дошкуляти.
Доследование – додаткове слідство.
Доследовать – перевести додаткове слідство.
Дословный – дослівний. **-но** – дослівно, слово в слово (ЛР, 44); слово од слова (АЮЗР, 6, I, 59).
Досмотр – догляд, дозір (-зору), огляд, перегляд (*в таможне*).
Досмотрщик – доглядач, дозорець (-рця). **-щик** *таможенный* – митничий дозорець, митний дозорець.
Досрочный – достроковий, передтерміновий, дотерміновий, до строку.
Доставать – діставати, дістати.
Доставаться, достаться – доставитися, достатися, припадати, припасти, випадати, випасти; спадати, спасти (про спадок) (СФА, VI, 420). **-шийся** *по наследству* – спалий; що припав на спадщину.
Доставление, доставка – постачання, достачання, пристава, приставка. *С* **-кою** – з приставою, з приставкою.
Доставлять, доставить – доставляти, доставити, приставляти, приставити, достачити, достачити, постачати, постачити (живність, то-що); подавати, подати (відомості, спосіб до чого); припровадити (в'язня) (АЮЗР, 8, V, 137), одпровадити (АЮЗР, 8, V, 137).
Доставщик – постачальник, доставник, приставник, привізник (-ка).
Достаток – достаток, достатки, вжитки.
Достаточность – достатність (-ности). **-ность** *средств* – достатність засобів.
Достаточный – достатній. *Без законного повода и* **-ного** *основания* – без правного приводу і достатньої причини.
Достигать, достигнуть – досягати, досягти, осягати, осягти, приходити, прийти до (влади). **-ть** *совершеннолетия* – повних літ дійти (ЧСР). **-ть** *цели* – досягати мети, прийти до мети.
Достижение – досягнення, осягнення. **-ние** *совершеннолетия* – прихід до повних літ. *Дееспособность возникает в полном об'еме с* **-нием** *совершеннолетия* – особа набуває цілковитої дієздатности коли дійде повноліття, повних літ.
Достоверность – вірогідність, певність, правдивість. **-ность** *источников* – певність, правдивість джерел. **-ность** *показания свидетелей* – правдивість (вірогідність) свідчення. **-ность** *пометы* – певність датування. **-ность** *слухов* – правдивість чуток.
Достоверный – вірогідний, певний, правдивий. **-ная** *справка* – правдива, певна, вірогідна довідка. **-но** – певно, правдиво.
Достоинство – гідність, достойність, вартість, важність, повага, честь. *По* **-ству** – по заслузі. *Сохранять своё* **-ство** – повагу до себе заховувати (тримати).
Достойный (*чего*) – гідний чого (ЛР, 44), вартий на що, достойний; поважний, шановний. **-ный** *доверия* – вірогідний. **-но** – по заслузі, як слід, достойно.
Достояние – добро, майно, власність. **-ние** *наследственное* – спадок.
Достройка – добудування; добудова.
Досуг – дозвілля, вільний, гулящий час. *На* **-ге** – на дозвіллі, гулящого часу, по вигоді, на гулянках.
Досылать – досилати, дослати.
Досягаемость – досяжність (-ности). *Вне* **-мости** – по-за досягом.
До тла – геть-начисто, до пня, до ноги, до-щенту (СФА, VI, 137), в пень!
Доход – прибуток (ЧСР), зиск, дохід. *Валовой* **-ход** – сирий дохід. **-ды** *и расходы* – прибутки й видатки. *Косвенный* **-ход** – посередній прибуток. *Получать* **-ды** – мати доходи. **-ды** *увеличиваются* – прибутки зростають. *Чистый* **-ход** – чистий прибуток.

Доходить, дойти – доходити, дійти, надходити, надійти. *По* **-шим** *до прокурора сведениям* – з відомостей, що надійшли до прокурора.
Доходность – прибутковість, дохідність.
Доходный – прибутковий, дохідний (підприємство).
Дочь – дочка.
Дошкольный – дошкільний (виховання).
Драгоценный – дорогоцінний, коштовний. **-ный** *камень* – дорогоцінний, самоцвітний камінь, самоцвіт.
Драка – бійка. *Затеять* **-ку** – бійку з ким вчинити. *Произошла* **-ка** – зчинилася бійка.
Драматический – драматичний. **-кое** *произведение* – драматичний твір. *Переделка* **-кого** *произведения в повествовательное* – перероблення драматичного твору на оповідання.
Драться – битися, побитися.
Древний – давній, стародавній, вікодавній, старовинний, староденний, днедавній, предковічний, старожитній. **-ние** *рукописи* – стародавні (старосвітські) рукописи.
Древность – давнина, старовина, стародавність, предківщина. *Глубокая* **-ность** – давня давнина, предавнина.
Дрессировать – муштрувати.
Дробить – дробити, дрібнити, кришити.
Дробление – роздріб, розкладання на частки, кришення. **-ние** *вексельной суммы* – дроблення (роздроблення) вексельної суми. **-ние** *иска* – дроблення (роздроблення) позву.
Дробный – дробовий, частковий.
Дробь – дріб (*р.* дробу), частка.
Дрожать – дрижати, тремтіти, труситися.
Дрожь – дрижа, тремтіння, дрижаки, дрожі (*мн.*).
Друг – друг, приятель, побратим. *Д.* **-га** – один одного. *Д. за* **-га** – один за одного. *Д. с* **-гом** – один з одним.
Дружба – приязнь (-ни) (ЧСР, АЮЗР, 6, I, 31), приятельство, приятелювання, побратимство.
Дружеский – дружній, приятельський. **-кий** *(бронзовый) вексель* – приятельський вексель.
Дружественный – дружній, приязний (держава).
Дряхлеть – хиріти, дрягліти, підупадати на силах, старіти.
Дряхлость – дряглість, спорохнілість, хирність, недолужність, старість.
Дряхлый – дряглий, спорохнілий, хирий, підупалий на силах, старий.
Дубликат – дублікат, двійник, копія. **-кат** *накладной* – дублікат накладної.
Думать – думати, гадати, мислити, міркувати. *Он об этом и* **-ть** *забыл* – про це він і гадки не має.
Дурной – недобрий, негарний (учинок); поганий, злий, лихий, ледачий (людина). *Научать* **-ному** – на зле навчати.
Духовенство – духівництво (біле, чорне).
Духовная – духовна, духівниця.
Духовный – духовний. **-ное** *завещание* – духовна, духівниця (ЛР, 44).
Душевнобольной – душевнохорий, божевільний.
Душевный – душевний; духовний; щирий. **-ная** *болезнь* – душевна, психічна хороба.
Душеприказчик – душоприказник, виконавець духовної.
Душить – душити, задушити.
Дуэль – дуель (*м. р.*), поєдинок, (*турнир*) герць.
Дымовой – димовий. **-вая** *труба* – димар (-ря), бовдур.
Дымоход – димохід, лежак.
Дыхание – дихання, подих, видих.
Дядя – дядько (батьків або материн брат).
Едва – ледві, в силу, насилу, мало не, трохи що не. **Едва-едва** – на превелику силу. **Едва** *ли* – ледві чи, навряд.
Единение – єднання, єдність, одність (-ности), поєднання, злука. *В* **-нии** *сила* – в єднанні сила.
Единица – одиниця, є[ї]диниця.
Единичный – поодинокий, одиничний.
Единобрачие – одношлюбність (взагалі), одномужество (про жінок), одноженство (про чоловіків). *Единоверец* – одновірець (-рця).
Единовластие – самовлада, самовладство, одновладство.
Единовременный – одноразовий, одпочасний, одночасовий. **-ное** *вознаграждение* – одноразова винагорода, одноразова платня. **-ное** *пособие* – одноразова допомога.

Единогласие – одноголосність, одномисність, одностайність, згода.
Единогласный – одноголосний. **-но** – одпоголосно, в один голос, одностайно.
Единодушие – однодушність, одностайність, один дух, одномисність.
Единодушный – однодушний, одностайний, одномисний. **-но** – однодушно, одностайно, одномисно.
Единокровный – однокровний. **-ные** *дети* – однокровні діти, однокровники, діти від одного батька.
Единоличный – одноособовий, одноособистий. **-но** – одноособово, сам один.
Единомышленник – однодумець (-мця); одномисник, спільник, прихильник.
Единоначалие – одновладність, одновладство.
Единообразный – однаковий, одноманітний. **-ное** *истолкование закона* – однакове тлумачення закону.
Единоутробный – єдиноматерній, єдиноутробний. **-ные** *дети* – діти однієї матери.
Единственный – єдиний, одинокий, однісінький, одним-один. **-ная** *дочь* – одиначка, єдиначка. **-ный** *наследник* – єдиний спадкоємець. **-ный** *сын* – одинець, єдинак. **-но** – єдине тільки.
Единство – одність, єдність, єдиність. *Система* **-ва** *кассы* – система єдиної каси, система єдиности каси.
Едкий – їдкий, ущипливий, гострий (слово).
Едок – їдець (*р.* їдця), їдак; рот (*р.* рота).
Ежегодник – річник, щорічник.
Ежегодный – щорічний. **-но** – щорічно, що-року, рік-у-рік.
Ежедневный – щоденний (ЛР, 45). **-ная** *газета* – щоденна газета, щоденник. **-но** – щоденно, що-дня, день-у-день.
Ежемесячный – щомісячний, місячний. **-ное** *издание* – місячник. **-но** – що-місяця, місячно.
Еженедельный – щотижневий. **-ная** *газета (журн.)* – тижневик.
Ежечасный – щогодинний, повсякчасний. **-но** – що-часу, що-години; повсякчасно, щочасно.
Езда – їзда, їхання. *Быстрая* – швидка їзда,швидке їхання.
Ездить – їздити.
Ездок – їздець (-ця).
Ёмкий – місткий, вбирущий.
Ёмкость – місткість, вмістимість (-ости).
Ересь – єресь (-си).
Если – коли, як, якщо. **-ли** *бы* – коли-б, якби, якби-що.
Естественный – природній (АКПГУ, І, 80), натуральний, звичайний, світовий. **-ное** *право* – природнє право. **-ный** *прирост населения* – природній приріст людности. **-ные** *произведения* – природні витвори (вироби). **-ное** *родство* – природнє споріднення. **-но** – природньо, натурально, звичайно.
Естество – природа, натура, істота, сущість (-ости).
Естествознание – природознавство.
Естествоиспытатель – природознавець, природник.
Ехидство – єхидство, лукавство.
Ещё – ще, іще. *Ещё бы* – де-ж пак, атож пак.
Жадность – неситість, зажерливість, жадоба, пожадливість (ЖО, 63).
Жадный – неситий, зажерливий, жадливий, жадобний.
Жажда – жадоба, жага; згага, спрага.
Жаждать – жаждати, прагнути.
Жалеть – жалувати, жалкувати, шкодувати, берегти.
Жалкий – мізерний; бідолашний, бідний, злиденний, жалюгідний.
Жалоба – скарга (СФА, VI, 25; ЛР, 44; ТОК, 75; АЮЗР, 8, V, 147; КМ). **-ба** *письменная, на письме* – скарга писана, листовна. *Приносить, заявлять* **-бу** *на кого* – скаржитися, заносити скаргу на кого. **-ба** *словесная* – скарга усна, на словах. **-ба** *апелляционная* – ск. апеляційна, апеляція. **-ба** *кассационная* – ск. касаційна, касація. **-ба** *частная* – окрема ск.
Жалобный – скарговий. **-ная** *книга* – скаргова книга, книга для скарг.
Жалобщик – обжалувач, жалобник, позовник, позивач (-ча), (*стар.*) повод (АЮЗР, 6, І, 363).
Жалованный – наданий. (*см.* **Жалованье**).
Жалование – дарування, надавання; певна платня.

Жалованье – платня, (*вознаграждение*) заплата, плата, нагорода, винагорода. *Быть на* **-ньи** – служити за платню, за плату. *Вычет из* **-нья** – одлічка з платні, вивертання з платні. *Заслуженное* **-нье** – зароблена платня, заслуженина, вислуга. *Определённое* **-нье** – певна платня. *Состоящий на* **-ньи** – платний.
Жаловаться – скаржитися, ускаржатися (ЛЗ, VI, ЛР, 42, 14; СФА, VI, 298), скаргу заносити (ЛР, 44); жалітися, іти зо скаргою до кого, на кого (СФА, VI, 21; АЮЗР, 6, I, 267; ЛР, 44), жалітися на кого (до суду); нарікати.
Жалость – жаль, пожаління, жалощі, милосердя.
Жаркий – гарячий, палючий, палкий (суперечка, змагання).
Жатва – жнива, жниво.
Жатвенный – жнивний, жнивовий. *В* **-ный** *период* – жнивового часу.
Жать – жати (хліб); давити, тиснути.
Жгучий – пекучий, болючий. **-чий** *вопрос* – болюча справа, б. питання.
Ждать – ждати, чекати, сподіватися.
Желание – бажання, (= *требование*) жадання (ЛР, 44), охота, воля (АЮЗР, 1. VI, 60), прагнення, хіть, хотіння, уподоба (КМ). **-ние** *исполнить* – вчинити волю чию, вввола волю. *Но чьему-либо* **-нию** – на чиєсь бажання. *По собственному* **-нию** – з власної волі, своєю волею, самохіть, за своїм бажанням. *Выбыть из состава (общества) по собственному* **-нию** – вибути із складу (товариства) своєю волею, самохіть.
Желательность – бажаність (-ности).
Желательный, желанный – бажаний, жаданий. **-но** – бажано.
Желать – бажати, хотіти, жадати чого, прагнути (БКДОР, IV, 219), зичити комусь чого.
Железа – залоза.
Железная дорога – залізниця. *Нераздельность ж. д.* – неподільність залізниці. *Принадлежности ж. д.* – залізничі приналежності.
Железнодорожник – залізничник.
Железнодорожный – залізничий, залізничний. **-ное** *движение* – залізничий рух. **-ные** *изыскания* – трасування залізниці, залізничні розвідки. **-ная** *линия* – залізнична колія. **-ная** *служба* – служба на залізниці. **-ное** *строительство* – залізниче будівництво. **-ный** *тариф* – залізничий тариф.
Железный – залізний. **-ный** *рудник* – рудня, рудокопня.
Железоделательный. **-ный** *завод* – залізна гута, залізний завод.
Железоплавильный. **-ный** *завод* – залізолитний завод, завод литого заліза.
Желобовина (*реки*) – річище.
Жемчуг – перли, (*соб.*) перло.
Жена – жінка, дружина, подружжя, жона (ЛР, 14). **-на** *брата* – братова. **-на** *дяди* – дядина. **-на** *законная* – шлюбна жінка. **-на** *разведенная* – розвідка.
Женатый – жонатий (ЛР, 54), оженений, одружений. **-тый** *вторым браком* – удруге жонатий.
Женин (*имущество*) – жінчин (майно).
Женить – оженити, одружити. **-ся** *на ком* – оженитися з ким, одружитися з ким, узяти за себе кого, побратися з ким.
Женитьба – оженіння (ЛР, 14; АЮЗР, 8, III, 94), одруження, одружіння. *Приобрести* **-бою** – набути через одруження, дістати за жінкою.
Жених – молодий, наречений, жених. **-них**-*невеста* – молоді.
Заблудиться – заблудити. **-вшийся** – заблудлий.
Заблуждаться – помилятися. **-щийся** – заблудлий.
Заблуждение – помилка, заблуд, зблуда. *Вводить в* **-ние** – в помилку, у блуд уводити, омиляти.
Заболеть – занедужати, захоріти, заслабнути.
Забор – набір (-бору), брання набір; баркан (АЮЗР, 8, V, 57), тин, діловання, пліт. *Окружить* **-ром** – оббарканити, обгородити барканом.
Заборный – набірний. **-ная** *книжка* – набірна книжка. *Забота* – клопіт, турбота, піклування, старання про що, догляд над чим (КМ).
Заботиться – турбуватися, піклуватися, клопотатися, дбати, старатися за що, коло кого, пильнувати (КМ) кого, доглядати (КМ) кого. *Ни о чём не* **-щийся** – недбалий про все, безтурботний.
Заботливость – дбання, дбайливість, дба(й)лість, піклування, старанність.
Забывать – забувати, забути, непам’ятати.
Забывчивость – забуття, забутливість, забутність, непам’ять.

Забывчивый – забутливий, непам’ятливий.
Заведение – установа, заклад, будинок; заведення (чогось). **-ние** *воспитательно-исправительное* – будинок, установа, заклад для виховання та поправи*.* **-ние** *питейное* – шинок.
Заведомость – свідомість (-мости).
Заведомый – свідомий. **-мо** – звідома, свідомо, зазнаки. *Купить* **-мо** *краденую вещь* – свідомо покупити крадене*.* **-мо** *ложное показание* – свідомо неправдиве свідчення*.* **-мо** *ложные сведения* – свідомо неправдиві відомості (звістки).
Заведывание – завідування, доглядання, догляд, орудування.
Заведовать – завідувати, заправляти (КМ), доглядати, правити, орудувати.
Заведывающий – завідуючий чим, завідатель чого.
Заверение – запевнення*.* **-ние** *подписи* – засвідчення (завірення) підпису.
Завернуть – (*во что*) загорнути, увити у що (ЛР, 44).
Завершить – вивершити, закінчити.
Заверять, заверить – запевняти, запевнити*.* **-рить** *подпись* – посвідчити (завірити) підпис.
Завет – заповіт, завіт (-ту).
Завещание – заповіт, (*духовное*) духовна, духівниця (СФА, VI, 31), тестамент*.* **-ние** *домашнее* – духовна домашня*.* **-ние** *заграничное* – духовна закордонна, що за кордоном складена. *Исполнение завещания* – виконання духовної. *Нотариальное* **-ние** – духовна нотаріяльна. *Особенное* **-ние** – духовна особлива. *Отмена и дополнение* **-ния** – скасування й доповнення духовної. *Словесное (изустное)* **-ние** – духовна словна (словесна). *Совокупное* **-ние** – духовна (духівниця) спільна. *Составление* **-ния** – складання (писання) духовної, духівниці. *Толкование* **-ния** – тлумачення духовної. *Утверждение* **-ния** – затвердження духовної. *Хранение* **-ния** – переховування духовної.
Завещатель – заповідач, заповітник.
Завещательница – заповідачка, заповітниця, спадкодавниця.
Завещательный – заповітний (розпорядження).
Завещать – заповідати; одписати, записати, одказати (СФА, VI, 434).
Завидеть – забачити, набачити, загледіти, зуздріти.
Завидный – завидний, вартий заздрости.
Завидовать – завидувати, заздрити кому, зазіхати на що.
Зависеть – залежати від кого, підлягати кому.
Зависимость – залежність, підлеглість, завислість.
Зависимый, зависящий – залежний, підлеглий, завислий. *По независящим обстоятельствам* – з незалежних обставин, через незалежні обставини. **-мо** – залежно.
Завистливость – завидливість, заздрісність (-ости).
Завистливый – завидливий, заздрісливий, заздрісний, заздрий.
Завистник – завидник, заздрісник.
Зависть – зависть, завидки, заздрість, заздрощі, зазіхання.
Завладение – заволодіння, обняття, опанування, запосідання, займання; здобуття (міста).
Завладеть – заволодіти чим, обняти в посідання що, посісти, посідати (СФА, VI, 50), опанувати що; підгортати під себе що (ЛР, 44), осягнути що (ЧСР); здобути (місто).
Завлекать, -ечь – затягати, затяг[ну]ти, заволікати, заволокти, заманювати, заманити, вабити, приваблювати, привабити, принаджувати, принадити.
Завод – завод, фабрика. **-вод** *винокуренный, водочный* – гуральня, винниця*.* **-вод** *дегтярный* – дігтярня, смолярня*.* **-вод** *железоделательный* – залізна гута*.* **-вод** *жестяной* – бляхарня*.* **-вод** *кирпичный* – цегельня (ТОК, III, 129). **-вод** *кожевенный* – гарбарня*.* **-вод** *лесопильный* – тартак, лісопильня*.* **-вод** *металлоплавильный* – гамарня*.* **-вод** *мыловаренный* – миловарня*.* **-вод** *пивоваренный* – бровар, броварня*.* **-вод** *поссесионный* – завод посесійний*.* **-вод** *поташный* – буда, поташня*.* **-вод** *рыборазводный* – забрід. **-вод** *сахарный* – цукроварня, сахарня*.* **-вод** *свечной* – свічкарня*.* **-вод** *селитренный* – бурти*.* **-вод** *стеклянный* – гута.
Заводить, завести – заводити, завести*.* **-дить** *ссору* – завестися з ким, у сварку вдатися.
Заводской – заводський, фабричний.
Заводь – затока, сага.
Завоевание – завоювання, здобуття.
Завоеватель – завойовник.
Завоевательный – завойовний, заборчий, забірчий*.* **-ная** *политика* – заборча (забірча) політика.

Завоёвывать, завоевать – завойовувати, завоювати, підбивати, підбити (під себе), здобувати, здобути.
Завязывать, завязать – зав'язувати, зав'язати. **-ть** *петлею* – зашморгом зав'язати.
Загадочный – загадковий, темний.
Заглавие – заголовок, титул, титло.
Заглавный – заголовний, титульний, початковий. **-ная** *буква* – велика літера. **-ный** *лист, страница* – титульна сторінка, т. картка.
Загладить – загладити, затерти, вирівняти. **-дить** *вред* – відшкодувати.
Заговор – змова; змовлення. *Открыть* **-вор** – викрити змову. *Составить* **-вор**, *сговориться* – змову вчинити, змовитися.
Заговорщик, -ца – змовник, -ця.
Загон – заганяння, займання (худоби); обора, загін, загорода, кошара (на вівці), воловня, загін (на ниві). *Жить в* **-не** – у зневазі жити.
Загораживать, загородить – загороджувати, загородити; затуляти, затулити, заслоняти, заслонити, закривати, закрити; застувати, заступати (світ), заступити (кому дорогу).
Загораться, загореться – займатнся, зайнятися, загоратися, загорітися, запалюватися, запалитися.
Заготовка, заготовление – заготівля, готування, наготування, запасання.
Заготовлять, заготовить – готувати, наготувати, запасати.
Заграждать, заградить – загороджувати, загородити; завалювати, завалити, заступати, заступити.
Заграждение – тама, затама, перепони. **-ние** *проволочное* – дротяна перегорожа.
Заграничный – заграничний, закордонний. **-ный** *житель* – закордонець. **-ный** *паспорт* – закордонний пашпорт.
Загребать – загрібати, загребти, загортати, загорнути.
Загромождать, загромоздить – завалювати, завалити, затарасовувати, затарасувати, закидти, закдати.
Загромождение – затарасування, завалювання, тарасування.
Загрязнение – занечищення, забруднювання, забруденення.
Задабривать, задобрить – загоджувати, загодити кого, піддобрюватися, піддобритися до кого.
Задавать, задать – задавити, задати; завдавати, завдати. **-ть** *вопрос* – запитати. **-ть** *тон* – перед вести.
Задавливать, задавить – задавлювати, задавити, задушувати, задушити.
Задание – завдання, за(в)дача, загад.
Задаток – завдаток. *Возврат* **-ка** – повернення завдатку. *Отличие* **-ка** *от аванса* – різниця (одміна) між завдатком та авансом. *Юридические последствия* **-ка** – правні наслідки завдатку. *Сила* **-ка** – важність, значіння завдатку.
Задаточный – завдатковий. **-ная** *расписка* – завдатковий лист, завдаткова розписка.
Задача – за(в)дача, завдання.
Задвижка – засув, засувка.
Задворок – задвірок, задвір'я, загуменок. *На* **-как** – по-за хатами, на загуменках.
Задевать – заторкати, заторкнути, чіпати, зачепити, займати, зайняти кого, чіплятися, вчепитися (до кого). **-деть** *за живое* – до серця допекти кому.
Задельный – відрядний, від роботи, від штуки. **-ная** *плата* – плата від роботи, від штуки, плата відрядна (а не поденна, не місячна).
Задержание – затримання. **-ние** *личное* – арешт особи. *Подвергнуть* **-нию** – заарештувати. *Противозаконное* **-ние** *жалованья* – неправне затримання платні. *Самовольное* **-ние** – самовільний арешт. **-ние** *течения реки* – затамування річки (ЧСР).
Задерживать, задержать – затримувати, затримати, задержати (КМ); арештовувати, арештувати, заарештувати; припиняти, припинити (СФА, VI, 233). **-ный** *с поличным* – затриманий з гарячим, затриманий з доведеною крадіжкою, (*стар.*) приличний (АЮЗР, 6, І, 63). **-ать** *с поличным* – піймати з доводом, (*стар.*) з лицем (АЮЗР, 6, І, 62).
Задержка – затримання, забара, загаяння, припинення, гальмування. *Без* **-ки** – без загаяння, безупинно, без упину, невпинно.
Задира – причепа, задирака, заводіяка.
Задирать – зачіпати, зачепити, займати, зачіпати (кого). **-ся** – заводитися, завестися з ким.
Задний – задній. **-няя** *часть тела* – зад, задниця. **-ним** *числом* – минулим днем, минулою датою (означити).

Задолжать – завинити кому, задовжитися кому, запозичатися у кого.
Задолженность – обдовженість, задовженість, заборгованість.
Задолженный – обдовжений, задовжений (майно).
Задор – задирацтво, заїдливість; загонистість, завзяття.
Задорливость – задерикуватість, задиркуватість (Я).
Задорливый – задиркуватий, загонистий, заїдливий.
Задорный – задирливий, задерикуватий, загонистий.
Задумчивость – задумливість, замисливість, задум, замислення.
Задумчивый – задуманий, замислений.
Задумывать, задумать – замишляти, замислити.
Задушение – задушіння, удушіння.
Задушить – задушити (от задушувати), удушити, приспати (дитину уві сні).
Задыхаться – задихатися, задхнутися, задушитися.
Заезжий – заїжджий; заїзний. **-жий** *двор* – заїзд.
Заем – позика, позичка (КМ), визичка (СФА, VI, 208). *З. по векселю* – векселева позичка. *Взять в з.* – позичити в кого. *Взятый в з.* – позичений. *Давать в з.* – позичати кому. *З. с залогом* – позичка під (на) заставу. *Исполнение по* **-му** – виконання позички. *Безденежность* **-ма** – безвалютність позички. *Недействительность* **-ма** – недійсність позички. *Ничтожность* **-ма** – неважність позички. *Совершение* **-ма** – позичання. *Сущность* **-ма** – істота, суть позички.
Заёмный – позичковий. **-ное** *домашнее письмо* – розписка, позичковий домашній лист. *Нотариальное* **-ное** *письмо* – нотаріяльний позичковий лист. **-ное** *обязательство* – позичкове зобов’язання. **-ное** *письмо* – позичковий лист.
Заемщик – позичальник, позичник (той, хто в когось позичає).
Заживать – гоїтися, загоюватися, загоїтися.
Зажигатель, -ница – палій, -ка; полум’яр (-ра).
Зажигательный – запальний, запалющий. **-ные** *спички* – сірники.
Зажигательство – підпал, палійство.
Зажигать, зажечь – підпалювати, підпалити, запалювати, запалити.
Зажиточность – заможність (-ности), достатки.
Зажиточный – заможний, засібний, достатній, грошовитий. **-но** – заможно, засібно, з достатком.
Зазорный – ганебний, соромітний, сороміцький, нестаточний (ЛР, 44). **-ное** *поведение* – ганебна поведінка, нестаточність (ЛР, 44).
Зазрение – зазір, докір, догана, закид. *Без* **-ния** – без зазору, без докору.
Зазывать – закликати, закликати.
Заигрывание – заграваня, жартування, підлабузнювання.
Заигрывать – загравати, жартувати з ким, підлабузнюватися до кого.
Заика – загика, заїка, недоріка.
Заимка – заїмка, займище, займанщина, заєм (ЧСР), займа (ЛР, 44).
Заимодавец – позикодавець (-вця).
Заимообразный – позичковий. **-но** – у позику, у позичку.
Заимствование – позичання, позичення, запозичення; переймання від кого.
Заимствовать – позичати, позичити, запозичати, запозичити, брати, взяти.
Заинтересованность – зацікавленість; зацікавлення; заінтересування.
Заинтересованный – зацікавлений, заінтересований. **-ное** *в деле лицо* – особа, що інтерес має у (від) справі.
Заинтересовывать, заинтересовать – інтересувати, заінтересувати (матеріально); зацікавлювати, зацікавити.
Заискивание – запобігання ласки в кого, забігання перед ким, підлесливість, підлещування до кого.
Заискивать – запобігати, запобігти ласки, забігати перед ким, підлещуватися, підлеститися до кого.
Закабаливать, закабалить – заневолювати, заневолити; завдавати, завдати в неволю, покріпачувати, покріпачити, поневоляти, поневолити.
Заказ – замовлення, замова, загад; (*запрет*) заборона. *По* **-зу** – на замовлення.
Заказник – (*заказной лес*) запуст (АЮЗР, 6, I, 343).
Заказной – замовлений (робота). **-ное** *письмо* – рекомендований (записаний) лист.
Заказчик – замовець (-вця), замовник, замовляч.
Заказчица – замовниця, замовлячка.

Заказывать, заказать – замовляти, замовити; загадати; забороняти, заборонити.
Заклад – застава (СФА, VI, 243; АЮЗР, 6, I, 263), застанова. **-лад** *акций и процентных бумаг* – заставляння акцій та відсоткових паперів. **-лад** *по игре* – застава ради гри. *В* **-лад** *отдавать* – заста(но)вляти, давати в заставу. **-ное** *право* – заставне право.
Закладная – заставний лист, заставна, заставний запис.
Закладодержатель, -ница – заставоємець, -миця.
Закладчик – заставник.
Закладчица – заставниця.
Закладывать, заложить – заставляти, заставити (КМ), дати в заставу.
Заклеймить – заклейнити, потаврувати, заплямити, позначити.
Заключать, заключить – замикати, замкнути; мати в собі, обіймати, містити; складати, скласти; (*логич.*) виводити, вивести, висновувати, виснувати; закінчувати, закінчити. **-чать** *договор* – складати умову. **-чить** *в тюрьму* – замкнути у тюрму, ув’язнити. **-чить** *мир* – замиритися. **-чить** *союз* – зав’язати спілку, вступити в спілку. **-ться** – міститися в чому; складатися з чого; полягати, полягти в чому. *В чём* **-ся** *причина* – в чім лежить причина.
Заключение – замкнення, ув’язнення, (*логич.*) висновок; кінець, закінчення. *В* **-ние** – напослідок, наприкінці, наостатку. *Давать* **-ние** – подавати висновок. **-ние** *договора* – складання умови. **-ние** *мира* – замирення. **-ние** *одиночное* – самотнє замкнення. **-ние** *под стражу* – ув’язнення, в’язнення (ЧСР). *Предварительное* **-ние** – досудове замкнення, ув’язнення, попередній арешт. **-ние** *сведущих лиц* – висновок тямущих людей. **-ние** *со строгой изоляцией* – ув’язнення з цілковитою ізоляцією, з забороною будь-яких зносин. **-ние** *счетов* – закінчення (замкнення) рахунків.
Заключенный – в’язень, арештант, замкнений.
Заключительный – останній, прикінцевий, приконечний, кінцевий. **-ная** *надпись* – кінцевий напис. **-ные** *прения* – прикінцеві, приконечні промови.
Закон – закон. *Вне* **-на** – по-за законом. **-кон** *местный* – місцевий закон. **-кон** *общий* – загальний закон. *Обязательная сила* **-на** – обов’язковість закону. *Основной* **-кон** – основний закон. *Специальный* **-кон** – спеціяльний закон. *Столкновение общих* **-нов** *с местными* – сутичка (розбіжність) загальних них законів з місцевими, суперечність між законами загальними та місцевими. *Полное собрание* **-нов** – всезбірка законів.
Законность – законність, правність, справедливість. **-ность** *рождения* – законність народження.
Законный – законний, правний (АЮЗР, 6, I, 288; КМ), правий (АЮЗР, 6, I, 136), справедливий. **-ный** *брак* – законне подружжя. **-ное** *владение* – законне (правне) володіння. **-ная** *жена, дети* – законна (правна) жінка, діти. **-ное** *запрещение* – правна заборона. **-ный** *наследник* – правний спадкоємець. **-ная** *неустойка* – законна невсто[і]йка. **-ная** *оборона* – правна оборона. **-ный** *повод к начатию предварительного следствия* – законна причина (привід), щоб розпочати передсудове слідство (попереднє слідство). **-ным** *порядком, путём* – правним способом, правним чином, законним шляхом, правно. **-ные** *последствия преступления* – законні наслідки злочину. **-ное** *притязание* – законне домагання. **-ная** *причина неявки* – законні причини нестання, неявки. *Войти в* **-ную** *силу* – набути правної сили, статися правосильним. *Вступивший в* **-ную** *силу* – правосильний. **-ное** *укрепление* – правне закріплення. **-но** – законно, правно, справедливо.
Законовед – законознавець, правознавець.
Законоведение – законознавство, правознавство. *Законодатель* – законодавець (-вця).
Законодательный – законодавчий, законодатний. **-ная** *власть* – законодавча, законодатна влада. **-ные** *меры* – законодавчі заходи. *В* **-ном** *порядке* – законодатно.
Законодательство – законодавство.
Закономерность – закономірність, правомірність.
Закономерный – закономірний, правомірний, мародатний. **-но** – закономірно, правомірно, міродатно.
Законоположение – закон, устава про щось, постанова закону, припис закону.
Законопреступный – закопоперестуний, праволомний.
Законопроект – проєкт закону, законопроєкт.
Закоренелость – запеклість (-лости).
Закоренелый – запеклий.
Закрывать, закрыть – закривати, закрити, зачиняти, зачинити (двері). **-вать** *заседание* – кінчати, замикати засідання. **-крыть** *приём грузов* – припинити приймання вантажу.

Закрытый – зачинений, закритий. **-тое** *заседание, заседание при закрытых дверях* – неприлюдне, закрите засідання.
Закупка – закупівля, закуп (-пу).
Закупорка – затикання, затуляння, *сов.* заткнуття, заткнення. **-ка** *сосудов* – заткнення жил.
Закупщик – закупник, закупець (-пця).
Залежалый – лежалий, залежалий, заваляций.
Залежь – заваль (-ли). **-жи** *каменного угля* – поклади кам'яного вугілля.
Залог – застава (АЮЗР, 6, І, 374; ЛР, 44), застав, застанова (рухомого й нерухомого майна); зарука (грошова). *Брать в* **-лог** – брати в (на) заставу. *Брать деньги под* **-лог** *с тем, что в случае неуплаты долга, он остаётся у кредитора* – (*стар.*) брати гроші на упад (АЮЗР). *Выкупить из* **-га** – викупити з застави. *Дать* **-лог** *за себя* – дати грошову заруку за себе. *Безденежность* **-га** – безвалютність застави. *Недействительность* **-га** – недійсність застави. *Отдать в* **-лог** – заставити, застановити що. *Погашение* **-га** – покриття, сплата застави.
Залоговой – заставний. **-вой** *документ на движимость* – заставний лист на рухоме майно. **-вое** *право* – заставне право. **-вое** *свидетельство* – заставне свідоцтво.
Залогодатель – заставник, заставодавець (-вця).
Залогодательница – заставниця, заставодавиця.
Залогодержатель, -ница – заставоємець (-мця), заставоємиця.
Заложенный – заставлений. **-ное** *имущество* – заставщина.
Заложить – заставити (СФА, VI, 311), застановити, позаставляти (про кілька речей).
Заложник – заручник, заставленець.
Замазка – замазка, кит (для шибок, скла).
Заманивать, -нить – заманювати, заманити, принаджувати, принадити, приваблювати, привабити.
Заманчивый – принадний, заманливий, знадний, знадливий, звабливий.
Замарать – закреслити, зачеркнути (написане), зачорнити.
Замаскировать – замаскувати, заличкувати.
Замахнуться – замахнутися, заміритися на кого.
Замедление – загаяння, забаріння, забара, гаянка, загайка. **-ние** *в производстве дела* – загайка (загаяння) в переведенні справи.
Замедлять, замедлить – гаяти, загаяти, барити, забарити, дляти, задляти. **-ся** – баритися, забаритися, гаятися, загаятися.
Замена – заміна, замін. **-на** *иска* – заміна позву.
Заменять, заменить – заміняти, замінити, одміну дати (АЮЗР, 6, І, 55). **-нять** *кого* – заступати кого (КМ). *Произвести обмен одного земельного отруба на другой,* **-нить** *один земельный отруб другим* – за певний, якийсь земельний одруб дати одміну в иншому місці.
Заместитель – заступник; захисник.
Заместительство – заступництво, заступання.
Заметка – зазначка, знак, помітка.
Заметный – помітний, значний, визначний. **-ное** *положение* – визначне становище. *Стать* **-ным** – позначитися.
Замечание – увага (поставити кому на увагу), зауваження (до протоколу), докір, догана (зробити кому догану).
Замечательный – позначний, значний, визначний, вартий уваги. **-но***, что* – позначна річ, що…
Замечать, заметить – помічати, помітити, замічати, замітити, зауважити, зауважити, постерегати, спостерегати, спостерегти.
Замешательство – замішання, метушня.
Замещать, заместить – заступати, заступити, заміщати, замістити кого, обсаджувати, обсадити (посаду).
Замещение – заступлення, заміщення кого; обсадження (посади).
Заминаться – запинатися, запикуватися; затримуватися.
Заминка – зоминка, загаяння (в справі).
Замкнутость – замкнутість, замкненість (організації).
Замкнутый – замкнутий, замкнений, замиканий, прихований. *Вести* **-тый** *образ жизни* – відлюдно жити.
Замкнуть – замкнути, заперти.

Замок – замок (*внутренний*), колодка (висячий).
Замочный – замковий, колодчаний.
Замужество – заміжжя. *Быть в* **-ве** – бути замужем. *Отдать в* **-во** – віддати (заміж).
Замужняя – заміжня, замужем; віддана.
Замысел – замисл, задум, замір.
Замысловатый – хитрий, мудрований, метикуватий, вузлуватий. **-то** – хитро-мудро.
Замышлять, замыслить – зямишляти, замислити; заміряти, замірити; задумувати, задумати; наважуватися, наважитися.
Занесение – занесення, заведення, впис (до книги).
Занимать, занять – позичати, позичити (гроші), визичати (СФА, VI, 206); займати, зайняти (худобу), осягати, осягти; осідати, осісти, (*должность*) обіймати, обійняти (посаду); бавити, забавляти, забавити, розважати (дитину, гостя), цікавити, зацікавити; запорожнити (посуд). **-ся** – працювати, трудитися коло кого, над чим; хатися в чім (у хліборобстві); зайнятися (*про огонь, зорю, часто и о деле*). **-ся** *воровством в виде промысла* – злодіювати, крадіжкою бавитися (ЛР, 44). **-ся** *ремеслом* – ремісникувати, реместввувати (КМ). *Вообще для обозначения постоянного профессионального занятия служит окончание* – -увати, -ювати: крамарювати (= *заниматься торговлей*) *и т. п.*
Занос – замет (-ту).
Заносить, занести – заносити, занести; вписувати, вписати (до книг), заводити (до книг); засипати, закидати, замітати, замести. **-ть** *жалобу* – скаржитися, скаргу чинити (АЮЗР, 6, I, 457), скаргу заносити, занести (ЛР, 44); оповідати жаль (АЮЗР, 6, I, 45). **-ся** – задаватися, високо літати, зачванюватися.
Заносчивость – зарозумілість, задавання, пиха, чвань (-ни).
Заносчивый – зарозумілий, пихатий, чвануватий, чванливий, бундючний.
Заночевать – підночувати, заночувати.
Занятие – зайняття; займання (худоби); робота, діло, порання, поранка, зайняток (в господарстві), обняття (посади). **-тие** *ремеслом* – ремісникування. **-тие** *торговлею* – крамарювання, (*пренебреж.*) гендлювання. **-тие** *учительством* – учителювання.
Заодно – спільно, разом, вкупі, гуртом; за одним заходом.
Заочность – позаочність, заочність (-ности).
Заочный – позаочний, заочний. **-ная** *обида* – позаочна образа. **-ный** *приговор, решение* – позаочний присуд, п. вирок. **-но** – позаочно, заочно (ЧСР), по-за-очі.
Западня – западня, пастка, лабети.
Запаздывать, запоздать – баритися, забаритися, пізнитися, спізнятися, запізнитися, (за) спізнитися.
Запальчивость – запальність (-ности), запал, опал, завзяття. *В* **-ти** – запалившись, в запалі, під запал, з опалу. *В* **-ти** *и раздражении* – в запалі та роздратуванні.
Запальчивый – запальний, палкий.
Запамятование – непам’ятання, непам’ятливість, забуття, забутливість (-ости).
Запамятовать (*не помнить*) – забути, не пам’ятати.
Запас – запас, припас, поклад, резерв. *Хозяйственные* **-сы** – (*стар.*) спрят (АЮЗР, 6, I, 347).
Запасаться – запасати, запасти що, припасати, припасти, напасати, напасти, настачати, настачити.
Запасливый – запасливий, запасистий.
Запасны[о]й – запасний (капітал, земля); покладний (гроші); резервний (резервовий) склад.
Запах – дух, запах, пах. *Издавать* **-пах** – пахнути.
Запашка – оранка. *Общественная* **-ка** – громадська оранка.
Запекаться – запікатися, запектися. **-шийся** – загуслий (кров), засмаглий (губи).
Запечатывать, запечатать – запечатувати, запечатати. **-ное** *об’явление на торгах* – запечатана об’ява на прилюдних торгах.
Запирательство – запертість, затятість (-ости), непризнавання, одмагання од вини.
Запирать, запереть – запирати, заперти, замикати, замкнути. **-ся** – замикатися, замкнутися; затинатися, затятися, запиратися. запертися, критися (на допиті) (СФА, VI, 148), непризнаватися, одмовлятися, одмагатися (од вини). **-щийся** – непризнавайло, одмагалець, затятий, запертий, замкнутоустий.
Записка – записування, вписування; записка, цидулка. *Докладная* **-ка** – доповідна (докладна) записка, подання. *Доказательная сила* **-сок** – доказова сила записок. *Памятная* **-ка** – пропам’ятний лист, пам’ятка. *Поверка* **-сок** *с подлинными книгами и*

актами – перевірка записок з самими книгами та актами.
Записывать, записать – записувати, записати; вписувати, вписати. **-вать**, **-ать** *в книги* – до книг заводити, завести (СФА, VI, 125, 261). **-вать** *в протокол* – до протоколу вписувати, (*сов.*) запротоколювати.
Запись – запис, впис, упис (у книгу) (СФА, VI, 306). *Запродажная* **-пись** – запродажна, (*стар.*) уступне письмо. *Меновая* **-пись** – замінний лист. *Мировая* **-пись** – мирова, лист про мирову. *Раздельная* **-пись** – дільчий лист. *Рядная* **-пись** – віновий лист, запис. *Третейская* **-пись** – єднальний запис.
Заповедный – заказаний, заборонений. **-ный** *лес* – заказник, заказний ліс, заповідник.
Заповедывать, заповедать – заказувати, заказати.
Заподозрить – запідозрити, зазорити, пеню звести на кого.
Заподозренный – запідозрений, підозрений, (*стар.*) зазорений.
Запоздалый – спізнілий, пізній.
Запой – запій. *Страдать* **-поем** – запоєм пити.
Заполнение – виповнення, заповнення, вписування.
Заполнять – виповнювати, заповнювати, заповняти. **-нить** *бланк векселя* – заповнити векселевий блан(о)к, вписати текст векселя.
Запоминать – (*держать в памяти*) запам’ятати.
Запор – запора. *На* **-ре**, *под* **-ром** – на замку, під замком.
Заправила – орудар (-ря), верховода.
Заправлять – орудувати, верховодити.
Запрашивать, запросить – правити, заправляти, заправити (ціну); запитувати, запитати, робити запит.
Запрет – заборона, заказ.
Запретительный – заборонний, заказний (мито). **-ная** *статья* – заборонна стаття.
Запретный – заборонений, заказаний.
Запрещать, запретить – боронити (АЮЗР, 6, I, 396), забороняти, заборонити, заказати.
Запрещение – заборона, заборонення, заказ (ЖО, 26), арешт. *Вопреки* **-нию** – не вважаючи на заборону, на заказ. *Наложить* **-ние** – покласти, наложити заборону. *Перевод* **-ния** – перекладання заборони. *Разрешить, снять* **-ние** – зняти заборону.
Запрещенный – заборонений, заказаний. **-ная** *игра* – заборонена гра.
Запродавать, запродать – запродавати, запродати.
Запродажа – запродаж (*м. р.*), запродання.
Запродажный – запродажний. **-ная** *запись* – запродажна; запродажний лист.
Запрос – запит, запитання; заправа (ціни). *Без* **-са**, *без торгу* – без заправи. *Пред’явить* **-рос** – внести запит, запитання.
Запросто – попростому, попросту.
Запруда – загата, гатка, тама, гребля. **-да** *реки для ловли рыбы* – їз (ЧСР).
Запруживание – загачування, тамування, завалювання.
Запруживать, запрудить – загачувати, загатити, тамувати, затамувати, завалювати, завалити.
Запрятывать, запрятать – заховувати, заховати.
Запугивать, запугать – страхати, настрахати, застрахати, лякати, залякати, налякати.
Запугивание – страхання, лякання.
Запускать – запускати, запустити, занедбовувати, занедбати, занехаювати, занеха(я)ти; задавнювати, задавнити (хоробу); кидати, закинути.
Запустение – пустовщина, пустка; запустіння.
Запущение – занедбання, занехаяння.
Запылать – запалати.
Запыхаться – засапатися, задихатися.
Запятнанный – заплямований.
Запятнать – заплямувати, нап’ятнати.
Зарабатывание – заробляння.
Зарабатывать, заработать – заробляти, заробити, запрацьовувати, запрацювати.
Заработанный – зароблений. **-ные** *деньги* – зарібок, заробіток, заробленина.
Заработный – заробітний (платня), зарібний.
Заработок – заробіток, зарібок. *Идущий на* **-ки** – заробітчанин. *Ходить на* **-ки** – ходити на заробітки, зарібкувати.
Заражать, заразить – заражувати, заразити, заметити, передавати (хоробу). **-ть** *идеей* – заметити ідеєю, вплинути на кого чим, через що.

Заражение – заражування, зараження, передавання, передання (хороби).
Зараза – зараза, (лихе) повітря, пошесть (-ти).
Заразительность – заразливість (-ости).
Заразительный, заразный – заразливий, чіпкий (хороба). **-но** – заразливо.
Заранее – наперед, загодя, заздалегідь. **-нее** *обдуманное намерение* – наперед узятий намір.
Зарево – зоріво, заграва, проміття. *Поднялось* **-во** – взялася заграва, небо зчервоніло.
Зарегистрировать – зареєструвати.
Заречный – зарічний, зарічанський, заберіжний, тогобічний. **-ный** *житель* – зарічанин.
Зародыш – зародок, зачаток, заживок, заплід.
Зарождаться, зародиться – зароджуватися, зародитися, зачинатися, зачатися.
Заря – зоря, світання, досвіток. *На* **-ре** – на світанку.
Заряд – набій (*р.* набою). *Холостой* **-ряд** – порожній, сліпий набій.
Заряжать, зарядить – набивати, набити, заправляти, заправити (рушницю) (ЛЗ, VII).
Засада – засідка, засідки, чата. *Устроить* **-ду** – засісти на кого, чатувати (кого).
Засаривание – засмічування.
Засаривать, засорить – засмічувати, засмітити; запорошувати, запорошити (око); забивати, забити, замулювати, замулити (мулом занести).
Засветло – за-сонця, завидна.
Засвидетельствование – свідчення, засвідчення, посвідчення.
Засвидетельствовать – свідчити, засвідчити, посвідчити, висвідчити, у книги занести (акт). **-ть** *подлинность подписи* – посвідчити власноручність підпису. **-ть** *подпись* – засвідчити, посвідчити, завірити підпис.
Заседание – засідання. **-ние** *при закрытых дверях* – неприлюдне засідання. **-ние** *при открытых дверях* – привселюдне засідання. **-ние** *публичное* – прилюдне засідання. **-ние** *распорядительное* – розпорядче засідання. **-ние** *судебное* – судове засідання.
Заседатель – засідатель (КМ).
Заседать, засесть – засідати, засісти.
Заселение – залюднення, заселення, осадження.
Заселённый – залюднений, заселений.
Заселять, заселить – заселяти, заселити, оселяти, оселити, осаджувати, осадити.
Заскорузлый – зашкарублий.
Заслонять – затуляти, затулити, застувати (світло).
Заслуга – заслуга, вислуга.
Заслуженный – заслужений, вислужений, зароблений.
Заслуживать, заслужить – заслуговувати, заслужити, вислужувати, вислужити. *Жалоба* **-вает** *внимания, уважения* – скарга заслуговує на увагу, на завдоволення. *Он* **-вает** *того, чтобы* – він вартий того, щоб. **-вать** *особенного внимания* – на особливу увагу заслуговувати, заслугувати. **-вать** *снисхождения* – заслуговувати на полегкість.
Заслушивание, выслушивание – слухання, вислухання (СФА, VII, 208), переслухання.
Заслушивать, заслушать – слухати, вислуховувати, вислухати (ЛР, 44).
Засов – засув, засувка.
Заспорить – засперечатися, завестися з ким.
Застава – рогатка (в місті), царина (на селі).
Заставлять – примушувати, примусити, силувати, приневолювати, приневолити.
Заставный – заставний. **-ное** *владение* – заставне володіння.
Застаиваться – застоюватися, застоятися.
Застарелый – застарілий, задавнений.
Застенчивость – несміливість, соромливість.
Застенчивый – несміливий, соромливий.
Застигать, застигнуть – захоплювати, захопити, застукувати, застукати. **-гать** *на месте преступления* – захопити, застукати на гарячому вчинку.
Застой – застій, застоя (*ж. р.*), перестанок. **-той** *в торговле* – безторжя.
Застраивать, застроить – забудовувати, забудувати. **-ный** – забудований, будовний (АЮЗР, 6, I, 165). **-ный** *участок* – забудований, будовний ґрунт (АЮЗР, 6, I, 265).
Застраховывать, застраховать – страхувати, застрахувати.
Застращивать, -щать – страхати, застрахати, лякати, налякати.
Застращивание – страхання, пострах, пострашка, лякання.
Застрелить – застрелити, встрелити, застрілити, встрілити.
Застройка – забудування, забудова.

Заступать – заступати, заступити, загороджувати, загородити. **-ся** – заступатися, заступитися, оступатися, оступитися, ставати, стати (за кого), вступатися, вступитися (за ким), боронити, оборонити (кого).
Заступник – заступник, оборонець (-нця).
Заступничество – заступництво, оборона.
Застывать – застигати, холонути, захолонути.
Засудить – засудити, присудити, осудити.
Засуха – засуха, посуха, суша.
Засучивать, засучить – засукувати, засукати, закочувати, закачати (рукава), підтинати, підкочувати, підкотити (штани).
Засчитывать, засчитать – залічувати, залічити, зараховувати, зарахувати, зачисляти, зачислити, вчисляти, вчислити. *Предварительное заключение* **-ать** *в срок наказания* – досудове ув'язнення зарахувати у призначену кару.
Затвор – замок, засув, засувка, запора.
Затворять, затворить – зачиняти, зачинити.
Затевать, затеять – вигадувати, вигадати, зачинати, зачати, починати, почати, затівати, затіяти. **-ть** *ссору с кем* – заводитися, завестися з ким, розпочинати, розпочати сварку.
Затемнять – затемняти, затемнити, затьмарювати, затьмарити, затьмити, захмарювати, захмарити; наморочити, запаморочити, морочити, заморочити (голову).
Затея – витівка, вигадка, витребеньки.
Затирать – затирати, затерти, позатирати.
Затихать, -хнуть – затихати, затихнути, замовкати, замовкнути, ущухнути.
Заточать, заточить – замикати, замкнути, засилати, заслати (засадити) в неволю.
Заточение – ув'язнення, замкнення, неволя.
Затрагивать, затронуть – зачіпати, зачепити, займати, зайняти, (за)торкати, (за) торкнути. **-вать** *чью-нибудь честь* – на честь чию наступати, зачіпати (кривдити) чиюсь честь.
Затрата – видатки, кошт, витрата, витрати, трата.
Затрачивать, затратить – тратити, витрач(ув)ати, витратити. **-ный** *труд* – зажита праця.
Затребовать – вимагати, вимогти, виправити що од кого.
Затруднение – трудність, труднощі, перепона, перешкода, завада; (*сильное*) скрута.
Затруднительность – трудність, утрудливість, сутужність. *Затруднительный* – скрутний, утрудливий, сутужний (становище); трудний (річ, діло, справа). **-ное** *положение* – скрута.
Затруднять, затруднить – утрудняти що кому, перешкоджати, перешкодити, кому в чім, на перешкоді ставати, заваджати кому.
Затхлый – задхлий, притухлий.
Затылок – потилиця.
Затягивать, затянуть – затягати, затягти, волочити, проволікати, проволокти, воловодити (справу), зашморгнути (петлю).
Затяжка, затягивание – затягання (справи), тяганина, відволока, проволока, проволікання.
Зауряд – на той час, зауряд.
Заурядный – звичайний, аби-який.
Захват – захват, захоплення, захіп (-хопу), забір (-бору), займання (*сов.* зайняття), загарбання.
Захватный – забірчий, заборчий (право).
Захватчик – заборець (-рця), прихватчик (ЧСР).
Захватывать, захватить – захоплювати, захопити, забирати, забрати, займати, зайняти, під себе підгортати, під себе підгорнути; (*застичь*) застукати, схопити, злапати; загарбати, засягати (ЛР, 44), засягнути.
Захлёбываться, захлебнуться – захлинатися, захлинутися, захліпнутися, заливатися, залитися, заллятися.
Захолустье – глушина, глухий кут.
Зачатие – зачаття, запліднення; початок.
Зачать (**-чинать**) – зачинати, зачати, починати, почати. **-ся** – зачинатися, зачатися, зародитися.
Зачёркивать, зачеркнуть – закреслювати, закреслити, зачеркнути, замазати.
Зачёт – зарахування (грошей, часу), зачислення, залічення. *В* **-чёт** – зачисляючи. **-чет** *задатка в уплату покупной суммы* – зарахування завдатку у купну, виплату. *Не в* **-чёт** – без зачислення, не зачислюючи, без зарахування, не зараховуючи. **-чёт** *обязательств* –

зарахування зобов’язаннів. *С* **-том** *судебных издержек* – зачисляючи судові видатки.
Зачётный – залічений. **-ная** *квитанция* – квиток на залічені гроші.
Зачинщик – приводець (-дця), привідця (СФА, VI, 154), призводник, призвідця.
Зачисление – залічення, зарахування, вчислення, зачислення. **-ние** *на службу* – призначення, (приділення) на службу.
Зачислять, зачислить, зачитывать, зачесть – залічувати, залічити, зараховувати, зарахувати, вчисляти, вчислити, зачисляти, зачислити, приділяти (на службу), -лити, призначати, -чити.
Заштатный – заштатний. **-ное** *содержание* – заштатна платня, заштатне утримання.
Защита – оборона (ТОК, III, 85), захист, охорона. *Подниматься в* **-ту** – ставати до оборони (в обороні) кого. *Судебная* **-та** – оборона на суді.
Защитительный – оборонний, охоронний (знак), відпорний (*оборонительный*). **-ная** *речь* – оборонна промова.
Защитник – оборонець (-нця), заступник.
Защитница – оборонниця, заступниця.
Защитный – захисний (ліс, колір).
Защищать, защитить – боронити, обороняти, оборонити, захищати, захистити, заступати, заступити, обстоювати, обстояти. **-щать** *во всяком суде* – боронити у всякому суді, (*стар.*) у кожного права заступати (АЮЗР, 6, I, 135). **-щать** *своё право* – боронити, обстоювати своє право, достоювати свого права, обстоювати (стояти) за своїм. *Защищаться* – боронитися, оборонитися, захищатися, захиститися.
Заявитель – заявник.
Заявительница – заявниця.
Заявка – заява, заявка.
Заявление – заява. оповідь (-ди) (СФА, VI, 157). *Делать* **-ние** – робити заяву, чинити оповідь.
Заявлять, заявить – заявляти, заявити, сповіщати, сповістити, освідчувати, освідчити. **-лять** *иск* – закладати позов. **-лять** *себя наследником* – зголоситися до спадщини. **-лять** *себя сторонником, солидарным с кем-либо, сторонником чьей-либо мысли* – признаватися до думки чиєї (*стар.*). **-ся** – зголошатися, зголоситися, оповіститися (СФА, VI, 274).
Звание – звання (КМ), стан.
Звать – кликати, покликати, закликати, запрошувати, запросити; знати, називати, назвати, прозивати, прозвати, іменувати, найменувати. **-ать** *на помощь* – кликати на підмогу, (*громко*) на ґвальт кричати, (*стар.*) закликати ґвалту (АЮЗР, 6, I, 254).
Звенеть – бряжчати (про гроші), брязкотіти.
Звено – ланка, кільце (у ланцюзі), прясло (в огорожі).
Зверский – звірячий, дикий, нелюдський, лютий.
Зверство – звірство, лютість (-ости).
Зверь – звір, звірюка, звірина.
Звонить – дзвонити (на ґвалт), задзвонити.
Звонкий – дзвінкий, голосний, гучний, гомінкий. **-ная** *монета* – дзвінка (брязкуча) монета, брязкач.
Звонок – дзвінок, дзвоник.
Здание – будівля, будова, будинок. **-ние** *каменное* – мурований будинок, кам’яниця. *Построить* **-ние** – виставити (поставити) будинок.
Здешний – тутешній.
Здоровый – здоровий, дужий, міцний, кремезний.
Здоровье – здоров’я.
Здравомыслие – здорове думання, розсудливість (-вости).
Здравомыслящий – розсудливий, людина здорової думки.
Здравый – здоровий (*и* про розум); розсудливий. **-вый** *рассудок* – здоровий розум. *В* **-вом** *уме и твёрдой памяти* – доброї пам’яти та цілого розуму, цілого розуму та твердої пам’яти.
Земельный – земельний, поземельний (КМ). **-ная** *подать* – земельний податок, поземельне.
Землевладелец – землевласник, земледержавець.
Землевладение – землеволодіння, земледержавство, землевласність.
Земледелец – хлібороб (КМ), рільник.
Земледелие – хліборобство, рільництво. *Заниматься* **-лием** – хліборобити.

Земледельческий – хліборобський, рільницький, рільничий. **-кое** *хозяйство* – хліборобське господарство. **-кое** *училище* – рільнича школа.
Землекоп – грабар (-ря), копач.
Землемер – землемір, мірник.
Землемерие – землемірство, мірництво.
Землепользование – землекористування.
Землеустроитель – землевпорядник, землевпорядчик.
Землеустроительный – землевпорядковий.
Землеустройство – землевпорядкування, земельне упорядження, землевпорядок.
Земля – земля; ґрунт; суходіл; край. *Возделывать* **-лю** – обробляти землю. *Вспаханная* **-ля** – рілля. *Девственная* **-ля** – цілина. **-ля** *неиспользованная* – пустий ґрунт, пустка. **-ля**, *приобретенная по праву первого занятия* – займанщина. **-ля** *пустующая* – пустизна (КМ), земля ваканцьова, вакована, що вакує(ться). **-ля** *усадебная* – ґрунт, садиба.
Земляной – земляний. **-ная** *работа* – грабарювання. **-ной** *воз* – грабарка.
Зерно – зерно.
Зерновой – зерновий. **-вой** *хлеб* – збіжжя, пашня.
Зигзаг – злом, зигзаг.
Зиять – роззявляти, роззявити пащу. **-щая** *рана* – розвернена (зівуча) рана.
Злак – зело, зелина, зілля, хліб, пашня.
Зло – зло, кривда, лихо, шкода, біда. *Употребление во зло* – вживання на зло, зловживання, надуживання. *Употребив во зло невинность и неведение* – на зле вживши невинність та темноту.
Злоба – злість (*р.* злости) (ЛР), злоба, злостування. *Затаить* **-бу** – приховати злобу. *Возыметь* **-бу** – завзяти злість (СФА, VI, 434).
Злобность – злостивість, (*ощущение*) злування.
Злобный – злий, злючий, злосливий, лютий, злобливий.
Злобствовать – злостувати (на когось), злобитися.
Зловещий – зловісний, лиховісний.
Зловредный – шкідливий, до лиха шкідний.
Злодей – лиходій, великий злочинець (-нця).
Злодейка – лиходійка, велика злочинниця.
Злодейство – лиходійство, велике злочинство, великий злочин.
Злодеяние – лиходійство, злий учинок (ЧСР), злочинство, великий злочин.
Зложелательный – ворожий, незичливий.
Злой – злий, лихий, лютий, злючий.
Злокачественный – шкідливий, лихий, небезпечний.
Злокозненный – злохитрий, лукавий, каверзний, пакосний.
Злонамеренность – злий (лихий) намір, зла (лиха) думка, недобрий намір, лиха воля, зломислення, зловмисність (-ности).
Злонамеренный – зловмисний, лиходумний, злонамірний.
Злонравие – лихі норови (звичаї).
Злонравный – злий, злих (лихих) норовів.
Злорадный – злорадісний.
Злорадство – лиха (злісна) радість (-ости).
Злоречивый – лихословний, обмовний.
Злословие – лихослів'я, обмова.
Злословить – лихословити, обмовляти, ганити кого.
Злостность – злісність, злосливість, злостивість; умисність (-ности).
Злостный – зловмисний; підступний, злосливий (злочин). **-ное** *неисполнение договора, заключённого с государством* – зловмисне невиконання договору, складеного з державою. **-ный** *неплатёж налогов* – зловмисний неплатіж податків.
Злость – злування, злість (*р.* злости).
Злоумышление – зловмисність, злий намір.
Злоумышленник – зловмисник, лиходумець; злочинець (-нця).
Злоумышленный – зловмисний, лиходумний.
Злоумышлять, злоумыслить – зловмишляти, зловмислити, підмислятися, підмислитися.
Злоупотребление – надуживання, надужиток, надужиття, вживання на зле, зловживання, зловжиток. **-ние** *чьим-либо доверием* – надужиття віри чиєї.
Злоупотреблять – надуживати, надужити чого, зловживати, зловжити що, на зле вживати, на лихо повернути.

Знак – знак, ознака, прикмета. **-ки** *межевые* – копці. **-ки** *насилия* – знаки насильства, знаки ґвалту (АЮЗР, 6, I, 100). *З. отличия* – відзнака, орден. **-ки** *предостерегательные* – знаки перестороги, перестерегальні знаки.
Знакомый – знайомий. *Быть* **-мым** *с кем* – знатися з ким.
Знаменатель – знаменик.
Знаменательный – знаменний, позначний.
Знаменитый – славнозвісний, знаменитий, славний, славетний.
Знамя – корогва, стяг, прапор.
Знание – знання, знаття, наука.
Знаток – знавець, тямуща людина. **-ток** *права* – правознавець (-вця).
Знать (*сущ.*) – вельможне панство, значні люди.
Знать – знати, відати.
Значение – значіння; вага, сила, вартість. *Иметь* **-ние** – важити; мати силу, вагу. *Придавать* **-ние** *чему* – надавати ваги чому. *Придавать чему малое* **-ние** – легковажити що.
Значительность – значність, важність; (*многозначительность*) значливість (-ости).
Значительный – значний (ЛР, 44), поважний, важний, значливий, виразний. **-ная** *сумма* – чимала (значна) сума. **-но** – значно, багато; значливо, виразно.
Значить – важити, силу, вагу мати, значити. *Это много* **-чит** – це багато важить. **-ся** – значитися, лічитися, бути. *Показание свидетеля* **-тся** *в протоколе* – свідчення вписано до протоколу (зазначено в протоколі). **-ся** *на учёте* – на обліку бути.
Зов – кликання, поклик, заклик. *На зов* – на заклик.
Золовка – зовиця, свість, шваґрова (чоловікова сестра).
Золото – золото. *Свободное обращение* **-та** – вільний обіг золота.
Золотой – золотий. **-тая** *валюта* – золота валюта. *Подделка* **-той** *монеты* – підроблення (фальшування) золотої монети. *Право Государственного Банка на покупку и продажу* **-той** *монеты* – право Державного Банку купувати й продавати золоту монету.
Зрачек – зіниця.
Зрелище – видовище, видовисько. *Театральное* **-ще** – вистава.
Зрелость – дійшлість, стиглість, доспілість, дозрів. **-лость** *брачная* – подружня дійшлість, стиглість. **-лость** *физическая* – фізична, природня доспілість, дійшлість (-ости).
Зрелый – дійшлий, стиглий, доспілий. *Умом не* **-лый** – розумом недійшлий.
Зрение – зір (*р.* зору). *Слабое* **-ние** – слабкий зір; невбачливе око. *С этой точки* **-ния** – з цього погляду.
Зритель – глядач.
Зрительный – зоровий (нерв), глядний. **-ный** *зал* – заля для глядачів, глядна.
Зря – даремно, наосліп, марно.
Зрячий – видющ[ч]ий, зрячий.
Зыбкий – хиткий, хисткий, тряский. **-кая** *почва* – неміцний, нетвердий ґрунт, дрягвина.
Зять – зять (доччин чоловік), шваґер (сестрин чоловік, зовичин чоловік).
Ибо – бо, затим що, тому що, через те що.
Игла – голка.
Игнорирование – нехтування, ігнорування.
Игнорировать – нехтувати (чим), ігнорувати, (*стар.*) відкласти на сторону (АЮЗР, 6, I, 272).
Иго – ярмо, неволя, тягар (-ря), кормига.
Игорный – гральний. **-ный** *дом* – гральний (картярський) дім, гральня.
Игра – гра, грання. **-ра** *биржевая* – біржова гра. **-ра** *запрещённая* – заборонена гра. **-ра** *карточная* – гра в карти, картярство. *Недействительность займа по* **-ре** *и для* **-ры** – недійсність позички на грання.
Играный – граний. **-ные** *карты* – грані карти.
Играть – грати (на сцені); шумувати (про вино).
Игривость – грайливість, гривість, жвавість, жартовливість.
Игрок – грач, граль. **-рок** *в карты* – картяр (-ра), картівник.
Игрушка – іграшка, цяцька, забавка. *Это для него* **-ка** – це йому за іграшку.
Идеал – ідеал, зразок.
Идеальный – ідеальний.
Идентичный – ідентичний, тотожний; однаковісінький, такий самий.
Идея – ідея.
Идиот – ідіот, придуркуватий, дурненький.

Идиотизм – ідіотизм, придуркуватість; властивість мови.
Идти – іти, йти. **-ти** *по следам* – іти слідом за ким, (*стар.*) слідом гонити (АЮЗР, 6, I, 281).
Иждивенец – утриманець (-нця).
Иждивение – кошт; (*об издании*) наклад (-ду).
Из – із, зо.
Из-за – задля, ради. *Из-за вас* – через вас. *Изо всех сил* – яко мога, чим дуж, з усієї сили, що-сили. *Работать из-за денег* – працювати грошей ради, для грошей.
Изба – хата, домівка. **-ба** *нежилая* – пустка.
Избавитель – визвольник, визволитель, вибавитель, ратівник.
Избавительный – визвольчий, ратунковий.
Избавление – визволення, визвіл, ратунок, поратунок.
Избавлять, избавить – визволяти, визволити, виратовувати, виратувати; позбути (ЛР, 44). **-ся** – збутися кого, здихатися чого, визволитися од чого.
Избаловать – розпестити, запанькати. **-ся** – розледащіти, зледащіти.
Избегать, избежать – уникати, уникнути (ЧСР), ухилятися, ухилитися, цуратися чого. **-жать** *рук злоумышленника* – утекти од лиходійних рук, одійти злих рук (ЛЗ).
Избежание – уникання. *Во* **-ние** – щоб не було, уникаючи чого, ухиляючися від того, щоб.
Избивать – вибивати, вибити. **-бить** *до крови* – (у кров) роз'юшити.
Избиение – биття, побиття.
Избираемость – вибірність (-ности).
Избирание – вибирання, обирання.
Избиратель – виборець (-ця).
Избирательный – виборчий (акт, голос, закон, картка, комісія, рада, округа). **-ное** *право* – виборче право.
Избирать, избрать – вибирати, вибрати, обирати, обібрати (ЧСР), обрати (ТОК, III, 18) на кого. **-ать** *себе место жительства* – обрати собі місце для перебування, (*стар.*) осілість собі прийняти (АЮЗР, 6, I, 222).
Избитый – побитий (ЛР, 44). **-тый** *в кровь* – роз'юшений.
Избранный – обраний (АЮЗР, 1, VI, 30), вибраний, добірний.
Избрание – обрання, вибір (-бору).
Избранник – обранець (-ця).
Избранница – обрана (-ної), обраниця, обранка.
Избыток – надлишок, зайвина; достаток, розкіш. *Жить в* **-ке** – жити в достатках, в доволі матися. *С* **-ком** – з лишкою, з надлишком.
Избыточный – надлишній, зайвий, надмірний, (*фамильярно*) з чохом.
Изведывать – зазнавати, зазнати.
Изверг – виродок, звір, звірюка, кат.
Извергать – викидати, викинути; (*о вулкане*) вибухати.
Извержение – скидання, викидання; вибух (вулкану).
Извериться – зневіритися, зневірятися.
Известие – вість (-ти), звістка, вістка. *Давать* **-тие** – подавати звістку.
Известность – відомість, звісність, слава. *Привести в* **-ность** – вияснити, з'ясувати, привести до відому. *Поставить в* **-ность** – повідомити.
Известный – відомий, звісний, знаний, знає[йо]мий (АЮЗР, 6, 1, 338), певний (АЮЗР, 3, VI, 528). **-но** – відомо, звісно, відома річ. *Насколько мне* **-но** – скільки мені відомо. *Не* **-но**, *за что* – не знати за що.
Извет – обмова, донос, виказ.
Извещать, известить – сповіщати, сповістити кого, оповіщати, оповістити кого (ЛР, 44), подавати, подати звістку кому, повідомляти, повідомити кого.
Извещение – оповіщення, сповіщення (КМ), обвіщення (АЮЗР, 6, I, 164), повідомлення, оповість (СФА, VI, 157).
Извилина – кривина, коліно, закрут.
Извилистый – кривий, колінкуватий, кручений.
Извинение – вибачення, пробачення, перепросини; перепрош[х]ування. *Просить* **-ния** – перепрошувати, перепросити кого. **-ните** – вибачайте, вибачте; перепрошую, даруйте мені. **-ните** *за выражение* – простіть на цім слові.
Извинительный – простимий, вартий вибачення.
Извинять, извинить – вибачати, вибачити кому, пробачити, дарувати кому. **-нять** *за что* – вибачати кому на чому, прощати, простити кого, кому. **-ся** – перепрошувати, перепросити кого.

Извлекать, извлечь – витягати, витягти, виймати, вийняти, видобувати, видобути*.* **-кать** *пользу* – користати, користувати (ЛР, 54), спожиткувати з чого (ЛЗ, XI), прожиткувати що (ЛЗ, XI), заживати (ЛЗ, XI).
Извлечение – витяг, виїмка.
Извне – знадвору, з окола, зовні.
Извнутри – з середини.
Извоз – візникування, візництво, возіння хурою, хура, фурманка*.* **-зом** *заниматься* – візникувати, фурманувати.
Извозный промысел – візництво, візникування.
Извозчик – візник, фурман (АЮЗР, 8, V, 137), візниця, біржак. *Легковой* **-чик** – дрожкар.
Изворачиваться, извернуться – вивертатися, вивернутися, викручуватися, викрутитися.
Изворот – викрут, викрутка.
Извращать, извратить – перекручувати, перекрутити, перевертати, перевернути, переинакшувати, переинакшити.
Извращение – перекручування, перекручення, переинакшування, переинакшення*.* **-ние** *обстоятельств дела* – перекручування обставин справи. *Половое* **-ние** – сексуальне збочення*.* **-ние** *свидетельских показаний* – перекручування свідченнів.
Извращённый – перекручений, переверчений, переинакшений.
Изгиб – кривина, закрут, коліно, завороть (-ти)*.* **-гиб** *реки* – коліно в річки. *Крутой* **-гиб** *реки* – лука.
Изгладить – загладити, вирівнювати, вирівняти, зрівняти; вимазати, затерти. **-ся** – зникати, зникнути, згинути, знищитися, в нівець обернутися.
Изгнание – вигнання (АКПГУ, I, 69). *Жить в* **-нии** – вигнанцем жити, жити на вигнанні*.* **-ние** *плода* – знищення, зігнання плоду, зародку.
Изгнанник – вигнанець (-нця).
Изгнать*, несов.* **изгонять** – вигонити, *сов.* вигнати (СФА, VI, 279).
Изгнивать, изгнить – згнивати, згнити, зогнити, зітліти.
Изголовок, изголовье – узголов'я, приголов'я. *В* **-ловьи** – в головах.
Изголодаться – зголодніти, виголодніти.
Изгородь – огорожа, тин, (*живая*) живопліт (-плоту).
Изготовление – готування, зготування, виготування, виготовлення, виготова, вироблення (АКПГУ, I, 171)*.* **-ние** *решения* – виготовлення, виготова вироку*.* **-ние** *спиртных напитков* – вироблення міцних напоїв.
Изготовлять, изготовить – готувати, виготовляти, виготувати.
Издавать, издать – видавати, видати, випускати, випустити*.* **-вать** *крик* – крикнути.
Издавна – здавна (ТОК, III, 17, ЛР, 12), з давніх давен, з давніх часів, зстародавна (ТОК, III, 14).
Издали – здалека, здалеку, оддалік.
Издание – видання, наклад (-ду).
Издатель – видавець (-вця), накладник.
Издательница – видавниця.
Издательский – видавничий*.* **-ский** *договор* – умова про (на) видання.
Издательство – видавництво.
Издевательство – глум, глузування, наруга, знущання, збиткування.
Издеваться – глузувати, глумитися, знущатися, збиткуватися.
Изделие – виріб, робливо.
Издерживать, издержать – тратити, потратити, витрачати, витратити.
Издержки – видатки; кошти; кошт (ЧСР), витрати, утрати (РЛ, 44), наклад (АЮЗР, 6, I, 42, 267). *Возвращение* **-жек** – повернення видатків, коштів*.* **-ки** *по описи и продаже* – видатки на опис та продаж. *Путевые* **-ки** – подорожні витрати, подорожні гроші. *Судебные* **-ки** – судові видатки, витрати. *Судебные и за ведение дела* **-ки** – судові та на переведення справи видатки*.* **-ки** *возложить на виновного* – покласти на винного утрати (РЛ, 44).
Излагать, изложить – викладати, викласти (АЮЗР, 6, I, 182). *Постановление суда* **-ся** *в письменной форме* – постанову суду викладається (вирікається), подається на письмі.
Излечение – лікування, гоїння, вилічування, вигоювання, вигоїння.
Излечивать – вилічувати, вилічити, вигоювати, вигоїти.
Излечимый – гойний, вилічимий, зцілимий.
Излишек – надлишок, лишок, зайвина, перевишка. *С* **-ком** – з лишком, (*фамильярн.*) з чохом; над міру; з верхом.

Излишество – надмірність, надмір, надуживання.
Излишний – зайвий, непотрібний, лишній. **-не** *говорить о том* – зайва річ говорити про те.
Изложение – виклад, викладання. **-ние** *обстоятельств дела* – викладання обставин справи.
Изложенный – викладений. *Об* **-ном** *сообщается для сведения и руководства* – про зазначене повідомляється (сповіщається) до відома та керування, до відома та додержання.
Излучина – кривина, закрут, залім, коліно (в річки).
Излюбленный – улюблений.
Измельчать – здрібніти.
Измельчить – подробити, покришити.
Измена – зрада.
Изменение – зміна; переміна. *Во* **-ние** – на зміну. **-ние** *искового требования* – зміна позовного домагання.
Изменник – зрадник, перевертень, перекинчик, невірник.
Изменнический – зрадницький, зрадливий, зрадецький. **-ски** – зрадою, по-зрадницькому.
Изменничество – зрадливість, зрадництво.
Изменчивость, изменяемость – змінність, мінливість, змінливість, перемінність.
Изменчивый – змінний, мінливий, змінливий, перемінний.
Изменять, изменить – змінювати, зміняти, змінити, відміняти, відмінити, переинакшувати, переинакшити. **-нить** *мужу* – зрадити чоловіка, (*фамильярн.*) скакати, скочити в гречку. **-нять** *кому* – зраджувати, зрадити кого, зраду давати кому. *Рука* **-нила** – рука схибнула, рука схибила, змилила. **-нить** *своему слову* – своє слово зламати, одмінити.
Измерение – міряння, обмір, вимір, помір (АЮЗР, 6, I, 314), розмір (*стар.*).
Измеримый – змірний.
Измеритель – мірник.
Измерять – міряти, зміряти, виміряти, обміряти.
Изможденный – виснажений, знесилений, висилений, зморений.
Измозжить – розмізчити, на гамуз побити, потрощити.
Измор – тяганина. *Взять* **-ром** – знесилити тяганиною, виморити.
Изморозь – паморозь (-зи).
Измученный – знеможений, знесилений, змордований, перемучений.
Измучивать, -ся, измучить, -ся – мучити, змучити, намучити, перемучити, мордувати, змордувати (АЮЗР, 1, VI, 56), намордувати, з[на]мучитися, з[на]мордуватися, знемогтися, знесиліти.
Измышлять, измыслить – вигадувати, вигадати, видумувати, видумати, вимудровувати, вимудрувати, змислити (СФА, VI, 88), вимишляти.
Измышленный – видуманий, вигаданий, змислений (ЛР, 44).
Измять – мняти, помняти (папір), толочити, потолочити (поле).
Изнанка – виворіт, спід, низ; злий бік. *На* **-ку** – навиворіт, на злий бік.
Изнасилование – зґвалтування (ЛР, 44), знасилування.
Изнасилователь – зґвалтовник (СФА, VI, 7), знасильник.
Изнасиловать – зґвалтувати (ЛР, 44), знасилувати.
Изнемогать – упадати (упасти) на силах, знесилюватися, знесиліти, знемагатися, знемогтися.
Изнеможение – знемога. *Он в* **-нии** *упал* – він упав знеможений.
Изнурение – виснага, виснаження, зморення, знесилення. *До* **-ния** – до виснаги.
Изнурять – виснажувати, виснажити, морити, зморити, знесилювати, знесилити.
Изнуренный – виснажений, зморений, знесилений, висилений.
Изобилие – достаток, розкіш, рясота, ряснота (плодів), повня.
Изобильный – достатній, сім'янистий (насіння), рясний (овоч, лист).
Изобличать – виказувати, виказати (на кого), виявляти, виявити кого; доказувати, доказати (на кого), висвідчати, висвідчити (ЛР, 44), викривати, викрити. **-чать** *во лжи* – брехню кому завдавати, виявляти чию неправду.
Изобличение – доказ на кого, виказ, висвідчення, викриття, виявлення.
Изобличённый – викритий, висвідчений, виявлений.
Изобличитель – викажчик, виявник.
Изобличительный – виявничий.

Изображать – малювати, змальовувати, змалювати, (кого) удавати, удати кого.
Изображение – змалювання; образ.
Изобретатель, -ница – винахідник, вигадник, -ниця.
Изобретательность – винахідливість, вигадливість.
Изобретательный – винахідливий, вигадливий.
Изобретение – винахід, винайдення, вигад.
Изолированный – зізольований, відокремлений.
Изолировать – ізолювати, відокремлювати, виокремити.
Изоляция – ізоляція, відокремлення. *Строгая* **-ция** – сувора ізоляція.
Израсходование – витрачання, витрата.
Израсходывать, израсходовать – тратити, потратити, витрачати, витратити.
Изредка – коли-не-коли, вряди-годи, инколи, деколи, рідко-коли, зрідка.
Изречение – вислів, вираз, приповідка.
Изувер – бузувір, фанатик.
Изуверный – бузувірний, фанатичний.
Изуверство – бузувірство, фанатизм.
Изувечение – скалічення, знівечіння.
Изувечивать, изувечить – калічити, скалічити, покалічити, нівечити, знівечити.
Изумительный – дивовижний, дивний, чудний, дивоглядний, (*прекрасный*) чудовий.
Изумить – здивувати. **-ся** – здивуватися, зумітися, зчудуватися, дивом дивувати.
Изумление – здивування, подив.
Изумлённый – здивований, зчудований.
Изуродование – скалічення, спотворювання, спотворення, знекраса.
Изуродовать – скалічити, покалічити, спотворити, знівечити, знекрасити.
Изустный – усний, на словах.
Изучать – вивчати, вивчити що, навчатися, навчитися чого, досліджувати, дослідити що.
Изучение – вивчення.
Из'явление – виявлення, вияв (волі), виказ, освідчення.
Из'являть, из'явить – виявляти, виявити, виказувати, виказати, освідчувати, освідчати, освідчити. **-вить** *согласие* – дати згоду.
Из'ян – вада, ґанжа, ґанж (*речи*), сказа; шкода, втрата.
Из'яснение – з'ясування, вияснення, тлумачення.
Из'яснять, из'яснить – з'ясовувати, з'ясувати, вияснювати, вияснити, тлумачити, витлумачити.
Из'ятие – вилучення, виймання, вийняття; вийняток. *Без* **-тия** – без вийнятку, не вилучаючи. **-тие** *из владения* – вилучення з володіння, вибиття з володіння (ЧСР). *В* **-тие** *из закона* – як вийняток з закону. **-тие** *из оборота* – виймання (вийняття) з обігу.
Из'ять – вилучати, вилучити, виймати, виняти, вийняти. **-ять** *из владения* – вилучити з володіння, (*стар.*, по суду) вив'язати (ЧСР).
Изыскание – вишукування, дізнавання, розвідки.
Изысканный – добірний. **-ное** *выражение* – добірний вираз.
Изыскивать, изыскать – вишукувати, вишукати, винаходити, винайти, добирати, добрати. **-кивать** *всевозможные средства* – добирати всякого способу. **-вать** *средства (материальные)* – вишукувати засобів.
Изящный – гожий, красний, дуже гарний, елегантний. **-ная** *литература* – красне письменство.
Илистый – мулистий, глейкий, тванистий.
Иллюстрация – ілюстрація, малюнок; приклад, пояснення, пояснiння.
Имение – маєток (КМ), маєтність (ЧСР; АЮЗР, 6, I, 424), добро. **-ние** *выморочное* – відумерщина.
Именно – саме, власне. А **-но** – а саме.
Именование – й[і]менування.
Именований – й[і]менований.
Именовать, -ся – й[і]менувати, звати, зватися, назвати, назватися.
Именной – іменний, поіменний. **-ной** *список* – іменний список.
Иметь – мати. **-ть** *в виду* – мати на увазі, на оці. **-ть** *(затаить) злобу* – приховати злобу, завзяти злість (СФА, VI, 43, 434). **-ть** *место (происходить)* – одбуватися, діятися, статися (ЛР, 44). **-ть** *на попечении кого* – піклуватися ким, коло кого, про кого, утримувати кого. **-ть** *пребывание* – перебувати. **-ть** *присмотр над кем* – доглядати, дозирати кого (СФА, VI, 459). **-щий** *постоянное место, жительство, оседлость* – осілий. **-ющий** *силу* – важний

(ЧСР), (закон) чинний. **-ть**, *терпеть убыток* – мати шкоду з чого, (*стар.*) шкодувати (ЛР, 44).
Имитация – імітація, наслідування.
Иммигрант – імігрант, приходень (з чужої країни).
Иммиграция – іміграція, переселення з иншої країни, держави.
Иммунитет – імунітет, звільнення від громадських відбутків; невразливість (мед.).
Империализм – імперіялізм (заборча політика).
Империалистический – імперіялістичний.
Империя – імперія, держава.
Имущественный – майновий, маєтковий, маєтний (АЮЗР, 6, I, 294). **-ная** *ответственность* – відповідальність майном. **-ный** *наём* – оренда. **-ное** *преступление* – злочин проти майна.
Имущество – майно, добро (КМ), (*земельное*) маєток; худоба, статок (АЮЗР, 8, V, 138); статки (АЮЗР, 6, I, 53; СФА, VI, 24). *Благоприобретенное* **-во** – надбане, нажите добро, набуток. *Государственное* **-во** – державне майно. **-во** *движимое* – рухоме добро, рухоме майно, рухомість (-ости). **-во** *долговое* – боргове майно, борги, довги на кому. **-во** *заповедное* – заказне майно, заповідник. **-во** *казённое* – скарбове (казенне) майно. **-во** *наследственное* – спадок, спадки, спадщина, спадкове майно. **-во** *наличное* – наявне майно, готовизна (ЛОМ, 116). **-во** *недвижимое* – нерухоме майно, нерухомість. **-во** *общественное* – громадське майно. **-во** *от предков* – предківщина (КМ). **-во** *пожалованное* – надане добро. **-во** *родовое* – родове майно (маєток). **-во**, *оставшееся* – (*от отца*) батьківщина; (*от матери*) материзна; (*от деда*) дідизна, дідівщина. **-во** *раздельное и нераздельное* – майно подільне й неподільне. **-во** *тленное и нетленное* – майно тлінне і нетлінне. **-во** *церковное* – церковні добра, церковне майно.
Имущий – заможний, маючий.
Имя – ім’я, ймення, назва, назвисько. *По* **-ни** – на ймення.
Иначе – инакше, в инший спосіб. [Це треба зробити инакше, в инший спосіб]; а то; бо. [Це треба зробити, а то...; бо...].
Инвалид – інвалід.
Инвалидность – інвалідність (нездатність до праці через якесь каліцтво або старість).
Инвалидный – інвалідний.
Инвентарный – інвентарний. **-ная** *опись* – інвентарний опис.
Инвентарь – інвентар, спис майна. *Списать* **-арь**, *пришедший в негодность* – викреслити із списку інвентар, що став ні до чого не придатний.
Индивид, индивидуум – індивід, індивідуум (окрема людина чи створіння).
Индивидуальность – індивідуальність (-ности).
Индивидуальный – індивідуальний.
Индифферентность – байдужність, байдужість.
Индифферентный – байдужний, байдужий.
Индосамент – індосамент (напис на звороті переказового векселя).
Индоссант – індосант (той, що робить напис на переказовому векселі).
Индоссат – індосат (той, що на його ім’я зроблено напис на переказовому векселі).
Индустрия – індустрія, промисловість.
Инертный – інертний, млявий, нерухливий.
Инерция – інерція. *По* **-ции** – через інерцію, інерцією.
Инженер – інженір (-ніра).
Инициатива – ініціятива, привід. *По* **-ве** – з ініціятиви.
Инициатор – ініціятор, приводець (-дця), привідця.
Инкогнито – інкогніто, потаємно, нишком.
Инкриминировать – інкримінувати, привиняти. **-мое** *преступление* – злочин, що до нього привинюють, інкримінований злочин. *Ему* **-ся** *совершение преступления* – його привинюють до злочину.
Иногородний – з иншого міста, чужоміський.
Иноземец – чужоземець (-мця).
Иноземный – чужоземний.
Иной – инший, другий, деякий, декотрий. *Иной раз* – иншим разом.
Иноплеменник, инородец – чужородець (-дця), чужоплемінник.
Иноплеменный – чужорідний, чужоплемінний.
Инородческий – чужорідницький (установи), чужоплемінський.
Иностранец – чужинець, чужоземець.

Иностранный – чужоземний.
Инсинуация – інсинуація.
Инсинуировать – інсинувати.
Инспектор – інспектор.
Инспекция – інспекція.
Инстанция – інстанція.
Инстинкт – інстинкт (несвідома побудка у всяких живих істот).
Инстинктивный – інстинктивний, несвідомий.
Институт – інститут (установа).
Инструкция – інструкція (наказ, правила), устава.
Инструмент – (ін)струмент, начиння.
Инсургент – інсургент (повстанець).
Интеллект – інтелект (розумові здібності).
Интеллектуальный – інтелектуальний. **-ный** *виновник* – інтелектуальний винуватець, інтелектуальний провинник (той, що сам не робить злочину, а спонукає зробити його).
Интенсивность – інтенсивність (напруженість).
Интенсивный – інтенсивний (напружений).
Интерес – інтерес, користь, зиск, вигода; зацікавлення.
Интересный – інтересний, цікавий.
Интересовать, -ся – інтересувати (-ся), цікавити (-ся).
Интернат – інтернат (школа, де учні вчаться і живуть).
Интернационал – інтернаціонал.
Интернациональный – інтернаціональний.
Интернировать – інтернувати (в таборі чуже військо, невороже), *сов.* заінтернувати.
Интерпеляция – інтерпеляція (запит).
Интерпретация – інтерпретація (тлумачення).
Интимный – інтимний (дуже близький). **-ные** *отношения* – дуже близькі стосунки. **-ный** *разговор* – інтимна розмова.
Интрига – інтрига (підкопи, каверза).
Интриган – інтриган (каверзник).
Интриговать – інтригувати (підкопуватися під кого).
Инфекционный – інфекційний, заразний, заразливий.
Инфекция – інфекція, зараза.
Информационный – інформаційний (бюро).
Информация – інформація (позвідомлювання, позвідомлення).
Инцидент – інцидент (випадок).
Ипотека – гіпотека (застава нерухомого майна).
Ипотечный – гіпотечний (довг).
Иронический – іронічний.
Ирония – іронія (поглумка).
Иск – позов проти кого (ЧСР). *Возникновение* **-ка** – повстання, виникнення позву. *Встречный и.* – супротивний позов. *Передача* **-ка** – передавання, передача позву. *Пред'являть, пред'явить и. к кому* – позивати, запозивати, запізвати кого, закласти (заложити) позов проти кого, вчинити позов. *Прекращение* **-ка** – уморення позву. *Приостановление* **-ка** – припинення позву. *Соединение* **-ков** – з'єднання, сполучення позвів.
Искажать, -зить – перейнакшувати, перейнакшити, перекручувати, перекрутити.
Искажение – перекручування, перекручення, перейнакшення. **-ние** *фактов* – перекручування фактів.
Искалечить – скалічити, покалічити.
Искательный – влесливий, підлесливий. **-ный** *человек* – підлиза.
Искательство – запобігання ласки, влесливість, підлесливість (-ости).
Искать – шукати. **-кать** *милости* – запобігати ласки. **-кать** *предлога* – шукати зачіпки, приключки, приводу. **-кать** *в суде* – позиватися, правити судом, доправлятися судом. **-кать** *судебным порядком* – правити через суд, од кого правно доходити (ЛЗ, XI, ЛР, 44), на кому доходити чого (СФА, VI, 243). **-кать** *судебного удовлетворения* – (*стар.*) права прохати (АЮЗР, 6, I).
Исключать, исключить – виключати, виключити, вилучати, вилучити, виймати, вийняти (ЧСР), вимикати, вимкнути, вираховувати, вирахувати, викидати, викинути. **-чая** – окрім, опріч, за вийнятком, вийнявши, вилучаючи.

Исключение – вилучення, виїмок, вийняток. *Без* **-ния** – без вийнятку, (*стар.*) безуступно (ЧСР). **-ние** *из службы* – позбавлення посади. **-ние** *из списков* – вимазання (викреслення) із списків, випис (КМ). *Составлять* **-ние** – бути вийнятком, бути за вийняток.
Исключительный – виключний, вийнятковий, виїмковий, вилучний. **-но** *(как исключение)* – вийнятково, виключно, вилучно (КМ). **-ный** *закон* – вийнятковий закон. **-ные** *обстоятельства* – виключні, незвичайні обставини. **-ное** *положение* – виїмковий, виключний стан. **-ное** *право* – виключне право.
Исключительность – виключність, вийнятковість, вилучність.
Исковеркать – перекрутити, понівечити.
Исковой – позовний. **-вая** *давность* – задавнення позву. **-вое** *право* – право позву. **-вое** *прошение* – позовне прохання. **-вая** *сторона* – позовна, (*стар.*) поводова (СФА, VI, 4) сторона. **-вое** *требование* – позовне домагання, позовне виправляння.
Искони – споконвіку, спередвіку, спервопочатку.
Исконный – споконвічний (право), предковічний, одвічний.
Искоренение – викорінення, винищення.
Искоренять, искоренить – викоріняти, викорінити, винищувати, винищити, знищити.
Искренний – щирий, щиросердий; ревний.
Искренность – щирість (-ости).
Искупать, искупить – покутувати, спокутувати, відпокутувати. **-ить** *вину* – спокутувати провину.
Искупление – спокутування (провини), покута.
Искуситель – спокусник.
Искусительный – спокусливий.
Искуситься (*в чём*) – мати добрий досвід на чому, дійти (чого), до пуття дізнатися (чого), досвідчитися (в чому).
Искусственный – штучний, роблений. **-но** – штучно.
Искусство – умілість; мистецтво.
Искушать, искусить – спокушати, спокусити.
Искушение – спокуса.
Искушённый – дійшлий, досвідчений.
Исполнение – виконання (АЮЗР, 6, I, КМ) (вироків, уряду), викон; виповнення, скінчення, одбування, одбуття, справування (уряду). *Во* **-ние** – виконуючи. *К* **-нию** – до виконання. *Поворот* **-ния** *решения* – повернення виконаного *или* того, що виконано за судовим вироком, до попереднього стану. *Предварительное* **-ние** *решения* – запобіжне виконання вироку. *Привести в* **-ние** – виконати. **-ние** *приговора* – виконання присуду. *Приостановление и прекращение* **-ния** *решения* – припинення й прикінчення виконання вироку (вирокового виконання). *Способы* **-ния** *решения* – способи виконання вироку (вирокового виконання).
Исполнитель – виконавець (судовий). **-тель** *завещания* – виконавець заповіту.
Исполнительный – виконавчий. **-ная** *власть* – виконавча влада. *Взыскание по* **-ному** *листу* – справляння (стягання) по виконавчому листу. **-ное** *делопроизводство (судебного решения)* – виконавче судочинство. **-ный** *лист* – виконавчий лист. *Передача* **-ного** *листа* – передача виконавчого листа. *Распределение* **-ных** *листов* – розподіл виконавчих листів.
Исполнять, исполнить – виконувати, виконати (АЮЗР, 6, I, 343; КМ); відбувати, відбути (повинність). **-нить** *волю* – вволити (вчинити) волю чию. **-нить** *поручение* – виконати доручення. **-щий** *обязанности, должность* – заступник; наказний. **-щий** *должность судьи* – наказний суддя. **-нить** *слово* – додержати слова. **-нять** *служебные обязанности* – виконувати службові повинності (обов'язки); (*администр.*) держати уряд (КМ). **-нять** *урок* – поробити призначену роботу. **-ниться** – справдитися.
Исполу – споловини, сполу.
Использование – використання. **-ние** *религиозных предрассудков для своекорыстных целей* – використання релігійного марновірства (релігійних забобонів) (собі) на свою користь.
Использовать – використати. **-ать** *отпуск* – використати відпустку.
Испортить – попсувати, зіпсувати, з[по]нівечити, пошкодити, ушкодити, збавити. **-тить** *свою репутацию* – накинути на себе недобру славу.
Испорченность – попсованість, зіпсованість, з[по]нівеченість, зіпсуття.
Испорченный – попсований, зіпсований, знівечений, понівечений, збавлений.
Исправимый – поправний. *Неисправимый* – непоправний.
Исправительный – поправчий. **-ный** *дом* – дім для поправи.

Исправление – поправа (АЮЗР, 6, I, 464), направа (АЮЗР, 6, 1, 375), виправлення (тексту); полагодження (воза); (*исполнение*) виконування, (*стар.*) справування (заряду).
Исправлять, исправить – виправляти, виправити, поправляти, поправити; ладнати, лагодити. **-лять** *должность* – заступати кого, справувати уряд, на місці кого зоставатися (ЛЗ, XI), виконувати службу. **-щий** *должность* – наказний, заступник, (*стар.*) справуючий уряд (КМ). **-щий** *должность нотариуса* – наказний нотар.
Исправность – справність. *Всё в* **-ности** – все гаразд, справно.
Исправный – справний.
Испражнение – кало, послід; (акт) випорожнення. *Исследование* **-ний** – дослідження кала.
Испрашивать, испросить – просити, попросити, прохати, попрохати. **-мый** – проханий. **-мые** *кредиты* – прохані кредити. **-сить** *прощение* – перепросити (ЛР, 44).
Испробовать – попробувати, спробувати, (*испытать*) зазнати, випробувати. **-вать** *на вкус* – покоштувати.
Испуг – ляк, переляк, переполох, (*ужас*) жах.
Испугать – злякати, налякати, перелякати. **-ся** – злякатися, налякатися, перелякатися.
Испуганный – зляканий, переляканий.
Испытание – проба, спроба, спробунок; дізнавання; іспит. *На* **-ние** – на іспит, на пробунок.
Испытанный – дізнаний (СФА, VI, 437), випробуваний.
Испытательный – іспитовий, іспитний. **-ный** *срок – по назначению суда для осуждённых* – призначений засудженим (від суду) іспитний термін.
Испытывать, испытать – (*ощущать*) дізнавати, дізнати, досвідчувати, досвідчити, зазнавати, зазнати, (*проверять*) брати на пробу, на спробунок, випробовувати, випробувати.
Исследование – досліджування, дізнавання, розвідування; дослід; розвідка, доходження.
Исследователь – дослідник, дослідувач.
Исследовать – досліджувати, дослідити; дізнавати, дізнати; розвідувати, розвідати.
Исступление – нестяма, нестям, несамовитість, шаленство.
Исступлённый – несамовитий, навіжений. **-но** – несамовито, навіжено.
Иссякать, иссякнуть – вичерпуватися, вичерпатися, виходити, вийти; зникати, зникнути.
Истекать, истечь – упливати, упливти, виходити, вийти, кінчатися, скінчитися (час); витікати, витекти, випливатися, виллятися. **-кать** *кровью* – зіходити, зійти кров'ю. **-ший** – минулий (час), зійшлий, збіглий, вийшлий (термін).
Истерзать – розшарпати, розшматувати, на шматки порвати. **-ся** – змучитися, перемучитися. [Серце пошматувалося].
Истерия – гістерія (хороба).
Истеричный – гістеричний.
Истец, истица – позовник (-ця), позвальник (-ця), позивач (-чка), (*стар.*) повод (АЮЗР, 6, I, 363, 519). **-вая** *сторона* – позовна сторона, (*стар.*) поводова сторона (ЛЗ, XI; ЧСР).
Истечение – кінець; скінчення, уплив (часу), уплиття. *По* **-нии** *известного времени* – з упливом певного часу. **-ние** *срока* – скінчення терміну, строку. *За* **-нием** *давностного срока* – за задавненням терміну, строку, реченця.
Истина – істина, правда.
Истинный – істинний, правдивий, справедливий; справжній, певний, дійсний. **-но** – справді, дійсно, певно. **-ный** *смысл статьи закона* – справжній розум статті закону.
Истлевать, истлеть – зотлівати, зотліти, гнити, згнити, трухнути, струхнути, трухлявіти, струхлявіти (дерево). **-ший** – зотлілий, трухлий, трухлявий, струпішілий.
Истолкование – тлумачення, вияснення, витолкування.
Истолкователь – тлумач, толковник.
Истолковывать – (ви)тлумачити, витолковувати, витолкувати (ЧСР), вияснювати, вияснити.
Истолочь – витовкти, потолочити, витолочити (поле, городину).
Исторический – історичний.
История – гісторія (напр. права).
Источник – джерело (ТОК, III, 21); початок; зав'язок.
Истощать – висиляти, виснажувати; вичерпувати. **-ся** – висилятися, виснажатися, охлявати; вичерпуватися.
Истощение – висилення, виснаження, виснага; вичерпання.
Истрачивать, истратить – витрачувати, витратити, потратити.
Истребитель – нищитель, згубник, згубитель.
Истребительный – згубний, погубний.

Истребление – ви[з]нищення, вигублення*.* **-ние** *имущества общеопасным способом* – знищення майна в загально небезпечний спосіб (загально небезпечним способом)*.* **-ние** *огнём* – огневе знищення, спалення (АЮЗР, 6, I, 412), спаління.
Истреблять, истребить – нищити, знищити, винищувати, винищити, губити, згубити, вигубити (ЛР, 44), зводити, звести.
Истребование – виправляння, виправлення, справляння, справлення; викликання, виклик, вимога, зажадання.
Истребовать – виправляти, виправити; справляти, справити (гроші); зажадати, вимогти.
Истый – справжній, правдивий, дійсний, щирий.
Истязание – катування, мордування, (*устар.*) мордерство (АЮЗР, 6, I, 385), муки. *Подвергнутый* **-ниям** – катований, браний на муки.
Истязатель – кат.
Истязать – катувати, мордувати, брати на муки, мучити (АЮЗР, 6, I, 65).
Исход – вихід, кінець. *На* **-де** – накінці, наприкінці, наприкінченні.
Исходатайствование – виклопотання, вистарання.
Исходатайствовать – виклопотати що, вистаратися про що.
Исходить – виходити. **-щий** – вихідний, виступний*.* **-щие** *бумаги* – вихідні (виступні) папери. *Журнал* **-щих** *бумаг* – журнал, книга вихідних (виступних) паперів*.* **-щий** *номер* – вихідне число, вихідний нумер.
Исходный – вихідний*.* **-ный** *пункт* – вихідна точка.
Исхудалый – схудлий, змарнілий; з лиця (з тіла) спалий, охлялий.
Исхудать – схуднути, змарніти (з лиця), (з тіла) спасти, охляти.
Исцарапать – подряпати.
Исцеление – зцілення, вигоєння.
Исцелять, исцелить – вилічувати, вигоювати, вигоїти, зцілити.
Исчадие – породіння, виродок, відрідок; кодло.
Исчезание, исчезновение – зникання, зникнення.
Исчезать, исчезнуть – щезати, щезнути, зникати, зникнути; гинути, згинути, пропадати, пропасти. **-щий** – зниклий, пропащий; вигаслий (рід).
Исчеркать – почеркати.
Исчерпывать, исчерпать – вичерпувати, вичерпати.
Исчерпывающий – вичерпний*.* **-щее** *показание* – вичерпне зізнання (свідчення).
Исчисление – рахування, обрахування (КМ), вираховування, вирахування, вилічування, облічування, облік, числення, численні, обчислення; лічба (СФА, VI, 433). *В золотом* **-нии** – на золото, в золотому численні.
Исчислять, исчислить – рахувати, обрахувати, вираховувати, вирахувати, лічити, полічити, облічити.
Итак – отже, виходить, значить.
И т. д. – і таке инше.
Итог – підсумок. **-го***, в* **-ге** – разом, заразом. *Подводить, подвести и.* – підбивати (підбити) підсумок, підсумовувати, підсумувати, підсумок складати, скласти.
Ищейка – дойда, стежійка (розшукна собака).
Июль – липень (-пня). **-льский** – липневий.
Июнь – червень (-вня). **-ньский** – червневий.
К – до (*с родит.*), на, під, над (*с винит.*). *К востоку* – на схід. *К западу* – на захід. *К северу* – на північ. *К югу* – на південь. *К вечеру* – над вечір, до вечора. *К кому итти* – до кого йти. *К лицу тебе* – до лиця тобі, личить тобі. *К лучшему перемениться* – на краще змінитися. *К смерти присудить* – на смерть засудити. *К стыду* – на сором, на стид. *К чему это* – на що це? до чого це? *К чему это клонится* – до чого це йдеться? *Приговорить к наказанию* – присудити до кари.
Кабак – шинок, шинк, (*стар.*) оранда; корчма. *Держать* **-бак** – шинкувати, шинкарювати.
Кабала – неволя, поневолення.
Кабальный – невільницький, кріпацький*.* **-ная** *сделка* – невільницька умова.
Кабатчик – шинкар (-ря).
Кабинет судебной медицины – кабінет судової медицини.
Каботаж – каботаж*.* **-ное** *плавание* – каботажна плавба.
Кавычки – лапки.
Кадастр – кадастер (ґрунтів).
Каждый – кожен, кожний (ЮГ, 1, 26). **-дый** *год* – що-року*.* **-дый** *день* – що-дня, кожного дня*.* **-дый** *раз* – що-разу; раз-у-раз, раз-на-раз.

Казарма – казарма.
Казаться – здаватися, здатися.
Казенный – казенний, скарбовий (майно) (КМ). **-ные** *земли* – скарбові землі. **-ный** *подряд, поставка* – казенний підряд, постачання на казну. **-ная** *пошлина* – казенне мито. **-ная** *продажа* – скарбовий продаж. *На* **-ный** *счёт* – коштом держави, на державні кошти.
Казна – казна, державний скарб (КМ). *Отчуждение в* **-ну** – вивлащення на користь скарбу, на державу.
Казначей – скарбник.
Казначейство – скарбниця, скарбівниця, казначейство.
Казнить – страчувати, стратити; на горло, на горлі, горлом карати (скарати), смертю скарати.
Казнокрад – казнокрад.
Казнокрадство – казнокрадство, казнокрадіння.
Казнь – скарання, смертна кара. *Запретить под страхом смертной* **-ни** – заборонити під карою смерти. *Освободить от смертной* **-ни** – помилувати, горлом дарувати. *Подвергнуться смертной* **-ни** – бути покараним (скараним) на горло. *Присудить к смертной* **-ни** – засудити на смерть, на горло осудити. *Смертная к.* – кара на горло (горлом, на горлі), страта, смертна кара, кара смертю.
Казус – казус (правний); оказія, випадок, пригода.
Каланча – каланча, дозорча башта, дозорча вежа.
Калека – каліка.
Календарь – календар (-ря). **-ный** – календарний.
Калечить – калічити, (*сов.*) скалічити, покалічити.
Каменеть, окаменеть – кам’яніти, скам’яніти, закам’яніти.
Каменистый – каменистий, кам’янистий, каменястий (ґрунт).
Каменноугольный – (копи) кам’яновугільні копальні, камінновугляні копальні. **-ная** *промышленность* – кам’яновугільна промисловість.
Каменный – кам’яний; мурований (будинок).
Каменоломня – каменарня, камінярня.
Каменотёс – каменяр.
Каменщик – муляр, мурівщик.
Камень – камінь (*р.* каменя), *сб.* каміння, камінюччя. *Подводные* **-ни** – підві[о]дне каміння, клипні. **-мень** *преткновения* – камінь спотикання, притичина.
Камера – камера. *Примирительная камера* – поєднальна, єднальна, поєднавча камера, примиренна камера.
Камерный – камерний (майно).
Кампания – кампанія, війна, похід (-ходу).
Канава – рів, рівчак. *Водосточная* **-ва** *(жёлоб)* – риштак, риншток.
Канал – канал, канава.
Каналья – шельма, поганець, паскуда, каналія.
Канат – канат, линва, лина (щоб тягти порон), волок (щоб тягти копиці).
Канва – канва. [На канві вишивати].
Кандалы – кайдани, заліза, закови, пута; (дерев’яні) колодки, скрипиці, диби. *Заковать в* **-лы** – в заліза взяти, забити в кайдани, закути в кайдани.
Кандидат – кандидат.
Каникулы – канікули, вакації.
Каникулярный – канікулярний, вакаційний.
Канон – канон, правила.
Канонический – канонічний (право).
Канун – переддень (*р.* передодня). *Накануне* – напередодні, в переддень. *Торговля* **-не** *базара* – підторжя, підторжка.
Канцелярист – канцелярист, (*стар.*) канцеляриста, писар (-ря).
Канцелярия – канцелярія.
Канцелярский – канцелярський (стиль, урядовець). **-кая** *пошлина* – канцелярська оплата. **-кие** *принадлежности* – канцелярське приладдя.
Капитал – капітал (СФА, VI). *Выморочный* **-тал** – капітал відумерлий. *Вспомогательный* **-тал** – капітал помічний. *Наличный* **-тал** – готові гроші, готівка, готовизна. *Неприкосновенный* **-тал** – непорушний капітал. *Оборотный* **-тал** – оборотний капітал. *Основной* **-тал** – осно[і]вний капітал (у підприємстві), істо, стовп (капітал без відсотків). *Переменный* **-тал** – перемінний капітал. *Постоянный* **-тал** – сталий, постійний капітал.

Резервный, запасный **-тал** – резервовий, запасний капітал. *Свободный* **-тал** – вільний капітал. *Штрафной* **-тал** – штрафний, штрафовий капітал.
Капитализация – капіталізація, капіталізування.
Капитализм – капіталізм (-му).
Капиталист – капіталіст.
Капиталистический – капіталістичний.
Капитальный – капітальний. **-ный** *долг* – стовп. **-ный** *ремонт* – капітальний (великий) ремонт.
Капитан – капітан (напр. корабля).
Капитуляция – капітуляція.
Капля – крапля, крап(е)лина, капка.
Кара – кара, карання.
Караван – каравана, валка.
Карантин – карантина.
Карантинный – карантиновий.
Карательный – каральний. **-ная** *система* – система кар, каральна система.
Караул – сторожа, варта, чата, патрульня. *Вступить на* **-ул** – на варту стати. *Итти в* **-ул** – іти на варту. *Развести* **-ул** – розставити варту. *Стоять на* **-уле** – бути на варті, на стійці, вартувати, чатувати, на чатах стояти. *Строгий* **-ул** – гостра варта.
Карауление, окарауливание – вартування. *Стояние на* **-ле** – чатування.
Караулить – вартувати, чатувати, стерегти, берегти що, пильнувати, пантрувати чого.
Караулка – сторожівня.
Караульный – вартовий, чатовий.
Караульщик – вартовик, вартівник.
Карман – кешеня. *Держи* **-ман** – сподівайся, а якже, наставляй кешеню! овва! *Это мне не по* **-ну** – це мені не по грошах, це не до моєї кешені.
Карманный – кешеньковий. **-ный** *вор* – кешеньковий злодюжка (злодій). **-ные** *деньги* – гроші, що в гаманці, похіпна копійка.
Карманщик – кешенник, кешеняр, кешеньковий майстер.
Карта – карта. **-точка** – картка; мапа (географічна).
Картёж – картярство.
Картёжник – картяр (-ра).
Картина – малюнок, картина, образ.
Картон – картон.
Карточка – картка. **-ка** *почтовая* – листівка, листовна картка.
Карточный – картковий (система); картярський (гра).
Касательный – дотичний. **-но** – дотично, відносно, що-до.
Касательство – доторкання, дотичність, відношення, стосунок.
Касаться, коснуться – торкатися, доторкатися, доторкнутися, дотикатися, діткнутися, зачіпати, зачепити, займати, зайняти, черкатися, черкнутися, дотичити (*устар.*) (АЮЗР, 8, V, 100), сягати до чого (КМ). *Это меня мало* **-тся** – це мене мало обходить.
Касса – каса. **-са** *билетная* – каса білетна. **-са** *багажная* – каса багажна. **-са** *вспомогательная* – каса запомогова, допомічна. *Пенсионная* **-са** – пенсійна каса. *Поступили деньги в* **-су** – гроші вступили до каси, надійшли до каси. *Сберегательная* **-са** – ощадна каса, щадниця, щаднича каса. **-са** *социального обеспечения* – каса соціяльного забезпечення. *Ссудная* **-са** – позичкова каса.
Кассационный – касаційний. **-ная** *жалоба* – касаційна скарга, скарга про скасування вироку. **-ный** *залог* – гроші за касацію. *Кассационная инстанция* – касаційна інстанція (суд). **-ный** *повод* – касаційний привід, причина до скасування. **-ное** *производство* – касаційне переведення справи.
Кассация – касація; касування.
Кассир – касир; скарбник.
Кассировать – касувати, скасувати.
Кассовый – касовий (книги).
Каста – каста.
Кастрат – кастрат, різанець (-нця), валах.
Кастрировать – каструвати, валашити.
Каталог – каталог, список (книг).
Катастрофа – катастрофа; розруха (ЛЗ, XI).
Категорический – категоричний. **-чески** – категорично.

Категория – категорія.
Каторга – каторга.
Каторжник – каторжник, каторжанин.
Каторжный – каторжний (роботи); (*проклятый*) катаржний.
Кафедра – катедра; казальниця.
Качественный – прикметний, якісній. **-но** – прикметно, вартістю, що-до якости, на якість, якісно.
Качество – прикмета, якість, добротність (про крам). *В* **-ве** – як, в характері. *В* **-ве** *понятых* – як поняті, як притомні (АЮЗР). *В* **-ве** *свидетеля* – як свідок, в характері свідка, за свідка.
Каяться – каятися, покаятися.
Квадрат – квадрат.
Квадратный – квадратовий.
Квалификация – кваліфікація, визначення, означення*.* **-ция** *договора* – кваліфікація умови (договору)*.* **-ция** *преступления* – кваліфікація злочину.
Квалифицировать – кваліфікувати, визначати, означати*.* **-ать** *как преступление* – вважати за злочин, закваліфікувати як злочин.
Квартира – житло, домівка, господа (АЮЗР, 6, I, 524; СФА, VI, 258), ква[р]тира, помешкання. *Очистить* **-ру** – покинути ква[р]тиру, звільнити приміщення, уступитися з помешкання.
Квартирант – ква[р]тирант, пожилець, (*зап.*) комірник (АЮЗР, 6, I, 212), постоялець (-льця); сусіда.
Квартирантка – пожильчиха.
Квартирник – (*работающий на дому*) домороб.
Квартирный – ква[р]тирний, комірний, житловий*.* **-ные** *деньги* – житлові гроші, гроші за ква[р]тиру, комірне. **-ный** *закон* – житловий закон. **-ная** *повинность* – житлова повинність; (*стар.*) стаційна повинність.
Квартирование – ква[р]тирування; (війська) стація.
Квартировладелец, квартирохозяин – той, що на його ім’я ква[р]тира, квартировласник.
Квартиронаниматель – той, що наймає кватиру на своє ім’я, ква[р]тиронаймач, (*зап.*) комірник.
Кверху – угору, догори*.* **-ху** *лицом* – горілиць.
Квитанционный – квитанційний, квитковий. **-ная** *книга* – квиткова книга.
Квитанция – квит (АЮЗР, 8, V, 147), квиток (КМ), квитанція. *Зачётная* **-ция** – квиток про зарахування. **-ция** *на пред’явителя* – квиток на пред’явника. *Почтовая* **-ция** – поштовий квиток. *Предварительная* **-ция** – тимчасовий квиток.
Квитаться, поквитаться – квитуватися, поквит(ув)атися (КМ).
Керосин – гас, карасин. *Хранение* **-на** *и легковоспламеняющихся веществ в неустановленных местах* – держання гасу та палкого надіб’я в непризначених для того місцях.
Кинематограф – кінематограф, кіно. **-ическое** *произведение* – кінематографічний твір.
Кинжал – кин(д)жал.
Кирпич – цегла, (одна) цеглина.
Кирпичный – цегельний, цегляний*.* **-ный** *завод* – цегельня.
Кислота – кислота. *Серная* **-та** – сірчана кислота, вітріоль, простопал, сірчаний квас, (*вульг.*) вітроголь.
Кистень – кистінь, обушок.
Кисть – (*винограда*) гроно. *К. из ниток, шнуров* – китиця, кутас. *К. руки* – п’ясть (долоня з пальцями). *К. из шерсти, щетины* – квач, щітка, (*помазок у живописца*) пензель (-зля), пензлик.
Кичиться – пишатися, (*сов.*) запишатися, бундючитися.
Кичливость – пиха, чвань (-ни), бундючливість.
Кичливый – бундючний, гордовитий, чванькуватий, пихатий.
Клад – скарб.
Кладбище – кладовище, могилки, гробовище, гробки, цвинтар, (*еврейск.*) окописько. *Старое* **-ще** – погребище.
Кладбищенский – кладовищанський, з кладовища, на кладовищі.
Кладовая – комора, хижа, спижарня.
Кладь – вантаж, вага, (по)клажа, кладь (-ди).
Класс – класа. *К. общественный* – суспільна класа, верства, (*устар.*) згромадження (КМ).

Классификация – класифікація, класифікування.
Классифицировать – класувати, класифікувати.
Классический – класичний.
Классовой – класовий.
Класть – класти, покладати, покласти. **-ть** *на счётах* – кидати (кинути) на рахівниці, викладати (викласти) на рахівниці.
Клевета – наклеп, поклеп, обмова.
Клеветать – клепати, наклепувати, кидати наклеп на кого.
Клеветник – клепач, наклепач, поклепач, обмовець (-вця).
Клеветнический – клепацький. поклепний, обмовний.
Клеймение – таврування, штемпування, значіння.
Клеймить – таврувати (худобу), штемпувати, значити, клейнити, клеймити. *Заклеймить позором* – ганьбою вкрити.
Клеймо – тавро, штемп, штамп, знак, клейно, клеймо.
Клиент – клієнт. *Документы* **-та** – клієнтові документи.
Климат – клімат, підсоння.
Климатический – кліматичний, підсонньовий.
Клиника – клініка.
Клинический – клінічний.
Клич – поклик, заклик.
Кличка – прозвання, назва, назвисько.
Клок – пасмо, жмут (волосся), клапоть (землі).
Клонить – хилити, нахиляти, нахилити, нагинати, нагнути, схиляти, схилити. **-ся** – хилитися, схилятися, гнутися. *К чему это* **-ся** – до чого воно йде (йдеться). *Дело* **-ся** *к тому* – до того йдеться. **-ящийся** – що має на меті. *Действия,* **-щиеся** *ко вреду* – вчинки, що мають пошкодити.
Клочек – жмутик, пучок (волосся), клаптик (землі).
Клуб – клуб.
Ключ – ключ (до замка); джерело, жила, живець (про воду).
Ключица – дужка, перепело.
Клясться – клястися, присягати, -ся, заприсягати, -ся, заприсягти, -ся; свідчитися (чимсь святим).
Клятва – присяга, присягання, клятьба. *Дать* **-ву** – присягтися, заприсягтися, поклястися.
Клятвенный – обітний, присяжний, під присягою. **-но** – присягаючися, за присягою. **-ное** *обещание* – присяга, заприсяжена обіцянка.
Клятвопреступление – кривоприсяга, зламання присяги.
Клятвопреступник – кривоприсяжник, присягозломник, присягопорушник.
Кляуза – клявза, неправдива, безпідставна скарга. **-ник** – клявзник.
Книга – книга, книжка. **-га** *актов гражданского состояния* – книга для актів громадянського стану. **-га** *актовая* – книга актова (*нотар., комгосп.*). *Вносить в* **-гу** – вписувати до книги, заносити в книгу. **-га** *для записи вступающих к протесту векселей* – реєстр протестованих векселів. *Доказательная сила* **-ги** – доказова вага (сила) книги. *Заборная* **-га** – набірна книжка. *Конторские* **-ги** – конторські книги. *Копирная* **-га** – копірна книга (в конторі). **-ги** *купеческие, торговые* – книги купецькі, торгов(ельн)і. *Межевые* **-ги** – межові книги. **-ги** *метрические* – книги метриків, книги ме[а]трикулярні. *Особая* **-га** *сверхурочных работ* – окрема книга позачергової праці. *Расчетная* **-га** – (роз) рахункова книжка. *Родословная* **-га** – книга родоводу. **-га** *сборов* – книга оплат.
Книгопродавец, книготорговец – книгар (-ря).
Книгохранилище – книгосховище; книгозбірня.
Книжник – книжник; учений; книгар (той, що торгує книжками).
Книжный – книжковий (формат, склад), книжний (мова); письменний (людина). **-ный** *магазин,* **-ная** *лавка* – книгарня. **-ная** *торговля* – книготорговля, торговля книжками.
Книзу – донизу, додолу.
Кнопка – кнопка, гвіздок, цвяшок.
Кнут – батіг (-тога), пуга, нагай, канчук.
Кнутовище – пужално, бичілно.
Коалиция – коаліція, спілка.
Коварный – підступний, лукавий, хитрий, нещирий, облудний.
Коварство – підступність, підступи, лукавство, хитрощі, нещирість, облуда.
Ковёр – килим.

Коврига – скиба (хліба), буханець, шматок.
Когда – коли, як, (*если*) якщо. **-гда** *бы* – коли-б, якби, якби-що. **-да** *бы то ни было* – будь-коли, коли припаде, аби-коли, хоч-би коли. **-да** *же* – а як, а коли. **-да**-*либо,* **-да**-*нибудь* – коли-небудь, аби-коли. **-да**-*то* – колись, колись-то.
Кодекс – кодекс, (*свод*) збірник (законів), (*собрание*) всезбірка. *Гражданский* **-декс** *Сов. Республик* – Цивільний Кодекс Радянських Республік.
Кодификационный – кодифікаційний.
Кодификация – кодифікація.
Кое-где – де-не-де, подекуди, місцями.
Кое-как – аби-як, як-небудь, сяк-так, ледві, так-сяк, будь-як.
Кое-кто – дехто.
Кое-что – дещо, щось, дещиця, аби-що, абищиця.
Кожа – шкура, (*зап.*) шкіра; шкураток, ремінь (-меня) (на чоботи).
Кожаный – шкуратяний, шкуряний, шкіряний, ремінний.
Кожевенный, -ный *завод* – гарбарня.
Кожный – шкурний, шкірний; нашкурній (хороби).
Козак – козак.
Козачий – козацький, козачий (ґрунти, землі).
Койка – ліжко.
Кол – кіл (*р.* кола), кілок, дрюк, дрючок, паля. *Посадить на кол* – посадити (настромити) на палю.
Колдовство – чари, чарівництво, чаклування, ворожбитство.
Колдун – чарівник, ворожбит, чаклун.
Колебание – хитання, вагання, коливання. **-ние** *цен* – хитання цін. **-щийся** – хиткий, хисткий (людина), тряский (ґрунт).
Колено – коліно; покоління. *На* **-ни** *стать* – стати навколішки, навколюшки. *Стоять на* **-нях** – навколюшках, навколішки, навколюшки стояти.
Колесить – колувати; говорити на здогад; брати на об'їздку.
Колесо – колесо, коло. *Зубчатое* **-со** – зубчате (палечне, пальцьове) колесо. *Мельничное* **-со** – млинове коло (колесо). *Маховое* **-со** – маховик, гончак (у млині). *Наливное* **-со** – корчак. *Подливное* **-со** – підспідник (у млині). *Подошвенное* **-со** – підсубійок.
Колея – колія, путь (*ж. р.*).
Количественный – числовий, чисельний, кількісний. **-но** – числово, числом, кількістю, кількісно, що-до кількости.
Количество – число, кількість. *Большое* **-во** – численність, велика кількість. *Несметное* **-во** – велика сила, незчисленна сила, безліч.
Колкий – кусливий, колючий, ущипливий.
Колкость – кусливість, ущипливість; шпигачка. *Говорить* **-ти** – ущипливі (кусливі) слова говорити, шпигачки пускати.
Коллегиальный – колегіяльний.
Коллегия – колегія.
Коллектив – колектив, товариство, спілка.
Коллективный – колективний. **-ный** *договор* – колективна умова.
Коллекция – колекція, збірка.
Коллизия – колізія, сутичка, противенство, суперництво.
Колобродить – колоброїти, броїти.
Колода – колода, колодка (дерево); колода (талія) карт.
Колодец – колодязь (-зи, *ж. р.*), криниця.
Колокол – дзвін (дзвону).
Колокольня – дзвіниця.
Колониальный – колоніяльний. **-ный** *товар* – колоніяльний крам. **-ный** *магазин* – колоніяльна крамниця.
Колонизатор – колонізатор, осадник.
Колонизация – колонізація, осадництво.
Колонист – колоніст, осадчий.
Колония – колонія, осада.
Колорит – кольорит, барвність (-ности).
Колос – колос, колосок, соб. колосся.
Колосс – велетень (-тня).
Колоссальный – колосальний, велетенський, величезний, величенний.

Колотить – бити, побити, лупцювати.
Колоть – колоти, (*сов.*) заколоти, шпигати, штрикати; рубати, (*сов.*) порубати (дрова).
Кольцо – каблучка, обручка, перстень, (*для ключей*) кільце (на ключі); кільце в ланцюгу.
Колючий – колючий, колький, шпичкуватий*.* **-чая** *проволока* – колючий дріт.
Ком, комок – грудка. *Комья* – грудки, груддя (*ед. ч. ср. р.*). *Сбиться в* **-мок** – скімшитися, склоччитися.
Команда – команда, командо (*ср. р.*), загад, наказ. *Пожарная* **-да** – вогнева сторожа, пожарна (пожежна) команда.
Командир – командир, начальник.
Командированный – відкомандирований, виряджений, висланий (ЛЗ); (*стар.*) зісланий (ЛР, 44).
Командировать – командирувати, висилати, вислати, виряджати, вирядити, виправляти, виправити*.* **-вать** *в помощь* – придати до кого (АЮЗР, 6, I, 64), вирядити на підмогу кому.
Командировка – командирування, виправа, вирядження, надіслання.
Командировочный – командирувальний (лист), вирядний*.* **-ные** *деньги* – вирядні (ком-ні) гроші.
Командный – командний, командовий, старшинський*.* **-ный** *состав* – командний, командовий склад.
Командование – командування. *Под* **-нием** – під (за) командуванням, під (за) приводом.
Командовать – командувати, старшинувати.
Комбинация – комбінація.
Комбинирование – комбінування.
Комбинировать – комбінувати, скомбінувати.
Комендант – комендант (будинку).
Комиссар – комісар
Комиссариат – комісаріят.
Комиссионер – комісіонер, фактор, посередник.
Комиссионерство – комісіонерство, факторство, посередництво. *Плата за* **-во** – факторове.
Комиссионный – комісійний*.* **-ный** *договор* – комісійна умова, умова про посередництво.
Комиссия – комісія; гурток людей для розгляду чи обміркування якогось питання чи справи; доручення (торгов[ельн]е); винагорода за виконання якогось доручення, факторове (заплатити факторове)*.* **-сия** *избирательная* – виборча комісія*.* **-сия** *контрольная* – контрольна комісія*.* **-сия** *ликвидационная* – ліквідаційна комісія*.* **-сия** *наблюдательная* – комісія для нагляду*.* **-сия** *особая* – окрема комісія*.* **-сия** *приёмная* – комісія для приймання*.* **-сия** *ревизионная* – комісія ревізійна*.* **-сия** *следственная* – слідча комісія*.* **-сия** *согласительная* – комісія поєднальна*.* **-сия** *строительная* – будівельна комісія. *Дать товар на* **-сию** – дати товар (крам) на комісію.
Комитет – комітет. *Продовольственный* **-тет** – комітет постачання.
Коммандитный – командитний*.* **-ное** *товарищество* – командитне товариство, товариство на вірі.
Комментарий – коментар (-ря), коментарій (поясне[і]ння, тлумачення).
Комментатор – коментатор.
Комментировать – коментувати (пояснювати, тлумачити).
Коммерсант – комерсант, торговельник.
Коммерция – комерція, торг, торговля.
Коммерческий – комерційний, торгов(ельн)ий*.* **-кая** *корреспонденция* – комерційне листування.
Коммуна – комуна, громада.
Коммунальный – комунальний.
Коммунизм – комунізм.
Коммунист – комуніст.
Коммунистический – комуністичний.
Комната – кімната, світлиця, покій (-ою).
Компактный – компактний (стислий).
Компанией – спільник, товариш.
Компанионка – спільниця, товаришка.
Компания – товариство, спілка, кумпанія. *Акционерная* **-ния** – акційне товариство. *Вступить, войти в* **-нию** – пристати (вступити) до товариства, до спілки.
Компенсация – компенсація (винагорода)*.* **-ция** *за неиспользованный отпуск* –

винагорода, компенсація за невикористану відпустку. **-ция** *за вред* – відшкодування.
Компетентный – компетентний (тямущий; владний щось зробити).
Компетенция – компетенція. *Это в моей* **-ции** – це до мене належить, це в моїй компетенції.
Компилировать – компілювати, скомпілювати (класти твір на підставі чужих творів, звичайно стисліший та приступніший).
Компилятивный – компілятивний.
Компиляция – компіляція, компілювання.
Комплект – комплект (повна, наперед визначена кількість людей або речей), склад.
Комплектный – комплектний.
Комплектовать – комплектувати, доповняти (до визначеної наперед кількости людей або речей).
Комплекция*, см.* **Телосложение.**
Композитор – композитор, автор музичного твору.
Композиция – композиція.
Компрометировать – компромітувати.
Компромис – компроміс (згода, поступка). *Итти на* **-мис** – іти на згоду, чим-пебудь поступаючися.
Компромисный – компромісовий.
Конвенция – конвенція (угода поміж державами). **-ция** *литературная* – конвенція літературна, про авторське право.
Конверсионный – конверсійний.
Конверсия – конверсія (заміна). **-сия** *государственных долгов* – конверсія державних боргів, заміна однієї державної позички иншою.
Конверт – конверт.
Конвоировать – конвоювати, вартувати.
Конвой – конвой, варта. *Под* **-воем** – під вартою. *Почетный* **-вой** – почет (-чту).
Конвойный – конвойний, вартовий.
Конвульсия – конвульсія, корчі, перелоги.
Конгресс – конгрес, з'їзд; збори.
Кондиция – кондиція, умова.
Кондуктор – кондуктор.
Конец – кінець, край. *В* **-це** *концов* – кінець-кінцем, на останку. *До* **-ца** – до краю, до останку, до решти, до щенту, по сам кінець. *К* **-цу** – на кінець, під кінець. *Под* **-нец** – на кінці, наприкінці, нарешті. *Приводить к* **-цу** – до краю доводити, до кінця доводити. *С* **-ца** *в* **-нец** – од краю до краю, з кінця в кінець. *Тут тебе и* **-нец** – тут тобі й край, тут тобі й капут. *Хоронить* **-цы** – ховати кінці.
Конечность – кінцевість, (рука, нога) кінцевина, кінцівка; крайниця (острова).
Конечный – кінцевий, прикінцевий; останній, остаточний (строк, термін, умова). **-ная** *цель* – остаточна мета, ціль. **-но** – звичайно, запевне, певне, а як-же.
Конический – конічний, стіжковий, гостроверхий.
Конкретный – конкретний, згуслий. **-ное** *предложение* – конкретна, певновизначена пропозиція.
Конкубинат – конкубінат (нешлюбне подружжя).
Конкурент – конкурент (суперник, супротивник).
Конкуренция – конкуренція (суперництво, супротивництво).
Конкурировать – конкурувати, іти навзаводи.
Конкурс – конкурс (збіг, суперництво). **-курс** *долговых претензий* – конкурс боргових домаганнів.
Конкурсный – конкурсовий. **-ное** *управление* – конкурсове управління.
Конница – кіннота.
Коновал – коновал.
Коновод – коновода; приводець, привідця.
Конокрад – конокрад.
Конокрадство – конокрадство.
Коносамент – коносамент (спис вантажу, прийнятого на корабель для перевозу; те саме, що й накладна на залізниці).
Консилиум – консиліум (нарада).
Консолидация – консолідація (перетворення кількох старих державних боргів на один новий, щоб або спростити рахівництво, або зменшити відсоток за них (конверсія), або

зробити з боргу вічну ренту. Такі борги, що з ними зроблено консолідацію, звуться консолідованими боргами, фондами, облігаціями або консолями).
Консолидированный – консолідований (борг).
Консоль – консоль.
Конспект – конспект, огляд, скорочений виклад (промови, лекції, статті).
Конспиративный – конспіративний.
Конспирация – конспірація.
Конспирировать – конспірувати.
Констатировать – констатувати, присвідчити.
Конституционный – конституційний.
Конституция – конституція (основний закон про державний устрій).
Консул – консул.
Консульский – консульський.
Консульство – консульство, консулат.
Контакт – контакт, близьке доторкання.
Конто – конто, рахунок.
Контокорренто – контокоренто (біжучий рахунок).
Контокоррентный – контокорентовий.
Контора – контора, бюро (*р.* бюра). *Банкирская* **-ра** – банкірська контора. **-ра** *об'явлений* – бюро оповісток, оголошень. *Справочная* **-ра** – інформаційне бюро, контора для справок.
Конторский – конторський (книга, праця).
Контрабанда – пачкарство, контрабанда. *Заниматься* **-дой** – пачкарювати, провадити контрабанду.
Контрабандист – пачкар (-ря), контрабандист.
Контрабандный – пачкарський, контрабандовий. **-ный** *товар, „контрабанда“* – пачкарський крам, контрабанда.
Контрагент – контрагент, сторона в контракті.
Контракт – контракт, договір, умова. *Заключить* **-акт** – зробити контракт, скласти умову, зробити договір, умовитися, договоритися.
Контрамарка – контрамарка (квиток).
Контраст – контраст (протилежність, противність).
Контрафакция – контрафакція (самовільний передрук без згоди автора й без зазначення його ймення).
Контрибуция – контрибуція.
Контролёр – контролер (перевірник, наглядач).
Контролировать – контролювати, перевіряти, перевірювати, наглядати, повіряти (КМ).
Контроль – контроль (перевірка, нагляд).
Контрольный – контрольний (апарат).
Контрреволюционный – контрреволюційний (вчинок).
Контрреволюция – контрреволюція.
Контры – контри (неприязнь). *Быть в* **-рах** – бути в контрах.
Контузить – контузити, вдарити, вдаряти імпетом.
Контур – контур (зарис).
Конура – будка, халабудка.
Конус – конус (стіжок).
Конференция – конференція, збори.
Конфиденциальный – конфіденцій[яль]ний (довірочний, таємний). **-но** – конфіденцій[яль]но (довірочно, таємно).
Конфискация – конфіскація (відібрання на потреби держави усього чи частини майна від злочинця).
Конфисковать – конфіскувати, сконфіскувати (відібрати майно на державу).
Конфликт – конфлікт, сутичка (суперечка, незгода).
Конфликтный – конфліктовий. *Контрольно-***конфликтная** *комиссия* – контрольно-конфліктова комісія.
Концерт – концерт; порозуміння, спільна згода. **-ерт** *европейских держав* – європейський концерт (спільність європейських держав у якому-небудь політичному питанні).
Концессионер – концесіонер.
Концессия – концесія (дозвіл з боку уряду мати підприємство державного значіння – залізниці, фабрики, то-що).
Кончать, -чить – кінчати, скінчити. **-ся** – минати, минутися; (*умирать*) конати, сконати,

упокоїтися.
Кончина – кінець, смерть, (с)конання, упокоїння.
Конюшня – станя, стайня, конюшня.
Кооперативный – кооперативний (товариство).
Кооператор – кооператор.
Кооперация – кооперація. **-ция** *кредитная* – кооперація кредитова. **-ция** *потребительская* – кооперація споживча. **-ция** *сельскохозяйственная* – кооперація сільсько-господарська.
Координация – координація.
Координировать – координувати (дію), погоджувати з иншими діями, упорядковувати щось згідно з чим.
Копи – копальня. *Железные* **-пи** – рудня. *Известковые* **-пи** – вапнярка. *Соляные* **-пи** – солониця, солярня.
Копилка – скарбничка (на гроші).
Копировальный – копіювальний (папір).
Копирование – копіювання.
Копировать, скопировать – копіювати, скопіювати.
Копить, скопить – збирати, зібрати, збивати, збити (гроші).
Копия – копія (АЮЗР, 8, V, 81), спис, відпис з чого.
Копна – копиця.
Корабельный – кораблевий. **-ные** *документы* – кораблеві документи. **-ная** *крепость* – кораблева кріпость, патент на плавбу та ин.
Корабельщик – корабельник.
Кораблекрушение – розбиття корабля, корабельне потрощення. *Потерпеть* **-ние** – потрощитися.
Корабль – корабель (судно, що підіймає не менш як 100 тонн вантажу).
Кораллы – коралі, намисто.
Кордон – кордон (сторожа, щоб захищати державу або певну місцевість од несподіваного нападу, від пошести, то-що), побережники.
Коренной – корінний, ґрунтовний. **-ной** *житель* – тубілець (*мн.* тубільці), тутешній з дідапрадіда.
Корень – корінь. **-ни** – коріння (*ед. ср. р.*).
Корзина, корзинка – кошик, кіш, (з лози) лозаник, (з лик. з ременю) козуб, козубенька, (з соломи) солом'яник.
Корм – корм, харч, їжа, пожива, обрік (коням). *Подножный к.* – паша.
Корма – корма (в пароплава); керма, стерно.
Кормилец – годівник, (*ж. р.* -ниця), годувальник.
Кормить – годувати, нагодувати, кормити, накормити; харчувати, прохарчувати. **-ся** – годуватися, кормитися, харчуватися, живитися. **-щие** *грудью женщины* – жінки, що самі годують дітей.
Кормление – годування. **-ние** *грудью младенцев* – годування дітей грудима.
Кормовой – харчовий, кормовий. **-вые** *деньги* – харчове, харчові гроші, (*устар.*) стравне, стравні гроші.
Кормчий – керманич, стерничий, стерник.
Коробка, короб – коробка, (з луба) козуб, козубенька.
Коровник – хлів, корівник.
Коромысло – коромисло.
Короткий – короткий, недовгий, близький (строк).
Корпорация – корпорація.
Корпоративный – корпоративний.
Корректор – коректор (виправщик), справця (*стар.*).
Корректура – коректа (виправляння). **-ру** *держать* – корегувати, коректувати (виправляти).
Корреспондент – кореспондент (торгов(ельн)ий); дописувач (в газету).
Корреспонденция – кореспонденція, листування; (*газетная*) допис. *Вести* **-цию** *с кем* – листуватися з ким. *Торговая* **-ция** – торгов(ельн)а кореспонденція, (торгов(ельн)е листування).
Корреспондировать – листуватися (з ким); дописувати (в газети).
Коридор – коридор.
Корчевание – корчування, корчівля.

Корчевать – корчувати (ліс).
Корчемничать – корчмарювіти, шинкарювати.
Корчемничество – корчмарювання, шинкарювання; корчмарство.
Корчемный – корчемний. **-ная** *стража* – корчемна сторожа. **-ный** *товар* – корчемний крам.
Корчма – корчма, оранда (*стар.*); шинок, шинк.
Корыстный – користовний, корисливий. *Убийство из* **-ных** *видов* – вбивство для власної користи, з користовних виглядів.
Корыстолюбивый – користолюбний, грошолюбець (-бця), жадний до грошей.
Корыстолюбие – грошо[користо]любство, користовність.
Корысть – власна користь, зиск.
Косвенный – посередній (податок, довід); побічний (довід), (*грамм.*) непрямий. **-но** – посередньо,
Космический – космічний (світовий).
Космос – космос (всесвіт).
Коснеть – нидіти.
Косность – інерція (непорушність).
Косноязычный – недоріка, гугнивий.
Коснуться – торкнутися, доторкнутися, доткнутися, черкнутися.
Косный – інертний (непорушний).
Костенеть, окостенеть – костеніти, закостеніти, клякнути, заклякнути, дубіти, задубіти.
Костер – огнище, багаття, (в)огонь, жариво (що тільки тліє).
Костыль – милиця, костур; цвях. гвіздок.
Кость – кістка. *Игра в* **-ти** – гра в кості.
Костюм – убрання, вбрання (костюм).
Костяк – кістяк.
Костяной – кістяний.
Косяк – одвірок (у дверях), лутка (у вікні); косяк (коней).
Котел – казан, чавун, баняк, котел (*р.* кітла).
Котельный – казановий; кітлярський (-ська професія). **-ный** *мастер* – кітляр. **-ное** *производство* – кітлярство.
Котловина – улоговина, видолинок, яма; ковбаня.
Котомка – торба, торбина, клунок, (на обидва боки) сакви.
Кофта – юпка, юпчина, (на хутрі) кожушанка, хутрянка.
Кочан – головка (капусти).
Кочевать – кочувати, неосіло жити, таборувати.
Кочевник – кочовик.
Кочевой – кочовий, мандрівний, перехожий.
Кочегар – кочергар.
Коченеть, закоченеть – клякнути, заклякнути, дубіти, задубіти.
Кочерга – коцюба (часом із дерев'яним держалном), кочерга (залізна).
Кочка – купа, купина, (*твёрдая*) груда, грудка, (*собир.*) груддя.
Кошелек – гаман, гаманець (-нця), капшук, калитка, (в поясі) черес.
Кошение, косьба – косіння, кошення. *Время* **-ния** *сена* – косовиця.
Кощунственный – блюзнірський, кощунний.
Кощунство – блюзнірство, кощунство.
Кощунствовать – блюзнити, блюзнувати, кощунити. **-щий** *(человек)* – блюзнір, кощунник.
Краденый – крадений, викрадений, покрадений. *Заведомо* **-ный** – свідомо крадений. *Покупать заведомо* **-ное** – купувати свідомо крадене. *Сбывать* **-ное** – переводити (по) крадене. *Сбытчик* **-ного** – переводчик.
Краеугольный – кутній, наріжний; основний. **-ный** *камень* – кутній, наріжний камінь.
Кража – крадіж (ЛР, 44), крадіжка, кража (АЮЗР, 6, I, 531), злодійство (ЧСР; СФА, VI, 143), покрадення (ЛР, 44). **-жа** *документов* – крадіж документів. **-жа** *со взломом* – крадіж з поломом.
Край – край, кінець; країна, сторона, берег, пруг, вінця (*р.* -нець), руб, рубець (у лінійки).
Крайний – крайній, скрайній, надзвичайний, надмірний. **-ний** *срок* – кінцевий, останній реченець, строк. *По* **-ней** *мере* – принаймні, принайменше. **-не** – надто, аж надто, над міру, надзвичайно
Крайность – крайність, надмірність, скрута, притуга, нужденність. *Кража совершена по* **-сти** – крадіж учинено з великої нужди.

Крамола – крамола, колотнеча, розрух (ЖО, 77).
Крамольник – крамольник, колотник, бунтар (-ря), бунтівник, баламут(а).
Крамольный – крамольний, бунтівничий, бунтовливий.
Кран – крант, крент, (*трубка*) руля, рулька.
Крап – (в картах) цяткування, крапа.
Краплёный – цяткований, поцяткований, крапаний. **-ные** *карты* – цятковані карти, поцятковані карти, крапані карти.
Краса, красота – врода, краса, вродливість (-ости), (*изящ.*) гожість.
Красивый – гарний, вродливий, хороший, красний, красивий, (*изящ.*) гожий.
Красильня – красильня, фарбарня, фарбівня.
Красильный – красильний. **-ное** *вещество* – красильне надіб'я.
Красить – красити, покрасити, фарбувати, пофарбувати, малювати, помалювати, розмальовувати, розмалювати.
Краска – краска, барва, фарба.
Краснеть, покраснеть – червоніти, почервоніти, (*иронич.*) пекти раки, напекти раків.
Красноармеец – червоноармієць (-йця).
Красноречивый – красномовний, промовистий.
Красноречие – красномовство.
Краснота – червоність (-ности).
Красный – червоний. **-ное** *словцо* – прикладне слівце, дотеп, прикладка, дотепне слівце. **-ная** *строка* – новий рядок, червоний рядок, абзац.
Красочный – барвистий, кольористий, мальовничий.
Красть, украсть – красти, вкрасти, украсти, (*быть вором*) злодіювати, злодіячити. -ся (*подкрасться*) – крастися, підкрадатися, підкрастися, закрадатися, закрастися.
Краткий – короткий, стислий. **-ко**, *вкратце* – коротко, стисло.
Кратковременность – короткочасність, недовгочасність.
Кратковременный – короткочасний, недовгочасний.
Краткосрочный – короткостроковий, на короткий строк (зобов'язання, вексель, борг), короткотерміновий.
Краткость – короткість, стислість, (*лаконичность*) корота.
Кратная сделка – кротна оборудка (угода) – угода (оборудка) на різницю в курсі валюти між днем, коли складено угоду, і днем виконання її.
Кредит – кредит (віра, борг). *Брать в* **-дит** – брати набір. *В* **-дит** – на віру, на-повір, набір, на борг (АЮЗР, 8, V, 135). *Мелкий* **-дит** – дрібний кредит. *Открыть* **-дит** – одкрити, відкрити кредит. *Отпускать (товар) в* **-дит** – давати, дати набір. *Сверхсметный* **-дит** – понадобрахунковий, понадсмітний, понадкошторисний кредит. *Учреждения мелкого* **-та** – (установи) заклади дрібного кредиту.
Кредитив – кредитива (вірча грамота послові, доручення банкові виплатити певну суму грошей).
Кредитный – кредитовий. **-ный** *билет* – кредитовий білет. **-ное** *учреждение* – кредитова установа, кредитовий заклад.
Кредитовать – кредитувати кого (позичати кому), набір давати, дати, навіряти, навірити, боргувати. **-ся** – кредитуватися, позичати в кого, на віру брати, на віру взяти, набір брати, набір узяти.
Кредитор – кредитор (віритель, позичальник, позичник). **-тор** *личный* – кредитор особистий, персональний (кредитор без майнового забезпечення). *Наличный* **-тор** – присутній (наявний) кредитор. *Неудовлетворённый* **-тор** – незаспокоєний кредитор, незавдовольнений кредитор. *Удовлетворённый* **-тор** – заспокоєний кредитор.
Кредитоспособность – кредитоздатність (платність, виплатність).
Кредитоспособный – кредитоздатний (платний, виплатний).
Крейсер – крейсер, кружівник, кружляк.
Крейсировать – крейсувати (кружати, кружляти).
Кремень – кремінь, камінь (*р.* каменя).
Кремнёвый – кремінний.
Крепить – крі[е]пити, скрі[е]пляти, скрі[е]пити, зміцняти, зміцнити. *Крепление* – (*в нефтяных, напр., скважинах*) скріпа, закріпа.
Крепкий – міцний, кріпкий, здоровий, сильний, дужий. **-кие** *напитки* – міцні трунки, міцні питва, (*стар.*) п'яні браги (ЛИМ, 34). **-кий** *на ухо* – не дочуває, глухенький. **-кий** *сон* – міцний, твердий сон. **-ко** – міцно, кріпко, цупко, здорово, сильно, дуже. **-ко** *на* **-ко** – дуже сильно, міцнісінько.

Крепостной – кріпосний (район); кріпацький (стан); крепак (людина). **-ной** *акт* – кріпосний акт, акт твердости (ЛР, 44); затверджений акт. **-ная** *пошлина* – кріпосна оплата, оплата акту твердости. **-ной** *реестр* – реєстр нерухомого майна, маєтковий реєстр. **-ное** *свидетельство* – кріпосне свідоцтво, (*стар.*) давненний запис. **-ная** *книга* – книга виписів на нерухомість. **-ное** *состояние* – крепацтво, панщина. *Уничтожение* **-ного** *акта (отмена крепостного права)* – скасування крепацтва.
Крепость – міць (*р.* моци), міцність, сила, твердість (ЛР, 44); кріпость; фортеця, твердиня. (*устар.*) тверджа (АЮЗР, 6, VI, 377). *Закладная* **-пость** – заставний лист, заставна. *Купчая* **-пость** – купча, купча кріпость (ЧСР), твердість (ЛР, 44).
Крестец – криж, крижі.
Крестный (*ход*) – процесія, (хресний) похід; обходження (навкруги церкви).
Крестообразно – навхрест, нахрест, хрест-навхрест.
Крестьянин – селянин, (*руссизм*) крестьянин (КМ).
Крестьянка – селянка, (*русс.*) крестьянка (КМ).
Крестьянский – селянський, (*русс.*) крестьянський. (КМ). [Селянський будинок, *сокращённо* сельбудинок].
Крестьянство – селянство, сільські люди.
Кривизна – кривина, кривизна.
Кривить, покривить – кривити, скривити, карлючити, скарлючити. **-ть** *душою* – кривити душею, кривдити (ламати) душу, брати гріха на душу.
Кривляться – викривлятися.
Криво – криво, косо, навскоси; неправдиво, не по правді.
Кривоглазый – сліпоокий, кривоокий.
Криводушие – криводушність (-ности).
Криводушный – криводушний.
Кривой – кривий, скривлений, покривлений. **-вой** *на один глаз* – на одне око кривий; одноокий.
Кривосудие – кривдний суд.
Кризис – криза. *Промышленный* **-зис** – промислова криза. *Финансовый* **-зис** – фінансова криза. *Экономический* **-зис** – економічна криза.
Крик – крик, покрик, (коли кричать кілька людей) галас, галасування, (з плачем) вереск, репет, репетування, лемент.
Крикливый – крикливий, галасливий, горлатий, пащекуватий.
Крикун – крикун, горлань, горлач, верескун, пащекун, галакало.
Криминал – кримінал (злочин).
Криминальный – кримінальний (злочинний).
Кристалл – кристаль, кришталь, скалка льодова.
Кристаллизовать – кристалізувати, кришталювати.
Кристаллический – кристалічний, кришталевий.
Кристальный – кришталевий. **-но** *чистый* – чистий як кришталь.
Критерий – критерій (міра, підстава, ознака).
Критик – критик, (*неприязненный*) осудник, судисвіт.
Критика – критика, розбір, розгляд (твору); осуда (людини).
Критиковать – критикувати, розбирати, розглядати; судити, ганити.
Критический – критичний (стаття); осудливий, глумливий. **-кое** *положение* – критичне становище, скрута, скрутне становище. **-кое** *состояние* – критичний стан. **-ки** – критично, по-критичному (ставитися до кого, до чого).
Кричать, крикнуть – кричати, крикнути, гукати, гукнути; (дуже) галасувати; (з плачем) лементувати; (верескливо) верещати, (сварячись) гримати на кого. **-чать** *караул* – пробі кричати, ґвалт кричати.
Кров – захист, притулок, пристановище; покрова.
Кровавый – кривавий. **-вая** *месть* – кривава по[і]мста.
Кровать – ліжко, постіль, постеля.
Кровельщик – покрівляний майстер, вкривальник, критник, (соломою) пошивальник, (ґонтом) ґонтар, (залізом, бляхою) бляхар.
Кровеносный – кровоносний. **-ный** *сосуд* – жила.
Кровля – покрівля, верх, дах; стріха (солом'яна або очеретяна).
Кровность – кревність, покревність (споріднення).
Кровный – (по)кревний. **-ные** *деньги* – кривавиця. **-ная** *месть* – пімста за кров. **-ная** *обида* – пекуча образа. **-ный** *родственник* – кревний, кревняк. **-ное** *родство* – кревне

спорідненння, покревність.
Кровожадность – кровожерність, кровожадність, хижість, хижацтво.
Кровожадный – кровожерний, кровожадний, хижий.
Кровоизлияние – вилив крови, крововилив.
Кровообращение – кровобіг.
Кровопийца – кровопивець (-вця), глитай, павук, п’явка.
Кровоподтёк – синяк, (*стар.*) синя рана (АЮЗР, 6, І, 100, 509, 174).
Кровопролитие – кровопролиття, кроволиття.
Кровопролитный – кривавий (бій), кроволитний.
Кровопускание – кровопуск, кровопускання.
Кровосмеситель – кровомісник, кровозмішник.
Кровосмешение – кровозмішення, кровомістcounter.
Кровотечение – кровотеча, кровотіч. *Остановить* **-ние** – кров затамувати. *Кровоточащая рана* – рана кривава (АЮЗР, 6, V, 187), *или* кровава (АЮЗР, 6, І, 100).
Кровохаркание – кровохаркання.
Кровь – кров, крівля, руда юшка, (*лимфа*) пасока. *Избить в к.* – об’юшити. *Истекать* **-вью** – сходити, зійти кров’ю. *Нажитое* **-вью** – кривавиця.
Кровянистый – кривавистий.
Кровяной – кров’яний, рудяний. **-ные** *пятна* – кров’яні, рудяні плями.
Кропотливый – копотний, копотливий, марудний, морочливий (справа), забарний, загайний.
Кроткий – тихий, смирний, лагідний, плохий.
Кротость – тихість, смирність, лагідність, плохість.
Крошить – кришити, покришити, сікти, посікти.
Круг, кружок – коло, круг, кружок, кружало; обід, обідець; обсяг; гурт, гурток (молоди). *К. деятельности* – ділокруг, обсяг діяльности. *В своём* **-гу** – поміж своїми, у своєму гурті. *В семейном* **-гу** – в ріднім колі. **-ки** *устраивать* – закладати гуртки, гуртуватися (в кола).
Круглый – круглий. **-лый** *год* – увесь, цілий, цілісінький рік. **-лый** *сирота* – кругла сиротина. **-лая** *сумма* – рівна сума, кругленька сума.
Круговой – круговий, гуртовий. **-вая** *ответственность* – солідарна, кругова відповідальність. **-вая** *порука* – кругова порука (всі за одного – один за всіх).
Кругозор – круговид, кругогляд. *С широким* **-ром** – широкоглядний (людина), людина широкого погляду.
Кругом – навкруги, навколо, круг (мене), кругом. *В* **-вую** – кружка, кружком, кружкома.
Кружевной – мережівний, меріжковий.
Кружево – мережка, мережево.
Кружить, -ся – кружляти, крутити, -ся, закрутити, -ся, вертіти, -ся, завертіти, -ся; (в дорозі) кругляти, колувати; (про голову) морочити, -ся, заморочити, -ся, крутити, -ся, закрутити, -ся; чманіти.
Кружка – кварта (1/10 відра), кухоль, кухлик, збанок, водянчик, відерко, кінва, коновка; (щоб збирати гроші) карнавка, скарбничка, скарбонка. **-ный** *сбор* – карнавочний (карнавковий) збір, збирання в карнавку.
Крупный – великий (підприємство); більший, здоровий (людина), дорідний (слива, вишня). **-но** *говорить* – гостро говорити, говорити з серцем (з пересердям).
Крутизна – крутість, (*обрыв*) круча.
Крутить, закрутить, -ся – крутити, -ся, закрутити, -ся, звивати, -ся, звити, -ся, сукати (нитки), -ся, зсукати, -ся.
Крутой – крутий (гора); прикрий (гора); твердий (людина).
Крушение – розбиття (поїзду), потрощення, зруйнування. *Потерпеть* **-ние** – розбитися, потрощитися.
Крылатый – крилатий (слово), криластий (що має великі крила).
Крыло – крило (*мн.* крила).
Крылышко – крильце, крилечко (*мн.* крильця, крилята, крилечка).
Крыльцо – ґанок, присінок.
Крыть – крити, вкривати, настелювати, ушивати (крівлю); бити (про карти); ховати, переховувати (про речі). **-ся** – таїти, таїтися, ховатися.
Крышка – покришка, віко (у діжі, в бодні), верх, покрива, покривка, накривка.
Крюк – гак, гачок.
Крючкотвор – крутій, крючок.
Крючкотворство – крутійство, крутанина, закарлюки.

Кряж – окоренок, пень, прикорень; пасмо (про гори).
Кряжистый (*человек*) – кремезний (людина).
Кряхтеть – кректати, кректіти.
Кстати – до речи, до діла, до слова, до ладу.
Кто – хто. *Кто-бы ни был* – хоч-би хто був, хто-б не був. *Кто-либо, кто-нибудь, кто ни есть* – хто-небудь, будь-хто, аби-хто. *Кто-то* – хтось.
Куб – куб (геометр.), стіс (дров, *р.* стосу); лембик (перегонний).
Кубический – кубічний.
Кувшин – глек, глечик, гладуш, гладущик, (круглобокий) гладишка.
Куда – куди, (*каким путём*) кудою. **-да**-*либо,* **-да**-*нибудь* – куди-небудь, кудись. **-да** *ни на есть* – аби-куди. **-да**-*то* – кудись, десь.
Кудрявый – кучерявий, (про мову) вузлуватий.
Кузнец – коваль.
Кузнецкий, кузнечный – ковальський (цех).
Кузнечество – ковальство, ковалювання. *Заниматься* **-вом** – ковалювати.
Кузница – кузня, ковальня.
Кукиш – дуля, фига (хвига).
Кулак – кулак; глитай, жмикрут, дерилюд, куркуль. **Кулачный** – кулачний (право). **-ный** *бой* – кулачки. **-ным** *боем* – навкулачки (битися).
Кулисы – куліси, лаштунки.
Культ – культ, релігія. *Отправление* **-та** – релігійна одправа, релігійне одправляння. *Служитель* **-та** – служитель культу.
Культивировать – культивувати, обробляти (землю), розводити та виховувати (рослини, тощо), плекати.
Культовой – культовий. **-вое** *имущество* – культове, богослужбове майно. *Публично* **-вые** *церемонии* – прилюдні культові, релігійні церемонії.
Культура – культура.
Кумовство – кумівство, приятельство.
Купальня – купальня.
Купанье – купання, купанка. **-нья** – купелі.
Купающийся, купающаяся – купальник, купальниця.
Купец – купець, крамар, (*стар.*) гість (ЮГ, І, 13).
Купеческий – купецький (АЮЗР, 8, V, 145), крамарський.
Купечество – купецтво.
Купить, покупать – купити, купувати. **-пить** *по случаю* – купити з оказії, випадково.
Купленный – покуплений, (*покупной*) купований.
Купля – купівля. **-ля** *на наличные деньги* – купівля за готівку, за готові гроші. **-ля**-*продажа* – купівля-продаж. **-ля**-*продажа в кредит с рассрочкой платежа* – купівля-продаж на виплат.
Купол – баня, маківка (на будівлі).
Купон – купон (одрізок).
Купонный – купоновий (аркуш).
Купчая (*крепость*) – купча (СФА, VI, 300). *Главная выпись* **-чей** *крепости* – головний випис з купчої. *Содержание и условия купчей* **-сти** – зміст та умови купчої. *Утверждение, уничтожение купчей* **-сти** – затвердження, скасування купчої.
Куратор – куратор (член конкурсового управління), піклувальник.
Курган – могила; копець межовий; кучугура (з снігу, з піску).
Курение – куріння, паління, палення. **-ние** *табаку* – куріння (палення, заживання) тютюну.
Курень – курінь (*р.* куреня).
Курить – курити, палити тютюн, заживати тютюну; гнати (горілку).
Курс – курс, напрямок. *К. золотого рубля* – курс (ціна) золотого карбованця. *К. государственной политики* – курс (напрямок) державної політики. *К. наук* – курс (обсяг) наук.
Курсовой – курсовий (ціна).
Куртаж – куртаж (факторове).
Куртажный – куртажний (факторовий).
Куртка – куртка; кожанок.
Куры – кури (курей) (*ед.* курка). *Строить* **-ры** – підлабузнюватися, бісика пускати.
Курьез – курйоз, куріоз (дивовижа, кумедія).

Курьезный – курйозний, куріозний, дивовижний (кумедний).
Курьер – кур'єр, курієр (гінець, посланець), вістовець. *Дипломатический* **-ер** – дипломатичний кур'єр. *Специальный* **-ер** – спеціяльний, нарочитий кур'єр (вістовець).
Курьерский – кур'єрський.
Курятник – курник, (*клетка*) куча.
Кусать, -ся – кусати, -ся, вкусити, -ся, гризти, -ся, угризти, -ся. **-щийся** – кусливий, кусючий (пес).
Кусковой – грудковий, грудками (цукор).
Кусок – кус, кусок, кусень, шмат (СФА, VI, 451), шматок, скиба, скибка, окраєць (хліба); дрібок (соли); шмат, шматок, кавалок, кавалочок, скиба (землі); грудка (масла, каші, цукру); клаптик (паперу); шкурат, шкураток (шкури); клапоть, клаптик, шматина (тканини).
Куст – кущ.
Кустарник – чагарник, чагарі, кущі; (у болоті) байрак.
Кустарный – кустарний. **-ный** *промысел* – кустарний, хатній, домашній промисел, (дрібне), хатнє, домашнє виробництво. **-ные** *изделия* – кустарні, хатні, домашні вироби; домотканий (полотно); домодільний (сукно). **-но**-*промышленный* – кустарно-промисловий.
Кустарь – кустар (-ря), хатній (дрібний) вирібник.
Кутёж – гульба, гульня.
Кутерьма – гармидер, розгардіяш, шарварок, буча.
Кутила – гультяй, гуляка, гульвіса.
Кутить, закутить – гуляти, загуляти, пити-гуляти, запити-загуляти, гультяювати, бенькетувати.
Кухарка – куховарка, кухарка. **-кин** – куховарчин. **-кины** *дети* – куховарчині діти, «кухарченята».
Кухня – кухня, пекарня.
Кухонный – кухняний, кухонний.
Куча – купа, куча, (хворосту, лому) валява, (буряків) бурт.
Кучер – візник, [ф]хурман, погонич, машталір.
Кушак – пояс, черес.
Кушанье – страва, їжа, наїдки, потрава, варево.
Кушать – їсти, поїсти, живитися, підживитися, годуватися, нагодуватися, кормитися, покормитися, хліба-соли вживати. **-те!** – призволяйтеся, живітеся, трапезуйте, споживайте (на здоров'я)!
Лабиринт – лабірінт, безвихідь (все складне, заплутане).
Лаборатория – лабораторія (хімічна).
Лавка – крамниця. *Книжная* **-ка** – книгарня. *Кооперативная* **-ка** – кооперативна крамниця. *Меняльная* **-ка** – міняльня. *Открыть (основать)* **-ку** – закласти (заложити) крамницю. *Потребительская* **-ка** – споживча крамниця.
Лавочник – крамар (-ря).
Лавочница – крамарка, (*жена*) крамариха.
Лавочный – крамний, крамовий.
Лавчонка – крамничка, (*ларь*) рундучок.
Лагерный – лагерний, таборовий, обозний (*стар.*).
Лагерь – лагер, табор, обоз. *Расположиться* **-рем** – отаборитися, табором, обозом стати. *Стоять* **-рем** – табором стояти, таборувати, обозом стояти.
Лад – лагода, злагода, згода; лад (порядок). *Жить в* **-ду** – жити в злагоді, у згоді. *Музыкальный л.* – музичний лад.
Ладить – лагодити, полагодити, ладнати, поладнати, лаштувати, полаштувати, єднати, поєднати, (*соглашаться*) згоджуватися, годитися, згодитися, умовлятися, умовитися. *Дело* **-ся** – справа налагоджується. *Они не* **-дят** *между собою* – між ними незлагода, між собою не миряться. *Он со всеми* **-дит** – він зо всіма в добрій згоді.
Ладно (*жить*) – лагідно, в ладу, в згоді, у згоді (жити); (хорошо) добре, гаразд.
Ладонь – долоня.
Лаж – лаж, промінне (надбавка, коли міняють одні гроші на другі, що мають більшу ціну або краще ходять).
Лажный – лажевий; промінний (про гроші).
Лазарет – лазарет, шпиталь, лікарня.
Лазейка – лазія, лазівка, вилазка, пролазка, дірка.
Лазутчик – лазутчик, пластун, вивідач.

Лай – гавкання, брехання, гавкотня (собача).
Лакомиться, полакомиться – ласувати, поласувати.
Лакомка – ласун, ласунка (ж.), ласуха, ласій, ласійка (ж.).
Лакомство – ласощі, лагоминки, смакощі.
Лакомый – ласий, (*стар.*) сласний.
Лаконизм – лаконізм, корота, короткомовність, стислий, ясний вислів (-ову).
Лампа – лямпа. *Опустить огонь в* **-пе** – прикрутити лямпу. *Поднять огонь в* **-пе** – підкрутити лямпу.
Ларец, ларчик – скринька, шкатул(к)а.
Ларь, ларёк – скриня, (*лавчёнка*) рундук, палуба.
Ласка – ласка, прихилля, ласкавість; милування, милощі, голублення.
Ласкательство – облесність, підлещування, лащення.
Ласкать – ласкати, голубити, милувати, пестити, (*про собак*) лащити. **-ся** – лащитися, ластитися, підлизуватися, підлещуватися, підлабузнюватися, підлабузнитися.
Ласковость – ласкавість, прихильна поведінка.
Ласковый – ласкавий, прихильний. **-во** – ласкаво, прихильно.
Лацкан – лацкан, одворот (в одежі).
Лачуга, лачужка – хатина, хатинка, хатчина, халупа, халупка.
Лаять – гавкати, загавкати, брехати, забрехати.
Лганьё – брехання; брехня, брехні.
Лгать – брехати, казати неправду; (инколи) побріхувати; (за ким иншим) підбріхувати.
Лгун, лжец – брехун, брехач, плетюга; (той, що багато бреше) стобреха; (той, що помагає брехати другому) підбрехач.
Лгунишка – брехунець (-нця), брехачка (*общ.*).
Лгунья – брехуха, брехачка, брехунка.
Лебезить – лабузнитися, підлещуватися (до кого); крутитися, звиватися, увихатися коло кого, дрібцювати (перед ким).
Левша – лівша, лівак, лівшун, шульга, манько.
Легализация – легалізація (узаконення).
Легализовать – легалізувати (робити законним).
Легальный – легальний, законний, закономірний.
Легат – легат (наказ в духівниці, щоб спадкоємець видав тій чи иншій особі або установі певну суму грошей або певну кількість речей); посол, посланець (-нця).
Легатарий – легатарій (той, кому спадкоємець, на підставі духівниці, повинен видати певну суму грошей або певну кількість речей).
Легенда – легенда (байка).
Легкий – легкий, полеткий; (хід) вільний, повільний. *Женщина* **-го** *поведения* – повія, полегка жінка. **-ко** – легко. *Ему* **-че** *сделалось* – йому полегшало, легше стало.
Легковерие – легковірність (-ности).
Легковерный – легковірний, легкий на віру.
Легковесный – легкий на вагу, легкуватий.
Легковой – легкий, легкотяглий. **-вой** *извозчик* – дрожкар.
Легковоспламеняющийся – легкогорючий, палкий, займистий. **-щееся** *вещество* – палке надіб’я.
Лёгкое – легке, легені.
Легкомысленность – легкодумність, нерозважність.
Легкомысленный – легковажний, легкодумний.
Легкомыслие – легковажність, легкодумство.
Лёгкость – легкість, легкота.
Лёд – лід, крига; (на дорозі) голощік (-щоку).
Леденеть, оледенеть – леденіти, зледеніти, крижніти, кригою взятися, клякнути, заклякнути, дубіти, задубіти, холонути, захолонути (про тіло).
Ледник – льодівня, лідник, лідниця (де складають лід); льодовець, крижана річка (на горах).
Ледовщик, ледовоз – льодівник, бительник.
Лежалый – злежалий, завалящий, злеглий.
Лежание – лежання, лежанка, лежня.
Лежать – лежати. *Лежа* – лежма, ліжма, лежачи, навлежачки. **-жать** *пустым, не возделываться (про землю)* – вакувати (АЮЗР, 6, I, 343).
Лежебок – лежень (*р.* лежня), лежун, лега, легенда, вайло.

Леже́нь (у будівлі) – лежень, легар, підвалина.
Лезвие – лезо, лезво, гострій.
Лезть – лізти, злазити, злізти, вилазити, вилізати, вилізти; (на гору) дертися, здертися, пнутися, спинатися, зіп'ятися. **-ть** *на четвереньках* – рачки лізти, рачкувати.
Лекарка – лікарка.
Лекарственный – лікарственний, цілющий. **-ное** *вещество* – лікарственне надіб'я. **-ные** *травы* – цілющі рослини, трави.
Лекарство – ліки, лікарство.
Лекарь – лікар (-ря). **-рем** *быть* – лікарювати.
Лексикон – лексикон (словник).
Лекция – лекція. **-цию** *читать* – лекцію читати про що, викладати що.
Ленивец, лентяй – лінюх, ледащо (*ср. р.*), ледащиця, ледар (-ря), лежень (*р.* лежня), лега, ледач (*ж. р.*), ледацюга, нероба, вайло.
Ленивый – лінивий, ледачий, ледащий.
Лениться – лінуватися, ледарювати, байдикувати.
Леность, лень – лінощі, ледарство. *Л. напала* – лінощі (баглаї) обсіли.
Лента – стрічка, стьожка, (широка) бинда; смуга.
Лепетать – лопотати, лопотіти, белькотати, белькотіти.
Лепить – ліпити, зліплювати, зліпити.
Лепка – ліпіння, ліплення.
Лес – ліс. *Поделочный л.* – надібок. *Самовольная порубка* **-са** – самовільний поруб лісу. *Строевой л.* – будівне (будівельне) дерево, деревня (СФА, VI, 420).
Леса – риштування, риштовання. *Поставить* **-са** – риштування поставити, обриштувати, пориштувати(ся).
Лёса (до удки) – волосня, волосінь (-ени).
Лесник – лісник, карбівничий, побережник (оберегає ліс).
Лесничество – лісництво.
Лесничий – лісничий.
Лесной – лісовий, гайовий. **-ная** *стража* – лісова сторожа, об'їзд (кордон, бекет). **-ное** *хозяйство* – лісове. господарство, лісівництво.
Лесовладелец – лісовласник, володар (господар) лісу.
Лесоводство – лісівництво.
Лесоистребление – знищення, плюндрування лісу. *Хищническое* **-ние** – хижацьке нищення лісу.
Лесоохранительный – лісоохорончий (закон).
Лесопильня – тартак, пильня.
Лесопорубка – поруб лісу.
Лесопромышленник – лісопромисловець, лісовик.
Лесопромышленность – лісопромисловість, лісовий промисел.
Лесорубка (*место, где рубят*) – лісосіка.
Лесорубочный – лісорубний. **-ный** *договор, билет* – лісорубна умова, лісорубний квиток.
Лестница – (*приставная*) драбина, (*ступенями*) сходи, східці; (*скала*) скаля. **-ца** *наказаний* – скаля кар, карна скаля.
Лестный – похвальний, підхвальний, перехвальний. *Дать о ком* **-ный** *отзыв* – похвалити кого, дати прихильний (похвальний) відзив.
Лесть – підлещування, улесливість, підлесливість, влещування.
Лёт, полёт – летіння, літ.
Летание – літання.
Летаргический – летаргічний (сон).
Летаргия – летаргія, обмирання, за(в)мирання.
Летательный аппарат – літак, аероплан.
Летать – літати, (дуже) шугати.
Летний – літній. **-нее** *жильё* – літня оселя, літняк.
Лето – літо; рік. *Ваших лет* – вашого віку. *Каждое* **-то** – що-літа. **-том** – літом, улітку, літньої доби. *Преклонные* **-та** – похилий вік. *Проводить, провести* **-то** – літувати, перелітувати. *В разгаре* **-та** – в розгарі літа, в розповні літа. *В совершенных* **-тах** – в повних літах. *Средних лет* – середнього віку.
Летопись – літопис (-су) (*м. р.*).
Летосчисление – літочислiння, літочислення, (*устар.*) літощот.
Лётчик – літун.

Лечебница – лікарня, больниця, шпиталь.
Лечебный – лікарський, лічничий, цілющий, лікарственний. **-ная** *помощь* – лікарська допомога.
Лечение – лікування, лічіння, гоїння; лікарювання (промисел).
Лечить, вылечить – лікувати, лічити (СФА, VI, 41), вилічити, гоїти, вигоїти; (*заниматься лечением*) – лікарювати. **-ся** – лікуватися, лічитися, вилічитися, гоїтися, вигоїтися.
Лжедонос, ложный донос – брехливий, фальшивий неправдивий донос, наклеп.
Лжеприсяга – кривоприсяга.
Лжесвидетель – неправдивий, кривий, фальшивий свідок.
Лжесвидетельство – кривосвідчення; неправдиве, криве, фальшиве свідчення. *Лжесвидетельствовать* – неправдиво, криво, фальшиво свідчити на кого.
Лжеучение – неправдива наука, фальшива, облудна наука.
Лживость – брехливість, неправдивість, фальшивість.
Лживый – брехливий, неправдивий, фальшивий. **-вое** *показание (обвиняемого)* – неправдиве, брехливе свідчення, твердження, визнання (обвинуваченого).
Ли – чи, а чи. *Так-ли* – а чи так воно?
Либо – або. *Где-бо* – де-небудь, аби-де. *Какой-бо* – який-небудь, аби-який, будь-який. *Когда-бо* – коли-небудь, аби-коли. *Кто-бо* – хто-небудь, аби-хто, будь-хто. *Куда-бо* – куди-небудь, аби-куди, будь-куди. *Что-бо* – що-небудь, аби-що, будь-що.
Ливень – залива, злива, тучний ([за]ливний) дощ.
Лидер – лідер, проводир, провідник.
Ликвидант – ліквідант (кредитор, що підчас ліквідації заявив свої домагання).
Ликвидат – ліквідат (довжник, що його підприємство ліквідується).
Ликвидатор – ліквідатор (той, що переводить ліквідацію).
Ликвидационный – ліквідаційний. **-ные** *дни* – ліквідаційні дні. **-ная** *комиссия* – ліквідаційна комісія (складається з ліквідаторів).
Ликвидация – ліквідація, ліквідування: припинення діяльности товариства, установи; остаточне розрахування. *Полная или частная* **-ция** *предприятия* – цілковите або часткове припинення діяльности підприємства, скорочення її.
Ликвидировать – ліквідувати (припинити діяльність товариства, підприємства, установи, щоб остаточно розрахуватися), зліквідувати.
Ликовать – голосно радіти, радуватися, зрадіти.
Линейный – лінійний. **-ный** *сторож* – сторож иа лінії, на залізниці.
Линия – лінія, риса; лава (військa); лінія (залізниці); путь (*ж. р.*), ряд (будинків). *Боковая* **-ния** *(родства)* – бічне коліно, бічне споріднення. *Восходящая* **-ния** *(родства)* – горове (висхідне) коліно (споріднення). *Нисходящая* **-ния** *(родства)* – низове (низхідне) коліно (споріднення.). *Прямая* **-ния** *(родства)* – просте, прямо коліно (споріднення). **-ния** *родства* – коліно споріднення.
Линовать – лініяти, полініяти. **-ная** *бумага* – полініяний папір.
Лист – лист; (паперу) аркуш. *Вводный л.* – ув’язчий лист. *Исполнительный л.* – виконавчий лист. *Торговый л.* – лист прилюдного торгу.
Листовой – листовий (залізо), аркушевий. **-вой** *сбор* – поаркушева оплата.
Литератор – літератор, письменник.
Литература – література, письменство. *Изящная* **-ра** – красне письменство.
Литературный – літературний, письменський, письменницький. **-ное** *произведение* – літературний твір, літературне писання. *Право* **-ной** *собственности* – право власности на літературний твір.
Литограф – літограф.
Литография – літографія.
Литографский – літографський, літографічний. *Произведение* **-го** *искусства* – літографські (літографічні) вироби.
Лить, -ся – лити, -ся, лляти, -ся, сипати, -ся. *Изо рта* **-лась** *кровь* – з уст юшила (лила) кров. *Кровь* **-ть** – проливати кров. **-ть** *слёзы* – лити, проливати сльози.
Лихвенный – лихварський (процент).
Лиходатель – хабародавець (-вця).
Лихоимец – хабарник, хабароємець (-мця).
Лихоимство – хабарництво (з порушенням службових обов’язків).
Лихорадка – пропасниця, лихоманка, трясця. **-ка** *бьёт* – пропасниця б’є, трясця трясе.
Лихорадочный – гарячковий, пропасний, лпхоманний, трясцевий (стан). **-ная** *деятельность* – гарячкова, поквапна, скваплива діяльність.

Лицевой – лицевий, зверхній; правий, чільний (бік). **-вая** *сторона* – лице (матерії), добрий бік. **-вая** *сторона дома* – чільний бік (у будинку). **-вой** *счёт* – особистий рахунок.
Лицемер – лицемір; облудник.
Лицемерие – лицемірство, лукавство, фальшивість, нещирість (-рости).
Лицемерить – лицемірити, удавати з себе доброго, прикидатися добрим; лукавити, фальшити.
Лицемерный – лицемірний, лукавий, фальшивий, нещирий.
Лицеприятие – сторонничість, сприятельство, догодництво, сторонність.
Лицеприятный – сторонничий, догодливий, несправедливий.
Лицо – лице, обличчя, вид, твар; (*личность*) – особа, персона (ЛР, 44). *Быть на* **-цо** – (*об одушевл.*) присутнім бути, (*о неодушевл.*) бути наявним. *Действующее* **-цо** – дієва особа, особа чинна. **-цо** *должностное* – урядова особа. **-ца** *должностные* – урядові люди (особи) (КМ). **-цом** *к* **-цу** – лице в лице, віч на віч, око в око. *На нём* **-ца** *нет* – на себе непохожий (став). *Оффициальное* **-цо** – урядова особа. *Перемениться в* **-це** – змінитися на виду. *Постороннее* **-цо** – стороння, чужа особа. *Смотреть на* **-цо** – вважати на кого, на чию особу. *Убитое* **-цо** – сумний (приголомшений) вид. **-цо***, участвующее в деле* – особа, що бере (приймає) участь у справі, учасник у справі. *Частное* **-цо** – приватна особа. **-цо** *физическое* – фізична особа. **-цо** *юридическое* – юридична особа.
Личность – особа, особистість. **-ность** *обвиняемого* – особа обвинуваченого. *Свидетелю предлагаются вопросы для определения его* **-ности** – свідка питають (перепитують) про його особу (щоб вияснити його особу). **-ность** *человека* – особа людини, людська особистість (-ости).
Личный – особистий, особовий, персональний. **-ная** *безопасность* – безпечність особи, особиста. **-ный** *вред* – ушкодження особи. **-ные** *дела* – власні (особисті) справи. **-ное** *задержание* – заарештування особи. **-ный** *кредитор* – особистий кредитор. **-ный** *наём* – найми. **-ная** *обида* – особиста образа. **-ное** *обязательство* – особисте зобов'язання. **-ная** *ответственность* – особиста відповідальність. **-ный** *состав* – особовий склад. **-но** – особисто, сам собою (ЧСР), (*стар.*) облично (МК АЮЗР, 6, І, 131), очевисто (ЧСР).
Лишать, лишить – збавляти, збавити, позбавляти, позбавити чого (ЛР, 44), (*стар.*) вибита (АЮЗР, 6, І, 125). **-ить** *девственности* – позбавити, позбавляти дівоцтва, одібрати панянство, (*устарел.*) справичити. **-ить** *здоровья* – вийняти здоров'я з кого. **-ить** *жизни* – страчувати, стратити кого (СФА, VI, 266), збавляти (збавити) віку, життя кому, зо світа згубити (зігнати), одібрати кому життя. **-ить** *наследства* – позбавити спадщини, (*отстранять от наследства*) усунути од спадщини, віддідичувати, віддідичити кого. **-ать***,* **-ить** *прав* – позбавляти, позбавити прав. **-ить***,* **-ать** *свободы* – позбавляти, позбавити волі, поневолювати, поневолити. **-ить** *себя жизни* – відібрати собі життя, заподіяти собі смерть, вкоротити собі віку. **-ить** *слова* – відібрати в кого слово (голос). **-ать***,* **-ить** *чести* – позбавляти, позбавити чести. **-иться** – позбавлюватися (позбавлятися), позбавитися чого, втрачувати, втратити що, збуватися, збутися чого, (*вульг.*) рішатися, рішитися. **-ся** *доверия у кого* – зневіритися кому, втратити чию віру. **-ся** *силы* – знесилюватися, знесилитися, знемогатися, знемогтися, висилятися, висилитися. **-шить***,* **-ся** *ума* – позбавитися розуму, збожеволіти, збезглуздіти, з глузду зсунутися. **-ся** *чувств* – умліти, зомліти, знепритомніти, утратити притомність.
Лишённый – позбавлений.
Лишек, излишек – лишка, перевишка, наддаток, залишок, зайвина.
Лишение (*чего-н.*) – позбавлення; втрата. **-ние** *наследства* – позбавлення спадщини. **-ние** *прав* – позбавлення прав. **-ние** *прав и преимуществ по службе* – позбавлення (відібрання) прав і привилеїв службових. **-ние** *свободы* – позбавлення волі, відібрання волі, поневолення. **-ние** *свободы со строгой изоляцией или без таковой* – позбавлення волі з повною (цілковитою) ізоляцією або без неї.
Лишения (*материальн.*) – недостатки (ЖО, 48), злидні.
Лишний – зайвий, лишній, залишній.
Лишь – тільки, лиш. *Лишь бы* – аби. *Лишь только* – тільки-но, скоро. *Лишь теперь* – допіро[у].
Лоб – лоб, чоло.
Ловелас – джиґун, бабій, бабський дурисвіт.
Ловеласничать – дівчат дурити, залицятися (до дівчат, до жінок), женихатися, волочитися.
Ловить – ловити, піймати; хапати, схопити; переймати, перейняти (що пливе).
Ловкий – зручний, зґрабний, спритний, меткий, моторний.

Ловкость – зручність, зґрабність, спритність, моторність.
Ловля – ловіння, лови, влови.
Ловушка – пастка, лабети; (на птахів) сільце, западня.
Лодка – човен (-вна), човно (*ср. р.*).
Лодочник – перевізник, човникар.
Ложа – ложа (в театрі); приклад, ложе (у рушниці).
Ложбина – улоговина, лощина, долина, низина, видолинок.
Ложе – ліжко, постіль (-ели), постеля (-лі).
Ложиться, лечь – лягати, лягти, ляговитися, кластися, покластися, (про стоптані рослини) вилягати, вилягти, полягти.
Ложность – неправдивість, фальшивість; (*ошибочность*) хибність, помилковість.
Ложный – неправдивий, фальшивий (ЛР, 44), кривий; хибний. *Давать* **-ное** *показание* – кривосвідчити. **-ный** *донос* – неправдивий (брехливий) донос, (*клевета*) наклеп. **-ная** *клятва* – крива присяга, кривоприсяга. **-ное** *обвинение* – неправдиве обвинувачення. **-ный** *путь* – хибна дорога, хибна путь. **-ный** *свидетель* – неправдивий, фальшивий свідок. **-ное** *свидетельское показание* – фальшиве свідоцтво (ЛР, 44), неправдиве свідчення. **-ко** – неправдиво, фальшиво, криво.
Ложь – неправда, (*грубее*) брехня; фальш (-шу).
Лозунг – лозунг, гасло.
Локомобиль – локомобіль (двигун).
Локомотив – локомотив (паротяг).
Локоть – лікоть (-ктя).
Лом – лім. [Розвалювали будинок і наробили багато лому]; лом. [Розбив ломом двері].
Ломать – ламати, поламати, трощити, потрощити. *Над чем голову* **-ть** – морочитися, мізкувати, сушити мозок.
Ломбард – ломбард, позичково-заставна установа.
Ломбардный – ломбардовий. **-ная** *квитанция* – ломбардовий квиток.
Ломить, -ся – ломити, -ся. **-ить** *цену* – гнути, правити, заправляти, загилити – ціну.
Ломка – ламання.
Ломкий – лімкий, ламучий, крихкий.
Ломовой извозчик – би[е]ндюжник, ломовик.
Ломота – ломота, гризь, гостець.
Ломоть (*хлеба*) – скиба, скибка, шмат, шматок, окраєць, кус, кусок.
Лопата – лопата; заступ (щоб копати). *Лопатка* – лопатка, заступець; лопатка, окість (*анат.*).
Лопаться, лопнуть – лускатися, луснути, лопатися, лопнути, тріскатися, тріснути, розсідатися, розсістися.
Лоск – лиск, полиск, блиск, глянець, виглада.
Лоскут – шмат, шматок, клапоть (-птя).
Лоскутник – тандитник, лахмітник, онучкар, (*вульг.*) старожечник.
Лоскутный ряд – точок, товкучка, товкун, тандита.
Лосниться – лисніти, лиснітися, блищати, вилискуватися.
Лось – лось, сохатий. [Полювати сохатого заборонено].
Лот – лот (вага), олівниця (щоб міряти глибину).
Лотерейный – лотерійний.
Лотерея – лотерія (гра на щастя, коли за недорогий білет пропонують виграти дорогу річ).
Лотковый – підносовий.
Лоток – рівчак, ківш, корець, коряк, корячок, лотоки на млині; піднос, ночви, ваганки (що на них торгують).
Лоханка – помийниця.
Лохань – балія.
Лохмотья – лахміття, дрантя, подерте манаття, руб'я.
Лоцман – лоцман (що через небезпечне місце на річці судна переводить).
Лощина – лощина, долина, западина.
Луб – луб, лубок.
Лубочный – луб'яний. **-ные** *издания* – луб'яні видання (книжки, картини). **-ное** *изделие* – ляпанина.
Луг – лука; (укритий лісом) луг (ЮГ, І, 32); (на трясовині) оболонь. *Поёмный л.* – левада, луки (ЮГ, І, 32), заплава.
Луговой – луговий, лучний (сіно).

Лудильщик – лудильник, мідник, кітляр.
Лудить – лудити (самовар).
Лужа – калюжа, баюра (глибока), ковбаня, (що не висихає); ковдобина (від коліс); барліг (де свині барложаться).
Лужайка – моріг (-рогу), моріжок, мурава, муравиця.
Лука – коліно, зало[і]м, кривина, закрут, лука (в річці); лука (в сідлі).
Лукавить – лукавити, хитрувати, на хитрощах ходити.
Лукавство – лукавство, хитрощі, облуда.
Лукавый – лукавий, хитрий, облудний.
Лукошко – козуб, козубенька.
Луна – місяць. **-ная** *четверть* – відра, кватиря, (*а теснее*) молодик (або 1-а кватиря), перекрой (або 2-а кватиря), підповня (або 3-тя кватиря), повня, місяць уповні (або 4-а кватиря). **-на** *на ущербе* – щербатий місяць.
Лунатик – сновида, місячник, (*ж.*) місячниця.
Лунный – місячний (ніч).
Лунь – лунь (сокіл). *Белый как л.* – білий, як молоко, сивий як голуб.
Луч – промінь, (*сквозь тучи*) вірус.
Лучина – скалка, скіпка, тріска.
Лыжа (**лыжи**) – нарта (*мн.* нарти), лижва (*мн.* лижви). *Навострить* **-жи** – дати драла, дременути, чкурнути, п’ятами накивати.
Лыко – лико, личко. *Не всякое* **-ко** *в строку* – не все те переймати, що по воді пливе.
Лыковый – личаний. **-вые** *лапши* – личаки.
Лысеть – лисіти, полисіти.
Лысина – лисина.
Лысый – лисий, лисак.
Льгота – пільга, полегкість, полегша. *Дать* **-ту** – пільгу дати, полегшити. *Пользоваться* **-той** – мати пільгу, мати полегкість. *Лица, пользующиеся* **-той**, – особи, що користуються з пільги, мають пільгу. **-та** *по семейному положению* – пільга через родинний стан.
Льготный – пільговий (білет, день).
Льдина – крига, крижина, льодина.
Льнуть – горнутися, пригортатися, пригорнутися, тулитися, притулитися, липну ги, прилипнути, приставати, пристати, чіплятися, причепитися.
Льняной – лляний, illяний, льонний, льняний.
Льстец, -ца – підлесник, підлесниця, влесник, влесниця, облесник, облесниця.
Льстивость – підлесливість, улесливість, облесливість.
Льстивый – підлесливий, улесливий, облесливий.
Льстить – підлещуватися, підлеститися, улеститися, улещати, облещувати, облестити. *Вы мне* **-те** – ви мене перехвалюєте. **-ться** – ласитися, поласитися (на що).
Любезничать – упадати коло кого, женихатися, лицятися, залицятися.
Любезность – люб’язність, ввічливість, ґречність.
Любезный – люб’язний, ввічливий, ґречний, любий, милий.
Любимый – любий, улюблений, коханий.
Любитель – любитель, аматор, прихильник.
Любить – любити, полюбити, кохати, милувати.
Любоваться – любуватися, налюбуватися, милуватися, намилуватися (з чого, чим, на що).
Любовник – полюбовник, коханець, коханок, любчик.
Любовница – полюбовниця, коханка, любка.
Любовный – любовний.
Любовь – любов, кохання, милощі, любощі. *По* **-бви** – з любови, до любови. [Взяти жінку до любови]. *С* **-вью** – залюбки.
Любознательность – знаттєлюбивість, допитливість; цікавість (-ости).
Любознательный – знаттєлюбивий, допіливий; цікавий.
Любой – перший ліпший.
Любопытный – цікавий.
Любопытство – цікавість.
Любострастие – пожадливість, похітливість, похіть (-хоти), сласнота.
Любострастный – пожадливий, похітливий, сласний, женихливий.
Люди – люди. *Окольные* **-ди** – околичні люди (сусідні люди). *Сведущие* **-ди** – досвідні, тямущі люди.
Людный – людний.

Людской – людський.
Люк – люк (на судні); ляда (в погребі).
Люлька – колиска (для дитини).
Люстрация – люстрація (опис земель).
Лютость – лютість, жорстокість (-ости).
Лютый – лютий, жорстокий.
Лягать, -ся – брикати, -ся, брикнути,-ся, хвицати, хвицнути, вихати, вихонути (про коня).
Лямка – ляма, лямина, тягло, шлея.
Магазин – магазин, крамниця. *Книжный* **-зин** – книгарня. *Хлебозапасный* **-зин** – зернозбірня, (*вульг.*) гамазея, гамазин; шпихлір (ТОК, III, 27).
Магарыч – могорич.
Магистр – магістр.
Магистрат – магістрат; ратуш (-шу).
Магический – магічний (сила).
Магнетизировать – магнетизувати.
Магнит – магнет, магніт.
Мазальщик – мастильник, мазальник.
Мазальница – мастильниця, мазальниця.
Мазание – мазання, шмарування; мазня.
Мазанка – мазанка, ліпляна хата, ліплянка.
Мазать – мазати, мастити (глиною), шмарувати, (квачем) квацювати; (довго й дуже) ялозити.
Мазилка – квач, мазило, помазок.
Мазурик – халамидник, ракло, босяк.
Мазь – масть (-ти), мастило. *Колёсная м.* – коломазь (-зи).
Май – травень (-вня).
Майорат – майорат: 1) такий порядок, коли маєток дістається в спадщину старшому в роді; 2) самий цей маєток.
Майоратный – майоратний (маєток, майоратні добра).
Майский – травневий.
Макать – мочити, у[в]мочати, вмочити.
Маклер – маклер, фактор (посередник). *Биржевой* **-лер** – біржовий маклер. *Быть* **-ром** – маклерувати, факторувати.
Маклерский – маклерський, факторський. **-ская** *запись* – маклерський запис.
Маклерство – маклерство, факторство, факторування.
Макушка – маківка (на голові).
Малевать – малювати, намалювати.
Мало – мало, трохи, трошки, трішки, трошечки, небагато, обмаль; помалу, потроху. *Мало-по-малу* – потроху, помалу, поволі, споквола. **-ло**-*мальски* – хоч трошки, мало-на-мало. **Менее** – менше. **Менее** *всего* – найменше, що-[як-]найменше. *Тем не* **менее** – однак, одначе, проте, усе-таки, а втім.
Маловажный – маловажний, малозначний.
Маловато – обмаль, за-мало, трошки, трішки.
Малодушие – легкодухість, легкодушність.
Малодушный – легкодухий, легкодушний.
Малоземелие, малоземельность – малоземельність.
Малоземельный – малоземельний, дрібноземельний.
Малоимущий – незаможний.
Малокровие – недокрів'я, малокрів'я. блідниця.
Малолетний – малолітній, малоліток (КМ), малоліт.
Малолетство – мальство, дитинство. *С* **-ства** – змалку, змалечку, змальства, змаленства.
Малолюдный – малолюдний, нелюдний.
Маломерный – маломірний (наділ).
Малоопытный – малодосвідчений, малодосвідний, невмілий.
Малоприбыльный, малодоходный – малоприбутний (малодохідний), малокорисний.
Малорослый – низькорослий, малорослий, малий на зріст.
Малосведущий – малотямущий, малосвідомий (чого).
Малосильный, маломощный – малосилий, легкосилий, недужий, кволий.
Малость – малість, малин, мализна; дрібниця, дещиця, дурниця [За дурницю посварилися].
Малоумный – недоум, недоумок, пришелепуватий.

Малоценность – маловартність, нецінність (вантажу).
Малоценный – маловартий, малоцінний, некоштовний, недорогий.
Малочисленный – нечисленний.
Малый – малий, невеликий, невеличкий. *Без* **-го** – безмаль, трохи не. [Трохи не карбованець]. *Мал-мала меньше* – одно одного менше.
Мальчик – хлопець, хлопчик, хлоп'я, хлопча, хлопчиська, хлоп'ятко, парубійка (що вже робить).
Маляр – маляр (-ра).
Малярство – малярство. *Заниматься* **-вом** – малярувати.
Мандат – мандат, доручення.
Маневр – маневр (-ру).
Маневрировать – маневрувати, маневри робити.
Манеж – манеж (будівля, де вчаться їздити верхи).
Манекен – манекен (зроблена велика лялька, щоб приміряти на ній вбрання).
Манер – 1) манір, взір, спосіб, побут, роб, кшталт, шталт, штиб, штиль; 2) звичай. [Вже в нього такий звичай]. *Таким* **-ром** – таким побитом, таким робом. **-ра** *говорить* – спосіб говорити, говірка. [Це вже в неї така говірка].
Манипуляция – маніпуляція (рух руками, що має певну мету).
Манить – манити, приманити, вабити, привабити, надити, принадити, кивати, накивати (кому), мигати, помигати (кивом або на мигах кликати). **Манит** (*безлично*) – кортить (кого).
Манифест – маніфест (урочисте, надзвичайне оголошення від верховної влади).
Манифестация – маніфестація, маніфестування (прилюдне отверте виявлення суспільством або певною його групою свого почуття з приводу якоїсь події або вчинку).
Мания – манія (хоробливе захоплення чимсь).
Манускрипт – манускрипт, рукопис.
Мануфактура – мануфактура: 1) фабрика, де роблять не машиною, а руками; 2) тканина, сукно.
Мануфактурист – мануфактурист, мануфактурник (той, що виробляє тканину, сукна або продає крам).
Мануфактурный – мануфактурний.
Маньяк – маніяк, маньяк (душевнохорий).
Марать – мазати, помазати, брудити, забрудити, паскудити, запаскудити що; чорнити, очорнити (кого); ганити, зганити (кого); каляти, закаляти; ляпати, залишати.
Марашка (*типогр.*) – чорниш.
Марка – марка (гербова, поштова).
Маркий – мазкий, що легко мажеться, вмазується, плямкий.
Мародёр – мародер, здобичник.
Мародёрство – мародерство, здобичництво.
Март – березень (-зня).
Маршрут – маршрут (напрям дороги).
Маска – машкара, маска, личина.
Маскарад – маскарада.
Маскировать, -ся – маскувати, -ся, замаскувати, -ся, личкувати, -ся, поличкувати, -ся, притушковувати, -ся, притушкувати, -ся.
Маслобойня – олійня, олійниця, оліярня.
Масса – маса; громада; купа.
Массивный – масивний, важкий, великий; (про метал) литий, кутий (не дутий).
Мастер – 1) майстер [(*верёвочный*) мотузяр; (*жестяник*) бляхар; (*золотых дел*) золотар; (*медник*) кітляр; (*часовой*) годинникар]; 2) мастак, мистець (розказувати). **-тер** *лгать* – чистобреха. **-тер** *на всё* – до всього, на все здатний.
Мастерить – майструвати.
Мастерица – майстриха, майстриня; (модистка) швачка.
Мастеровой – майстеровий, майстровик, ремісник.
Мастерская – майстерня, робітня.
Мастерски – майстерно, по-мистецькому.
Мастерской – майстерний, мистецький.
Мастерство – майстерство, майстрування, ремество, рукомесло, ремесло.
Масть – масть.
Масштаб – маштаб, мірило.

Математика – математика.
Математический – математичний.
Матереубийца – матеревбивця, матеревбивець.
Материал – матеріял, знадіб, знадібок, знадоби. *Строительный* **-ал** – будівельний матеріял. *Сырой* **-ал** – сировий матеріял.
Материализм – матеріялізм (філософська теорія, що основа всього є матерія).
Материалист – матеріяліст [1) прихильник теорії матеріялізму; 2) той, що з усього хоче мати собі матеріяльну користь].
Материальный – матеріяльний, речовий, тілесний.
Материк – материк, суходіл (-долу).
Материнский – матірній, материн, матчин, неньчин; материнський (ЛР, 44).
Материя – матерія, надіб'я; річ (*р.* речи); гній, пасока, мазка; ропа (з мертвої людини тече); тканина.
Матерно. **-но** *ругаться* – матюкати, матюкнути, матюки загинати, матюка загнути, (*эвфемист.*) по московськи лаятися.
Матрац – матрац, сінник.
Матрос – матрос.
Мать – мати (*р.* матери). *М. зятя, невестки* – сваха. *Имущество после* **-ри** – материзна. *Приёмная м.* – питима мати.
Махать, махнуть – махати, махнути, хитати, хитнути, коливати, колихнути, маяти, замаяти, кивати, кивнути. **-нуть** *на всё рукою* – все занедбати, пуститися берега. -нуть (*побежать*) – майнути, чкурнути, дременути.
Маховик – маховик, махове колесо.
Мачеха – мачуха (нерідна мати).
Мачта – щогла.
Мачтовый – щогловий (ліс).
Машина – машина.
Машинальный – машинальний, механічний.
Машинист – машиніст, машинистий.
Машинный – машиновий; до машинки (голка). **-ное** *производство* – машинове виробництво. *Изделия* **-ного** *производства* – машинові вироби.
Маяк – маяк.
Маятник – маятник, вагало.
Маяться – маятися, нудитися, світом нудити.
Мгла – мла, імла, (з дрібним дощем) мряка, (суха) юга.
Мгновение – мить, мент (момент), хвилька, хвилинка.
Мгновенно – вмить, миттю, вмент, ментом, моментово.
Мебель – мебель (частіш *мн.* меблі, -лів).
Мебельный – мебльовий.
Меблировать – меблювати, умеблювати. **-ные** *комнаты* – мебльовані покої (гостиниця).
Медаль – медаля (-лі).
Медальон – медальйон; дукач.
Медикамент – медикамент, ліки.
Медицина – медицина. *Судебная* **-на** – судова медицина.
Медицинский – медичний, лікарський. **-кое** *свидетельство* – лікарське свідоцтво.
Медленность – гаяння, баріння, повільність, длявість. **-ность** *производства* – загаєне переведення справи.
Медленный – загайний, забарний, повільний, длявий. **-но** – звільна, поволі, повагом, тихо, не швидко, забарно.
Медлительность – повільність, забарливість, длявість.
Медлительный – повільний, забарливий, длявий.
Медлить, замедлить – баритися, забаритися, гіяти, -ся, загаяти, -ся; відволікати, відволокти, дляти, -ся, задляти, -ся, одтягати, одтягатися. *Не* **-ля** – не гаючи часу, не одтягаючись.
Медник – кітляр (ЖО, 36).
Медный – мідяний, мідний. **-ный** *лоб* – дурень, у тім'я битий.
Межа – межа, міжник, обміжок (неорана смуга землі між нивами); край, грань (-ни), границя. *Проводить* **-жу** – робити межу, класти межу.
Междоусобие – усобиця, домова війна, чвари; незгода, сварка, колотнеча.
Между – між, проміж, поміж, межи, посеред. **-ду** *тем* – тимчасом, проте.

Междуведомственный – міжвідомчий, меживідомственний.
Международный – міжнародній, межинародній (взаємини, право), міждержавний.
Межевание – межування.
Межевать – межувати, розміряти.
Межевой – межовий, граничний (ЮГ, І, 13). **-вой** *знак* – межовий знак, копець. **-вая** *книга* – книга про межування. **-вой** *план* – межовий план. **-вое** *судопроизводство* – межове судівництво.
Межевщик – мірник, помірник, межувальник, землемір.
Межник – міжник, обміжок.
Меланхолия – меланхолія, сумовитість, нудьга.
Мелеть – міліти, мілішати.
Мелиоративный – меліоративний (кредит) (кредит од держави на поліпшення сільського господарства через зрошення, знищення ярів, то-що).
Мелкий – дрібний, дрібненький (гроші, кредит, підприємство), малий, невеликий, невеличкий, незначний; (про річку, ставок) мілкий, неглибокий, (про посуд) плескатий, плиткий.
Мелочный – дрібний, дріб’язковий (крам, людина). **-ная** *продажа* – продаж на роздріб. **-ный** *торговец* – дрібний крамар.
Мелочность – дріб’язковість (-ости).
Мелочь – дрібниця, дріб’язок; дрібняки (гроші).
Мель – мілина, обміль, (довга й вузька) коса.
Мелькание – мигання, блимання, бликання, мелькання.
Мелькать, мелькнуть – мигати (миготіти), мигнути, блимати, блимнути (про світло), майнути; шмигатн, шмигнути, шмигонути, шаснути [Хлопець шмигонув перед очима].
Мельком – побіжно, мигцем, мелькома.
Мельник – мірошник, млинар, мельник.
Мельница – млин (ЧСР). *Верхняя, нижняя* **-ница** – горовий, низовий млин. *Ветряная* **-ница** – вітряк. *Пловучая* **-ница** – наплавний млин.
Мельничный – млиновий (коло).
Мельчать, измельчать – дрібніти, здрібніти; переводитися, перевестися.
Мена – міна, заміна, міньба; обмін, промін, вимін. *Заниматься в виде промысла* **-ной** *лошадей* – мінжувати, менжувати кіньми.
Меновой – міновий, замінний, обммінний. **-вая** *запись* – замінне письмо (ЧСР), замінний лист. **-вая** *торговля* – обмінний торг. **-вое** *хозяйство* – мінове господарство. **-вая** *ценность* – мінове, за[ви]мінна вартість.
Меновщик, меняла – міняльник, міняйло.
Менструация – менструація, місячне, місячка, цвіт, краска, жіноче, уплави, «свій час».
Меньшинство – меншість, меншина.
Меняльный – міняльний. **-ная** *лавка, контора* – міняльна крамниця (контора), міняльня.
Менять – міняти, замінювати, заміняти, вимінювати, виміняти, обмінювати, обміняти, промінювати, проміняти, (СФА, VI, 40).
Мера – міра; (*средство*) спосіб, заходи. *В* **-ру** – до міри, помірно. **-ры** *действительного наблюдения* – засоби справжнього доглядання. **-ры** *к восстановлению* – заходи до відновлення. **-ра** *наказания* – міра кари. **-ра** *обеспечения* – спосіб забезпечення. *По крайней* **-ре** – принаймні, що-найменше, (*гал.*) бодай. *По* **-ре** *сил, по* **-ре** *возможности* – по змозі, що сила зможе. **-ры** *предосторожности* – заходи пересторогові, заходи проти небезпеки. **-ры** *предупредительные* – запобіжні заходи. **-ры** *пресечения* – припиняльні заходи. **-ра** *пресечения обвиняемому способов уклоняться от следствия и суда* – запобіжні заходи до того, щоб обвинувачений не вхиливсь од слідства та суду. *Прибегнуть к иным* **-рам** – вжити инших заходів, удатися до иншого способу. *Принять* **-ры** – вжити заходів, добрати способу. *Сверх* **-ры** – над міру, надто. **-ра** *содеянного* – міра заподіяного.
Мерещиться – ввижатися, привиджуватися, верзтися, роїтися в голові; маячити, манячити.
Мерзавец – мерзотник, гидотник, поганець, паскуда.
Мерзкий – мерзений, мерзотний, поганий, паскудний, гидкий. **-ко** – мерзено, мерзотно, погано, паскудно.
Мёрзлый – мерзлий, замерзлий, одублий.
Мёрзнуть, измёрзнуть – мерзнути, змерзнути.
Мерзость – погань (-ни), гидота, паскудство, мерзота, огида.

Мерило – мірило, мірило.
Мерить, измерить – міряти, поміряти, вимірти, вміряти.
Мерка – мірка.
Мерный – мірний, виміряний.
Мероприятие – заходи (*мн. ч.*). *См.* **Мера.**
Мертвенность – помертвілість, мертвота.
Мертвенный – помертвілий, смертельний. **-ная** *бледность* – смертельна блідість (-ости).
Мертвец – мрець (*р.* мерця), мертвяк.
Мертвецкая – трупарня.
Мертвецкий – мертвецький. **-ки** *пьяный* – п’яний як ніч, п’яний як земля.
Мертвечина – мертвота, мерлятина, мерло, (*падаль*) падло, стерво.
Мертвить – мертвити.
Мертворождённый – (*ребёнок*) мерчук, мертвонароджений. **-ное** *дело* – з початку мертва справа.
Мёртвый – мертвий, мерлий, умерлий, померлий.
Мерять – міряти, поміряти, вимірти, вміряти. *Померяться силами* – пробувати сили.
Местечко – містечко.
Местность – місцевість, місце.
Местный – місцевий, (*устар.*) помістовний (КМ). **-ный** *закон* – місцевий закон. **-ный** *комитет* – місцевий комітет. **-ный** *обычай* – місцевий звичай. **-ный** *осмотр* – огляд на місці.
Место – місце, містина, місцина; (*должность*) місце, посада. **-то** *багажа* – пакунок, пака. **-то** *водворения* – місце для оселення. **-то** *в договоре* – місце в умові. *В другом* **-те** – деинде, в иншому місці. **-то** *заключения* – місце ув’язнення, арештантська, тюрма. **-то** *исполнения* – місце виконання. *К* **-ту** – до речи, до місця. **-то** *ловли* – лови, ловище (ЮГ, І, 31) (боброві, перлові). **-то** *назначения* – місце призначення. *На* **-те** – на місці. **-то** *нахождения* – місце перебування, де перебуває. *На* **-те** *преступления* – на гарячому вчинку. *Не у* **-та** – не до речи, не до ладу, не гоже. **-то** *новозаселённое* – новоселиця, новозалюднене місце. **-то** *охоты* – гони (ЮГ, І, 12). *По всем* **-там** – скрізь, по всіх усюдах. **-то** *постоянного жительства* – домівка, осідок, місце постійного пересування. **-то** *преступления* – місце, де вчинено злочин. *Присутственное* **-то** – урядова установа. **-то** *проезда* – проїзд. *Производить, произвести дознание на* **-те** – вивідувати на місці, перевести дізнання на місці. *Складочное* **-то** – складовище. *Ни с* **-та** – ані руш! *Сохранное* **-то** – схованка. *Судебное* **-то** – судова установа. *Усадебное* **-то** – садиба, ґрунт. *До этого* **-та** – поти, до цього місця, досюди. *Это имело* **-то** – це відбулося, це сталося. **-тами** – де, де-де, де-не-де, подекуди, місцями.
Местожительство – домівка (КМ), житлище, мешкання; (*оседлость*) осілість (ЧСР; АЮЗР, 6, І, 222).
Местонахождение – місце, місце перебування.
Местоположение – місце, ситуація.
Местопребывание – місце перебування, місце пробування.
Месторождение – батьківщина, місце народження; (*металлов, руды*) родовище (металів).
Месть – помста, пімста (над ким, за що).
Месяц – місяць.
Месячный – місячний, помісячний. **-ный** *отчет* – місячне звідомлення (звіт), звідомлення за місяць.
Металл – метал(ь). *Благородный* **-талл** – благородний, шляхетний, дорогоцінний метал(ь).
Металлический – металевий; металічний.
Металлоплавильный – гамарський. **-ное** *дело* – гамарство. **-ный** *завод, печь* – гамарня.
Металлургия – металургія, гамарництво.
Метаморфоза – метаморфоза, перетворення, обертання.
Метать – кидати, кинути. **-тать** *жребий* – брати, кидати жереб, жеребкуватися.
Метаться, метнуться – кидатися, кинутися, метушитися, заметушитися, шатнутися, шаснутися, борсатися.
Метельщик, -ца – метільник, -ця.
Метить – мітити, помітити, значити, позначити; карбувати, покарбувати, таврувати, потаврувати, штемпувати, заштемпувати; лучити, влучити, ціляти, вцілити, націлятися, націлитися; важити (на кого, на що).
Метка – мітка, помітка, знак, позначка; карб; тавро.
Меткий – влучний, цілкий.

Меткость – влучність, влучливість.
Метла – мітла, (стара) дряпак.
Метод – метода, спосіб.
Методический – методичний. **-ски** – методично.
Метрика – метрика.
Метрический – метричний (міра). **-кая** *выпись* – метрика, метричний (матрикульний) випис. **-кая** *книга* – метрична книга, книга метрик, метрика. **-кое** *свидетельство* – метричне (матрикулярне) свідоцтво, метрика.
Мех – хутро; міх, мішок, бурдюк. *Подбить* **-хом** – вихутрувати, на хутро взяти.
Механизм – механізм, снасть (-ти).
Механик – механик, машиніст.
Механический – механічний. **-ски** – механічно.
Меховой – хутряний, з хутра.
Мечта – мрія, химера.
Мечтатель – мрійник.
Мечтательность – мрійність, мрійливість (-ости).
Мечтательный – мрійний, мрійливий.
Мечтать – мріяти, марити (про що).
Мешать – мішати, помішати, змішувати, змішати; перебивати, перебити, перешкоджати, перешкодити, заваджати, завадити, на перешкоді ставати, на перешкоді стати, перебаранчати; тасувати, потасувати (карти). **-ся** – мішатися, замішатися, склопотатися, плутатися, сплутатися, збиватися, збитися, втручатися, втрутитися, встрявати, встряти (в справу), вплутуватися, вплутатися; мішатися, помішатися, збожеволіти, стерятися.
Мешкать – гаятися, загаятися, баритися, забаритися.
Мешок – міх, мішок; торба; лантух; клунок.
Мещанин – міщанин.
Мещанский – міщанський. **-во** – міщанство.
Мзда – нагорода, прибуток, плата; хабар (-ря).
Мздоимец – хабарник.
Мздоимство – хабарництво (без порушення обов’язків службових).
Миазм – міязм, заразливий випар.
Миг – мент, мах, мить. **-гом** – миттю, духом, махом, вмент, вмить.
Мизантроп – мізантроп (той, що не любить людей), відлюда, відлюдник, відлюдько.
Мизинец – мізинець, мізинок, мізинчик.
Микроскоп – мікроскоп, дрібногляд.
Микроскопический – мікроскопічний (такий маленький, що звичайним оком не можна бачити). **-кое** *исследование* – дослідження за допомогою мікроскопу, мікроскопічне (дрібноглядне) дослідження.
Милиционер – міліціонер.
Милиция – міліція.
Миллион – мільйон.
Миллионер – мільйонер, мільйонщик.
Миловать – милувати, помилувати, милость класти, милость покласти (на кого).
Милосердие – милосердя, ласка, змилування (ЛР, 44). *Сестра* **-дия** – милосердна сестра, жалібниця.
Милостивый (*к кому*) – ласкавий (до кого), прихильний, зичливий.
Милостыня – милостина. *Просить* **-ню** – просити милостини, жебрачити, старцювати.
Милость – мил[і]ость, ласкавість, ласка (ЮГ, І, 31). *Добиваться чьей-либо* **-лости**, *благосклонности* – запобігати ласки в кого. *Лишиться* **-сти** – утратити ласку. *По твоей* **-сти** – через тебе.
Мимика – міміка, миги. *Разговаривать* **-кою** – на мигах говорити.
Мимо – поуз, побіля, проз (що), мимо.
Мимоездом – мимоїздом, проїздом, по дорозі.
Мимолётный – короткий, короткочасний, скоротічний, скороминущий.
Мимоходом – мимохідь, по дорозі.
Мина – підкіп (-копу), мина; вираз, вид, вигляд, погляд.
Минимум – мінімум (найменше, як-найменше).
Министерство – міністерство.
Министр – міністр.
Минование – минання, минування, *сов.* минуття, кінець, скінчення. *По* **-нии** *надобности* –

як мине (як минула) потреба. *По* **-нии** *срока* – по скінченні строку, по упливі реченця, як упливе реченець.
Миновать – минати, поминути, проминати, проминути, обминати, обминути.
Минувший – минулий. **-вшее**, *прошлое* – минуле.
Минута – мінута (1/60 градуса або години), хвилина, хвилинка. *На* **-ту**, *на* **-тку** – на хвилинку, на часинку.
Минутный – мінутний, хвилевий, хвилинний.
Мир – світ; (*общество*) громада, (*устар.*) мир (КМ); мир, спокій, згода, злагода.
Мираж – міраж, марево, омана.
Мирволить – потурати, потакати (кому).
Мирить, -ся – мирити, -ся, помирити, -ся, годити, погодити, -ся; єднати, -ся, поєднати, -ся.
Мирный – мирний, сумирний, спокійний, тихий, тихомирний. *В* **-ное** *время* – за мирних часів, мирними часами. **-ный** *договор* – мирова угода, мирова умова. **-ные** *отношения* – мирні стосунки, сумир, згода, лагода. **-ные** *переговоры* – мирові пересправи, мирові переговори. **-но** – мирно, сумирно, спокійно, тихо, тихомирно.
Мировая (**-вая** *сделка*) – мирова (-вої), мирова згода (СФА, VI, 30), з'єднання (ЮГ, I, 22).
Мировоззрение – світогляд.
Мировой – світовий; мировий (КМ). **-вая** *запись* – мировий запис, єднальний лист. **-вое** *прошение* – мирове, єднальне прохання, мирова. [Подати мирову]. **-вая** *сделка* – мирова угода, мирова згода (КМ), змирщина. **-вое** *соглашение* – мирова (полюбовна) згода (ЧСР).
Мироед – глитай, жмикрут.
Миролюбивый – миролюбний, тихомирний.
Миролюбиво – миролюбно, тихомирно.
Миросозерцание – світогляд.
Миросозерцательный – світоглядний.
Мирской – мирський (КМ), громадський; світовий; світський. **-кая** *изба* – зборня, розправа. **-кая** *сходка* – громада, сход.
Миссионер – місіонер.
Миссия – місія; доручення, завдання. **-сия** *иностранной державы* – місія чужоземної держави. *На него возложена* **-сия** – йому доручено, він має завдання, доручення, місію.
Мистик – містик.
Мистификация – містифікація (навмисна облуда з якоюсь певною метою ради користи, жартів), піддурювання.
Мистифицировать – містифікувати, піддурювати.
Мистицизм – містицизм.
Митинг – мітинг (збори).
Миф – міт, казка (байка).
Мишура – мішура, сухозлітка, сухозлотиця, шумиха.
Младенец – немовля (-ти), немовлятко, дитина.
Младенчество – дитинство, немовляще дитинство, маленство, мдаденство. *В* **-стве** – за дитинства, немовлям бувши. *С* **-ства** – з малку, з мальства.
Млекопитающее животное – ссавець (-вця).
Мнение – думка, гадка. *Высказывать своё* **-ние** – висловлювати (подавати) свою думку. *Общественное* **-ние** – громадська думка. *Особое* **-ние** – окрема думка, окремий погляд. *Остаться при особом* **-нии** – не. пристати на чиюсь думку, зостатися при окремій думці, при окремому погляді. *Я того* **-ния**, *что…* – на мою думку, моя така думка, як на мене, я тієї думки, що…
Мнимоумерший – завмерлий, завмерлець, обмерлий.
Мнимый – уданий, неправдивий, наче-б-то; гаданий. **-мая** *смерть* – завмертя. **-мая** *сделка* – удана оборудка, удана угода.
Мнительность – помисливість.
Мнительный – помисливий.
Много – багато, сила. **-гое** – багато дещо. *Во* **-гом** *он ошибся* – багато в чому (в дечому) він помиливсь.
Многобрачие – дружіння (шлюб) з багатьма, многошлюб'я, многошлюбність (-ности), полігамія.
Многоженство – многоженність.
Многоземельный – великоземельний, багатоземельний.
Многократный – кількаразовий.
Многолетний – довголітній, великолітній.

Многолюдный – великолюдний, людний.
Многомужество – многомужство.
Многосемейный – великосімейний, сім'янистий.
Многословие – балакучість, балакливість, велемовність.
Многословный – балакучий, балакливий, велемовний.
Многосложный – кількаскладовий, багатоскладовий (слова); дуже складний.
Многострадальный – великотерпець, великостраждалець (-льця).
Многоуважаемый – вельмишановний, високоповажний.
Многоценный – коштовний, великокоштовний, великоцінний.
Многочисленность – численність (-ности).
Многочисленный – численний.
Множество – багато, багацько, сила, велика сила. *Бесчисленное* **-во** – безліч, незчисленна сила чогось, сила силенна.
Множить – множити, помножити. **-ся** – намножатися, намножитися.
Мобилизация – мобілізація. *Злостное уклонение от* **-ции** – зловмисне ухилення (втікання) від мобілізації (уникнення мобілізації).
Мобилизовать – мобілізувати, мобілізувати.
Могила – могила, гробовище, яма.
Могильщик – могильник, гробокоп.
Могучий – могучий, могутній, сильний, дужий.
Могущественный – могутній, можний, переможний (ЮГ, I, 52), потужний.
Могущество – могутність, можність, сила.
Мода – мода, поведінка, (*вульг.*) поведенція [Така в них поведенція].
Модель – модель, зразок, взір (*р.* взору). *Самовольное пользование чужой* **-лью** *в целях конкуренции* – самовільне використання чужого зразку (моделю) задля конкуренції.
Модистка – модистка, швачка; модниця.
Модный – модний.
Можно – можна, вільно.
Мозг – мозок, мізок; шпик (з кісток).
Мозговой – мізковий.
Мозжечок – мізочок, мізчик.
Мозжить – мізчити, мотлошити.
Мозолистый – мозольований (руки).
Мозолить – муляти, мозолити.
Мозоль – мозоля, наростень.
Мокрота – флягма, флегма, харкотиння; (*сырость*) вогкість, мокрість.
Мол – мовляв, мов. [Він, мов, бачив]. *Мол (на море)* – мол, загата, дамба.
Молва – поголоска (СФА, VI, 161), чутка, розголос, поговір (-вору), слава. *Разнеслась* **-ва** – пішла поголоска, стала слава.
Молвить – мовити, промовити, казати, сказати.
Молельня – молитовня, моленна (-ної), божниця.
Молитва – молитва.
Молить – благати, вблагати, молити, вмолити.
Молния – блискавка, блискавиця, мигавка, (з громом) грімниця.
Молодежь – молодь (-ди). *Учащаяся* **-дежь** – шкільна молодь (-ди).
Молодой – молодий. *В* **-дые** *годы, в молодости* – замолоду, за молодих літ. **-дой** *месяц* – молодик. **-дой** *человек* – парубок, молодик.
Молодуха – молодиця, молодичка.
Молоко – молоко. *Женское* **-ко** – материне молоко, покорм. *Молоки (у рыб)* – молочко.
Молокосос – блазень, блазнюк, блазня (-яти).
Молот – молот.
Молотилка – молотарка, молотилка, (молотильна) машина, самомолотка, (де молотять) тік (*р.* току), молотарня, (кіньми) гарман.
Молотить – молотити, помолотити.
Молоток – молоток.
Молоть – молоти, змолоти, помолоти.
Молочный – молочний. **-ные** *продукты* – молочне, набіл.
Молча, молчаливо – мовчки, мовчком, мовчазно.
Молчаливость – мовчазність, мовчазливість.
Молчаливый – мовчазний, мовчазливий, мовчун (людина). **-вое** *признание* – мовчазне

визнаття, мовчазне признаття. **-вое** *соглашение* – (tacitus consensus) – згода без обговорення, мовчуща згода.
Молчание – мовчання, мовчанка, мовчок. *Обойти* **-нием** – перейти щось мовчанням, не згадати (про що).
Молчать – мовчати, замовкнути.
Мольба – благання, моління.
Момент – момент, мент.
Монарх – монарх, (*стар.*) монарха (-рхи).
Монархический – монархічний, єдиновладний.
Монархия – монархія.
Монастырский – манастирський.
Монастырь – манастир (-ря).
Монах – чернець (*р.* ченця *и* черця). **-ашек** – черчик, ченчик.
Монахиня – черниця.
Монашеский – чернечий.
Монашество – чернецтво.
Монашествующий – чернець, чернечий.
Монета – монета. *Звонкая* **-та** – дзвінка монета. *Медная* **-та** – мідяк, мідяки. *Мелкая* **-та** – дрібні гроші, дрібняки. *Серебряная* **-та** – срібняк, срібняки. **-та***, находящаяся в обращении* – обіжна монета.
Монетный – монетний. **-ный** *двор* – монетарня. **-ное** *дело* – монетарство.
Монетчик – монетник.
Монометаллический – однометалевий (грошова система).
Монополия – монополія (виключне право на промисел, торговлю, то-що).
Монополизировать – монополізувати, змонополізувати.
Монотонный – одноманітний, однотонний. **-нно** – одним голосом, одноманітно.
Монумент – монумент, пам’ятник, надгробок.
Монументальный – монументальний; величезний, міцний (будівля).
Мор – промірок, моровиця, пошесть (-ти).
Моралист – мораліст.
Мораль – мораль (напутіння на добре).
Моральный – моральний (вчинок), етичний.
Мораториум – мораторіюм (відстрочка виплати боргу).
Море – море.
Мореплавание, мореходство – мореплавство.
Мореплаватель – мореплавець (-вця).
Мореходное судно – мореплавне судно, корабель.
Морить – морити, вморити, мертвити, вмертвити, вигубляти, вигубити, губити, згубити, виводити, вивести.
Моровой – моровий, пошесний. **-вое** *поветрие,* **-вая** *язва* – моровиця, морова хороба.
Мороз – мороз. *Утренние* **-зы** – заморозки, приморозки.
Морозить – морозити. **-зит** – морозить, бере мороз.
Морозный – морозяний. **-но** – морозяно.
Моросить – мрячити, імжити. [Дощ мрячить].
Морской – морський. **-кой** *бечевник* – побережжя.
Морщина – зморшка.
Морщинистый – зморщений, поморщений, зморшкуватий.
Морщить, -ся – морщити, -ся. **-ть** *лоб* – супитися, насупитися.
Москательный – корінний (крамниця). **-ные** *товары* – корінні товари. **-ный** *торговец* – корінник.
Мост – міст (*р.* мосту) (ЧСР).
Мостик – місток, місточок, (лава) – кладка.
Мостить – мостити, стелити, (*камнем*) брукувати; (греблю) гатити.
Мостки – кладка (на річці).
Мостовая – (з каменю) брук, бруківка, (з дерева) мостова.
Мостовщик – брукар, мостовик.
Мот – марнотратець, тринькало, мотига.
Мотать, промотать – марнотратити, переводити, перевести, гайнувати, прогайнувати, цвиндрити, процвиндрити.
Мотив – мотив (підстава, причина). *По личным* **-вам** – з особистих причин.

Мотивировать – мотивувати, умотивовувати, наводити підстави, уґрунтовувати. **-ный** – умотивований, уґрунтований.
Мотивировка – мотивування, (*сов.*) умотивування, уґрунт(ов)ування (вироку).
Мотовство – марнотратство, гайнування, мотовство.
Мотор – мотор (двигун). **-ный** – моторовий.
Моча – сеча. **-вой** *пузырь* – сечник, сечевий міхур.
Мочь – могти, змогти, здоліти, здужати, спромогтися; (*возможность*) міць, сила. *Не в* **-чь**, *не в моготу* – не по силі, не під силу. *Нет* **-чи** – несила, неспромога, невидержка. *Что есть* **-чи** – чим дуж, що-сили.
Мошенник – крутій (-ія), крутіль, шахрай, ошуканець, шельма.
Мошенница – крутійка, шахрайниця, шахрайка.
Мошенничать – крутити, шахрувати, (*обманывать*) ошукувати, ошукати, дурити, обдурити.
Мошеннический – крутійський, шахрайський.
Мошенничество – крутійство, ошуканство.
Мощный, -но – міцний, -но, дужий, -жо; можний, -но, потужний, -но, могутній, -ньо.
Мощь – міць (*р.* моци), сила.
Мрак – темрява, темнота, сутінь, морок.
Мрачный, -но – темний, -но, тьмяний, -но, хмурий, -ро, хмурний, -но, понурий, -ро, сумний, -но. **-ный** *человек* – супій (-ія), понура, дундук, темрюк.
Мститель, -ница – месник, -ниця.
Мстительность – мстивість, помстивість (-ости).
Мстительный – мстивий, месний.
Мстить – пімститися, мстити, -ся, (*соверш.*) помстити, -ся (кому *или* на кому за що).
Мудрёный – хитрий, мудрий, вузлуватий, штучний; трудний, тяжкий (книга). **-ный** *человек* – дивна, чудна людина. **-но** – хитро [Це дуже хитро зроблено], мудро, штучно, трудно, тяжко. *Не* **-но**, *что он…* – не диво, не дивно, що він…
Мудрость – мудрість (-ости).
Мудрый, мудрец – мудрий, мудрець, розумний, (*насмешливо*) мудрячий, мудрій (-ія), мудрак, мудрагель.
Муж – чоловік, муж, дружина, подружжя. *Муж совета* – громадський муж, (*стар.*) думця.
Мужать, возмужать – до зросту доходити, до зросту дійти, мужніти, змужніти.
Мужеложство – мужолозтво.
Мужеский, мужской – чоловічий.
Мужественный, -но – мужний, -но, мужній, -ньо, відважний, -но, сміливий, -во.
Мужество – мужність, відвага, сміливість.
Мужнин – чоловіків (гроші).
Мужчина – чоловік, мужчина.
Музей – музей. **-зей** *при кабинете научно-судебной экспертизы* – музей при кабінеті науково-судової експертизи.
Музыка – музика.
Музыкальный – музичний. **-ное** *произведение* – музичний твір. *Авторское право на* **-ное** *произведение* – авторське право на музичний твір.
Музыкант – музика, музикант.
Мука – борошно, (*редко*) мука.
Мукомольный – мукомольний.
Муниципализация – муніципалізація (відібрання підприємства або майна від приватної особи до розпорядження міста або громади).
Муниципализировать – муніципалізувати.
Муниципалитет – муніципалітет
Муниципальный – муніципальний, міський, громадський.
Мускул – мускул, м'яз.
Мусор – сміття, (*щебневый*) груз.
Мутить, -ся – каламутити, -ся, скаламутити, -ся, мутити, -ся, замутити, -ся, баламутити, -ся, забаламутити, -ся.
Мутный – мутний, каламутний.
Муть – гуща (-щі), фус, фуси.
Мучение – мука, катування, мордування. *Подвергать* **-нию** – брати на муки, мучити.
Мучительный, -но – болісний, -но, страждений, -но, тяжкий, -ко.
Мучительство – мордування, тиранство.

Мучить – мучити, замучити, брати (взяти) на муки, мордувати, замордувати, катувати, закатувати.
Мучник – борошенний торговельник, мучник (що продає муку, борошно).
Мучной – борошенний (ЛШІ, 24), борошняний, мучний.
Муштровать – муштрувати.
Мчать, -ся – мчати, -ся; бігти, їхати або нести дуже швидко.
Мщение – пімста, помста.
Мыкать – микати. **-кать** *горе* – бідувати. **-ся** – шмигляти, сновигати, шастатися, тинятися, поневірятися.
Мыловаренный завод – миловарня.
Мыльный – мильний, миляний. **-ный** *пузырь* – миляна банька.
Мыс – ріг (*р.* рогу), виступ, (в одежі) виріжок.
Мысленный – мислений. **-но** – мислено, в мислях, в думці, на думці, думкою, думками, подумки.
Мыслительный – думальний, думний.
Мыслить – мислити, замислити, гадати, загадаги, думати, задумати, міркувати, зміркувати, розважати, розважити, в мислях, на думці мати.
Мысль – думка, гадка, дума, мисль, мясля. *Прийти на* **-сль** – на думку спасти.
Мыть – мита, змити (лице); прати, попрати (білизну); терти, потерти (підлогу), шарувати, вишарувати (стіл).
Мычать – мукати, замукати, ревти, заревти.
Мышление – мислення, думання, гадання.
Мышца – м’ясень (-сня).
Мышьяк – аршеник (*руссизм* – мишак).
Мягкий – м’який, лагідний (людина).
Мягкость – м’якість (-ости), м’якота; лагідність.
Мякина – полова. **-нный** *хлеб* – хліб з полови.
Мякиш – м’якушка, мнякушка.
Мясник – різник. **-цкий** – різницький.
Мятеж – ворохобня, бунт, повстання, заколот, розрух.
Мятежник – ворохобник, бунтівник, бунтар (-ря), повстанець.
Мятежнический – бунтарський, повстанчий.
Мятежный – бунті[о]вливий, бунтливий, ворохобливий.
Мятель – метелиця, завірюха, хуртовина, хуґа.
Мять, -ся – мняти, -ся, помняти, -ся, м’яти, -ся, пом’яти, -ся.
На – на; про, для, задля. *Вот тебе на!* – от тобі й маєш! *На виду* – на очах, на оці, на видноті. *На все руки* – до всього, на все здатний. *На праздник* – про свято. *На случай* – про случай; на той випадок, коли-б…
Набавлять, набавить – набавляти, набавити, прибавляти, прибавити, додавати. додати, накидати, накинути.
Набавка (*надбавка*) – набавляння, прибавляння, накидання, додавання; набавка, наддаток, додаток, додача (-чі), підвищення (на ціну), націнка.
Набат – сполох. *Бить в* **-бат** – на сполох бити, на ґвалт бити (дзвонити).
Набег – напад, набіг, наскік (-скоку), забіг.
Набедокурить – нашкодити, наброїти.
Набело – начисто.
Набережная – набережна; побережжя.
Набережный – надбережний, побережний, прибережний, бережний.
Набивать, -бить – набивати, набити, напаковувати, напакувати, напихати, напхати, (*чучело*) випихати, вішати. **-ать**, **-ить** *цену* – збити (набити, нагнати) ціну. **-ся** – набиватися, набитися, накидатися, накинутися, напрохуватися, напрохатися, напроситися; набиратися, набратися, напхатися, натовпитися. **-тый** – набитий, напханий, (*чучело*) випханий. **-тый** *дурак* – великий дурень, дурний як пень, дурний як колода, як ступа.
Набивка – набивання, напак(ов)ування, напихання, (*чучела*) випихання.
Набирать, -брать – набирати, набрати, з[під]бирати, з[під]ібрати. **-ся** – набиратися, набратися, збиратися, зібратися, підбиратися, підібратися.
Наблюдатель – спостережник, постерегач, дослідувач, наглядач, доглядач, дозорець, дозорця.
Наблюдательность – спостережливість, кмітливість.

Наблюдательный – спостережливий, кмі[е]тливий (людина); наглядальний, дозорчий. **-ное** *производство* – наглядальна (дозорна) справа.
Наблюдать, наблюсти – спостерегати, спостерегти, кмітити, покмітити; стежити, вистежити, доглядати, догле[я]діти, наглядати, нагле[я]діти, пильнувати, допильнувати (чого), дозирати.
Наблюдение – спостереження, доглядання, наглядання, нагляд, догляд, дозір (-зору) (КМ). **-ние** *за закономерностью действий властей* – догляд над законністю вчинків влади. **-ние** *за производством следствия* – наглядання за переведенням слідства. *Научное* **-ние** – наукове спостереження.
Набор – призов, набір (-бору) (до війська); складання (до друку); набірок (в довг). **-бор** *орудий, инструментов* – начиння, припас, справа.
Наборщик – складач (у друкарні).
Набрасывать – накидати, накинути, наскидати, понаскидати; накреслювати, накреслити, робити нарис, зробити нарис. **-ать** *тень на кого-нибудь* – кидати на кого тінь, підкопуватися під чиюсь славу. **-ся** – накидатися, накинутися на, допадатися, допастися, дориватися, дорватися до.
Набресть (*на что*) – натрапити, надибати, набрести (на що).
Набросок – нарис, начерк.
Навал – купа, кучугура, навал.
Наваливать, -ся, навалить, -ся – навалювати, -ся, навалити, -ся; накидати, накидати, накладати, накласти, навантажувати, навантажити; насовувати, насунути. [Насунуло людей багато].
Навалка – навалювання, накидання, навантаження. *Груз в* **-ку** – вантаж навалом.
Навастривать, навострить – нагострювати, нагострити, наточувати, наточити. **-ить** *лыжи* – намастити п’яти, утекти, дати тягу, драла, п’ятами накивати. **-ить** *уши* – насторожити (нашорошити) вуха. **-ся** – набити (наламати) руку, наламатися.
Наведение – наведення, навід (-воду).
Навёрстывать, наверстать – наганяти, нагнати, надолужувати, надолужити, навертати, навернути.
Наверху – угорі.
Навес – дашок, причілок; повітка, шопа; намiт, халабуда.
Навеселе – на підпитку, під чаркою.
Навет – обмова, наговір (-вору).
Навзничь – навзнак, навзнаки, горілиць.
Навзрыд – уголос, ридаючи, ридма.
Навигация – навігація, плавба.
Навлекать – натягати, натягти, наволікати, наволокти (ЛР, 44). **-лечь** *беду* – накликати біду, лихо. **-кать** *подозрение* – наволікати (стягати на себе) підозру, підозріння.
Наводить, -вести – наводити, навести; направляти, направити, наганяти, нагнати (холоду), націлювати *и* націляти, націлити (рушницю). *Наводящий вопрос* – направне питання. *Наведенные люди* – наведені люди. **-ти** *справку* – взяти (забрати) довідку, (*справиться*) довідатися.
Наводнение – повідь (-води), повінь (-вени), залива.
Наводнять, наводнить – заливати, залити, понімати, поняти (водою).
Наводчик – наводець (-дця).
Навождение – навождення, мана.
Навоз – гній (*р.* гною).
Навозный – гнойовий, гнійний.
Навсегда – назавсіди, на все, навік, повік, довіку.
Навязчивый – причепливий, набридливий, в’їдливий, настирливий. **-вые** *идеи* – причепливі (настирливі) думки. **-вый** *человек* – в’їдлива (настирлива) людина, причепа.
Наглость – безсоромність, безчільність, зухвальство, нахабність (-ности).
Наглый – безсоромний, безчільний, зухвалий, нахабний.
Наглядеть – наглядіти, наглянути, назирити, назорити. **-ся** – наглядітися, надивитися, намилуватися.
Наглядный, -но – наочний, -но, наглядний, -но. **-ным** *делать* – унаочнювати. **-ное** *обучение* – наочна (наглядна) наука, наочне навчання.
Награбить – награбувати, награбити. *Награбленный* – награбований, грабіжний (Я).
Награда – нагорода, винагорода, заплата, віддяка.
Наградной – нагородний. **-ной** *список* – нагородний список, список на нагороду.

Награждать – нагороджати, нагородити, винагороджувати *и* винагороджати, винагородити.
Награждение – нагорода; нагородження, винагородження.
Нагромождать, -здить – накопичувати, накопичити, накидати, накидати, накладати, накласти, навалювати, навалити.
Нагружать, нагрузить – навантажувати (вантажити), навантажити. накладати, накласти; обтяжати, обтяжити (роботою).
Нагрузка – вантаження, навантажування; обтяження (роботою).
Нагрянуть – набігти, наскочити, напасти, насунути.
Надавливать, надавить – надавлювати, надавити, натискувати, натиснути.
Надвигать, -ся – насувати, -ся, насунути, -ся.
Надвое – надвоє, навпіл.
Надворный – надвірній (будівля).
Надворье – надвір'я. *С* **-рья** – знадвору. [Зайшов знадвору].
Надгробный – надгробний, похоронний (промова). **-ный** *камень, памятник* – надгробок. *Наддавать (на торгах)* – наддавати, набавляти, набавити.
Наддача – наддавання, набавляння, наддача, набавка, перевишка.
Наддирать – наддирати, наддерти, надривати, надірвати.
Надевать – одягати, одягти, надягати, надягти.
Надежда – надія, сподівання, сподіванка. *Иметь* **-ду** – надіятися, сподіватися, покладати надію. *Потерять* **-ду** – стратити надію.
Надежность – певність, надійність, вірність (-ности).
Надежный – певний, надійний (людина).
Надел – наділ (КМ).
Надельный – надільний.
Надзиратель – доглядач, наглядач, дозорець, дозорця.
Надзирать – доглядати (чого) (КМ), дозирати (чого) (КМ), наглядати, пильнувати (чого).
Надзор – доглядання, догляд, наглядання, нагляд, дозір. *Отдать под* **-зор** – віддати під догляд. **-зор** *прокуратуры за законностью действий органов власти* – нагляд (з боку) прокуратури над законністю вчинків органів влади.
Надиво – надиво, навдивовижу, напрочуд.
Надирать – надирати, надерти (лика); наминати, нам'яти (вуха), чубити, начубити.
Надлежать – належати. **-щий** – належний (ЛЗ, XI), слушний (час) (АЮЗР, 6, I, 297), відповідний. *В* **-щее** *время* – в належну годину, у слушний час. **-щий***, относящийся к делу (документ)* – дотичний (документ). **-щее** *доказательство* – належний довід, слушний довід (ЛР, 44). **-щим** *образом* – належно, як належить, як слід, як треба, як повинно, як годиться. **-жит** – належить, повинно, треба, годиться.
Надменность – пиха, бундючність, чвань, чванливість.
Надменный – пихатий, бундючний, пиндючний, чванливий, чванькуватий, гордовитий.
Надо, надобно – треба, тра, потрібно, слід, належить.
Надобность – потреба (АЮЗР, 6, I, 343, 394; КМ; СФА; ЛР, 44, 120). *По мере* **-сти** – в міру потреби. *В случае* **-сти** – як потреба вкаже, в разі потреби.
Надобный – потрібний.
Надоедать – на(д)бридати, на(д)бриднути, обридати, обриднути, надокучати, надокучити, уїдатися, уїстися, настирюватися, настиритися.
Надоедливость – набридливість, уїдливість, обридливість,
Надоедливый – в'їдливий, набридливий, обридливий, надокучливий, настирливий.
Надолго – надовго.
Надоумливать – напоумляти, напоумити, навчати, навчити, нараювати, нараяти.
Надпиливать – надпилювати, надпиляти.
Надписание – написування, надписування, надписання.
Надписатель – написувач, надписувач. *Бланко-надписатель* – надписувач на бланкові, бланконадписатель. *Векселенадписатель* – надписувач на векселі, векселенадписатель.
Надписывать, надписать – написувати, написати, надписувати, надписати, ставити (поставити) свій підпис, ім'я.
Надпись – напис, надпис; титул, заголовок. *Безоборотная* **-пись** – беззворотний напис, напис про невідповідальність: «без звороту на мене». *Бланковая* **-пись** – бланковий напис. **-пись** *об уплате* – напис про виплату. *Передаточная* **-пись** *(на векселе)* – передавальний напис (на векселі). *Передаточная* **-пись** *на договоре* – напис про передачу умови.
Надругательство – наруга, зневага, знущання, глузування.

Надсмотрщик – наглядач, доглядач, дозорець (КМ).
Надстраивать – надбудовувати, надбудувати, надстроювати, надстроїти; (*камнем*) надмуровувати, надмурувати.
Надстройка – надбудування; надбудова.
Надувать – надимати (надувати), надути (що); піддурювати, обдурювати, піддурити, обдурити (кого).
Наедаться – наїдатися, наїстися.
Наедине – на самоті (СФА, VI, 235), самотою, сам на сам, на дві парі очей (*глаз-на-глаз*).
Наезд – наїзд (ЧСР), наїхання (АЮЗР, 6, I, 186, 218), забіг.
Наездник – верховець, їздець, гарцівник.
Наезжать – наїздити, наїхати, забігати, забігти (напасть).
Наём – найми, наймання. *Брать в* **-ём** – наймати, (нерухоме майно) орендувати. *В* **-ём** – у найми. **-ём** *имущественный* – оренда. **-ём** *личный* – найми (послуг). *Наймодавец (сдающий в* **-ём***)* – винаймач. *Наниматель (берущий в* **-ём***)* – наймач. *Наниматель личных услуг* – хазяїн. *Отдавать в* **-ём** *недвижимое имущество* – винаймати (кому), давати, здавати в оренду. *Отдавать в поднаём, в субаренду* – піднаймати (кому). *Отдача в* **-ём** – винаймання. *Плата за* **-ём** – найманщина. *Плата за* **-ём** *квартиры* – комірне, плата за ква(р)тиру. **-ём** *рабочей силы* – наймання робочої сили. *Служить по* **-му** – в наймах бути, служити наймитом, наймичкою.
Наёмник, -ца – наймит, -чка.
Наёмный – найманий, наємний, найнятий (військо). **-ная** *плата* – наймове. **-ный** *труд* – наймана праця.
Наёмщик – наймач, наємець, (*сдающий в наем*) винаймач.
Нажива – зиск, набуток, нажива, пожива, користь. *Эксплоатация чужого труда с целью* **-вы** – визискування чужої праці задля користи. *Трудовая* **-ва** *(заработок)* – дорібок (*р.* доробку).
Наживать, нажить – набувати, набути, наживати, нажити.
Наживной – набутий, придбаний, набувний, наживний, добувний.
Нажим – натиск, притиск.
Нажимать, -жать – надавлювати, надавити, нагнічувати, нагнітити, натискувати (натискати), натиснути.
Нажитой – нажитий, набутий, надбаний, придбаний. **-тое** *имущество* – нажиток, надбане, придбане, надбання.
Назад – назад. *Год тому* **-зад** – рік тому, буде тому рік, рік перед тим, перед роком. *Два дня* **-зад** – позавчора, два дні перед тим, два дні тому, перед двома днями. *Пять лет* **-зад** – п’ять років тому, буде тому п’ять літ, перед п’ятьма роками.
Назади – ззаду, позаду.
Название – назва, назвище, назвисько (ТОК, III, 44).
Назидание – навчання, наука, напутіння.
Назидательный – навчальний, напутенний.
Назначать, -чить – призначати, призначити, назначати, назначити (КМ). **-ить** *на должность* – призначити на посаду, наставити (ЛР, 44, 119). **-ить** *наказание, следствие* – призначити кару, слідство. **-ить** *срок* – призначити (визначити) строк, термін, реченець, скласти строк, термін, реченець. **-ить** *цену* – визначити (покласти, скласти) ціну.
Назначение – призначення, визначення, настанова (на уряд). **-ние** *заседания* – призначення засідання. **-ние** *наказания* – визначення (призначення) кари. **-ние** *срока* – визначення (складення) строку, терміну, реченця. *Станция* **-ния** – станція призначення.
Назойливость – настирливість, налазливість, нав’язливість, в’їдливість.
Назойливый, -во – настирливий, -во, налазливий, -во, нав’язливий, -во, в[у]’їдливий, -во.
Назревать – вистигати, вистигти, достигати, достигти, наспівати, наспіти, поспівати, поспіти.
Называть – називати. *Названый брат* – названий брат, побратим. **-ная** *сестра* – названа сестра, посестра. **-ся** – назватися, найменуватися; напроситися, набитися. *Так называемый* – так званий.
Наивный – наївний, безхитрий, простий, простосердий.
Наизнанку – навиворот, на злий бік.
Наизусть – на пам’ять, з пам’яти, з голови.
Наименование – найменування, йменування, ім’я, йменння, назва, назвисько.
Наименовать – на(й)менувати, назвати.
Наискось – навскоси, навкоси, навкося, навкосяка, скісняком.

Найдёныш – найда, знайденя (-яти).
Наказ – наказ, регламент, устава.
Наказание – кара, (с)карання (СФА, VI, 205; ЛР, 44), покарання. *В* **-ние** – за кару. *Заслужить* **-ние** – на кару заслужити. *Исправительное* **-ние** – поправна кара. *Мера* **-ния** – міра кари. *Назначите, определить* **-ние** – визначити, призначити кару. *Под страхом* **-ния** – під загрозою кари. *Смягчение* **-ния** – полегшення кари. *Степень* **-ния** – міра (ступінь) кари. **-ния** *уголовные и исправительные* – кари горлові (*гал.* головничі) й поправні. *Увеличить* **-ние** – збільшити, побільшити кару. *Уменьшить* **-ние** – зменшити кару.
Наказуемость – каригідність (-ности); покарання.
Наказуемый – кари гідний (вчинок); караний.
Наказывать, наказать – карати (ЛР, 44), скарати (ЛР, 22), покарати.
Накануне – в переддень, напередодні.
Накидка – накидання, накид, накидка. *В* **-ку** – наопашки, наопашку, накидкою.
Наклад – утрата. *Он был в* **-де** – він був з утратою, він утратив.
Накладная – накладна, (залізнична) перевізний лист, квит.
Накладной – додатковий, добавний (видатки). **-но** – утратно, невигідно.
Накладывать, наложить – накладати, накласти.
Наклон – похилість, похил, похилина, схил, спад.
Наклонность – нахил, нахилок, схильність. **-ность** *к преступлению* – нахил до злочинства.
Наклонный – похилий, похилистий, нахилий, згористий; прихильний, схильний. **-ная** *плоскость* – згориста, похила площина. **-ный** *к порочной жизни* – схильний до непорядного життя.
Наклонять, -ся – нахиляти, -ся, нахилити, -ся, нагинати, нагнути (голову); схиляти, -ся, схилити, -ся (до чого), прихиляти, прихилити (на свій бік).
Наковальня – ковадло, ковало. [Між молотом і ковадлом].
Наконец – наостанку, нарешті, врешті, вкінці.
Наконечник – наконечник.
Накопление – нагромадження, нагуртування, накопичення, збирання, збивання (грошей). **-ние** *грузов* – скупчення (нагуртування) вантажу.
Накапливать, накопить – нагромаджувати, нагромадити, накопичувати, накопичити, скупчувати, скупчити, нагуртовувати, нагуртувати, збирати, назбирати, збивати, збити (копійку).
Накрест – навхрест, нахрест, хрестом. [Перекреслити навхрест].
Налагать, наложить – накладати, накласти (наложити), накидати (КМ), накинути. **-жить** *запрещение* – накласти заборону. **-жить** *наказание* – накласти кару. **-жить** *на себя руки* – смерть собі заподіяти. **-гать** *оковы* – забивати в кайдани. **-жить** *отпечаток* – відбитися, позначитися на чому.
Налаживать, наладить – налагоджувати, налагодити, направляти, направити, поправляти, поправити, ладнати, наладнати, поладнати.
Налево – ліворуч, в ліву руку, вліво, наліво.
Налегать, налечь (*на что*) – налягати, налягти, наполягати, наполягти, напосідати, напосісти, насідати, насісти, -ся (на кого).
Налегке – порожнем (їхати); легко, злегка. [Легко одягнений вийшов].
Налёт – наскік, наскок, наїзд (ЧСР), наїхання (АЮЗР, 6, I, 218); налітання, напад; суга (*на жидкости*), іржа (*ржавчина*), пліва, плівка, падь (*р.* пади) (*на языке*).
Налетать, -теть – налітати, налетіти, наскочити.
Налётчик – наскочник, налітач.
Наливать, налить – наливати, налити, налляти, насипати, насипати (борщ, горілку, кип'яток), (*из крана*) вточувати, вточити (чаю).
Наличность, наличие – наявність, присутність. *Денежная* **-сть** – готівка, готові гроші, (*стар.*) готовизна. *При* **-сти** *факта* – при наявності факту, коли є факт.
Наличный – наявний, готовий, присутній. **-ные** *деньги* – готові гроші, готівка. **-ное** *имущество* – наявне майно. **-ный** *состав судей* – присутні судді, наявний склад суддів.
Налог – податок, (*пошлина*) мито. **-ги** – податки, оплатки побори (АЮЗР, 6, I, 413). *Косвенный* **-лог** – посередній податок. *Невыплаченный* **-лог**, *недоимка* – залеглі податки, залеглість. *Обложение* **-ми** – оподаткування. *Обложить* **-ми** *что* – оподаткувати. *Освобождение от* **-га** – у[з]вільнення від податку. **-лог** *от бочки вини* – чопове (АЮЗР, 6, I, 344). *Подоходный* **-лог** – податок з прибутку, відприбутковий податок. *Поземельный* **-лог** – поземельний податок, поземельне. *Прямой* **-лог** – безпосередній податок.

Свободный от **-гов** – вільний від податків.
Налоговый – податковий.
Налогоспособность – оплатоздатність (-ности).
Наложение – накладання, накладення. **-ние** *штемпеля* – штемплювання.
Наложенный платеж – післяплата, накладений платіж. *Послать с* **-ным** *платежом* – послати з(а) післяплатою.
Наложница – підложниця, побічниця, полюбовниця.
Наложничество – підложництво.
Намедни – нещодавно, недавно, допіру.
Намёк – натяк. **-ком** – натяком, навтяки.
Намекать, -кнуть – натякати, натякнути. **-кая** – натякаючи, навтяки (кажучи).
Намереваться – наміряти, -ся, намір (гадку) мати, взяти, (*вознамериваться*) важитися, зважитися.
Намерение – намір, замір; *см.* **Умысел**. *Иметь* **-ние** – мати намір. *Без* **-ния** – без наміру, ненавмисне. *С заранее обдуманным* **-нием** – з заздалегідь (наперед) узятим наміром. *С* **-нием**, **-нно** – з наміром, навмисне. *Намеренный* – умисний.
Наместник – намісник. **-ичество** – намісництво.
Намечать, наметить – намічати, намітити, значити, позначати, позначити (що); набачити, назирити (собі що).
Намордник – намордник (собаці).
Нанесение – нанесення; заподіяння; вчині[е]ння. **-ние** *оскорбления словом, действием* – вчині[е]ння (завдання) безчестя (ЧСР) (образи) словом, вчинком. **-ние** *побоев* – биття (ЛР, 44), побій, завдання побою. *Умышленное* **-ние** *удара* – навмисний побій.
Нанимать, нанять – наймати, найняти (ЛР, 44). **-ся** – найматися, найнятися, ставати, стати до кого (за наймита, робітника, на роботу, то-що); у найми піти.
Наниматель – наймач, наємець. **-тель** *служащих, рабочих* – хазяїн.
Нанос – нанос, кучугура (з піску, з снігу), наплинок, намив, намул (річкою нанесло).
Наносить (*причинять*) – завдавати, завдати, спричиняти, спричинити. *Вред* **-ить** – шкоду робити, шкодити. **-ить** *обиду, несправедливость* – кривдити, скривдити, чинити кривду. **-ить** *оскорбление* – ображати, образити, чинити (вчинити) образу. **-ить** *оскорбление на словах, действием* – ображати (чинити образу) словом, вчинком.
Наносной – наносний, намивний.
Наоборот – навпаки, навспак, навпроти.
Наобум – навманя, навманяки.
Наотмашь – наодмаш, навідліг, наодліг.
Наотрез – наодріз [Сказати наодріз]; рішуче.
Нападать, -сть – нападати, напасти, напускатися, напуститися, накидатися, накинутися (на кого). **-асть** *на след* – на слід напасти, натрапити, слід узяти (АЮЗР, 6, I, 275).
Нападение – напад. *Вооружённое* **-ние** *банды на хутор* – наїзд озброєної банди на хутір (ЧСР).
Наперёд – наперед, поперед, попереду.
Напереди, впереди – попереду, спереду, перед.
Наперекор – наперекір, насупроти.
Наперерез – навперейми (бігти).
Наперечёт – під ліком.
Наперсник, -ца – вірник, -ця, повірник, -ця.
Напечатание – надрукування, видрукування.
Напечатать – надрукувати, видрукувати.
Напиваться – напиватися, напитися; упиватися, упитися.
Напиток – напій (-пою) (СФА, VI, 23), трунок (АЮЗР, 8, V, 109), питво, пиття. *Крепкие* **-ки** – міцні напої. *Спиртные* **-ки** – спиртові напої (трунки).
Наповал – лоском, влоск, одразу.
Напоминание – нагадуваная, нагад, нагадання.
Напоминать, -мнить (*кому о чём*) – нагадувати (кому про що), нагадати, пригадувати, пригадати.
Направление – напрям, напрямок; прямування, простування; (*руководство*) направа, керунок. **-ние** *дела* – направлення справи.
Направлять, направить – направляти, направити, справити, керувати, накерувати, скерувати. **-ить** *дело на прекращение* – направити справу до закриття. **-ся** – прямувати, попрямувати, простувати, попростувати (до чогось).

Направо – праворуч, направо.
Напраслина – пеня, напасть. *Взводить на кого* **-ну** – пеню зводити (прикидати) на кого.
Напрасный – даремний, марний, несправедливий. **-но** – даремно, дурно, дарма, заневинно, надаремне, марно, несправедливо.
Напрашиваться, напроситься – напрошуватися, напроситися, набиватися, набитися.
Например – наприклад, приміром, як ось, як от.
Напрокат – внаєм.
Напролет, навылет – наскрізь, навиліт.
Напролом – пробоєм.
Напропалую – до загину, на пропаще, на пропале, на всі заставки. [Лає його на всі заставки].
Напротив – супроти, супротив, проти, против, навпроти (кого); навпаки.
Напрягать, напрячь, -ся – напружувати, -ся, напружити, -ся, натужувати, -ся, натужити, -ся, натягати, -ся, натягти, -ся. **-ать** *силы* – силкуватися, напружувати сили, змагатися.
Напряжение – напруження, напруга, натуга.
Напряжённый – напружений, -но. -но, напругом.
Напрямик – прямо, просто, прямцем, без сорома казка (сказати), навпрошки (їхати).
Напускать – напускати, напустити. **-ить** *на себя дурь* – удавати з себе дурня, дурника строїти.
Напускной – напускний, уданий, нещирий.
Напутать – наплутати.
Напутственный – напутній. **-ное** *слово* – напутнє слово.
Напутствие – напучування, напутіння.
Напутствовать – напучувати, папутити; виряджати, вирядити, виправляти, виправити.
Напухать – спухати, спухнути, напухати, напухнути.
Напыщенный – пихатий, пишний, чваньковитий, чванькуватий, бундючний; напушений (стиль). **-ным** *языком говорить* – високим штилем, з письменна говорити.
Наравне – нарівні, врівні, врівень, рівно з чим.
Нарезать – нарізувати, нарізати (землю).
Нарезка – нарізування; карбування, нарізка, зарубка (на дереві).
Нарекание – нарікання, дорікання, докір (-кору).
Нарекать – нарікати, дорікати, докоряти (кому).
Наречие – наріччя, говірка, вимова; (*грам.*) прислівник.
Нарицательный – названий, прозивний, називний, номінальний. *Это сделалось* **-ным** *именем* – це сталося назвою. **-ная** *стоимость* – називна вартість. **-ная** *цена* – називна ціна. **-ная** *цена свыше указанного* – номінальна ціна понад показану.
Народ – народ, нарід, люд, люди. **-ды** *кочевые* – народи кочові, бродячі, перехожі. **-ды** *оседлые* – народи осілі. *Простой* **-род** – простолюд, (*стар.*) посполиті, поспільство.
Народник – народник, народовець, народолюбець.
Народничество – народництво, народовство, народолюбство.
Народность – народність.
Народный – народній, людовий, (*стар.*) посполитий.
Народоведение – народознавство, людознавство.
Народодержавие – народодержавство, народоправство.
Народонаселение – людність.
Нарождаемость – нарожденність, народимість.
Нарождаться, народиться – народжуватися, народитися.
Нарост – наріст (-роста), наростень.
Нарочный – гінець, посланець, нарочитий, нарочний. [Послати листа з посланцем, з нарочним]. **-но** – умисне (АЮЗР, 6, I, 345; ЛР, 44), навмисне, нарочито, нароком, нарочно.
Наружность – зовнішність, показність, вид, вигляд, около. *По* **-сти** – як на зовнішній вигляд, з виду [З виду порядна людина, здається].
Наружный – зовнішній, надвірній, околичній. (**-ный** *вид* – надвірній вигляд). *Снаружи* – зокола, знадвору. [Увійшов знадвору. Знадвору воно виглядає гарно.]
Наружу – наверх, на-около, надвір.
Нарушать, нарушить – порушувати, порушити, нарушати, нарушити, зламати (ЛР, 44), (*стар.*) зрушати (АЮЗР, 6, I, 303). **-ить** *границы земельного владения* – землю переступити (АЮЗР, 6, I, 84). **-ить** *граничные знаки* – порушити межові знаки, закопи рушити (АЮЗР, 6, I, 84). **-ить** *договор* – порушити, зламати, умову, (*стар.*) виступити з листа (АЮЗР, 6, I, 84). **-ать** *закон* – порушати (ламати) закон. **-ать** *право, обещание* –

ламати, зламати право, слово. **-ать** *чужое владение* (*землёй*) – (*стар.*) в чужий ґрунт уступати (ЛЗ, Х).
Нарушение – порушеная, ламання, зламання (слова, права). **-ние** *закона, преступление* – зламання закону, злочин, переступ. *Иск о* **-нии** *владения* – позов про порушене володіння (порушене посідання).
Нарушитель – порушник, порушитель. **-тель** *прав* – порушник права.
Нары – піл (*р.* полу).
Нарыв – пухир (-ря), міхур (-ра), болячка, нарива, веред, (*чирей*) чирак.
Нарывать, -рвать – наривати, нарвати (трави), накопувати, накопати (землі). **-ся** – наскакувати, наскочити, нахоплюватися, нахопитися, нариватися, нарватися (на що).
Наряд – наказ, наряд; (*одеяние*) у[в]брання.
Наряду – рядом, підряд (з чим), поруч (чого) врівні, рівно, однаково (з чим).
Насаждать, насадить – садити, посадити, насадити, насадовити (дерево).
Насаждения (*древесные*) – посадки.
Наседать, -сесть – насідати, насісти (на кого).
Население – людність (міська, сільська), населення.
Населенный – залюднений (країна). **-ный** *пункт* – оселене (залюднене) місце.
Населённость – залюднення.
Населять, населить – оселяти, оселити, осаджувати, осадити.
Насечка – зарубка, заруб, карбіж. *Делать* **-ки** *на дереве* – робити зарубки на дереві, брати на карбіж (карбувати).
Насилие – насильство, силування, примус, сила, ґвалт (ЛР, 44; АЮЗР, 6, I, 49). *Грабёж с* **-лием** – грабіж з насильством, ґвалтовний грабіж. *Физическое или психическое* **-лие**, *грозящее смертью или увечьем,* – фізичне або психічне насильство з загрозою смерти або каліцтва.
Насиловать – силувати, присилувати, неволити, приневолити, примушувати, примусити; ґвалтувати, зґвалтувати (напр. жінку або дівчину), знасилувати.
Насильно – силою, силоміць, силоміццю, живосилом, неволею, ґвалтом, через силу, насильно.
Насильный – силуваний, зневолений, примушений.
Насильственный – насильний, ґвалтовний (смерть, побрання худоби, вчинки); поневільний, силуваний (шлюб). **-ное** *лишение владения и пользования* – насильне позбавлення володіння та користування; (*стар.*) спокійного держання й уживання вибиття (АЮЗР, 6, I, 125).
Насквозь – наскрізь, навиліт.
Насколько – наскільки, оскільки.
Наскоро – на швидку руку (руч), нашвидку, похапцем.
Наследник – спадкоємець, (*руссизм*) наслідник.
Наследование – спадкоємство, діставання у спадок, (*руссизм*) наслідування (КМ). **-ние** *по завещанию* – спадкоємство (наслідування) по духівниці. **-ние** *по закону* – спадкоємство (наслідування) по закону.
Наследовать – дістати спадок по кому, *русс.* наслідувати; (нерухоме майно) одідичувати, одідичити (ЖО, 54).
Наследователь – спадкодавець (-вця).
Наследственность – спадковість (-ости).
Наследственный – спадковий (ЧСР; КМ), дідичний (АЮЗР, 6, I, 424), спадкоємний. **-ный** *актив* – спадковий актив. **-ный** *владелец* – спадкодержець, дідич. **-ные** *долги* – спадкові борги. **-ное** *имущество* – спадкове майно. **-ный** *пассив* – спадковий пасив. **-ный** *по матери* – материзний (ЧСР). **-ный** *по отцу* – батьківщанний, отчистий (ЧСР). **-ная** *пошлина* – спадкова оплата. **-ное** *право* – спадкове право. **-ная** *правоспособность* – спадкова правоздатність, право бути спадкоємцем.
Наследство – спадок (ЧСР; СФА, VI, 69; ЛР, 44), спадки (КМ), спадщина. *Вступать, вступить в* **-ство** – обіймати, обняти спадщину. *Вступить в права* **-ства** – вступити в право спадщини. *Достаться в* **-ство** *кому* – спасти на кого, припасти кому (по батькові, по матері). *Лишить* **-ства** – позбавити спадщини, (*стар.*) видідичити. *Оставить в* **-ство** – спадком лишити кому. **-ство** *от бабки* – бабизна. **-ство** *от деда* – дідизна, дідівщина. *Отказ, отречение от* **-ства** – зречення спадщини; одмова од спадщини. *Отказаться от* **-ства** – зректися спадку. *Открытие* **-ства** – відкриття спадщини. **-ство** *от предков* – предківщина. *Охрана* **-ства** – охорона спадщини. **-ство** *по завещанию* – заповітна спадщина, спадщина по духівниці. **-ство** *по закону* – спадщина по закону. *Получить* **-ство**

– спадок дістати. **-ство** *после брата* – братівщина, братовизна. **-ство** *после матери* – материзна. **-ство** *после отца* – батьківщина. **-ство** *после свёкра* – свекрівщина. **-ство** *после тестя* – тестівщина. *Принятие* **-ства** – прийняття спадщини, згода обняти спадщину. *Раздел* **-ства** – розділ спадщини. *Утверждение в правах* **-ства** – ствердження прав на спадщину. *Часть* **-ства** – частина спадщини.

Наслоение – напластування, наверствування; пласт, шар, верства.

Насмехаться – сміятися, насміхатися, насміятися (з кого, кому, над ким), глузувати (з кого), кепкувати (з кого).

Насмешка – посміх, глум, глуз, глузування, кепкування.

Насмешливый – насмішкуватий, глузливий, глумливий.

Насмешник – насмішник, глумливець, глузівник.

Насолить (*кому*) – насолити, допекти, впектися, дозолити, ввіритися, в знаки датися (кому чим).

Насос – смок, цмок, смоковик, (*пожар.*) кишка; водотяг.

Насплетничать – наплести, наплітувати, наплескати язиком (на кого); (*лживо*) наклепати, набрехати (на кого).

Наставление – наука (АЮЗР, 8, V, 129), навчання, направа, напутіння; порада. *Давать кому* **-ление** – давати науку кому, напучувати, напутити кого.

Наставлять – наставляти, наставити, напучувати, напутити, направляти, направити, на розум наводити, навести, навчати, навчити.

Наставник – наставник, навчитель (учитель), напутник.

Наставница – наставниця, навчителька (учителька), напутниця.

Наставнический – наставничий, навчительський, напутницький.

Наставничество – наставництво, навчительство, напутництво.

Настаивание – напосідання, настоювання, наполягання, обстоювання.

Настаивать, настоять – напосідати, напосісти, налягати, налягти, наполягати, наполягти, обстоювати, обстояти.

Настежь – навстіж, навстяж, нарозтіж. [Двері навстіж].

Настигать, настигнуть – наздоганяти, наздогнати, доганяти, догнати, спобігати, спобігти кого.

Настойчивость – невідступність, напосідливість, настирливість, упертість.

Настойчивый – невідступний, напосідливий, настирливий, упертий, навратливий. **-во** – невідступно, напосідливо, настирливо, уперто, притьмом.

Настольный – настільний. **-ный** *реестр* – настільний реєстр (підручний реєстр).

Настояние – вимога, домагання, напосідання.

Настоятель – настоятель.

Настоятельность – настійність, пильність, нагла потреба.

Настоятельный – настійний, пильний, наглий. **-ная** *необходимость* – пильна потреба. **-но** – пильно, невідступно, настійно.

Настоящий – теперішній, сучасний, цей; (*действительный*) правдивий, справжній, дійсний, сутий, щирий (золото), певний, притаманний (ЧСР), істотний (СФА, VI, 96). *По* **-му** *делу* – в цій (даній) справі. **-щая** *стоимость* – дійсна вартість. **-щая** *цена* – справжня ціна.

Настраивать, настроить – намовляти, намовити, направляти, направити (на що), ставити проти кого, наущати, наустити, настренчувати, настренчити.

Настроение – настрій (*р.* настрою).

Наступательный – напорний, нападчий, зачіпний.

Наступать, наступить – наступати, наступити, наставати, припасти, (про строк, термін) надходити, надійти, настати, робити наступ (на ворога). **-ющий** – надхожий (день), прийшлий (АЮЗР, 6, I, 419).

Наступление – настання (про строк), наступ (на ворога). **-ние** *срока* – настання строку.

Насущный – насущний, щоденний.

Насыпь – насип (*м. р.*), переспа.

Наталкивать – наштовхувати, наштовхнути, підбивати, підбити. **-ться, -уться** – натрапляти, натрапити (на що). *Это* **-нуло** *его на преступление* – це підбило (наштовхнуло) його на злочин.

Натерпеться – натерпітися, набідуватися, нагорюватися, біди (лиха, горя) набратися, горя зазнати.

Натощак – на тще[о] серце, натще, натощака.

Натравливание – нацьковування, під’юджування.

Натравливать, натравить – цькувати, нацьковувати, нацькувати (собаку); під’юджувати (людину на кого).
Натруска – натрус.
Натура – натура (КМ), природа, (*характер*) вдача. [Така вже в нього вдача]. *Получать* **-рою** *(квартиру)* – мати в натурі (ква(р)тиру), (*жалованье*) одержувати платню в натурі (натурою), речами.
Натурализация – натуралізація (приймання державою в підданство собі підданців иншої держави).
Натурализовать – натуралізувати. **-ся** – знатуралізуватися (стати підданцем иншої держави).
Натуральный – натуральний (КМ), природній. **-ная** *повинность* – одбуток, натуральний одбуток (КМ), (*стар.*) роботизна (СФА, VI, 429).
Натяжка – натягання, напинання; натяжка, натяг.
Натянутость – напруженість, примушеність, неприродність, нещирість, неприязніть.
Натянутый – напружений, примушений, неприродній, невільний, нещирий, неприязний. **-тые** *отношения* – напружені відносини, неприязність. **-тые** *объяснения* – силувані пояснiння.
Наугад – навгад, навманя, навманьки, навманяки; на щастя.
Наука – наука. *Это тебе* **-ка**... – це тобі наука – не роби отак.
Науськивать – нацьковувати, нацькувати, під’юджувати, під’юдити (кого на кого).
Научный – науковий.
Наушник – шепотинник, шептун; наушник, капелюх (у шапці, й сама шапка з капелюхами).
Наушничать – шептати, нашіптувати, нашептати.
Наушничество – нашепти, нашіптування; шепотинництво.
Наущать, наустить – намовляти, намовити, підмовляти, підмовити, призводити, призвести (кого до чого), направляти, направити (кого на що).
Наущение – підмова, намова, спідущення (СФА, VI, 159). *По* **-нию** – з направи, з намови.
Нахал – нахабник, нахаба.
Нахалка – нахабниця.
Нахальничать – нахабничати.
Нахальный – нахабний. **-но** – нахабно.
Нахальство – нахабність.
Нахлебник – похлібець; (*платный*) – столівник.
Нахлынуть – нахлинути (про воду, про глухий гомін); насунути, привалити (про людей).
Находить – (з)находити, найти, знайти, (*открыть*) винайти (ЛР, 44; СФА, VI, 146, 90, 109). **-ся** – знаходитися. [Знайшлося щось]; бути, перебувати, пробувати, обертатися; лежати (про майно); (*утомиться*) находитися. [Він сьогодні вже находивсь]. **-ся** *на пользовании во врачебном заведении* – перебувати на лікуванні, лікуватися. **-ся** *на сохранении* – бути на схові, на схованці бути, переховуватися.
Находка – знахідка, нахідка, знахід (ходу).
Находчивость – додумливість, спритність, дотепність.
Находчивый – додумливий, спритний, дотепний, меткий. [*Меткий* – зразу відкаже].
Находчик – знахідник.
Нахождение – знаходження, знайдення (*см.* **Находка**); буття, перебування, пробування (*см.* **Пребывание**).
Национализация – націоналізація (відібрання майна від приватного власника на власність усього народу).
Национализировать – націоналізувати, знаціоналізувати.
Национализм – націоналізм.
Национальность – національність (-ности).
Национальный – національний. **-ный** *вопрос* – національне питання, національна справа.
Нация – нація, народ.
Начало – початок (ЧСР), почин; підстава, основа, начало. *В* **-ле** – в початку. *Сначала* – спочатку. *С самого* **-ла** – з самого початку, з первопочатку, з первоначалу, насамперед, перш за все, поперед усього, передусім, передовсім.
Начальник – начальник, старший.
Начальный – початковий, перший, первісний.
Начальство – начальство, старшина; зверхність. *Под его* **-вом** – під його приводом, під його зверхністю.

Начальствование – начальництво, старшинування, зверхність.
Начальствовать – бути начальником, старшинувати.
Начатие – починання, розпочин, розпочинання (справи), початок, почин (справи).
Начатый – почачий, розпочатий (справа), зачатий.
Начерно – начорно.
Начертание – нарис.
Начёт – налічка, налік, нарахування (начот). *Делать на кого* **-чёт** – налічку (начот) робити на кого, нараховувати на кого.
Начинание – починання, розпочинання, почин; заходи, заміри. *Благое* **-ние** – добрі починання, добрі заходи. *Дурные* **-ния** – злі починання, злі заміри.
Начинать, начать – починати, почати (ЛР, 44), розпочинати, розпочати, зачинати, зачати (що); заходжуватися, заходитися (коло чого). **-нать***,* **-чать** *исковое дело* – закладати, закласти позов. **-нать***,* **-чать** *ссору* – заводитися, завестися (з ким). **-ся** – починатися, початися, розпочинатися, розпочатися. [Почалося з того, що…].
Начитывать, начесть – налічувати, налічити, нараховувати, нарахувати.
Нашествие – нахід (-ходу), нашестя, напад, наступ, навала.
Нашивка – нашивка (на рукаві).
Нащупывать – мацати, намац(ув)ати; лапати, налапувати, налапати.
Наябедничать – набрехати, наклепати, наговорити (на кого), обмовити (кого), оббрехати (кого).
Наяву – увіч, наяв.
Неаккуратность – неакуратність, несправність, неретельність (у роботі); нечепурність, неохайність (коло себе).
Неаккуратный – неакуратний, несправний, неточний, неретельний, нечепурний, неохайний. **-но** – неакуратно, несправно, неточно, неретельно, нечепурно, неохайно.
Небезвыгодность – небезвигода, небеззисковність, небезкорисність.
Небезвыгодный – небеззисковний, небезкорисний, не без користи.
Небезопасность – небезпечність.
Небезопасный – небезпечний. **-но** – небезпечно.
Небезосновательность – небезпідставність.
Небезосновательный, -но – небезпідставний, -но.
Неблаговидность – негожість, непристойність.
Неблаговидный – негожий, негарний, непристойний. **-ный** *поступок* – негожий, негарний вчинок*.* **-ный** *предлог* – непристойна (негарна) приключка, непристойний привід.
Неблаговоспитанность – невихованість, неґречність.
Неблаговоспитанный – невихований, неґречний.
Неблаговременность – невчасність.
Неблаговременный – невчасний. **-но** – невчасно, не в свій час, не в добрий час.
Неблагодарность – невдячність, невдячливість.
Неблагодарный – невдячний, невдячливий.
Неблагонадежность – непевність, ненадійність.
Неблагонадёжный – непевний, ненадійний. **-ные** *элементы общества* – непевні суспільні (в суспільстві) елементи.
Неблагонамеренность – недобромисність, зломисність, недобрі заміри.
Неблагонамеренный – недобромисний. зломисний, недобрих замірів.
Неблагополучный – небезпечний. *Об'явить местность* **-ною** *по холере* – оголосити місцевість небезпечною на холеру.
Неблагопристойность – непристойність, незвичайність, нечемність.
Неблагопристойный – непристойний, незвичайний, нечемний.
Неблагоприятный – несприятливий, неслушний (час), неприязний, незичливий, неласкавий, немилостивий (про людину), неприхильний, непогідний, непогожий (вітер).
Неблагоразумие – нерозсудність, нерозсудливість, нерозважність, нерозум.
Неблагоразумный – нерозсудний, нерозсудливий, нерозважний, нерозумний.
Неблагородный – неблагородний (вчинок), нешляхетний. **-но** – неблагородно, нешляхетно.
Неблагородство – неблагородність, неблагородство, нешляхетність.
Небольшой – невеликий, невеличкий, малий. *Два года с* **-шим** – два роки з чимсь.
Небосклон – обрій, небосхил, край неба, горизонт.
Небось – диви-но, не бійсь, дак, так.

Небрежность (*нерадение*) – недбалість (ЖО, 47), недбальство, недбайливість.
Небрежный, -но – недбалий, -ло, недбайливий, -во.
Небывалый – небувалий, нечуваний, неподобний, несвітній.
Небылица – небувальщина, небилиця.
Небытие – небуття, небут.
Небытность – небутність, неприсутність. [При небутності моїй].
Неважность – неважність, незначність, дурниця.
Неважный – неважний, незначний, аби-який.
Невдалеке – недалеко, недалечко.
Невдомек – невтямки, невдогад.
Неведение – невідання, невідомість (ЧСР), несвідомість, незнання, (*стар.*) незнаємість (ЛР, 44). *По* **-нию** – з невідомости, не знаючи.
Невежда – неук, невіглас; темний, несвідомець.
Невежество – неуцтво, темнота, незнайство. *Вовлечённый в преступление по малосознательности и* **-тву** – втягнений у злочин через малосвідомість та темноту свою.
Невежливый – неввічливий, незвичайний, нечемний, неґречний.
Неверие – невіра, невір'я, невірство.
Неверность – невірність, зрадливість; неправдивість, непевність.
Неверный – невірний, непевний, неправдивий, хибний; зрадливий*.* **-ная** *жена* – невірна, зрадлива жінка*.* **-ный** *муж* – невірний, зрадливий чоловік.
Невероятность – неймовірність, неподібність, нечуваність.
Невероятный – неймовірний, неподібний, нечуваний. **-но** – неймовірно, неподібно, нечувано.
Невеста – молода, наречена. *Он имеет дочь* **-ту** – у нього дочка на порі, на відданні.
Невестка – невістка, синова (синова жінка), братова (братова жінка), ятрівка (жінка чоловікового брата).
Невещественность – нематеріяльність, неречовинність (неречевність).
Невещественный – нематеріяльний, неречовинний (неречовий).
Невзирая – не зважаючи; не дивлячись (на те, що).
Невзначай – несподівано, ненароком, зненацька, раптом, нагло, як стій.
Невзнос – неплатіж, невклад.
Невзрачность – непоказність, миршавість, мізерність.
Невзрачный – непоказний, миршавий, мізерний.
Невзыскательность – невимогливість; невибагливість, невигадливість, простість.
Невзыскательный – невимогливий; невибагливий, невигадливий, простий.
Невидаль – диво, дивовижа. *Что за* **-даль***!* – ото – не бачили!
Невидимка – невидимець, невидимка, небачний (людина).
Невидимый – невидимий, незримий.
Невинность – невинність, безвинність. *Лишить* **-сти** – позбавити дівоцтва, справичити. *Потерять* **-ность** – втратити невинність, вінок загубити (згубити).
Невинный – невинний, безвинний. **-но** – заневинно, безвинно, невинно.
Невиновность – невинуватість, неповинність, безневинність.
Невиновный – невинуватий, неповинний, безневинний.
Невменение в вину (*деяния*) – неставлення в (за) провину, неставлення за вину, непривинення.
Невменяемость – непривинимість (*о поступке*), неосудність, незасудимість.
Невменяемый – непривинимий (вчинок), неосудний, незасудимий (людина).
Невмешательство – невтручання.
Невнимательность – неуважність, неуважливість.
Невнимательный – неуважний, неуважливий.
Невнятность – невиразність, нерозбірність.
Невнятный – невиразний, нерозбірний. **-но** *говорить* – невиразно говорити, мимрити, харамаркати.
Невозбранный – вільний, незаборонений, безборонний, незаказаний. **-но** – вільно, безборонно, незаборонено.
Невозвратный – безповоротний, незворотний, неповоротний. **-но** – безповоротно, незворотно, без повороту, без поворотя.
Невозвращение – неповернення, неповорот.
Невоздержание, невоздержанность – нездержливість, нестриманість, невпинність.
Невоздержанный, невоздержный – нездержливий, нестриманий, невпинний.

Невозможность – неможливість, незмога, несила, неспромога, неспроможність.
Невозможный – неможливий. *Сделать* **-ным** – унеможливити. **-но** – неможливо, невільно, не спосіб, незмога, неспромога.
Невозмутимость – спокій, байдужість.
Невозмутимый – спокійний, байдужий.
Невознаградимость – невідплатність, незаплатність, невідшкодованість, невіджалуваність.
Невознаградимый – невідплатний, незаплатний, невідшкодований, невіджалуваний.
Неволить – (к чему) неволити. приневолювати, приневолити (до чого), силувати, присилувати, примушувати, примусити, змушувати, змусити.
Невольник – невольник, невільник.
Невольнический – невільницький, невольницький, невільничий.
Невольничество – невільництво; неволя.
Невольно – мимоволі, мимохіть, несамохіть.
Неволя – неволя, (*ум.*) неволенька; примус, принука, силування. *По* **-ле** – з неволі, з примусу.
Невообразимый – нев'явимий, нев'явленний, незбагненний.
Невостребование (*груза***)** – незапит (про вантаж).
Невостребованный – незапитаний.
Невпопад – не до ладу, не до речи, не в лад.
Невразумительность – невrозумливість, незрозумілість, недотямливість.
Невразумительный – невrозумливий, незрозумілий, недотямливий.
Невредимость – непошкодженість, неушкодженість; цілість.
Невредимый – непошкоджений, неушкоджений; цілий.
Невредный – нешкідливий, невадливий, незавадний.
Невручение – неврuчення, неприручіння (повістки про позов).
Невыгода – невигода, некорисť.
Невыгодность – невигідність, некорисність, шкідливість, непожиточність; утратність.
Невыгодный – невигідний, некорисний, шкідливий, непожиточний. **-ная** *сделка (условие)* – невигідна оборудка (умова), утратна умова.
Негде – нема де, нігде, ніде.
Негласность – неявність, неприлюдність.
Негласный – неявний, неприлюдний. **-ный** *надзор* – неявний нагляд. **-но** – неявно, неприлюдно, нишком.
Неглижировать – нехтувати (чим), легковажити (що).
Негодность – нездатність, непридатність, непотрібність, неспосібність, негодящість, нікчемність.
Негодный – нездатний, непридатний (до чого), негодящий, нікчемний. **-ный** *для питья* – непитний. **-ный** *к употреблению* – непридатний до вживання, неужитний. *Покушение с* **-ными** *средствами* – замах з нікчемними засобами. *Сбыт и продажа* **-ных** *к употреблению с'естных припасов* – збут і продаж харчів, до споживання непридатних. **-ный** *человек* – погана людина, негідник.
Негодование – обурення.
Негодовать – обурюватися, обуритися.
Негодяй, -ка – негідник, негідниця, поганець, поганка, (*общ. р.*) паскуда.
Негостеприимный – негостинний, негостьовитий.
Неграмотность – неписьменність, неграмотність.
Неграмотный – неписьменний, неграмотний.
Недавний – недавній.
Недавно – недавно, нещодавно, свіжо.
Недалёкий – недалекий; недоумкуватий, недоумок.
Недальновидность – короткоглядність, короткозорість, недальносяглість.
Недальновидный – короткоглядний, короткозорий, недалекосяглий.
Недвижимость – нерухомість, нерухоме майно.
Недвижимый – нерухомий; непорушний, лежачий. **-мое** *имушество* – нерухоме майно, (нерухомий) маєток.
Недееспособность – недієздатність.
Недееспособный – недієздатний.
Недействительность – неважність (АЮЗР, 6, I, 545), недійсність (акту, торгу), нечинність.
Недействительный – неважний (АЮЗР, 6, I, 210), недійсний, нечинний.

Неделимость – неподільність.
Неделимый – неподільний, нероздільний.
Недельный – тижневий. **-ный** *(за неделю) заработок* – тижневий, тижньовий заробіток. *Еженедельный заработок* – щотижневий заробіток.
Неделя – тиждень (*р.* тижня).
Недеятельность – недіяльність, нечинність, неактивність.
Недеятельный – недіяльний, неактивний, нечинний.
Недобор – недобір (*р.* недобору).
Недоброжелатель – неприхильник, незичливець, злобитель.
Недоброжелательность – неприхильність, незичливість, недоброзичливість, злобительство.
Недоброжелательный – неприхильний, незичливий, недоброзичливий.
Недоброкачественность – недобротність, недобрячість. **-ость** *упаковки* – кепське пакування.
Недоброкачественный – недобротний, недоброї якости, недобрий, кепський.
Недобросовестность – несовісність, несумлінність, недобросовісність, безсовісність.
Недобросовестный – несовісний, несумлінний, безсовісний (про людину). **-ное** *владение* – несовісне володіння. **-ное** *обвинение* – несовісне обвинувачення (кого), несовісне дання вини (кому). **-ное** *приобретение* – несовісне придбання.
Недоверие – недовіра, недовір’я, недовірство.
Недоверчивый – недовірливий, недовіркуватий, неймовірний. [Така вже неймовірна людина].
Недовес – недовага, неповна вага.
Недовешивать, -сить – недоважувати, недоважити.
Недовольный – незавдоволений, невдоволений.
Недовольство – незавдоволення, невдоволення; ремство, нарікання (ЛР, 44).
Недовыработка (*нормы*) – недовиріб, недовироблення.
Недогадливость – недогадливість.
Недогадливый – недогадливий, нетямкий.
Недоедать – недоїдати.
Недозволенный – недозволений, заборонений, заказаний. **-ное** *произведение* – заборонений твір.
Недоимка – залеглість, недоїмка, недоплата, недоплат, недобір (-бору) (КМ).
Недоимочный – залеглий, недоплатний, недібраний. **-ные** *проценты* – залеглі проценти (відсотки).
Недоимщик – недоплатник.
Недоказанность – недоведеність, недоказаність.
Недомер – недомір.
Недомол – недомол, недомелення.
Недомолвка – недомовка, недосказ.
Недомыслие – недомисел.
Недонесение – несповіщення, незаявлення (про злочин, про замах).
Недоноситель – незаявник, незаявитель.
Недоносок – недоносок, недоношена дитина, нечасова дитина.
Недооценка – недооцінка, недоцін.
Недоплата – недоплата, недоплат, недоплатка.
Недополучить – недобрати, недовзяти.
Недопустимость – недозволеність (вистави, тощо); недопустимість, неприпустимість (думки).
Недопустимый – недозволений; недопустимий, неприпустимий.
Недопущение – недопуст, недопуск (ЧСР), недопущення.
Недоработка – недороблене, недоріб.
Недоразумение – непорозуміння. *По* **-нию** – з непорозуміння, через непорозуміння.
Недород – недорід (-роду).
Недоросль – недоросток, недоліток.
Недосмотр – недогляд.
Недоставать – не ставати, бракувати, невистачати (кому чого).
Недостаток – недостача, нестача, брак (чого); нестатки, бідність; ґандж(а), хиба, вада (моральна, фізична). *Душевный* **-ток** – душевна вада. **-ки** *качественные в проданном имуществе* – ґанджа (вада) у проданій речі. **-ток** *надзора* – малий догляд, брак належного

догляду. **-ток** *средств* – брак засобів, нестатки. **-ток** *телесный* – тілесна вада, вада на тілі, каліцтво.
Недостаточность – недостатність (-ности). **-ность** *доказательств* – недостатність, недостальність доказів. **-ность** *материальных средств должника для полного удовлетворения всех долгов* – недосталь у довжника засобів на цілковите завдоволення всіх боргів.
Недостаточный – недостатній. **-но** – не досить, недосталь.
Недостача – нестача, недосталь (*ж. р.*).
Недостижимость – недосяжність, недосяглість.
Недостижимый – недосяжний, недосяглий.
Недостоверность – невірогідність, непевність, неправдивість.
Недостоверный – невірогідний, непевний, неправдивий.
Недостойный – недостойний, негідний, невартий.
Недоступность – неприступність, недоступність.
Недоступный – неприступний, недоступний.
Недосуг, недосужно – ніколи, нема коли, немає часу. *По* **-гу** – за нікольством, за браком часу.
Недосчитываться, недосчитаться – недолічуватися, недолічитися (чого).
Недотрога – недоторка, недоторкайло, недотика, незаймайло, (*растение*) нерушмене, розривтрава.
Недоуздок – недоуздок, оброть (-ти), обротька.
Недоумевать – недомислятися, нерозуміти, непевним бути, вагатися.
Недоумение – недомисл (І. Л.), непевність, сумнів; вагання.
Недоучка – недоук, недовчений.
Недочёт – недолік, недолічка (прогріх).
Недро – надро, лоно. *Недра* – надра.
Недруг – неприятель, ворог.
Недружелюбие – неприязнь.
Недружелюбный – неприязний, неприхильний.
Недуг – недуга, х(в)орість, х(в)ороба, слабість.
Недужный – недугий, недужний, х(в)орий, слабий.
Неестественность – неприродність, ненатуральність.
Неестественный – неприродній, ненатуральний.
Нежданный – несподіваний. **-но** – несподівано. **-но**-*негаданно* – цілком несподівано, раптом.
Нежелание – небажання, нехіть, нехотіння.
Нежели – ніж, аніж, як, над (кого, що), од (кого, чого). *Он больший* **-ли** *ты* – він більший, ніж (аніж) ти, як ти, над тебе, од тебе.
Нежилой – нежилий, нежитий, пустий. **-лой** *дом* – пустка, нежилий будинок.
Незабвенный – незабутній, незабутний, вікопомний.
Незаботливость – недбалість, недбайливість, недбальство.
Незаботливый – недбалий, недбайливий.
Независимость – незалежність, непідлеглість, самостійність.
Независимый, независящий – незалежний, непідлеглий, самостійний. **-мо** – незалежно од чого, самостай (КМ). **-мо** *от наказаний виновный подвергается* – опріч кари винуватий підпадає.
Независтливый – незаздрий, незаздрісний, незавидющий.
Незадолго – незадовго (до), донедавно перед (чим).
Незазорность – бездокірність.
Незазорный – бездокірний.
Незаконность – незаконність, неправність.
Незаконный – незаконний, неправний (АЮЗР, 6, І, 136, 288), безправний, (ЧСР). **-но** – незаконно, неправно.
Незалечимый – незцілимий, незагі[о]йний.
Незамедлительно – негайно, беззволочно, не відволікаючи.
Незаменимость – незамінність, незаступність.
Незаменимый – незамінний, незаступний.
Незаметность – непомітність.
Незаметный – непомітний.
Незанятой – вільний, гулящий.

Незапамятный – не(за)пам'ятний, предковічний, стародавній, одвічний. *С* **-ных** *времён* – з незапам'ятних часів, з несказанних давен, споконвіку.
Незапятнанный – незабруджений (фізично), незаплямований, чистий.
Незаслуженность – незаслуженість.
Незаслуженный – незаслужений. **-но** – не по заслузі, ні за що, безневинно.
Незатейливость – невигадливість, немудрість.
Незатейливый – невигадливий, немудрий, нехитрий.
Незатребованный – невитребуваний, незапитаний (вантаж, лист).
Незаявление – незаява, неоголошення, незголошення (на об'яву).
Незванный – некликаний, непроханий, непрошений.
Нездоровится – неможеться (кому), нездужає хтось.
Нездоровый – недужий, недужний, слабий; (*вредный для здоровья*) нездоровий, шко[і]дливий, вадливий.
Нездоровье – недужність, неміч (-мочи).
Незлобивый – незлий, незлобивий, незлісний, незлостивий.
Незлобие – незлобивість, незлосливість, незлісність.
Незнаемый – невідомий, незнаємий, незнаний.
Незнакомец – незнайомець, незнайомий, незнанець.
Незнакомка – незнайома, незнанка.
Незнакомый – незнайомий.
Незнание – незнання, невідання, невідомість, несвідомість, неуцтво, темнота. **-ние** *закона* – невідання закону.
Незначительность – незначність (-ности).
Незначительный – незначний. **-но** – незначно.
Незрелость – недоспілість, недостиглість.
Незрелый – недоспілий, недостиглий.
Незыблемость – непохитність, непорушність, сталість, твердість (акту).
Незыблемый – непохитний, непорушний, сталий, твердий (умова).
Неизбежность – неминучість (-ности).
Неизбежный – неминучий. **-но** – неминуче.
Неизбирательный – невибірний; невиборчий.
Неизведанный – незазнаний, недізнаний; незбагнений.
Неизвестность – невідомість, незнаність, безвість (*р.* безвісти).
Неизвестный – невідомий, незнаний; безвісний. **-но** – невідомо, не знати, непознаку, незвісно.
Неизвинительность – непробачність, невибачність, непростимість.
Неизвинительный – непробачний, невибачний, непростимий.
Неизгладимость – невиводність, невитравність, незагладність.
Неизгладимый – невиводний [Невиводна пляма], невитравний, незагладний.
Неизлечимый – незцілимий, невигі[о]йний, невидужливий.
Неизлечимость – незцілимість, невигі[о]йність, невидужливість.
Неизменность – незмінність, неодмінність.
Неизменный – незмінний, неодмінний.
Неизмеримость – незмірність, неомірність, безмірність, безмір.
Неизмеримый – незмірний, неомірний, безмірний, незміримий.
Неимение – брак, недостача. *За* **-нием** *средств* – через брак коштів.
Неимоверный – нечуваний, неймовірний.
Неимущий – незаможний, в[у]богий; незасібний, недостатній, немаючий. *Освобождение от судебных сборов лиц* **-щих** – звільнення неспроможних од оплат судових.
Неискренний – нещирий.
Неискренность – нещирість (-ости).
Неискусный – невмілий, немайстерний, незручний.
Неисполнение – невиконання, невиповнення.
Неисполнимость – невиконанність, невиповнимість.
Неисполнимый – невиконанний, такий, що його виконати не можна. **-мое** *задание* – невиконанне завдання, завдання, що його не можна виконати.
Неисправимость – непоправність (-ности).
Неисправимый – непоправний. **-мый** *преступник* – непоправний злочинець.
Неисправность – несправність (неакуратність), недбалість, неретельність.
Неисправный – несправний (неакуратний); недбалий (КМ), неретельний. **-ное** *ведение*

книг в торгово-промышленных заведениях – недбале ведення (провадження) книжок в торгов(ельн)о-промислових закладах (установах). **-ный** *плательщик налогов и повинностей* – несправний платник (платіжник) податків та повинностей. **-но** – (*неаккуратно*) несправно, недбало, неретельно.
Неиссякаемость – невичерпність, невичерпаність.
Неиссякаемый – невичерпний, невичерпаний.
Неистовство – шаленість, скаженість, несамовитість (-ости).
Неистовствовать – шаліти, скаженіти.
Неистовый – шалений, несамовитий, скажений.
Неистощимость – невичерпаність, невиснажність.
Неистощимый – невичерпаний, невиснажний.
Нейтралитет – ней[в]тралітет (безсторонність).
Нейтральный – ней[в]тральний (безсторонній).
Неказистый – непоказний.
Некогда – (когда-то) колись; (*нет времени*) ніколи, нема коли, немає часу.
Некоторый – деякий, декотрий, якийсь.
Некстати – не до речи, не до ладу.
Некто – хтось.
Некуда – нікуди, нема куди, ніде, нема де, нема кудою (пройти).
Неладный – негарний, недобрий. **-но** – негарно, недобре, негаразд.
Нелепица – нісенітниця, дурниця, незнати що, казна що.
Нелепость – недоладність, нісенітниця, недоречність, безглуздя.
Нелепый – недоладний, недоречний, безглуздий.
Нелицеприятный – безсторонній (правдивий).
Неловкий – незручний, незграбний, вайлуватий. **-ко** – незручно, ніяково.
Неловкость – незручність, незґрабність; ніяковість,вайлуватість (-ости).
Нельзя – не можна, не вільно. *До* **-зя** – до кінця, до краю, до останку, далі нема куди, по саме нікуди. *Как* **-зя** *лучше* – як-найкраще.
Нелюдимый – відлюдний; відлюдок, відлюдько, нелюда, нелюдько.
Немало – немало, чимало, багатенько.
Немаловажный – немаловажний, значний.
Немедленный – негайний, незагайний, незабарний. **-но** – негайно, незагайно, не гаючи часу, незабарно.
Неметь – німіти, заніміти, оніміти.
Немилость – неласка. *Быть в* **-сти** – жити під карою в кого, в неласці від кого жити. *Впасть в* **-ость** *чью* – відпасти ласки чиєї, втратити чию ласку.
Немилосердие – немилосердя, немилосердність, неласка, неласкавість (-ости).
Немилосердный – немилосердий, немилосердний, безмилосердий, безмилосердний, неласкавий.
Неминуемость – неминучість.
Неминуемый – неминучий. **-мо** – неминуче.
Немногие – небагато, мало хто. *В* **-гих** *словах* – кількома словами, коротко кажучи. **-го** – небагато, небагацько, трохи. **-гое** – малість, мало що. **-го** *спустя* – трохи згодом, незабаром після, невдовзі.
Немощность – немічність, слабість, недужість.
Немощный – немічний, слабий, недужий, безсилий; недолугий.
Немощь – неміч (-мочи), недолужність (СФА, VI, 430).
Немыслимый – немислимий, неможливий, неподобний.
Ненавидеть – ненавидіти, зненавидіти.
Ненавистный – ненависний, ненавидний, обридливий.
Ненависть – ненависть, ненавидь.
Ненадежность – непевність, ненадійність.
Ненадежный – непевний, ненадійний; кволий, хирний.
Ненадлежащий – неналежний, неслушний (час). **-ще** – неналежно.
Ненаказуемость – безкарність.
Ненаказуемый – безкарний.
Ненамеренность – безнамірність (вчинку).
Ненамеренный – безнамірний, без наміру. **-но** – без наміру.
Ненароком – ненавмисне, незнарошне[а], ненароком.
Ненарушимость – непорушність, не(по)рушимість, незламність (приміщення).

Ненарушимый – непорушний, не(по)рушимий, незламний. **-мо** – непорушно (ТОК, III, 13).
Ненаселенный – незалюднений, неоселений (маєток), незаселений.
Ненастный – непогідний, негодяний, сльотовий.
Ненастье – негода, непогідь (-годи), сльота.
Ненасытность – несить, ненажерливість, невситимість на що, неситість, ненаїсть.
Ненасытный – неситий, невситимий, ненажерливий, ненажерний, ненаїдний, ненаїсний.
Ненормальность – ненормальність (незвичайність, неправильність).
Ненормальный – ненормальний, незвичайний, неправильний. **-но** – ненормально, незвичайно, неправильно.
Ненужность – непотрібність.
Ненужный – непотрібний.
Необдуманность – необміркування, необміркованість, незваженість, нерозваженість.
Необдуманный – необміркований, незважений, нерозважний. **-но** – необмірковано, нерозважно.
Необ'емлемый – неосяжний, незмірний.
Необеспечение – незабезпечення (позву).
Необеспеченность – незабезпеченість.
Необеспеченный – незабезпечений.
Необжалование – неоскарження (ЛР, 41).
Необитаемый – пустий, безлюдний, незалюднений, неоселений, незаселений (країна). **-мый** *дом* – пустка, незаселений будинок.
Необнародованный – неоголошений, неопублікований, (*стар.*) неознаймований.
Необнаружение – невиявлення.
Необнаруженный – невиявлений.
Необозримость – неосяжність, безкраїсть, безмежність, (*иногда*) неоглядність.
Необозримый – неосяжний, безкраїй, безмежний. **-мо** – неосяжно, безмежно, (*иногда*) неоглядно.
Необоснованность – необґрунтованість, невґрунтованість, безпідставність.
Необоснованный – необґрунтований, невгрунтований, безпідставний. **-но** – безпідставно, необ[в]ґрунтовано.
Необразованность – неосвіченість, неосвіта, темнота, темрява.
Необразованный – неосвічений, темний.
Необузданность – неприборканість, нестриманість, невгамованість, непогамованість.
Необузданный – неприборканий, нестриманий, невгамований, непогамований.
Необходимость – конечність, потреба, неминучість. *В случае* **-сти** – в разі потреби. *Состояние крайней* **-сти** – стан скрути, стан неминучої потреби.
Необходимый – конечний, неминуче (дуже) потрібний, неминучий, необхідний. **-мо** – треба доконче, неминуче треба. *Крайне* **-мо** – до скруту треба, аж надто треба. **-мая** *оборона* – конче потрібна оборона. *Превышение пределов* **-мой** *обороны* – переступ межі конче потрібної оборони, понад конче потрібну оборону.
Необходительность – неввічливість, непривітність.
Необходительный – неввічливий, непривітний.
Необ'явление – необ'ява, неоповіщення, неоголошення, (*незаявка*) незголошення.
Необ'яснимость – непояснимість, незрозумілість.
Необ'яснимый – непояснимий, незрозумілий.
Необ'ятность – неосяжність, незмірність.
Необ'ятный – неосяжний, незмірний.
Необязательность – необов'язковість.
Необязательный – необов'язковий.
Неограниченность – необмеженість, безмежність, безкраїсть (*р.* безкрайости).
Неограниченный – необмежений, безмежний, безкраїй. **-но** – необмежено, безмежно, без краю.
Неоднократный – неодноразовий, кількоразовий. **-но** – кількоразово, кілька разів, нераз.
Неодобрение – непохвала, неухвала; докір, нагана.
Неодобрительный – непохвальний, докірливий. **-но** – непохвально, докірливо.
Неодолимый – непереможний, неподоланний.
Неожиданность – несподіваність, несподіванка.
Неожиданный – несподіваний, негаданий, наглий (смерть). **-но** – несподівано, негадано, зненацька, нагло, раптом, як стій.
Неоказание – неподання; неоказання. **-ние** *помощи* – неподання допомоги, (*стар.*)

нестання до помочи.
Неокладной – безподатковий. **-ные** *сборы* – посередні податки.
Неокончательный – неостаточний. **-ный** *приговор* – присуд неостаточний. **-ное** *решение* – вирок неостаточний.
Неоконченный – нескінчений, недовершений, недоведений до кінця.
Неопасный – безпечний.
Неоплата – неоплата, неплатіж.
Неоплатность – невиплатність.
Неоплатный – невиплатний, незаплатний. **-ный** *должник* – невиплатний довжник (винуватець), невиплатно винний. **-но** – невиплатно, незаплатно.
Неоправданный – невиправданий (вчинок).
Неопределённость – невизначеність, неозначеність; непевність (становища); невиразність, неясність (думки), нез'ясованість.
Неопределённый – неви[о]значений, нез'ясований; непевний; невиразний, неясний. **-ные** *обязательства* – невизначені зобов'язання. **-ный** *ответ* – невиразна відповідь. **-но** – неясно, невиразно, непевно.
Неопровержимость – незбитість, незаперечність, незаперечимість, непохитність, невідпорність.
Неопровержимый – незбитий, незаперечний, незаперечимий, непохитний, невідпорний.
Неопрятность – неохайність, нечепурність (-ости).
Неопрятный – неохайний, нечепурний.
Неопытность – недосвідність, недосвідченість.
Неопытный – недосвідний, недосвідчений.
Неослабность – пильність, безупинність, безустанність, невтомність.
Неослабный – пильний, безупинний, безустанний, невтомний. **-но** – пильно, безупинно, безустанно, невтомно, без перерви.
Неосмотрительность – необачність (АЮЗР, 8, V, 30), неоглядність.
Неосмотрительный – необачний, неоглядний. **-но** – необачно, неоглядно.
Неосмысленность – необмисленість, необдуманість, неврозуміння.
Неосмысленный – необмислений, необдуманий; неврозумінний, нерозумний.
Неосновательность – безпідставність, безґрунтовність, безосновність.
Неосновательный – безпідставний, безґрунтовний, безосновний. **-ное** *обогащение* – безпідставне збагачення. **-ное** *обогащение, как источник обязательства* – безпідставне збагачення, як джерело (основа) зобов'язання. **-но** – безпідставно, безґрунтовно, без підстави, без ґрунту, без основи.
Неоспоримость – незаперечність (неоспорність).
Неоспоримый – незаперечний, безспірний (неоспорний). **-мо** – безперечно, безспірно (неоспорно).
Неосторожность – необережність.
Неосторожный – необережний. **-ное** *обращение с огнём* – необережне з вогнем поводження. **-но** – необережно.
Неосуществимость – нездійснимість, нездійсненність.
Неосуществимый – нездійснимий, нездійсненний.
Неотвратимость – невідхильність, неминучість, неодворотність.
Неотвратимый – невідхильний, неминучий, неодворотний.
Неотвязный – невідчіпний, уїдливий. **-но** – невідчіпно.
Неоткуда – нема звідки, нівідкіля.
Неотложность – невідкладність, нагальність, пильність.
Неотложный – невідкладний, нагальний, пильний (потреба). **-но** – невідкладно, нагально, пильно, притьмом.
Неотлучка – невідлучка. **-ка** *с места пребывания* – невідлучка з місця перебування.
Неотлучный – невідлучний, невідкличний, невідхідний, невідступний. **-но** – невідлучно, невідклично, невідхідно, невідступно.
Неотразимость – невідпорність, невідбійність.
Неотразимый – невідпорний, невідбійний.
Неотступный – невідступний, безвідступний. *Неотчуждаемость* – невідчужимість, невивласненість, непродажність.
Неотчуждаемый – невідчужимий, невивласнений, непродажний.
Неот'емлемость – невідійманість, невіднятність, невідбірність.
Неот'емлемый – невідніманий, невідійманий, невіднятний, невідбірний. **-но** – невіднятно,

невідбірно.
Неотыскание – незнахід, нерозшук, незнайдення.
Неофициальный – неофіцій[яль]ний, приватний. **-но** – неофіцій[яль]но, приватно.
Неохота – неохота, нехіть.
Неохотно – неохоче, знехотя.
Неоценимость – неоцінимість, неоціненність, неоцінність.
Неоценимый – неоцінимий, неоціненний, неоцінний.
Неощутительность – недотькливість, невідчуваність (непомітність, неслідність).
Неощутительный – недотькливий, невідчуваний (непомітний, неслідний).
Непарный – непаристий (віл).
Непахатный – неробочий (земля), не під ріллю.
Непереводимый – неперекладний.
Непланомерность – неплановість, безплановість.
Непланомерный – неплановий, безплановий.
Неплатеж – неплатіж, неплата, невиплата.
Неплательщик – неплатіжник, неплатник (КМ).
Неплодородный – неродючий (ґрунт).
Неплотный – нещільний. **-но** – нещільно, на ослаб.
Непобедимый – непереможний, непоборний, непоборимий.
Неповиновение – неслухняність, непослух, неслухнянство.
Неповремённое *издание* – неперіодичне видання, нечасопис.
Непогрешимость – непогрішність, незгрішимість, непомильність.
Непогрешимый – непогрішний, незгрішимий, непомильний, непохибний.
Неподалеку – недалеко, трохи оддалік.
Неподатливость – непіддатливість; несхильність.
Неподатливый – непіддатливий; несхильний.
Неподведомственность – непідлеглість.
Неподведомственный – непідлеглий.
Неподвижность – непорушність, нерушимість.
Неподвижный – непорушний, нерушимий. **-но** – непорушно, нерушимо, недвижно.
Неподдельность – непідробленість, правдивість, нефальшивість; щирість (золота).
Неподдельный – непідроблений, правдивий, нефальшивий; щирий (золото).
Неподкупность – непідкупність, непідплатність.
Неподкупный – непідкупний, непідплатний. **-но** – непідкупно, непідплатно.
Неподлежаще – неналежно (надісланий).
Неподлежащий – неналежний (до чого).
Неподсудность – непідсудність (непідлеглість).
Неподходящий – непідхожий, незручний.
Неподчинённость – непідлеглість.
Неподчинённый – непідлеглий.
Непозволительность – неприпустимість, недозволеність, забороненість; незвичайність, негожість.
Непозволительный – неприпустимий, недозволений, заборонений, невільний; незвичайний, негожий.
Непоколебимость – непохитність, твердість (АЮЗР, 6, I, 373).
Непоколебимый – непохитний, твердий. **-мо** – непохитно, твердо (стояти).
Непокорность – непокірливість, непокірність, непокора.
Непокорный – непокірливий, непокірний, неслухняний.
Неполнота – неповність (неповнота). **-та** *закона, свидетельских показаний* – неповність закону, неповність свідчень.
Неполный – неповний, нецілковитий. **-ное** *право собственности* – неповне право власности (на власність).
Непомерность – непомірність, надмірність.
Непомерный – непомірний, надмірний. **-но** – непомірно, над міру.
Непомнящий родства – непам'ятущий роду.
Непонятливость – невтямливість, нетямучість.
Непонятливый – невтямливий, нетямучий, тяжкий на зрозуміння.
Непонятность – незрозумілість.
Непонятный – незрозумілий. **-но** – незрозуміло, не до тями.
Непоправимость – непоправність.

Непоправимый – непоправний. **-мый** *вред, ошибка* – непоправна шкода, помилка.
Непорядок – непорядок, безладдя, нелад.
Непорядочность – непорядність, нестате[о]чність.
Непорядочный – непорядний, нестате[о]чний (людина).
Непоседа – непосидячий, непосида, непосидячка, швендя.
Непосильность – надсильність.
Непосильный – надсильний.
Непоследовательность – непослідовність.
Непоследовательный – непослідовний. **-но** – непослідовно.
Непослушание – непослух, неслухняність (-ности).
Непослушный – неслухняний, неслух.
Непосредственность – безпосередність.
Непосредственный – безпосередній. **-но** – безпосередньо.
Непостижимость – незбагненність, незрозумілість, недовідомість (неспостережність) (ІЛ).
Непостижимый – незбагненний, незрозумілий, недовідомий (неспостережний) (ІЛ).
Непостоянный – несталий, непостійний, хисткий, хиткий (людина).
Непостоянство – несталість, непостійність, хисткість, хиткість (про людину).
Непотребный – розпусний, розпутний. **-ный** *человек* – непотріб.
Непотребство – розпуста, сороміття.
Непохвальность – нехвальність, непохвальність.
Непохвальный – нехвальний, непохвальний.
Непочтение, непочтительность – неповага, непошана (непочтивість).
Непочтительный – неповажливий, непочтивий (ЛР, 44).
Неправда – неправда, несправедливість, кривда.
Неправдивость – неправдивість, криводушність.
Неправдивый – неправдивий, криводушний.
Неправдоподобность – неправдоподібність (неподібність до правди).
Неправдоподобный – неправдоподібний, неподібний до правди.
Неправильность – неправильність, невірність, хибність, помилковість. **-ность** *веса* – неправдивість, несправедливість ваги.
Неправильный – неправильний, невірний, хибний, помилковий; неправдивий, несправедливий (вага). **-ное** *исполнение приговора* – неправильне виконання присуду. **-но** – невірно, хибно, помилково, неправильно.
Неправомерность – неправомірність, неправність.
Неправомерный – неправомірний, неправний. **-но** – неправомірно, неправно.
Неправомочный – неправосильний, несильний. *Он* **-чен** *подписать договор* – він неправосильний підписати умову.
Неправоспособность – неправоздатність.
Неправоспособный – неправоздатний.
Неправосудие – неправосуддя, кривосуд.
Неправосудный – неправосудний, кривосудний.
Неправота – неправота, неправість.
Неправый – кривдний, несправедливий. **-вое** *владение* – неправне володіння.
Непредвиденность – непередбаченість, несподіваність.
Непредвиденный – непередбачений, несподіваний. **-но** – непередбачено, несподівано.
Непредусмотрительность – непередбачливість, необачність.
Непредусмотрительный – непередбачливий, необачний. **-но** – непередбачливо, необачно.
Непреклонность – непохитність (-ости).
Непреклонный – непохитний. **-но** – непохитно.
Непреложность – незмінність, неодмінність (-ости).
Непреложный – незмінний, неодмінний. **-но** – неодмінно (ЖО, 49).
Непременный – не[ві]одмінний, конечний, доконечний. **-но** – не[ві]одмінно, безпремінно, конче, доконче, доконечне.
Непреодолимость – непереможність, непоборність, неподоланність.
Непреодолимый – непереможний, непоборний, неподоланний. **-мые** *препятствия* – непереможні перепони, перешкоди. **-мая** *сила* – непереможна сила. **-но** – непереможно, непоборно.
Непрерывность – неперервність, безупинність, безперестанність, безустанність, безугавність.
Непрерывный – неперервний, безупинний, безперестанний, безустанний, безугавний.

-но – без перерви, безперестанку.
Неприбытие – неприбуття, (*стар.*) нестання (на суд).
Непривычка – незвичка.
Непривычный – незвиклий, незвичний.
Непригодность – непридатність.
Непригодный – непридатний, негодящий.
Неприемлемость – неприйнятність.
Неприемлемый – неприйнятний.
Непризнание – невизнання. **-ние** *деяния преступным* – невизнання вчинку за злочин.
Неприкосновенность – непорушність, недоторканність, незайманність; непричетність. **-ность** *личности* – недоторканність, незайманність особи. **-ность** *права* – непорушність права. **-ность** *к преступлению* – непричетність до злочину.
Неприкосновенный – непорушний, недоторканний, незайманний; непричетний (до).
Неприличие – непристойність, незвичайність, негожість, неґречність.
Неприличный – непристойний (АЮЗР, 6, I, 118), незвичайний, негожий, неґречний, неподобний. **-но** – непристойно, негоже, неподоба, не до звичаю, не личить, неґречно, не чля.
Неприменимость – непристосовність, незастосовність, неприкладність.
Неприменимый – непристосовний, незастосовний, неприкладний.
Непримиримость – непримиренність.
Непримиримый – непримиренний. **-мо** – непримиренно.
Непринужденность – непримушеність, невимушеність, незневоленість, вільність.
Непринуждённый – непримушений. [Не будучи ні від кого нічим примушений (АЮЗР, 6, I, 180)], невимушений, незневолений. **-ное**, *добровольное признание* – добровільне визнання (АЮЗР, 6, I, 80). **-ное** *согласие* – добровільна згода. **-но** – без примусу, з своєї доброї волі, вільно.
Непринятие – неприняття, неприйняття.
Непристойность – непристойність, негожість.
Непристойный – непристойний, неґречний, стидкий, соромітський. **-ные** *действия* – стидкі, соромітські вчинки. **-ное** *поведение* – непристойна (негожа) поведінка. -но (*неприлично*) – не личить (кому щось робити), не чля.
Неприступность – неприступність, недоступність, непідступність (-ности).
Неприступный – неприступний, недоступний, непідступний. [Такий, що й підступитися до його страшно].
Неприсутственный – неурядовий. **-нный** *день, время* – неурядовий день, неурядовий час.
Неприсутствующий – неприсутній.
Неприсылка – ненадіслання, неприслання.
Непритворность – невданість, щирість (-ости).
Непритворный – невданий, щирий. **-но** – щиро.
Непричастность – непричетність (до злочину).
Непричастный – непричетний.
Неприязненность – неприязність, ворожість.
Неприязненный – неприязний, ворожий. **-но** – неприязно, вороже.
Неприязнь – неприязнь, ворогування.
Неприятель – неприятель, ворог.
Неприятельский – неприятельський, ворожий.
Неприятность – нелюбість, неприємність, прикрість.
Неприятный – нелюбий; неприємний, прикрий. **-но** – нелюбо; неприємно, прикро.
Непробудный – нерозбудний.
Непроглядный – непроглядний, безпросвітний, безпросвітній.
Непродолжительность – недовгочасність, недовгість, непротяжність.
Непродолжительный – недовгочасний, недовгий, непротяжний. *В* **-ном** *времени* – незабаром, небавом, невдовзі. **-но** – недовгочасно, недовго.
Непроезжий – непроїзний.
Непроизводительность – непродуктивність, невиробливість, марність, даремність.
Непроизводительный – непродуктивний, невиробливий, марний, даремний (праця). **-но** – непродуктивно, марно, без пуття, дурно, даремно.
Непроизвольный – несамовільний, невільний, мимовільний. **-но** – несамовільно, невільно, мимоволі.
Непроницаемость – непроникливість, непропускальність.

Непроницаемый – непроникливий, непропускальний.
Непростительность – непростимість, невибачність (-ности).
Непростительный – непростимий, невибачний. **-но** – непростимо, невибачно.
Непрочность – неміцність, нетривалість, недовгість.
Непрочный – неміцний, нетривалий, недовгий. **-но** – неміцно, нетривало, недовго.
Нерабочий – неробочий (час); гулящий (худоба).
Неравенство – нерівність, неоднаковість.
Неравный – нерівний, неоднаковий.
Нерадение, нерадивость – недбалість, недбальство, нестаранність, занедбання, занехаяння.
Нерадивый – недбалий, недбайливий, нестаранний. **-во** – недбало, недбайливо, нестаранно.
Неразборчивость – нерозбірність, нечиткість (письма); неперебірливість (у засобах, на засоби); невигадливість, непримхливість, невередливість.
Неразборчивый – нерозбірний, нечиткий; невигадливий, непримхливий, невередливий. *Человек,* **-вый** *в средствах* – людина, що не гребає ніякими засобами (способами), неперебірлива на способи.
Неразвитой – нерозвинений.
Неразвитость – нерозвиненість.
Неразговорчивость – мовчазливість, мовчазність, небалакучість.
Неразговорчивый – мовчазливий, мовчазний, неговіркий, небалакучий.
Нераздельность – неподільність, нероздільність.
Нераздельный – неподільний, нероздільний. **-ное** *имущество* – спільне, нероздільне майно. **-но** – спільно, разом.
Неразлучность – нерозлучність, невідкличність.
Неразлучный – нерозлучний, невідкличний. **-но** – нерозлучно, вкупі.
Неразменность – нерозмінність.
Неразменный – нерозмінний (гроші).
Неразрешённый – недозволений, заборонений.
Неразрешимость – нерозвязність (питання).
Неразрешимый – нерозвязний.
Неразрывность – нерозривність (домагань).
Неразрывный – нерозривний. **-но** – нерозривно.
Неразумие – нерозум, недорозум, нетям, нетяма.
Неразумный – нерозумний. **-но** – нерозумно.
Неразыскание – нерозшукання, нерозшук, невіднайдення. **-ние** *обвиняемого* – нерозшук (невіднайдення) обвинуваченого.
Нераскаянность – непокаяність, запеклість.
Нераскаянный – непокаяний (злодій), запеклий.
Нерасположение – неприхильність (до кого), незичливість, нехіть, неохота (до чого).
Нерасположенный – неприхильний (до кого), незичливий, неохочий (до чого).
Нераспорядительность – нерозпорядність, нерозпорядливість.
Нераспорядительный – нерозпорядний, нерозпорядливий.
Нерассмотрение – нерозгляд (справи, прохання).
Нерассудительность – нерозсудливість, нерозважливість.
Нерассудительный – нерозсудливий, нерозважний. **-но** – нерозсудливо, нерозважно.
Нерасторжимость – нерозривність, непорушність, незломність (умови).
Нерасторжимый – нерозривний, непорушний, незломний.
Нерасторопность – немоторність.
Нерасторопный – немоторний.
Нерасчётливость – необрахованість, непоміркування; неощадність (на гроші); необачність.
Нерасчётливый – необрахований, непоміркований, неощадний; необачний. **-во** – неощадно; необачно.
Нерачительность – нестаранність, недбалість, недбайливість, неретельність.
Нерачительный – нестаранний, недбалий (АЮЗР, 8, V, 83), недбайливий, неретельний. **-но** – недбало, недбайливо, неретельно.
Нервность – нервовість.
Нервный – нервовий. **-но** – нервово (говорити).
Нерешительность – незважливість, незважність, нерішучість, вагання. *Быть в* **-сти** –

вагатися.
Нерешительный – незважливий, незважний, нерішучий. **-но** – незважливо, нерішуче.
Неряха – нехлюя, нечупара, неохая.
Неряшливость – нехлюйство, нечупарність, нечепурність.
Неряшливый – неохайний, нечупарний, нечепурний. **-во** – неохайно, нечепурно.
Несбыточность – незбутність, химерність, неможливість.
Несбыточный – незбутний, химерний, неможливий.
Несведущий – нетямущий, несвідомий, незнаючий.
Несвоевременность – невчасність, недочасність, неслушність.
Несвоевременный – невчасний, недочасний, неслушний, несвоєчасний. **-но** – невчасно, не до часу, не на часі, несвоєчасно.
Несвойственность – невластивість (неприродність).
Несвойственный – невластивий (неприродній). **-но** – невластиво (неприродньо).
Несвязность – незвязаність, беззвязковість, нескладність (мови), недоладність.
Несвязный – незвязаний, беззвязковий, нескладний, недоладний. **-но** – нескладно, не до ладу.
Несговорчивость – незгідливість, упертість, несхильчивість.
Несговорчивый – незгідливий, упертий, несхильчивий, крутий (людина).
Несгораемость – неспалимість, негорючість.
Несгораемый – неспалимий, негорючий. **-мый** *шкаф* – неспалима шахва (вогнетривала шахва).
Несдержанность – нестриманість, нездержливість, нездержність.
Несдержанный – нестриманий, нездержливий, нездержний.
Нес’едомый – неїстівний.
Несение – несіння, несення.
Несколько – (де)кілька, (де)кільки, скільки там, скількись.
Нескончаемость – нескінченність.
Нескончаемый – нескінченний. **-мо** – без кінця, без краю, нескінченно.
Нескоропортящийся – нескорогнилий, негниючий (ЖО, 47).
Нескрываемость – неприхованість, невтаєність.
Нескрываемый – неприхований, невтаєний (СФА, VI, 23).
Несложность – нескладність.
Несложный – нескладний.
Несмежность – несуме[і]жність.
Несмежный – несуме[і]жний (держава). **-но** – несуме[і]жно.
Несменяемость – незмінність.
Несменяемый – незмінний.
Несметный – незчисленний, незліченний, без ліку, безліч. **-но** – незчисленно, незліченно, без ліку, безліч.
Несмотря – не дивлячись (на), не вважаючи (на). **-ря** *на это* – проте, а проте, а втім.
Несоблюдение – недодержання (правил).
Несовершеннолетие – неповноліття (недоліття).
Несовершеннолетний – неповнолітній (недолітній), недоліток, недорослий (ЛР, 44).
Несовершенный – нодовершений, незавершений; недокінчений, недоконаний.
Несовершенство – недовершеність; вада, ґанджа.
Несовместимость – несполучність, несполучимість.
Несовместимый – несполучний, несполучимий.
Несогласие – незгода (ТОК, III, 119; АЮЗР, 8, V, 31; ЛР, 44), не(з)лагода. *По* **-сию** – через незгоду.
Несогласный – незгідний. **-но** – незгідно (з правдою), не в лад (грають), не в ладу (живуть).
Несогласованность – непогодженість, непогодження, незгодженість.
Несогласованный – непогоджений. **-но** – непогоджено.
Несоизмеримость – різномірність.
Несоизмеримый – різномірний. **-мо** – різномірно.
Несокрушимость – незломність (доводів).
Несокрушимый – незломний. **-мо** – незломно.
Несомненность – безсумнівність, несумнівність, певність, безперечність.
Несомненный – безсумнівний, несумнівний, певний, безперечний. **-но** – без сумніву, безперечно.

Несообразительность – нетямкість, нетямучість, недогадливість, невторопність.
Несообразительный – нетямкий, нетямущий, недогадливий, невторопний.
Несообразность – неподоба, недоладність, невідповідність.
Несообразный – неподібний, недоладний, невідповідний (до чого). **-но** – неподібно, недоладно, невідповідно (до чого).
Несоответствие – невідповідність.
Несоответственный – невідповідний. **-но** – невідповідно.
Несоразмерность – невідповідність до чого, нерозмірність з чим (кари з провиною).
Несоразмерный – невідповідний до чого, нерозмірний з чим. **-но** – невідповідно, непомірно (великий).
Несостоявшийся – невідбутий; той, що не відбувсь. **-вшийся** *акт* – нездійснений акт. **-вшиеся** *торги* – невідбутий торг.
Несостоятельность – нестатки, неспромога, неспроможність (матеріяльна, моральна, фізична), (*платящ., долговая*) невиплатність, (*неосновательность*) нестійність. **-ность** *злостная* – невиплатність зловмисна (підступна). **-ность** *неосторожная* – невиплатність необережна. **-ность** *несчастная* – невиплатність нещаслива. **-ность** *не по торговле* – невиплатність не через торг. **-ность** *торговая* – невиплатність торгов[ельн]а. **-ность** *фактическая* – невиплатність фактична. *Признаки* **-ности** – ознаки невиплатности.
Несостоятельный – неспроможний, невиплатний, нестійний (гіпотеза, обвинувачення). **-ный** *должник* – невиплатний винуватець (довжник).
Неспеша – не поспішаючи(сь), помалу, помаленьку, повагом, споквolу, покволом, спроквола.
Неспособность – нездатність, нездібність. **-ность** *к брачному сожитию* – нездатність до шлюбного життя.
Неспособный – нездатний, нездібний, нездольний, недотепний. **-ный** *человек* – людина малоздатна, недотепа, нездара.
Несправедливость – несправедливість, неправдивість, неправда, кривда.
Несправедливый – несправедливий, неправдивий, кривдний. **-во** – несправедливо, неправдиво.
Несравненность – незрівнянність, непорівнянність.
Несравненный – незрівнянний, непорівнянний. **-но** – незрівнянно, без порівняння.
Нестарательность – нестаранність, недбайливість, недбалість.
Нестарательный – нестаранний, недбайливий, недбалий. **-но** – нестаранно, недбайливо, недбало.
Нестерпимость – нестерпучість, нестерпність.
Нестерпимый – нестерпучий, нестерпний. **-мо** – нестерпуче, нестерпно.
Нести – нести, понести. **-сти** *ответственность* – відповідати.
Нестроевой – невойовий, нешереговий (салдат); небудівельний, небудівляний (дерево).
Нестроение – нелад, безладдя, непорядок (ЖО, 49), розгардіяш.
Нестройность – неладність (-ности).
Нестройный – неладний. **-но** – неладно.
Несудоходный – несудохідний, несудоплавний.
Несуразность – неподоба, нерозумність, нісенітниця.
Несуразный – неподобний (ЛР, 44); нерозумний. **-но** – неподобно, не до діла. **-ное** – нісенітниця.
Несущественность – неважність, неістотність, несуттєвість, непосутність.
Несущественный – неважний, неістотний, несуттєвий, непосутній.
Несходность – непоцінність, несхідність (про ціну).
Несходный – несхожий, неподібний, неоднаковий. **-но** – непоцінно, несхідно (про ціну), невигідно.
Несходство – несхожість, неподібність, неоднаковість (прикмет).
Несчастие – нещастя, недоля, безщастя, безталання; біда, пригода, халепа, причина.
Несчастный – нещасливий, нещасний, безщасний, бездольний, безталанний. **-ное** *для подсудимого стечение обстоятельств* – несприятливий (нещасливий) для підсудного збіг обставин. *Сделать* **-ным** – унещасливити. **-ный** *случай* – нещаслива пригода (КМ).
Нет – ні; нема, немає. *На нет сойти* – звестися, перевестися на ніщо. *Нет времени* – нема коли, ніколи, немає часу.
Нетерпеливый – нетерплячий, нетерпливий. **-во** – нетерпляче.
Нетерпение (*нетерпеливость*) – нетерпливість, нетерплячка, нетерплячість.
Нетерпимость – нетерпимість (нетолерантність).

Нетерпимый – нетерпимий (нетолерантний). **-мо** – нетерпимо (нетолерантно).
Нетленность – нетлінність, незотлінність.
Нетленный – нетлінний, незотлінний. **-но** – нетлінно.
Нетождественность – нетотожність, нетожсамість.
Нетождественный – нетотожний, нетожсамий, не той самий. **-но** – нетотожньо, не так само.
Неточность – неточність, недокладність (-ности).
Неточный – неточний, недокладний. **-но** – неточно, недокладно.
Нетрезвость – нетверезість.
Нетрезвый – нетверезий (підпилий). **-во** – нетверезо.
Нетронутость – незайманість, незачепленість, непочатість, непорушність, цілинність (-ости).
Нетронутый – незайманий, незачеплений, непочатий, непорушний, цілинний. **-то** – незаймано, непорушно, непочато.
Неубыточность – невтратність, неутратливість.
Неубыточный – невтратний, неутратливий. **-но** – невтратно.
Неуважение – неповага, непошана, зневага. *Оказывать* **-ние** – зневажати, не поважати, показувати непошану.
Неуважительность – зневажливість, невважливість; неповажність.
Неуважительный – зневажливий, невважливий; неповажний; не вартий уваги. **-но** – зневажливо, невважливо, неповажно.
Неугодный – невгодний, нелюбий. **-но** – невгодно, нелюбо.
Неудавшийся – невдалий. **-шееся** *покушение* – невдалий замах.
Неудача – невдача, неталан, недоля.
Неудачливый – невдачний, невдалий, невдатний. **-во** – невдало, невдачно, невдатно.
Неудачник, -ца – невдатник, невдатниця; невдалиця, невдаха.
Неудержимость – невпинність, нестримність.
Неудержимый – невпинний, нестримний. **-мо** – невпинно, нестримно.
Неудобный – незручний, невигідний, малопридатний. **-ная** *земля* – невдобна (непридатна) земля. **-ное** *положение* – невигідне, незручне становище. **-но** – незручно, невигідно.
Неудобоваримость – нестравність (-ности).
Неудобоваримый – нестравний.
Неудобопонятность – неврозумілість, незрозумілість.
Неудобопонятный – неврозумілий, незрозумілий. **-но** – неврозуміло, незрозуміло.
Неудобство – невигода, незручність.
Неудовлетворённость – невдоволеність, незавдоволення.
Неудовлетворённый – незавдоволений.
Неудовлетворительность – недостатність (-ности). **-ность** *упаковки* – недоладність упакування.
Неудовлетворительный, неудовлетворяющий – незавдоволящий, незавдовільний, недостатній (незавдовольняючий). **-но** – незавдоволяще, незавдовільно, недостатньо (незавдовольняюче).
Неудовольствие – незавдоволення. *К великому* **-вию** – на превеликий жаль.
Неужели, неужли, неужто – хіба, невже, невжеж, чи тож.
Неуживчивость – невживчивість (-вости).
Неуживчивый – невживчивий (незлагідний).
Неуклонность – несхибність, певідхильність, непохитність.
Неуклонный – невідхильний, непохитний, несхибний (КМ). **-но** – несхибно, невідхильно, непохитно, непохибно (КМ).
Неуклюжесть – незграбність (-ности).
Неуклюжий – незграбний, незграба (людина). **-но** – незграбно.
Неукоснительность – незагайність, (*стар.*) неопускність.
Неукоснительно – незагайно, (*стар.*) неопусно (ЧСР), безодпусно (ЛР 44).
Неукротимость – неприборканість, невгамованість, невпинність.
Неукротимый – неприборканий, невгамований, невпинний. **-мо** – неприборкано, невгамовано, невпинно.
Неуловимость – незловимість, невловимість, незбагненність (думки).
Неуловимый – незловимий, невловимий, незбагненний. **-но** – невловимо, незловимо, незбагненно.
Неумелость – невмілість, недотепність.

Неумелый – невмілий, недотепний. **-ло** – невміло, недотепно.
Неуместность – недоречність, недоділльність.
Неуместный – недоречний. **-но** – не до речи, не до діла.
Неумолимость – невблаганність.
Неумолимый – невблаганний. **-мо** – невблаганно.
Неумышленность – невмисність, ненавмисність.
Неумышленный – невмисний, ненавмисний. **-ное** *упущение* – невмисне занедбання. **-но** – невмисне, ненавмисне, без наміру, незнарошне[а], знехотя.
Неуплата – невиплат, неплата, незаплата.
Неупотребительность – невживаність (-ности).
Неупотребительный – невживаний.
Неуправка – невпорання, невправка (з роботою).
Неурожай – неврожай; недорід.
Неурожайный – неврожайний; недорідний.
Неурочный – позачерговий, незагаданий (праця), невизначений (час).
Неурядица – безладдя, нелад.
Неуспех – неуспіх, невдача. *В случае* **-ха** *склонения сторон к миру постановляется решение* – коли не вдалося помирити сторони, то постановляється вирок.
Неустанный – безперестанний, безупинний. **-но** – безперестанно, безперестанку, не перестаючи, безупинно, без упину, не спиняючись, невгамонно.
Неустановленность – невстановленість (невизначеність, незазначеність).
Неустойка – невсто[і]йка (ЧСР), зарука (ЛР, 44, СФА, VI, 4; АЮЗР, 6, I, 80). **-ка** *добровольная* – добровільна невсто[і]йка. **-ка** *по договору* – умовлена невсто[і]йка. **-ка** *законная* – законна невсто[і]йка. **-ка** *периодическая* – періодична невсто[і]йка.
Неустойчивость – хиткість, хисткість, хибність, невстояність, несталість.
Неустойчивый – хиткий, хисткий, хибний, невстояний, несталий.
Неустоять – невстояти (ЧСР), недодержати.
Неустрашимость – небоязкість, сміливість, відважність.
Неустрашимый – небоязкий, сміливий, відважний. **-мо** – сміливо, відважно.
Неустройство – безладдя, невпорядкованість.
Неуступчивость – упертість, завзятість, незгідливість.
Неуступчивый – упертий, завзятий, незгідливий.
Неусыпность – невсипущість.
Неусыпный – невсипущий. **-но** – невсипуще.
Неутолимый – невситимий (голод), невгамовний.
Неутомимость – невтомність (-ности).
Неутомимый – невтомний. **-мо** – невтомно.
Неуч – неук, невіглас.
Неучтивость – нечемність, незвичайність, неґречність, неввічливість.
Неучтивый – нечемний, незвичайний, неґречний, неввічливий. **-во** – незвичайно, неґречно, неввічливо, нечемно.
Неуязвимость – невразливість, незбитість.
Неуязвимый – невразливий, незбитий.
Неформальность – неформальність (-ности).
Неформальный – неформальний. **-ная** *сделка* – неформальна оборудка (умова). **-но** – неформально.
Нефтепромышленник – нафтопромисловець (-вця) (нафтяр).
Нефтепромышленность – нафтопромисловість (нафтарство).
Нефть – нафта.
Нефтяной – нафтовий.
Нехозяйственность – негосподарність, безгосподарність.
Нехозяйственный – негосподарний, безгосподарний. **-но** – негосподарно, безгосподарно.
Нехотя – нехотячи, нехотя, з-нехотя, ненавмисне, незнарошне[а].
Нецелесообразность – недоцільність.
Нецелесообразный – недоцільний. **-но** – недоцільно.
Нечаянность – несподіваність (наглість).
Нечаянный – несподіваний (наглий). **-но** – несподівано, ненароком, не хотячи, незнарошне[а] (нагло).
Нечеловеческий – нелюдський. **-кие** *усилия* – нелюдські зусилля, н. силкування.
Нечестность – нечесність.

Нечестный – нечесний. **-но** – нечесно.
Нечётный – непарний, непаристий.
Нечистоплотность – неохайність, нечистоплотність.
Нечистоплотный – неохайний, нечистоплотний, брудний. **-но** – неохайно, нечистоплотно.
Нечистоты – нечисть, бруди.
Нечистый – нечистий; брудний; чорний (сорочка). *На руку* **-тый** – довгу лапу (руку) має, хапкий.
Нечто – щось; дещо.
Нечувствительность – нечутливість, нечутенність.
Нечувствительный – нечутливий, нечулий. **-но** – нечутливо, нечутенно.
Нещадно – нещадно, люто, без жалю, немилосердно.
Неявка – нестання (на суд) (ЧСР; АЮЗР, 6, I, 343); неявка, (*непред'явление*) неявлення (документу). **-на** *на работу* – неявка, нестання на роботу.
Неясность – неясність, невиразність.
Неясный – неясний, невиразний. **-но** – неясно, невиразно.
Ни – ні, ані. *Ни за что, ни про что* – ні за що, ні про що, дарма, дурно. *Ни с места* – ані руш! *Ни с того, ни с сего* – ні з того, ні з цього; з доброго дива; ні сіло, ні впало. *Ни то, ни сё* – ні це, ні те.
Нивелировать – нівелювати, знівелювати.
Нивелировка – нівелювання (зрівняння).
Нижеименованный – нижченазваний.
Нижеозначенный – нижчезазначений.
Нижеподписавшийся – нижчепідписаний.
Нижеприведенный – нижченаведений.
Нижесказанный – нижческазаний.
Нижеследующий – нижчеподаний, дальший, наступний.
Нижеупомянутый – нижчезгаданий.
Нижний – нижній, долішній, спідній, низовий.
Низвергать, низвергнуть – звалювати, звалити, повалити, скидати, скинути, спихати, зіпхнути.
Низвержение – скинення, повалення (царату).
Низводить, -звести – зводити, звести, позводити.
Низкий – низький, невисокий, простий, незначний (стан); поганий, ганебний, ниций (вчинок); товстий (голос); малий (ціна). **-шая** *мера наказания* – найнижча міра (-чий вимір) кари.
Низкопоклонный – низьковклінний, шапкогнучий, плазуватий.
Низкопоклонство – низьковклінність, шапкогнучість, плазування.
Низкопробный – низької проби, невисокої проби.
Низлагать, низложить – скидати, скинути (ЖО, 81).
Низложение – скинення, (*нес.*) скидання.
Низменность – низина, низовина, пологи, падь (в степу).
Низменный – низький, низинний, припадистий, долішній. *Из* **-ных** *побуждений* – з низьких мотивів.
Низовье – низ, пониззя, низовина.
Низость – низькість, підлота, підлість.
Никак – ніяк, жадним способом (*никоим образом*); мабуть, мабуть чи не, десь, либонь.
Никакой – ніякий, жадний, жаден.
Никогда – ніколи.
Никто – ніхто.
Никуда – нікуди, нікудою, ніде (пройти); нікуди, ні до чого, ні на що (нездатний).
Нимало, нисколько – ані трохи, ані трошки.
Ниоткуда – нізвідки, нізвідкіль, нізвідкіля.
Ниспровергать, ниспровергнуть – скидати, скинути, перекидати, перекинути.
Ниспровержение – скинення, перекинення.
Нисходящий – низхідний, низовий, низобіжний. **-щая** *гамма* – низобіжна (низхідна) гамма. **-щая** *линия* – низова, долішня лінія. **-щая** *линия родства* – долішнє (низхідне) коліно споріднення. **-щая** *прогрессия* – низобіжна (низхідна) прогресія.
Нить, нитка – нитка, низка. *Н. жизни* – нитка життя. *Н. мыслей* – низка думок. *Ходить по* **-ке** – по струнці ходити.
Ниц, ничком – додолу, долі, ниць.

Ничей – нічий. *В* **-чью** – дарма.
Ничтожество – нікчемність, нікчемниця.
Ничтожность – нікчемність, неважність (акту).
Ничтожный – нікчемний (КМ), неважний (документ). **-ный** *вексель* – недійсний вексель. *Сделаться* **-ным** – знікчемніти, недійсним стати.
Нищенский – старчачий, старецький, жебрацький, злиденний.
Нищенство – старцювання, жебрацтво, жебри. *Заняться* **-вом** – піти на жебри, піти в старці, з торбами піти.
Нищенствовать – старцювати, жебрачити, жебрати.
Нищета – убозтво, злидні (-нів). *Жить в* **-те** – у злиднях жити.
Нищий – старець, жебрак, жебран; убогий (бідний). **-щим** *делать* – убожити (АЮЗР, 6, I, 221). **-щие** *дети* – старчата (*мн. ч.*), жебруща дітва.
Новизна – новість, новизна.
Новобранец – новобранець, новобранчик, рекрут.
Новобрачный – молодий, молодожон.
Нововведение – новина, нововпровадження.
Новоизбранный – новообраний, нововибраний.
Новоизданный – нововиданий.
Новолуние – новий місяць, молодик.
Новорожденный – нарожденець (-нця), нарожденний, новонарожденний.
Новоселье – новосілля, новоселиця; вхідчини, входини, переносини.
Новость – новина (АЮЗР, 8, V, 137), новинка.
Новшество – новина, новизна, новітність.
Новый – новий. **-вые** *обстоятельства* – нові обставини. **-вое** *рассмотрение дела* – новий розгляд справи.
Новь – (*о земле*) цілина, цільник, новина.
Ну[о]мер – число, нумер, черга.
Ну[о]меровать – нумерувати, числами позначати.
Норма – норма (права); (правила, припис) норма (= кількість та якість якоїсь роботи, праці). **-ма** *выработки* – норма зробленої роботи, норма для виробу.
Нормальный – нормальний (звичайний). **-ный** *устав общества* – нормальний (зразковий) статут товариства. **-но** – нормально, звичайно.
Нормировка – нормування. **-вать** – нормувати (визначати норму, впорядковувати взаємовідносини).
Норов – норов, звичай. *С* **-вом** – норовистий.
Носилки – носилки, носили, ноші; мари (похоронні).
Носильный. **-ное** *бельё* – білизна. **-ное** *платье* – ноша, одежа, одіж.
Носильщик – носильник (ношак), носій (-сія), тягач.
Носитель – носитель (влади, прав та зобов'язаннів).
Носить – носити. **-сить** *имя, название* – зватися, мати назвище.
Нота – нота (дипломатична, музична).
Нотариальный – нотаріяльний (контора). **-ный** *акт* – нотаріяльний акт. **-ное** *духовное завещание* – нотаріяльна духівниця. **-ное** *заявление* – заява через нотаря. **-ный** *сбор* – нотаріяльна оплата.
Нотариат – нотаріят. *Положение о* **-те** – устав(а) про нотаріят.
Нотариус – нотар (-ря).
Нотация – нотація (натруска, вимова). *Прочитать кому* **-цию** – прочитати кому нотацію; намилити голову кому, дати перегону комусь.
Ночевать – ночувати, переночувати.
Ночлег – нічліг (*р.* нічліга), ночівля.
Ночлежка – нічліг.
Ночлежник – нічліжник.
Ночлежный – нічліжний. **-ный** *дом* – нічліжний дім, нічліг.
Ночной – нічний.
Ночь – ніч (*р.* ночи). *Ночью* – в[у]ночі. *Тёмной ночью* – темної ночи.
Ноша – ноша.
Ношение – носіння, ношення.
Ношенный (*подержаный*) – ношений, притертий (СФА, VI, 129) (одежа).
Ноябрь – падолист, листопад.
Нрав – вдача, натура, норов, звичай.

Нравиться – подобатися, до вподоби бути.
Нравоучение – навчання, наука, добра наука.
Нравоучительный – навчальний, повчальний.
Нравственность – моральність, етичність, доброзвичайність.
Нравственный – моральний, етичний, доброзвичайний. **-ные** *качества опекуна* – моральність опікуна.
Нужда – нужда, не(до)статки, злидні, злигодні; потреба. *Крайняя* **-да** – пекуча потреба, скрута. **-ды** *нет* – байдуже, дарма, і гадки мало, немає потреби, непотрібно. *Текущие* **-ды** – біжучі потреби.
Нуждаться – бідувати, нужди приймати, терпіти; потрібувати (кого, чого).
Нужный – потрібний. **-но** – потрібно. *Очень* **-ное** *дело, письмо* – пильна справа, пильний лист.
Нумерация – нумерація (числа).
Ныне, нынче – нині, тепер, теперечки, тепереньки, ниньки.
Нынешний – нинішній, теперішній.
О – 1) про (що), за (що) (говорити про кого, за кого); 2) **об** – об (що), на (що). [Об землю]. *Рука об руку* – рука в руку, поруч; 3) на, з. [Хата на дві половині. Кінь на чотирьох ногах та спотикається].
Оба – обоє [*Оба одинаковы* – обоє рябоє], обидва, (*ж. р.*) обидві. [Обома руками, обидвома руками, обіруч]. *Смотри в оба* – гляди, стережися, пильно додивляйсь, оглядайсь на задні колеса, візьми очі в руки!
Обагрять, обагрить – червонити, зчервонити. **-ть** *кровью* – кривавити, скривавити.
Обалдеть – ошаліти, стерятися, очеменіти.
Обандероливать – обандеролювати, перепаску покласти.
Обанкротиться – (от банкрутувати) збанкрутувати.
Обаяние – зачарування, очарування, чари.
Обаятельный – чарівний. **-но** – чарівно.
Обвал – обвал; (*место*) завалля, провалля, провалина.
Обваливать, -ся – обвалювати, -ся, обвалити, -ся, завалювати, -ся, завалити, -ся; розвалювати, -ся, розвалити, -ся.
Обваривать, -риться – обварювати, обварити, -ся, ош[б]парювати, ош[б]парити, -ся.
Обвенчать, -ся – повінчати, -ся, звінчати, -ся, перевінчати, -ся.
Обвес – недовага, невірна вага. **-вес** *при продаже, купле, мене* – недовага при продажу, купівлі або міньбі.
Обветшалый – застарілий, постарілий, зістарілий.
Обветшать – старітися, зістарітися; струхнути, спорохніти.
Обвинение – винувачення, обвинувачування, обвинувачення, (*устар.*) вини дання, обвина. *Недобросовестное* **-ние** – несовісне обвинувачення.
Обвинитель – винуватель, обвинуватель, винувач, обвинувач. *Частный* **-тель** – позивач, позивальник.
Обвинительница – винувателька, обвинувателька, винувачка. *Частная* **-ница** – позивачка, позивальниця.
Обвинительный – винувальний, обвинувальний. **-ный** *акт* – акт обвинувачення, (*устар.*) акт дання вини. **-ный** *приговор* – винувальний присуд, вирок (засуд).
Обвиняемый – винувачений, обвинувачений; позваний (АЮЗР, 6, I, 363), запізваний.
Обвинять, обвинить – обвинувачувати, обвинуватити (АВАК, XVIII, 309), винити (АВАК, XVIII, 309), (*стар.*) увинити.
Обвораживать, -жить – чарувати, зачарувати, очаровувати, очарувати.
Обворовывать, обворовать – обкрадати, обікрасти, окрадати, окрасти. **-ный** – обкрадений, окрадений (ЛР, 12).
Обворожительный – чарівливий, чарівний.
Обгонять – випереджати, випередити, переганяти, перегнати.
Обгорать, обгореть – обгоряти, обгоріти, опалятися, опалитися.
Обдавать – обливати, облити. *Варом* **-ать** – обпарити, опарити, ошпарити. *Жаром* **-ло** – в жар кинуло. *Холодом* **-ло** – мороз пройняв.
Обдарить – обдарувати, обдарити (кого чим) (ЛР, 44).
Обделка – оброблювання, оправляння; оправа (на чому).
Обделывать – обробляти, обробити, оправляти, оправити; управляти, управити (в рамці).
Обдирательство – здирство, драпізство.
Обдирать – обдирати, обдерти, облуплювати, облупити (кору).

Обдуманность – обдуманість, обміркованість.
Обдумывать, -мать – обмірковувати, обміркувати, обмислити, обмислити, розважати, розважити. **-ный** – обдуманий, обміркований, розважений. *С заранее* **-ным** *намерением* – з наперед (заздалегідь) узятим наміром.
Обеднение – збіднення, зубоження.
Обеднеть – збідніти, зубожіти, зубожитися, перевестися на злидні, підупасти. **-ший** – збіднілий, зубожілий, підупалий.
Обезвреживание – з[у]нешкодження.
Обезвреживать, обезвредить – з[у]нешкоджувати, з[у]нешкодити.
Обездолить – обездолити, знедолити.
Обезлесить – збезлісити, ліс геть звести (на чому, де).
Обезличение – збезличення.
Обезличить – збезличувати, збезличити.
Обезображение – знекраса, знівечення, спотворення, загидження.
Обезображивать, -зить – знекрашувати, знекрасити, нівечити, знівечити, спотворювати, спотворити, гидити, згидити.
Обезопасить – забезпечити, убезпечити.
Обезоружение – роззброєння.
Обезоруживать, обезоружить – роззброювати, роззброїти, обеззброювати, обеззброїти.
Обезуметь – збожеволіти, знавісніти, збезглуздіти, з глузду зсунутися, здуріти, одуріти; стерятися.
Оберегать, оберечь – охороняти, охоронити, берегти, зберегати, зберегти, стерегти, встерегти, вартувати, довартувати, пильнувати, впильнувати.
Обёртка – обгортка; обкладинка (на книжку).
Обеспечение – забезпечення, забезпека. **-ние** *договора* – забезпечення умови. **-ние** *доказательств* – забезпечення доводів, доказів. **-ние** *иска* – забезпечення позву. **-ние** *судебных издержек* – забезпечення судових витрат. **-ние** *требований* – забезпечення домаганнів.
Обеспеченность – забезпеченість.
Обеспечивать, обеспечить – забезпечувати, забезпечити, убезпечити (КМ). **-ать** *законом* – застерегати, застерегти законом (авторське право).
Обеспечитель – забезпечник.
Обеспокоить, -ся – потурбувати, -ся, стурбувати, -ся.
Обессиление – виснаження, знесилля.
Обессилеть – виснажитися, знесилитися, знемогтися.
Обессиливать, обессилить – знесилювати, знесилити, виснажувати, виснажити.
Обесславливать – ославляти, ославити, знеславлювати, знеславити, обнеславити.
Обесценение – збезцінення.
Обесценивать, -нить – збезцінювати, збезцінити.
Обесчещивать, обесчестить – безчестити, збезчестити, уводити, увести в неславу, неславити, знеславити, ганьбувати, зганьбувати.
Обет – обітниця, зарік. *Давать, дать о.* – обітницю, зарік давати, дати, зарікатися, заректися, обрікатися, обректися.
Обещание – обіцянка. *Дать клятвенное* **-ние** – заприсягтися. **-ние** *торжественное* – обіцянка урочиста.
Обещать – обіцяти, обіцятися.
Обжалование – оскарження.
Обжалованный – оскаржений (ЛР, 44).
Обжаловать – оскаржити (ЛР, 44).
Обжора – прожера, ненажера, жерун, ненаїда.
Обжорливость – ненажерливість, ненасить, ненаїдність.
Обжорливый – прожерливий, ненажерливий, ненаїдлнвий, ненаїсний.
Обзаведение – обзавід, обзаведіння, справлення.
Обзаводиться – обзаводитися, обзавестися. **-стись** *хозяйством* – загосподаритися, охазяйнуватися.
Обзор – огляд, оглядання.
Обзывать – узивати (дурнем).
Обивка – оббиття.
Обида – кривда (ЛР, 44; ЧСР; ТОК ІІІ, 25); (*оскорбление*) образа. **-ду** *выносить* – кривду терпіти. *Наносить* **-ду** – чинити кривду.

Обидный – кривдний, образливий, дошкульний. **-но** – кривдно, образливо.
Обидчивость – вразливість (на що).
Обидчик – кривдник (скривдитель), напасник.
Обижать, обидеть – кривдити, укривдити, скривдити, покривдити, ображати, образити, уразити кого, кривду чинити, вчинити кому.
Обижаться, обидеться – ображатися, образитися, вразитися.
Обиженный – скривджений, покривджений, укривджений. **-ный** *судьбою* – знедолений.
Обилие – розкіш (*мн.* розкоші), достаток, рясна (садовини, то-що).
Обильный – розкішний, рясний, гойний. **-но** – розкішно, рясно, гойно.
Обиняками – навздогад. *Без* **-ков** – навпростець, без сорома казка.
Обирало – здирця, здирник.
Обирательство – здирство.
Обирать, обобрать – збирати, зібрати (яблука); оббирати, обібрати; обдирати, обдерти; облуплювати, облупити.
Обитаемый – жилий, залюднений, заселений. **-мое** *помещение* – жиле (залюднене) приміщення.
Обитатель – житець, житель, пожилець. **-тель** *лесов* – лісовик. **-тель** *степей* – степовик. **-ли** – людність.
Обитать – жити, пробувати, перебувати.
Обиход – обихідка, ужиток, потреба. *Для домашнего* **-да** – на домові потреби, для хатнього вжитку. *Для своего* **-да** – для власного вжитку, на свою обихідку.
Обиходный – обихідний, щоденний, повсякденний, потрібний.
Обкапывать, -пать – обкопувати, обкопати (землю).
Обклейка – обклеювання, обліплювання; (*обои*) обклійка.
Обкрадывать – обкрадати, обікрасти.
Облава – облава, нагінка, гонитва.
Облагать, обложить – обкладати, обкласти; накладати, накласти (податки); облягати, облягти; оточувати, оточити. **-ить** *налогом* – оподаткувати. **-ить** *пошлиной* – накласти мито.
Облагодетельствовать (*кого*) – добра багато (кому) зробити, облагодіяти кого.
Облагораживать – облагороджувати, облагородити, облагороднити.
Обладание – володіння, обладування, владання, посідання; облада.
Обладатель – хазяїн, посідач, державець, володар.
Обладать (*чем*) – володіти (чим), посідати (що), владати (чим).
Обласкать – приголубити.
Областной – краєвий, обласний.
Область – край, область, облада; царина, поле, галузь (науки), ділянка. *В* **-сти** *права* – в царині права. *В* **-сти** *преступности* – в царині злочинів (злочинності).
Облегчать, облегчить – полегшувати, полегшити, улегшувати, улегшити, пільгувати, попільжити.
Облегчение – полегкість, полегшення, полегша; (*льгота*) пільга, полегкість, ослаба, попуск. *Дать* **-ние** – полегкість зробити, пільгу дати, попуск попустити. *Получить* **-ние** – полегкість дістати, пільгу мати. **-ние** *участи подсудимого* – полегшення долі (судьбини) підсудному.
Облекать, облечь – одягати, одягти, вбирати, вбрати кого; надавати, надати (владу, силу, право) кому.
Облесение – залісіння, заліс(н)ення.
Облигационер – облігаціонер, облігаційник (той, що має облігацію; це не акціонер, бо той має участь у підприємстві, що випустило акції, а облігаціонер має тільки право на ту суму грошей, що в облігації зазначена).
Облигация – облігація (довгове, відсоткове зобов’язання, що випускає держава, місто або товариство).
Обличать – виявляти, виявити (кого), (*уличать*) виказувати, виказати (на кого), доказувати, доказати (на кого), доводити, довести (кому що); на очі викидати (ЖО, 46).
Обличение – виявлення (вияв), виказування (виказ), доказування (доказ,), доведення (довід).
Обличитель – виявник, викажчик, докажчик, доказник, доводчик.
Обличительный – виявничий (література).
Обложение – оподаткувапня (людности), облягання (міста військом).
Обложка – обгортка, обкладина, обкладинка.

Обломок – уламок, виломок.
Облыжный – брехливий.
Обман – обмана, підмана, о(б)дурювання, піддурювання, ошукання; омана, облуда, (*коварство*) підступ. *Ввести в* **-ман** – звести кого, омилити кого.
Обманный – облудний, підманний; обманний. **-ные** *действия* – облудні (підманні) вчинки, (*с коварством*) підступи. **-ным** *образом* – облудно, підступно.
Обманчивый – обманливий, облудний, омильний; зрадливий.
Обманщик – обманник, (*гал.*) обманець, дурисвіт.
Обманывать, обмануть – обманювати, обманити, піддурювати, піддурити, ошукувати, ошукати, зводити, звести (дівчину); омиляти, омилити. **-тый** – о(б)дурений; зведений (дівчина).
Обманываться – омилятися, омилитися, помилятися, помилитися, обманюватися, обману[и]тися.
Обмежевание – обмежування.
Обмежевывать, обмежевать – обмежовувати, обмежувати.
Обмелеть – обміліти, поміліти, помільшати.
Обмен – обмін, обміна, замін, заміна, виміна, міньба. **-мен** *ратификаций* – обмін ратифікацій.
Обменивать, обменять, обменить – обмінювати, обмінити, вимінювати, виміняти, заміняти, замінити (ТОК, III, 45), в заміну пустити (СФА, VI, 368).
Обменный – обміний, вимінний, замінний.
Обмер – недомірювання, недомір. **-мер** *при продаже, купле или мене* – недомір при продажу, при купівлі або міньбі; (*измерение*) обмір.
Обмерить *кого* – недоміряти кому, не додати кому.
Обмирать – обмирати, обмерти, зомлівати, зомліти, умлівати, умліти.
Обмозговать – обмізкувати, обміркувати, обметикувати.
Обмолвиться – прохопитися словом, на слові помилитися.
Обмолвка – помилка (на словах, в мові).
Обморок – зомління, млість (*р.* млости), (*несов.*) обмирання, непритомність. *Падать в* **-рок** – обмирати, обмерти, умлівати, умліти, зомлівати, зомліти, впасти непритомним. [Вона впала непритомна].
Обмошенничать – обшахрувати, обшахраїти, обмахлярувати, ошукати.
Обмундирование – одягання, одягнення; обмундирування, вбрання, одежа, одяг. *Сделать* **-ние** *(обмундировать)* – справити (кому) одяг, вбрання, одежу, одягти кого, обмундирувати.
Обмундировать – одягти, вдягнути кого, справити одяг кому, обмундирувати кого.
Обнадеживать – подавати (подати) надію, певну надію кому, забезпечати, забезпечити кого, убезпечати, убезпечити кого.
Обнажать – о(б)голювати, о(б)голити, заголювати, заголити. **-ать** *оружие* – виймати, витягати, вистромляти зброю.
Обнажение – о(б)голення.
Обнаженный – голий, о(б)голений, заголений.
Обнародование – оголошення, (вселюдне) оповіщення, (*стар.*) ознаймування, ознайма (КМ). **-ние** *законов* – оголошення законів.
Обнародовать – оголошати, оголосити, оповіщати, оповістити, (*стар.*) ознаймувати, ознаймити.
Обнаружение – виявлення, виява, відкриття, з[ви]найдення (РЛ 44), знахід (-ходу).
Обнаруживать, обнаружить – відкривати, відкрити; виявляти, виявити, (*называть*) виказувати, виказати, (*находить*) з[ви]находити, з[ви]найти (СФА, VI, 32, 102, 146; ЛР, 44); постерегати, постерегти (КМ). **-ать***, проявлять нерадение* – показувати недбалість, недбання, не дбати (ЖО, 47). **-ить** *по следам* – слідом дійти (ЛР, 44), вистежити по слідах. **-ить** *при обыске* – витрусити що в кого (СФА, VI, 257). **-ваться***,* **-иться** – виявлятися (СФА, VI, 157), виявитися, об’являтися, об’явитися; на яв виходити, вийти, показуватися, показатися, викриватися, викритися, відкриватися, відкритися.
Обнесение (*оградой*) – обгородження, обгорожа.
Обнимать – обіймати, об(ій)няти; обгортати, обгорнути [Смуток душу обгорнув = *печаль душу* **-ла**]; обхоплювати, обхопити, (*постичь*) збагнути (справу).
Обнищалый – зубожілий, дуже збіднілий.
Обнищание – зубоження (АЮЗР, 6, I, 585), сильне збіднення.
Обнищать – зубожіти, на злидні перевестися.

Обновка – обнова.
Обновление – оновлення, відновлення, поновлення, віднова, понова. **-ние** *договора* – відновлення умови.
Обноски – (одежі) виноски, лахміття, лахмання, (взуття) шкарба[у]ни.
Обобщать, обобщить – узагальнювати, узагальнити.
Обобщение – узагальнення.
Обобществлять – усуспільнювати, усуспільнити. **-ный** *труд* – усуспільнена праця.
Обогащать, -ся – збагачувати, -ся, збагатити, -ся. **-ся** – багатіти, збагатіти, забагатіти.
Обогащение – збагачування, збагачення, збагатіння. **-ние** *на чужой счёт* – збагачення (збагатіння) чужим коштом. *Незаконное* **-ние** – незаконне збагачення, незаконне збагатіння.
Ободрение – заохота, заохочування, підбадьорювання.
Ободрять, -ить – заохочувати, заохотити, підбадьорювати, підбадьорити, додавати (додати) духу, відваги.
Ободриться – підбодритися, набратися охоти, духу, відваги, насмілитися, підбадьоритися.
Обождание – ждання, чекання, за[по]чекання. *Грузы с* **-нием** – (*кладь*) вантажі, що черги своєї ждуть, вантажі з зачеканням.
Обознаться – вклепатися, помилитися, не впізнати.
Обозначать, обозначить – означати, означити, позначати, позначити, (по)ставити познаки, окреслювати, окреслити (*очертить*).
Обозначение – (п)означення; окреслення.
Обозревать, обозреть – оглядати, оглянути, озирати, озирнути.
Обозрение – огляд.
Обойщик – шпалерник; оббивач.
Обок – обік[ч], збоку, побіч. *Обок с ним* – обіч з ним, побіч його.
Оболгать – оббрехати.
Оболочка – оболона, шкурка, шкурочка; пліва, плівка.
Обольститель – спокусник, баламут, перелесник.
Обольстительница – спокусниця, баламутка, перелесниця.
Обольстительный – привабний, принадний, вабливий, звабливий.
Обольщать – спокушувати, спокусити, зваблювати, звабити, знаджувати, знадити, улещати, влестити, підманювати, підманити. **-стить** *девицу* – дівчину звести, звабити.
Обольщение – зведення, знада, зваба, приваба. **-ние** *девицы* – зведення (зваблення, знада) дівчини.
Оборванец – обідранець, лахмітник, ланець, шарпак.
Оборона – оборона, відборона, охорона. *Состояние необходимой* **-ны** – стан конче потрібної, конечної оборони.
Оборонительный – оборонний, відпорний.
Оборонять, -ся – боронити, -ся (ЛР, 44), обороняти, -ся, відбороняти, -ся, відборонити, -ся.
Оборот – відворот, зворот (другий бік); зворот (у мові); обіг (монети); оборот (торгов(ельн ий). *Без* **-та** *на меня* – без звороту на мене. *Взять, изʼять из* **-та** – вийняти з обігу. **-рот** *капитала* – обертання (обіг) капіталу. *На* **-те** – на звороті. *Пустить в* **-рот** – пустити в обіг.
Оборотливость – поворотливість, спритність, меткість.
Оборотливый – поворотливий, спритний (людина), меткий.
Оборотный – од[від]воротний (бік, сторона); зворотний. **-ный** *капитал* – оборотний капітал, обіговий капітал.
Оборудование – обставлення, устаткування, улаштування, впорядження.
Обоснование – уґрунтування, обґрунтування.
Обоснованность – уґрунтованість, обґрунтованість.
Обосновывать, -новать – угрунтовувати, уґрунтувати; ґрунт (підстави) чому давати, дати.
Обособление – відокремлення, одрізнення.
Обособленность – відокремленість, одрізненість.
Обособленный, -но – відокремлений, -но, одрізнений, -но, окремий, -мо.
Обосторонний – обосторонній, обопільний.
Обоюдность – обопільність, взаємність (умови).
Обоюдный, -но – обопільний, -но, зобопільний, -но (АЮЗР, 6, І, 267), взаємний, -но. **-ное** *согласие* – обопільна (взаємна) згода. **-ное** *соглашение* – обопільна угода. **-ная** *с соседом межа* – обопільна з сусідою межа. **-ные** *способы приобретения имущества (мена, купля, договор, обязательство)* – обопільні способи набувати майно (міна, купівля, договір,

зобов’язання).

Обоюду – з двох (обох) боків, обопільно.

Обрабатывать, обработать – обробляти, обробити, (землю); опрацьовувати, опрацювати що; укладати, укласти (уложити), упорядковувати, упорядкувати (твір, матеріяли). **-щая** *промышленность* – обробна (вирібна) промисловість (-ости).

Обработка – оброблювання, оброблення, обробка.

Образ – образ, подоба; спосіб, чин, побут. **-раз** *действий* – поведінка, спосіб діяння. *Надлежащим* **-зом** – належно, як слід, як годиться. *Некоторым* **-зом** – наче-б-то, з деякого погляду. *Никаким* **-зом** – ніяким чином, аж ніяк. **-раз** *мыслей* – думки, спосіб думання. **-раз** *правления* – форма (спосіб) правління. *Равным* **-зом** – так само, зарівно. *Таким* **-зом** – таким чином, таким робом, таким побутом.

Образец – зразок, взір (*р.* взору), взірець, приклад, (*полон.*) кшталт, штиб. *Быть* **-цом** *чего* – бути за зразок чому. *Товарные* **-цы** – зразки товарів, зразки краму, торгов(ельн)і зразки.

Образование – утворення, витворення, складання, формування, організація; освіта (нижча, середня, вища, шкільна, позашкільна); (*просвещение*) просвіта. *Давать* **-ние** – давати освіту. *Образованный* – освічений (людина).

Образовательный – освітній (ценз, установа).

Образумить – до розуму довести, навчити кого розуму. **-ся** – до розуму прийти, схаменутися.

Образцовость – зразковість.

Образцовый – зразковий, взірцевий. **-вая** *мера* – міра урядова (зразкова, для зразка встановлена). **-вое** *произведение* – зразковий (мистецький) твір, архітвір (-твору).

Обратный – відворотний, зворотний, поворотний. **-ное** *действие* – зворотна чинність (сила). *Закон* **-ного** *действия не имеет* – закон зворотної сили не має, закон на минулий час не чинить. **-ные** *лошади* – відіслані коні. **-ная** *почта* – зворотна пошта. **-ный** *порядок* – відворотний порядок. **-ная** *продажа* – відпродаж. **-но** – назад, поворітьма; (*наоборот*) навідворіт, навпаки, навспак. **-но**-*пропорциональный* – зворотно-пропорцій(ональ)ний (прогресія).

Обращать, обратить – обертати, обернути (ТОК, III, 45; ЛР, 44); звертати, звернути, повертати, повернути, приворочати (АЮЗР, 8, V, 107), привернути (СФА, VI, 220; АЮЗР, 6, I, 48, 126); перевертати, перевернути; (*употреблять*) пускати, пустити (на що), обертати, (*стар.*) оборочати (АЮЗР, 8, III, 40). **-щать** *в деньги имущество* – повертати, повернути майно (добро) на гроші, згрошовити (згрошити) майно. **-щать** *внимание* – звертати, звернути увагу на кого, на що, уважити (ЛР, 44), завважувати (ПС, I. Ф.). **-тить** *иск (к кому-нибудь)* – розпочати позов проти кого, запізвати кого. **-тить** *в ничто* – в нівець повернути, обернути. **-тить** *в погашение* – повернути на покриття. **-тить** *в пользование* – обернути на вжиток, (*стар.*) привернути для заживання (СФА, VI, 220). **-щать** *в свою пользу* – на свою користь (на свій пожиток) обернути (СФА, VI, 127), (*стар.*) к пожиткові свойому обернути (ТОК, III, 45). **-тить** *лесную площадь в другой вид угодий* – пустити ліс (лісову площу) під щось инше. **-тить** *на кого-л. издержки* – накладати (повертати) на когонебудь витрати, видатки. **-щать** *приговор к исполнению* – робити розпорядження про виконання присуду. **-щаться, -титься** – обертатися, обернутися, повертатися, повернутися до; звертатися, звернутися до; удаватися, удатися до кого з чим (КМ; ЛР, 44). **-титься** *в бегство* – кинутися, пуститися на втіки. **-титься** *в дым* – димом узятися, здим(н)іти. **-титься** *в суд* – вдатися до суду, (*стар.*) вдатися до права (СФА, VI, 378; АЮЗР, 6, I, 157). **-титься** *к власти* – до влади вдатися. **-титься** *к кому* – звернутися до кого, вдатися до кого-небудь, ткнутися, поткнутися до кого. **-щаться** *с кем* – поводитися, обіходитися (з ким); (зневажливо) поневіряти (кого). *Осторожно* **-щаться** *с огнём, огнестрельным оружием* – обережно поводитися з вогнем, вогневою (пальною) зброєю.

Обращение – обертання, навертання; обіг (монети); перевертання, обертання (у, на що); поступування, поводження (з ким); відозва, зголошення (до кого). *Быть в* **-нии** – бути в обігові, в обігу (про гроші).

Обревизовать – зробити ревізію, зревізувати, перевірити.

Обрез – край, берег (у книзі). *В* **-рез** – без лишку, без зайвини, як-раз у міру; ні більше й не менше.

Обрезывание (*монеты*) – обрізування (монети).

Обрезывать, обрезать – обрізувати, обрізати, обкраювати, обкраяти, обкроювати, обкроїти.

Обременение – обтяження, обтяженість, (*бремя*) тяжар (АЮЗР, 6, I, 410), тягар (-ря). **-ние** *залоговое* – обтяженість заставна. **-ние** *имущества долгами* – обтяження майна боргами.

Обременять, обременить – обтяжати, обтяжити (АЮЗР, 6, I, 295), утяжити. *Это тебя не* **-нит** – це тобі не завадить, це тебе не обтяжить. **-ный** – обтяжений.
Обременительность – обтяжливість; сутужність.
Обременительный – обтяжливий, важкий, тяжкий; сутужний.
Обречение – призначення (до чого).
Оброк – оброк.
Оброчный – оброчний. **-ное** *содержание* – оброчне держання. **-ная** *статья* – оброчна стаття (КМ).
Обругать – вилаяти.
Обручение – заручини.
Обрушивать, -ся – валити, -ся, повалити, -ся, завалити, -ся; (*разразиться*) окошитися (на чому); напастися, вдарити (на кого).
Обрыв – круча, обрива, провалля, прірва (*ЖО*).
Обряд – обряд, чин, церемонія, звичай. *Совершение служителями культов всех исповеданий религиозных* **-дов** *(крещения, обрезания, похорон, венчания, снятия церковного благословения или иных равнозначащих) ранее регистрации соответствующих актов гражданского состояния (рождения, смерти, брака и развода)* – виконання служителями культів усіх вір релігійних обрядів (хрещення, обрізання, похорону, вінчання, зняття церковного благословення або инших рівнозначних їм) до реєстрації актів громадянського стану (народження, смерти, шлюбу та розводу).
Обрядность – обрядність (-ности). **-ность** *таможенная* – заведений на митниці порядок, митний порядок.
Обсервационный – обсерваційний (наглядний, доглядний).
Обследование – обслідування, обслід.
Обслуживание – обслуговування, обслуга.
Обслуживать – обслуговувати.
Обсохший. **-шая** *земля* – висохла, висхла земля. *Право пользования* **-шей** *землей, оставшейся от уклонения воды в реке* – право користуватися з висхлої землі, як змінилося річище.
Обстановка – обстанова, обстава, оточення. *Окружающая* **-ка** (*окружение*) – оточення, околичня обстанова.
Обстоятельность – докладність, ґрунтовність; стато[е]чність.
Обстоятельный – докладний, ґрунтовний (доповідь), стато[е]чний (людина).
Обстоятельство – обставина; околичність; пригода, випадок, трапунок; причина, річ, справа. *В дурных* **-вах** – під лиху годину, серед лихих обставин. *Дурные* **-ва** – лиха година, лихі обставини. *Вновь открывшиеся* **-ва** – нововиявлені обставини. *Изменившиеся* **-ва** – инші (змінені) обставини. *Отягощающие вину* **-ва** – причини, що вину збільшують. *По независящим* **-вам** – з незалежних причин. *При хороших* **-вах** – в добрих обставинах. *Смягчающие вину* **-ва** – причини, що вину зменшують. *По соображении всех* **-ств** *дела* – обміркувавши всі обставини справи. *Предшествовавшие и сопровождавшие договор* **-ва** – попередні і одночасні з договором обставини. *Хорошие* **-ва** – добрі обставини.
Обстоять – бути, матися. *Всё* **-ит** *благополучно* – все гаразд, все добре. *Дело* **-ит** *так* – річ мається так.
Обсуждать, обсудить – обмірковувати, обміркувати, обговорювати, обговорити, розглядати (справу).
Обсуждение – обмірковування, обміркування, обговорення.
Обсчет – облічка, перевірка (*учёт*).
Обсчитывание – ошукання (кого), обмилка (про себе), помилка.
Обсчитывать, обсчитать – облічувати, облічити, перевіряти, перевірити; ошукувати, ошукати кого рахуючи. **-ться** – помилитися рахуючи.
Обувь – у[в]зуття, обув'я (*ср. р.*), обува.
Обугливаться – братися, взятися вуглем; опалюватися, опалитися (слегка).
Обуза – клопіт, тягар (-ря), тягота, морока.
Обуздание – вгамуваная, приборкання.
Обуздывать – вгамовувати, вгамувати, приборкувати, приборкати.
Обусловливание – обумовлення.
Обусловливать – ставити, поставити умову, обумовлювати, обумовити; робити, зробити залежним (од чого). **-аться** – бути залежним, залежати (від чого).
Обучать, обучить (*чему*) – навчати, навчити (чого). **-ать** *военным приёмам* – муштрувати, навчати муштри (військових способів). **-аться, -иться** – вчитися, навчатися, навчитися

(чого).
Обучение – навчання, наука.
Обуять – опановувати, опанувати; обгортати, обгорнути; обхоплювати, обхопити.
Обход – обходження, обхід, об'їзд, об'їздка; обхід, дозір, варта (нічна).
Обходительность – привітність, привітливість, увічливість; звичайність (-ности).
Обходительный – привітний, привітливий, увічливий, звичайний, товариський.
Обходить, обойти – обходити, обійти, обминати, обминути. **-тись** *без чего* – перебутися без чого. **-диться** *с кем* – обходитися, поводитися (з ким); коштувати (стільки-то грошей).
Обхождение – поводження (з ким). *Оскорбительное* **-ние** – образливе поводження.
Обшаривать, -ить – обшукувати, обшукати, нишпорити, винишпорити.
Обширность – просторість, розлеглість, обширність. **-ность** *материалов по делу не позволила приготовить к сроку заключение* – через обширність матеріялу в справі не було змоги виготовити висновку на певний строк.
Обширный – просторий, розлогий, обширний.
Общаться – водитися, знатися, спілкувати (з ким); товаришувати (з ким).
Общегосударственный – загальнодержавний.
Общедоступный – загальноприступний, вільний для всіх, усім вільний.
Общежитие – житлогурток, гуртожиток, спільне житло, спільне приміщення, бурса (для учнів), пансіон.
Общеизвестный – загальновідомий.
Общенародный – вселюдний, повселюдний.
Общение – спілкування (ЛР, 44), товаришування, зносини. *Иметь* **-ние** *с кем* – мати з ким зносини, мати з ким щось спільне, спільність.
Общеопасный – загальпонебезпечний. *Истребление или повреждение* **-ными** *способами* – знищення або по[у]шкодження загальнонебезпечними способами.
Общеобразовательный – загальноосвітній.
Общеобязательный – загальнообов'язковий.
Общеполезность – загальна корисність (пожиточність).
Общеполезный – загальнокорисний, загальнопожиточний.
Общеправовой – загальноправний.
Общепринятый – загальнопоширений (погляд), загальнозасвоєний, звичайний.
Общественность – громадськість, суспільність; громадянство.
Общественный – громадський (КМ), товариський. **-ный** *банк* – громадський банк. **-ное** *имущество* – громадське добро. **-ное** *порицание* – громадська догана. **-ный** *порядок* – громадський лад. **-ная** *собственность* – громадська власність. **-ное** *спокойствие* – громадський спокій, (*стар.*) покій посполитий (АЮЗР, 6, І, 303). **-ное** *управление* – громадське управління. **-ное** *установление (учреждение)* – громадська установа. **-но** *опасный элемент* – суспільно небезпечний елемент.
Общество – громадянство, громада (КМ), суспільство, суспільність (-ности), (*стар.*) посполітство (АЮЗР, 8, V, 143); товариство, спілка, компанія. *Акционерное* **-во** – акційне товариство. **-во** *взаимного кредита* – товариство взаємного (обопільного) кредиту. **-во** *покровительства животным* – товариство охорони тварин (звірят). **-во** *потребителей* – споживче товариство. *Основать* **-во** – закласти товариство, громаду, гурток. *Религиозное* **-во** – релігійна громада, релігійне стоваришення. *Сельское* **-во** – сільська громада (КМ). *Страховое* **-во** – страхове т-во. *Тайное* **-во** – таємне т-во. *Учёное* **-во** – наукове т-во. *Церковное* **-во** – братство, церковна громада. *Юридическое* **-во** – правниче т-во. *Враг* **-ства** – ворог суспільности.
Обществовед – суспільствознавець, громадознавець.
Обществоведение – суспільствознавство, громадознавство.
Обществоведный – суспільствознавчий, громадознавчий.
Общеуголовный – загальнокарний (закон).
Общеупотребительный – загальновживаний.
Общеустановленный – загальновстановлений.
Общий – загальний, (*совместный*) спільний (КМ; СФА, VI, 348; ЧСР). **-щее** *благо* – спільне благо, добро. *В* **-щих** *чертах* – загально, в загальних рисах, загальними рисами. **-щее** *место (банальная фраза)* – загальна річ, загальник. **-щее** *владение* – спільне володіння. **-щая** *надобность* – загальна потреба. **-щее** *пользование* – спільне користування (МК). **-щее** *собрание* – загальне зібрання (співробітників), загальні збори. **-щее** *собрание отделов учреждения* – спільне зібрання відділів тієї чи иншої установи. **-щая** *собственность* – спільна власність. **-щая** *ссылка сторон на окольных людей* – спільне

покликання сторін на околичніх людей. **-щая** *численность населения* – загальна кількість людности. **-щее** *чресполосное владение* – спільне посмужне володіння.
Община – громада, (*стар.*) община, общество.
Общинник – громадянин.
Общинный – громадський. **-ное** *владение* – громадське володіння.
Общительный – товариський (людина).
Общник – спільник, спільщик.
Общность – спільність. **-ность** *имущества* – маєткова спільність, спільність майна (добра). **-ность** *интересов* – спільний інтерес.
Об'единение – об'єднання.
Об'единять, -ся – об'єднувати, -ся, об'єднати, -ся, з'єднувати, -ся, з'єднати, -ся, купитися (КМ).
Об'едки – недоїдки, недогризки, об'їдки.
Об'езд – об'їзд, об'їздка, обминка.
Об'езжать – об'їздити, об'їхати, обминати, обминути, випереджати, випередити; виїжджати, виїздити (коня).
Об'ект – об'єкт (права), річ (*р.* речи).
Об'ективность – об'єктивність (безсторонність думки).
Об'ективный – об'єктивний (безсторонній погляд).
Об'ем – обсяг; об'єм (*матем.*); місткість (*вместимость*). **-ем** *прав* – обсяг прав.
Об'явитель – об'явник, оповісник.
Об'явление – об'ява, оголошення (проголошення), оповістка, оповіщення, оповідь (СФА, VI, 157), оповість (СФА, VI, 132), повідомлення. **-ние** *несостоятельности* – оголошення про невиплатність. **-ние** *манифеста, см.* **Обнародование**.
Об'являть, об'явить – оголошувати (оголошати) (ЛР, 44), оголосити, сповіщати, сповістити (СФА, VI, 274); повідомляти, повідомити кого. **-ть** *выговор* – вимовляти, вимовити, догану висловити кому. **-ть** *власти* – оповіщати щось владі, (*стар.*) освідчати що врядові (ЛР, 44), свідчити (АЮЗР, 6, I, 346). **-ять** *во всеобщее сведение* – оповіщати для вселюдного відому, (*стар.*) ознаймувати (КМ), ознаймити (ЧСР; СФА, VI, 21). **-ть** *цепу* – зацінити. **-яться**, **-иться**, *заявиться* – оповіщатися, оповіститися ким (СФА, VI, 274), зголоситися куди до кого.
Об'яснение – вияснення, пояснiння, пояснення; (*выяснение*) з'ясування. *Иметь с кем* **-ние** – мати з ким розмову, (*люб.*) освідчитися кому.
Об'яснительный – пояснюючий (записка), пояснявльний, для пояснення.
Об'яснять, об'яснить – вияснювати, виясняти, пояснити, пояснювати, пояснити, з'ясовувати, з'ясувати; тлумачити, розтлумачити. **-ся** *на том или другом языке* – розмовляти тією чи иншою мовою.
Об'ятие – обійми (*р.* обіймів).
Обыватель – обиватель.
Обывательский – обивательський.
Обыгрывание – обгравання, обграння (на картах).
Обыгрывать, обыграть – обгравати, обіграти (на картах).
Обыденный – щоденний, звичайний.
Обыкновение – звичай, звичка, поведінка. *По* **-нию** – своїм звичаєм, як звичайно. *Сверх* **-ния** – (по)над звичай.
Обыкновенный – звичайний, (*стар.*) звиклий (СФА, VI, 10).
Обыск – трус, трусанина, трусениця. *О. в квартире* – хатній трус. *Личный о.* – особовий трус. *Найти при* **-ке** – витрусити. *Повальный о. среди преступного элемента* – загальний трус серед злочинців (злочинного елементу). *Производящий о.* – трусій (-ія), перетрусник.
Обыскивать, обыскать – обшукувати, обшукати, трусити (СФА, VI, 150), потрусити, перетрусити.
Обычай – звичай (КМ), заведення. *По* **-чаю** – по звичаю. *У нас в* **-чае** – у нас ведеться.
Обычный – звичайний, звичний; звичаєвий (право), (*стар.*) звиклий (ЛР, 161; СФА, VI, 100, 317). **-но** – звичайно.
Обязанность – обов'язок, повинність (СФА, VI, 702; АЮЗР, 6, I, 303). *Возлагать, налагать* **-ность** – накладати обов'язок на кого. *Исполнять свои* **-ности** – виконувати свої обов'язки. *Относиться добросовестно к своим* **-ностям** – ставитися совісно (сумлінно) до своїх обов'язків. *Считаю своею* **-ностью** – маю за обов'язок, вважаю за повинність. *О-ти службы* – службові обов'язки.
Обязанный – повинний (повинен), обов'язаний, зобов'язаний (умовою, контрактом). *Быть*

-ным *кому чем* – завдячувати (завдячати) кому що. *Чувствовать себя* **-ным** – почуватися до обов’язку.

Обязательность – обов’язковість (умови); конечність.

Обязательный – обов’язковий, конечний*.* **-ное** *обучение* – обов’язкове навчання*.* **-ное** *постановление* – обов’язкова постанова. *Решение суда по вопросам: совершилось ли событие преступления, было ли оно деянием подсудимого и какого свойства это деяние* – **-но** *для суда гражданского* – (карного) суду постанова в питаннях: чи стався злочин, чи заподіяв його обвинувачений та що це був за злочин, обов’язкова для суду цивільного. **-но** – обов’язково, конче, доконче.

Обязательственный – зобов’язковий, зобов’язальний. **-ное** *право* – право зобов’язань.

Обязательство – зобов’язання, (*стар.*) запис, (АЮЗР, VI, 71). *Вступить в* **-во** – зобов’язатися. *Письменное* **-во** – зобов’язання на письмі. *Словесное* **-во** – зобов’язання на словах.

Обязывать, обязать – (з)обов’язувати, зобов’язати, покладати обов’язок на кого. **-ваться***,* **-аться** – взяти на себе обов’язок, обов’язуватися (ЛР, 36, 143, 161), (*стар.*) повинитися, заложитися (ЮГ). **-ться** *на письме, письменно* – зобов’язатися на письмі, підписатися (щось робити). **-ся** *словом* – зобов’язатися словом*.* **-щаяся** *сторона* – зобов’язана сторона, контрагент.

Овдовевший, овдовелый – повдовілий, овдовілий.

Овдоветь – овдовіти.

Овладевать, овладеть *чем* – опановувати, опанувати (кого, що), осягати, осягнути що (ЧСР), посідати, посісти, здобувати, здобути (місто), охоплювати, охопити, обнімати, обняти (ЧСР) що*.* **-ть** *чьим вниманием* – опанувати (захопити) чию увагу.

Овладение – опанування, здобуття, обняття в посідання.

Овраг – яр. *Неглубокий* **-раг** – ярок, переярок. **-раг***, поросший лесом* – байрак*.* **-раг** *с крутыми берегами* – провалля. *Степной* **-раг** – балка.

Овражистый – яруґуватий, яркуватий.

Оглавление – «де що є», оглав, зміст.

Огласка – розголос, розголошення, оголоска, оголос, ослава. *Для избежания* **-ки** – щоб не було розголосу. *Получить* **-ку** – стати голосним, загально (вселюдно) відомим. *Пустить в* **-ку***, сделать* **-ку** – розголосити, (*фамил.*) роздзвонити. *Это дело получило* **-ку** – ця справа стала всім відома, дійшла до вселюдного відому.

Оглашать, огласить – оголошати, оголосити, проголошати, проголосити, розголошати, розголосити, (*путем чтения*) виголосити, вичитати, відчитати. *Все решения суда* **-ются** *при открытых дверях* – всі вироки суду оголошується при(все)людно.

Оглашение – оголошення, оголоска, (*путём прочтения*) вичитання, відчитання (ЛР, 44).

Оглохнуть – оглухнути, глухим зробитися.

Оглушать – глушити, оглушати; приголомшувати.

Оглядка – оглядання, озирання, оглядка. *Без* **-ки** – не озираючись, не оглядаючись, без оглядки.

Оглядываться, оглядеться – озиратися, озирнутися, оглядатися, оглянутися, оглядітися. *Не успел* **-ся** – не зчувсь.

Огнегасительный – вогнегасильний.

Огнедействующий (*завод*) – вогневий, що вогнем працює (завод), вогнедійний.

Огненный – вогняний, вогненний.

Огнестрельный – стрільний, огнистий (АЮЗР, 6, I, 428), огнепальний*.* **-ное** *оружие* – стрільна, огниста зброя.

Огнеупорный – огнетривалий.

Оговаривать – обмовляти, обмовити, ославляти, ославити; виказувати, виказати; застерегати, застерегти (собі щось – **-ить** *в свою пользу*).

Оговор – обмова, поговір (ЛР, 44), (*сплетни*) плітки (ЛР, 44).

Оговорка – застереження, попередження; пояснення.

Оговорщик – обмовник; викажчик.

Оголять, оголить – заголювати, заголити.

Огонь – вогонь (*р.* вогню); (*костёр*) багаття, огнище.

Огораживать*, см.* **Огороживать.**

Огород – город, огород.

Огородник, -ца – городник, городниця.

Огородничество – городництво.

Огородный – городній, огородній (рослина)*.* **-ные** *овощи* – городина.

Огорожа – огорожа, горожа.
Огораживать – городити, о(б)городити (плотом, стіною), горожу (по)ставити (ЛР, 44).
Огорчать – прикрості робити, зробити, чинити, вчинити (кому), завдавати, завдати суму кому, засмучувати, засмутити кого. **-ся** – засмучуватися, засмутитися, в тугу вдаватися, вдатися.
Огорчение – прикрість, засмучення.
Огорчительный – прикрий.
Ограбить – пограбувати, ограбувати, пограбити, ограбити, (*зап.*) з(г)рабувати, обдерти, полупити (АЮЗР, 6, I, 303).
Ограбление – ограбування, грабунок, (*стар.*) зграблення, (АЮЗР, 6, I, 218), пограблення (АЮЗР, 6, I, 186).
Ограда – огорожа, горожа, пліт (*р.* плоту); захист, заступлення.
Ограждать, оградить – городити, одгороджувати, одгородити, (*защищать*) обороняти, оборонити, захищати, захистити; заступатися, заступитися (за кого).
Ограждение – горожа, городьба; захист, оборона, заступлення, заступа.
Ограничение – обмежування, обмежиш. **-ние** *политических и общегражданских прав* – обмеження політичних та загально-громадянських прав.
Ограниченность – обмеженість.
Ограниченный – обмежений, обмежуваний; недоумкуватий (людина).
Ограничивать, ограничить – обмежувати, обмежити. **-ваться**, **-иться** – обмежуватися, обмежитися. *Не* **-ваясь** *тем* – тим не обмежуючись, (*стар.*) мало на тім маючи.
Ограничительный – обмежливий, обмежний. **-ные** *законы* – закони, що обмежують, закони обмежні.
Огромный – величезний, здоровенний.
Огрубевать, огрубеть – грубішати, погрубішати, грубнути, огрубнути.
Огрубение – загрубіння, згрубіння.
Огрызаться – одгризатися, одгризтися.
Огульный – огульний, гуртовий. **-но** – гуртом, на гурт.
Одалживать, одолжить – позичати, позичити (в кого, кому); визичати, визичити, (кому). **-ся** *(перед кем)* – винним бути (кому), зобов'язуватися перед ким.
Одарять (*обдаривать*) – обдаровувати, обдаряти, обдарити кого чим; надаряти, надарити.
Одежда – одіж (-жи), одежа (-жі), одяг, одежина, вбрання (наряд).
Оделять, оделить – обділяти, обділити кого чим, наділяти, наділити чого кому.
Одеревенелость – здерevенілість (-лости).
Одеревянеть – здерevеніти, одерев'яніти, одубіти, дубом стати, закоцюбіти.
Одерж(ив)ать – здобувати, здобути (перемогу). **-жать** *верх* – гору взяти, перемогти.
Одержимый – опанований; (*душевною болезнью*) божевільний, одержимий.
Один, одна, одно – один, одна, одно (одне).
Одинаковый – однаковий, однакий, такий самий.
Одиннадцать – одинацять.
Одинокий – самітний, самі[о]тні[и]й.
Одиночество – самі[о]тність, самота, самотина. *В* **-ве** – в самотині, самотою, на самоті.
Одиночка – є[о]динак, є[о]диначка, одинець (-нця). *В* **-ку** – самотою, сам собі. *По* **-ке** – поодинці.
Одиночный – самі[о]тний, поодинокий, поєдинчий. **-ное** *заключение* – самі[о]тнє замкнення, самотнє ув'язнення. **-ные** *факты* – поодинокі факти.
Одичалый – здичавілий, здичілий.
Одичание – здичавіння.
Одичать – здичавіти.
Однажды – раз, один раз, одного разу, одного часу, якось.
Однако – одначе, однак, але, проте, все-таки.
Одновременный – одночасний, рівночасний. **-но** – в той-же час, одночасно, разом, рівночасно.
Однодневный – одноденний. **-ный** *заработок* – одноденний заробіток. **-ная** *перепись* – одноденний перепис.
Одноженство – одноженство.
Однозначащий – однозначний.
Одноименный – однойменний.
Однократный – одноразовий.
Однообразный – одноманітний, однобірний, однаковий.

Однородность – однорідність, одноцільність,однаковість.
Однородный – однорідний, однопільний, однаковий.
Односторонний – односторонній, однобічний. **-ний** *договор* – однобічна умова.
Односторонность – односторонність, однобічність.
Однофамилец – одного прізвища (людина), однойменник.
Одобрение – ухвала. **-ние** *законодательных предположений* – ухвала законодавчих проєктів.
Одобрительный – ухвальний; (по)хвальний. **-ное** *поведение заключённого* – похвальна поведінка ув’язненого. **-ный** *отзыв* – (по)хвальний відзив (думка) про кого.
Одобрять, одобрить – похваляти, похвалити, (*утвердить*) ухвалювати, ухвалити.
Одолевать, одолеть – перемагати, перемогти, побороти, подолати, подужати.
Одолжение – позичка, позика; услуга, послуга, прислуга, ласка. *Сделайте* **-ние** – вчиніть ласку, (*пожалуйста*) як ваша ласка, будь ласка.
Одряхлеть – зістарітися, (ро)знемощіти, спорохніти.
Одуматься – роздуматися, одуматися, схаменутися.
Одурачить – одурити, обдурити, обморочити, одурманити, пошити в дурні, задурити голову.
Одурение, одурь – одур, дур (*м. р.*), дурість, здуріння, очемеріння.
Одуреть – здуріти, одуріти, очемеріти, очуміти, ошаліти, знавісніти.
Одурять – дурманити, туманити. **-щий** – задурливий. **-щее** *средство* – одура, дурман, дурманливе надіб’я.
Одухотворение – вдуховлення. вдухотворення.
Одухотворять – вдуховляти, вдухотворяти.
Одушевление – одушевлення, одушевління, оживлення; підойма, піднесення.
Одушевлять, одушевить – одушевляти, одушевити, оживляти, оживити, (до)дати духу. **-ся** – одушевлятися, одушевитися, оживлятися, оживитися, духу набиратися, набратися.
Одышка – ядуха, дихавиця, задих. **-кою** *страдающий* – ядушливий, дихавичний.
Ожесточать, -ся – озвіряти, -ся, озвіріти, -ся, роз’ярювати, -ся, роз’ярити, -ся, запекти, -ся.
Ожесточение, ожесточённость – озвірення, запеклість, заїлість.
Ожесточенный – запеклий, озвірений, заїлий. **-ная** *битва* – запеклий бій. **-ное** *сердце* – запекла душа.
Оживать – відживати, віджити, оживати, ожити (пов. ожий!).
Оживление – відживлення, ожившня, жвавість.
Оживленность – жвавість.
Оживленный – жвавий (розмова).
Оживлять, оживить – відживляти, відживити, оживляти, оживити.
Ожидание – ждання, чекання, сподівання; жданки. *В* **-нии** – сподіваючися (чого), чекаючи (на що, чого).
Ожидать – ждати, дожидати, діждати, діждатися (чого), чекати (на що), дочекатися (чого), сподіватися (СФА, VI, 352).
Ожог – опечене, опалене, опік (*р.* опіку), обпар.
Озабачиваться – турбуватися, потурбуватися (чим, про що), клопотатися, поклопотатися (чим, про що), дбати, подбати (про що).
Озабоченный – заклопотаний, затурбований.
Озаглавливать – давати, дати заголовок (чому).
Оздоровление – оздоровлення, оздоровіння.
Оздоровлять – оздоровляти, оздоровити.
Озимь, озимый хлеб – озимина, озиме.
Озираться – оглядатися, оглянутися.
Озлить – розлютувати, роззлостити, роз’ярити. **-ся** – розлютуватися, роззлоститися, роз’яритися.
Озлобление – зазлість, озлілість; злоба, лютість.
Озлоблять, озлобить – роззлощувати, роззлостити, розлютити. **-иться** – роззлоститися, роззлуватися.
Ознакомить, -ся – ознайомити, -ся, познайомити, -ся, освідомлювати, -ся, освідомити, -ся.
Ознаменование – знак, ознака, одзнаменування. *В* **-ние** – на знак, на ознаку, на одзнаменування.
Ознаменовывать, -ся – одзначати, -ся, одзначити, -ся; одзнаменовувати, -ся, одзнаменувати, -ся; вславляти, -ся, вславити, -ся.
Означать, означить – значити, позначати, позначити, зазначити, зазначити, визначати,

визначити. **-нный** – зазначений, визначений, прописаний (КМ).
Означение – зазначення, визначення, означення.
Озноб – холод, мороз, дрижаки, дриж. *У меня –об* – мене морозить, мене з-по-за спини бере.
Озорник – шибай-голова, урви-голова, бешкетник; палисвіт, паливода; пустун.
Озорство – бешкетування, пустощі.
Оказание, оказательство – вияв, виявлення. **-ние** *помощи* – допомога, уділення допомоги.
Оказия – оказія, пригода, випадок, случай, (*зап.*) трапунок.
Оказывать, оказать – виявляти, виявити, показувати, показати, свідчити, висвідчити; (добродійство) чинити, вчинити, зробити, давати, дати, оддавати, оддати. **-ать** *внимание* – давати увагу, виявляти увагу. **-ать** *должное почтение* – вчинити належну пошану. **-ать** *надлежащее содействие* – дати належну допомогу. **-ать** *неуважение* – показати зневагу. **-ать** *помощь* – допомогти, стати у помочі. **-ать** *предпочтение* – перевагу, перед дати. **-ать** *сопротивление* – поставити опір. **-ать** *услугу* – у послузі стати, вчинити послугу. **-щий** *сопротивление* – (*стар.*) спротивник (АЮЗР, 6, I, 138).
Окалечить, -ся – скалічити, -ся, покалічити, -ся.
Окаменелость – скам’янілість, закам’янілість.
Окаменелый – скам’янілий, закам’янілий.
Оканчивать, окончить – кінчати, скінчити, докінчати, докінчити. **-ить** *дело* – справу скінчити (ЛР, 44). **-ить** *дело рассмотрением* – справу одсудити (ЧСР). **-нный** – закінчений, викінчений. **-нное** *преступление* – закінчений, викінчений, виконаний злочин.
Оккупация – окупація.
Оклад – оклад (податків), розмір (платні); шата, оправа. **-лад** *жалованья* – платня, розмір платні.
Окладной – окладний (КМ), податковий. **-ной** *лист* – податковий лист, лист про податок. **-ной** *сбор* – безпосередній податок.
Оклеветание – оббріхування, оббрехання, обмова, *см.* **Клевета**.
Оклеветать – оббрехати, ославити кого, наклепати на кого, обмовити (от обмовляти) кого.
Оклик – оклик, гукання.
Окликать – окликати, окликнути (кого), гукати, гукнути, нагукати (на кого).
Окно – вікно. *Условия выведения* **-он** *в соседний двор* – коли можна робити вікна на сусідове подвір’я.
Оковы – кайдани, заліза, пута (окови). *Ручные* **-вы** – кайданки. *Заключить в* **-вы** – забити в кайдани.
Оковывать, оковать – обковувати, оковувати, окути, заковувати, закути. **-нный** – в пута забитий, окутий, кутий, закований, закутий.
Околе(ва)ть – здихати, здохнути; дубіти, одубіти, задубіти, дуба дати; клякнути, закляукнути (на холоді).
Околица – околиця, округа.
Около – наоколо, навколо. [Навколо будинку], надокола, коло, біля, побіля, обік, побік. [Біля нього, обік його]; трохи, мало не, близько чого. [Цьому буде близько трьох років. Це коштує карбованців п’ять або близько того].
Околоток – куток, (*провинц.*) околія, квартал; лікарський пункт.
Окольный – сусідній, довколишній, околиш[ч]ній. **-ные** *люди* – сусідні, околиш[ч]ні люди. **-ные** *пути* – манівці.
Оконечности – руки й ноги (в людини), кінцівки, кінцевини.
Оконный – віконний, віконечний, вікняний. **-ное** *стекло* – шибка.
Окончание – кінець, скінчення, докінчення (АЮЗР, 6, I, 262), закінчення; квитування (рахунків). **-ние** *аренды* – кінець оренди, (*стар.*) видержання оренди (АЮЗР, 6, I, 266). *Близкий к* **-нию** – (уже) на скінченні. **-ние** *дела* – докінчення справи (ЛР, 24). **-ние** *торга* – кінець торгу, розторжка. *Перед* **-нием**, *в конце* – наприкінці.
Окончательный – остаточний (ЛР, 44); кінцевий, останній. **-ный** *приговор* – присуд остаточний. *Приговор в* **-ной** *форме* – уґрунтований, мотивований присуд. **-ное** *(не подлежащее обжалованию) решение* – безпересудний вирок; безпересудний розвяз (КМ). *Решение в* **-ной** *форме* – уґрунтований, мотивований вирок, (ви)рішення в остаточній формі. **-ный** *счёт* – кінцевий (остаточний) рахунок. **-но** – остаточно, вкінець, до кінця, до останку, до остатку, вкрай.
Окостенелость – за[с]костенілість; костюк.

Окостенение – за[с]костеніння.
Окостенеть – за[с]костеніти, заклякнути, задубіти.
Окоченевать – дубіти, задубіти, клякнути, заклякнути.
Окоченелость – заляклість, задубілість (-лости).
Окоченелый – закляклий, задубілий.
Окоченение – заклякання, заклякнення, задубіння.
Окраина – окраїна, край, околиця.
Окраска – фарбування, пофарбування; покрасіння, покраса, намаст.
Окрепнуть – зміцніти, подужчати, поздоровшати, потужніти.
Окрестность – околиця, окіл (*р.* околу), (*провинц.*) околія.
Окрестный – околичній, окільний, доохресний. **-ные** *места* – доохресні місцевості, (*стар.*) облеглі краї.
Окриветь – осліпнути на одно око, сліпим стати на одно око.
Окрик – (на)гукання, гримання; оклик.
Окрикнуть – нагукати (на кого), нагримати (на кого).
Окровавить – скривавити, закривавити, окривавити.
Окровавленный – скривавлений, закривавлений, окривавлений.
Округ – округа.
Округление – закруглювання, заокруглення, закругління, округлювання, обкруглення, обкругління. *За* **-нием** – після округлення, по округлінні.
Округлость – круглість, обкруглість.
Округлый – круглий, обкруглий, круглястий.
Округлять – закругляти, закруглити, обкругляти, обкруглити.
Окружать, -жить – оточувати, оточити; обкружувати, обкружити. **-ать** *кольцом* – в коло обточити (АЮЗР, 6, I, 351).
Окружение – оточення. *Он в таком* **-нии** – він у такому оточенні, він серед такого оточення.
Окружность – околичність, обвід (-воду), обід (-оду). **-ность** *круга* – обвід кола (*мат.*).
Окружный – окружний, округовий.
Октябрь – жовтень.
Октябрьский – жовтневий.
Окунать, -ся – занурювати, занурити, -ся (у що); окунати, окунути, -ся.
Окупиться – окупитися, (п)оплатитися.
Окурок – недокурок.
Окутывать, окутать – обгортати, обгорнути, повивати, повити, укутувати, укутати, обкутувати, обкутати.
Оледенение – зледеніння.
Оледенелость – зледенілість (-лости).
Оледенелый – зледенілий.
Оледенеть – зледеніти, кригою стати.
Олицетворение – уособлення, олицетворіння.
Олицетворять – уособляти, олицетворювати.
Омерзение – огида, огидь, обридження; огидливість, бридкість.
Омерзеть – огиднути, остогидіти; згидитися.
Омерзительный – огидливий, огидний мерзенний, мерзотний, бридкий.
Омертвелый – змертвілий, за(в)мерлий, примертвілий.
Омертветь – змертвіти, примертвіти, замерти, завмерти, примерти.
Омрачать, омрачить – тьмарити, потьмарити, затьмарювати, затьмарити.
Омут – ковбаня, круча, прірва, яма; болото.
Онемелый – занімілий.
Онемение – заніміння.
Онеметь – заніміти, поніміти, оніміти.
Опаздывать, опоздать – с[о]пізнюватися, с[о]пізнитися, запізнюватися, запізнитися, припізнюватися, припізнитися.
Опаивать, опоить – обпоювати, обпоїти.
Опала – неласка, немилість, гнів. *Быть в* **-ле** – бути в неласці, в немилості. *Впасть в* **-лу** – одпасти ласки (чиєї), дістатися в неласку.
Опальный – в неласці, в немилості, підгнівний.
Опамятование – отямлення.
Опамятоваться – опам'ятатися, очутитися, схаменутися, стямитися, прийти до пам'яти.

Опасаться – опасуватися, побоюватися, лякатися, страхатися.
Опасение – побоювання, страхання. *Под* **-нием** – під засторогою. *Без* **-ния** – без побоювань, безпечно.
Опасность – небезпечність, небезпека. *Производства, связанные с* **-тью** *профессионального отравления* – виробництва, що загрожують робітникам професійним отруїнням.
Опасный – небезпечний. **-но** – боязько, небезпечно.
Опахивать (*границы*) – оборювати, оборати (межі).
Опачкать (*опорочить*) – за[с]поганити, забруднити (що, кого), притемнити, (*вульг.*) опаскудити.
Опека – опіка. *Установление, учреждение* **-ки** – встановлення, призначення опіки.
Опекаемый (*подопечный*) – той, що під опікою, опіканець, опіканка*.* **-мое** *имущество* – заопікуване майно.
Опекать – опікувати (кого), опікуватися (ким), піклуватися (ким).
Опекун – опікун (КМ), опікальник (ЛР, 44).
Опекунский – опікунський, опікунчий*.* **-ский** *отчёт* – опікунче звідомлення, опікунський звіт.
Опекунство – опікунство.
Оператор – оператор.
Операция – операція; вчинок, дія, справа. *Денежная* **-ция** – грошова операція, грошовий справунок.
Опережать, опередить – випереджати, випередити, обганяти, обігнати.
Опечатание – запечатання, припечатання*.* **-ние** *вещественных доказательств* – запечатання (припечатання) речових доказів*.* **-ние** *помещения* – запечатання приміщення.
Опечатка – помилка друкарська.
Опечатывать, опечатать – запечатувати, запечатати, припечатувати, припечатати, печатки накласти (на що).
Опешить – зніяковіти, сторопіти, замішатися.
Опираться, опереться – спиратися, спертися, зіпертися (на що), обпиратися, об(і)пертися (об що).
Описание – опис.
Описательный – описовий.
Описаться – помилитися (пишучи що), зробити писану помилку.
Описка – помилка (в письмі), писана (листовна) помилка.
Описывание – описування (майна, добра); (*с оценкою*) цінування (майна, добра), поцінування.
Описывать, описать – описувати, описати; (*вместе с оценкою*) цінувати, поцінувати (майно, добро).
Опись – опис, спис, реєстр; поцінування (майна).
Оплата – оплата, оплат, виплат, сплачування*.* **-та** *от штуки* – плата поштучна. **-та** *сдельная* – плата відрядна (від роботи, від штуки).
Оплачивать, оплатить – оплачувати, оплатити, сплачувати, сплатити. *Хорошо* **-мый** – оплатний, поплатний. **-ваться** – (п)оплачуватися, поплатитися. [*Вещь* **-лась** – річ (п) оплатилася вже].
Оплодотворение – запліднення, заплід (-оду).
Оплодотворять, оплодотворить – заплоджувати, заплодити, запліднювати, запліднити.
Оплот – оборона, заступа, захист, охорона.
Оплошность – необачність, недбалість.
Оповещать, оповестить – сповіщати, оповіщати. кого, розповіщати, розповістити кому, обвістити кого (АЮЗР, 6, I, 361; ЛР, 44).
Оповещение – оповістка, оповіщення, оповість. (ЛР, 44).
Опоздание – спізнення, спізніння, запізнення, припізнення.
Опознавать, опознать – (у)пізнавати, (у)пізнати, признатися (до кого, до чого).
Опознание – пізнавання, пізнання*.* **-ние** *преступника* – (у)пізнання злочинця.
Опозорение – знеславлення, зганьбування, зганеблення*.* **-ние** *в печати* – дифамація; друковане знеславлення.
Опозоривать, опозорить – неславити, знеславити, в неславу вводити, неславу на кого скласти; ганьбити, зганьбити, безчестити, збезчестити.
Ополчаться, ополчиться – узброюватися, узброїтися, ставати до зброї (під броню), (*стар.*

) употужнитися на кого.
Ополченец – ополченець.
Ополчение – ополчення, (*стар.*) рушення. *Народное* **-ние** – (*стар.*) посполите рушення.
Опомниться – схаменутися, стямитися, о[с]пам'ятатися, очутитися, очутися.
Опора – підпора, оборона, опертя (*точка* **-ры** – точка опертя).
Опорный – опірний (пункт).
Опорочение – ганьба, зганення, зганьблення, знеславлення, згудження, огуда, (*сильнее*) ошельмування; зазначення певних вад (хиб) у документі, в оборудці і т. ин., з(а) ганьбування (чогось); (*диал.*) зґанджування.
Опоро[а]чивать, опорочить – гудити, згудити (кого, що), ганити, зганити; давати, дати догану, ганьбити, зганьбити, зганьбувати, заганьбувати; знеславлювати, знеславити, ославити, споганити, (*вульг.*) опаскудити, ошельмувати. **-ченная** *сделка* – оборудка з деякою вадою, з зазначеною хибою, заганьбована (запідозрена, непевна) оборудка. **-нный** *по службе* – знеславлений по службі, (*сильнее*) ошельмований. **-нный** *документ* – заганьбований (непевний) документ, документ із зазначеною хибою.
Оппозиционный – опозиційний (незгодний).
Оппозиция – опозиція (опір). *Стать в* **-цию** *кому* – опір стати проти кого, опір поставити кому, не згоджуватися.
Оппонент – опонент.
Оправа – оправа.
Оправдание – виправдання, уневинення; (*отговорка*) вимова (АЮЗР, 8, V, 32), (*возражение*, *стар.*) одвод (ЧСР).
Оправдательный – виправдальний, оправдний. **-ные** *документы* – посвідкові документи; виправдальні (оправдні) документи. **-ный** *приговор* – оправдальний присуд, присуд про виправдання.
Оправдывать, оправдать, -ся – виправдувати, виправдати, -ся; справджувати, справдити (слово, сподівання); оправдати, -ся, (*стар.*) одводитися (ЛР, 44, СФА, VI, 252), одвестися (СФА, VI, 232); виводитися (СФА, VI, 288), вимірятися (СФА, VI, 130, 259), з вини вимовляти, -ся (ЛР, 44).
Опрашивать, опросить – питати, випитати, поспитати, розпитувати, розпитати. **-вать** *свидетелей* – перепитувати свідків.
Определение – визначення (цифри, чогось); настанова (на щось), іменування, призначення. **-ние** *в должность* – призначення на посаду, настанова на посаду, (*стар.*) найменування на уряд. **-ние** *наказания* – призначення (визначення) кари. **-ние** (*назначение*) (*жалованья*) – призначення платні, (*тарификация*) визначення платні. *Постановить* **-ние** – зробити постанову, постановити. *Судебное* **-ние** – судова постанова, постанова суду, **-ние** *частное* – постанова, ухвала (в справі). **-ние** *преступного деяния* – визначення злочину.
Определенность – певність; (*обстоятельность*) докладність; (*ясность*) виразність.
Определённый – певний (ЛР, 44; АЮЗР, 6, I, 358, 518; 8, 48), докладний; виразний, визначений. **-но** – певно, докладно, виразно, ясно.
Определимость – визначимість, визначеність.
Определительный – визначальний, означальний.
Определять – вирішати, вирішити, виректи, визначати, визначити, означати, означити, призначати, призначити; окреслювати, окреслити; ухваляти, ухвалити; виясняти, вияснити, постановляти, постановити; іменувати, настановляти, настановити (на уряд) (КМ). **-ть** *вину или невинность подсудимого* – вирішити, чи підсудний винний, чи невинний. **-ть** *денежную стоимость* – визначати грошову вартість. **-ть** *меру наказания* – призначати кару, визначати ступінь кари. **-ть** *срок* – визначати строк, термін, реченець. **-ть** *свой убыток в сумме 100 рублей* – визначити свої втрати сумою сто карбованців, відшкодувати себе на сто карбованців. **-ть** *цену* – визначати (покладати) ціну.
Опровергать, опровергнуть – збивати, збити (чужі до води, свідчення), заперечувати, заперечити; спростовувати, спростувати (чутку, слова, статтю).
Опровержение – збиття доказів, (*стар.*) вивод; спростування (чуток, слів, статті).
Опрокидывать, опрокинуть – перекидати, перекинути, перевертати, перевернути.
Опрометчивость – нерозважність, необачність, нерозсудливість.
Опрометчивый – нерозважний, необачний, нерозсудливий. **-во** – нерозважно, необачно, нерозсудливо.
Опрометью – прожогом.
Опрос – опитування (АЮЗР, 8, V, 68), опит (СФА, VI, 157), (*многих*) перепитування,

перепитання. **-рос** *обвиняемого и свидетелей* – опитування (перепитування) обвинуваченого та свідків. *После* **-са** *свидетелей* – допитавши (перепитавши, переслухавши) свідків.
Опросный – (за)питальний. **-ный** *лист* – анкета. **-ные** *пункты* – (за)питальні пункти.
Опротесто(вы)вать – протестувати (вексель), спротестувати (вексель).
Опротиветь – обриднути, огиднути, осоружіти, остогиднути.
Опрятность – чепурність, охайність.
Оптовик – гуртовик.
Оптовый – гуртовий. **-вая** *продажа* – гуртовий продаж, продаж на гурт.
Оптом – гуртом, на гурт.
Опубликование – оголошення, оповіщення, опублікування.
Опубликовывать, опубликовать – оголошувати, оголосити, оповіщати, оповістити, опубліковувати, опублікувати.
Опускать – спускати; проминати. **-ить** *руки* – втратити надію. **-ный** – спущений; занедбаний, занехаяний; випущений, проминений.
Опускаться, опуститься – занедбати себе, занехаяти себе.
Опустошать, опустошить – пустошити (СФА, VI, 50), спустошити (ЛР, 44), нищити, знищити, плюндрувати, сплюндрувати.
Опустошение – спустошення (АЮЗР, 6, I, 199), знищення (АЮЗР, 8, V, 133), плюндрування, пустошення.
Опустошительный – спустошний, спустошливий, грабунковий, хижацький (поруб лісу).
Олут(ыв)ать – оплутувати, оплутати, заплутувати, заплутати.
Опухать, -хнуть – пухнути, опухнути, розпухати, розпухнути.
Опухоль – опух, пухлина, пухлятина.
Опухший – спухлий (ЛР, 44).
Опушка леса – узлісся. **-ка** *в одежде* – випушка, лямівка.
Опущение – (*в книге, в пьесе*) випуск, опуск.
Опыт – досвід, спроба, спробунок, дослід. *В виде* **-та** – на спробу. *По собственному* **-ту** – з власного досвіду. *Производить* **-ты** – робити спроби, досліди.
Опытность – досвідченість, досвід.
Опытный – досвідчений (людина), дозналий; досвідний (станція); спробний.
Опьянение – сп’янілість, сп’яніння, упій (*р.* упою).
Опьянеть – впитися, сп’яніти. **-вший** – сп’янілий, підпилий, на підпитку.
Опьяняющий – п’янкий, п’янючий, п’янкуватий, п’янковитий. **-щие** *напитки* – п’янючі (п’янкі) питва (напої).
Опять – знов(у), вдруге, ще раз.
Оратор – оратор, промовець, (адвокат) речник. *Красноречивый* **-тор** – красномовець.
Ораторский – ораторський, красномовчий.
Орать – галасувати, горлати, репетувати, ґвалтувати.
Орган – орган. *Половые* **-ны** – природження, (*делик.*) соромота. **-ны** *чувств* – органи почуття.
Организация – організація; організування; уклад, устрій (-рою).
Организовать – організ(ов)увати, зорганізувати. **-ся** – організуватися, зорганізуватися, (*собираться*) купитися (КМ).
Оргия – оргія, бенькет.
Орден – орден, відзнака.
Ордер – ордер, квиток, наказ.
Ординарный – ординарний, звичайний (професор).
Оригинал – оригінал, первотвір; людина, не така як усі, чудасій, чудак. **-нал** *рукописный* – первопис. **-нал** *печатный* – перводрук.
Оригинальный – оригінальний, собі свій. [Повість досить собі своя]; незвичний, чудасійний.
Ориентироваться – орієнтуватися, зорієнтуватися (знайти місце, зрозуміти становище).
Ориентировочный – орієнтаційний, орієнтувальний.
Орнамент – орнамент, оздоба, прикраса.
Орнаментировать – орнаментувати, поорнаментувати, оздоблювати, прикрашати.
Оробеть – оторопіти, вжахнутися, злякатися, перелякатися.
Оросительный – поливальний, зрошувальний.
Орошать, оросить – зрошати, зрошувати, зросити; наводнювати.
Орошение – зрошення. *Искусственное* **-ние** – наводнювання, зрошення штучне.

Орудие – знаряддя, (ін)струмент, пристрій (-ою). **-дия** *производства* – знаряддя виробництва, виробниче начиння (ЖО, 46). **-дие** *труда* – знаряддя праці. **-дие** (*пушка*) – гармата.
Оружейный – збройницький, збройовий. **-ный** *мастер* – збрй(ов)ник, зброяр, оружник. **-ный** *склад* – зброївня, збройниця, оружня.
Оружие – зброя, броня, оружжя. **-жие** *огнестрельное* – стрільна зброя, пальна зброя. *Поднять* **-жие** – взятися за зброю, до броні (до зброї) стати. *Положить* **-жие** – покласти зброю, піддатися. *С* **-жием** *в руках* – збройно, збройною рукою, оружно, оружною рукою. *Холодное* **-жие** – січна зброя, біла зброя.
Орфография – ортографія, правопис.
Орфографический – ортографічний (помилка, словник).
Осада – облога, облягання.
Осадный – облоговий, обложний, для облоги. **-ное** *положение* – стан облоги. **-ные** *приспособления* – знаряддя для облоги.
Осадка – осідання, осід. *Дом дал* **-ку** – будинок сів.
Осадок – гуща, фуси, осад (*хим.*). **-ки** – опади (*атмосферные*).
Осадочный – осадовий.
Осанистый – ставний, поставний.
Осанка – постава, постать.
Осваиваться, освоиться – призвичаюватися, призвичаїтися, обсвоюватися, обсвоїтися, о(б)говтатися, об(б)утися.
Осведомление – інформація, ознайомлення, освідомлення, повідомлення, освідомленість, (*стар.*) оповістя (ЛР, 32). *Для вашего* **-ния** – для вашого відому, для вашої відомости.
Осведомленность – ознайомленість, поінформованість.
Осведомлять – ознайомлювати, інформувати. **-мить** – освідомити. **-нный** – ознайомлений, поінформований.
Осведомляться – позвідомлюватися, інформуватися.
Осведомительный – інформаційний, повідомний.
Осведомить – повідомити, поінформувати.
Осведомиться – довідатися (ЛР, 44), дізнатися, поінформуватися; (справиться) позвідомитися.
Осветительный – для освітлення, світильний. **-ное** *масло* – олія для (на) освітлення, світильна олія.
Освещать, осветить – освітлювати, освітлити (хату), висвітлювати, висвітлити (справу).
Освещение – освітлення, світло; висвітлення (справи).
Освидетельствование – огляд, оглядання, освідкування. *Судебно-медицинское* **-ние** *через врача* – судово-медичний лікарський огляд. **-ние** *(осмотр) через сведущих людей* – огляд через досвідчених людей.
Освидетельствовать – оглядати, оглядіти, оглянути, о(б)свідковувати, о(б)свідкувати.
Освободитель – визвольник.
Освободительный – визвольний, визволенний. **-ное** *движение* – визвольн[ч]ий рух.
Освобождать, освободить – визволяти, визволити (ТОК, III, 18), звільняти, звільнити, увільнити, увільнити, вибавляти, вибавити. **-дать** *из-под стражи* – звільняти з-під арешту. **-дить** *от залога* – викупити з застави. **-диться** – видобутися (з чого), (*выпутаться*) вимотатися, виплутатися. **-ный** – визволенець, визволений.
Освобождение – визволення, увільнення, звільнення. **-ние** *от наказания* – звільнення від кари. **-ние** *от налога* – увільнення від податку. **-ние** *имущества от описи и продажи* – звільнення майна (добра) від опису та продажу. **-ние** *условное, досрочное* – звільнення умовне, до строку (дострокове).
Освящать, -тить – святити, посвятити, освячувати, освятити, посвячувати, посвятити.
Освящение – святіння, свячення, освячення, посвячення, освятини.
Оседать – сідати, сісти (про будинок).
Оседлость – осілість (АЮЗР, 6, I, 222). *Черта* **-ти** – територія осілости. *Он имеет* **-лость** – він має свій осідок.
Оседлый – осілий (народ).
Осенний – осінній.
Осень – осінь. **-нью** – в-осени.
Осиливать, осилить – перемагати, перемогти, подужати, здоліти, подолати.
Осиротелый – (п)осиротілий, сирота.
Осиротеть – (п)осиротіти, (п)осиротітися.

Осиротить – посиротити, осиротити.
Осквернение – опоганення, споганення, (*грубо*) о[с]паскудження.
Осквернять, осквернить – поганити, с[за]поганити, опоганювати, опоганити, паскудити, опаскудити, спаскудити, огидити.
Осколок – скалка (скла), тріска (з дерева).
Оскопление – кастрація, валашіння, викладання.
Оскоплять, оскопить – (с)каструвати, (з)валашити, викладати, викласти, холостити, вихолощувати, вихолостити.
Оскорбитель – образник, кривдник.
Оскорбительность – образливість.
Оскорбительный – образливий, (*язвительный*) ущипливий (ЛР, 44), уїдливий.
Оскорбление – образа, ураза, зневага (ЛР, 44; АЮЗР, 6, I, 524). **-ние** *действием, словами* – образа вчинком, словами.
Оскорблять, оскорбить – ображати, образити, вражати, вразити, зневажати, зневажити (АЮЗР, 6, I, 524, 526; ЛР, 44), укривджувати, укривдити. *Оскорбиться* – образитися, вразитися (ЛР, 44), покривдитися, скривдитися. **-ный** – ображений, укривджений.
Оскудение – зубоження, убозтво, (*диал.*) скудота, (с)капцаніння.
Ослабевать – слабішати (слабшати), слабнути, ослабнути. **-ать** *в силах* – охлявати, охлясти, знесилюватися, знесиліти, підупадати, підупасти на силах.
Ослабление – ослаблення; (*послабление*) попуск; пільга.
Ослаблять, -бить – послабляти, послабити, ослабити. **-ся** – слабшати, слабішати, послабішати.
Ослепительный – сліпучий.
Ослепление – осліпіння, осліплення, засліпіння; засліплення; осліп.
Ослеплять, ослепить – осліпляти, осліпити, засліпляти, засліпити.
Осложнение – ускладнення.
Осложнять, осложнить – ускладняти, ускладнити.
Ослушание – неслухнянство, неслухняність, непослух.
Ослушиваться, ослушаться – не слухатися, не послухатися.
Ослушный – неслухняний, непокірний.
Осматривать, осмотреть – оглядати, оглянути що, роздивлятися, роздивитися в чому.
Осмеивать – висміювати, висміяти що, насміхатися, насміятися, глузувати, поглузувати (з кого).
Осмеливаться – насмілюватися, насмілитися, важитися (ЛР, 44, 184, 129, 125), зважитися, відважуватися, відважитися.
Осмеяние – висміювання, висміяння, посміх, глум.
Осмотр – огляд, оглядання (АЮЗР, 6, I, 173, 59; ТОК, III, 127), оглядини (КМ.) *Личный* **-мотр** – наочний огляд. **-мотр** *местности* – оглядини (огляд) місцевости, (*стар.*) обвод (АЮЗР, 6, I, 173), обводження (АЮЗР, 6, I, 53). **-мотр** *местный, на месте* – огляд на місці. **-мотр** *потерпевшего* – оглянення (огляд) ушкодженого. **-мотр** *и освидетельствование через сведущих людей* – огляд і освідкування через досвідчених людей.
Осмотрительность – обачність, оглядність, обережність.
Осмотрительный – обачний, оглядливий, обережний. **-но** – обачно, оглядливо, обережно, обережливо.
Осмотрщик – оглядач, оглядник.
Основа, основание – основа, підвалина, фундамент, підстава, ґрунт. *Без всякого* **-ния**, *голословно* – без жадної підстави, (*стар.*) без дання причини (голослівно). **-ние** *достаточное* – підстава важлива, певна (достатня). **-ние** *законное* – причина законна, правна (ЧСР). *Иметь* **-ние** *так действовать* – мати рацію (підставу) так чинити. **-ние** *иска* – основа (підстава) позву. *На* **-нии** – на підставі. *На каком* **-нии** – на якій підставі, з якої речи, з якої причини. *Первое* **-ние** – первопідстава. **-ние** *общества* – закладання (заснування) товариства. **-ние** *школы* – заснування школи.
Основатель – засновник, закладач, фундатор, установник, оснівник.
Основательность – основність, ґрунтовність, (*обстоятельность*) докладність.
Основательный – основний, ґрунтовний (ЛР, 44), докладний; (про людину) розсудливий, статочний. **-но** – основно, ґрунтовно, докладно, міцно.
Основной – осно[і]вний, ґрунтівний, істотний. **-ные** *государственные законы* – основні державні закони. **-ная** *мысль* (*положение*) – основна (головна) думка. **-ное** *положение таково* – основна думка (основа) така.
Основывать, основать – засновувати, заснувати, закладати, закласти (спілку, школу),

будувати, збудувати, зав’язувати, зав’язати (якесь товариство, гурток), заводити, завести. **-ся** – засновуватися, основуватися, закладатися, закластися; (*ссылаться*) покликатися на кого, опиратися на чому, (*иметь основание в чём*) полягати на чім, обпиратися (КМ), (*стар.*) заховуватися (АЮЗР, VI, I, 281). **-ся** *на показаниях свидетелей* – ґрунтуватися на свідках, опиратися на зізнаннях свідків. **-ть** *свои требования на чём* – будувати свої вимоги на чому.

Особа – особа, персона. *Не велика* **-ба***! (фамильярно)* – не велике цабе!

Особенность – особливість, властивість; окремість, окремішність, відміна, відмінність. *В* **-сти** – надто, (*в частности*) зокрема, зосібна.

Особенный – особливий; (*особый*) осібний, окремий, опрічний. **-но** – (*отдельно*) окремо, осібно[е], (*в особенности*) особливо, найпаче, надто, а що вже.

Особняк – окремий будинок, окрема садиба. **-ком** *(жить)* – осторонь, одлюдно, самітно, самому жити.

Особый*, см.* **Особенный***.* **-бая** *комиссия* – окрема (осібна) комісія. **-бое** *мнение* – окрема думка (окремий голос). *Остаться при* **-бом** *мнении* – застерегти окрему свою думку. **-бый** *порядок судопроизводства* – окремий порядок судочинства. **-бое** *распоряжение* – окреме розпорядження. **-бое** *условие* – окрема умова.

Оспа – віспа. *Прививать* **-пу** – прищіплювати, щепити віспу.

Оспаривание – заперечення, сперечання.

Оспаривать – заперечувати, заперечити (кому що); сперечатися (про що з ким; проти кого). **-ть** *завещание* – заперечувати духівницю. **-ть** *иск* – сперечатися проти позву, заперечувати позов.

Оспопрививание – прищіплювання (щеплення, щепіння) віспи.

Осрамить – осоромити (кого), сорому завдати (кому). **-ся** – осоромитися, сорому набратися.

Ост(ав)аться – зо[і]ставатися, зо[і]статися, лишатися, лишитися, залишатися, залишитися, (*стар.*) позостати (ЛР, 44). **-ся** *должным* – бути (полишитися) винним. **-ся** *на свободе* – зоставатися (залишитися) на волі, вільному бути. **-вшийся** – що зоставсь, полишений, (*стар.*) позосталий (ЛР, 44; СФА, VI, 31, 62). **-вшийся** *вне, без завещательного распоряжения* – полишений без заповітного розпорядження, нерозпоряджений (ЧСР).

Оставление – кидання, залишення; занедбання, занехаяння. *С* **-нием** *в должности* – залишивши на посаді. *С* **-нием** *службы* – вийшовши із служби, покинувши службу, уступивши з посади. **-ние** *в опасности* – залишення в небезпеці.

Оставлять, оставить – зоставляти, зоставити (АЮЗР, 8, I, 140), лишати, полишати, лишити, полишити, залишити, кидати, покинути, пускати, пустити, (*забросить*) занехаяти, занехати, занедбати, знехтувати; уступати, уступити (з посади); закинути (звичайну бюрократичну методу) – (ПС., ІФ, 51). **-ить** *(бросить)* – одбігти (чого). **-ять** *без внимания* – залишити без уваги, занехаяти (СФА, VI, 516), занехати (АЮЗР; 6, I, 40). **-ить** *без движения* – не давати руху. *Поданное прошение* **-ить** *без движения* – поданому проханню не давати руху. **-ить** *без последствий* – (по)лишити без наслідків. **-ить** *без рассмотрения* – (по)лишити без розгляду. *Кассационная жалоба* **-на** *без рассмотрения* – касаційну скаргу залишено без розгляду. **-ить** *в наследство* – спадком лишити, полишити на спадщину. **-ить** *в подозрении* – покинути (зоставити) в непевності (КМ), залишити (зоставити) під підозрою, під підозрінням. **-ить** *в пренебрежении, без попечения, без внимания* – знехтувати, занедбати, занехаяти, залишити без уваги, без догляду. **-ся** *в силе (сохранять силу)* – зоставатися (залишатися) при силі (ЧСР). **-ить** *за собою право гражданского иска* – застерегти собі право на позов. **-ить** *на усмотрение* – полишити на (чийсь) розсуд, на чию волю. **-вшийся** – що зостався, полишений, (*стар.*) позосталий. **-ный** – залишений, занедбаний, занехаяний. **-ное** *(брошенное) имущество* – покинуте добро (*стар.*) одбігчизна (АЮЗР, 6, I, 540), одбігчина.

Остальной – ввесь инший, ввесь опрочий, останній. **-ное** – решта, все инше. **-ные** *деньги, имущество* – решта грошей, всі инші гроші, решта майна, все инше (опроче) добро (майно).

Останавливать, остановить – зупиняти, зупинити, спиняти, спинити, припиняти, припинити, затримувати, затримати, (заступаючи дорогу) переймати, перейняти; переривати, перервати; (*удерживать*) гамувати (ЛР, 44), вгамувати, тамувати, затамувати (кров, воду). **-ся** – зупинятися, зупинитися, спинятися, спинитися, стати на чім, перестати. **-ся** *на квартире (где)* – приміститися, спинитися, стати господою (*стар.*).

Остановка – зупинка (напр. трамваєва), впин, перестанок (ЮГ, I, 45), (*замедление*)

загайка, загаяння (в роботі). *В движении поездов произошла временная* **-ка** *вследствие злоумышленной порчи пути* – через пошкодження колії від злочинців рух поїздів на деякий час припинивсь.
Остановочный пункт *ж. д.* – пристанок (-нку).
Останок – останок. **-ки** – тіло вмерлого, (тлінні) зостанки, (*гал.*) мощі.
Остаток – решта (чогось), остача (од чогось), (лишок) залишок, послідки. *Без* **-ка** – цілком, геть-усе, без останку, до решти.
Остервенение – лютування, розлютування, озвірення.
Остервениться – розлютуватися, розлютіти, озвіріти.
Остерегать – остерегати, остерегти, перестерегати, перестерегти, застерегати, застерегти (кого), (*стар.*) варувати, **-ся** – стерегтися, берегтися, (*стар.*) варуватися.
Остов – кістяк, снасть.
Остолбенелый – остовпілий.
Остолбенеть – остовпіти, остовпеніти; (*одеревянеть*) правцем стати.
Осторожность – обережність, обачність (-ности).
Осторожный – обережний, бережкий, стережкий, сторожкий, бачний, обачний, опасливий.
Острастка – пострах, пристрашка, огроза. *Для* **-ки** – для постраху. *Получить* **-стку** – у страху побувати.
Острие – вістря, лезо, шпиньок, шпичка, жало, гострій (-ія), (у палиці) наконечник.
Острить – гострити, нагострити; (*на чей счет*) прикладати прикладки (до кого), кидати дотепи проти кого, смішкуватися з кого.
Остров – острів (-рова), (*стар.*) виспа. *Пловучий* **-ров** – пливучий острів, плав, сплав.
Острог – острог, тюрма, в’язниця, вежа.
Острота – гострість (становища, відносин); гострина; гостре слово, прикладка, доречність, дотеп, дотепне слово, дотепне слівце.
Остроумие – дотепність; (*проницательность*) бистроумність.
Остроумный – дотепний, доречний, бистроумний; (*колкий*) дошкульний (на язик), колючий, ущипливий.
Острый – гострий, (*остроконечный*) шпичатий; кінчатий.
Оступаться, оступиться – спотикатися, спотикнутися.
Остывать, остыть – холонути, прохолонути, остигнути, вистигати, вистигнути, (*медленно*) прочахати, прочахти. **-вший** – прохололий, вистиглий, вичахлий, прочахлий.
Осуждать, осудить – засуджувати, засудити (до чого), на що, осуджувати, осудити; (*порицать*) судити, гудити. **-нный** – засуджений (до чого, на що), присуджена (до чого). **-нный** *на гибель* – засуджений на загин.
Осуждение – засуд, осуд; (*порицание*) осуда, обсуда, огуда. *Условное* **-ние** – умовний засуд.
Осушать, -ить – обсушувати, обсушити, висушувати, висушити.
Осушительный – о(б)сушний, ви[об]сушливий.
Осушка – обсушування, висушування, висушення.
Осуществимость – здійснимість, здійсненність.
Осуществление – здійснення. **-ние** *мероприятий* – здійснення заходів. **-ние** *права* – здійснення права. **-ние** *мечтаний* – справдження мрій.
Осуществлять, осуществить – здійснювати, здійснити, виповняти, виповнити, справджувати, справдити, переводити (перевести) в життя. **-ся** – здійснюватися, здійснитися, справджуватися, справдитися. **-мый** – здійснимий, здійсненний.
Осчастливливать, осчастливить – ущасливлювати, ущасливити, (з)робити щасливим.
Осьмушка – (в)осьмуха, (в)осьмушка, (в)осьмина.
Осязание – дотик, доторк.
Осязаемый, осязательный – доторкн(енн)ий, дотикальний, налапаний; (*значительный*) значний, помітний, наочний, реальний. **-мые** *результаты* – значні, наочні, помітні наслідки, реальні наслідки.
Осязать – дотикатися, діткнутися, доторка[кну]тися (чого); налапувати, налапати що, обмацувати, намацати (що); почувати, наочно помічати.
От – од, від. *Время от времени* – часом, часами, від часу до часу. *От глупости* – з нерозуму, (*вульг.*) з дуру. *От радости* – з радощів. *От роду* – з роду. *От того, что* – через те що, тому що. *От имени* – іменем кого (АЮЗР, 6, I, 48), од (кого) (АЮЗР, 6, I, 66), в імені.
Отапливать, -ся, отопить, -ся – опалювати, -ся, опалити, -ся, огрівати, -ся, огріти, -ся.
Отбавлять, отбавить – одбавляти, одбавити, одкидати, одкинути, надбирати, надібрати

(чого).
Отбегать, -жать – одбігати, одбігти (од) чого; (*бросить что*) одбігти чого.
Отбивать, отбить, -ся – одбивати, одбити, -ся, одбороняти, одборонити, -ся. -бить (*преступника у власти*) – одбити, одгромити (АЮЗР, 6, І, 461). **-ться** *от рук* – розледащіти, розпеститися, розпуститися.
Отбирание – відбирання (майна). **-ние** *свидетельских показаний* – допит свідків, слухання, вислухування, переслухання свідків.
Отбирать, отобрать – одбирати, одібрати, забирати, забрати, однімати, одняти; вибирати, вибрати. **-ать** *по суду* – одібрати судом, одпозивати (ЛИМ, 297), випозивати щось. **-ать** *свидетельские показания* – допитувати, вислухувати, переслухувати свідків.
Отборный – добірний (людина, крам), одбірний, чільний (зерно).
Отбрасывать, отбросить – відкидати, відкинути, (*отражать*) відбивати, відбити. **-ать** *свет* – одсвічувати.
Отброс(ы) – відпад(и), покидь (-ди).
Отбывание – відбування (КМ), відбуття, відбуток. **-ние** *наказания* – відбування кари.
Отбывать, отбыть – відбувати (КМ), відбути (повинність, карантину, то-що); від'їздити, від'їхати. **-ать** *наказание* – відбувати кару, покутувати (АВАК, XVIII, 50). -ать по очереди (*караул, дежурство*) – відбувати по черзі, чергою обходити (сторожу) (АЮЗР, 6, І, 30). **-ыть** *свой срок* – відбути свій час, вибути свій строк.
Отбытие – відбуття (кари); від'їзд (з дому).
Отвага – відвага.
Отваживать, отвадить – віднаджувати, віднадити, відучити.
Отваживаться – відважуватися, відважитися, важитися, зважуватися, зважитися, насмілюватися, насмілитися, піти на відважне.
Отважный – відважний, відважливий, сміливий, (*решительный*) зважливий; (*фамил.*) голінний.
Отвергать, отвергнуть – відкидати, відкинути, відпирати. відперти, не приймати, не прийняти, заперечувати, заперечити. **-ный** – відкинений, заклятий.
Отвердевать, отвердеть – твердішати, тверднути, стверднути.
Отверделый – за[с]тверділий, за[с]твердлий.
Отвержение – відкидання, відкинення, заперечення.
Отверстие – відтулина, протулина, розтулина, розтвір, дірка, очко, вічко, щілина, продухвина, продушина.
Отвёртывать, отвертеть – одкручувати, одкрутити, одвірчувати, одвертіти. **-ся** – одкручуватися, одкрутитися, одвірчуватися, одвертітися; одкараскуватися, одкараскатися.
Отвесный – стрімкий, сторчовий, прямовісний, простопадний. **-но** – сторч, навсторч, стрімко.
Ответ – відповідь, одповідь (ЛР, 44), одказ (АЮЗР, 6, І, 48, 49). **-вет** *на суде* – відповідь на суді, (*стар.*) озов (*р.* озву). *Дать* **-вет** – дати відповідь, (*стар.*) озватися, озов дати. **-вет** *на иск* – відповідь на позов. **-вет** *неопределённый* – невиразна відповідь. *Определённый* **-вёт** – певна (виразна) відповідь. *Отрицательный* **-вет** – заперечна відповідь. *Письменный* **-вет** – відпис, листовна відповідь. *Положительный* **-вет** – позитивна відповідь, згода. *Уклончивый* **-вет** – виминуща відповідь, униклива відповідь.
Ответный – одповісний, одповідний (не одповíдний), писаний як відповідь, вчинений як відповідь, (*стар.*) одвітний. **-ное** *известие* – одповідь. **-ное** *письмо* – одповісний лист, відпис. **-ная** *сторона* – одповідна сторона (ЧГВ, 26), (*стар.*) відпорна сторона, одводна сторона (ЛР, 44, ЛЗ, XI); (*ответчик*) обжалований (СФА, VI, 4), одпорна сторона (СФА, VI, 46; ЧСР).
Ответственность – відповідальність, (*дисциплина*) карність (СФА, VI, 80). *Быть на чьей* **-ности** – бути на чиїй відповідальності. *Брать на себя* **-ность** – брати на себе відповідальність, відповідати за кого. *Возлагать на кого* **-ность** – покладати на кого відповідальність. **-ность** *за убытки* – відповідальність за шкоду, (*возмещение*) відшкодування. **-ность** *за чужие действия, преступные и непреступные* – відповідальність за чужі вчинки, злочинні й незлочинні. **-ность** *круговая (солидарная)* – відповідальність спільна (солідарна). *Нести* **-ность** – відповідати.
Ответственный – відповідальний. **-ное** *положение, пост* – відповідальне становище (відповідальний стан). **-ный** *работник* – відповідальний робітник.
Ответствовать – відповідати, відповісти, одвітувати (КМ).
Отвечать, ответить – відповідати, відповісти, одповіщати, одповістити кому, одрікати,

відректи, одказувати, одказати кому (ЛР, 44; СФА, VI, 49). **-ать** *на суде* – одповідати на суді, (*стар.*) бути в одказі (АЮЗР, 6, I, 63). **-ать** *письменно* – одписувати, одписати (АЮЗР, 8, V, 88), одповідати листовно. **-ать***, возражать (по иску)* – ставати (стати) на одповідь (СФА, VI, 5), (*стар.*) одводитися (ЧСР).

Ответчик – відповідач, відповідник, одвітник (КМ), одвічальник; запізваний, позваний (АЮЗР, 6, I, 363, 519; СФА, VI, 4).

Отвешивать, отвесить – одважувати, одважити, зважувати, зважити.

Отвиливать, отвильнуть – ухилятися, ухилитися од чого, уникати, уникнути чого, одкручуватися, одкрутитися од чого.

Отвинчивать, отвинтить – одкручувати, одкрутити, одшрубовувати, одшрубувати.

Отвисать – обвисати, обвиснути.

Отвислый – обвислий.

Отвлекать, отвлечь – відтягати, відтягти, відвертати, відвернути, віддаляти, віддалити, відводити, відвести, відривати, відірвати від чого. **-ать** *от занятий* – відривати від роботи. **-аться** – відтягатися, відтягнутися, відриватися, відірватися, відвертатися, відвернутися.

Отвлечение – одволікання, відтягання, відтягнення, відривання, відірвання, відвернення.

Отвлечённость – одволіклість, абстрактність.

Отвлечённый – одволіклий, абстрактний.

Отвод – одвід (-оду), відвід, вилучення (свідків). **-вод** *по неспособности истца* – одвід через позовникову недієздатність. **-вод** *по неимению у поверенного полномочия* – одвід через відсутність уповноваження у повіреного. **-вод** *по неподсудности дела* – одвід через непідсудність справи. **-вод** *по неправильному привлечению ответчика* – одвід через неправильне притягнення відповідача. **-вод** *по связи дел* – одвід через звязок поміж справами.

Отводить, отвесть – від[од]водити, від[од]вести (свідків, суддю). **-ть** *от себя след* – одвести од себе слід, (*стар.*) вивести слід (АЮЗР, 6, I, 96, 281).

Отводка – відведення, одвід (електрики, води).

Отводной – одвідний (вода з фабрики); одведений, призначений (земля).

Отвоз – відвезення, відвіз (-возу).

Отволочка – відволікання*, см.* **Проволочка**.

Отворачивать, отвращать, -тить – одвертати, одвернути.

Отворять, отворить – відчиняти, відчинити (двері), пускати, пустити (кров).

Отвратительный – огидний, гидкий, бридкий, осоружний, гидотний, огидливий (вчинок). *Отвращение* – (*предупреждение*) відвертання, відвернення (напр. небезпеки), запобігання (небезпеці); (*омерзение*) відраза, обрида, огида, огидь, нехіть (-хоти), бридь, обридження.

Отвыкать, отвыкнуть – одвикати, одвикнути (робити що, од чого); одзвичаюватися, одзвичаїтися; однадитися од чого, не бувати де.

Отвычка – відвичка, відвикання.

Отгибать, отогнуть – одгинати, одігнути.

Отговаривать – відмовляти, відмовити (од чого), відраджувати, відрадити (від чого), одговорювати, одговорити. **-аться***,* **-иться** *(чем)* – одмовлятися, вимовлятися, вимовитися (чим) (АЮЗР, 6, I, 136, 159); відмагатися, відмогтися.

Отговорка – вимовка, відмовка, відмова (СФА, VI, 225), вимова (АЮЗР, 8, V, 32; АВАК, XVIII, 121; ЛР, 4).

Отголосок – відголос, відгук, відгомін (-мону), луна.

Отгораживать, -ся, отгородить, -ся – відгороджувати, -ся, відгородити, -ся.

Отграничение – відграничення, відмежування, відмеження.

Отграничивать, отграничить – відграничувати, відграничити, відмежовувати, відмежувати.

Отдавать, отдать – віддавати, віддати, повертати, повернути (гроші), видавати, видати. **-вать***,* **-дать** *в аренду* – віддавати, віддати в оренду, пускати, пустити в посесію, винаймати, винайняти (ПС, IФ, 236). **-вать***,* **-дать** *в заклад* – заставляти, заставити, давати, дати в заставу. **-вать***,* **-дать** *в наймы* – винаймати, винаймити, віднаймати, віднайняти, наймати, найняти. **-дать** *(землю) в пользование, во владение* – пустити (землю) на володіння (ЛР, 44). **-дать** *на поруки* – здати на поруку, (*стар.*) припоручити (АВАК, XVIII, 325). **-вать** *отчёт* – подавати звідомлення, справоздання, рахунки здавати. **-ный** *в залог* – заставний, заставлений. **-ное** *в залог* – застава, заставщина. **-дать** *приказание* – наказати, звеліти, загадати. **-вать** *в рост* – давати гроші на проценти (на лихву, на ріст). *Ружьё* **-даёт** – рушниця підбиває. **-вать** *(про дух, смак)* – одганяти (чим),

дхнути (чим). **-вать** *в солдаты* – віддавати до війська. **-вать** *под суд* – віддавати під суд, ставити на суд, ставити перед суд. **-даю** *на ваше усмотрение* – спускаюся (полишаю) на вашу волю, здаюся на вас. **-дать** *на (со)хранение* – дати до схову, на сховок, на схоронення. **-ваться** *(про эхо)* – розлягатися, розтинатися, лунати, (*сов.*) залунати, (сильно) бити луною.

Отдавливать, отдавить – відтискувати, відтиснути, відчавляти, відчавити.

Отдаление – віддалення, далина[я], далечина, далекість, далечінь (-чіни), далеч, (*стар.*) відлеглість.

Отдалённость – віддалення, далекість, віддаленість, (*стар.*) відлеглість (СФА, VI, 126).

Отдалённый – далекий, віддалений, (*стар.*) відлеглий. *Очень* **-ный** – далеченний, дальній. **-ные** *места* – дальні місця. *Свидетели из* **-ных** *мест* – свідки з далеких місць. **-ный** *убыток* – далека (можлива) шкода.

Отдалять, отдалить – оддаляти (СФА, VI, 122), оддалити, одстороняти, одсторонити, одлучати, одлучити; одвертати, одвернути, одхиляти, одхилити. **-ться** – оддалятися, оддалитися, одсторонятися, одсторонитися, відлучатися, відлучитися, одвертатися, одвернутися, одхилятися, одхилитися, бокувати од кого.

Отдаривать, отдарить – віддаровувати, віддарувати, віддарки давати, дати.

Отдача – віддання, віддавання (віддача). **-ча** *в наём* – винайми. **-ча** *под надзор* – оддання під догляд.

Отдел – відділ; розділ.

Отделение – (*действие*) відділення, виділення, відокремлення, відрізнення, відлучення; (*место*) відділ, виділ. **-ние** *в книге* – розділ, підголовок (КМ). *Счётное* **-ние** – відділ рахунковий. **-ние** *церкви от государства* – відокремлення церкви від держави.

Отделка – оброблення (обробка); оздоблення; оправляння, оправа.

Отдельность – окремість, відрубність. *В* **-сти** – зокрема, окремо, нарізно.

Отдельный – окремий, відрубний, поодинокий (річ, особа), опрічний, окромий, осібний (КМ), особливий (ЧСР), нарізний. **-ное** *владение (от права собственности)* – володіння не сполучене з правом власности. **-ная** *запись (акт о выделе)* – видільний запис. *Следственные действия по* **-ному** *требованию* – переведення слідства на окрему вимогу. **-ное** *исковое требование* – окреме позовне домагання. **-но** – окремо, окроме (СФА, VI 228), одрізно, зосібна (ЛР, 44).

Отделывать, отделать – обробляти, обробити, оздобляти, оздобити, оправляти, оправити.

Отделять, отделить – від[од]діляти, від[од]ділити, відокремлювати, відокремити, відрізняти, відрізнити, відлучати, відлучити, виділяти, виділити. **-ся** – відділитися, відділитися, вилучатися, вилучитися. **-ный** – відокремлений, відділений. **-ные** *и не* **-ные** *дети* – одділені (відокремлені) й невідділені (невідокремлені) діти.

Отдёргивать, отдёрнуть – одсмикувати, одсмикнути, сіпнути.

Отдирать, -ся, отодрать, -ся – оддирати, -ся, оддерти, -ся, одривати, -ся, одірвати, -ся.

Отдохновение – одпочинок, спочинок, одпочивок.

Отдушина – продух(о)вина, продух, продушина.

Отдых – одпочинок. *Без* **-ха** *работать* – не спочиваючи працювати, за роботою просвітку не мати.

Отдыхать, отдохнуть – одпочивати, одпочити, спочивати, спочити, опочивати, опочити.

Отдышка – оддих, віддих.

От’езжать, от’ехать – від'їздити (від'їжджати), від'їхати, виїжджати, виїхати.

Отёк – набряклість, набряк, пухлина.

Отекать, отечь – опливати, опливти, набрякати, набрякнути, пухнути, напухнути.

Отец – отець, батько. *Быть* **-цом**, *быть за* **-ца** – батьком бути, батькувати. *Посаженный* **-ец** – весільний батько, головатий батько.

Отеческий – батьківський, отецький. **-ки** – по-батьківському, по-отецькому.

Отечественный – ріднокраїнний, рідного краю, свого краю, свій краєвий, (*стар.*) отчизний, отчистий.

Отечество – батьківщина, рідний край, рідна країна, (*стар.*) отчизна (КМ, ЮГ, I, 43).

Отечествоведение – краєзнавство, рідне краєзнавство, знаття рідного краю.

Отёчный – набряклий (ноги), отеклий.

Отзвук – відгук, відголос, відгомін (-мону).

Отзыв – відзив (*но не* відозва!), (*научн.*) оцінка, (*ответ*) відповідь, відпис, (*удостоверение*) посвідчений, (*мнение*) думка, здання (про кого), (*отклик*) відголос, відгук, відгомін. *Дать о ком-либо* **-зыв** – подати про кого свою думку, свій відзив, здання про кого дати. **-зыв** *на заочное решение* – відповідь, відпис на позаочний вирок. *Письменный* **-зыв** – писана

відповідь, відпис (напр. на позаочний вирок), (*оценка*) листовний відзив, писана оцінка. **-зыв** *о его печатных произведениях* – оцінка його друкованих творів, відзив про його друковані твори.

Отзывать, отозвать – відкликати, відкликати. **-ся** – одзиватися, одізватися (ЛР, 44), о(б)зиватися (АВАК, XVIII, 228), обізватися, відкликатися, відкликнутися, відгукуватися, відгукнутися; (*заявляться*) зголошуватися, зголоситися до кого, куди.

Отзывный – відзивний, відзовний, відкличний. **-ная** *грамота* – відклична грамота, одзивний лист.

Отзывчивый – чуткий на заклик, спочутливий, спочутний, відкличливий на добро, добросердий, доброго серця.

Отказ – відмова, зречення; відмовка. **-каз** *кому от службы* – увільнення кого, звільнення з посади, із служби. *Получить* **-каз** *в чём* – здобути відмову, відмовну відповідь, (*вульг.*) облизня піймати. **-каз** *от чего* – відмова, од чого, зречення чого (напр. посади).

Отказной. **-ная** *запись* – записний лист (кому на що).

Отказывать, отказать – (*отриц.*) відмовляти, відмовити (чого); (*положит.*) записувати, записати, відписувати, відписати (кому що в духівниці). **-ваться**, **-ться** *от чего* – відмовлятися, відмовитися (чого) (ЛР, 44) *и* од чого; відмагатися, відмогтися (чого, од чого), зрікатися (СФА, VI, 305), зректися (права, спадку) (ТОК, III, 133), вирікатися (СФА, VI, 92, 52), виректися (СФА, VI, 8) відступатися від чого, відцуратися (чого) (ТОК, III, 133), покинути, залишити (що), (*стар.*) зложити (уряд). **-ться** *от обвинения* – одмовитися обвинувачувати, од обвинувачення. **-ться** *от оговора* – зректися обмови, відкликати обмову. **-ться** *от сделки* – одкинутися (АВАК, XVIII, 391). **-ться**, *запереться, отречься* – відпертися (чого) (ПО, ІФ, 60). **-ться** *от чего в пользу другого* – зректися чого на користь иншому.

Откапывать, откопать – одкопувати, одкопати, викопувати, викопати, виривати, вирити.

Откармливать – одгодовувати, одгодувати, вигодовувати, вигодувати, (про худобу) відпасати, відпасти. **-ный** *(упитанный)* – (відгодований, гладкий, (про худобу) (на)пасений, ситий.

Откладывать, отложить – відкладати, відкласти, відволікати, відволокти (справу); випрягати, випрягти, розпрягати, розпрягти (коні).

Откланяться – вклонитися й попрощатися.

Отклеивать, отклеить – відліплювати, відліпити, відклеювати, відклеїти (папір).

Отклик – відклик, відгук, відгомін (-мону), відголос.

Откликаться. откликнуться – відгукуватися, відгукнутися, обзиватися, обізватися, одізватися (ЛР,44).

Отклонение – відхилення (якогось клопотання); (*уклонение*) збочення (від чого).

Отклонять, отклонить – відхиляти, відхилити, одвертати, одвернути. **-ить** *опасность* – одвернути небезпеку. **-ить** *ходатайство* – відмовити проханню, одхилити прохання. **-ться**, **-иться** *от чего* – відхилятися, відхилитися, ухилятися, ухилитися (од теми, в инший бік).

Откомандировывать, откомандировать – відкомандировувати, відкомандирувати, виряджати, вирядити, відряджати, відрядити.

Откос – (с)косогір (-гору), скіс (*р.* скосу), узбіч, убіч (*р.* у (з) бочи).

Откровение – об’ява, одкриття, (*напыщ.*) одкровення.

Откровенность – щирість, отвертість, неприхованість.

Откровенный – щирий, отвертий, неприхований.

Открыватель, -ница – викривач, -чка, виявник, -ниця, докажчик, -чиця.

Открывать, открыть, -ся – об’являти, об’явити; одкривати, одкрити, -ся, одчиняти, одчинити, -ся, розчиняти, розчинити, -ся; одтулювати, одтулити (покришку), (*изобретать*) винаходити, винайти, вишукувати, вишукати (щось нове); (*обнаруживать*) виявляти, виявити (таємницю), викривати, викрити (злочин, злодія), (*назвать вора, сообщника*) виказувати, виказати (злодія, товариша); починати, розпочинати, (роз)почати (збори); (*основывать*) закладати, закласти (крамницю, книгарню). **-ть** *заседание* – розпочати засідання. **-ть** *конкурс* – відкривати, відкрити конкурс, розпочати конкурс, оголосити конкурс. *После смерти такого-то* **-лось** *наследство* – по смерті отакого настала спадщина.

Открытие – відкриття (конкурсу); відчинення (крамниці); винахід (-ходу), винайдення (бездротового телеграфу); виява, вияв, виявок (таємниці); викриття (злодія); знахід (руди); визнаття (злочину) (СФА, VI, 289). **-тие** *наследства* – настання спадщини.

Открытый – відкритий, явний, (*публичный*) прилюдний. *Быть* **-тым** – бути відчиненим,

отвором стояти. [Хата отвором стояла, і злодій увійшов]. **-тый** *вопрос* – нерозвязане питання. **-тый** *враг* – явний ворог. **-тый** *грабёж* – явний (привселюдний) грабунок. **-тое** *заседание* – прилюдне засідання. **-тый** *лист* – відкритий лист, (*стар.*) лист отвертий (АЮЗР, VI, 1, 358). **-тое** *место* – чисте місце, порожнє місце. **-тое** *море* – повне (чисте) море. *В* **-том** *море* – на повному морі, в чистому морі. **-тое** *письмо* – поштова картка, листівка, відкритка, кореспондентка. *Под* **-тым** *небом* – під вільним небом. **-тое** *поле* – чисте поле. **-то** – явно, не криючись, не ховаючись, отверто, при(все)людно.

Откуда – (з)відки, відкіль, відкіля, звідкіль. *Откуп* – відкуп, одкуп. **-куп** *винный* – горілчаний відкуп, оренда, пропінація. *На* **-пу** – на відкупу.

Откупа[и]ть – одкупати, одкупити [Я йому продав хату, а потім одкупив за ті самі гроші], викупати, викупити. **-ся** – викупатися, викупитися.

Откупной – одкупний; одкуплений.

Откупоривать, откупорить – відтикати, відіткнути (пляшку з вином).

Откупщик – одкупщик; (*винный*, *стар.*) орандар, пропінатор.

Откусывать, откусить – відкусювати, відкусити, відгризати, відгризти. [Він йому пальця відкусив *или* відгриз].

Отлагательный – одволікальний, одкладальний, одкладний. **-ное** *условие* – одволікальна умова, одкладальна (одкладна) умова.

Отлагательство – відкладання, відклад, [«Відклад не йде в лад»], відволікання, відволока. *Без малейшего* **-ва** – без найменшого відкладу, ніяк не відкладаючи. *Дело, не терпящее* **-ва**, – негайна, нагальна, пильна, невідкладна справа (що не терпить відкладу).

Отлагать, отложить – відкладати, відкласти, від(ст)рочувати, від(ст)рочити, відволікати, відволокти, відтягати, відтягти. *Дело слушанием* **-ть** *за неявкой свидетелей или по просьбе сторон* – розгляд справи відкласти за неприбуттям свідків або за спільним проханням (на спільне прохання) сторін. **-ся** *от кого* – відпадати, відпасти од кого од чиєї влади, відокремлюватися, відокремитися, відділятися, відділитися [Ця країна від держави відділилася, відпала]; осідати, осісти. [В воді сіль осіла].

Отламывать, отломать – одломлювати, одломити (що від чого).

Отлегать, отлечь – одлягати, одлягти. **-ло** *на сердце* – легше стало, полегшало (на серці). *После морозов* **-ло** – після морозів одлига настала, одлигло.

Отлив – відлив, відлива (в водопроводі); (*морской феномен*) відплив. [Приплив і відплив].

Отливать, отлить – одливати, одлити (оділляти), виливати, вилити (вилляти), одсипати, одсипати, надливати, надлити (наділляти) (чогось небагато).

Отливка – лиття, виливання (з металу), вилиття.

Отличать – одрізняти, одрізнити, розрізняти, розрізнити, одзначати, одзначити, визначати, визначити. **-ся** – одрізнятися (чим від чого), одзначатися, визначуватися, визначатися (чимсь видатним).

Отличие – відзнака; відміна, різниця. *В* **-чие** – на відзначення. *В* **-чие** *от чего* – щоб одрізнити од чогось. *Знак* **-чия** *(орден и т. п.)* – відзнака.

Отличительный – одмітний (знак), відзначальний (таврування). **-ные** *признаки преступления, сделки, договора* – одмітні знаки злочину, оборудки, умови.

Отличный – (*от других*) одмінний, одмітний, одзначний; (*превосходный*) чудовий, розкішний, (*гал.*) знаменитий.

Отлогий – похилий, спадистий, згористий (берег), (*сходящий на нет*) споховатий. **-го** – згористо, спадисто, з-похова.

Отлогость – спадистість, згористість, споховатість.

Отложение – (*дела*) одклад, відклад (справи) (АВАК, XVIII, 352), відкладення.

Отложить – одкласти, (*стар.*) одложити (АВАК, XVIII, 351).

Отложной – одкладний, викотистий, виложистий (комір).

Отломок – відломок (-лімка), відламок, уламок.

Отлучать, отлучить – відлучати, відлучити. **-ся** *(с места жительства)* – покидати, залишати (місце перебування).

Отлучение – відлучення, (*исключение*) вилучення.

Отлучка – відлука, відлучка (КМ), (*короткая*) відбіг. *Безвестная* **-ка** – безвість (-ти), безвісна відлучка. *Быть- в* **-ке** – вдома не бути, в відлуці перебувати, (-ся) відгодитися. **-ка** *нанявшегося во время перерыва работ* – відхід найнятого підчас перерви праці. **-ка** *с места жительства* – відлучка з місця перебування, (*диал.*) відгода. *Самовольная* **-ка** – самовільна відлучка, відгода, відбіг.

Отмалчиваться, отмолчаться – одмовчуватися, одмовчатися.

Отмежевание – відмежування (ґрунту).

Отмежёвывать, отмежевать – відмежовувати, відмежувати, одрізати (ґрунт). **-ся** – відмежовуватися, відмежуватися, відокремлюватися, відокремитися (від кого).
Отмель – мілина, рінь (*ж. р.*).
Отмена (*отменение*) – скасування, знесення (панщини, закону). *В* **-ну** – на відміну, на зміну*.* **-на** *окончательного приговора* – скасування остаточного присуду (вироку)*.* **-на** *принятой меры обеспечения иска* – скасування вжитого способу забезпечити позов. **-на** *распоряжения, приказа* – скасування розпорядження, наказу.
Отменный – (от другого) різний, одмітний, опрічний*, см.* **Отличный**.
Отменять, отменить – одміняти, одмінити, касувати, скасувати (КМ, АЮЗР, 6, I, 156; ЛР, 44), зносити, знести.
Отмеривать, отмерить – одмірювати, одміряти, ви[за]мірювати, ви[за]міряти (напр. куб піску).
Отместка, отмщение – віддяка, відплата, пі[о]мста; відомста, відомщення. *В* **-ку** – на віддяку, віддячуючи, на відомсту.
Отметка – зазначка, знак, помітка*.* **-ка** *актов в крепостном реестре* – зареєстрування актів у кріпосному реєстрі, зареєстрування в актах твердости.
Отмечать, отметить – за[по]значати, за[по]значити, відзначати, відзначити, одмічати, одмітити, помічати, помітити, нотувати, занотувати. **-ный** – зазначений, від[по]мічений, занотований.
Отмораживать – одморожувати, одморозити.
Отмщать, отмстить – мститися, помститися (на кому), віддячити, відплатити (кому).
Отмыкать, отомкнуть – одмикати, одімкнути, одпирати, одперти.
Отмычка – одмичка, одмикачка.
Отнекиваться – одмовлятися, одмовитися, заперечувати, заперечити, одмагатися, одмогтися, одпиратися. одпертися; відкликати що; (*упорно запираться*) затятися.
Отнесение – віднесення; долучення, залічення.
Отнимать, отнять – віднімати, відняти, відбирати, відібрати, забирати, забрати, брати, взяти (в кого), (з насильством) видирати, видерти.
Относительный – відносний, стосунковий, порівняльний (більшість); (*условный*) умовний. **-но** – відносно, стосунково, порівнюючи, зглядно (ЛР, 44)*.* **-но** *чего* – з огляду на що, належно до чого, що-до, відпосно чого.
Относить, отнести – відносити, віднести, (*на чей счёт*) приписувати, приписати (кому що), думати на кого, долучати, долучити, залічувати, залічити (що до чого), зараховувати, зарахувати. **-ся** *к чему (касаться)* – стосуватися (до чого), відноситися до чого, тичитися, сягати чого (КМ); належати до; (*дружественно, враждебно, добросовестно*) ставитися, поставитися (прихильно, вороже, совісно до людини, до обов’язків), (*обращаться к кому-нибудь*) вдаватися, вдатися до кого (*с заявлением*), зголошатися, зголоситися до кого. *Вопросы,* **-щиеся** *к делу* – питання, що стосуються до справи, що до справи тичуться, відносні до справи. **-щийся** – дотичний (до чого), відносний, (*причастный*) причетний (до чого).
Отношение – відношення, стосунок (-нку) (КМ), дотичність (до чого), погляд на що, (*мн.*) відносини, взаємини, (*сношение*) зносини, (*письменное*) лист (ЛР, 44), листовне відношення. *В* **-нии** *чего* – що-до (КМ), супроти кого, чого. *Во всех* **-ниях** – всіма сторонами, під кожним поглядом, з усіх боків. *Личные* **-ния** – особисті стосунки, особисті відносини. *Взаимные* **-ния** – взаємовідносини, обопільні відносини. *На ваше* **-ние** *от 2 января 1926 г. за № 4* – на лист Ваш з (від) 2 січня 1926 р. під №. 4. *Не иметь с кем никаких* **-ний** – не мати з ким жадних відносин, стосунків, (*стар.*) не мати до кого жадної дотичности, до чинення. *Прекращение* **-ний** – (ро)зірвання зносин. *Соседские* **-ния** – сусідські взаємини. *Установить (этим актом) юридические* **-ния** *(с кем)* – встановити (цим актом) правні стосунки (відносини) з ким-небудь.
Отныне – від цього часу, з цього часу, відтепер.
Отнюдь – ні в якім разі, в жадному разі. **-юдь** *нет* – ніже, аніже, аж ніяк.
Отнятие – відбирання, відібрання (напр. здоров’я), відіймання, відняття; відрубання, відруб, відтинання, відрізування, відрізання (руки).
Отнять – одняти, одібрати (гроші, здоров’я, силу); відрубати, відтяти, відрізати (руку)*.* **-ять** *по суду* – одпозивати щось (СФА, VI, 219).
Отобрание – відібрання (добра, майна). **-ние** *показания у свидетелей* – допит (переслухання) свідків.
Отовсюду – (з)відусюди, звідусіль, звідусіля, з усіх усюд(ів).
Отогревание – відогрівання, відогріття.

Отогревать, отогреть – одігрівати, одігріти, (*дыханием*) хухати, одхухати (руки).
Отодвигать, отодвинуть – відсувати, відсовувати, відсунути.
Отождествление – утотожнення, утожнення. ідентифікування.
Отождествлять, отождествить – утотожнювати, утотожнити, ідентифікувати, зідентифікувати.
Отозвание – відкликання, відклик.
Отомстить – помститися (на кому).
Отомщение – помста, пімста.
Отопление – огріття, опалення, опал; (*топливо*) паливо.
Оторванность – відірваність.
Оторопелый – тороплений, сторопілий, зляканий, переляканий.
Оторопеть – о[с]торопіти, поторопіти, злякатися, перелякатися.
Оторочка – облямівка.
Отослание, отсылка – відіслання, відсилка.
Отощалый – о[за]хлялий, змарнілий.
Отощать – (*несов.*) о[за]хлявати, (*сов.*) охля(с)ти, захляти; марніти, змарніти, помарніти. *От болезни* **-ать** – охляти з х(в)ороби, вихиріти.
Отпадать, отпасть – відпадати, відпасти, відступатися, відступитися (від кого, від чого).
Отпадение – відпадання, відпадіння, відпад, відступ, відступництво.
Отпаивать – одпоювати, одпоїти.
Отпарывать, отпороть – одпорювати, одпороти, випороти. [Злодій випоров знак на одежі і продав її].
Отпетый – пропащий (людина).
Отпечатлевать, отпечатлеть, -ся – відбивати, відбити, -ся, відтискати, відтиснути, -ся, витиснути, позначати, позначити, -ся. [Сліди витиснулися, позначилися].
Отпечаток – відбиток, витиск (сліду), знак.
Отпечатывать, отпечатать – видруковувати, видрукувати (книжку), витискувати, витиснути (знаки).
Отпирательство – відмагання, відпирання.
Отпирать, отпереть – одмикати, одімкнути, одчиняти, одчинити.
Отпираться, отпереться – відмагатися, відмогтися од чого, відрікатися, відректися чого, відпиратися, відпертися, затятися, затаїтися.
Отписка – відписання, відпис, відписка; листування.
Отпис(ыв)ать, -ся – відписувати, -ся, відписати, -ся.
Отплата – відплата, заплата, віддяка.
Отплачивать, отплатить – відплачувати, відплатити, віддячувати(ся), віддячити(ся), віддавати, віддати. **-тить** *тем же* – тим самим віддячитися, віть за віть віддати.
Отползать, отползти – одплазовувати, одплазувати, одповзати, одповзти, одлазити, одлізти. [Поранений одліз за двері].
Отполосовать – одшмагати, одперіщити.
Отпор – одсіч (-чи), відпертя. *Дать* **-пор** *кому* – одсіч дати кому, відперти кого.
Отправитель – відсилач, висилач, пересилач, одпровадник, вирядник.
Отправка, отправление – пересилання, переслання, пересилка (напр. поштова); (*снаряжение*) виряджання; (*исполнение*) одправа, одправування (суду), відбуток (*повинности*), виповнення, виконання (уряду). **-ние** *должности* – урядування. **-ние** *натуральной повинности* – відбування відбутків. **-ние** *поездов* – виряджання поїздів. *Почтовое* **-ние** – поштовий лист, поштова посилка. **-ние** *правосудия* – одправа, одправування суду. **-ние** *(удаление)* – одправа (ЛР, 44).
Отправлять, отправить – (*в дорогу*) виправляти, виправити, одправляти, одправити, виряджати, вирядити; (*письмо*) висилати, вислати, пересилати, переслати, відсилати, відіслати; (*повинность*) відбувати, відбути, виповняти, виповнити, виконувати, виконати, одправувати (уряд) (АЮЗР, 6, I, 156). **-ить** *на тот свет* – на той світ загнати (запровадити). **-ся** – (куда) виряджатися, вирядитися, виїздити, виїхати, йти, піти, (*в странствование*) помандрувати.
Отпрашиваться – одпрошуватися, одпроситися, випрошуватися, випроситися (у відпуск).
Отпрыск – паросток, бросток, пагонець, пагінок (-нка).
Отпуск – відпуск, відпустка; відпускання, відпущення. *Дополнительный о. во вредных производствах* – додатковий відпуск на шкідливих здоров’ю підприємствах. *Очередной о.* – черговий відпуск, чергова відпустка. *О. по болезни, беременности и материнству* – відпуск (відпустка) через х(в)орість, через вагітність, для-ради (задля) годування дитини.

О. товаров за границу – вивіз товарів за кордон.
Отпускать, отпустить – відпускати, відпустити; попускати, попустити, випускати, випустити; виправляти, виправити, вивозити, вивезти; видавати, видати (крам). **-ить** *бороду* – запустити бороду. **-ить** *на волю* – пустити на волю. **-ать** *в долг* – давати набір, на віру давати. **-ить** *нож* – відгострити ножа. **-ить** *пояс* – попустити пояса.
Отпускной – відпускний; вивозовий (торговля). **-ной** *билет* – білет про відпуск (відпускний), відпустка.
Отрабатывать, отработать – одробляти, одробити, (за)платити роботою, одбувати, одбути. **-ть** *прогульные дни* – набувати, набути (відробити) прогульні дні. **-ная** *вода* – зужита, зужиткована вода.
Отработка – відробок, відробіток. [Брати гроші на відробіток].
Отрава – отрута, отруя, трутизна (ЧСР).
Отравитель – отруйник.
Отравление – отруювання, отруїння.
Отравлять, -вить – труїти, отруїти, струїти, затруїти (АЮЗР, 6, І, 450). **-ный** – затруєний, отруєний, струєний. **-ная** *вода* – затруєна вода.
Отравный – отрутний, отруйний.
Отрада – відрадість, відрада, утіха; (*случайная*) просвіток.
Отрадный – відрадісний, радісний, просвітлий.
Отражать, отразить – відбивати, відбити. **-ать** *звук* – одгукуватися. **-ать** *нападение* – відбивати напад. **-ать** *свет* – одсвічувати, відбивати світло. **-ать** *подлинную жизнь* – відзеркалювати (відбивати) справжнє життя.
Отражение – (*отпор*) одсіч, відбиття. **-ние** *звука* – одгук, одляск. **-ние** *света* – одсвіт, одблиск; відзеркалювання (справжнього життя). **-ние** *удара* – відбиття вдару.
Отрасль – галузь (науки, виробництва, промисловости); паросток; нащадок, потомок.
Отребье – негідь (-годи), непотріб (-реба).
Отрез – одрізуваппя; одріз. *На* **-рез** – начисто, цілком, геть-цілком.
Отрезвление – витверезіння.
Отрезвлять, отрезвить, -ся – (пр)отвережувати, -ся, (пр)отверезити, витверезити, -ся; прочуматися.
Отрезной – одрізний.
Отрезок – од[від]різок, урізок, окрайка, відтинок.
Отрезывать, отрезать – одрізувати, одрізати, одтинати, одтяти.
Отрекаться, отречься – зрікатися, зректися, вирікатися, виректися (чого), відступати, підступити (від чого), відкидатися, відкинутися (від чого), покинути (що), відмовлятися, відмовитися (від чого), цуратися, відцуратися (чого), відкаснутися (чого).
Отрепье – дрантя, лахміття, дранка.
Отречение – зречення, відмова, відмовлення, виречення, відцурання. **-ние** *от наследства* – зречення спадщини, відмова від спадщини. **-ние** *от пожизненного владения* – зречення доживотнього володіння.
Отрешать, отрешить – усувати, усунути (з посади), скидати, скинути з чого, відлучати, відлучити од чого. **-ить** *от должности* – усунути з посади, (*стар.*) з уряду.
Отрешение – усунення, скинення. **-ние** *от должности* – усунення, скинення з посади, (*стар.*) з уряду.
Отрицание – заперечення.
Отрицательный – заперечний, негативний, відмовний. **-ный** *ответ* – відмовна (заперечна) відповідь. **-ные** *факты не подлежат доказыванию* – негативних фактів не слід доводити, фактів заперечних не доводиться.
Отрицать – заперечувати, заперечити, відмовляти, відмовити, відкидати, відкинути.
Отродие – кодло.
Отросток, отпрыск – паросток, парость (-ти), пагонець, пагінок.
Отроческий – хлоп’ячий, підпарубочий, дівчачий.
Отрочество – хлоп’ячий, підпарубочий, дівчачий вік.
Отруб – відруб, одруб.
Отрубать, отрубить – одрубувати, одрубати, одтинати, одтяти, одсікати. одсікти.
Отрубной – одрубний. **-ное** *землепользование* – одрубне землекористування. **-ной** *участок* – одруб, одрубний участок. **-ное** *владение* – одрубне володіння.
Отрывать, оторвать – одривати, одірвати, оддирати, оддерти.
Отрывистость – уривча(с)тість (мови).
Отрывок – уривок.

Отрывочность – уривковість (мови), уривчатість.
Отрывочный – уривковий. **-но** – уривцем. *Он* **-но** *говорит* – він говорить уривчато (наче рубає).
Отряд – загін (-гону), відділ. *Сторожевой* **-ряд** – чата, сторожовий загін.
Отряжать, отрядить – виряджати, вирядити, виправляти, виправити (кого, куди).
Отсвечивать – одсвічувати, одбивати світло; (*отражать*) одзеркалювати щось.
Отсекать, отсечь – відсікати, відсікти, відтинати, відтяти.
Отсечение – відсічення. **-ние** *головы* – відсічення голови, втяття шиї (ЛР, 44).
Отслуживать, -ить – вислужувати, вислужити, вибувати, вибути (рік), одбувати, одбути. **-ть** *работой* – відробляти, відробити.
Отсоветывать – розраяти, одраяти (кому що, або кого від чого).
Отсрочивать, отсрочить – від(ст)рочувати, від(ст)рочити, відкладати, відкласти.
Отсрочка – відстрочка, відклад. **-ка** *заседания* – відклад засідання. **-ка** *долга* – відстрочення боргу. **-ка** *по договору* – відстрочення договору. **-ка** *сессии* – відрочення (відклад) сесії.
Отставать, отстать – (*в ходе*) відставати, відстати, одбиватися, одбитися; (*отвязаться*) одчепитися (від кого), одкаснутися (від кого). **-вший** – відпалий, відлиплий (від чого).
Отставка – відставка. *Дать* **-ку** – відставити (кого). *Пойти в* **-ку** – податися (піти) в відставку.
Отставлять, отставить – відставляти, відставити.
Отставной – одставний.
Отстаивать, отстоять – обстоювати (ЛР, 54) (кого, що); обставати, обстати (за ким, за чим), встоювати, встояти (за що, за чим), боронити, оборонити (кого, що); вистоювати, вистояти (певний час); відлягати (від чого). *Село* **-ит** *от города на десять* **-верст** – від міста до села десять верстов буде. **-щий** *(от города)* – далекий, відлеглий (від міста). **-щий** *от города на десять вёрст* – далекий від міста на десять верстов. **-ть** *право* – оборонити право, достояти права (АЮЗР, 8, V, 39).
Отсталый – відсталий (від кого).
Отстой – відстоянка, гуща, фус, фуз, остоя.
Отстраивать, отстроить – одбудовувати, одбудувати, вибудовувати, вибудувати, будувати, збудувати (хату).
Отстранение – усунення. **-ние** *от должности* – усунення з посади, (*стар.*) з уряду.
Отстранять, отстранить – відсувати, відсунути; усувати, усунути, відстороняти, відсторонити. **-нить** *от должности* – усунути з посади, (*стар.*) з уряду.
Отступать, отступить – відступати, відступити, збочувати, збочити; (*отказываться*) зрікатися, зректися, цуратися, одцуратися, кидати, покинути. **-ить** *от правила* – одхилитися од правила, виступити з правила (КМ).
Отступление – відступ.
Отступник – відступник, апостат, перевертень, перекинчик, перекидчик.
Отступничество – відступництво, апостазія.
Отступной – відступний. **-ное** – відчіпне.
Отсуждать, отсудить – відсуджувати, відсудити (від кого що), присуджувати, присудити (від кого кому).
Отсутствие – відсутність, (*стар.*) непритомність, небутність, небуття; брак (чого). *Безвестное* **-вие** – безвість, перебування невідомо де, заподілість. **-вие** *денег, безденежье* – брак грошей, безгрошев'я, безгрішшя. **-вие** *должного надзора* – брак належного догляду, недбайливість, недбалість, непильнування (АЮЗР, 6, І, 472). *В моё* **-вие** – за мого небуття, за моєї відсутности, (*стар.*) без би[у]тности моєї (СФА, VI, 205; ЧСР). *В* **-вии** *обвиняемого* – без (присутности) обвинуваченого. *Судебное следствие произведено в* **-вие** *обвиняемого* – судове слідство переведено без обвинуваченого. **-вие** *упаковки* – відсутність упакування. **-вие** *юридических доказательств* – брак правних доводів, доказів.
Отсутствовать – не бути, бути відсутнім. **-щий** – неприсутній, *стар.* непритомний.
Отсчитывать, отсчитать – відлічувати, відлічити, відраховувати, відрахувати.
Отсылать, отослать – одсилати, одіслати.
Отсыпной – одсипний, одсипаний. **-ное** – одсипне.
Отсырелый (*товар*) – відвоглий, відвологлий, звогчілий (крам).
Отсыреть – відвог(ну)ти, відвологнути, звогчіти, одлигнути.
Отсюда – (з)відси, (з)відсіль, (з)відсіля.
Оттаивать, оттаять – одтавати, одтанути, одмерзати, одмерзнути, розмерзатися,

розмерзнутися.
Отталкивать, оттолкнуть – одпихати, одіпхнути, одштовхувати, одштовхнути, відтручати, відтрутити.
Оттаскивать, оттащить – відтягати, відтягти, відволікати, відволочити, відволокти. **-ать** *за волосы* – наскубити кого, начубити, вичубити кого, чуба нам'яти кому, натовкти кого.
Оттачивать, отточить – гострити, вигострити, нагострити.
Оттенок – відтінок.
Оттенять, оттенить – відтіняти, відтінити, (*подчеркнуть*) підкреслити, окремо зазначити.
Оттепель – одлига, розтепіль.
Оттеснять, оттеснить – відтісняти, відтіснити, відпирати, відперти (ЛР, 44).
Оттирать, оттереть (*замёрзшего*) – одтирати,одтерти (замерзлого).
Оттиск – відбиток, відтиск; витиск.
Отторжение – відірвання, відлучення, відлука.
Оттуда – (з)відти, (з)відтіль, (з)відтіля, з того місця, (*зап.*) з-тамтіль (АЮЗР, 6, І, 402).
Оттягивать, оттянуть – відтягати, відтягти, від[про]волікати, від[про]волокти, зволікати, зволокти (справу).
Оттяжка – відтягання, тяганина, проволока, відволока.
Отуманивать, отуманить – туманити, потуманити кого, туману пускати, пустити кому, памороки забивати, забити кому.
Отупелый – затупілий, (*глуповатый*) пришелепуватий (людина).
Отупеть – затупіти.
Отучать, отучить – одучувати, одучити, відназджувати, відпадити (від чого).
Отхаркивать, -кнуть – одхаркувати, одхаркати (кров, кров'ю).
Отхлынуть – одхлинути, податися назад, геть.
Отходить, отойти – відходити, відійти. **-ти** *со службы* – відійти (від кого), (*бросить*) кинути службу (в кого). -ить (*умирать*) – умирати, умерти, конати, сконати, кінчатися, кінчитися.
Отхожий – сторонній, далекий, відхожий. **-жее** *место* – ретирада, відхоже місце, відхідник, відходок, (*грубо*) нужник. **-жий** *промысел* – заробітки, зарібки. *Итти в* **-жий** *промысел* – іти на заробітки.
Отцеплять, отцепить – одчіплювати, одчепити (вагона).
Отцеубийство – батьковбив[ий]ство, отцевбийство.
Отцеубийца – батьковбивця, батьковбийник, отцевбивця.
Отцовский (отчий) – батьківський, батьків, отецький, отцевий. (*стар.*) отчизний (ЛР, 44).
Отцовщина – батьківщина, (*стар.*) отцевщизна, (СФА, VI, 467), отцівщизна (ЛР, 44).
Отчал – одчалювання, одчал.
Отчаливать – одчалювати, одчалити, одпливати, одпливти, одвалювати, одвалити. [Човен одчалив. Пароплав одвалив (одплив) од берега].
Отчасти – почасти; частиною.
Отчаиваться, отчаяться – тратити (стратити) надію, в зневіру (в одчай) впадати, впасти, зневірюватися, зневіритися, пуститися берега.
Отчаяние – одчай, відчай, зневіра, безнадія, очайдушність.
Отчаянность – безнадійність, безпорадність; шаленість, очайдушність.
Отчаянный, -но – одчайний, -но; (*от'явленный*) очайдушний, -но, шалений, забісований, запеклий, голінний. [Голінний злодій з нього був = *он был* **-ным** *вором*].
Отчего? – чого, чому, чом, через що?
Отчеркивать, отчеркнуть – відкреслювати, відкреслити, одзначати, одзначити.
Отчество – по-батькові. [Ім'я – Петро, а по-батькові – Григорович]. *Называть по* **-ву** – іменувати (титулувати) по-батькові.
Отчёт – звідомлення, звіт про що, справоздання з чого, (*денежный*) рахунки. *Годовой* **-чёт** – річне звідомлення, річний звіт. **-чет** *о деятельности суда* – звідомлення про діяльність суду. *Он отдаёт себе* **-чёт** *в своих поступках* – він розуміє (розбирає), що робить; він знає, що робить; він свідомий своїх вчинків. *Сдать денежный* **-чёт** – здати рахунки, подати грошове звідомлення.
Отчётливость – виразність, (*обстоятельность*) докладність.
Отчётность – звідомність, звітодавство, здавання рахунків.
Отчётный – звідомний, звітний, рахунковий. **-ный** *год* (*бухгалт.*) – звідомний рік, рахунковий рік.
Отчим – вітчим (материн чоловік, нерідний батько).
Отчисление – одлічування, одлік, одліч (-чи), одраховування, одрахування, обрахунок.

Делать **-ние** *на что* – відлічувати (відраховувати) на що, робити одліч (одрахунок) на що. **-ние** *в специальный фонд* – од[за]раховування до спеціяльного фонду, на спеціяльний фонд.
Отчитывать, отчитать – одчитувати, одчитати; (*колдов.*) одшіптувати, одшептати. -ся (*в денежных суммах*) – рахунки здавати кому, відраховуватися перед ким. **-ся** *перед кем в деятельности* – подавати звідомлення кому про діяльність.
Отчуждаемость – вивласненніість, відчужимість.
Отчуждать, отчудить – вивласнювати, вивласнити (маєток), відчужувати, відчужити.
Отчуждение – вивласнення, вивлащення (маєтку), відчуження. **-ние** *в казну* – вивлащення на державу, на користь державі. **-ние** *для государственной или общественной пользы* – вивлащення на державні або громадські потреби (експропріяція). **-ние** *долей в предприятии не допускается* – передавати (відчужувати) свою пайку в підприємстві заборонено.
Отшатнуться – одсахнутися, одхитнутися (од кого); кинути (кого), одцуратися (кого). *Все от него* **-лись** – всі його одцуралися, од нього поодкидалися.
Отшучиваться, отшутиться – жартами одбиватися, оджартуватися.
Отщепенец – одщепенець.
Отыскивание – шукання, одшукання, вишукування, вишукання. **-ние** *прав по суду* – шукання (доходження) права судом. **-ние** *груза* – одшукання вантажу, клажі.
Отыскивать, отыскать – шукати, відшукувати, відшукати (КМ), вишукувати, вишукати.
От'явленный – звісний, всім відомий, з'ясований. [Всім відомий, явний злодій. З'ясований негідник].
Отяготительный – о(б)тяжливий, обтяжний, тяжкий, сутужний, утяжливий. **-ные** *условия договора* – тяжкі (обтяжливі) умови договору.
Отягощать, -тить – обтяжувати, обтяжати, обтяжити, утяжати, утяжити.
Отягощение – обтяження (ТОК, III, 18), утяження.
От'езд – від'їзд, од'їзд, виїзд.
От'езжать, от'ехать – від'їздити, від'їжджати, від'їхати; виїздити, виїжджати, виїхати.
Официальность – офіцій[яль]ність, урядовість.
Официальный – офіцій[яль]ний, урядовий. **-ный** *допрос* – офіцій[яль]ний допит, офіцій[яль]не допитування, урядове випитування (СФА, VI, 206). **-но** – офіцій[яль]но, урядовно (ЛР, 44).
Официозность – офіціозність.
Официозный – офіціозний (орган). **-но** – офіціозно.
Охапка – оберемок. *Взять в* **-ку** – на оберемок узяти.
Охватывать, охватить – обхоплювати, обхопити, обіймати, обняти, обсягати, обсягти.
Охладеть – з(а)байдужніти, (пр)охолонути (до кого, до чого).
Охлаждение – охолода, байдужність (до кого, до чого).
Охмелеть – за[о]хмеліти, сп'яніти, оп'яніти, упитися. **-вший**, *опьяневший* – підпилий (ЛЗ, VI), на підпитку чоловік, сп'янілий, захмелілий.
Охота – лови, полювання, (*реже*) охота, (*как промысел*) мисливство, ловецтво, стрілецтво. *Он пошёл на* **-ту** – він пішов на полювання, пішов (зайців) полювати, бити; (*желание, расположение к чему*) хіть (*р.* хіті, *вм.* хоти). *Я сделаю это с* **-тою** – я це зроблю залюбки, охоче, з дорогою душею.
Охотиться – полювати, ходити на полювання, (*реже*) охотитися.
Охотник – ловець, мисливець, стрілець (*ружейный*), (*реже*) охотник.
Охотнический – мисливський, стрілецький, ловецький (приладдя), охотницький (рушниця, собака). **-кий** *промысел* – ловецтво, мисливство.
Охотный – охочий до чого, радніший. **-но** – охоче, з(а) охотою, залюбки, з дорогою душею.
Охрана – (*ограждение*) охорона, (*кто охраняет*) сторожа, оборона, варта. **-на** *наследства* – охорона спадщини. *Ночная* **-на** – нічна охорона, нічна сторожа.
Охранение – охорона, охоронення. **-ние** *лесов* – охоронення лісів. *Сторожевое* **-ние** – сторожа, бекет.
Охранитель – охоронець.
Охранительный – охоронний. **-ная** *грамота, письмо* – ох[б]оронний лист. **-ное** *производство* – охоронне судочинство. **-ные** *меры в отношении имущества умершего* – заходи, щоб охоронити добро після вмерлого, заходи на охорону добра. *В* **-ном** *порядке (в порядке* **-ного** *производства)* – в порядкові охоронного судочинства.
Охранный – охоронний. **-ная** *грамота, лист* – охоронна грамота, лист; охорона (ЛИМ, 44).
Охранять, охранить – охороняти, охоронити, стерегти, встерегти, оберегати, оберегти що,

кого, пильнувати, допильнувати чого. **-ять** *порядок* – доглядати (пильнувати) порядку (КМ).
Оценивать, оценить – цінувати, поцінувати, оцінувати, зацінувати; таксувати, (*стар.*) осумовувати (КМ), осумувати (АЮЗР, 6, І, 282).
Оценка – цінування, оцінка. *Делать* **-ку** – цінувати, поцінувати. **-ка** *доказательств принадлежит суду* – зважати доводи (скласти ціну доводам) має суд.
Оценочный – ціновий (комісія), цінувальний. **-ная** *стоимость* – ціна, цінована вартість.
Оценщик – оцінник, цінувальник, таксатор (лісів і земель).
Оцепенение – одублість, здерев'янілість. *Трупное* **-ние** – закляклість, задубілість.
Оцепенеть – о[за]дубіти, о[з]дерев'яніти, заклякнути.
Оцепление – оточення.
Оцеплять, оцепить – оточувати, оточити.
Очаг – огнище, кабиця (надворі). *Иметь свой* **-аг** – свою домівку мати. *У домашнего* **-га** – коло рідного огнища.
Очарование – чар, чари, зачарування, причарування.
Очаровывать, очаровать – чарувати, з(а)чаровувати, з(а)чарувати, причаровувати, причарувати, приворожити.
Очевидец – самовидець (СФА, VI, 249), наочний свідок.
Очевидность – очевидність, очевистість, наочність.
Очевидный – очевидний, очевистий, наочний, явний (ЛР, 44), видимий. **-но** – очевидячки, живовидячки, очевисто, видимо, видима річ.
Очень – дуже, вельми, сильно[е], аж-аж.
Очередной – черговий. *Перейти к* **-ным** *делам* – перейти до денного порядку, перейти до чергових справ.
Очередь – черга (АЮЗР, 8, V, 130) (вин. чергу), черед, ряд, порядок денний. *Быть, стоять на* **-ди** – на черзі бути, стояти (бути) на деннім порядку (про справи, питання). *Ждать* **-ди** – ждати (чекати) черги своєї. *На* **-ди** – на черзі. *Вне* **-ди** – по-за чергою, по-над чергу. **-редь** *отправки грузов* – черга на відпровадження (відсилання) вантажів, клади. *В первую* **-редь** – в першу чергу. *По* **-ди** – по черзі. *Попасть в* **-редь** – під чергу прийтися. *Стоять (стать) в* **-ди** – чергу (-ги) застоювати (застояти).
Очерк – нарис, начерк.
Очернение (*личности*) – заплямування, чорніння, обчорнення (особи), обмовлення.
Очернить – поплямувати, поплямити, заплямувати, заплямити, о(б)чорнити, вчорнити.
Очерстветь – зачерствіти. [Хліб зачерствів].
Очертание – обрис, обвід (-оду), окреслення, окрес.
Очертить – обрисувати, окреслити. **-тя** *голову* – осліп, сліпма.
Очистка – чищення, вичищення, о(б)чистка. обчищення; виправдання. **-ка** *имущества при продаже, залоге* – виправдання майна при продажу, при заставі, очистка (краму на митниці).
Очищать, очистить – о(б)чищати, о(б)чистити, вичищати, вичистити; виправдувати, виправдати. **-ить** *место* – спорожнити місце. **-ть** *посуду* – спорожнити посуд. **-ть** *товары пошлиною* – заплатити мито за товари, очистити крам (митом).
Очищение – очищення, вичищення; заплата, виплата; випорожнення.
Очки – окуляри. **-ко** – очко (на картах).
Очной – очний. *Давать* **-ную** *ставку* – ставити на очі, ставити навіч, зводити на очі з ким, зводи зводити, на зводи ставити. **-ная** *ставка* – зведення на очі, поставлення на очі, (*стар.*) очна мова (ЧГВ, 57), зводи.
Очнуться – очутитися, прийти до пам'яти, до притомности, прочуняти, опам'ятатися.
Очутиться – опинитися. **-ся** *в безвыходном положении* – опинитися в безпорадному становищі.
Ошалелый – шалений, очманілий, одурілий.
Ошалеть – здуріти, збезглуздіти, очманіти.
Ошеломление – приголомшення.
Ошеломлять, ошеломить – приголомшувати, приголомшити, отуманювати, отуманити кого, забивати (забити) памороки кому. *Быть* **-ным** – бути приголомшеному, (*фамил.*) отетеріти.
Ошибаться, ошибиться – помилятися, помилитися (на чому), омилитися, хибити, схибити, змилити; (*опознаться, попасть в неприятную историю*) вклепатися (в що). **-ся** *в расчёте* – прогадати. **-ся** *в цене* – процінувати.
Ошибка – помилка, похибка, о(б)милка, хиба. **-ка** *в завещании* – помилка в духівниці (в

заповіті). *По* **-не** – помилково. **-ка** *при сделке* – помилка в оборудці.
Ошибочность – помилковість.
Ошибочный – помилковий, хибний, омильний. **-ный** *взгляд* – помилковий (хибний) погляд. **-но** – помилково, (*стар.*) омилне (ЛР, 44).
Ощетиниться – настовбурчитися, наїжитися, напудритися, визвіритися.
Ощуп(ыв)ать – лапати, облапати, мацати, обмацати.
Ощупью – (нав)помацки, налапуючи, полапки, полапцем.
Ощутительность – відчутість, почутність, чутливість, чуткість, (*неприятная*) дошкульність, болючість; (*заметность*) слідність.
Ощутительный – відчутий, відчутний, почутний, почутливий, чуткий; дошкульний. **-ная** *необходимость* – відчута (пекуча) потреба. **-но** – відчутно, дошкульно, боляче. **-но** *испытывать* – боляче відчувати (якусь потребу, недостачу); (*заметный,* **-но**) слідний, слідно.
Ощущать, ощутить – від[по]чувати, від[по]чути, чути, почути, вчувати, вчути.
Ощутимый – відчуваний; *см.* **Ощутительный**.
Ощущение – відчування, відчуття (болю, образи), почування, почуття, вчування, вчуття.
Пагуба – погуба, по[за]гибель, згуба; втрата, страта, погуба.
Пагубный – погубний, згубний. **-но** – по[за]гибельно, погубно, згубно.
Падалище – стервище.
Падаль – падло, стерво.
Падать, (у)пасть – падати, упасти, валитися, повалитися; (*погибать*) гинути, загибати, загинути, (*приходить в упадок*) підупадати, підупасти, занепадати, занепасти. **-ать** *духом* – в журбу (в тугу) вдаватися. **-ет** *жребий (на кого)* – падає жеребок на кого, випадає кому. **-ать**, *упасть в обморок* – умлівати, у[зо]мліти, падати (упасти) зомлілому. **-ет** *подозрение (на. кого)* – падає підозріння (*стар.* вина) на кого. **-ать** *в цене* – падати в ціні. [Акції падають у ціні]. *Девушка пала* – дівчина запропастила, занапастила себе, свою долю. *Павшая* – запропащена.
Падёж – (*скота*) падіж (-іжу), падь (-и), дох, виздих, промірок, помір (-мору) (на худобу) (КМ); (*грамматичн.*) від[од]мінок.
Падение – падання (акцій); спадання, спад води.
Падкий – (*на что*) охочий, ласий (до чого), квапний, сквапливий (до чого).
Падучая (*болезнь*) – падучка, чорна неміч, чорна х(в)ороба, родимчик (переважно про дітей).
Падчерица – пасербиця, падчірка (дочка чоловікова або жінчина од попереднього шлюбу).
Падший – запро[на]пащений; пропащий.
Паевой – пайовий, пайковий. **-вой** *капитал* – пайовий капітал.
Паёк – пайка; (харчова пайка) пайок.
Пазуха – пазуха.
Пай – пай, пайка (доля); дільниця (лісу, поля, то-що). *Общество на* **-ях** – пайове товариство.
Пайщик – пайщик, пайовик. **-ик** *кооперативного общества* – член кооперативного товариства.
Пакгауз – пакгавз, комора, склад (на товари).
Пакет – пакет; конверт; (*посылочка*) пакунок.
Пакля – клоччя.
Паковать – пакувати, запакувати.
Пакостить – пакостити, напакостити, капостити, накапостити; прикростей наробити кому.
Пакостник – пако[і]сник, капо[і]сник; паскуд[ник]а.
Пакостный – пако[і]сний, капосний, шко[і]дливий; паскудний.
Пакость – пако[і]сть, капость; шкода, збиток; паскудство.
Палата – палата. **-та** *Мер и Весов* – Палата Міри й Ваги. **-ты** – палац, палати. *У него ума* **-та** – о, він голова (розумна голова).
Палатка – намет, шатро, накриття; халабуда, халабудка, ятка (на базарі). *Пробирная* **-тка** – пробирна палата, пробирня.
Палач – кат, катюга.
Палец – палець (в машині палець – зуб).
Палисадник – городчик, палісадник, квітник, присадок.
Палить – палити, спалити; стріляти.
Палка – палиця, (що з нею ходять) ціпок; ломака (необроблена), кий, кийок, (з одного кінця загнута) ковінька, (*толстая дубинка*) дрю[у]к, дрю[у]чок. *Делать из-под* **-ки** – робити з

примусу, за чужим пригоном.
Паллиатив – паліятив (*и в ж. р.* паліятива), часткове (тимчасове) полегшення; (*фамил.*) латанина.
Паллиативный – паліятивний*.* **-ные** *меры* – часткові (паліятивні) заходи, тимчасові заходи, засоби, (*фамил.*) латанина.
Палочный – пали[і]чний, кийовий*.* **-ные** *удары* – вдари палицею, киями. *Под* **-ными** *ударами* – під паліччям.
Палуба – чардак, (*реже*) палуба.
Пальба – стрілянина, стрільба.
Пальто – пальто (*р.* пальта).
Памятливый – пам’ятливий, пам’яткий, пам’ятущий.
Памятник – пам’ятник, пам’ятка*.* **-ки** *искусства* – пам’ятки мистецтва*.* **-ик** *(на могиле)* – надгробок, нагробок. **-ки** *старины* – пам’ятки старовини.
Памятный – пам’ятний, незабутній, пам’яти гідний*.* **-ная** *книжка* – пропам’ятна книжка. *Это ему будет* **-но** – це йому в пам’ятку (в тямки) буде, це йому дасться в знаки.
Памятовать – пам’ятати, пам’ятувати*, см.* **Помнить**.
Память – пам’ять (-ти); спогад, спомин, згадка; пам’ятка. *Упал без* **-ти** – впав непритомний. *Без* **-ти** *был в нее влюблён* – шалено (аж до шалу) був закоханий у ній. *Сегодня день* **-ти** *Шевченка* – сьогодні пам’ятка по Шевченкові. *В* **-ять** *врезаться* – в тямки вбитися, в знаки датися. *На* **-ять** *(наизусть)* – на пам’ять, з пам’яти; (*на воспоминание*) на спомин, на згадку, на незабудь (про що, про кого). *Приводить (кому) на* **-ять** – пригадувати (кому що). *Приводить себе на* **-ять** – пригадувати собі*.* **-ять** *слабая* – коротка (слабка) пам’ять. *Это совсем вышло у меня из* **-ти***, совсем забыл* – це зовсім мені з пам’яти випало, зовсім про це забув.
Панегирик – панегірик, похвальне слово, (по)хвала (кому).
Панегирист – автор панегірика, панегірист, хвалій (-ія), (*стар.*) хвальця.
Панель – панеля (планка); тротуар, пішохід (з каменю, цегли, цементований широкий), хідник.
Панибрат – панібрат, кумпан. [Він з ним за панібрата].
Панибратство – панібратство, кумпанство; братання.
Паника – паніка, сліпий жах, переполох.
Панихида – панахида. *Служить* **-ду** *воспрещается* – правити, відправляти панахиду заборонено (забороняється).
Панический – панічний*.* **-кое** *настроение* – панічний настрій (-рою), переполох.
Пантомима – пантоміма, миґи. [На пантомімах, на миґах говорити].
Папироса – цигарка, папіроса. *Курить* **-сы** *запрещается* – палити цигарки заборонено.
Папка – (*для бумаг*) обгортка, тека, папірниця.
Пар – (*испарение*) пара; (*о земле*) парина, пар, переліг, обліг (-логу), толока *Быть под* **-ом** – парувати, облогом (перелогом) лежати, під толокою бути.
Пара – пара, двоє, дві[о]йко; (*чета*) подружжя, подружня пара. **-ра** *(запряжка) волов* – супруг(а) волів. *Составлять (составить)* **-ру***, подбирать (подобрать) под* **-ру** – добирати, добрати до пари, парувати, спарувати.
Параграф – параграф, стаття*.* **-граф** *устава* – параграф (стаття) у статуті; параграф статуту.
Парад – парада, (*наряд*) убір (*р.* убору), шати.
Парадный – парадний, показовий, пишний, урочистий, розкішний*.* **-ная** *дверь* – парадні двері.
Паразит – паразит, чужоїд, що живе чужим коштом.
Паразитический – паразитичний, паразитський, чужоїдний.
Паразитный – паразитний, чужоїдний, трутневий.
Парализовать – паралізувати, паралізувати; нищити (вплив), припиняти (діло). *Парализованный* – спаралізований.
Паралич – параліж (*м. р.*), параліза (*ж. р.*).
Параллелограмм – паралелограм, рівнобіжник.
Параллель – паралеля, рівнобіжна (рівнолежна) лінія, рівнобіжне коло, (*сравнение*) паралеля, порівняння.
Параллельный – рівнобіжний, рівнолежний, паралельний.
Параша – параша, діжка, цебер (*р.* -бра).
Парень – парубок*.* **-нем** *быть* – парубкувати.
Пари – заклад. *Держать* **-ри** – закладатися, об заклад битися, у заклад іти.

Паритет – паритет, рівність.
Паритетный – паритетний, рівний, однаковий. *На* **-ных** *началах* – на паритетних підставах, нарівно.
Пари́ть – ширяти, високо літати, (за)носитися.
Па́рить – парити, випарити, шпарити, вишпарити.
Парламент – парламент.
Парламентарный – парламентарний, парламентський (система, лад).
Парламентер – парламентар, посередник, перемовник.
Парламентский – парламентський (звичай). **-кое** *выражение* – парламентський (парламентарний) вираз, мова, вираз як у парламенті.
Парный – паристий [Паристі воли], спарований, до пари.
Паровик – паровик.
Паровоз – паровіз (-озу), паротяг, локомотив(а).
Паровой – паровий. **-вое** *отопление* – парове огріття. **-вой** *котёл* – паровий казан. **-вая** *машина* – парова машина, паровик. **-вое** *отделение* – паровична. **-вое** *поле* – парина, пар.
Пароксизм – пароксизм, напад (х(в)ороби), перепадок.
Пароль – пароля, гасло.
Паром – порон (-на), перевіз через річку.
Паромщик – поронщик, поронник, перевізник.
Пароход – пароплав.
Пароходный – пароплавний. **-ная** *пристань* – пристань для пароплавів.
Пароходство – пароплавба, пароплавство.
Партиец – партієць (*р.* партійця).
Партизан – партизан.
Партизанский – партизанський.
Партизанство – партизанство, партизанщина.
Партийный – партійний. **-ный** *билет* – партійний білет, партквиток (-тка).
Партикуляризм – партикуляризм.
Партикулярный – партикулярний, приватний. **-ное** *платье* – цивільне вбрання.
Партитура*, муз.* – партитура.
Партия – партія (політична; у грі; товару, то-що). *Он ей не* **-ия** – він їй не партія, не пара.
Партнёр – партнер.
Парус – вітрило, (*редко*) парус. *Плыть на всех* **-сах** – пливти, всі вітрила розіп’явши.
Парусный – вітрильний, (*реже*) парусовий. **-ная** *лодка* – човен на вітрилах, човен вітрильний (парусовий), парусовик.
Парцеляция – парцелювання, парцеляція (поділ землі на дрібні вчастки).
Парча – парча, (*стар.*) зла[о]тоглав.
Парчевий – парчевий, (*стар.*) зла[о]тоглавий.
Пасека – пасіка, бджільник.
Пасечник – пасічник. *Быть* **-ком** – пасічникувати.
Пасквиль – пасквіль, пашквіль (літературний твір, звичайно непідписаний, де автор кого-небудь ганьбить, закидаючи йому нечесні вчинки).
Пасквилянт – пасквілянт, пашквилянт (автор, що написав пасквіля).
Пасмурный – (*угрюмый*) хмурий, похмурий, хмур(а)ний, сумовитий (людина). **-ный** *день* – хмарний день, похмура днина. **-ное** *небо* – смутне небо. *Сегодня* **-ный** *день* – сьогодні хмарно.
Паспорт – пашпорт (КМ). *Заграничный* **-порт** – закордонний пашпорт.
Паспортный – пашпортний, пашпортовий. **-ная** *система* – пашпортова система.
Пассажир – пасажир.
Пассажирский – пасажирський, пасажирний. **-ский** *билет* – пасажирський квиток. **-ский** *поезд* – пасажирський поїзд.
Пассив – пасив (протилежне активові).
Пассивность – пасивність (недіяльність); байдужість.
Пассивный – пасивний (недіяльний); байдужий.
Пастбище – пастівник (СФА, VI, 432), пасовисько, паствисько (ТОК, III, 129), випас, пасто[і]вень (-вня). *Общественное* **-ще** – вигін, громадський пастовень, громадський випас.
Пастьба – попасання, випасання, попас, випас. *Время* **-бы** – пасовиця.
Пасха – великдень; паска (печена).
Пасынок – пасинок (чоловіків або жінчин од попереднього шлюбу), пасерб.
Патент – патент (свідоцтво); диплом на що.

Патентный – патентний, патентовий. **-ный** *сбор* – патент, патентна оплата.
Патентовать – патентувати, давати патент, диплом. **-ный** – патентований (ліки), дипломований (з дипломом вчений).
Патетический – патетичний. **-ки** – патетично, з патосом, з захватом, з захопленням.
Патока – патока (од меду, од цукру), меляса (од буряків), сироп.
Патологический – патологічний; х(в)оробливий, х(в)оробний.
Патология – патологія (наука про природу слабостей, про властивість х(в)ороб).
Паточный – з патоки (з сиропу).
Патриот – патріот.
Патриотизм – патріотизм.
Патриотический – патріотичний.
Патрон – (*покровитель*) патрон; (*ж. р.*) патронеса; (*для заряда*) патрон для набою, набій (*р.* набою) (в рушниці, в револьвері).
Патронный – для набоїв, з набоями. **-ный** *завод* – завод (фабрика) набоїв.
Патронташ – ладунка, ладівниця, патронташ.
Патруль – патруль, обхід, дозір, варта. *Ходить* **-лем** – патрулювати, обходом ходити.
Патрульный – патрульний, вартовий.
Пауза – павза, зупинка, перерва, перестанок.
Паук – павук; глитай (людина, що визискує инших).
Пах – пахвина.
Пахарь – плугатар (-ря), орач, ратай, хлібороб.
Пахать – орати, ралити (ралом).
Пахнуть – пахнути; (не дуже) пахтіти, дхнути; (погано) смердіти (чим), воняти.
Пахота – оранка, орання. *Окончить* **-ту** – обоpатися. *Отработать* **-ою** – відорати кому.
Пахотный – орний. **-ная** *земля* – робоча земля (ЛР, 44), поле, нив'я (СФА, VI, 10), нива. (ЛР, 44); орана земля, рілля.
Пахоть – поле, оране поле, нива, рілля.
Пахучесть – запашність, пахучість.
Пахучий – запашний, пахучий, духовитий.
Пачка – пачка, жмут, в'язка.
Пачкать, запачкать – каляти, закаляти, мазати, умазати, замазати, бруднити, забруднити, ляпати, заляпати. **-ный** – умазаний, покаляний, забруднений. **-ся** *кровью* – скривавитися, умазатися в кров.
Пачкотня – ляпанина, мазанина; базгранина.
Пачкун, пачкунья – нехлюй, нехлюя, нечепура, замазура, (*бумагомаратель*) паперомаз.
Пашенный – орний, ораний.
Пашня – орна земля, поле, орне поле, рілля, нива.
Паштетная – паштетня (їдальня).
Паясничать – кумедії витворяти, кумедничати, дурника строїти, блазну[ю]вати.
Паяц – кумедник, сміхач, блазень.
Педагог – педагог (учитель).
Педагогика – педагогіка.
Педагогический – педагогічний.
Педагогия – педагогія.
Педераст – педераст, мужоложник.
Педерастия – педерастія, мужолозтво.
Пекарня – пекарня, хлібопічня.
Пекарь – пекар, хлібопік; перепечайка (та, що пече хліб на базар).
Пеленать – повивати, повити, сповивати, сповити.
Пенсионер – пенсіонер (той, хто одержує, здобуває пенсію).
Пенсионный – пенсійний. **-ный** *капитал* – пенсійний капітал.
Пенсия – пенсія. *Выслужить* **-ию** – вислужити пенсію, дослужити до пенсії.
Пенька – прядиво, коноплі (*р.* конопель), плоскінь (*р.* плоскони).
Пеньковый – прядив'яний, конопляний, плоскінний.
Пеня – пеня; штраф, грошова кара.
Пенять – дорікати кому, нарікати на кого.
Пепел – попіл (*р.* попелу). *Обратиться в* **-ел** – спопеліти.
Пепелище – попелище, згарище, погорілисько (АЮЗР, 6, I, 418). *Родное* **-ще** – рідне огнище, батьківщина, рідна оселя.
Первенец, -ница – первак (син), первачка (дочка), первоpідень.

Первенство – першість, першенство. *Иметь* **-ство** – першенство, перед у чому мати.
Первенствовать – бути найпершим, найпервішим, перед вести, перед мати, гору мати над ким (горувати), верхувати. **-щее** *положение* – першенство, найпершеє (найпервішеє) становище.
Первобытный – первісний, предковічний, стародавній, первостайний. **-ный** *человек* – первісна людина. *Обратить в* **-ное** *состояние* – повернути до первісного стану.
Первоклассный – перв[ш]орядний.
Первоначало – первопочаток. *С* **-чала** – з-первовіку, з самого початку.
Первоначальный – первісний (набуття); початковий (наука) (ЛР, 44), первопочатковий. **-ный** *иск* – головний (первісний) позов. **-ного** *обладания право* – право первісного посідання.
Первооснова – перв[ш]ооснова, перв[ш]опідстава.
Первородный – первoрідний, первороджений.
Первородство – первoрідність, перворіддя.
Перворожденный – первoрідень, первороджений.
Первостепенный – перв[ш]орядний, найбільшої (що-найпершої) ваги. *Документ* **-ного** *значения* – документ першорядної (найбільшої, що-найпершої) ваги.
Первый – перший, первий; передній; кращий, найкращий. *Во* **-вых** – перв[ш]е, поперше. *В* **-вый** *раз* – уперве, уперше, першим разом, впервах. **-во** *на* **-во** – насамперед, перш за все. **-вый** *приобретатель* – первісний надбач (набувач). *Случившееся в* **-вый** *раз* – первина. *Товар* **-ого** *сорта* – товар найкращий, найвищого розбору.
Перебаллотировать – перебалотувати.
Перебаллотировка – перебалотування.
Перебежчик – перекидько, перекинчик, перевертень.
Перебивать, перебить – перебивати, перебити, перешкоджати, перешкодити; перепиняти, перепинити, перебаранчати, на перешкоді ставати (стати). **-ся** – (сяк так) перебиватися, пробиватися, бідкатися, перебідувати.
Перебирать, перебрать – перебирати, перебрати (що), набирати, набрати більше, ніж слід, ніж треба; перебирати, вередувати (чим). **-аться** – перебиратися, переїздити, переноситися (з ква(р)тири на ква(р)тиру).
Перебой – перебій (-бою), перебивка в роботі. *На* **-бой** – навперейми, навперебивки.
Перебор – перебір. **-ор** *за провоз на железной дороге* – перебір за перевіз залізницею.
Переборка – перегорожа (в хаті, в кімнаті). *Поставить в комнате* **-ку** – перегородити хату, кімнату.
Переборчивость – перебірч[л]ивість, вередливість, привередливість.
Переборчивый – перебірч[л]ивий, вередливий, привередливий.
Перебранка – лайка, сварка.
Перебрасывать, перебросить – перекидати, перекинути. **-ся** – перекидатися, перекинутися. **-ся** *словом* – перекинутися слівцем, трохи побалакати, одне одному сказати слово.
Перебывать, перебыть – перебувати, перебути (де-небудь якийсь час).
Перевершать, перевершить – (дело) пересуджувати, пересудити.
Перевершение – (дела) пересуджування, перегляд (справи).
Перевес – перевага, перемога. *Иметь* **-вес** – мати перевагу, верх. *Получить* **-вес** – верх, гору взяти.
Перевирать, переврать – перебріхувати, перебрехати, переинакшувати, переинакшити, перекручувати, перекрутити.
Перевод – перевід (-оду) (майна); перенесення (установи); переклад книжки; переказ (грошей, банковий, поштовий). *Денежный* **-вод** – грошевий переказ. **-вод** *по почте* – поштовий переказ.
Переводить, перевести – переводити, перевести кого (на иншу посаду), перепроваджувати, перепровадити; переносити, поренести (кого), переселяти, переселити; перекладати, перекласти (книжку); переказувати, переказати (гроші). **-ти** *на деньги* – звести (або перевести) на гроші (ЛР, 44). **-тись** *на нет* – на нівець перейти, знікчемніти.
Переводной – перекладений, перекладний (стаття); переказовий (вексель).
Переводчик – перекладач, перекладчик; товмач (АЮЗР, 8, V, 137). **-чик** *краденого* – переводник краденого (СФА, VI, 152). **-чик** *при суде* – судовий перекладач, товмач.
Перевоз – перевіз (-озу), перевози. *Заниматься* **-зом** – перевіз держати, перевозити. *Плата за* **-оз** – перевізне.

Перевозить, перевезти – перевозити, перевезти.
Перевозка – перевіз (-озу), перевезення, перевози. **-ка** *с поля снопов* – возовиця.
Перевозочный – перевозовий, перевізний. **-ное** *средство* – засоби до перевозу.
Перевозчик – перевізник, перевозець.
Переволноваться – перетурбуватися, перехвилюватися.
Переворачивать, переворотить – перевертіти, перевернути, перекидати, перекинути, перегортати, перегорнути (сторінки в книзі).
Переворот – переворот, нагла переміна, нагла зміна. *Естественный* **-от** – природній, натуральний переворот.
Перевыручка – перевишка, надуторжок.
Перегиб – перегинання, перегин, (*стар.*) перегба; залім (-лому), закрут.
Перегибать, -гнуть – перегинати, перегнути, перехиляти, перехилити.
Переглядываться, -нуться – пере[з]глядуватися, пере[з]глянутися, ззиратися, ззирнутися.
Перегнивать, перегнить – перегнивати, перегнити, за[по]гнити, трухнути, потрухнути, струхнути (дерево), трупшати, струпішати.
Перегной – перегній (-ою).
Переговариваться – перемовлятися, словом перекидатися, говорити з ким дві-три слові.
Переговоры – переговори, пересправи. *Вступать в* **-ры** – (роз)почати переговори, вдатися в пересправи з ким. *Прекратить* **-ры** – зірвати (розірвати) переговори, пересправи.
Перегонка – переганяння, перегін (спирту). *В* **-ку** *бежать* – нав(в)ипередки (навзаводи) бігти.
Перегонный – перегінний. **-ный** *аппарат* – перегінне приладдя, приладдя до переганяння, лембик.
Перегонять, перегнать – переганяти, перегнати, випереджати, випередити, (*пробегать мимо*) обминати, обминути; перегонити, перегнати.
Перегораживать, перегородить – перегороджувати, перегородити, переділяти, переділити, перепиняти, перепинити, (*перерезать*) перетинати, перетяти (шлях кому).
Перегородка – перегорожа, (*на реке для ловли рыбы*) їз, їзок (*р.* їзка), яз.
Перегружать, перегрузить – перевантажувати, перевантажити (з вагона в вагон); переобтяжувати, переобтяжити когось (працею).
Перегрузка – перевантаження; переобтяження (працею).
Перед (**-ду**) – перед, передок (у возі).
Передавать, передать – передавати, передати, віддавати, віддати (ТОК, III); (*предоставлять*, *стар.*) піддавати, піддати (СФА, VI, 303); (*сообщить*) переказувати, переказати; пересилати, переслати; доручати, доручити; переплачувати, переплатити. **-ать** *вексель* – переказувати вексель. **-ать** *по духовному завещанию* – одписати (в духівниці). **-ать** *право* – передати право, (*стар.*) право влити (АЮЗР, 6, I, 180). **-ать** *в распоряжение, владение и пользование* – передати на розпорядження, володіння й користування, (*стар.*) подати в міць, володіння й уживання (АЮЗР, 8, I, 92).
Передаточный – передатний, передавальний, переказовий. **-ная** *инстанция* – передавальна інстанція, інстанція, щоб передати. **-ная** *надпись* – передавальний (передатний) напис, джіро.
Передача – передавання, передача, передання; переказ; наддаток.
Передвигать, передвинуть, -ся – пересувати (пересовувати), пересунути, -ся.
Передвижение – пересування; пересовування. **-ние** *войск* – пересування військ, переходи (АЮЗР, 6, I, 586). *Средство* **-ния** – засоби до переїзду або до перевозу.
Передвижной – пересувний, передвижний, рухомий, походящий (театр).
Передел – переділ (КМ).
Переделка – перероблення, (*переделанное*) переробка.
Переделывать, переделать – перероблювати, переробити.
Переделять, переделить – переділяти, переділити.
Передёргивать, передёрнуть – пересмикувати, пересмикнути. *Его* **-нуло** – його аж сіпнуло, він сіпнувсь.
Передержатель – переховник, передержувач (той, що переховує, передержує злодія або покрадені речі).
Передержательство – переховування (ЧСР), переховництво, передержанство.
Передерживать, передержать – переховувати, переховати, передержувати, передержати.

Передержка – пересмикування; (*экзамена*) перетримування, нове складання іспиту.
Передний – передній. **-няя** *часть* – перед, передок (-дка).
Передник – хв[ф]артух, попередник, попередничок.
Передняя – (*комната*) передпокій (-кою), передня (кімната).
Передоверие – передовіреність, переуповноваження, передовіра. *Право дальнейшего* **-ия** – право дальшого переуповноваження (дальшої передовіри), право передовіряти далі.
Передоверять, передоверить – передовіряти, передовірити, переуповноважувати, переуповноважити.
Передовой – передовий, передній; (*прогрессивный*) поступовий. **-вая** *статья* – провідна (вступна) стаття, передовиця.
Передопрашивать, передопросить – перепитувати, перепитати (наново), передопитувати, передопитати.
Передопрос – перепит (новий); передопитування, передопит.
Передразнивать, передразнить – передражнювати, передражнити, перекривляти, перекривити, (*звукоподражательно*) перекликати, перекликнути.
Передряга – халепа, колотнеча; тривога.
Передумывать, передумать – передумувати, передумати, роздумувати, роздумати, -ся.
Передышка – перепочив(-н), перепочив[н]ок, передишка.
Переезд – переїзд, переїздка.
Переезжать, переехать – переїздити, переїхати, перевозитися, перевезтися, перебиратися, перебратися (з ква(р)тири на ква(р)тиру).
Переживание – переживання, пережиття.
Переживать, пережить – переживати, пережити, перебувати, перебути.
Пережидать, переждать – пережидати, переждати, перечікувати, перечекати, (*сов.*) перегодити, перечасувати (недовго), перетривати.
Перезаклад, перезалог – перезастава.
Перезакладывать, перезаложить – перезаставляти, перезаставити.
Переизбирать, переизбрать – переобирати, переобрати, перевибирати, перевибрати.
Переизбрание – переобрання, перевибори.
Переименование – переі[й]менування.
Переименовывать, переименовать – переі[й]меновувати, переі[й]менувати.
Переимчивость – перейнятливість, перетямливість.
Переимчивый – перейнятливий, перетямливий.
Переиначивать, переиначить – переинакшувати, переинакшити, переиншувати, переиншити, перекручувати, перекрутити, перевертати, перевернути.
Переискивание – перешукування, перетрус.
Переискивать, переискать – перешукувати, перешукати, перетрушувати, перетрусити.
Перекапывать, перекопать – перекопувати, перекопати (дорогу).
Перекат – мілина, обміль, перекат (*под водою*).
Перекладина – перекладина, поперечина, поперечка, банта, бантина (в будівлі); (лава) кладка через воду.
Перекладной – перекладний; підставний. [Підставні коні].
Перекладывать, перекласть, переложить – перекладати, перекласти (вину), перекидати, перекинути (вину).
Перекликаться – перегукуватися, перегукнутися.
Перекличка – перекликання, переклик, перекличка. *Делать (сделать)* **-ку** – перекликати, перекликати, робити перекличку.
Перековеркать – перекрутити; понівечити, перенівечити.
Переколотить – перебити, поперебивати.
Перекор – перекір (-кору), суперечка, змагання. *На* **-кор** – наперекір, всупереч чому.
Перекрашивать, перекрасить – перекрашувати, перекрасити, перефарбовувати, перефарбувати, перемальовувати, перемалювати.
Перекрестный – перехресний. **-ный** *допрос* – перехресний (звідусюдний) допит, допитування зо всіх боків.
Перекресток – перехрестя, роздоріжжя, роздорож (-жи), розпуття.
Перекупать, перекупить – перекуповувати (перекупляти), перекупити.
Перекупщик – перекупець, перекупник, перекупень.
Перекупщица – перекупниця, (*торговка*) перекупка.
Перелагать, переложить – перекладати, перекласти.
Переламывать – переломлювати, переломити.

Перележалый – злежалий, перележалий (крам).
Перележать – перележати.
Перелезать – перелазити, перелізти.
Перелесок – перелісок, переліс.
Перелет – переліт (-льоту).
Перелётный – перелітний (птах).
Переливать – переливати, перели[лля]ти, пересилати, пересипати*.* **-ать** *из пустого в порожнее* – на дрібниці час марнувати, (*ирон.*) оповідати сон рябої кобили.
Перелистывать, перелистать – перегортати, перегорнути.
Переловить – переловити.
Перелог – переліг (-логу), обліг (-логу). *Земля лежит* **-гом** – облогом земля лежить.
Перелом – злім (*р.* злому), перелім (-лому), перемога (у хоробі); полом (-лому), зламання (ноги); злім, зламане місце (на нозі).
Перемалывать – перемелювати, перемолоти (зерно).
Переманивать, переманить – переманювати, переманити, перенаджувати, перенадити, перемовляти, перемовити.
Перемарывать – перекреслювати, перекреслити, викреслювати, викреслити, перечіркувати (перечеркати), перечеркнути.
Перемежаться – перериватися, перерватися, перегодитися, мінитися, змінитися, перемінятися, перемінитися, чергуватися. **-щийся** – переривний, чергований. [Чергована пропасниця].
Перемежевание – перемежування (землі).
Перемежёвывать – перемежовувати, перемежувати, перемірювати, переміряти.
Перемена – переміна, зміна, одміна.
Переменять, переменить – переміняти, перемінити, зміняти, змінити, одміняти, одмінити, заміняти, замінити.
Перемещать, -ся, переместить, -ся – переміщати, перемістити, -ся.
Перемещение – переміщування, переміщення.
Перемигиваться – переморгуватися, переморгнутися.
Перемирие – замирення, перемир’я. *Заключить* **-рие** – замиритися, зробити (вчинити) замирення. *Соблюдать* **-рие** – держати перемир’я.
Перемычка – (*арка*) перемичка, (*свод*) склепіння; перечка, поперечка; (на річці) загата.
Перенаселение – перезалюднення, перенаселення.
Перенесение – перенесення, переносини.
Перенимание – переймання, займання, займанка, перейма.
Перенимать, перенять – переймати, перейняти, перехоплювати, перехопити.
Перенос – перенесення, переніс (-носу), переносини*.* **-ние** *здания* – перенесення будівлі.
Переносить, перенесть – переносити, перенести, (засідання) перекладати, перекласти (на иншу днину); зносити, знести, терпіти, витерпіти, одтерпіти що, дізнавати, дізнати чого, зазн(ав)ати (лиха)*.* **-ти** *болезнь* – відхорувати, переслабувати. **-ти** *тяжкую болезнь из-за чего* – тяжко відхорувати щось.
Переносица – перенісся.
Переночевать – переночувати, обночувати.
Перенумеровывать, перенумеровать – перенумеровувати, перенумерувати.
Переобременение – переобтяження.
Переобременять – переобтяжувати, переобтяжити.
Переодевание – передягання, перебирання.
Переодевать, -ся, переодеть, -ся – передягати, -ся, передягти, -ся, перебиратися, перебратися (ким, за кого)*.* **-делся** *нищим* – перебравсь за старця.
Переосвидетельствование – пере(о)свідкування, переоглядіння.
Переосвидетельствовать – пере(о)свідкувати, переоглянути.
Переоценивать, переоценить – переціняти, перецінити, перецінувати.
Переоценка – перецінування, перецінка.
Перепечатание – передрукування.
Перепечатка – передрук.
Перепечатывать, перепечатать – передруковувати, передрукувати.
Переписка – переписування, списування, копіювання чогось *или* з чогось; (*обмен письмами*) листування (з ким). *Вести* **-ку** – листуватися (з ким). **-ка** *(изготовление) копии* – виготовлення копії, (с)копіювання.
Переписчик, -чица – переписувач, -чка, списувач, -чка, копіїст, -тка.

Переписывание – переписування, *сов.* переписання, (с)копіювання.
Переписывать, переписать – переписувати, переписати, писати, списати, (*о многих*) пописати (речі, людей).
Перепись – перепис, спис. *Народная* **-пись** – перепис людности. *Всеобщая* **-пись** – вселюдний перепис.
Переплавка (*монеты*) – перетоплювання (монети).
Переплавлять, переплавить – перетоплювати, перетопити.
Переплет – оправа, палі[я]турка (на книжці).
Переплетать, переплести – (*сплетать*) переплітати, переплести, перевити, переплутувати, переплутати; (*книгу*) оправляти, оправити (книжку), завести (книжку) в палі[я]турку.
Переплётный – палі[я]турний, оправний. **-ная** *мастерская* – палі[я]турня.
Переплётчик – палі[я]турник, оправник, (*зап.*) інтролігатор.
Перепой – перепій (-пою).
Переполнение – переповнення.
Переполнять, переполнить – переповняти, переповнити, налляти вщерть.
Перепонка – пліва, плінка (поміж пальцями), перетинка.
Переправа – переправлення, переправа, перевіз (-возу).
Переправлять, -ся, переправить, -ся – перевозити, -ся, перевезти, -ся, переправляти, -ся, переправити, -ся, перепровадити, -ся куди через що, перебиратися, перебратися, перехопитися (швидко) (на той берег).
Перепродавать, перепродать – перепродувати, перепродати.
Перепродавец – перепродувач.
Перепродажа – перепродаж (-жу).
Перепроизводство – надвироб, перевироб, перевироблення, надпродукція, перепродукція, гіперпродукція.
Перепряжка – перепрягання, перепряжка.
Перепрятывать, перепрятать – пореховувати, переховати (ЛР, 44).
Перепуг – переляк, переполох, перестрах.
Перепугать, -ся – перелякати, -ся, переполошити, -ся.
Перепутывать, -ся – переплутувати, -ся, переплутати, -ся.
Перепутье – розпуття, роздоріжжя, роздорож (-жи). *На* **-тье** – на розпутті, на роздоріжжі.
Перерабатывать, переработать – перероблювати, переробити.
Переработка – перероблювання, перероблення. **-ка** *(произведение)* – переробка.
Перерасход – надвитрата, надтрата, перетрата.
Перерез – переріз. *На* **-рез** – навперейми (кому).
Перерезать – перерізувати, перерізати, перетинати, перетяти (що, дорогу кому), переймати, перейняти кого.
Перерешать, перерешить – пересуджувати, пересудити, перерішувати, перерішити (справу).
Переруб (*деревьев, превышающий дозволенную рубку*) – переруб (дерева понад дозволену кількість).
Перерубить – перерубати (лісу), з[на]рубати більше дерева (деревні), ніж дозволено.
Перерыв – перерва. **-рыв** *давности* – перерва давности. **-рыв** *для отдыха* – перерва задля спочинку. *После* **-ва** *исковая давность начинается снова* – після перерви позовна давність починається знову.
Пересадка (*пересаживание*) – пересаджування (дерева), пересадити; пересадка (на залізниці).
Пересекать – перетинати, перетяти. **-щая** *линия* (*жел. дор.*) – перехресна колія (залізнича). **-щий** – перехресний.
Переселенец – переселенець, переселець (-сільця).
Переселение – переселення. *Великое* **-ние** *народов* – велика мандрівка народів.
Переселенческий – переселенн[ч]ий. **-ская** *кладь* – переселенча кладь, переселенчий вантаж.
Переселять, -ся, переселить, -ся – переселяти, -ся, переселити, -ся.
Пересказ – переповідання, переповідь, пере(с)каз.
Пересказызать – переповідати, переповісти, переказувати, переказати.
Пересматривать, пересмотреть – переглядати, переглянути (справу), передивлятися, передивитися (в справі), передивити справу.
Пересмотр – перегляд, переглядання, новий розгляд. **-отр** *действующего*

законодательства по какому-нибудь вопросу – перегляд чинних законів у якому-небудь питанні. **-отр** *решения* – перегляд вироку.
Переспорить – переспорити, перемогти в суперечці, переговорити.
Переспрашивать, переспросить – перепитувати, перепитати.
Переспрос – перепитування, перепит, новий допит.
Пересрочивать – перестрочувати, перестрочити, переставляти строк, перезначати строк.
Пересрочка – перестрочування, перестрочка.
Пересcорить – пересварити. **-ся** – пересваритися, посваритися.
Переставать, перестать – переставати, перестати.
Перестраивать, перестроить – перебудовувати, перебудувати, перостроювати, перестроїти.
Перестройка – перебудування, перебудова, перестрій (-ою).
Пересуды – поговір (-вору), осуда, плітки, балачки.
Пересуживать, пересудить – пересуджувати, пересудити (справу), (*сплетничать*) судити-гудити кого, обмовляти кого, обговорювати, обговорити кого, поговір пускати, пустити (на кого).
Пересчитывать, пересчитать – перераховувати, перерахувати, перелічувати, перелічити.
Перес(ы)лать – пересилати, переслати.
Пересылка – пересилка, пересилання, переслання.
Пересыльной – пересильний. *Камера для* **-ных** *арестантов* – камера для пересильних арештантів (в'язнів). **-ная** *тюрьма* – пересильна тюрма.
Перетолковывать (*извращать*) – перевертати, перевернути, перекручувати, перекрутити по-своєму, переинакшувати, переинакшити.
Переторжка – переторги, переторжка.
Перетревожиться – перетурбуватися, перехвилюватися.
Переубеждать, -ся, переубедить, -ся – переконувати, -ся, переконати, -ся.
Переукрепление – переукріплення, перезакріплення. **-ние** *недвижимого имущества во избежание платежа долгов* – переукріплення нерухомого майна, щоб боргів не платити.
Переукреплять, переукрепить – переукріпляти, переукріпити, порезакріпляти, перезакріпити.
Переулок – перевулок, провулок, завулок; (*без выхода*) зазубень, глухий провулок.
Переустройство – перебудування, перебудова; переустрій (-рою).
Переуступать – переписувати, переписати (що на кого); відступати, відступити (що кому).
Переуступка – перепис (чого на кого), відступ (кому чого).
Переуступочный – переписний (лист).
Переутомление – перевтома, перенатуження, знесилення.
Переутомлять, переутомить – перевтомляти, перевтомити, перенатужувати, перенатужити, знесилювати, знесилити. **-ся** – перепадатися, перепастися.
Перехват, перехватывание – перехоплювання, перехоплення, перейма, переймання, перейняття.
Перехватчик – перехіпник, переємець (-мця).
Перехватывать, перехватить – перехоплювати, перехопити, переймати, перейняти.
Перехитрить – перехитрувати, перехитрити; перемудрувати.
Переход – перехід (-ходу) (КМ). **-ход** *границы* – перехід кордону. **-ход** *предприятия к новому владельцу* – перехід підприємства до нового власника.
Переходить, перейти – переходити, перейти, перебиратися, перебратися. **-ить** *по наследству* – діставатися (дістатися) на спадщину, спадати (спасти) на кого після кого (СФА, VI, 70; ТОК, III, 7; ЮГ, I, 61). **-щие** *суммы* – перехідні суми.
Переходный – переступний час, перехідний, переходовий (стан, стадія).
Перечеканивать – перебивати, перебити (монету).
Перечень – перелік, реєстр, спис, список.
Перечёркивать, перечеркнуть – перекреслювати, перекреслити, перечіркувати, перечеркнути, (*похерить*) перехрестити.
Перечёт – перелік. *На* **-чёт** – під ліком. *Знать на* **-чёт** – геть-чисто все (всіх) знати.
Перечисление – перелік, (*бухг.*) перелічування, перелічіння, перерах(ов)ування, перенесення, переписання. **-ние** *из общества* – перепис з одної громади в другу (КМ).
Перечислять, перечислить – перелічувати, перелічити, перераховувати, перерахувати; переписувати, переписати, переносити, перенести (з одного параграфа, обрахунку, в инший).
Перечитывать, перечитать – перечитувати, перечитати.

Перечить – перечити, суперечити.
Перечневый – перелічний (список).
Перешеек – шия, шийка, пересип, (*стар.*) перекоп.
Перешёптываться, -птаться – перешіптуватися, перешептатися.
Перешибать, -бить – перебивати, перебити, перетинати, перетяти.
Перешивать, перешить – перешивати, перешити. *Перештемпелевать* – перештемплювати, перештампувати.
Перещеголять – переблиснути кого, гору взяти над ким, перемогти кого, перехверцювати, перехвистити.
Перила – поручні, бильця, поруччя, поручата, (*разгов.*) поренчата.
Период – період, доба. **-од** *времени* – протяг часу, окрай часу.
Периодический – періодичний, часовий. **-ки** – періодично. **-ное** *издание* – часопис.
Перо – (*у птиц, у рыб*) перо (множ. пір'я); (*перо для писания*) перо (множ. пера).
Перпендикулярный – перпендикулярний, сторчовий. **-но** – перпендикулярно, сторч.
Персона – особа, персона. *Плата с* **-ны** – плата від особи.
Персонал – персонал, особовий склад.
Персональный – персональний, особовий.
Перспектива – перспектива. *В* **-ве** *у него* – він сподівається, має в перспективі.
Перчатка – рукавиця, рукавичка.
Песковатый – піскуватий.
Песок – пісок (-ску).
Песочный – пісковий (напр. цукор), пісочний.
Пестик – товкач, товкачик.
Пестрить – рябіти, мигтіти.
Пестрота – пістрявість, перістість, рябизна.
Пестрый – пістрявий, перістий, рябий, сорокатий, (про птицю) зозулястий, різноперий.
Песчаник – пісковець.
Песчаный – пісочаний, пісковий, піскуватий (ґрунт), піщаний.
Петиция – петиція, прохання, подання.
Петля – петля; застіжка (в сорочці), завіса (у хвіртці), очко, вічко (в плетиві).
Печалить, опечалить – журити, зажурити, смутити, засмучувати, засмутити кого, туги (смутку, жалю) завдавати, завдати кому. **-ся** – журитися, зажуритися, сумувати, засумувати, смутитися, засмутитися, смуткувати, засмуткувати, тужити, в тугу, в журбу вдаватися, вдатися – за ким.
Печаль – журба, туга, сум, смуток, печаль, жаль (*р.* жалю), скорбота.
Печальный – журливий, сумний, смутний, сумливий, журний, засмучений, скорботний. **-но** – журливо, сумно, смутно, сумливо, засмучено.
Печатание – друкування, друк.
Печатать, за[о]печатать – печатати, запечатати (сургучем); (книгу) друкувати, надрукувати.
Печатник – друкар (-ря).
Печатный – друкований (слово). **-но** – друком.
Печатня – друкарня, печатня.
Печать – печатка, печать; (*пресса*) друк. **-ать** *на документе недействительна и не имеет силы* – печать на документі недійсна й не має сили, (*стар.*) не єсть важна ані значна (АЮЗР, VI, 210). *Отдать в* **-ать** – дати до друку. *Повременная* **-ать** – періодична преса, часописи. *С приложением* **-ти** – з притисненням (з притиском) печатки. *Свобода* **-ти** – воля друку.
Печень – печінка (*мн.* печінки).
Печенье – (*действие*) печення; (*печёное*) печіння, печене, печиво.
Печник – пічник, муляр (-ра), (*истопник*) грубник.
Печь – (*варистая*) піч (*р.* печи); (*огревательная*) груба, грубка.
Печь – пекти, пряжити, смажити, шкварити.
Печься *о ком* – пе[і]клуватися про кого (ким), опікуватися ким, турбуватися (ким, за ким, про кого), упадати (коло кого).
Пешком – пішки, пішком.
Пещера – печера (-ри).
Пещерный – печерний.
Пиво – пиво.
Пивовар – броварник, пивовар.

Пивоварение – броварство, пивництво.
Пивоваренный – броварний, пивний. **-ный** *завод* – бровар (ТОК, 28), броварня, пивоварня.
Пикнуть – писнути.
Пила – пилка.
Пиление – пиляння.
Пилить, распилить – різати, порізати (дрова), пиляти, попиляти, розпиляти.
Пилюля – пілюля.
Пильщик – дроворіз, пильщик, пиляр, трач (дерево на дошки розпилює).
Пинок – стусан. **-на** *дать* – стусана дати.
Пир – бенькет, баль, учта (СФА, VI, 449).
Пират – пірат, морський розбійник.
Пированье – бенькетування.
Пирушка – бенькетик, гулянка, погулянка, погуляння.
Писание – писання, письмо.
Писарской – писарський (почерк).
Писарь, писец – писар (-ря), (*мелкий*) писарчук; переписувач.
Писатель – письменник, письмовець.
Писать – писати, написати, (*картину*) малювати. **-щая** *машинка* – самописка, машинка до писання, писальна машинка.
Пистолет – пистоль (-ля), пистоля (-лі).
Писчебумажный – паперовий. **-ный** *магазин* – паперова крамниця. **-ная** *фабрика* – папірня, паперова фабрика.
Писчий – до писання, писальний. **-чая** *бумага* – папір до писання. **-чий** *формат* – писаний формат.
Письменность – письменство; письмо.
Письменный – писаний; листовний; до писання, письмовий. **-ный** *договор* – писана умова, угода. **-ные** *доказательства* – писані докази. *Представление* **-ных** *доказательств* – подавання писаних доказів. **-ный** *документ* – листовний (писаний) документ, запис (*акт укрепления*) (ЮГ, I, 20). **-ный** *ответ* – листовна (писана) відповідь, відпис. **-ные** *принадлежности* – приладдя до писання. **-ное** *свидетельство* (*удостоверение*) – писане посвідчення. *Выдать* **-ное** *свидетельство* – на письмі посвідчити, видати писану посвідку. **-ное** *соглашение* – писана згода, (*стар.*) лист єднальний (АЮЗР, 6, I, 146). **-ный** *юридический документ* – писаний юридичний документ, (*стар.*) листовний опис правний (ЛР, 444). **-но** – на письмі, на папері, листовно (АЮЗР, 6, I, 448). *Засвидетельствовать* **-но** – засвідчити (посвідчити) на письмі, листовно. **-но** *обязаться* – зобов'язатися на письмі, на папері, записати (ЮГ, I, 20). **-но** *ответить* – відписати (на лист). *Письмо* – лист (*р.* листа). **-мо** *анонимное* – анонімний лист, лист без підпису. *Заёмное* **-мо** – лист позичковий. *Заказное* **-мо** – рекомендований лист. *Ответное* **-мо** *(письменный ответ)* – листовна відповідь. *Открытое* **-мо** – поштова картка, листівка, кореспондентка. *Простое* **-мо** – звичайний лист. *Сопроводительное* **-мо** – супровідний лист.
Письмоводитель – письмовод, писар, (*делопроизводитель*) діловод.
Письмоносец – листоноша (-ші), поштальйон, поштар (ря).
Питание – годування, годівля, харчування (КМ), живлення.
Питательность – поживність, ситність.
Питательный – поживний, ситний, наїдний; харчовий. **-ные** *элементы* – поживні елементи. **-ный** *пункт* – харчовий пункт.
Питать – годувати, живити, харчувати. **-ать** *вражду к кому* – ворогувати на кого, мати ворожнечу проти кого. **-ать** *доверие* – мати віру до кого, доймати (дійняти) віри кому. **-ать** *надежду* – мати (покладати) надію на що, сподіватися чого. **-ать** *ненависть* – ненавидіти кого, почувати ненависть проти кого. **-ать** *отвращение* – гидувати чим, відразу (огиду) мати до чого. **-ся** – годуватися, живитися, харчуватися. **-ся** *надеждами* – живитися надіями, сподіватися чого, надію на що покладати.
Питейный – напійний, питівний, трунковий, випивальний (заклад). **-ный** *дом* – шинок (*р.* шинку), (*погребок*) пивниця. **-ная** *продажа* – продаж напоїв (трунків). **-ный** *сбор* – податок з напоїв (трунків), трунковий (питівний) податок. **-ный** *устав* – статут про напої (трунки).
Питомец – годованець, вихованець. **-мица** – годованка, вихованка.
Питомник – садівня, шкілка (для деревців); розсадник (для городини); садібня (для рослин).
Пития – питва, напої, трунки; напитки. *Продажа* **-тей** *распивочно и на вынос* – продаж

напоїв (трунків) на питуще й на винос.
Пить – пити, випити.
Питье – пиття, питво, напій (-ою).
Питьевой – питний. **-вая** *вода* – питна вода, вода, щоб пити.
Пища – їжа, харч (-чу *и* -чи), харчі, пожива, страва (*кушанье*) (АЮЗР, 8, V, 21).
Пищать – пищати, запищати, пискотіти, запискотіти.
Пищеварение – травлення, перетравлення.
Пищеварительный – травний, перетравний (процес).
Пищевод – стравохід (-ходу).
Пищевой – харчовий. **-вые** *продукты* – харчові продукти, харчі.
Плавание – плавання, пливання, плавба. *Матрос далёкого* **-ния** – матрос далекої плавби.
Плавательный – плавний, пливний. **-ный** *пузырь* – плавний пухир (-ря). **-ные** *снаряды* – знаряддя (приладдя) до пла[и]вання.
Плавать – пла[и]вати, (*плыть*) плисв(с)ти.
Плавень – плавня, плавні, топник.
Плавильный – топильний.
Плавить, расплавить – топити, перетопляти, перетопити, розтопляти, розтопити.
Плавкий – топкий, розтопистий.
Плавный – рівний, плавкий, легкий. **-но** – рівно, плавно, легко.
Плакат – плакат.
Плакать, заплакать – плакати, заплакати. **-ся** – жалітися, бідкатися, нарікати на кого, на що.
Пламенеть – паліти, палахкотіти, палахтіти.
Пламенный – полум’яний, вогняний; (*пылкий*) палкий. **-но** – палко, з полум’ям.
Пламень – полум’я, поломінь (-іни).
План – план. **-ны** – плани, наміри. *По определённому* **-ну** – планово.
Планировать – планувати, розбивати по плану; (*об аэроплане*) вирівнювати.
Плановой – плановий.
Планомерный – планомірний, плановий. **-но** – планово.
Плантация – плантація, насада. *Сахарные* **-ции** – плантації цукрових буряків.
Пласт – верства, шар, скиба, поклад, ряд.
Пластина – пластина (дерево на будівлю). **-нка** – платівка.
Пластовой – верствований, верствовий, шаровий, скибчастий.
Пластырь – пластир (-ря), плястер (-тра).
Плата – плата (КМ), зарплата, оплата, виплата, (*жалованье*) платня. **-та** *вперёд* – плата вперед, плата згори. *За* **-ту** – платно, за заплату. **-та** *заработная* – заробітна плата (платня). **-та** *поденная* – поденна платня. **-та** *за пользование городскими весами* – вагове (ЛИМ, 34). **-та** *за потраву* – спашне, сплата за спаш. -та арендная (*на сроки, частями*) – рата (АЮЗР, 6, I, 120). **-та** *за квартиру* – плата за ква(р)тиру, комірне.
Платеж – платіж, платіння, платіжка, виплата, (о)плата, (податок) поплатка (КМ). *Наложенный* **-теж** – післяплата, накладений платіж. *Наложенным* **-жём** – за післяплату, з післяплатою. **-тёж** *по предъявлению* – платіж на пред’явлення, на оказ. **-тёж** *просроченный* – платіж прострочений, задавнений, (*стар.*) зависка. **-тёж** *судебных издержек* – платіж, оплата судових видатків (коштів). **-тёж** *в счёт* – платіж на рахунок.
Платежеспособность – платежездатність, виплатність (-ности).
Платежность – платіжність, платність (-ности).
Платёжный – платіжний, платний. **-ная** *расписка* – квит, квиток, поквитування. **-ные** *средства* – платіжні засоби (гроші).
Плательщик – платник, виплатник, оплатник, платильщик (КМ).
Платина – платина.
Платиновый – платиновий. **-вые** *изделия* – вироби з платини, платинові речі. **-вая** *монета* – платинова монета.
Платить – платити, заплатити, виплачувати, виплатити. **-ить** *долг* – віддавати довг (борг), вертати (повертати) довг, борг, позичку.
Платный – платний, оплачуваний, заплатний. **-но** – платно, за оплатою.
Платок – хустка, хустина.
Платформа – платформа. *Политическая* **-ма** – політична платформа.
Платье – одежа, одіж (одежи), одежина, вбрання.
Платяной – оді[е]жний, одяговий, до одежі, на одежу. **-ной** *шкаф* – шахва на одежу. *Плаха* – плаха; колода, колодка.

Плац – плац, майдан (-ну).
Плач – плач (*р.* плачу); (*громкий*) голосіння; (*сильный*) ридання.
Плашмя – платом, ліжма, лігма. **-мя** *лежать* – лігма лежати. *Ударить* **-мя** – платом ударити.
Плева – пліва, плівка. *Девственная* **-ва** – дівинна (дівоча) пліва, болона, перетинка.
Плевать, плюнуть – плювати, плюнути.
Плевок – плювок.
Племенной – племінний. **-ной** *бык* – бугай. **-ной** *жеребец* – стадник. **-ной** *скот* – племінна худоба.
Племя – пле[і]м'я, племено, рід (*р.* роду), покоління, кодло, завод.
Племянник – племі[е]нник, небі[о]ж (братів, сестрин син), *специальнее*: (братів син) синовець, братанич; (сестрин син) сестрич, сестринець, сестринок.
Племянница – (братова, сестрина дочка) племі[е]нниця, небога; (братова дочка) синовиця, братаничка, (сестрина дочка) сестриниця, сестрична (ЛР, 44).
Плен – полон (АЮЗР, 8, V, 138) (*р.* полону), неволя (ЛР, 44, 2). *Брать в* **п.** – у полон (у неволю) брати, полонити. *Взять в* **п.** – в полон зайняти, в полон узяти, заполонити.
Пленительность – принадність, знадливість.
Пленительный – принадний, знадливий, звабливий, чарівливий, чарівний. **-но** – принадно, знадливо, чарівливо.
Пленка – пліва, шкурка, кожушок.
Пленник, пленный – бранець, невільник (ЛР. 44), полоненик, полонений.
Пленница – бранка, полонянка.
Пленять, пленить – вабити, звабити, знаджувати, знадити, чарувати, причарувати, з(а) чарувати; заполонити.
Плесень – цвіль (-ли).
Плесневеть – цвісти, зацвітати, зацвісти, цвіллю (мохом) братися, взятися, цвіллю обростати (обрости).
Плесть – плести, заплести. **-ный** – плетений.
Плетение – плетіння, плетиво.
Плетень – пліт (*р.* плоту), тин, ліса, (на річці) їз. *Ставить* **-ень** – тин ставити коло чого, тинити що, лісу городити.
Плетнёвый – тиновий, з ліси.
Плеть – батіг (-ога), пуга, канчук, нагай.
Плечевой – плечовий, плічний, раменний. **-вая** *кость* – плічна (раменна) кістка, цівка.
Плечистый – плечастий, плечистий.
Плечо – плече (*р. мн.* пліч), рамено.
Плешивый – лисий.
Плешь – лисина.
Пловучий – пливний, плавучий. **-чий** *мост* – пливний міст.
Плод – плід (*р.* плоду); овоч; дитина; здобуток, користь, наслідок. *Изгнать (вытравить) плод* – зігнати (витруїти) плід, скинути собі дитину. *Изгнание* **-да** – зігнання (знищення, витруїння) плоду, зародку. *Огородные* **-ды** – городина. *Садовые* **-ды** – садовина.
Плодить – плодити, наплодити; розводити, розвести. **-ся** – плодитися, водитися, множитися. *Плодовитость* – плідність, плодючість, урожайність.
Плодовитый – плідний, плодовитий, плодючий, родючий, урожайний (земля); сім'янистий.
Плодовый – плодовий, овочевий.
Плодоизгнание – зігнання плоду.
Плодоносный – плодоносний, плодючий, родючий, врожайний.
Плодопеременный, плодосменный – плодозмінний.
Плодородие – урожайність, родючість, плодючість.
Плодородный – урожайний, родючий, плодючий.
Плодосмен – плодозміна.
Плодотворный – плодотворчий, живодатний; добрий, гарний.
Пломба – пломба. *Накладывать* **-бу** – пломбувати, запломбувати, накладати (накласти) пломбу.
Пломбировать – пломбувати, запломбувати (вагон).
Плоский – плиский, плисковатий, плескатий, рівний.
Плоскогорье – плоскорівня; (*склон*) узгір'я.
Плоскозубцы – обценьки, щипці-плискозубці.
Плоскость – площина.

Плот – пліт, *мн.* плоти, порон (-на)*.* **-от** *из сплавного леса* – сплав.
Плотина – гребля (АЮЗР, 6, I, 337), гать (*р.* гати), гатка, загата.
Плотнеть – (про річ) щільнішати, тужавіти, міцнішати, (про людину) гладшати, огряднішати.
Плотник – тесля, тесляр (-ра).
Плотничать – теслювати, теслярувати.
Плотничество – теслярство.
Плотничий – теслярський, тесельський*.* **-чий** *инструмент* – теслярський струмент.
Плотность – щільність, густість (людности), гущина; дебелість; (у людини) телесуватість, тілистість, огрядність, опасистість, масивність.
Плотный – щільний, суцільний; густий; дебелий; (про людину) опасистий, телесуватий, тілистий, огрядний, гладкий.
Плотский – тілесний.
Плоть – тіло, плоть. *Крайняя* **-оть** – крайня плоть, залуп(к)а, нашкірок (-рку).
Плохо – недобре, погано, зле, кепсько, негарно, негаразд, не до ладу, не до діла.
Плоховатый, -то – поганенький, -ко, лихенький, -ко, благенький, -ко; аби-який, аби-як. **-тая***, некрепкая рубашка* – благенька сорочка.
Плохой – недобрий, поганий, кепський, лихий, негарний, мізерний*.* **-хо** *дело* – кепська справа*.* **-хая** *земля* – недобра земля, лихий ґрунт (АЮЗР, 6, I, 56).
Площадка – майданчик (для дитячих забав); (*в вагоне*) площадка, ґаночок.
Площадной – майдановий; базарний, базарній, неподобний. *Ругать* **-ными** *словами* – лаяти(ся) як на базарі, як перекупка на базарі, лаяти(ся) неподобними, базарними словами (лайками).
Площадь – майдан, плац, (*стар.*) плец (ЛР, 44), *геом.* площа. *Торговая* **-адь** – торг, торговиця, базар, (*преим. конный*) майдан.
Плуг – плуг.
Плут – крутій (-ія); шахрай (-ая), махляр (-ра), хитруга, плутяга.
Плутать – блукати, блудити, плутати(ся), (*тащиться*) плентатися.
Плутоватый, плутовской – крутійкуватий, шахрайський, махлярський, хитруватий.
Плутовать – крутити, шахрувати, махлювати, махлярити.
Плутовство, плутни – крутійство, шахрайство, махлярство.
Плыть – плис[в]ти, (*на спине*) пливти горілиць, горічерева. *Плыть по течению* – пливти за водою, на низ. *Плыть против течения* – пливти угору, проти води.
Плюгавый – миршавий, поганкуватий.
Плясать – танцювати, (*ирон.*) гопцювати.
Пляска – танець, *мн.* танці, (*хоровод*) танок.
По – (*употребляется очень несогласно с русским языком*) по (чім, кім), за чим, з чого, на що. *По делу пойти* – піти за ділом, піти в справі. *По этому делу* – в цій справі. *По глазам он похож на отца* – з очей (очима) він скидається на батька. *По закону* – по закону, по праву. *Плакать по ком* – плакати за ким. *Стрелять по ком* – стріляти на кого, до кого, стріляти кого. *По моему мнению* – на мою думку, як на мою думку. *По ненависти к нему* – з ненависти до нього. *Родственник по мужу* – родич через чоловіка. *По общему согласию* – за спільною згодою. *По ошибке* – помилкою, через помилку. *По совету кого* – за порадою чиєю. *По этой причине* – через це, з цієї причини.
Побасенка – байка, байочка, побрехенька.
Побег – утеча, втеча, утікання, втеки (-ків); (на дереві) пагонець, пагінок (-нка), парост, паросток, (на рослині) пасинок (-нка).
Победа – перемога, (*стар.*) побіда, звитязтво.
Победитель – переможець (-жця), переможник, переборець (-рця), (*стар.*) побідник, звитяжник, звитяжця.
Победный, победоносный – переможний, переможливий, (*стар.*) побідний, побіденний.
Побеждать, победить – перемагати, перемогти, побороти, (*стар.*) побіждати, побідити.
Побережье – надбережжя, прибережжя, побережжя, бережина.
Побираться – старцювати, просити милостини, жебра(чи)ти.
Поблажка – потурання, попуск. *Давать* **-ку** – потурати кому, попускати кому.
Побои – биття, збиття (АЮЗР, 6, I, 327), побій (-ою) (ЛР, 44), (*стар.*) бій (ЧСР; ЛР, 44; ЛЗ, VI), забій (ЛР, 44). *Умышленное нанесение* **-ев** – навмисне вчинення побою, навмисне побиття.
Побоище – побоїсько, побоїще, бій (*р.* бою), (*стар.*) побій. *Место* **-ща***, боя* – бойовище.
Побор – побір (*р.* побору), данина, здирство.

Побочный – побічний, придатковий; (*ребёнок*) позашлюбний*.* **-ные** *дети* – позашлюбні діти*.* **-ные** *обстоятельства* – побічні обставини. *Изъяснение договора на основании* **-ных** *обстоятельств* – тлумачення договору придатковими обставинами.
Побудительный – побудний, спонукливий*.* **-ные** *меры* – побудні (спонукливі) заходи.
Побуждать, побудить – побуджувати, побудити, спонукати, спонукати (до чого).
Побуждение – побудка, побуд, спонука, спонукання; (*влечение*) потяг. *По собственному* **-нию** – з власної волі.
Повадиться – занаджуватися, занадитися.
Повадка – звичка, нахил.
Повадливый, повадный – унадливий, унадний, спокусливий. *Чтобы не* **-но** *было* – щоб більше не було спокуси, щоб не важивсь більше, щоб не надило.
Повалка. *В* **-ку** – покотом.
Повальный – загальний, поголовний*.* **-ная** *болезнь* – пошесть, (лихе) повітря*.* **-ный** *обыск* – поголовний трус.
Поведать – оповідати, оповісти.
Поведение – поведінка, поводження. **-ние** *(неодобрительное)* – поведінка (не)похвальна, поводження (не)похвальне.
Поведёрно – відрами, на відро.
Повелевать, -леть – наказувати, наказати, звеліти, розказувати, розказати (ЛР, 44).
Повеление – наказ, загад, розказ.
Повелительный – наказовий, владний, імперативний. **-но** – владно, імперативно.
Повенчать, -ся – з[по]вінчати, -ся, перевінчати, -ся.
Поверенный – повірений (ЧСР), (*уполномоченный*) уповноважений.
Поверка – перевірка, перевір, перевіряння, повірка (КМ.) **-ка** *доказательств* – перевірка доказів.
Поверочный – перевірчий, перевір(оч)ний*.* **-ные** *действия* – перевірка. *Произвести* **-ные** *действия* – зробити перевірку, перевірити.
Поверстный – верствовий, від [з] верстви*.* **-ные** *деньги* – верствове*.* **-ный** *срок* – верствовий строк.
Поверх – зверху, на версі, по версі; над, понад.
Поверхностность – по(з)верхов(н)ість (думки).
Поверхностный – по(з)верхов(н)ий (погляд); (*геом.*) поверхневий. **-но** – по(з)верхов(н)о, по верхах (уважно не розглядаючи).
Поверхность – поверхня.
Поверять, поверить – перевіряти, перевірити, (*и доверять*) звіряти, звірити.
Повеса – паливода, гультяй, гульвіса.
Повесить – повісити, почепити*.* **-ить** *голову* – зажуритися, засумувати. **-сившийся** – вішальник.
Повесничать – гультяювати, пустувати, гульвіси справляти.
Повествование – оповідання, оповідь (-ди).
Повествовательный – оповідальний.
Повествовать – оповідати.
Повестка – повістка, об’явка (з пошти, з суду).
Повесть – повість (-вісти).
Поветрие – пошесть, (лихе) повітря.
Повешение – повішення.
Повивальная бабка – (с)повитуха; баба-бранка.
Повидимому – як бачиться, живовидячки, здається, мабуть, либонь, видно, на око.
Повиниться – признатися (до вини), повинитися.
Повинная – признання до вини. *Принести* **-ную** – признатися до чого, повинитися.
Повинность – повинність (КМ), відбуток (КМ). *Дорожная* **-ность** – шарварок, шляхова повинність, шляховий відбуток. *Натуральная* **-ность** – відбуток, натуральний відбуток (КМ). *Отправлять* **-ность** – відбутки (повинність) відбувати. *Сдельная* **-ность** – робочий одбуток (КМ), одбуток роботою (КМ). **-ность** *трудовая* – повинність трудова.
Повинный – повинний (сказ. повинен), винуватий, винний (сказ. винен), той, що визнає свою вину*.* **-ную** *голову меч не сечёт* – покірливу голову й меч не січе.
Повиноваться – слухатися, послухатися, коритися, по[с]корятися, покоритися, скоритися.
Повиновение – послух, слухняність, покара, (*стар.*) послушенство.
Повитуха – повитуха, сповитуха, баба-бранка.
Повлечь – (*вызвать*) потягти, викликати, спричинити, (*повлечь за собою*) спричинити що,

спричинитися до чого, потягти за собою, (*потащить*) поволокти.

Повод – привід (-воду), повід (-воду), причина (ЛР, 44), (*стар.*) завід (СФА, VI, 79); (*предлог*) приключка, причіпка. *Без всякого* **-да** – без ніякого (жадного) приводу, без жадної причини, (*стар.*) без дання причини (ЛЗ, IX). *Искать* **-да** – шукати приводу, приключки, причіпки. *По какому* **-ду** – з якого приводу, з якої речи.

Повозка – повіз (-возу), пово[і]зка, віз, возок, біда, (велика татарська) гарба, (*таратайка*) тарадайка, чортопхайка, торохтілка.

Поворачивать, поворотить – повертати, повернути.

Поворот – поворі[о]т, вороття, повертання, повернення, поворотка, закрут; заворот. **-от** *общественного мнения* – зміна громадської думки. **-от** *решения* – повернення вироку.

Поворотливый – повороткий, поворотний, верткий, моторний, меткий.

Повреждать, повредить – псувати, по[зі]псувати що, шкодити, зашкодити, (з)чинити шкоду чому; пошкодити, ушкодити що, бути на заваді, завадити кому. **-дать** *внутренности* – надвередити середину, нутро. **-дить** *здоровью* – завадити (зашкодити) здоров'ю, (*сильно*) вийняти з кого здоров'я. **-ать** *корабль* – ушкодити корабель. **-дать** *руку* – скалічити, покалічити руку.

Повреждение – шкода, по[у]шкодження, надвередження, зіпсування, зіпсуття. **-ние** *груза* – пошкодження вантажу (клади). **-ние** *в здоровьи* – по[у]шкодження здоров'ю, на здоров'ї. **-ния** *на теле* – ушкодження на тілі, знаки на тілі (АЮЗР, 6, I, 65).

Повременить – по[за]ждати, по[за]чекати, потривати, перечасувати.

Повременный – періодичний, почасовий. **-ное** *издание* – часопис (-су). **-ный** *сборник* – періодичний збірник.

Повседневный – повсякденний, щоденний. **-ные** *нужды* – щоденні, повсякденні, поточні потреби.

Повсеместный – повсюдний, усюдний. **-но** – повсюди, всюди, по всіх усюдах, скрізь.

Повстречаться – здибатися, зустрітися (з ким).

Повторение – повторювання, повторення, поновлення. **-ние** *преступления* – повторювання (повторення) злочину, рецидив.

Повторительный, повторный – повторний, другоразовий, кількаразовий, (*стар.*) кількакротний; поновний. **-ный** *(вторичный) иск* – повторний (поновний) позов (ЧСР).

Повторять, -рить – повторювати, повторяти, повторити, удруге казати, удруге робити, поновляти, поновити. **-рить** *приказание* – сказати вдруге, повторити (поновити) наказ.

Повторяемость, повторность – повторність. **-ность** *действий* – повторність учинків.

Повышать – підвищувати, підвищити (ціну), піднімати (підіймати), підняти, підносити, піднести.

Повышение – підвищення, підняття, піднесення (настрою). *Играть на* **-ние** – грати на підвищення. **-ние** *по службе* – підвищення на посаді. *Искусственное* **-ние** *цен на товары путём сговора или стачки торговцев между собою или путём невыпуска товаров на рынок* – навмисне підвищення ціни на крам за змовою торговців або через невипуск товарів на ринок.

Повязка – пов'язка.

Погасать, погаснуть – (про світло) гаснути, погаснути, тухнути, потухнути; (утихнуть) ущухнути, вгамуватися.

Погашать, погасить – гасити, загасити, тушити, затушити, потушити; платити, заплатити, виплачувати, виплатити (борг, то-що); ліквідувати, зліквідувати (зобов'язання); касувати, скасувати (право). **-ся** *давностью* – покриватися давністю, задавнюватися.

Погашение – гасіння (вогню); сплата, повернення, повертання (боргів, то-що), зліквідування, покриття (давністю), (*стар.*) уморення.

Погибать, погибнуть – гинути (загибати), погинути, загинути, пропадати, пропасти.

Погибель – загибель, загин, погибель, згуба.

Погибельный – погибельний, погубний, згубний.

Поглощать, поглотить – зажирати, зажерти, глитати, (по)глинути, ковтати, ковтнути, вбирати, вбрати, увібрати; покривати, покрити. *Менее тяжкое наказание* **-ется** *более тяжким* – більшою карою меншу кару покривається.

Поглощение – зажирання, вбирання, покривання, покриття.

Поговорка – прислів'я, приказка.

Погода – погода, година. *Дурная* **-да** – негода. *Хорошая* **-да** – добра, хороша погода (або просто – погода), година. *В хорошую* **-ду** – за (доброї) години.

Погодный – щорічний, за рік, рікрічний. **-ная** *книга* (*опекуна*) – щорічна книга (опікунова).

Поголовный – поголовний. **-ная** *подать* – поголовний податок, поголовне. **-ный** *обыск* –

поголовний трус. **-ный** *раздел наследства* – поголовний поділ спадщини. **-но** – поголовно, геть до одного, усі до одного.
Погонный – повздовжній, подовжній.
Погонщик – погонич, погонець (-нця).
Погоня – погоня, гонитва. *В* **-ню** – на(в)здогін, вдогін, у погоню.
Погонять, погнать – поганяти, погнати.
Погорелец – погорілий, погорілець.
Погореть – погоріти, згоріти.
Погорячиться – погарячитися, трохи запалитися.
Погост – цвинтар (-ря) (місце коло церкви); (*кладбище*) кладовище, кладвище, кладбище, кладовисько.
Пограничный – пограничний, пригарничний, узграничний, порубіжний. **-ный** *житель* – узграничник. **-ный** *сторож* – побережник. **-ный** *камень* – межовий камінь. **-ная** *область* – узграниччя. **-ная** *полоса* – пограниччя, пригранниччя.
Пограничье – пограниччя, пригранниччя, узграниччя.
Погреб – льох, погріб (-греба), (для бджіл) темник, (кам'яний) склеп. *Ренсковый* **-реб** – пивниця, ренськова пивниця.
Погребальный – погребовий, погребний, похоронний (каса, бюро).
Погребать, -ресть – ховати, поховати, заховати, хоронити, похоронити.
Погребение – похорон (-ну), поховання, погреб, (*р.* погребу). *Пособие на* **-ние** – запомога на похорон, на поховання.
Погребок – пивниця, пивничка.
Погрешать (*ошибаться*) – помилятися, помилитися, хибити, схибити, замиляти (-ся), замилити (-ся), омилитися.
Погрешность – огріх, помилка, похибка.
Погром – погром, знищення, (з)руйнування, сплюндрування. *Принимать участие в* **-мах** – брати участь у погромах, громити разом (з ким).
Погружать, погрузить – занурятм, занурювати, занурити, впускати, впустити в воду; (*кладь*) накладати, накласти, навантажувати, навантажити. **-жаться, -зиться** – затоплятися, затопитися, потоплятися, потопитися, заринати, заринути, поринати, поринути. **-зиться** *в книжки* – закопатися в книжках.
Погрузка – накладання, навантаження.
Погрязать, погрязнуть – грузнути, загрузнути, тонути, затонути (в злочинах).
Погубить – погубити (от губити), занапастити, (от занапащати), з світу звести (зводити), смерть заподіяти (заподіювати), стратити (страчувати).
Под – під, попід. *Под гору ехать* – їхати з гори. *Под вечер* – надвечір. *Под мышкою* – попід пахвою. *Под окнами* – попід вікнами. *Под пьяную руку* – на підпитку, по-п'яному, з п'яних очей. *Под рукою* – на похваті. *Под тем предлогом* – з тієї приключки, (по)даючи тую причину (АЮЗР, 6, I, 569). *Под утро* – перед світом, надсвіт, удосвіта.
Подавать, подать – подавати, подати. **-вать** *жалобу* – подавати (заносити) скаргу (жалобу). -вать в суд (на кого) – (за)позивати, запізвати (кого).
Подавиться – вдавитися чим (напр. кісткою).
Подавление – придушення, приборкання, припинення (повстання).
Подавлять, подавить – давити, придавити, душити, придушити, пригнічувати, пригнітити, утискати, утиснути, глушити, приглушити, тлумити, притлумити, гнітити, пригнітити. **-вить** *бунт* – приглушити, приборкати, притлумити бунт, ворохобню.
Подавно – поготів (*ставится сзади*); а що вже. *А* **-но** *нам!* – а нам і поготів, а що вже нам! *Подарок* – дарунок, подарунок; гостинець. *Взаимный* **-рок** – віддарок, віддара; (*подаренная вещь*) подарована річ, дароване, даровщина; (*дарованное имущество*) даровизна (ЛР, 44).
Подание – милостина.
Податель – подавець (АЮЗР, 6, I, 562), податель.
Подательница – подавиця, подателька.
Податливость – податливість, згідливість, уступливість, піддатливість (-вости).
Податливый – податливий, згідливий, уступливий, піддатливий.
Податной – податковий. **-ная** *книга* – податкова книга.
Подать – податок (-тку) (КМ), подать. *Обложить* **-ями** – оподаткувати. *Поземельная* **-ать** – поземельний податок, поземельне.
Подача – подавання, подання, подача.
Подачка – дачка, даток.

Подбадривать, -бодрить – підбадьорювати, підбадьорити, додавати (додати) духу.
Подбивать, подбить – підбивати, підбити, підшивати, підшити (стелю); (*подстрекать*) намовляти, намовити, підмовляти, підмовити, пхати, попхнути, підущувати, підустити, настренчувати, настренчити, призводити, призвести до чого.
Подбирать, подобрать – підбирати, підібрати, назбирувати, назбирати, добирати, до[і]брати. **-ать** *ключ* – добирати, до[і]брати ключа. **-брать** *подходящее выражение* – прибрати (дібрати) відповідного (підхожого) виразу.
Подбор – підбирання, добір (-ору). *На* **-бор** – добірний, найкращого сорту (розбору).
Подбородок – підборіддя, борода.
Подборщик – добірник, добирач, підбирач.
Подбрасывать, подбросить – підкидати, підкинути. **-ные** *вещи* – підкинеш речі. **-ный** *ребёнок* – підкинута дитина, підкидок, підкидько.
Подвал – підвал, сутерени.
Подвальный – підвальний, сутереновий, сутеренний. **-ное** *помещение* – підвальне приміщення, сутерени.
Подведомственность – підлеглість, підвладність, підвідомчість.
Подведомственный – підлеглий, підвладний (КМ), за[на]лежний, підвідомчий, підсудний. *Дело* **-но** *…скому суду* – справа підлегла …ському судові.
Подвергать, подвергнуть – виставляти, виставити (під що), на що (напр. під небезпеку = *опасность*), наражати, наразити (на що). **-ся** – підлягати, підлягти (чому), підпадати, підпасти (чому, під що), напр. переслідуванням. **-нуть** *допросу* – узяти кого на допит. **-нуть** *испытанию* – піддати когось іспитові, взяти кого на іспит, на спробу. **-аться** *испытанию* – складати іспит. **-ать, -нуть** *истязанию* – вчинити муки кому, (з)мучити кого (АЮЗР, 6, І, 65). **-ать** *мучению (пытке)* – взяти на муки кого, катувати. **-нуть** *наказанию* – покарати, скарати. **-нуть** *осуждению* – взяти (поставити) на обговорення. **-ать, -нуть** *опасности* – піддавати (піддати) небезпеці, наражати, наразити на небезпеку, виставляти під небезпеку. **-аться** *опасности* – наражатися (наразитися) на небезпеку, підпадати (підпасти) небезпеці. **-ать** *ответственности* – притягати до відповідальности. **-ать** *предварительному заключению* – ув’язнити до суду, піддати досудовому ув’язненню. **-нуть** *приводу* – припроваджувати, припровадити. *Решение* **-нуть** *предварительному исполнению* – вирок повернути до запобіжного (попередливого) виконання. **-ать** *сомнению* – взяти під сумнів, за непевне. **-нуть** *суду* – віддати до суду. **-нуть** *телесному наказанию* – покарати на тілі, (*стар.*) під києве карання дати (ЛР, 44). **-ать** *штрафу* – (о)штрафувати.
Подвиг – подвиг, лицарство, (видатний) вчинок.
Подвижность – рухливість, моторність, порушність (-ости).
Подвижной – рухливий, моторний, порушний, рухомий, переносний, похідний. **-ной** *состав* – рухомий склад, вагони.
Подвластность – підвладність, підлеглість.
Подвластный – підвладний, підлеглий, підданий.
Подвода – підвода, хура, фура.
Подводить, подвесть – підводити, підвести, приводити, привести. **-ть** *итог* – підбивати підсумок, підсумовувати, підсумувати, підсумок (з)робити.
Подводный – 1) (по)підводний, 2) підводовий, підводою, з підводи. **-ная** *повинность* – одбутки підводою. **-ная** *лодка* – попідводний (човен).
Подводчик – підвода (*м. р.*), підво[і]дчик, хурщик.
Подвоз – довіз, привіз, завіз (-озу).
Подвозить, подвезти – довозити, довезти, підвозити, підвезти, при[за]возити, при[за]везти.
Подворный – подвірний (КМ). **-ная** *перепись* – подвірний перепис.
Подворотня – підворіття, підворітниця.
Подворье – подвір’я, дворище, заїзд.
Подвох – підступ, підкіп (-опа), копання. *Делать* **-вох** – копати на кого.
Подвыпить – підпити. *Подвыпивший* – підпилий (ЛР,44), п’януватий, на підпитку.
Подглядывать, подглядеть – підглядати (підгляджувати), підгля[е]діти, підзирати, підзорити, піддивлятися, піддивитися.
Подговаривание – підмовляння, підмова.
Подговаривать, подговорить – підмовляти, підмовити, намовляти, намовити (ЛР, 44), направляти, направити (СФА, VI, 1). *Его* **-рили** – він дався на підмову, його підмовлено, його підмовили.

Подговор – підмова, намова (ЛР, 44).
Подговорщик – підмовник, намовник.
Подготовительный – підготовчий. **-ные** *работы, меры* – підготовча робота, підготовчі заходи.
Подготовка – підготування [Листовне, письмовне підготування], підготова, підготівля.
Поддабриваться – піддобрюватися, піддобритися, придобрюватися, придобритися до кого.
Поддавать, -ся, поддать, -ся – піддавати, -ся, піддати, -ся. **-ся** *искушению* – піддатися спокусі, спокуситися.
Поддакивать, поддакнуть – підтакувати, підтакнути, притакувати, притакнути.
Подданный – підданий (КМ), підданець (-нця). *Подданство* – підданство.
Поддевать, поддеть – піддягати, піддягнути (одежу); підчеплювати, підчепити, піддурювати, піддурити (людину).
Подделка – підроблення, фальшування. **-ка** *денег, денежных знаков* – фальшування грошей, грошових зваків. **-ка** *документов* – підроблювання (підроблення) документів.
Подделыватель – підроблювач, підробник, фальші[о]вник.
Подделывать, подделать – підроблювати (підробляти), підробити, фальшувати, зфальшувати. **-ся** *к кому* – підроблюватися, підробитися, підсипатися, підсипатися до кого. **-ный** *документ* – підроблений документ. **-ная** *подпись* – підроблений підпис.
Поддельный – підроблений, фальшований, фальшивий.
Поддерживать, поддержать – піддержувати, піддержати (зносини), підтримувати, підтримати кого, що, підпирати, підперти, допомагати, допомогти (кому), запомагати, запомогти (кого), заратувати (кого чим). **-вать** *обвинение* – підтримувати обвинувачення, стояти на обвинуваченні.
Поддержка – підмога, підпомога, за[до]помога; опора, підпора.
Подействовать – подіяти, вплинути; мати силу, вплив. *На него ничто не* **-вует** – нічим на його не вплинути, ніщо над ним не має сили.
Подённый – поденний, денний (платня). **-ная** *работа* – поденщина, поденна робота. **-ный** *рабочий* – поденщик, поденний робітник. **-но** – поденно.
Подёнщик, -щица – поденщик, -шиця.
Подёнщина – поденщина.
Подержание – держання (тимчасове), уживання, ужиток (протягом якогось часу). *Дать, взять на* **-ние** – дати, взяти на деякий час. *Плата за* **-ние** – плата за вживання, за держання.
Подержанный – (про книжку, то-що) уживаний, притертий (СФА, VI, 129); (про одежу) ношений.
Поджигатель – палій (-ія) (СФА, VI, 1), підпаляч, запаляч (СФА, VI, Ш); полум’яр (-ра).
Поджигательница – палійка, підпальниця.
Поджигательство – підпал, підпалювання.
Поджигать, поджечь – підпалювати, підпалити.
Поджог – підпал, піджога, (*стар.*) пожога (ЧСР; СФА, VI, 1).
Подзадаривать, подзадорить – піддрочувати, піддрочити, (*подстрекать*) під’юджувати, під’юдити.
Подзащитный – боронений; той, кого боронять; підоборонний.
Подземелье – підземелля, сутерени.
Подземный – підземний, попідземний, підземельний. **-ная** *работа* – підземна робота. **-ный** *ход* – тайник, попідземний хід.
Подзорный – підзорний (труба).
Подзывать, подозвать – кликати, покликати, прикликти, приклкати, підкликти, підклкати.
Подкалыватель – підколювач, колій (-лія).
Подкалывать, подколоть – підколювати, підколоти.
Подкапывать, подкопать – підкопувати, підкопати, підривати, підрити що. **-ся** – підкопуватися, підкопатися (під кого-небудь), копатися на кого, робити підступи кому.
Подкарауливать, подкараулить – підстерегати, підстерегти (кого), чигати (на кого); пантрувати, припантрувати (кого, на кого).
Подкидыш – підкидень, підкидько, підкид(ь)ок, підкидище.
Подкинутие (*ребёнка*) – підкинення (дитини).
Подкожный – зашкурний, підшкурний.
Подкоп – підкіп (-копу); підхід (-ходу), підступ. *Бегство арестованного посредством* **-па** – в’язнева втеча через підкіп (підкопання).

Подкрадываться – закрадатися, закрастися, підкрадатися, підкрастися.
Подкрашивать – закрашувати, закрасити, підкрашувати, підкрасити, підмальовувати, підмалювати.
Подкрепление – підмога, підпомога, підсилення, піджива.
Подкреплять, подкрепить – підкріпляти, підкріпити, зміцняти, зміцнити, (*стар.*) умоцняти, умоцнити (ТОК, III, 41), підсилювати, підсилити (АЮЗР, 8, V, 99), підживляти, підживити, підпирати, підперти (ЧСР, ЮГ, т. I, 47) (свою думку доказами, документами). **-ить** *больного лекарством* – підсилити (підснажити) х(в)орого ліками.
Подкуп – підкуп, підкупство. **-уп** *должностных лиц для достижения какой-либо противузаконной цели* – підкуп урядових осіб, щоб протизаконної якоїсь мети досягти.
Подкупа[и]ть – підплачувати, підплатити, закупляти, закупити, підкупляти, підкупити.
Подкупной – підкупний, підплатний, підплачений (агент).
Подлежать – підлягати, підлягти, підлеглим бути кому (ЛР, 44), підпадати, підпасти (кому, чому), належати, тичитися (до чого). **-ать** *наказанию* – підлягати карі, (*стар.*) вині (СФА, VI, 159). *За это преступление он* **-ит** *тяжкому наказанию* – він за цей злочин підпадає тяжкій карі. *Это дело* **-ит** *рассмотрению судебных, а не административных учреждений* – ця справа належить до суду (до розгляду судового), а не до адміністративних установ. *Это* **-ит** *сомнению* – ця річ непевна, викликає сумніви. **-щий** – належний, властивий (кому, чому), підлеглий, що підлягає, дотичний. **-щая** *власть* – належна влада. **-щий** *исполнению* – належний до виконання, що мусить бути виконаний.
Подлец – підлотник, поганець, падлюка.
Подлинник – первотвір (-вору), первопис, оригінал. *Печатный* **-ник** – перводрук. *Рукописный* **-ник** – первопис. *Справиться с* **-ком** – порівняти з первотвором, з оригіналом.
Подлинность – справжність, правдивість, автентичність.
Подлинный – справжній, правдивий, автентичний, дійсний (документ). **-ное** *произведение* – справжнє писання, первотвір, оригінал. **-ное** *производство* – сама справа. *Затребовать* **-ное** *производство по делу* – вимогти саму справу. *С* **-ным** *верно* – з оригіналом згідно. **-но** – справді, в самій речі, саме так.
Подличать – падлючити, припідлюватися (до кого).
Подлог – фальшування, фальш (*м. р.*) (КМ), підлог. *Доказательство* **-га** – доведення зфальшування. *Исследование актов при* **-ге** – дослідження (дослід) зфальшованих актів. *Разрешение спора о* **-ге** – розвязання питання про фальшування, про підлог. *Последствия разрешения спора о* **-ге** *документа* – наслідки від розвязання питання про фальшування документу. *Учинение –га в документах (при займе, залоге чека, духовном завещании)* – зфальшування документів (при позичці, заставі чека, духівниці).
Подложность – фальшивість, фальшованість, підложність.
Подложный – фальшивий, фальшований (КМ), підложний, підроблений. *Пересмотр судебного решения о присуждении чего-либо по* **-ному** *акту* – перегляд судового вироку, що на підставі фальшованого акту ним щось присуджено.
Подлость – підлота, падлюцтво, підлість, мерзеність, погань (-ни).
Подлый, -о – підлотний, -но, підлий, -ло, подлячий, -е, падлюцький, по-падлюцьки, падлючний.
Подманивать, подманить – підманювати, підманити, піддурювати, піддурити.
Подмастерье – підмайстер (-тра).
Подмен – підміна, підстава. *Похищение, сокрытие или* **-мен** *чужого ребенка с корыстной целью* – крадіж, затаїння або підміна чужої дитини, щоб з того зиск собі мати.
Подмена – підміна.
Подменивать, подменить – підмінювати, підмінити.
Подмесь – домішка, примішка.
Подмётный – підкидний. **-ные** *письма* – підкидні листи.
Подмечать, подметить – під[по]мічати, під[по]мітити, постерегати, постерегти.
Подмешивать, подмешать – домішувати, домішати, підмішувати, підмішати, примушувати, примішати, додавати, додати.
Подмога – підмога, підпомога.
Подмостки – риштовання, примостки.
Подмочка – підмочення; підмочка. **-ка** *груза* – підмочка (підмочення) клади.
Поднадзорный – піддоглядний, піднадзорний.
Поднаём – суборенда, піднайми; піднаймання. **-ём** *недвижимого имущества без согласия наймодавца* – суборенда нерухомого майна без згоди винаймача.

Подназначать (*наследника*) – призначати (підспадкоємця).
Подназначение (*наследника*) – призначення (підспадкоємця) (субституція).
Поднаследник – підспадкоємець (субститут), призначений спадкоємець (на випадок, коли не прийме спадку призначений в духівниці спадкоємець, або помре, не прийнявши його).
Подначальный – підвладний, підлежний, підлеглий, підначальний.
Подневольный – підневільний, поневільний, приневільний.
Поднимать, поднять – підіймати, підняти, підводити, підвести, зводити, звести (з місця); підносити, піднести (питання), здіймати, зняти (питання), порушати, порушити (питання). **-нять** *больного на ноги* – виходити, одволати хорого. **-мать** *крик* – зчинити крик, галас, ґвалт. **-мать**, **-нять** *оружие* – стати до зброї, взятися за зброю. **-нять** *на себя руки* – руки на себе накласти, самому собі смерть заподіяти. **-мать** *на смех* – на глум брати, на глум узяти кого, глузувати з кого. **-нять** *ссору* – зчинити сварку, збити бучу, колотнечу. **-нять** *цену* – збільшити ціну, підвищити ціну, підняти ціну. **-маться, -няться** – зводитися, звестися (ЛР, 44), йти вгору (про ціну). **-маться**, **-няться** *в защиту* – ставати, стати на оборону (кому), в обороні кого.
Подноготная – (те, що під нігтем), підоплічка. *Знать всю* **-ную** – знати всі таємниці, всеньку підоплічку.
Подножие – підніжок (-жка), підніжжя (гори), підгір'я.
Подножный – підніжний. **-ный** *корм* – зелена паша.
Поднятие – піднімання, піднесення, підвищення (цін).
Подобает – годиться, належить, слід, личить, подоба. *Не* **-ет** – не подоба, не годиться, не личить, не випадає.
Подобие – подоба, подобина, (*стар.*) парсуна; взір (*р.* взору), кшталт, штиб. *На* **-бие** – на взір, наче.
Подобный – подібний (до чого), схожий (з чим), похожий (на що). *И тому* **-ное** – і таке инше. **-но** – як, так як, мов, наче, неначе, так само, подібно до.
Подобострастие – підлесливість, (невільницька) побожність.
Подобострастный – підлесливий, підлеслий, (невільниче) побожний. **-но** – підлесливо, побожно.
Подогревать, подогреть – зогрівати, зогріти, нагрівати, нагріти, роздмухувати, роздмухати. **-ать** *злобу* – роздмухувати злобу, (*стар.*) взгнітити злість (ЛР, 44).
Подозревать – мати призру, підозру, підзор (на кого), підозрити кого. **-емый** – підозрюваний.
Подозрение – підозріння, підозра, призра, підзор, підзір (-зору) (СФА, VI, 269). *Взводить* **-ние** – складати підозріння, підозру, призру (на кого). *Навлекать* **-ние** – накликати на себе підозріння, підозру. *На него пало* **-ние** – на нього впало підозріння, впала призра. *Оставить кого в* **-нии** – зоставити (залишити) кого під підозрінням, в непевності (КМ). *По* **-нию** – маючи призру (на кого). *Отклонять от себя* **-ние** – відводити від себе підозріння, підозру.
Подозрительность (*сомнительность*) – підозрілість, (*недоверчивость*) підзорливість, підозріливість, неймовірність.
Подозрительный – підозрілий, підозре[і]нний, непевний; підзорливий, підозріливий, підзорний, неймовірний (КМ). **-ное** *лицо* – непевна людина (КМ), підозріла особа. -но (смотреть) – підзорливо, підозріливо, підзорно, запозирливо (дивитися).
Подольщаться, подольститься – підлещуватися, підлеститися, влещатися, влеститися.
Подонки – поденки, поскрібки, недопитки, гуща. **-ки** *общества* – покидьки громадські, потолоч (-чи).
Подопечный – що під опікою, заопікований; опіканець; опіканка.
Подоплека – підоплічка, підшивка.
Подорожная – подорожня (-ньої).
Подоспевать – наспівати, наспіти (куди, на що), приспівати, приспіти, надходити, надійти, нахоплюватися, нахопитися, нагоджуватися, нагодитися (на що).
Подотдел – підвідділ (-лу).
Подотчётный – підзвідомний, підзвітовий. **-ные** *суммы* – підзвідомні, підзвітові (гроші, суми).
Подоходный – відприбутковий (податок), від (з) прибутку.
Подошва – підошва; (*горы*) підніжжя (гори), спід (низ) гори, підгір'я.
Подпадать, подпасть – підпадати, підпасти. **-ать** *влиянию кого-нибудь* – підпадати (піддаватися, підлягати) чийомусь впливові.
Подпаивать, подпоить – підпоювати, підпоїти.

Подписание – підпис, підписування, підписання.
Подписатель – підписник, підписувач (на документі).
Подписка – підпис, підписка; передплата (на часопис). *Обязать кого* **-кою** *о невыезде* – взяти від кого підпис (підписку) про невиїзд. *Обязаться* **-кою** – зобов’язатися підписом, підписатися (на що).
Подписной – підписний (лист); передплатний. **-ные** *деньги* – передплатні гроші, передплата. **-ная** *цена* – передплата, передплатна ціна.
Подписчик – передплатник (на часопис).
Подписывать, подписать – підписувати, підписати, (*о мног.*) попідписувати. **-ать** *собственноручно* – своєю рукою підписати, рукою власною (власним підписом) підписати. **-ся** – підписуватися, підписатися (під чим, на що), записатися; передплачувати, передплатити (газету). **-ся** *на заём* – записатися на позичку.
Подпись – підпис (-су), рука. *Бланковая* **-пись** – бланковий підпис. *Дать свою* **-пись** – підписатися, підписати свою руку, дати свій підпис. **-пись** *за неграмотного* – підпис за неписьменного, підпис за неграмотного. *Засвидетельствовать* **-пись** – засвідчити руку, засвідчити підпис. *Подделать* **-пись** – підписатися під чужу руку, підписати чиюсь руку, підвести чиюсь руку, підробити підпис. *Собственноручная* **-пись** – власноручний підпис, рука власна.
Подполье – підземелля, підпілля, криївка. *Уйти в* **-полье** – піти в підземелля, сховатися в підпілля (в криївці) од влади.
Подпольный – підземельний, підпільний, прихований. **-ный** *адвокат* – кутковий, покутний адвокат. [Працює по кутках, бо стати перед судом не має права, «аблакат»]. **-ная** *литература* – потайна (заборонена) література.
Подпора – підпора, поміч (-очи), допомога.
Подпочва – підґрунт, підґрунтя.
Подпочвенный – підґрунтовий, (по)зашкурний (вода).
Подражание – наслідування (кому кого), переймання (від кого).
Подражатель – наслідувач (кого, чий), переймач (від кого).
Подражать – (*кому или чему*) наслідувати (кого, що), йти слідом, йти вслід (кому, за ким), переймати (від кого).
Подразделение – (під)поділ, підрозділ.
Подразделять, -лить – поділяти, поділити, підподіляти, підподілити, підрозділяти, підрозділити. **-ся** – -ся.
Подразумевать – мати в думці. *Это само собою* **-ся** – це само собою розуміється.
Подрастать, подрасти – підростати, підрости, більшати, підбільшати.
Подробность – подробиця.
Подробный – (*обстоятельный*) докладний, (*мелочный*) почасточний (Неч.-Лев.), дрібний. **-ное** *рассмотрение* – докладний розгляд, почасточний (дрібний) розгляд. **-но** – докладно, дрібно, почасточно. **-но** *расспросить* – докладно розпитати.
Подросток – підліток; виросток (СФА, VI, 1).
Подруга – подруга, товаришка.
Подружиться – заприязнитися, за[с]приятелюватися (з ким), здружитися, подружитися, потоваришувати.
Подручный – підручний, помічник.
Подрыв – підрива; підкіп (-опу), підкопання, зрив, вибух, висад у повітря; шкода, збиток. **-рыв** *в торговле* – підрива (підкопання) в торгівлі.
Подрывать, подорвать – підкопувати, підкопати (авторитет); зривати, зірвати, підривати, підірвати; шкодити, пошкодити, ущербити. **-ать** *доверие* – підривати, підірвати (захитати) довіру, збавляти (збавити) віри (кого). **-ать** *доверие к себе в ком* – зневірятися, зневіритися (кому), захитати чию віру.
Подряд – підряд (-ду). *Договор* **-да** *и поставки* – договір (умова) про підряд та постачання. *Право вступать в договоры* **-да** *и поставки* – право складати умови про підряд та постачання. *Сдать работу с* **-да** – здати роботу з підряду, підрядити кого зробити роботу. *Порядок и условия сдачи* **-да** *и поставки органами государства* – порядок та умови, що їх повинні додержуватися органи державні, складаючи договір про підряд та постачання (*или* подачу).
Подрядный – підрядний, підрядчий. *Производить работу* **-ным** *способом* – робити роботу в підрядний (підрядчий) спосіб.
Подрядчик – підрядчик.
Подряжать, подрядить – підряджати, підрядити, поряджати, порядити, єднати, поєднати

(кого). **-ся** – підрядитися (зробити роботу), порадитися, згодитися.
Подскабливание, подскобление – підшкрібування, підшкрабання.
Подскабливать, подскоблить – підшкрібувати, підшкребти, підшкрабати що (в тексті писаної умови).
Подсказывать, подсказать – підказувати, підказати.
Подследственность – підслідність (-ности).
Подследственный – підслідний. **-ный** *арестант* – підслідний арештант.
Подслушивание – підслухування, підслух, підслухи (-ів).
Подслушиватель – підслухач, підслухувач.
Подслушивать, подслушать – підслухувати, підслухати; на підслухи ходити.
Подсматривание – підглядування, підглядини.
Подсматривать, подсмотреть – підглядати, підгля[е]діти, (*стар.*) визорити (СФА, VI, 133).
Подсмотрщик, -щица – підглядач, -ачка, шпиг, шпигун, шпигунка.
Подсобный – допоміч[ж]ний, (*редко*) підсобний. **-ная** *комната при магазине* – додаткова кімната при крамниці, ванькир. **-ный** *промысел* – допоміч[ж]ний промисел.
Подсовывать, подсунуть – підсувати (підсовувати), підсунути (документ, щоб підписати).
Подспорье – підмога, поміч (-очи), запомога.
Подставлять, подставить – підставляти, підставити.
Подставной – підставний, підставлений, несправжній. **-ное** *лицо* – підставлена людина; не тая людина, що повинна бути.
Подстерегать, подстеречь – підстерегати, підстерегти, ви[при]стерегати, ви[при] стерегти, *сов.* припа(н)трувати, призорити (кого).
Подстрекатель, -ница – підбивач, -чка, підмовник, -ниця, намовник, -ниця, направник, -ниця, підбурювач, -чка.
Подстрекательство – підбивання, підмова, намова (ЛР, 44), підущення (АЮЗР, 6, I, 544) (ЛР, 44), направа, побудка, підбурювання, під'юдження. *По* **-ству** – за намовою чиєю (ЛР, 44), за підбуренням од кого.
Подстрекать, подстрекнуть – підмовляти, підмовити, намовляти, намовити, направляти, направити, підбурювати, підбурити.
Подстреливать – підстре[і]лювати, підстре[і]лити.
Подступать, подступить – підступати, підступити, приступати, приступити, наближатися, наблизитися.
Подсудимый – підсудимий, підсудний.
Подсудность – підсудність (юрисдикція), судова підлеглість. **-ность** *обыкновенная* – підсудність звичайна.
Подсудный – підсудний, підлеглий (якому) судові. *Дело* **-но** *окружному суду* – справа підлягає (підсудна) окружному судові.
Подсчет – підрахунок, (*итог*) підсумок.
Подсылать, подослать – підсилати, підіслати.
Подтапливать, подтопить – підтоплювати, підтопити, затоплювати, затопити.
Подтасовка – підтасування, підібрання. **-ка** *доказательств* – підтасування (підібрання) доводів.
Подтасовывать, подтасовать – підтасовувати, підтасувати, підбирати, підібрати, добирати, добрати. **-ать** *факты* – підтасувати (підібрати) факти.
Подтвердительный – підтвердний, потвердний. **-ное** *письмо* – підтвердний (потвердний) лист.
Подтверждать, подтвердить – підтверджувати, підтвердити, стверджувати, (*стар.*) стверджати (ТОК, III, 86), ствердити (ЛР, 44), потверджувати, потвердити; повторювати, повторити. **-дить** *доказательством* – підперти доводом. *Слух этот не* **-ился** – ця чутка не ствердилася, не справдилася.
Подтверждение – підтвердження (ТОК, III, 43), ствердження, потвердження (ЛР, 44). *В* **-ние** – на по[під]твердження, на довід, стверджуючи. *В* **-ние** *этого он ссылается на имеющиеся в деле данные* – на довід цього він покликається на дані, що є в справі. *В* **-ние** *сделанного заказа* – стверджуючи замовлення.
Подтоп – підтоп (ЧСР). **-оп** *сенокоса или верхней мельницы посредством умышленного поднятия уровня воды в реке* – підтоп сінокосів або горішнього млина через навмисне підвищення рівня води в річці.
Подуститель – намовник, направник, під'юда, підбурювач.
Подучивать, подучить – підучувати, підучити, намовляти, намовити, направляти,

направити, підущувати, підустити, призводити, призвести (на що).
Подушный – подушний, з душі. **-ные** *деньги,* **-ное** – подушне.
Подущение – підущення, наущення, намова, направа.
Подходить, подойти – підходити, підійти; надаватися, надатися (на кого, на що). [Він не надається на свідка = *он не* **-дит** *в свидетели*]; надходити, надійти, наближатися, наблизитися; підступати, підступити. **-йти** *лаской, хитростью, обманом* – підлащитися, підлеститися, підлабузнитися, штукою зайти.
Подходящий – підхожий, слушний, відповідний. **-щий** *случай* – нагода.
Подчёркивание – підкреслювання, підкреслення.
Подчёркивать – підкреслювати, підкреслити.
Подчинение – (кого себе) підпорядкування, підбивання, підгортання, підвертання, підхиляння, (*чьё, кому*) підлягання, (*стар.*) послушенство, (АЮЗР, 6, I, 48).
Подчинённость – підлеглість, підвладність, залежність, підхилення.
Подчиненный – підлеглий кому, (СФА, VI, 50), залежний від кого; підручний, підвладний (КМ), підхильний, (*стар.*) прислухаючий (АЮЗР, 6, I, 372).
Подчинять, подчинить – (кому) підпорядковувати, підпорядкувати, підбивати, підбити, підгортати, підгорнути, підхиляти, підхилити. **-нять** *своей власти* – під себе підгортати, підвертати, підбивати, собі підхиляти. **-нять** *своему надзору* – брати (вдавати) під свій догляд; підхилити під свій догляд. **-ся** – підлягати, піддаватися (ЮГ, I, 47), підпадати (під кого), коритися комусь, підхилятися. **-ся** *действию закона* – підлягати чинності закону.
Подчистка – підчистка, підшкрабання. **-ка** *в завещании, торговых книгах* – підчистка (підшкрабання) в духівниці, в торговельних книгах.
Под’езд – під’їзд, ґанок, рундук. *Под’ездной* – під’їзний. **-ной** *путь* – під’їзна колія, під’їзна залізниця.
Под’езжать, под’ехать – під’їздити (під’їжджати), під’їхати.
Под’ём – підняття, піднесення (духу). **-ём** *нагору* – узвіз, вивіз (-озу).
Под’емный – підіймальний, під’ємний (машина). **-ные** *деньги* – гроші на переїзд.
Подымный – подимний, від диму. **-ная** *подать* – подимне.
Подыскивать, подыскать – підшукувати, підшукати, добирати, добрати (способу), пришукувати, пришукати. **-кать** *свидетелей* – знайти собі свідків, дібрати свідків, (*стар.*) способити свідків (ЛР, 44).
Поединок – поєдинок (-нку), (*турнир*) герць. *Вступать в* **-нок** – ставати до поєдинку, поєдинкуватися.
Поезд – поїзд. *Броневой* **-езд** – панцерний поїзд, панцерник.
Поездка – поїздка, їзда, подорож (-жи), подоріжжя.
Поёмный, -ный *луг* – пійма, лука, оболонь (-ни), заплава.
Пожалование – надання, подання (ЧСР).
Пожаловать – надати, подати (ЧСР) (кому що); (*посетить*) завітати (до кого), одвідати (кого).
Пожалуй – що правда, нехай, чого доброго, відай, сількісь. *По мне,* **-луй***!* – про мене!
Пожар – пожежа (-жі) (СФА, VI, 394), пожар; (*сожжение*) спаління, спалення (АЮЗР, 6, I, 286).
Пожарище – пожарище, пожарина, погорілище, згарище, пожога (АЮЗР, 6, I, 44).
Пожарный – пожежний, пожарний, вогневий; пожежник, пожарник. **-ная** *команда* – пожежна (пожарна) команда, пожежня, вогнева сторожа. **-ный** *сарай* – пожарня.
Пожелание – побажання, (по)жадання, зичення.
Пожертвование – пожертва, жертвування, жертва, офірування. *Вносить* **-ние** – вносити пожертву, жертвувати.
Пожертвовать – пожертвувати, офірувати; поступитися чим. **-ать** *жизнью* – віддати (пожертвувати) своє життя, головою накласти.
Пожизненный – доживотний (АЮЗР, 6, I, 265; ЧСР), довічний, досмертний. **-ный** *владелец* – доживотний посідач (володар, володілець), доживотник (ЧСР). **-ное** *владение* – доживотне володіння, доживоття, (*стар.*) держання доживотне (ТОК, III, 144). **-ное** *содержание* – доживотне утримання. **-но** – довіку, повік, до скону, до життя, до живота, до животтья.
Пожилой – літній, в літах, підстаркуватий, пристаркуватий, пристарюватий.
Пожитки – пожитки, скарб; збіжжя, манатки, манаття, мізерія.
Поза – постава, поза.
Позади – позаду, ззаду. **-ди** *избы* – по-за хатою, позад хати.
Позаимствование – запозичення, пози[ч]ка.

Позаимствовать – позичити, запозичити, взяти в пози[ч]ку.
Позапрошлогодний – позаторішній.
Позапрошлый – передостанній. **-лый** *год* – позаторік.
Позволение – дозвіл (-волу), дозволення (СФА, VI, 308). *Дать* **-ние** – дати дозвіл. *Получить* **-ние** – дістати (одібрати, отримати) дозвіл. *Спрашивать* **-ния** – питати дозволу, дозволятися, дозволитися (у кого). *С* **-ния** – за дозволом (від кого).
Позволительный – дозволений, вільний. **-но** *ли* – чи дозволена річ? чи вільно?
Позволять, позволить – дозволити, дозволити, позволяти, позволити, (*соизволить*) призволити (ЮГ, I, 52).
Позвонок – в’язок, хребець (-бця).
Позвоночный – в’язковий, хребетний. **-ный** *столб* – хребет.
Поземельный – поземельний. **-ный** *налог* – поземельне.
Позиция – становище, позиція.
Познавательный – пізнавальний. **-ные** *способности* – пізнавальні здібності.
Познавать, познать – пізнавати, пізнати.
Познакомиться – познайомитися, зазнайомитися; (*спознаться*) зазнатися (СФА, VI, 271). **-ся** *с делом* – познайомитися зо справою
Познание – пізнання, спізнання. *Специальные* **-ния** – фахові відомості (знання, знаття), спеціяльні знання.
Позор – ганьба (ЛР, 44), неслава, стидовище, зневага (ЛЗ, 11), (*общественный*) публіка (ЛР, 44). *Предать* **-ру** – в неславу дати, оддати на ганьбу.
Позорить, опозорить – ганьбувати, зганьбувати, ганьбити, зганьбити, безчестити, збезчестити, неславити, знеславити, у неславу вводити (ввести), (*поносить*) ганити, зганити, обмовляти, обмовити, публікувати (ЛР, 44). **-ся** – зганьбуватися, зганьбитися, у неславу ввійти. **-щий** – ганьби гідний, ганебний, знеславливий, ганьбливий, що ганьбить, що в неславу вводить. **-щие** *слухи* – ганебні чутки. **-щие** *обстоятельства, действия* – ганьби гідні (ганьбливі) обставини, вчинки.
Позорный – ганебний (ЛР, 44), срамотній (ЛР,44), соромітний, неславний.
Позыв – нахил, хіть, охота. *У него* **-зыв** *на рвоту* – його нудить, з душі верне, тягне на блювання.
Поименный – поі[й]менний, іменний. **-но** – поі[й]менно, наіменно.
Поименовать – поіменувати, назвати, (*стар.*) наменувати, наменити. **-ный** – названий, (*стар.*) менений, поменений, менований (АЮЗР, 6, I, 373).
Поимка – спійняття, піймання (АЮЗР, 6, I, 356), зловлення.
Поимщик – піймач, ловець (-вця).
Поиск, поиски – шукання, шуканина.
Поискивать (*судом*) – доходити (судом чого) (ЛР, 44). **-ать** *убытки* – шкоди доходити (СФА, VI, 242).
Поймать – спіймати, зловити (СФА, VI), схопити, злапати. **-ать** *вора на месте преступления* – зловити злодія на живому вчинкові, на гарячому вчинкові. **-ный** *по свежему следу* – (*стар.*) пошляхований (ЛР, 44).
Показание – зізнання, свідчення, показання, показ, виказ, (*стар.*) повість (ЛЗ, IX), оповідь, мова (СФА, VI, 138). *Да(ва)ть* **-ние** – зізнавати, зізнати, свідчити, посвідчити, (*стар.*) виказати, чинити оповідь. *Дать ложное* **-ние** – фальшиво (неправдиво) свідчити, криво свідчити (на кого). *Ложное* **-ние** – криве (фальшиве, неправдиве) свідчення. *Заведомо ложное* **-ние** – свідомо фальшиве свідчення. *Недостоверное свидетельское* **-ние** – неправдиве свідчення. *Отбирание свидетельских* **-ний** – вислухання (переслухання) свідків. **-ния** *свидетелей* – зізнання свідків, викази свідків, свідчення, посвідчення (ЛР, 44). *Да(ва)ть свидетельское* **-ние** – свідчити, висвідчити. **-ния** *сторон* – пояснення (свідчення) сторін.
Показательный – показовий, взірцевий, зразковий.
Показной – показний; (*плотного телосложения*) огрядний.
Показывать, показать – показувати, показати, виказувати, виказати, (*на суде*) свідчити, висвідчити, зізнавати, зізнати, виявляти, виявити, (*стар.*) признавати (ЛР, 44). **-ать** *пример* – давати приклад, привід.
Покарать – покарати, скарати, накарати.
Покатость – споховатість, похилість, згористість, спадистість.
Покатый – споховатий, похилий, згористий, спадистий. **-то** – спохова.
Покаяние – покута, каяття, покаяння. *Отбыть* **-ние** – одбути покуту, спокутувати.
Покаяться – покаятися.

Поквитаться – поквитуватися, сквитуватися.
Покидать – кидати (покидати), покинути, залишати, залишити, облишати, облишити.
Покладистый – покладливий, потульний, мирний.
Поклажа – (по)клажа, кладь (-ди), вага, вантаж.
Поклажедатель – поклажодавець (-вця).
Поклажеприниматель – поклажоємець (-мця).
Поклёп – наклеп, пеня. *Взводить, взвести на кого* **-клеп** – наклеп вчинити на кого, пеню на кого наводити.
Покой – покій, спокій, супокій (-кою). *Приёмный* **-ой** – покій для приймання (щоб приймати хорих), приймальня, (*гостиная*) вітальня.
Покойник, -ница – небіжчик (ЛР, 44; ТОК, III, 39), небіжка, покійник, покійниця.
Покойный – спокійний, лагідний, тихий; покійний, померший (померлий).
Поколение – покоління; (*род*) поріддя, кодло.
Поколенный – поколінний. **-ный** *раздел наследства* – поділ спадщини по колінах.
Покончить – покінчити, скінчити. **-ить** *с чем* – зробити кінець чому, покласти край чому. **-ить** *дело* – прикінчити справу, (*управиться*) упорати справу, упоратися. **-ить** *полевые работы* – обробитися.
Покорность – покора, покірність, покірливість, слухняність. *Из'явить* **-ость** – скоритися, покоритися, заявити про свою покору, піддатися.
Покорный – покірний, покірливий, слухняний. **-но** – покірно, покірливо. *Прошу* **-но** – ласкаво прохаю. **-нейше** *прошу* – уклінно прохаю.
Покорять, покорить – покоряти, покорити (собі країну), підгортати, підгорнути (під себе), підбивати, підбити (під себе), підхиляти, підхилити (собі).
Покос – покіс (-косу). *Полоса* **-са** – постать, ручка.
Покража – кра́діж (-жи), краді́ж (-ежа), крадіжка, (*похищение*) викрадення (ЛР, 44).
Покровитель – охоронець, оборонець, протектор, патрон, (*благотворитель*) добродій.
Покровительственный – охоронний, оборонний, протекційний; добродійний. **-ная** *политика* – протекційна (охоронна) політика. **-ные** *пошлины* – протекційне (охоронне) мито.
Покровительство – охорона, оборона, протекторат, патронат; (*попечение*) опіка; (*благотворение*) добродійство. *Взять под своё* **-ство** – взяти під свою охорону (опіку). *Общество* **-ства** *животных* – товариство охорони тварин.
Покровительствовать – охороняти, охоронити, обороняти, оборонити, протегувати кого, (*благоприятствовать*) прияти (сприяти) комусь. **-ствуемые** *территории* – протеговані території.
Покрывало – покривало, покриття, накриття, запинало.
Покрывание – покривання.
Покрывать, покрыть – покривати, покрити, закривати, закрити, укривати, укрити. **-ать** *убытки* – покривати, покрити (заплатити) втрати (шкоду). **-ся** *водою* – понятися водою. **-ся** *давностью* – покриватися давністю, (*стар.*) задавнюватися, задавнитися (ЧСР). **-ся** *пылью, снегом* – припасти пилом, снігом, запорошитися. **-ся** *пятнами* – заплямитися. **-ся** *слизью* – ослизнути. **-ся** *струпом, лишаями, пузырями* – взятися струпом, лишаями, острупіти, спузиритися.
Покрытие (*долга*) – покриття, виплата (боргу, довгу), вирівняння.
Покупатель – покупець, купець, покупник.
Покупать, купить – купувати (купляти), купити.
Покупка – купівля, куплення (СФА, VI, 122), купля (ЛР, 44; СФА, VI, 72), купно; покуп, закупка. **-ка** *краденого* – купівля (купування) краденого. **-ка** *обратная* – відкуп, викуп, відкупно (-на). *Преимущественное право* **-ки** – право первокупу.
Покупной – купувальний, купний (ціна); купований (крам).
Покупщик – купець, покупець, покупник. **-щик** *имущества с публичных торгов* – покупець майна на прилюдному торзі.
Покушаться, покуситься – вчиняти, вчинити замах (на кого, на що), важитися, наважитися, зважитися.
Покушение – замах. *Неудавшееся* **-ние** – невдалий замах. *Оставленное* **-ние** – залишений замах, нездійснений замах. **-ние** *приостановленное* – замах припинений. **-ние** *на негодный об'ект* – замах на негодящий об'єкт. **-ние** *с негодными средствами* – замах негодящими засобами.
Пол – поміст (*р.* помосту), підлога (з дерева), діл (*р.* долу), долівка (глиняна, з цегли, земляна); пол (чоловічий, жіночий), рід, стать (-ти), (*стар.*) стан (АЮЗР, 6, I, 351); пів,

половина. *Исполу* – з-половини, навпіл, сполу.
Полагать, положить – класти, покласти [«Покладім, що»… = *-жим, что*…], припускати, припустити, гадати, мати на думці; (*жалованье*) призначати, призначити (платню), визначати, визначити (платню), (*решать*) постановляти, постановити, покласти. **-ся** – здаватися, здатися (СФА, VI, 258), спускатися, спуститися (на кого), ввірятися, ввіритися (на кого), звірятися, звіритися (кому), покладатися, покластися (на кого). *Ему* **-ется** – йому належить, припадає. **-гающийся** – належний (гонорар, платня). **-ложенный** – призначений, (*надлежащий*) належний. **-ное** *вознаграждение* – призначена винагорода.
Поладить (*с кем*) – погодитися, поєднатися, помиритися, уладнати (справу з ким). *Они* **-ли** *между собою* – у них прийшло до згоди, між ними прийшло до згоди.
Полдень – південь, полудень. *В* **-ень** – опівдні.
Полдневный – південний, полудневий.
Поле – поле (*также и в книге*); берег, край (в книжці, рукопису). **-ле** *битвы* – бойовище, боїще. **-ле** *вспаханное* – рілля. **-ле** *давно непаханное* – обліг (-логу) (СФА, VI, 256). **-ле** *около села под выпас* – вигін (-гону). **-ле***, оставленное на год без обработки* – толока. *Оставленное на отдых* **-ле** – переліг (-логу). **-ле** *паровое* – пар, пар(ов)ина.
Полеводство – рільництво.
Полевой – польовий.
Полежалое – полежале.
Полезность – корисність, пожиточність, ужиточність.
Полезный – корисний, пожиточний, ужиточний, годящий. *Быть* **-ным** *кому* – в пригоді стати комусь, бути корисним кому.
Полемический – полемічний (література).
Полено – поліно, рубанець (-нця).
Полигамия – полігамія, многоженство.
Полис – полс (страховий).
Полисный – полісний. **-ные** *условия* – полісні умови (умови страхового договору).
Политика – політика.
Политический – політичний.
Политичный – обережний, дипломатичний.
Полицейский – поліційний; поліційник, поліціянт, поліцай.
Полиция – поліція (КМ).
Поличное – (при крадіжці) крадене, доведена крадіжка, довід (-воду), лице. *Найти* **-ное** – (при крадіжці) витрусити крадене, крадіжку. *Поймать с* **-ным** – зловити з лицем, з краденим, взяти з лицем, з доводом, з гарячим.
Полк – полк (-ку).
Полка – полиця, поличка.
Полковой – полковий.
Полновесный – повної ваги, доброї ваги, (*стар.*) добре важний (АЮЗР, 6, I, 192).
Полновластие – повновлада, повна влада, всевлада.
Полновластный – повновладний, всевладний. **-но** – повновладно, всевладно.
Полноводье – повінь (-вени), повідь (-води).
Полнокровный – кровистий, повнокровний.
Полнолетие – повноліття.
Полнолуние – повня, місяць у повні.
Полномочие – уповноваження, повновласть.
Полномочный – уповноважений, повновлас[д]ний. **-ный** *представитель* – повновладний представник. *Полноправный* – повноправний.
Полнородные (*братья и сестры*) – повнородні (брати та сестри).
Полностью – сповна, повно; цілковито.
Полнота – певність. *С надлежащей* **-тою** – з належною повністю.
Полноценность – повноцінність, повновартість (срібла).
Полноценный – повноцінний, повновартий. **-ная** *монета* – повноварта монета, добрі гроші (СФА, VI, 14).
Полночь – північ (-ночи). *В* **-ночь** – опівночі.
Полный – повний, цілковитий; (про людину) гладкий, опасистий.
Половина – половина, пів, половиця (ЛР, 44; СФА, VI, 400). *На* **-ну** *уменьшить* – на половину зменшити, переполовинити.
Половинщик – половинщик.
Половодие*, см.* **Полноводье.**

Положение – (*состояние*) становище, стан; теза, твердження; положення (інструкція), устава про що. *Выход из* **-ния** – вихід із становища. **-ние** *дела* – стан справи. *Затруднительное* **-ние** – скрутне становище, скрут (*м. р.*), скрута (*ж. р.*). *На военном* **-нии** – на військовім стані. *Общие* **-ния** *закона* – загальні принципи закону. *Осадное* **-ние** – стан облоги. *Первенствующее* **-ние** – першенство. **-ние** *о труде и наемной плате* – устава про працю та заробітну плату (платню).

Положенный – призначений, (*надлежащий*) належний. **-ное** *вознаграждение* – призначена винагорода.

Положительный – позитивний, (про людину) стато[е]чний (ЛР. 44), певний. **-но** – позитивно, певно. *Все* **-но** – геть-усі.

Полоса – смуга, пруг; шпуга. штаба (з металю). **-са** *отчуждения* – смуга вивлащення.

Полость – порожнява, дуплина, ямина. *В* **-ти** *рта, груди,* – в роті, в грудях.

Полотенце – рушник.

Полотнище – полотнище, пілка.

Полотно – полотно.

Полотняный – полотняний.

Полоумный – недоумкуватий, недоумок, -мко, придуркуватий.

Полтора – півтора (*ж.* -ри).

Полтораста – півтораста.

Полугодие – піврік, півріччя, пів року.

Полугодовой – піврічний.

Полуденный – південний, полудневий.

Полудикий – напівдикий.

Полуживой – ледві живий, напівживий.

Полукопна – полукіпок, півкопа (*р.* -пи), півкопи.

Полукруг – півколо, півкруг.

Полукруглый – півкруглий.

Полулист – піваркуш.

Полумертвый – напівмертвий, ледві живий.

Полумесячный – півмісячний (платня).

Полуоборот – півповорота.

Полуодетый – напіводягнений, не зовсім одягнений.

Полуостров – півострів.

Полуоткрыть – напіводчинити, напіводкрити, причинити.

Полуофициальный – півофіцій[яль]ний, півурядовий.

Полупроцент – піввідсоток, півпроцент.

Полуторный – півторачний, півторак.

Полутьма – присмерок, півтемрява, сутемрява.

Получатель – вибирач, одержувач.

Получать, получить – здобувати, здобути, одержувати, одержати (ЧСР; АЮЗР, 8, V, 144), відбирати, відібрати (платню, лист) (СФА, VI, 328), діставати, дістати, отримувати, отримати (АЮЗР, 6, I, 400). **-чить** *возможность чего* – спромогтися на що. **-чить** *выговор* – дістати нагану. **-чить** *награду* – здобути, одержати, дістати, мати нагороду. **-чать***,* **-чить** *наследство* – одібрати спадок, дістати спадщину. **-чить** *совет* – здобути пораду (од кого), (*стар.*) ради зажити (в кого) (АЮЗР, 6, I, 348). **-чить** *условленные деньги* – одібрати умовлену суму (СФА, VI, 325). *По настоящему иску истец* **-чил** *полное удовлетворение* – по цьому позву позовник дістав усе, що йому належало.

Получение – здобування, здобуття, відбирання, відібрання; одерж(ув)ання, отрим(ув)ання, діставання, дістання.

Полушубок (*тулуп*) – кожух. *Женский* **-ок** – кожушанка; (*меховая куртка*) – кожушок.

Полынья – (о)полонка, теплина, продух(о)вина (на річці), вікнина, опар (-ру) (на болоті).

Польза – користь, пожиток (АЮЗР, 8, V, 140), (*употребление*) вжиток, пожива, (*прибыль*) зиск, інтерес. *Извлечь* **-зу** – взяти користь, скористати з чого, (*использовать*) зужиткувати що, (*иметь прибыль*) мати з чого зиск, інтерес. *На* **-зу** *чью* – на користь, на добро, на пожиток (кому). *Обратить (взять) в свою* **-зу** – на користь (на пожиток) собі обернути. *Общая* **-за** – загальна користь, загальний інтерес. *Общественная* **-за** – громадська користь, громадський інтерес. *Отказаться в* **-зу** *другого* – зректися на користь иншому, на руч иншому. *Послужить в* **-зу** – вийти на користь, на добре (кому). *Приносить* **-зу** – чинити користь (кому), давати пожиток, корисним бути (кому). *Решить дело в* **-зу** *кого* – вирішити справу на руч (на користь) (кому), присудити (на кого). *С* **-зой**

употреблять – на добре вживати.

Пользование – користування (чим *или* з чого) (КМ), пожиткування (чого) (СФА, VI, 400), ужиткування, ужиток; уживання (АЮЗР, 6, I, 75, 162; ТОК, III, 43). *Отдать в* **-ние** – пустити до вжитку, здати на користування (ЛР, 44). *Дать для* **-ния** – дати до вжитку, до користування. **-ние** *в лечебных заведениях* – лікування в лічницях, в лікарських закладах (установах), лічниче курування. **-ние** *правами* – користування з прав. *Право* **-ния** *в чужом имуществе, отдельное от права собственности* – право користування в чужому майні, окреме від права власности.

Пользоваться – користуватися (чим, з чого), користати (з чого) (СФА, VI, 306), заживати (чого), вживати (чого) (ТОК, III, 33; ЛР, 44), поживати (що) (СФА, VI, 227, 309, 21). **-ся** *хорошей репутацией* – тішитися доброю славою. **-ся** *дурной репутацией* – у неславі бути, тішитися недоброю славою. **-ся** *в лечебном заведении* – лікуватися, куруватися. **-ся** *случаем* – користати(ся) з оказії, з нагоди, використовувати нагоду.

Польститься – поласитися, повабитися (на що).

Полюбовный – полюбовний, добровільний. **-ный** *раздел наследства* – полюбовний розділ спадщини. **-но** – полюбовно, по згоді.

Полюс – бігун, полюс.

Поляна – поляна, галява, галявина, прогалина.

Помарка – закреслене, замазане (-ого).

Помертвелый – помертвілий.

Помертветь – помертвіти, омертвіти, завмерти.

Поместительный – місткий, просторий, паківний (мішок), вбирущий (мішок, скриня).

Поместить, *см.* **Помещать.**

Поместный – місцевий, краєвий; маєтковий (дворянство).

Поместье – маєток, маєтність.

Помесь – мішанина, (*ублюдок*) покруч (-чи, *ж. р.*; -ча, *м. р.*).

Помесячный – помісячний, щомісячний. **-но** – помісячно, що-місяця.

Помёт – кало, послід.

Помета – помітка, зазначка, знак; ознака (КМ).

Помеха – перепона, перешкода, завада, притичина. *Быть* **-хою** – на заваді (на перепоні, на перешкоді) стояти, стати (кому), перешкоджати (кому).

Помечать, пометить – позначати (значити), позначити, помічати, помітити.

Помешанный – божевільний, навіжений, неповний розуму, (*тронутый*) причинний.

Помешательство – божевілля, божевільність; причинність.

Помешать – перебити (от перебивати), перешкодити, стати на перешкоді, на заваді, завадити (от заваджати); помішати, перемішати. **-ся** – збожеволіти, розум утратити, (*вульг.*) з розуму, з глузду зсунутися.

Помещать, поместить – містити (вміщувати), помістити, вмістити, (*давать помещение*) приміщати, примістити. **-стить** *на квартире* – примістити (поставити) на ква(р)тирі. **-стить** *в школу* – віддати в школу. **-щаться** – міститися, вміщатися, вміщуватися, вміститися, поміститися, приміщатися, приміститися.

Помещение – приміщення, місце. *В* **-нии** *суда* – в судовому приміщенні. *Жилое* **-ние** – жиле приміщення, житло, ква(р)тира, помешкання.

Помещик – поміщик, дідич.

Помещичий – поміщицький, дідичів.

Помилование – [по]милування, дарування вини.

Помиловать – помилувати, (*простить преступление*) дарувати вину (кому); (*даровать жизнь*) (*стар.*) горлом дарувати (ЛР, 44).

Помимо – побіч (чого), (*меня*) побіч мене, без мене.

Поминутно – що-хвилин(к)и, раз-у-раз.

Помирить – помирити, поєднати, замирити, погодити, до згоди привести (СФА, VI, 124). **-ся** – помиритися, замиритися, (*согласиться*) погодитися, поєднатися, згодитися (АЮЗР, 6, I, 15).

Помнить – пам’ятати. **-тся** – згадується, пам’ятається, впам’ятку, впомку.

Помногу – побагато.

Помогать, помочь – помагати, помогти, за[до, під]помагати, запомогти, в помочі ставати (стати) (кому), (*спасать*) заратовувати, заратувати (кого), поратунок давати (діти) (кому), пособляти, пособити (кому), в пригоді ставати (стати) (кому).

Помои – помиї (-ий); (*мыльные*) змилки (-ків).

Помойный – помийний. **-ное** *ведро* – помийниця. **-ная** *яма* – помийна яма (*и* помийниця).

Помол – молення, меління, мелево, мливо. *Плата за* **-ол** – помольне, промел, (плата зерном) мірчук.
Помолвка – заручини, змовини.
Помощник – помічник (ЖО, 65), підручний, підручник, помагач.
Помощь – поміч (-мочи), помога, допомога, запомога, підпомога, підмога (КМ), (*спасение*) поратунок, ратунок (АЮЗР, 8, V, 38). *Неоказание* **-щи** – невчинення допомоги, нестання в помочі, непомога. *Оказывать,* **-зать -ощь** – у помочі ставати, стати (кому), запомагати, запомогти (кого), допомагати, допомогти (кому). *Скорая* **-ощь** – швидка допомога.
Помпа – смок, кишка, водотяг; помпа, пиха.
Помрачать, помрачить – туманити, затуманити, тьмарити, потьмарити, за[при]тьмарити.
Помрачение – потьмарення, за[при]тьмарення, омрак.
Помысел – помисл, думка, гадка, мислі (*мн.*).
Понадобиться – знадобитися, стати у пригоді, придатися, здатися. *Когда* **-тся** – коли треба буде, коли знадобиться.
Понаторелый – навиклий, наламаний, натертий.
Понатореть – навикнути, наламатися, натертися.
Понести – понести. **-ти** *наказание* – відбути, відтерпіти кару, (*стар.*) однести карання (СФА, VI, 117; ДР, 44), (*стар.*) заплату взяти (АЮЗР, 6, I, 64). **-ти** *убыток* – потерпіти втрату, (*стар.*) шкоди підняти (АЮЗР, 6, I, 105), шкодувати (ЛР, 44). **-ти** *урон, ущерб* – мати шкоду, мати втрату. *Понижать, понизить* – понижати, понизити, обнижати, обнизити, принижати, принизити (людину), спускати, спустити (воду). **-ать** *цену* – збивати, збавляти, знижати, знизити ціну, спускати, спустити ціну. **-жаться** – знижатися, обнижуватися, спускатися, опадати, спадати (про воду).
Понижение – зниження, пониження; спадання, спад (води). **-ние** *акций* – зниження акцій. *Игра на* **-ние** – гра на зниження курсу. **-ние** *цены* – зниження ціни, (*скидка*) знижка.
Понимание – розуміння, тяма.
Понимать, понять – розуміти, зрозуміти (ЛР, 44), розбирати, розібрати, тямити, втямити, тямкувати, взяти в тямки, (*постигнуть*) збагнути. *Понимающий что* – тямущий у чому.
Поносительный – ганьбливий, ганебний, лайливий, (*стар.*) шпетний. **-ные** *слова* – ганьбливі (лайливі) слова, (*стар.*) шпетні слова.
Поносить – ганьбити, гудити, ганити (СФА, VI, 262), шпетити, (*вульг.*) лаяти, паскудити (кого).
Поношение – ганьбування, ганьба, огуда, наруга, зневага.
Понудительный – примусовий, приневільний. **-ные** *меры* – примусові заходи.
Понуждать, понудить – приневолювати, приневолити, примушувати, примусити (КМ), спонука́ти, спону́кати, силувати, присилувати.
Понуждение – примус, приневолення, спонукання, спонука, принука, силування.
Поныне – й досі.
Понятие – розуміння, поняття; тяма.
Понятливость – тямучість, втямливість, тямовитість.
Понятливый – тямкий, тямливий, втямливий, тямовитий.
Понятный – зрозумілий, ясний, розбірний, вирозумілий (АЮЗР, VI, 557); (ясно) зрозуміло, ясно, розбірно, втямно, розумно. **-но**-*ли вам?* – чи зрозуміло (розумно) вам? Розбираєте?
Понятой – понятий; притомний. **-ые** – (*стар.*) люди притомні, сторонні (АЮЗР, 6, I, 48). *Обыск произведен в присутствии* **-тых** – трус переведено при понятих.
Поодаль – оддалік, оддалеки, оддаля, осторонь.
Поодиночке – поодному, поодинці, поодинцю.
Поочерёдно – по-черзі, чергуючись, почережно, навпереміну.
Поощрение – заохота, заохочування, заохочення, підохочування, підохочення.
Поощрительный – заохотний. **-ные** *меры* – заохотні заходи.
Поощрять, поощрить – заохочувати, заохотити, підохочувати, підохотити, додавати (додати, піддавати, піддати) охоти.
Попадать, попасть – попадати, попасти, трапити, потрапити (на засідання), (*целясь*) влучити, влучити, вціляти, вцілити (що, в що). *Как* **-ло** – аби-як, як-небудь, як трапилося. **-сть** *в немилость* – в неласку впасти. **-ть** *в плен* – попастися в полон, дістатися в полон. **-ть** *под подозрение* – впасти в підозру, опинитися під підозрінням. **-ся** – попадатися, попастися. **-ся** *на глаза* – навертатися, навернутися на очі. **-ся** *в краже* – ловитися, зловитися на крадіжці, прокрадатися, прокрастися. **-ся** *во лжи* – вбрехатися, пробрехатися. *Навстречу* **-ся** – назустріч братися (взятися), зустрічатися, здибатися, здибатися, спіткатися (*сов.*). **-ся** *на месте преступления* – пійматися (бути застуканим)

на гарячому вчинку, попастися на шкоді.
Попеременный – навперемінний, перемінний. **-ное** *пользование землёю* – перемінне (навперемінне) користування землею.
Поперечник – поперечник. *В* **-ке** – впоперек, вшир, завширшки.
Поперечный – поперечний. **-ная** *пила* – поперечка, поперечна пилка.
Попечение – піклування, опікування ким, дбання про кого. *Иметь* **-ние** *(над кем)* – піклуватися, опікуватися ким (дбати про кого).
Попечитель – піклувальник, старальник (КМ), (*в беллетр.*) опікун, (*уч. округа*) попечитель, куратор.
Попечительный – піклувальник, дбайливий. **-ный** *комитет о бедных* – комітет піклування про бідних. **-ный** *совет* – піклувальна рада.
Попечительство – піклування.
Попирание, попрание – топтання, потоптання; (*одоление*) подолання.
Попирать, попрать – топтати, потоптати. *Попранный* – потоптаний. **-ные** *права* – потоптані (знехтувані) права.
Поплатиться – заплатити, приплатитися, бути покараним.
Пополам – пополовині, пополовинці (ЛР, 44), навпіл, пів-на-пів.
Поползновение – засягання, намагання, напруга; хіть, потяг, нахил (до чого). *Иметь (захватное)* **-ние** – зазіхати (нащо), ласитися (на що).
Пополнение – поповнення, доповнення. **-ние** *растраченного имущества* – поповнення розтраченого (переведеного) майна. **-ние** *долга, недоимки* – поповнення довгу, залеглости. **-ние** *растраты* (*денег и т. п.*) – поповнення розтрати.
Пополнять, пополнить – поповняти, поповнити, доповнити, виповняти, виповнити (ЧСР).
Пополугодично – попівроку, попіврічно.
Пополудни – після півдня, після полудня.
Поправка – поправка, виправка, виправлення, підмітка (в документі); поправа; (*согласительная*) погодження.
Поправлять, поправить – поправляти, поправити, виправляти, виправити; (чинить) лагодити, полагодити (чоботи, одіж).
Попрекать, попрекнуть – дорікати, дорікнути, докоряти, докорити, попрікати, попрікнути.
Попробовать – спробувати, попробувати.
Попросить – попросити, попрохати. **-сить** *извинения, прощения* – попрохати вибачення, перепросити (ЛР, 44). **-сить** *позволения* – спитатися (в кого), попрохати чийого дозволу (*или* в кого). **-сить** *совета у кого* – попрохати поради (в кого), зарадитися (кого), порадитися (з ким).
Попрошайка – жебрак, прошак, лабза.
Попрошайничать – жебрачити, жебрати, старцювати, циганити, лабзюкати. *Попрошайничество* – жебранина, жебрачення, жебри (-рів), старцювання.
Попудно – пудами, на пуди.
Попускать, попустить – попускати, попустити, (*потворствовать*) потурати, поблажати, потакувати.
Попуститель – попусник, потурайло, поблажник, потакувач (СФА, VI, 153). *Попустительство* – попуст, попускання, потурання. *Преступное* **-ство** – злочинний попуст.
Попутный – попутній, подорожній. **-ный** *(благоприятный) ветер* – ходовий (сприятливий) вітер.
Попутчик – попутчик.
Попущение – попуст, попуск, допуст.
Попытка – спроба.
Попых. Впопыхах – хапаючись, похапцем, поспішаючи, на-похапці; захапавшись, (*стар.*) з імпету.
Пора – час, пора; година, доба. *С давних пор* – здавна, з давнього часу. *С каких пор?* – з якого часу? відколи? *С тех пор как* – відколи, з того часу як. **-рою** – часом, часами, инколи, иноді, в ряди-годи. *До* **-ры** *до времени* – до якогось часу. *До сих пор* – досі, до цього часу. *До тех пор, пока* – доти поки, поти, поки. *С той* **-ры** – з того часу, відтоді. *С этих, пор* – з цього часу; відтепер.
Поработитель – поневолювач, уярмитель.
Порабощать, поработить – зневоляти (зневолювати), зневолити, поневолювати, поневолити, уярмлювати, уярмити (АЮЗР, 6, I, 397).

Порабощение – поневолення, заневолення, зневолення, уярмлення.
Поражать, поразить – вражати, вразити; (*удивить*) здивувати; розбивати, розбити, побивати, побити (військо), поражати, поразити (когось у правах).
Поражение – пораза, поразка, розбиття, побиття, (*мед.*) уразка, ураза. *Нанести* **-ние** – побити, подолати. *Он понёс* **-ние** – його побито, він зазнав поразки. *Без* **-ния** *в правах* – без позбавлення прав, без поразки в правах, без розбиття прав.
Поразительный – дивний, дивовижний, разячий (факт). **-но** – напрочуд, на-диво.
Поранение – поранення (АЮЗР, 6, I, 385). **-ние** *огнестрельным оружием* – поранення стрільною зброєю, постріляння (АЮЗР, 6, I, 385).
Порвать – порвати, пошматувати, подерти, подрати (ЛР, 44).
Порез – порізане місце; ураза, уразка.
Поречье – надріччя.
Порицание – догана, нагана, огуда, гудіння, огуд, ганьба, ганьбування. *Выразить общественное* **-ние** – дати (висловити) громадську догану, висловити ганьбу від суспільства. *Порицать* – ганити, гудити, давати (висловлювати) догану, ганьбити, ганьбувати.
Порка (*телесное наказание*) – биття різками, хлост, сіканина. *Выпороть* – вибити різкими, хлосту дати.
Порнографический – порнографічний, соромітський. **-кое** *изображение* – порнографічний, соромітський малюнок.
Порнография – порнографія, соромітське писання.
Порог – поріг (-рога).
Порода – порода, кодло; плід (*р.* плоду), відрідок (-дку).
Породистый – породистий, доброго плоду.
Породнить – поріднити. **-ся** – поріднитися, породичатися, (*диал.*) породатися. *Через брак* **-ся** – посвоїтися.
Порождать, породить – родити, породити, творити, утворити, чинити, вчинити; спричиняти, спричинити. **-дить** *недоразумение* – викликати непорозуміння.
Порожняком – порожнем, впорожні.
Порознь – різно, нарізно, осібно, зосібна, окремо (АЮЗР, 6, I, 449).
Порок – вада, хиба, ґанджа. (*стар., польск.*) нецнота. *Явные* **-ки** – наочні вади, явні хиби.
Поросль – поросль (-ли), чагарник, кущі; парость, памолодь (-ди).
Пороть – пороти; (*сечь*) різками бити, сікти. **-оть** *дичь* – дурницю (нісенітницю) плести, теревені правити.
Порочить – неславити, ганьбувати, ганити.
Порочность – зіпсуття, недоброчесність, схибленість, злі звичаї, (*стар.*) нецнотність.
Порочный – зіпсутий, зіпсований, недоброчесний, схиблений, (*стар.*) нецнотний. **-ные** *дети* – (*морально дефективные*) зіпсовані діти; (*физически дефективные*) діти з фізичною вадою. **-ный** *член общества* – шкідлива для громади людина.
Порошок – порохно, порошок.
Порт – порт, гавань (-ни).
Портить, испортить – псувати (СФА, VI, 50), зіпсувати, збавляти, збавити, нівечити, понівечити, шкодити, пошкодити, переводити, перевести (матеріял). **-ся** – псуватися, збавлятися, нівечитися.
Портмоне – портмонет, гаманець (-нця).
Портниха – кравчиха, кравчиня, шваля, швачка.
Портной – кравець (-вця).
Портовой – портовий. **-вой** *город* – портове місто. **-вые** *деньги* – портове.
Портофранко – портофранко, вільний порт.
Портфель – портфеля, тека.
Порубежный – пограничний.
Порубежье – пограниччя.
Порубка – порубання (ЛР, 44), поруб (КМ; ЧСР), вируб.
Порубщик – рубач.
Поругание – наруга, поруга.
Порука – порука, зарука, запорука, (*стар.*) рукоємство (*Литов. Стат.*). *Круговая* **-ка** – кругова порука (КМ). *Отдать на* **-ки** – віддати на поруки.
Поручать, поручить – доручати, доручити, припоручати, припоручити. **-маться, -читься** – ручитися, поручитися, у поруки ставати, стати.
Поручение – доручення, припорука. *Спешные* **-ния** – спішні (нагальні) доручення.

Поручитель – поручник (ЛИМ, II; ЧСР, ЮГ, I, 50), ручитель, за(по)ручник.
Поручительница – (за)поручниця.
Поручительный – поручний, запоручний. **-ная** *надпись* – поручний напис. **-ное** *письмо* – поручний лист.
Поручительство – порука, зарука. *Вексельное* **-во** – порука на векселі. *Личное и имуще ственное* **-во** – особиста порука й порука майном. **-во** *на срок* – порука на строк, на реченець. *Простое (бессрочное)* **-во** – проста (не строкова) порука. **-во** *о несостоятельном должнике* – порука за невиплатного винуватця (довжника). *Судебное* **-во** – судова порука.
Порция – порція, пай, пайка, пайок.
Порча – псування, зіпсуття, нівечення, шкода. **-ча** *грузов* – псування вантажу, клади. **-ча** *инструментов* – псування (ін)струменту. **-ча** *приспособлений, материалов и т. д.* – псування приладдів, матеріялів, то-що.
Порыв – поривання, порива, запал; бурхання (вітру).
Порываться – рватися, пориватися.
Порывистость – поривчатість, рвучість (-ости).
Порывистый – поривчатий, рвачкий, рвучий, бурхливий (вітер), навальний.
Порядковый – порядковий, черговий. **-вый** *номер* – чергове число.
Порядком, *нар.* – в порядкові, по порядку, як слід, по ряду; добре, доволі, досить, чимало.
Порядок – порядок, розпорядок (КМ), лад (КМ). *В административном* **-ке** – в адміністративному порядкові. *В алфавитном* **-ке** – в альфабетному порядкові, за абеткою. *В бесспорном* **-ке** – безсуперечним порядком. *Дело идет своим* **-ком** – справа йде своєю дорогою. *В* **-ке** *исполнительного производства* – в порядкові виконавчого судочинства. *Обычным* **-ком** – звичайним порядком, ладом, звичайно. **-ок** *очереди* – черга. *По* **-ку** – одно по одному, одно по другому, в ряд. *Приводить, привести в* **-ок** – впорядковувати, впорядкувати, доводити, довести до ладу. **-ок** *применения* (*закона*) – порядок прикладання (закону). *Сокращённым* **-ком** – скорочено, скороченим способом. *Судебным* **-ком** – судовим порядком, судовно. **-ок** *судопроизводства* – порядок судочинства. *В* **-ке** *(таких-то) статей закона* – на підставі статтів закону, в порядкові статтів закону. *Установить* **-ок** – завести порядок, лад. *Установленный* **-ок** – заведений лад, порядок. *Явочным* **-ком** – оказовим способом, явочним (явленим) порядком.
Порядочность – порядність (-ости).
Порядочный – порядний (ЛР, 44), путній, путящий, годящий, стато[е]чний (ЧСР), (*изрядный*) чималий. **-ная** *сумма* – чимала сума. **-ный** *человек* – порядна, путяща людина.
Посад – посад, містечко.
Посадка – садіння, (на)садження; саджанка.
Посаженно – на сажні, сажнями, від сажня, з сажня.
Посаженный – сажне[ьо]вий. **-ная** *плата за жилое помещение* – плата за жиле приміщення від сажня.
Посвидетельствование – посвідчення.
Посвидетельствовать – посвідчити (ЛР, 44), посвідкувати, засвідчити, висвідчити (ЛР, 44, СФА, VI, 212), свідчити (АЮЗР, 6, I, 60). **-ать** *документ, подпись* – засвідчити документ, підпис. **-ать** *наличность какого-либо факта* – висвідчити наявність якогось факту, якийсь факт, подію.
Посев – сіяття, засів, засівок (АЮЗР, 6, I, 134), сівба, сіяння, сіянка.
Посевной – засівний.
Поселенец – поселенець, осельник. *Первый* **-нец** – осадчий.
Поселение – селище, сельбище, селитьба (АЮЗР, 6, I, 142), поселення, заселення. *Сослать на* **-ние** – вислати на поселення, на заслання.
Поселенческий – поселенський, осадничий.
Поселковый – посілковий, хуторний, хуторський.
Посёлок – сільце, виселок, приселок, поселок (КМ), хутір (-тора).
Поселянин – селянин, (*стар.*) землянин (КМ).
Поселянка – селянка.
Поселять, поселить – оселяти, оселити, осаджувати, осадити (КМ; ЮГ, I, 42). **-ляться, -литься** – оселятися, оселитися, осідати, осісти.
Посемейный – посемейний; родинний, семйовий. **-ный** *список* – посемейний список.
Посессионный – посесійний. **-ное** *право* – посесійне право.
Посессия – посесія, оренда.

Посетитель – одвідувач, одвідач (відвідач), провідач.
Посещать, -тить – одвідувати, одвідати, навідувати, навідати, провідувати, провідати кого, завітати до кого. **-щать** *часто* – часто одвідувати кого, вчащати до кого.
Посещение – одвідини (-ин), одвід(ув)ання.
Посиделки – досвітки, вечорниці.
Посильный – посильний. **-но** – -но, по силі, під силу, по змозі, як посилля.
Поскорее – скоріш(е), мерщій, швидше, хутчій.
Послабление – послаба, попуст, попуск; полегкість, пільга.
Послаблять, послабить – послабляти, послабити, попускати, попустити, пільгувати, попільгувати.
Посланец – посланець (-нця).
Послание – лист, (*возвыш.*) посланіє, послання.
Посланник – посланець, (*дипл.*) посланник.
После – після, опісля, напотім, потім. **-ле** *обеда* – по обіді, після обіду.
Послед – послід (-ду).
Последний – останній, остатній, послідній.
Последователь – послідовник, (*сторонник*) прихильник.
Последовательность – послідовність (-ности).
Последовательный – послідовний. **-но** – -но.
Последовать – піти слідом (за ким), піти (за ким). **-ать** *чьему совету* – піти за чиєю радою.
Последствие – наслідок, послідок, (*стар.*) скуток *Жалоба оставлена без* **-вий** – скаргу залишено без наслідку. *Законное* **-вие** – законний (правний) наслідок.
Последующий – дальший, наступний, (*стар.*) потомний.
Послезавтра – післязавтрого, післязавтра, позавтрому.
Послесловие – післямова, післяслово, прикінцеве слово.
Пословица – прислів'я, приказка, приповідка.
Послужить – послужити (кому, до чого); (пригодиться) придатися, здатися (на що); (*пособить*) допомогти. **-жить** *во вред* – вийти на шкоду, зашкодити, пошкодити. **-жить** *в пользу* – вийти на користь, стати в пригоді. **-жить** *причиной* – статися за причину, спричинитися (до чого).
Послужной – службовий, про службу. **-ной** *список* – список про службу, службовий список.
Послушание – слухняність, послух, слухнянство.
Посменно – навперемінно, по черзі, чергуючись, почережно.
Посмертный – посмертний.
Посмешище – сміховище, посміховище, посміховисько.
Посмеяние – наруга, посміх.
Пособие – допомога, запомога, поміч, заратунок, поратунок (-нка). *Денежное* **-бие** – запомога грошима, грошова. **-бие** *советом* – допомога (доброю) порадою, зарада. *Научное* **-бие** – допомічна праця (книжка). *Учебное* **-бие** – шкільний підручник. *Учебные* **-бия** *(принадлежности)* – шкільне приладдя.
Пособлять, пособить – (до)помагати, (до)помогти, у помочі бути, стати (кому); зараджувати, зарадити (кого), заратовувати, заратувати (кого), (*редко*) (до)пособляти, пособити (кому).
Пособник – помічник, помагач, по[під]собник.
Пособничество – по[під]собництво, помічництво.
Посоветовать – порадити, на[до, при]радити, нараяти, пораяти (кому *и* кого), пораду дати (кому). **-ся** – порадитися, обрадитися (СФА, II, 452). **-вшись** – за чиєюсь порадою, порадившися з ким, (*стар.*) з обради чиєї (СФА, VI, 122).
Посодействовать – допомогти.
Посол – посол.
Посольский – посольський.
Посольство – посольство.
Посотенно – сотнями, на сотні, *см.* **Сотня**.
Поспевать, поспеть – (*о плодах*) виспівати, виспіти, вистигати, вистигти; поспівати, поспіти (кудись, за ким), наспівати, наспіти, настигати, настигти (кого), (*идти наравне*) збігати, збігти (з ким).
Поспешность – спішливість; спіх, поспіх, хапання, похап.
Посрамить – осоромити, сорому завдати, оганьбити. **-ся** – осоромитися, сорому набратися.
Посрамление – осоромлення, глум.

Посредник – посередник; єднач (ЖО, 24); (*комиссионер по покупке и продаже*) фактор, комісіонер.
Посреднический – посередницький. **-кие** *услуги* – посередницькі послуги, факторство. *Вознаграждение комиссионеру за* **-кие** *услуги* – факторове.
Посредничество – посередництво.
Посредственность – посередність, звичайність. **-нное** *качество* – середність.
Посредственный – посередній (кривда, образа); (*среднего качества*) середній (урожай), звичайний (про людину).
Посредство – посередництво. **-вом** – за допомогою (чого), через що. *При* **-ве** – за посередництвом, за допомогою. *Соглашение достигнуто при* **-ве** *такого-то* – досягнуто згоди за допомогою такого-то, через такого-то. **-вом** *обмана, хитрости* – обманою, через обману, хитрощами, через хитрощі. *Посрочный* – строковий, терміновий, реченцевий. **-ная** *плата* – плата на строк, на реченець. **-но** – на строк, реченцями.
Поссориться – посваритися (АЮЗР, 8, V, 106), (*стар.*) вчинити собі посвар (СФА, VI, 79).
Пост – варта, пост (*р.* поста); стійка, бекет; уряд, посада. *Сторожевой п.* – стійка, (*неедение*) піст (*р.* посту).
Поставлять, поставить – ставити, поставити, становити, постановити; (ви)ставляти, виставити. **-вить** *копцы* – закоп закопати (АЮЗР, 6, I, 83), копці покопати. **-вить** *в тупик* – в тісний кут загнати, поставити; (доставлять) постачати (СФА, VI, 402), постачити, достачити (кому що). **-вить** *на вид* – звернути чию увагу (на що), завважити (кому що.) **-вить** *в затруднительное положение* – поставити в скрутне становище. **-лять** *в известность* – освідомляти (освідомити) (кого), давати (дати) до відома (кому), повідомляти (повідомити) (кого). **-вить** *в необходимость* – змусити, примусити. **-вить** *в обязанность* – зобов’язати, покласти обов’язок (на кого). **-вить** *в счет* – залічити, полічити (кому що), зарахувати (кому що).
Поставка – постача, постачання, вистачання, приставка. *Договор о* **-ке** – умова (договір) про постачання.
Поставочный – постачальний.
Поставщик – постачальник.
Постановка – ставлення, поставлення (питання, справи).
Постановление – постанова (КМ); ухвала. **-ние** *приговоров* – постановлення вироку, присуду. *Обязательное* **-ние** – обов’язкова постанова.
Постановляють – постановляти, постановити, установляти, установити, виносити, винести постанову. **-вить** *приговор* – видати вирок (ЛР, 44).
Постель – постіль, постеля, ліжко.
Постепенность – ступневість, поступовність, повільність, поступінність, спроквільність.
Постепенный – ступневий, поступовний, поступінний, повільний, спроквільний. **-но** – ступнево, поступовно, поступінно, повільно, спроквола.
Постигать, -тичь – зрозумівати, зрозуміти, збагнути, осягати, осягти, второпувати, второпати.
Постижение – зрозуміння, збагнення.
Постный – пісний.
Постовой – постовий, вартовий.
Постой – військовий постій.
Посторонний – сторонній (КМ), чужий. **-ним** *лицам вход воспрещается* – стороннім (особам) заходити не вільно, стороннім заходити заборонено. **-ние** *люди* – сторонні (люди), чужі люди.
Постоялец – постоялець, постояльник, пожилець, (*разгов.*) сусіда; (*зап.*) комірник.
Постоялое – постояле, (*зап.*) комірне.
Постоялый – (*двор*) заїзд, постоялий, постояльний двір.
Постоянный – постійний, сталий (вдача, військо, осідок), тривалий, (*обычный*) завсідній, разуразний, невиводний; (*стар.*) уставичний (ЧСР). **-ное** *место* – постійне місце, завсідня служба. **-но** – постійно; повсякчасно, раз-у-раз, що-разу, завсі(г)ди, (*мало употр.*) завжди, (*полон.*) завше.
Постоянство – постійність, сталість.
Постпакет – постпакет, пака з листами в одне місце.
Пострадать – постраждати, потерпіти, притерпіти. **-вший** – постраждалий, постражданий, людина, що постраждала, скривджений.
Построение – будування, збудування.
Постройка – будівля, будування, збудування, будова, будинок.

Поступательный – поступовий, поступний.
Поступать, поступить – (*действовать*) чинити, вчинити (правно, неправно), поступувати, поступити*.* **-пать** *справедливо* – робити по правді; (*входить*) вступати, вступити (до школи, до каси)*.* **-пить** *на службу* – стати (вступити) на службу*.* **-пить** *в услужение* – піти в найми. **-ся** – поступатися, уступатися (чим кому).
Поступление – вступ (до школи, на службу).
Поступок – вчинок.
Постыдный – соромний, ганебний, срамотний, соромітський, стидкий*.* **-ное** *положение* – соромне (ганебне) становище, срамовище.
Постылый – осоружний, обридлий, огидний.
Посул – обіцянка.
Посулить – пообіцяти, наобіцяти (що), помінитися (зробити щось).
Посуточный – добовий, поденний. **-но** – за добу, од доби, поденно.
Посчастливиться – поталанити, пощастити (кому).
Пос(ы)лать – посилати (слати), послати, надсилати, надіслати*.* **-ать** *за распоряжениями* – послати по розпорядження, (*стар.*) по науку (АЮЗР, 6, I, 356). -ать часто (гонять) – ганяти.
Посылка – по[над]силання, слання; (*предмет*) посилка, (поштова) пачка, пакунок (простий, цінний).
Посыльный – по[і]сланець, гінець.
Посягательство – навіження, посягання, (*покушение*) замах.
Посягать, посягнуть – важитися, наважитися, посягати, посягнути.
Пот – піт (*р.* поту).
Потайной – потайний, таємний, тайний, потаєнний*.* **-ной** *ход* – потайний хід (-ник), (по) тайник.
Потачка – потурання, попуск, потачка.
Поташ – поташ.
Потворство – потурання, попуск, потачка.
Потворствовать – потурати, попускати, потакувати.
Потворщик – потурач, потакувач.
Потемки – темнота, пітьма, темрява. *В* **-ках** – поночі, в темряві, в пітьмі.
Потерпеть (*убыток*) – потерпіти (шкоду) (АЮЗР, 6, I, 185). *Потерпевший* – скривджений, покривджений, укривджений (ЧСР), ушкоджений (ЛР, 44), покривджена сторона (ЛР, 44). **-ший** *от преступления* – скривджений (покривджений) від злочину.
Потеря – втрата, страта, згуба (АЮЗР, 6, I, 77, 271); (ущерб) шкода*.* **-ря** *времени* – гаяння (трата) часу.
Потерять – загубити, згубити (річ); втратити, стратити (право, пам'ять, ласку), (*лишаться*) (по)збутися (маєтків)*.* **-ять** *милость* – втратити чию ласку, відпасти чиєї ласки*.* **-ять** *время* – прогаяти (згубити) час*.* **-ять** *девственность* – втратити невинність, (*описат.*) вінок загубити (згубити)*.* **-ять** *чьё доверие* – втратити чию довіру, зневіритися кому, (к кому) до кого. **-ять** *силу, обессилеть* – знесилитися, виснажитися. *Доказательство* **-яло** *силу* – довід утратив силу, упав*.* **-ять** *сознание* – знепритомніти, спаморочитися, запаморочитися, стерятися. **-нный** – загублений, згублений. втрачений, пропалий, пропащий.
Потеха – розвага; кумедія, чудасія.
Потихоньку – тихе(се)нько, стиха, помалу, тишком, нишком, нищечком.
Поток – потік (-току), течія, водотеча, струмок (-мка).
Потолок – стеля.
Потолочный – стелевий, на стелі, для стелі*.* **-ная** *доска* – стелева дошка, стелина.
Потом – потім, потому, після того, (*диал.*) потім того, опісля, далі. *А* **-том** – а тоді.
Потомок – нащадок, (*стар.*) щадок (ЮГ, I, 74, ТОК, 111, 38), потомок.
Потомственный – нащадний, нащадковий, потомний, дідичний*.* **-ное** *владение* – потомне (нащадкове) володіння, (*стар.*) право прирожене (АЮЗР, 6, I, 85).
Потомство – нащадок (*как собир.*) нащадки, потомство. *Без* **-ва***, неимеющий* **-ва** – безнащадний. *Умер, не оставив* **-ва** – помер безнащадно.
Потому – тому, затим, оттим, (за-)для того, через те*.* **-му** *именно* – тому саме, оттим бо то, через те бо то. **-му***-то* – тим-то. **-му** *что* – бо, тому що, затим що, через те що.
Потопление – (у)топлення, за[по]топлення.
Потоплять, потопить – топити (за[у, по]топлювати), за[у, по]топити.
Потрава – спаш, потолоч (-чи) (КМ, ЧСР), шкода, потолоччя, збій (*р.* збою).

Потравить – спасти, витолочити, збити.
Потребитель – споживач.
Потребительный – споживальний, споживчий.
Потребительский – споживчий (крамниця, товариство).
Потребление – споживання, споживок, спожива, ужиток.
Потреблять, потребить – (с)поживати, (с)пожити що, (*употреблять*) уживати, ужити (чого).
Потребность – потреба (АЮЗР, 6, 394), (*обиходная*) потрібка, обихідка.
Потребный – потрібний. **-ное** *количество* – скільки треба, потрібна (належна) кількість.
Потребовать – сказати дати, запитати (чого), вимогти (що). *Срв.* **Требовать**.
Потрясать – трясти, потрясти, торсати, поторсати, (*расшатывать*) хитати, захитати.
Потрясение – захитання (громадського ладу, основ), збурення, порух, трусанина.
Потуги – напруги; хватки, перейми.
Потухать, потухнуть – гаснути, згаснути. по[у, при]гасати, по[у,при]гаснути. **-хший** – згаслий, погаслий, пригаслий.
Потушить – загасити, погасити, пригасити, по[при]тушити.
Потчивать – гостювати (кого чим), вгощати, трактувати, (*хмельным*) частувати, *сов.* почастувати
Поутру – вранці, зрана, зраня, зранку, ранком. *См.* **Утро**.
Поучать – навчати, навчити.
Поучение – наука, навчання.
Поучитель – навчальник.
Поучительный – навчальний, повчальний.
Похабник – соромітник, паскудник.
Похабный – соромітський, стидк[н]ий, безсоромний, срамотний.
Похабство – сороміття, безсоромність.
Похвала – хвала, похвала, похвальба.
Похвальба – хвальба, похвалка, (*угрож.*) нахваляння, нахвалка.
Похвальный – похвальний, хвальний.
Похваляться – похвалятися, хвалитися, (*угрож.*) нахвалятися.
Похититель – (*тайный*) викрадник, викрадіжник, (*вор*) крадій, злодій (*мн.* злодії), (*явный*) захіпник, спірвач.
Похищать, похитить – (*тайно*) викрадати, викрасти, красти, вкрасти, (*явно*) запоривати, запо[і]рвати, спо[і]рвати.
Похищение – викрадення, викрад, викрадіж (-дежу); спірвання, захоплення.
Похмелье – похмілля, похміль (-мелю).
Поход – похід (-ходу); (*на весах)* похід, поваг, лишок; (*на товаре*) збуток.
Походить – бути схожим (на кого), скидатися (на кого); (*пойти в кого*) вдатися в когось.
Походка – хода, хід, виступання, хідня.
Походный – похідний.
Походя – ходячи, на ході.
Похождение – пригода, авантура.
Похожий – схожий, похожий, подібний. *Быть* **-им***, см.* Походить.
Похоронный – похоронний, погребовий, погребний, (по)ховальний.
Похороны – похорон (-рону), погріб (*р.* погребу), (по)ховання. [Гроші на поховання].
Похотливость – пожадливість, хтивість, похотливість, ласість (-ости).
Похотливый – пожадливий, хтивий, похотливий, ласий.
Похоть – похоті (-тів *и в ед.* похоть), лас. *См.* **Похотливость**.
Похудеть – схуднути, похуднути, охляти, спасти з тіла, змарніти, помарніти. **-вший** – схудлий, змарнілий, охлялий.
Почва – ґрунт. *Нетронутая* **-ва** – цілина, незайманий ґрунт.
Почвенный – ґрунтовий.
Почему – чом, чому, чого, на що, про що, для чого, після чого. *Вот* **-му** – от чому, от через що, отож-то, от задля того. **-му**-*то* – чогось, чомусь.
Почерк – рука, письмо, (*зап.*) характер письма.
Почерпать, почерпнуть – черпати, зачерпнути, почерпнути.
Почесть – честь, шана, пошана, шаноба, повага. **-ти** – почесті, гонори.
Почет – шана, пошана, пошанування, честь, повага.
Почётный – почесний (член), (*почтенн.*) поважний.
Почин – почин, початок (АЮЗР, 8, V, 39), зачин, привід (-воду), ініціятива. *По* **-ну** – з

ініціятиви, з почину, (*стар.*) за початком (АЮЗР. 8, V, 39).
Починка – лагодіння, лагодження, *сов.* полагодження (хати, чобіт), поправа.
Починять, починить – лагодити, полагодити, ладнати, поладнати, поправляти, поправити.
Почитание – (по)шанування, поважання, шаноба.
Почитатель – шановник, шануватель (*сторонник*) прихильник.
Почитать, почтить – поважати, шанувати, пошанувати, вшанувати.
Почка – нирка.
Почта – пошта. *По* **-чте** – поштою.
Почтальон – листоноша (-ші), поштальйон.
Почтамт – (головна) пошта, поштова контора.
Почтение – шанування, шаноба, шана, повага, поважання. *Оказывать, оказать должное* **-ние** – чинити (вчинити) належну пошану, шанобу.
Почтенный – шановний, поважний, поваги гідний. **-ный** *человек* – поважна людина.
Почти – мало не, трохи не, немало, безмаль, сливе, (*гал.*) майже (из май, же… = *имей, что…*).
Почтительность – шанобливість, шаноба, повага.
Почтительный – шанобливий. **-но** – шанобливо, з шанобою.
Почтить – пошанувати, вшанувати (кого чим).
Почтовый – поштовий (контора, пересилка, і т. и.). **-вое** *ведомство* – поштове відомство. **-вая** *карточка* – листівка, поштова картка, кореспондентка. **-вая** *квитанция* – поштовий квиток, поштова квитанція. **-вый** *перевод* – переказ поштою, поштовий переказ. **-вая** *посылка* – поштовий пакунок, поштова пачка (посилка). **-вые** *сборы* – поштові оплати. **-вое** *сообщение* – поштове сполучення. **-во**-*телеграфное учреждение* – поштово-телеграфна установа. **-вый** *ящик* – скринька для листів, на листи, поштова скринька.
Почтосодержатель – поштар (-ря).
Почудиться – здатися, приявитися, (*послышаться*) причутися, (*померещиться*) приверзтися (кому).
Пошиб – закраска, стиль, тон. *На свой* **-иб** – на свій копил, на свій роб.
Пошлина – оплата, пошлина (КМ); мито (ЧСР); оподаткування, данина. *Актовая* **-на** – актова оплата. *Гербовая* **-на** – гербова оплата. **-на** *за право торговли вином на ярмарке* – оплата ярмаркового шинкування, (*стар.*) скатне (ЛИМ, 30). **-на** *за провоз* – перевозове мито. *Крепостная* **-на** – кріпосна оплата. *Наследственная* **-на** – оплата за спадщину, спадкова оплата, спадкове. *Судебная* **-на** – судова оплата. *Таможенная* **-на** – мито (ТОК, III, 6).
Пошлый – тривіяльний, вульгарний, заяложений.
Поштучный – (рахований) від штуки. **-ная** *оплата* – плата від штуки. **-но** – од штуки; штуками.
Пощада – пощада, помилування, милосердя, милість (-ости).
Пощадить – пощадити, помилувати, пожалувати. **-дить** *жизнь* – подарувати життя, (*стар.*) горлом дарувати. *См.* **Щадить**.
Пощёчина – ляпас, удар по лацю, (*гал.*) поличник, (*стар.*) поличок (АЮЗР, 6, I, 500).
Поэтому – тому, через те, тому-то.
Появление – поява, з’ява, з’явлення.
Появляться, появиться – з’являтися, з’явитися, об’являтися. об’явитися, проявлятися, проявитися.
Пояснение – пояснення, поясніння, вияснення, з’ясування.
Пояснительный – пояснялький (пояснюючий, вияснюючий). **-ная** *записка* – пояснялька (пояснююча) записка.
Пояснять, пояснить – пояснятм, пояснити, вияснятм, вияснити, з’ясовувати, з’ясувати.
Прабабка – прабаба (дідова або бабина мати).
Правда – правда (ЛР, 135). *По* **-де** – по правді.
Правдивость – правдивість, справедливість, (*искр.*) щирість (-ости).
Правдивый – правдивий, справедливий, (*искр.*) щирий (людина).
Правдоподобие – правдоподібність, ймовірність.
Правдоподобный – правдоподібний, ймовірний.
Правило – правило. **-ла** *внутреннего распорядка* – правила внутрішнього ладу, порядку.
Правильность – правильність (ортографії, порядку), правдивість (ваги, годинника).
Правильный – правильний (порядок), правдивий (вага, годинник, рахунок), вірний.
Правитель – правитель, управитель, (*руководитель*) керівник, керівничий, керманич,

(*вершитель*) орудар (-ря).
Правительственный – урядовий. **-ное** *учреждение* (*установление*) – урядова установа.
Правительство – уряд (КМ), правительство. **-во** *настоящим об'являет всему населению* – уряд отсим оповіщає всеньку людність.
Править – правити, урядувати, (*распоряжаться*) правувати, заправляти, керувати, орудувати. **-вящие** *классы* – владущі класи. **-щие** *круги* – урядові (керівничі) кола.
Правление – правління, урядування, керування, орудування.
Правнук – правнук (онуків або онучишин син).
Правнучка – правнука (онукова або онучишина дочка).
Право – право (КМ). *Быть в* **-ве** – мати право. **-во** *владения* – право посідання (володіння). *Вступать в* **-ва** – вступати в права. *Вторгаться в чужие* **-ва** – втручатися в чужі права. *Государственное* **-во** – державне право. *Гражданское* **-во** – цивільне право. **-во** *гражданства* – право громадянства. *Приобрести* **-во** *гражданства* – набути права громадянства. **-во** *давности* – право задавнення, право давности. *Дать кому* **-во** – надати кому право, управнити, уповноважити, уповажнити (кого зробити що). **-во** *застройки* – право забудування. *Защищать, отстаивать своё* **-во** – обстоювати, боронити своє право (свого права), обставати за своїм правом. *Избирательное* **-во** – виборче право. *Иметь* **-во** *на что* – мати право (до чого *или* на що). *Имущественное* **-во** – право на майно, право майнове, маєткове. **-ва** *по имуществу* – права що-до добра. *Крепостное* **-во** – панщанне право, кріпосне право. *Лишить* **-ав** – позбавити кого прав. *Ограничить в* **-вах** – обмежити права (кому) (обмежити (кого) в правах). **-во** *нанимателя расторгнуть трудовой договор в случае полной или частичной ликвидации предприятия* – право наймача (наймачеве право) розірвати трудову умову в разі повного або часткового зліквідування підприємства. **-во** *наследственной аренды* – право спадкової оренди (те саме, що й чиншове право). *Передать* **-во** *в полном об'ёме или в частях* – передати право в повному обсягові або частками. *Обычное* **-во** – звичаєве право. *Оспаривать, отвергать, отрицать чьё* **-во** – заперечувати (одкидати) чиєсь право. *Оставить за собой* **-во** – застерегти собі право. *Отказать кому в* **-ве** – відмовити кому права. *Отказаться от* **-ва** – зректися права. *По какому* **-ву**? – за яким правом (АЮЗР, 6, І, 67). **-во** *пользования* – право користування. **-во** *представительства* – право представництва. *По* **-ву** – по праву, (*стар.*) за тим правом (АЮЗР, 6, І, 109). **-во** *представления* – право заступництва. **-во** *преимущественного удовлетворения* – право переважного завдоволення. **-во** *приобретать земли по купчей крепости или по дарственной записи* – право набувати землю (маєток) купівлею або даруванням (за дарчим записом). **-во** *приобретенное* – право придбане. **-во** *производства* – право виробляти (що), право виробу. **-во** *публично-общественной службы* – право публічно-громадської служби. **-во** *распространяется* – право поширюється. **-во** *распоряжения* – право розпорядження, право розпоряджатися. **-во** *сильного* – право дужчого, право сильного. **-во** *состояния* – право стану. **-во** *суда* – право суду, (*стар.*) присуд (АЮЗР, 6, І, 265). **-во** *утрачивается* – право відпадає. **-во** *уголовное* – карне право, кримінальне право. **-во** *участия частного* – право участи приватної, (приватне) право в чужій речі. **-во** *участия общего* – право спільности.
Правобережный – правобічний, правобережний.
Правовед – правознавець (-вця), правник, юрист, (*стар.*) юриста.
Правоведение – правознавство, юриспруденція.
Правовой – правний. **-вые** *отношения* – правні стосунки, правні взаємини. **-вой** *порядок* – правний порядок, правний лад.
Праволишение – правозбавлення, правопозбавлення.
Правомерность – правність, правомірність (акту).
Правомерный – правний, правомірний, правозгідний.
Правомочие – (*полномочие*) уповноваження, правосильність, управнення, правомож[міц]ність.
Правомочный (*уполномоченный*) – уповноваж(н)ений, правосильний, правоміцний, (*стар.*) сильний (ЧСР).
Правонарушение – правопорушення, праволомство.
Правообразующий – правотворчий.
Правопоражение – правопозбавлення, позбавлення права, поразка в правах.
Правопреемник – правонаступник.
Правосильный – правосильний, важний (АКПГУ). *Признать за* **-ный** *(акт)* – визнати за важний.
Правоспособность – правоздатність (-ности).

Правоспособный – правоздатний.
Правосудне – правосуддя, правий суд, справедливість.
Правосудный – правосудний, справедливий.
Правота – правість, правота.
Правый – правий, правдивий, справедливий, безневинний, неповинний. *Быть* **-вым** – бути правим; мати рацію. *Вы* **-вы** – маєте рацію, ваша правда. *В своих суждениях он был* **-ав** – в своїх міркуваннях він мав рацію. *В этом деле он оказался* **-вым** – в цій справі він був правий, його була правда.
Прадед, прадедушка – прадід (дідів або бабин батько).
Прадедовский – прадідівський.
Празднество – свято, святкування.
Праздник – свято, празник.
Праздничный – святковий, празниковий, святний, святчаний. **-ные** *дни* – свята, святні (празникові) дні.
Празднование – святкування, празникування.
Праздновать – святкувати, справдити свято, празн[ик]увати.
Праздность – неробіння, неробство, безділля, байдикування, ледацтво, ледарство.
Праздношатательство – вештання, гуляння без діла, бродня.
Праздношатающийся – вештанець, гуляща людина.
Праздный – гулящий (робітник); порожній, марний (питання), нетруджений (рука). *Быть* **-ным** – (про землю) порожнювати, гуляти, вакувати, ваканцу[ю]вати, (про людину) байдикувати. **-ная***, свободная земля* – гуляща (ваканцева) земля. **-ное** *любопытство* – марна (порожня) цікавість. **-но** – без діла, без роботи, нічого не роблячи, марно сидячи.
Практика – практика.
Практиковать – практикувати.
Практический – практичний. **-кие** *меры* – практичні заходи, (*целесообразные*) доцільні заходи.
Прачешная – пральня, прачкарня.
Прачка – праля, прачка, (*мужчина*) прач.
Пребывание – перебування, пробування, (*бытность*) побут, (*местопребывание*) пробуток, місце перебування. *Постоянное* **-ние** – постійне перебування.
Пребывать – перебувати, зоставатися.
Превозмогать, превозмочь – перемагати, перемогти, переборювати, перебороти, (*одолеть*) подолати, подужати.
Превозносить, превознесть – вихваляти, вихвалити, (з)величати, підносити, піднести (похвалами).
Превосходить, превзойти – переважати, переважити, перевищувати, перевищити (кого), брати (взяти) гору (над ким).
Превосходный – видатний, чудовий, чудесний, дуже гарний, (*отличный*) знаменитий. **-но** – чудово, дуже гарно, знаменито.
Превосходство – перевага, вищість, перевищення. *Добиваться* **-ва** *перед кем* – допевнятися гори над ким. *Сознание* **-ства** – свідомість своєї вищости, переваги.
Превратность – мінливість, змінність, несталість. **-ность** *судьбы* – мінлива доля, коливорот долі.
Превратный – (*изменчивый*) мінливий, змінний, несталий; (*неправильный*) перекручений, перевернений, переинакшений, неправдивий. **-но** – неправдиво, навпереверт, навиворіт, навспак, навпаки. **-но** *толковать договор* – перекручувати зміст умови.
Превращать, превратить – перетворювати, перетворити, перевертати, перевернути, обертати, обернути, переробляти, переробити; перечаровувати, перечарувати (на що). **-ся** – обертатися, перевертатися, перероблятися, перекидатися; перечаровуватися (на що).
Превращение – перетворення, перевертання, обертання, обернення; перечарування, перечари; заміна.
Превышать, превысить – перевищати, перевищувати, надвищувати, надвищити, брати (взяти) гору. **-ть** *власть* – перевищувати владу, (*злоупотреблять*) надуживати влади, перевищувати свою владу на зле.
Превышение – перевищення, перевишка, надуживання, надужиття (влади). **-ние** *власти* – перевищення влади, (*злоупотр.*) надужиття влади. **-ние** *пределов необходимой обороны* – переступ(ання) за межі потрібної оборони.
Преграда – (*препятствие*) перепона, перешкода; (*заграждение*) перегорожа.
Преграждать, преградить – перегороджувати, перегородити, загороджувати, загородити,

заступати, заступити (дорогу).

Преграждение – перегороджування, загороджування (дороги); (*забор и т. п.*) перегорожа (-жі); (*препятствие*) перепона, перешкода.

Предавать, предать – віддавати, віддати, видавати, видати, зраджувати, зрадити (кого); (*называть сообщников*) виказувати, виказати (кого *и* на кого). **-вать***,* **-дать** *забвению* – пускати (пустити) в непам'ять. **-вать** *пытке* – віддавати на муки*.* **-дать** *смертной казни* – на горло скарати, стратити*.* **-дать** *суду* – віддати під суд, потяг[ну]ти до суду*.* **-дать** *тело земле* – поховати, закопати в землю.

Предание – (*рассказ*) переказ; (видача) видання*.* **-ние** *суду* – віддання під суд.

Преданность – відданість, вірність, прихильність.

Преданный – відданий, вірний, прихильний, щиро зичливий.

Предатель – зрадник, викажчик.

Предательский – зрадницький, зрадний, зрадецький. **-ки** – по-зрадницькому, зрадливо, зрадою.

Предательство – зрадництво, зрада.

Предбрачный – передшлюбний*.* **-ный** *договор* – передшлюбна умова, передшлюбний договір.

Предварение – (*предупреждение*) попередження; (*предотвращение*) запобіження.

Предварительный – попередній, наперед учинений, підготовчий; (*предотвращающий*) запобіжний*.* **-ный** *взнос денег* – попередній внесок (-дня вкладка) (грошей)*.* **-ные** *вопросы* – попередні, запитання. **-ное** *заключение (по вопросу и по делу)* – попередній висновок (в питанню і у справі)*.* **-ное** *заключение под стражу* – досудове ув'язнення, досудовий арешт. **-ное** *исполнение* – запобіжне виконання*.* **-ные** *меры* – запобіжні заходи*.* **-ная** *работа* – підготовча праця*.* **-ная** *расписка* – наперед одібрана (попередня) розписка*.* **-ные** *сведения* – підготовчі відомості*.* **-ная** *сделка* – попередня оборудка*.* **-ное** *следствие* – попереднє слідство*.* **-ное** *слово* – вступне слово. **-ное** *согласие, соглашение* – попередня (наперед учинена) згода, угода*.* **-ное** *соглашение на преступление* – попередня (наперед зроблена) змова на злочин*.* **-ное** *условие* – передумова.

Предварять, предварить – попереджати, попередити (що), перестерегати, перестерегти (кого від чого); (*предотвращать*) запобігати, запобігти (чому)*.* **-рить** *об опасности* – застерегти, перестерегти, остерегти від небезпеки.

Предвестие – передвістка, віщування.

Предвестник – передвісник, вістун, віщун.

Предвещать – віщувати, передвіщати, пророкувати; (метеорологічно) передбачати (погоду).

Предвзятость – упередження, уперед(же)ність.

Предвзятый – упереджений, упередній, напередузятий*.* **-тое** *мнение* – упередження*.* **-тая** *мысль* – упередня (напередузята) думка.

Предвидение – передбачення, завбачення.

Предвидеть – передбачати, передбачити, завбачати, завбачити.

Предводитель – провідник, отаман, ватажок, ватажко, проводир (-ря); голова, верховода. **-ль** *дворянства* – маршалок (-лка).

Предводительство – провід (-воду), головування, отаманування, ватагування.

Предводительствование – головування, головенство, передування. *См.* **Предводительство**.

Предводительствовать – перед вести, передувати (кому), отаманувати, ватажкувати (над ким).

Предвыборный – передвиборчий.

Предел – границя (КМ), межа, міра, край, кінець*.* **-лы** *власти* – межі влади, границі власти (КМ). *В* **-лах** – в межах. *Вне* **-лов** – по-за межами. *Выйти из* **-лов** – за край зайти, межу переступити. *Высший* **-дел** *наказания* – найвища міра кари*.* **-лы** *действия кодекса* – межі сили, межі чинности кодексу. *Достичь своего* **-ла** – дійти повні, дійти свого краю.

Предельный – граничний, крайній*.* **-ный** *возраст* – граничний вік, граничні літа.

Предисловие – передмова, переднє слово.

Предковский – предківський, дідівський.

Предлагать, предложить – вносити, внести, пропонувати, запропонувати (що), загадувати, загадати (зробити що)*.* **-ложить** *вопрос* – поставити питання, спитати, запитати.

Предлог – приключка, зачіпка; (*повод*) привід (-воду), (*гал.*) притока, причина (АЮЗР, 6, І, 569); (*граммат.*) прийменник. *Искать* **-га** – шукати приключки, зачіпки, приводу,

причини.

Предложение – внесення, пропозиція, пропонування, загад. *Сделать брачное* **-ние** – посватитися за кого; (об'ясниться) освідчитися (кому). *Письменное* **-ние** – писане внесення, писана пропозиція. *По* **-нию** – з пропозиції, на внесення (чиє, од кого), на (чий) загад. *Словесное* **-ние** – словесне внесення, словесна пропозиція. *Спрос и* **-ние** – попит і подача (і постачання).

Предместие – передмістя, передмісто.

Предместник – попередник, (*стар.*) антецесор.

Предмет – предмет, (*вещь*) річ (КМ); ціль, мета. **-меты** *первой необходимости* – речі найпершої потреби, найперше потрібні речі. **-мет** *роскоши* – предмет (річ) розкошів. *На этот* **-мет** – на цю мету, про цю річ (КМ).

Предметный – предметовий, речовий.

Предназначать, предназначить – призначати, призначити, наперед призначати, наперед призначити.

Предназначение – призначення.

Преднамерение – замір, замисл, намисл.

Преднамеренность – навмисність, умисність (-ости).

Преднамеренный – умисний, навмисний.

Предначертание – накреслення, переднакреслення, намір, заходи (-дів), план.

Предок – предок (КМ). **-дки** – предки, діди-прадіди.

Предопределение – призначення, (*фаталист.*) передсуд, присуд, (*рок*) судьбина.

Предопределять, предопределить – призначати, призначити, (*фатал.*) судити, присудити. **-нный** – призначений, [при]суджений. **-ено** – судилося.

Предоставление – надавання, (*сов.*) надання; дозвіл (-волу); полишення. **-ние** *кому права* – надання кому права. *С* **-нием** *себе права* – застерегаючи собі право. **-ние** *на чьё усмотрение, на чей выбор* – полишення на чию волю, на чий вибір.

Предоставлять, предоставить – надавати, надати, дозволяти, дозволити; полишати, полишити. **-влять** *власть* – надавати владу, влади. **-ляется** *вам право* – вільно вам, маєте право, надається вам право, (*сохраняется*) полишається вам право. **-лять** *сторонам предлагать вопросы* – дозволяти сторонам запитувати, надавати сторонам право запитувати. **-лять** *на чьё суждение* – полишати на чий суд, здаватися на чий суд. **-ляется**, *дозволяется* – дається. **-ляю** *на ваше усмотрение* – здаюся на вашу волю, на ваш розсуд, на вашу ласку, полишаю на ваш розсуд.

Предостерегательный (*знак*) – знак перестороги, пересторожний знак.

Предостерегать, предостеречь – перестерегати, перестерегти, о[за]стерегати, о[за] стерегти, (*стар.*) варувати (ЛР, 44).

Предостережение – пересторога (АЮЗР, 6, I, 51; ЧСР), осторога; (*предупреждение*) застерегання, застереження, засторога.

Предосторожность – обережність, обачність, оберега. *Меры* **-ти** – запобіжні заходи, заходи обережности, заходи обереги.

Предосудительность – негожість, доганність, осудність, ганебність, незвичайність.

Предосудительный – негожий, доганний, осудний, ганебний, незвичайний, догани вартий, догани гідний. **-ное** *поведение* – ганебна (доганна), догани вартая поведінка.

Предотвращать, предотвратить – одвертати, одвернути, усувати, усунути (що), запобігати, запобігти (чому). **-тить** *преступление* – одвернути злочин.

Предотвращение – одвернення, усунення, запобіження.

Предохранение – охорона, захований, обереження, оберіг (-регу) (від чого), запобіження (чому).

Предохранительный – охоронний, запобіжний. **-ное** *приспособление* – запобіжний, охоронний прилад, пристрій (-рою).

Предохранять, предохранить – охороняти, охоронити, оберегати, оберегти, заховувати, заховати (од чого), запобігати, запобігти (чому).

Предписание – припис; наказ, (*предложение*) загад.

Предпис(ыв)ать – приписувати, приписати, наказувати, наказати.

Предполагать, предположить – припускати, приладати, покласти; гадати (передгадувати, передгадати); (*намереваться*) задумувати, задумати (зробити щось); ставити перед собою гадку, мислити перед собою. *Изучение обычного права* **-гает** *архивную работу* – студії над звичаєвим правом ставлять перед собою гадку про архівну працю (мислять перед собою архівну працю).

Предположение – (*допущение*) припущення, гадка, домисел, здогад; (*намерение*)

задумування, задумання, намір, задання. *Законное* **-ние** – припущення закону; гіпотеза.
Предположительный – здогадний, гіпотетичний.
Предпоследний – передостанній.
Предпосылка – передпосилка, передумова, засновок.
Предпочитать, предпочесть – воліти (ти волиш *и* ти волієш), перевагу (чомусь) давати, вважати (щось) за краще.
Предпочтение – перевага. *Оказывать* **-ние** – перевагу давати.
Предпочтительный – переваги гідний, переважний (над иншими). **-но** – переважно (над иншими). **-нее** *всего* – над усе, передусім.
Предпочтительность – перевага, переважність.
Предпраздничный (*день*) – передсвятковий, передпразниковий, напередодні свята.
Предприимчивость – заповзятливість, заміристість, замірливість, підприїмливість.
Предприимчивый – заповзятливий, заміристий, замірливий, підприїмливий.
Предприниматель – підприємець, заповзятець (-тця).
Предпринимательский – підприє[ї]мчий. **-кая** *прибыль* – підприє[ї]мчий зиск, прибуток.
Предпринимать, предпринять – заходжуватися, заходитися (коло чого), братися, взятися (за що). **-нять** – заповзятися до чого, з-ся зробити що; підійматися, піднятися (чого) (напр. далекої подорожи); підприймати, підприйняти (що).
Предпринятый – замірений, задуманий, початий, піднятий (праця), підприйнятий.
Предприятие – підприємство, заповзяття.
Предрасположение – нахил, схильність (-ности).
Предрасположенный – схильний. **-ный** *к болезням* – легкий на захорування, хоровитий, слабовитий, з нахилом до хороб.
Предрассветный – досвітній, переддосвітній. *В* **-ное** *время* – удосвіта, у досвітню годину, над світ.
Предрассудок – забобон(и); (*предубеждение*) упередження. *Человек с* **-ками** – забобонна людина, людина з упередженнями, з забобонами.
Предрекать – пророкувати, віщувати.
Предрешать, предрешить – наперед вирішувати, наперед вирішити, передрішати, передрішити.
Предрешение – вирішення наперед, передрішення.
Председатель – голова. *Товарищ* **-ля** – заступник голови, (*гал.*) містоголова.
Председательство – головування. *Под* **-вом** – під головуванням.
Председательствовать – головувати; (*иногда*) президувати.
Председательствующий – голова; (*иногда*) презес.
Предсказание – віщування, пророкування, прорікання, (*погоды*) передбачення (погоди).
Предсказывать – віщувати, провіщати (*сов.* провістити), пророкувати, пророчити, (погоду) передбачати.
Предсмертный – передсмертний. **-ная** *агония* – конання, часування.
Представать, предстать – ставати, стати перед ким (*и* перед кого). **-стать** *перед судом* – стати перед суд, стати перед судом.
Представитель – представник, заступник, відпоручник. **-тель** *защиты* – представник оборони. **-тель** *чьих интересов* – заступник чий. **-тель** *обвинения* – представник обвинувачення.
Представительница – представниця, заступниця.
Представительный – поставний, показний (людина); представницький (державний лад).
Представительство – представництво, заступництво. **-во** *предполагаемое* – представництво з істоти, з природи.
Представление – подання (документу, доводів, когось до нагороди); представлення, познайомлення; (*воображение*) уявління, (*театральное*) вистава.
Представлять, представить – подавати, подати; представляти, представити; знайомити, познайомити, репрезентувати, зарепрезентувати (ЛР, 44); (*воображать*) уявляти, уявити; виставляти, виставити. **-лять** *доказательства* – подавати доводи. **-лять** *деньги, пошлины* – вносити гроші, оплати. **-лять** *доклад* – подавати доповідь (доклад). **-вить** *отчёт* – подавати звідомлення, (*стар.*) здавати чати (КМ). **-лять, -вить** *свидетелей* – поставляти, поставити свідків. **-ся** – представлятися, рекомендуватися; (*чудиться*) уявлятися, приявлятися, здаватися, показуватися, верзтися; (*о пьесе*) виставлятися, ставитися; (*притворяться кем*) вдавати (кого) (напр. п'яного), прикидатися (ким).
Предстоять, предстать – стояти, стати (перед ким, чим) бути (перед ким); (*наступать*) наставати, наступати. [Настає тяжка боротьба]. *Нам* **-ит** *большой труд* – нам багато буде

роботи, перед нами (стоїть) велика праця. *Мне* **-ит** *ехать* – маю їхати. *Предстоящий* – майбутній, прийдешній.
Предубеждение – упередження (проти кого).
Предубежденность – упередженість (-ости).
Предубежденный – упереджений.
Предуведомление – завідомлення.
Предуведомлять – завідомляти, завідомити.
Предугадывать, предугадать – (на)передугадувати, (на)передугадати.
Предумышление – намір, передумисел.
Предумышленность – навмисність, передовмисність, наміреність.
Предумышленный – навмисний, передовмисний, напередна[за]думаний. **-но** – наперед задумавши, навмисно. **-ное** *преступление* – напередзадуманий злочин, умисний (передовмисний) злочин.
Предупредительный – запобіжний; (*любезный, предусмотрительный*) запобігливий. **-ные** *меры* – запобіжні заходи. **-ный** *человек* – ввічлива людина, запобіглива людина.
Предупреждать, предупредить – попереджати, попередити, застерегати, застерегти, перестерегати, перестерегти (кого про що), (*стар.*) упереджати, упередити (кого в чім) (АЮЗР, 8, V, 147; ЧСР); (*отвращать что*) запобігати, запобігти (чому) (КМ), зараджувати, зарадити (чому), не допускати чого (КМ).
Предупреждение – попередження, застереження; запобіження, зарада (чому). **-ние** *преступления* – попередження (упередження) злочину.
Предусматривать, предусмотреть – передбачати, передбачити, завбачати, завбачити. **-ный** *законом* – передбачений у законі.
Предусмотрение – передбачення.
Предусмотрительно – передбачливо, завбачливо, обачно, запобігливо.
Предусмотрительность – передбачливість, завбачливість, прозірливість, обачність, запобігливість.
Предусмотрительный – передбачливий, завбачливий, обачний, прозірливий, запобігливий.
Предчувствие – передчування, передчуття.
Предчувствовать – передчувати, передчути.
Предшественник – попередник, (*стар.*) антецесор (ЧСР).
Предшествовать – йти перед чим.
Предшествующий – передущий, передніший, попередній (рік).
Пред'явитель – пред'явник, показник, подавець. *Дубликат накладной на* **-ля** – дублікат накладної на пред'явника. **-тель** *настоящего удостоверения* – показник (пред'явник) цієї посвідки. **-тель** *этого письма* – подавець цього листу.
Пред'явление – пред'явлення, показування, показання, (*стар.*) оказування (АЮЗР, 6, I, 54), подання. **-ние** *вещественных доказательств* – показування (показання) речових доказів. **-ние** *иска* – закладання позву, внесення позву. **-ние** *обвинения* – обвинувачення, (*стар.*) (по)дання вини. **-ние** *требований* – ставлення (поставлення) вимог.
Пред'являть, пред'явить – пред'являти, пред'явити, показувати, показати, (*стар.*) оказувати, оказати (АЮЗР, 6, I, 1), подавати, подати, виставляти, виставити. **-лять** *доказательства* – подавати доводи, докази. **-лять** *иск* – закладати, закласти позов, давати позов (на кого), (проти кого), позивати (кого) до суду (ЧСР). **-лять** *обвинение* – ставити обвинувачення, (*стар.*) вину давати (СФА, VI, 139; АЮЗР, 6, I, 16). **-лять** *отвод* – заявляти одвід. **-лять** *повестку о приводе* – показати повістку (наказ) про припровадження. **-вить** *росписку* – подати (показати) розписку. **-вить** *следствие обвиняемому по его окончании* – переведене слідство показати притягненому до суду. **-вить** *на суде* – показати на суді, подати на суді, (*стар.*) на праві положити (АЮЗР, 6, I, 54), (*стар.*) на праві оказати (АЮЗР, 6, I, 53).
Предыдущий – попередній (*и* передній) (КМ), передніший, передущий.
Преемник – наступник, (*стар.*) сукцесор (АЮЗР, 6, I, 567).
Преемство – наступство.
Преемственность – наступність; спадковий звязок, спадкова передача.
Преемственный – наступний. **-но** – наступно; спадково передаючи (або переймаючи).
Преждевременно – передчасно, дочасно, до часу.
Преждевременность – передчасність, дочасність.
Преждевременный – передчасний, дочасний, заранній. **-ный** *ребёнок* – нечасна дитина, нечасне. **-ные** *роды* – дочасне родиво.

Прежний – давніший, давній, попередній, колишній. *Шевченчовский,* **-ний** *Бибиковский бульвар* – Шевченківський, давніш (*или* давніший) Бібіковський бульвар. *По* **-му** – по-давньому, як давніш(е).
Презирать, презреть – поневажати, поневажити, зневажати, зневажити (кого), гордувати, по[з]гордувати (ким).
Презрение – погорда, зневага, презирство.
Презренный – зневажений, погорди вартий, ганебний, огидний, гидкий.
Презрительный, -но – зневажливий, -во, зневажний, -но, згірдливий, -во, погордливий, -во, згірдний, -но, презирливий, -во.
Преимущественный – переважний, головніший. **-но** – переважно, здебільша, найбільше. **-ное** *перед другими право* – переважне перед иншими право. **-ное** *удовлетворение* – перше завдоволення.
Преимущество – перевага, першенство, перед, привилей, (*пожалованное*) надання. *Дать* **-во** – перевагу дати. *Права и* **-ва** – права та переваги (привилеї), права та вольності.
Прейскурант – цінник, прайскурант.
Преклонность (*возраста*) – старі літа, старощі; похилість.
Преклонный – похилий (вік, літа), старий (вік, літа).
Преклюзивный – преклюзивний (строк).
Прекословие – перечення. *Без* **-вия** – (*беспрекословно*) безсуперечно, без жадної суперечки, не сперечаючись.
Прекословить – перечити (ТОК, III, 132), суперечити, сперечатися.
Прекращать, прекратить – припиняти, припинити (диспут, справу), скінчати, скінчити, переставати, перестати (робити що); спиняти, спинити (рух). **-тить** *дело навсегда* – припинити справу на завсіди, (*стар.*) уморити справу на вічно (АКПГУ). **-тить** *дело производством* – закрити справу, (*стар.*) уморити справу. **-тить** *обязательства* – скасувати зобов’язання. **-тить** *переговоры* – зірвати переправи. **-тить** *прения* – припинити дискусію (балачки). **-тить** *работу* – припинити працю (роботу). **-тить** *сношения* – зірвати відносини. **-тить** *условие, договор* – розірвати умову, договір. **-щаться, -титься** – припинятися, припинитися, переставати, перестати, (*переводиться, напр. о поколении*) переводитися, перевестися, (*стар.*) зводитися, звестися (ЧСР), вигасати, вигаснути. [Його рід вигас].
Прекращение – припинення, закінчення, перестанок, спин (руху), перевід [Нашому роду нема переводу], вигаснення (роду, династії), розірвання, закриття. **-ние** *брака* – розірвання шлюбу. **-ние** *пожизненного владения* – кінець доживоття. **-ние** *дела* – закриття справи. **-ние** *дела по заявлению сторон* – закриття (*стар.* уморення) справи за згодою сторін. **-ние** *договора* – розірвання умови. **-ние** *иска* – закриття позву. **-ние** *несостоятельности* – скінчення невиплатности. **-ние** *обязательства* – скасування зобов’язання. **-ние** *рода* – вигаснення роду.
Прельщать, прельстить – спокушати, спокусити, чарувати, причарувати, з(а)чарувати; вабити, звабити, надити, знадити, принадити, облещувати, облестити.
Прельщение – спокуса, принада, зчарування.
Прелюбодей – перелюбник, перелюбець, чужоложник (ЛР, 44), чужолюбник.
Прелюбодействовать – перелюб чинити, перелюбствувати, чужоложити.
Прелюбодеяние – перелюб, перелюбство, чужолозтво (ЛИМ, IX; ЛР, 44; СФА, VI, 26), чужолюбство.
Премия – премія, нагорода *Страховая* **-мия** – страхова премія.
Премьер-министр – прем'єр-міністр, голова кабінету міністрів.
Пренебрегать, пренебречь – (*презирать*) поневажати, поневажити (кого), гордувати, згордувати (ким), (*брезгать*) гребувати, погребати, (*не заботиться*) занедбати (що) (ЛР, 44), понехаяти, занехаяти, занехати (що) (АЮЗР, 6, I, 400), знехтувати (що) (СФА, VI, 232).
Пренебрежение – (*презрение*) погорда (до чого, проти чого), гордування (чим), зневага (до чого), нехтування (чого), (*небрежность*) недбання, занедбання (чого). *Оказывать* **-ние** – виявляти зневагу (до чого), зневажати, легковажити (що).
Пренебрежительность – зневажливість, погордливість, згірдність.
Пренебрежительный – зневажливий, погордливий, згірдний.
Прения – дискусія, дебати, змагання, суперечки, (*стар.*) контроверсія (ЧСР). *Прекратить* **-ния** – припинити дискусію, (*проще*) припинити балачки (*или* промови). *Судебные* **-ния** – судові дебати, промови сторін, змагання сторін.
Преобладание – перевага.
Преобладать – переважати, гору брати, панувати. *Преобладающий* – переважний.

[Переважна частина людности = **-щая** *часть населения*].
Преобразование – перетворення, перероблення, перебудова, переформування, реформа, реорганізація.
Преобразователь – перетворець, перебудівник, реформатор, реорганізатор.
Преобразовательный – перетворчий, перебудівничий, реформаторський.
Преобразовывать, преобразовать – перетворювати, перетворити, переробляти, переробити, перебудовувати, перебудувати, реформувати, зреформувати, реорганізовувати, (з)реорганізувати.
Преодолевать, преодолеть – перемагати, перемогти, пере[по]борювати, перебороти, побороти, подужати, подолати, здолати. *Преодолимый* – поборимий, подоланний.
Преодоление – перемога, побороття.
Препинание – припинка, притика. *Знаки* **-ния** – знаки розділові.
Препирательство – сперечапня, змагання.
Препираться – сперечатися, змагатися.
Преподавание – викладання, виклад, навчання. *Язык* **-ния** – викладова мова.
Преподаватель – викладач, навчитель, учитель.
Препона – перепона, перешкода, притика, притичина, перечепа. *Без* **-пон** – без перепон, без упину.
Препоручительный – доручальний. **-ная** *надпись* – доручальний напис.
Препроводительный – супровідний. **-ная** *бумага* – супровідний лист (папір).
Препровождать, препроводить – надсилати (документ), надіслати, пересилати, переслати, одпроваджувати, одпровадити (*напр. под конвоем*) (АЮЗР, 6, I, 54), провадити (час).
Препровождение – надіслання, переслання (листа), одпровадження; (*времени*) розвага. *Для* **-ния** *времени* – аби час згаяти (змарнувати), з нічого робити.
Препятствие – перепона, перешкода, завада (СФА, VI, 22; ТОК, III, 86; ЧСР, ЛР, 44). *Послужить* **-вием** – стати на перепоні, на заваді, на перешкоді, перебити кому. *Ставить* **-вия** – робити (чинити) перепони, перешкоди, перебивати кому (щось зробити).
Препятствовать, воспрепятствовать – перебивати, перебити, перепону (в)чинити (СФА, VI, 304), заваджати, завадити, перешкоджати, перешкодити, бути (ставати, стати) на заваді, на перешкоді, боронити (кому що), не давати. **-вать** *спокойному пользованию* – перешкоджати (не давати) спокійно користуватися, (*стар.*) з спокійного уживання витискати (АЮЗР, 6, I, 354).
Пререкание – сперечання, змагання, перекори. *Возбуждение* **-ния** – порушення змагання про судову підлеглість. **-ния** *между судебными и административными местами* – змагання про підлеглість справи між адміністративними та судовими органами. *Разрешение* **-ния** – розвязування (розвязання, розвязка) змагання.
Пререкаться – сперечатися, змагатися (про підлеглість справи).
Прерогатива – прерогатива (прерогатива суду = право, надане судові).
Прерывать, прервать – переривати, перервати, перебивати, перебити, перехоплювати, перехопити, перепиняти, перепинити (промову); (*перерезывать*) перетинати, перетяти. **-рвать** *пути сообщения* – перетяти шляхи. *Прерывающийся* – переривний, зуривочний.
Пресекать, пресечь – перепиняти, перепинити, перетинати, перетяти, зупиняти, зупинити (КМ). **-сечь** *обнаруженное нарушение* – перепинити виявлене порушення.
Пресечение – перепинення, перепин, (роду) перевід, вигаснення. *Меры* **-ния** *обвиняемому способов уклоняться от следствия и суда* – запобіжні заходи до того, щоб обвинувачений не ухививсь од слідства та суду.
Преследование – переслідування переслід. *Судебное* **-ние** – судове переслідування, судове доходження.
Преследователь – переслідник, переслідувач.
Преследовать – переслідувати (кого), гнатися (за ким); (*угнетать*) утискувати (кого), гнобити (кого); (*нападать*) нападатися (на кого). **-емый** – переслідуваний.
Пресмыкаться – плазувати, лазити (перед ким).
Пресс – прес, прас, гніт (*р.* гніту), чави (*р.* чавів). *Пресс-папье* – прес-пап'є, пригніток.
Пресса – преса (часописи, газети), друковане слово.
Престарелость – (глибока) старість, старощі.
Престарелый – старий, при[а]старий, староденний, ветхий деньми.
Преступать, преступить – переступати, переступити, ламати, зламати (закон).
Преступление – злочин, злочинство (КМ, ЛР, 44, 41), (*стар.*) злий учинок (ЛР, 41), (*редко*) переступ, проступство (ЛР, 44; СФА, VI, 225). *Важное* **-ние** – тяжкий злочин, велике

злочинство (КМ). **-ние** *по должности* – злочин на посаді. **-ние** *должности* – службовий злочин. *На месте* **-ния** – на гарячому вчинку, на місці злочину. *Обнаружить* **-ние** – викрити злочин. *Совершить* **-ние** – вчинити злочин, допуститися злочину. *Только-что совершившееся* **-ние** – гарячий вчинок (ЛР, 44), допіро доконаний злочин.

Преступник – злочинець, (*стар.*) проступець (-пця) (ЛР, 44; ЛИМ, 11), переступник (ЛР, 44; ЧСР; СФА, VI, 238).

Преступность – злочинність.

Преступный – злочинний. **-ное** *деяние* – злочин, (*стар.*) злий учинок (ЧСР). **-ным** *путём* – злочинним шляхом, (*стар.*) способом злим (АКПГУ).

Претендент – претендент (той, хто чогось домагається, вважаючи, що має на це право).

Претендовать – претендувати, домагатися.

Претензия – претенсія, домагання; (*жалобы*) нарікання. *Иметь к кому-либо* **-зию** – мати до кого претенсію, нарікати на кого, ремствувати на кого. *Пред'явить* **-зию** – заявити претенсію, поставити (виставити) вимогу. *Судебная, исковая* **-зия** – судова претенсія; (*учинение иска*) позов; (*требование*) судова вимога.

Претерпевать, претерпеть – терпіти, одтерпіти, витерпіти, (*стар.*) утерпіти (ЛР, 44), зазнавати (зазнати) лиха, натерпітися.

Претить – нудити, вадити. *Мне* **-тит** – мені гидко, мені нудить, я гидую чим.

Преткновение – спотикання. *Камень* **-ния** – камінь спотикання, притичина.

Преувеличение – пере[при]більшування, пере[при]більшення, пересада.

Преувеличивать, переувеличить – пере[при]більшувати, пере[при]більшити. **-ный** – пере[при]більшений, пересадний.

Преходящий – минущий, минучий, перебутний.

Преюдициальный – преюдицій[ял]ний. **-ный** *вопрос* – преюдицій[ял]не питання.

Прибавка – додаток, наддаток, набавка, надбавка.

Прибавление – (*действие*) додавання, (*то, что прибавл.*) додаток, добавка.

Прибавлять, прибавить – додавати, додати, надвищувати, надвищити, докладати, докласти. **-вить** *жалованье* – додати (добавити) платні, побільшити, збільшити платню. **-лять, -вить** *цену* – підвищувати, підвищити ціну.

Прибавочный – додатковий. **-ная** *ценность* – додаткова цінність. **-ная** *стоимость* – додаткова вартість.

Прибегать, прибегнуть – прибігати, прибігти, (*обращаться*) удаватися, удатися (до кого, до чого); пускатися, пуститися (на що). **-гать** *к иным мерам* – ужити інших заходів, удатися до иншого способу. **-гать** *к хитростям* – пускатися на хитрощі.

Прибежище – пристановище, притулок.

Приберегать, приберечь – приховувати, приховати, приощаджувати, приощадити.

Прибивать, прибить – прибивати, прибити.

Приближаться, приблизиться – наближатися, наблизитися (до кого); (*наступать*) надходити, надійти. [Надходить свято].

Приближение – наближення, надхід (-ходу).

Приближённый – близький. **-ное** *лицо* – вірник, повірник.

Приблизительный – приблизний. **-но** – більше-менше, (*изредка*) приблизно.

Приблудиться – приблудитися (АКПГУ). *Приблудившееся, приставшее животное* – приблудна тварина, приблуда (АКПГУ).

Прибрежный – надбережний, прибережний. **-ный** *житель* – бережанин, надбережник.

Прибрежье – надбережжя, прибережжя, узбережжя.

Прибывать, прибыть – прибувати, прибути (ЛР, 44).

Прибыль – прибуток (-тку), зиск, (*польза*) користь (-ти).

Прибыльность – прибутковість, зисковність (-ности).

Прибыльный – прибутковий, зисковний.

Прибытие – прибуття.

Приварок – приварок, варево.

Приведение – (привод) приведення, припровадження; (*цитирование*) наведення. **-ние** *доказательств* – наведення доводів. **-ние** *в известность* – вияснення. **-ние** *в исполнение* – виконання. **-ние** *в порядок* – упорядкування.

Приверженец – прихильник, (*преданный*) відданий (кому, чому).

Приверженность – прихильність, відданість.

Приверженный – прихильний (до чого до кого); (*преданный*) відданий (кому, чому).

Привес – доважок (-жку), довага.

Приветливый – привітний.

Приветственный – привітальний, вітальний. **-ная** *речь* – привітальна промова.
Приветствие – вітання, привітання, привіт.
Приветствовать – вітати, привітати.
Привешивать, привесить – при[на]вішувати, при[на]висити, причеплювати, причепити. *Привешенная печать* – навішена (причеплена) печатка, (*стар.*) привісиста печатка (АЮЗР, 6, І, 81).
Прививать, -ся, привить, -ся – щепити, -ся, прищіплювати, -ся, прищепити, -ся.
Прививка – щепіння, прищіплювання; *сов.* прищеплення, прищепіння. **-ка** *оспы* – прищеплення (прищепіння) віспи.
Прививочный (*пункт*) – щепний (пункт).
Привидение – привид, примара, мара, мана.
Привидеться – привидітися (от привиджуватися), ввидітися (от ввиджатися).
Привилегированный – упривилейований, привилейований.
Привилегия – привилегій, привилей (КМ).
Привлекательность – принадність, привабливість.
Привлекательный – принадний, принадливий, привабливий, знадливий.
Привлекать, привлечь – притягати, притягти, притягнути (АЮЗР, 8, V, 107); (манить) надити, принадити, вабити (приваблювати), привабити. **-ать** *к ответственности* – притягати до відповідальности. **-ать** *на свою сторону* – перетягати на свій бік. **-ечь** *к соучастию* – притягти до участи, (*стар.*) способити (АЮЗР, 6, І, 409). **-ать** *к суду* – притягати до суду, позивати (ЮГ, І, 48). **-чь** *к суду* – запізвати (ЧСР).
Привлечение – притягання, притягнення; (приманка) принада. **-ние** *к суду* – притягнення до суду, позивання, запізвання, (*стар.*) припозвання (ЧСР). **-ние** *к делу третьего лица* – притягання, (*сов.* притягнення) третьої особи до справи.
Привод – припровадження. *Подвергнуть* **-ду** *(обвиняемого)* – привести (припровадити) кого на суд, до суду (СФА, VI, 205).
Приводить, привесть – приводити, привести, припроваджувати, припровадити; (*цитировать*) наводити, навести (доводи, міркування). **-весть** *в бедность* – довести до бідности, зубожити, (*до нищенства*) на старці пустити. **-дить, -весть** *в известность* – з'ясовувати, з'ясувати, виясняти, вияснити. **-дить, -весть** *в исполнение* – виконувати (КМ), виконати, (*стар.*) одправу чинити, вчинити (АЮЗР, 6, І, 139; ЧСР). **-дить, -весть** *к окончанию* – доводити, довести до кінця, кінчати, скінчити. **-дить, -сть** *в порядок* – упорядковувати, упорядкувати (що), лад зробити (чому), лад да(ва)ти (чому). **-дить, -сть** *в разорение* – руйнувати, зруйнувати, до руїни доводити, довести. **-дить**, *чьи слова* – наводити, навести чиї слова, приточувати, приточити річ чиюсь (слова чиїсь). **-весть** *в умоиступление* – довести до шаленства, до несамовитости. *Приведенный выше* – вищенаведений, вгорі згаданий, вгорі зазначений.
Привоз – привіз, до[за]віз (-возу).
Привозный – привезений, привізний (крам), привозовий (мито).
Привходящий – привхожий, придатковий. **-щие** *обстоятельства* – привхожі (придаткові) оставини.
Привыкать, привыкнуть – звикати, звикнути, привикати, привикнути, призвичаюватися, призвичаїтися (до чого).
Привычка – звичка, навичка, привичка, звичай.
Привычность – звичність, звиклість (-ости).
Привычный – звичний, звиклий, привиклий (до чого); звичайний (річ).
Привязанность – прихильність, відданість (-ости).
Привязанный – прихильний (до кого), відданий (кому).
Привязной – прив'язний, причіпний.
Привязчивый – приче[і]пливий. **-вый** *человек* – причепа, налазливий, задирикуватий, нападистий.
Привязывать, призязать – прив'язувати, прив'язати; припинати, прип'яти (вола). **-ся** – прихилятися, прихилитися (душею, серцем до кого), віддаватися, віддатися (кому); (*цепляться*) чіплятися, причепитися (до кого), в'язнути, сікатися, присікатися, присіпатися (до кого).
Привязь – прив'язь, припона, припін (-ону). [Собака на прив'язі. Коні на припоні].
Пригласительный – зазивний, закличний, запрохальний (лист).
Приглашать, пригласить – запрохувати, запрохати, запрошувати, запросити, кликати (закликати), закликати, зазивати (звати) (ЛР, 44), зазвати.
Приглашение – запрохання, запрошення, закликання, запросини. *По его* **-нию** – на його

запрохання, на його запросини.
Приговаривать, приговорить – (*присказывать*) приговорювати, примовляти, примовити; (*судом к чему*) присуджувати, присудити (кого до чого), засуджувати, засудити (кого до чого, на що), (*стар.*) сказати на що (АЮЗР, 6, І, 63). **-нный** – присуджений, засуджений, (*к смерти*) на смерть.
Приговор – присуд, вирок (КМ, АЮЗР, 8, V, 16), приговір (-вору). [Громадський приговір = *общественный* **-вор**]. **-вор** *неокончательный* – присуд (вирок) неостаточний. **-вор** *обвинительный* – вирок засудний, засуд. **-вор** *окончательный* – вирок остаточний. **-вор** *в окончательной форме* – вирок мотивований, вирок уґрунтований. **-вор** *оправдательный* – вирок виправдальний. *Постановить* **-вор** – постановити вирок, (*стар.*) виректи. *Провозглашение* **-ра** – оголошення вироку, вірікання присуду. *Составить* **-вор** – скласти (вирок). *Состоялся* **-вор** – вирок постановлено, одбувсь присуд.
Пригодиться – придатися, здатися, стати в пригоді, пригодитися, згодитися, знадобитися.
Пригодность – придатність, здатність (до чого, на що).
Пригодный – придатний, здатний, годящий, (*применимый*) спосібний.
Пригораживать, пригородить – пригороджувати, пригородити, підгороджувати, підгородити (чужу землю).
Пригород – пригород, підгороддя, передмістя.
Пригородный – підгородній, передмісний.
Приготовительный – підготовчий, приготовчий. **-ные** *к суду распоряжения* – підготовчі до суду розпорядження.
Приготовление – готування, приготування, підготова, підготівля, приготова, приготівля, (*сборы*) лаштування, заходи. **-ние** *к преступлению* – приготування до злочину.
Приготовлять, приготовить – готувати, виготувати, приготовляти, приготовити, на[під]готовляти, на[під]готовити, на[під]готувати.
Приграничный – прикордонний, прикордонний, суміжний.
Пригрозить – погрозити, настрахати, пострахати, насваритися (очима на кого).
Пригульный – приблудний. **-ный** *скот* – приблудна худобина; приблуда (АКПГУ).
Придавать (*приписывать*) – надавати, надати. **-вать** *большое значение* – надавати великої ваги, (*стар.*) уважнювати, уважнити (що). *Не* **-вать** *чему сериозного значения* – не надавати чому великої ваги, легковажити (*сов.* злегковажити) (що).
Придавливать, придавить – придавлювати, придавити, придушувати, придушити, чавити, начавити, причавити.
Приданое – придане, посаг (ЧСР), (*зап.*) віно (СФА, VI, 90), виправа, (*стар.*) внесення (ЧСР, ЛР, 44). **-ное** *давать (кому)* – придане давати (кому, за ким). *Данный в* **-ное** – даний в посаг, приданий, виправний (сукня, то-що). *Принесенное в* **-ное** – (*стар.*) внесене, внесення. *Снабжённая хорошим* **-ным** – добре випосажена, з добрим приданим.
Придаток – додаток, додача, придаток, наддаток.
Придаточный – додатковий, придатковий.
Придача – додача, придача, придаток.
Приделывать, приделать – приправляти, приправити (корбу до машини, протезу до ноги), приробляти, приробити, доробляти, доробити.
Придерживаться, придержаться – додержувати, додержати, -ся (чого) (ЛР, 44). *Строго* **-ся** – пильнувати (чого). **-ся** *буквы закона* – додержувати закону, як його написано, пильнувати букви закону.
Придираться, придраться – чіплятися, причепитися, сікатися, присікатися (до кого), нападатися, напастися, налазити, налізти (на кого).
Придирка – причіпка, зачіпка; приклiп; напад.
Придирчивый – причі[е]пливий, налазливий, вдирливий; (*сущ.*) причепа [Причепа за три гроші], задирака.
Приезд – приїзд, прибуття.
Приезжий – приїжджий, наїжджий, наїзний, заїжджий.
Приём – приймання, (*сов.*) прийняття, (*приветствие*) вітання, (*аудиенция*) послухання; спосіб, підхід (-ходу), підхідка, заходи. **-ём** *денег и посылок* – приймання грошей та посилок (пакунків). *День* **-ма** – день приймання. **-ём** *у должностного лица* – приймання в урядової особи. *Мошеннические* **-мы** – шахрайські способи (підхідки, заходи). **-ём** *в солдаты* – набор, прийом. *Торжественный* **-ём** – урочисте прийняття (привітання).
Приёмка (*вещей, материалов*) – приймання, (*сов.*) прийняття.
Приемлемый – принятний, прийманний. *Это не* **-мо** – це річ непринятна, не до прийняття.

Приёмный – приймальний, для приймання. **-ная** *комиссия* – комісія для приймання. **-ный** *сын* – (*воспитанник*) годованець, вихованець, (*взрослый, зять*) прийма, приймак. **-ные** *часы* – години для приймання, приймальні години. **-ный** *экзамен* – вступний іспит, іспит для прийняття (кудись).

Приемщик – приймач.

Приёмыш (*воспитанник*) – годованець, вихованець, (*взрослый, зять*) приймак, прийма.

Прижить – прижити, придбати (дитину), привести, (*стар.*) оплодити (СФА, VI, 119).

Приз – приза; здобуток.

Призвание – призвання, покликання (варягів; наукове, поетичне), (*способность*) здатність (до чого).

Признавать, признать – визнавати, визнати [Капіталісти не визнають нашого громадянського ладу], признавати, признати, (*зап. и стар.*) узнавати, узнати (ЛР. 44) (за що). **-ть** *свою вину* – признаватися, признатися до вини, повинитися (в чому). **-ть** *вором* – визнати за злодія, чинити злодієм (ЛР, 44). **-ся** *законным* – визнаватися за законне, мати правну силу (КМ). **-ть** *недействительным* – визнати за недійсне, за неважне, уневажнити (голос, вибори). **-ть** *себя виновным* – визнати себе винним, (за винного), признатися до вини, (*стар.*) датися винним (ЛР, 44). **-ть** *невинным* – визнати за невиниого, (*зап.*) узнати за невинного (ЛР, 44).

Признак – ознака, знак, познака, прикмета. **-ак** *изнасилования* – ґвалтовні знаки, знаки ґвалту (зґвалтування, знасилення). **-ки** *преступления* – ознаки злочину.

Признание – визнання, визнаття (напр. комуністичного принципу), (обвинуваченого) признання (СФА; АЮЗР, VI, 40, 119), зізнання, (*стар.*) розказання (ЛР, 44). *Бесповоротность* **-ния** – незмінність при[зі]знання. *Внесудебное* **-ние** – позасудове зізнання. *Дробление* **-ния** – дроблення (роздріб) зізнання. **-ние** *недействительным* – уневажнення, визнання за недійсне, за неважне. **-ние** *как фактор перерыва давности* – признання як чинник перериву давности.

Призовой – призовий. **-вое** *вознаграждение* – призова винагорода.

Призор, *см.* **Призрение.**

Призрак – привид, примара, мара, мана, (*стар.*) нав(ь) (ЖО, 52).

Призревать – доглядати (кого *и* за ким), опікувати (кого), (*печься*) опікуватися, піклуватися (ким), (*давать приют кому*) притуляти кого.

Призрение, призор – призор, догляд (КМ); піклування, опіка. *Общественное* **-ние** – громадський догляд (КМ). *Дети без* **-ра** – безпризорні діти, (*бесприютные*) безпритульні. *Дом* **-ния** – притулок (-лка).

Призыв – поклик, заклик; (до війська) призов, поклик.

Призывать, призвать – прикликати (кликати), прикликати, покликати, покликати; (до війська), призивати, призвати; (*приглашать*) закликати, закликати, за(в)зивати, за(вві) звати. **-ть** *в свидетели кого* (*ссылаться*) – свідчитися (ким), покликатися на свідків, (*стар.*) освідчувати (АЮЗР, 6, І, 411) (ким). **-ть** *к суду* – притягати до суду, запозивати (запізвати) до суду, (*стар.*) до права тягти, потягти.

Призывной – покличний, призивний.

Прииск – добичня, (*руссизм*) приїск. *Горный п.* – копальня, рудокопшя. *Рыбный п.* – риболовля. [Каспійські риболовлі]. *Жемчужные* **-ки** – перлові ловища.

Приискание – нашукування, нашукання, підшукання, шукання, пошукання (роботи, грошей, посади).

Приискивать, приискать – нашукувати, нашукати, підшукувати, підшукати, вишукувати, вишукати; напитувати, напитати що через кого.

Приказ, приказание – наказ, веління, (*зап.*) розказ, (*стар.*) розказання (ЛР, 44), (*распоряжение*) загад. *Дать* **-аз** – наказати, наказ видати. *Исполнить* **-аз** – виконати наказ (загад), здійснити наказ (загад). *По* **-зу**, *по* **-нию** – з наказу, за наказом, під загадом. **-аз** *судебный* – наказ од суду, судовий наказ.

Приказчик – прикажчик.

Приказчичий – прикажчицький (документ).

Приказ(ыв)ать – наказувати, наказати, веліти, звеліти, загадувати, загадати, (*зап.*) розказувати, розказати (ЛР, 44, ЧСР).

Прикасаться, прикоснуться – торкатися (доторкатися), доторкнутися (чого *или* до чого), дотикатися, діткнутися (чого), торкати, торкнути (що).

Приклад – приклад (в рушниці), доклад (у кравецтві).

Прикладной – прикладний; пристосований (математика); (*добавочный*) доданий.

Прикладывать – прикладати, прикласти, (*печать*) притискати, притиснути (печатку),

(руку) підписати (свою руку), підписатися; (добавлять) докладати, докласти, долучати, долучити, додавати, додати.
Приключение – пригода, оказія, авантура. *Искатель* **-ний** – авантурник (авантюрист). *Приключиться* – статися, трапитися, (*стар.*) пригодитися (ЮГ, I, 53).
Прикомандирование – прикомандирування, придання (до кого) (АЮЗР, 6, I, 148). *Прикомандировать* – прикомандирувати (кого до кого), відрядити (кого до кого або до якої установи).
Прикосновение – доторкання, доторк, дотик.
Прикосновенность – (*причастность*) причетність, дотичність, прилежність, привітність (до злочину); (*участие*) участь. **-ность** *к делу* – причетність до справи, участь у справі.
Прикосновенный – причетний, привинний (СФА, VI, 263). **-ный** *к преступлению, к делу* – причетний до злочину, до справи.
Прикреплять, прикрепить – прикріпляти, прикріпити; припинати, прип'яти.
Прикры(ва)ть – покривати (крити), покрити (злочин), при[за]кривати, при[за]крити, таїти, потаїти, ховати, заховати. **-ся** *(к.-н. предлогом)* – затулятися (чимсь), закриватися (АЮЗР, 6, I, 259).
Прикупать, прикупить – докуповувати, докупити, прикуповувати, прикупити.
Прикупка – докуп, прикуп, (*то, что прикуплено*) прикупка.
Прикупной – докупований, докуплений, прикупований, прикуплений, докупний, прикупний.
Прилавок – (*стойка*) ляда, прилавок.
Прилагать – додавати, додати (напр. посвідку), долучати, долучити, прикладати, прикласти (печатку). **-ть** *к исковому прошению документ* – долучати до позву документа. **-жить** *печать* – притиснути печатку (ЛЗ, VIII; АЮЗР, 6, I, 332), прибити печатку. **-ть** *руку* – підписати свою руку. **-ть** *за неграмотного руку* – розписатися за неграмотного. **-ть** *старание* – докласти заходів, зусиллів, допильнувати. **-ть** *труд* – докласти праці, прикласти рук (до чого).
Прилегать – межувати (з чим), дотулятися, прилягати (до чого).
Прилежание – пильність, старанність, горливість до праці, (*усидчивость*) посидливість.
Прилежащий – прилеглий (до чого), суміжний, сусідній (з чим).
Прилежный – пильний, старанний, роботящий, упадливий. **-ный** *работник* – щирий (пильний) робітник.
Прилипчивость – заразливість, приліпливість.
Прилипчивый – заразливий, чіпкий, приліпливий. **-вая** *болезнь* – заразлива (чіпка) хороба.
Приличествовать – личити, годитися, випадати, (*зап.*) пасувати. *Не* **-вует** – не личить, не годиться, не подоба, нечля. *Это не* **-вует** *его служебному положению* – це не личить його службовому стану. **-щий** – відповідний.
Приличие – пристойність, ґречність, звичайність.
Приличный – пристойний, ґречний, звичайний.
Приложение – додаток (до протоколу), долучення, придаток (ЧСР). *С* **-нием** *печати* – з притисненою печаткою. *Посылаем с* **-нием** *документов* – надсилаємо додаючи (долучаючи, прикладаючи) документи. *Письмо с* **-нием** *документов* – лист з долученими документами.
Приманивать, приманить – принаджувати (надити), принадити, приваблювати, привабити.
Примежевывать, примежевать – примежовувати, примежувати, прирізувати, прирізати.
Применение – (*употребление*) прикладання, вживання, (*приурочение*) пристосування, застосування. **-ние** *вооружённой силы* – вжиття збройної сили. **-ние** *закона к конкретному случаю* – прикладання закону до певного (конкретного) випадку.
Применимость – прикладність, пристосовність.
Применять, применить – прикладати, прикласти, при[за]стосовувати, пристосувати, застосувати. **-ся** *(к чему)* – примінюватися, пристосовуватися (до чого), (*стар.*) схилятися (АКПГУ). **-имый** – прикладний, пристосовний.
Применительный – прикладний, застосовний, відповідний. **-но** – відповідно, прикладно, стосовно (до чого).
Пример – приклад, зразок (-зка), взір (*р.* взору). *Не в* **-мер** *лучший* – без порівняння кращий. *Не в* **-мер** *другим* – не так як инші, не вважаючи на инших. *По* **-ру** – за прикладом. *Подавать, показывать* **-мер** – приклад давати (являти).
Примерный – зразковий (сільське господарство, чесність), прикладовий; приблизний

(рахунок, міра).

Примесь – домішка, примішка.

Примета – ознака, познака, признака (ЛР, 44), прикмета, знак (добрий, лихий).

Приметный – помітний, видний, прикме[і]тний, значний (ЮГ, I, 22), знатний. *Примечание* – примітка, увага; (*дописка*) приписка (КМ).

Примечать, приметить – помічати, помітити, завважати, завважити, уважати, уважити, (*подметить*) постерегати, постерегти, (*насмотреть*) нагледіти, зав[при]бачити, назорити. *Примешивать, примешать* – домішувати, домішати, примішувати, примішати, підмішувати, підмішати, (*к делу*) приплутувати, приплутати (кого до справи), (*вульг.*) пришивати, пришити (кого до справи).

Примирение – замирення, примир'я, мирова, (*соглашение*) поєднання, погодження (ЛР, 44), угода. **-ние** *не состоялось* – мирова не відбулася, до миру (до згоди) не прийшло. *Склонять к* **-нию** – привертати до згоди, до миру.

Примирительный – примиренний, згодливий (тон), (*согласительный*) поєднальний, угодовий. **-ная** *камера* – поєднальна (угодова) камера. **-ное** *разбирательство* – мирова розправа, поєднальний розсуд.

Примиряться, примириться – миритися, по[при]миритися; (*дойти до соглашения*) поєднатися, погодитися. **-ся** *с кем-нибудь* – за[при, по]миритися (з ким), (*стар.*) поєднати кого (ЛР, 44).

Примыкать, примкнуть – прилуча[и]тися (до партії); (*соприкасаться*) дотулятися, дотулитися (до чиєїсь землі). **-ть** *плотину к чужому берегу* – присипати до чужого берега греблю (ЧСР), вивести греблю на чужий берег. **-ющий** – прилеглий (СФА, VI, 290), суміжний, що дотуляється до.

Принадлежать – належати, приналежати, (*стар.*: *входить в состав именья*) прислухати до чого (АЮЗР, 6, I, 85). *Это мне* **-ит** *по праву* – це належить мені з права. **-щий** – приналежний, належний; (*стар.*: *входящий в состав*) прислухаючий (до чого) (АЮЗР, 6, I, 372).

Принадлежность – (*отношение*) належність (АЮЗР, 6, I, 162), приналежність (АЮЗР, 6, I, 162, 463; ЮГ, I, 54), (*стар.*) прилеглість (ЮГ, I, 53). **-сти** (*мн.*) – приладдя (канцелярське), припаси, надіб (-обу), пристрій (-рою), справа, справилля, пречендали, (*свойство*) ознака, прикмета, властивість. *Мельничные* **-сти** – млинарська справа. **-ность** *недвижимых имуществ* – приналежність нерухомого майна. *По* **-сти** – кому (*или* куди) належить, по належності.

Приниматель – приймач.

Принимать, принять – приймати, прийняти (щось або кого, напр. делегатів), брати. взяти, (*получать*) одбирати, одібрати; (*приветствовать*) вітати, привітати. **-ть** *во внимание* – брати (взяти) на увагу, до уваги, вважати (зважати), зважити, уважити (ЛР, 44), (*стар.*) углядати (ЛЗ, IX) (на що). **-ть** *за что, за кого* – вважати (за що, за кого). **-ть** *меры* – вживати (вжити) заходів, добирати (дібрати) способу (КМ), (*заботиться*) старатися (ЧСР). **-ть** *меры предупреждения* – запобігати, запобігти (чому) (ЛР, 44), робити запобіжні заходи. **-ть** *намерение* – брати (повзяти) замір, намірятися, наміритися. **-ть** *на себя вину* – переймати на себе вину, (*стар.*) на себе накладати кару (АКПГУ). **-ть** *направление* – набирати напряму. [Вітер набирає західнього напряму]. **-ть** *в расчёт* – брати (взяти) на увагу (на рахубу). **-ть** *решение* – ухваляти, вирішити (що), покладати, покласти (що зробити), (*постановить*) зробити постанову. **-ть** *на свой счёт (расходы)* – брати, взяти (кошти) на себе, (*отнести к себе*) взяти на свій карб, до себе прикласти. **-ть** *к сведению* – взяти до відому, взяти на замітку. **-ть** *в соображение* – брати до уваги, на увагу, (*обсудить*) обміркувати. **-ся** *за что-нибудь* – захóдитися, -ся (*сов.* заходтися) (коло чого) (СФА, VI, 242). **-ть** *участие в чём* – брати участь у чому.

Приносить, принесть – приносити, принести. **-ть** *благодарность* – складати, скласти подяку, (по)дякувати кому. **-сть** *в дар* – подарувати. **-ть** *жалобу* – заносити скаргу, (*реже*) жалобу (ЛР, 44). **-сть** *повинную* – повинитися. **-ить** *пользу* – да(ва)ти, чинити користь, пожиток, бути корисним. **-ть** *просьбу* – подавати прохання, прохати, просити.

Принудительный – примусовий, приневільний. **-ные** *меры* – примусові заходи.

Принуждать, принудить – неволити, приневолити, приневолювати, силувати, присилувати; примушувати, примусити (АЮЗР, 8, 145), змушувати, змусити, (*стар.*) усиловувати (ЛР, 44). **-нный** – приневолений, присилуваний, примушений, змушений. **-мый** – силуваний.

Принуждение – приневолювання, припеволення, (при)силування, примус (СФА, VI, 308), примушення (СФА, VI, 303), примушування, принука. *Без* **-ния** – без силування, без

примусу, своєю волею, (*стар.*) невсиловно (СФА, VI, 45). *По* **-нию** – з примусу, з неволі, не своєю волею, з принуки. *Брак по* **-нию** – силуваний (примушений) шлюб, шлюб з примусу.
Принуждённость – вимушеність, силуваність, неприродність, незвичайність.
Принцип – принцип, засада.
Принципиальный – принциповий, засадничий.
Принятие – прийняття (майна, скарги), обняття (посади, уряду)*.* **-тие** *к перевозке* – прийняття до перевозу.
Приобретатель – придбач, надбач, набувальник, дбаха.
Приобретательный – набувальний, набувний*.* **-ная** *давность* – набувна давність.
Приобретать, приобресть – набувати, набути (ЧСР; ЛР, 44), (*сов.*) придбати, надбати; здобувати, (з)добути (що), дороблятися, доробитися (чого), наживати, нажити; осягати, осягнути (що) (КМ)*.* **-ть** *значение* – набирати, набрати ваги, значіння*.* **-сть** *известность* – статися славнозвісним, придбати славу, зажити слави*.* **-ть** *по давности* – набути давність, (*стар.*) давністю земською засидіти (АЮЗР, 6, 1, 311), вивладіти по давності (ЧСР), вивладіти давністю (ЧСР)*.* **-ть** *покупкою* – набути купівлею, купити, (*стар.*) мати купленим способом (ЛЗ, X; ЛЗ, XI)*.* **-ать** *для себя право* – набувати собі права*.* **-ть** *силу* – набирати(ся), набрати(ся) сили*.* **-ть** *смысл* – набувати рації, ставати зрозумілим*.* **-ть** *в собственность* – набувати на власність*.* **-сть** *нечестным способом* – придбати нечесним способом, нагарбати*.* **-сть** *что-либо упорным и тяжким трудом* – загорювати (гроші, добро)*.* **-нный** – набутий (ЛР, 44; СФА, VI, 312) придбаний, надбаний, нажитий.
Приобретение – набування, набуття, набуток (КМ), придбання, надбання, нажиток, (*достижение*) здобуток*.* **-ние** *вещи на основании давности* – придбання речи на підставі давности, (*стар.*) задавнення речи*.* **-ние** *прав* – набування, набуття прав.
Приобщать, приобщить – прилучати, прилучити, долучати, долучити, приєднувати, приєднати*.* **-ить** *к делу* – при[до]лучити до справи.
Приобщение – прилучення, долучення.
Приоритет – пріоритет, першенство.
Приостанавливать, приостановить, -ся – припиняти, припинити, -ся, спиняти, спинити, -ся*.* **-ть** *действие* – припинити чинність*.* **-ить** *исполнение приговора* – припинити виконання вироку*.* **-ть** *производство дела* – припинити переведення справи, припинити (прикоротити) справу.
Приостановка – припинення, припин.
Приостановление – припинення, припин (прикорочення)*.* **-ние** *дела* – припинення (прикорочення) справи.
Приотворять, приотворить – прочиняти, прочинити, відхиляти, відхилити (вікно, двері).
Припадок – напад, пароксизм, припадок, перепадок (чорної немочи), перехід (-ходу).
Припас – припас, запас. *С’естные* **-сы** – харч (-чи), *мн.* харчі, їстівні (харчові) запаси. *Хозяйственные* **-сы** – господарські припаси.
Припахать – приорати (от приорювати) землю.
Припечатывать, припечатать – припечатувати, припечатати (печаткою), приштамповувати, приштампувати (штампом).
Приписка – приписка, приписане, дописка, дописане*.* **-ка** *в завещании* – дописка, дописане в духівниці.
Приписной – приписний (КМ).
Приписывать, -ся, приписать, -ся – приписувати, приписати, -ся.
Приплата – приплата, доплата, надплата.
Приплачивать, приплатить – приллачувати, приплатити, доплачувати, доплатити, надплачувати, надплатити.
Приплод – приплід (-плоду) (АЮЗР, 6, I, 494), приплідок (АЮЗР, 6, I, 494), (у худоби) плім’я, приховок, доховок.
Приплывать, приплыть – припливати, припливти (приплисти, приплинути).
Приподымать, приподнять – (трохи) підіймати, підняти*.* **-ть** *телегу* – підважувати воза. **-ся** – підводитися, підвестися, підноситися, піднестися.
Припоминать, припомнить – пригадувати, пригадати, з[на]гадувати, з[на]гадати, припам’ятати, припом’янути.
Припрятывать, припрятать – приховувати, приховати, переховувати, переховати, сховати.
Припугнуть – лякнути (трохи), налякати (трохи), страху завдати (кому), пристрахати (кого); нагнати холоду (кому).
Припухлость – припухлина, пухлина.

Приравнивать, приравнять – прирівнювати, прирівняти, рівняти, зрівняти (кого з чим) (до чого).
Приращение – приріст (-росту), прирощення, приросток, (*прибыль*) прибуток, (*увеличение*) помноження, збільшення.
Прирезка – приріз(ання), прирізка. **-ка** *земли* – прирізка землі, (*стар.*) наддаток землі.
Прирезывать, прирезать – прирізувати, прирізати, наддавати, наддати (землі).
Природа – природа, натура, (*существо*) істота. *От* **-ды***, по* **-де** – з природи, зроду.
Природный – природни[і]й. **-ный** *недостаток* – родима вада.
Прирост – приріст (-росту)*, см.* **Приращение**.
Прирубежный – по[при]граничний, прикордонний.
Приручать, приручить – (з)робити свійським, освоювати, освоїти, привчати (привчити) до рук, приручати, приручити.
Присваивать, присвоить – привлащувати (привлащати АЮЗР, 6, I, 267), привластити, присвоювати, (*стар.*) присвояти (ЛР, 44), своїти (ЛР, 44, ЧСР), присвоїти.
Присвоение – привлащення (ЛР, 44), привласнення, присвоєння, присвоїння (влади, речи).
Присвоитель (*присваиватель*) – привласник, присвійник.
Присёлок – присілок (-лка).
Прислуга – (один, одна) слуга, прислуга (*ж. р.*), прислужник, (*соб.*) слуги, служба, челядь (-ди).
Прислуживание – прислуг[ж]ування, прислуговування, слугування, услугування.
Прислуживать – прислуг[ж]увати, прислуговувати, слугувати, услугувати. **-ся** – під[над] служуватися, під[над]служитися.
Прислушиваться – прислухатися (прислухуватися), дослухатися (дослухуватися) (до чого), надслухувати (що).
Присматривать, присмотреть – доглядати, доглянути, наглядати, наглянути (чого, що, за чим), назирати (за чим), пильнувати, допильнувати (чого), стерегти, достерегти (що). **-ть** *за кем* – доглядати (кого).
Присмотр – догляд, доглядання (СФА, VI, 3, АЮЗР, 6, I, 384), нагляд.
Присовокупление – долучення, додавання, додання, додаток. *С* **-ем** *(документов)* – додаючи (документи).
Присовокуплять, присовокупить – (*приобщать*) долучати, долучити, (*добавлять*) додавати, додати, докладати, докласти (СФА, VI, 10, ЛР; 44). *Могу к этому* **-пить** – можу до цього додати.
Присоединение – приєднання, прилучення, долучення.
Присоединять, присоединить – приєднувати, приєднати, прилучати, прилучити (ЛР, 44), (*возвращать, привлекать*) привертати, привернути (АЮЗР, 6, I, 170). **-иться** – приєднатися, прилучитися, пристати (до кого) (ЮГ, I, 54).
Приспешник – поплічник, (*грубый*) посіпака. [Папські посіпаки].
Приспосабливать, приспособить, -ся – пристосовувати, пристосувати, -ся, приладнати, приметикувати, -ся (до чого).
Приспособление – пристосування, приладнання, (*принадлежности*) приладдя (*ед. ср. р.*).
Приставание – приставання, чіпляння, налізання (до кого).
Приставка – приставка; (*грамм.*) приросток.
Пристанище – притулок, пристановище.
Пристанодержатель – передержанець (-нця).
Пристанодержательство – передержування, передержанство.
Пристань – пристань (-ни).
Пристойность – пристойність, звичайність (-ности).
Пристойный – пристойний, звичайний.
Пристраивать, пристроить – (*стройку к стройке*) при[до]будовувати (що до чого), приставляти, приставити (до хати причепу), (*к должности, к месту*) пристроювати, пристроїти (до посади), притуляти, притулити (когось кудись).
Пристрастие – сторонничість; (*склонность*) великий нахил, замилування, упада (до чого). *Без* **-тия** – безсторонньо.
Пристрастный – сторонничий (розгляд справи). **-но** – сторонниче.
Пристращаться, пристраститься – сильно (душею) прихилятися, прихилитися (до чого), впускатися, впуститися (в що) (напр. в пияцтво, в злодійство), прилюблятися, прилюбитися до чого (до карт, до гульні). **-ститься** *(к чему)* – кохатися в чому (в конях, в жінках, в пасіці, то-що).
Пристройка – прибудування, прибудова, прибудовок, (*помельче, напр. сарайчик у избы*)

причепа.

Приступа[и]ть *к чему* – підступити, підступити (до чого), братися, узятися (до чого), заходжуватися, (заходитися), заходитися (коло чого), розпочинати, розпочати (що), підніматися, піднятися (чого), (напр. великого труду).

Присуждать, присудить – присуджувати, присудити кому що), засуджувати, засудити (кого до чого).

Присуждение – присуд, присудження (премії), засуд, засудження (до в'язниці, на каторгу).

Присутственный – урядовий, службовий. **-ный** *день* – урядовий день. **-ные** *места* – урядові місця, (*стар.*) уряди.

Присутствие – присутність, буття, (*стар.*) притомність; заля для засідань; (*совещание*) засідання, нарада. *В* **-вии** – в присутності, за побуту (такого-то), (*стар.*) з притомністю (ЛР, 44), у притомності (ЛЗ, III), при бутності (ЛР, 44). *В его* **-вии** – в його присутності, при його очах, за нього, при ньому. *Он вошёл в* **-вие** – він увійшов у залю для засідань. *Во время* **-вия** – підчас засідання. **-вие** *в этом учреждении бывает от 10 до 4 ч.* – урядування у цій установі буває від 10-ої до 4-ої години, урядові години – від 10-ої до 4-ої години. *Состав* **-вия** – склад наради, присутні.

Присутствовать – бути десь, бути присутнім, засідати, (*стар.*) бути притомним (ЛР, 44), присидіти (СФА, VI, 263). **-ующий** – присутній, (*стар.*) притомний (ЛР, 44), при тому будучий, присидячий (СФК, VI, 263).

Присущий – властивий.

Присчитывать, присчитать – прираховувати, прирахувати, прилічувати, прплічити, накидати, накинути. *Присылка* – прислання, присилка.

Присяга – присяга, присягання. *Приведенный к* **-ге** – заприсяжений.

Присягать, присягнуть – (за)присягати, -ся, заприсягтися, складати (скласти) присягу.

Присяжный – присяжний.

Притворство – удавання, прикидання, симуляція.

Притворствовать – удавати, удати щирість (ЛР, 44), лицемірити, симулювати.

Притворяться, притвориться *кем* – прикидатися, прикинутися ким, вдавати, вдати (з себе) кого, симулювати. **-яется** *незнающим* – вдає, ніби не знає, вдає з себе невідущого.

Притворщик – прикидько, нещирий, лицемір, симулянт, облудник.

Притеснение – утиск (СФА, VI, 307; ЛР, 44, ТОК, III, 25), утискання; (*угнетение*) гніт (*р.* гніту), гноба, гноблення, пригноблення.

Притеснитель – утискач, гнобитель, гонитель, напасник.

Притеснять, притеснить – утискати, утиснути, утісняти, утісніти, гнобити, пригноблювати, пригнобити, угнітати, угнітити (кого), насідати, насісти (на кого).

Приток – (*реки*) доплив, (*денег*) приплив, приплиття (грошей).

Притолка – одвірок.

Притон – кішло, кубло, гніздо, пристановище. **-он** *воров* – злодійське кубло (пристановище), злодіярня.

Приторный – нудний, солодощавий (патос).

Притягательность – протяжність, принадність, привабливість, притягальність.

Притягательный – притяжний, притягальний, принадний, привабливий.

Притязание – домагання, претенсія.

Притязательный – претенсійний, (*требовательный*) вимогливий, (*прихотливый*) вибагливий.

Притязать – претендувати (на що), вимагати (чого), домагатися (чого), доправлятися (чого).

Приурочивать, приурочить – (*к чему*) пристосовувати, пристосувати, приганяти, пригнати (що до чого).

Приход – (*прибытие*) прихід (-ходу), надхід (-ходу), прибуття, (*поступление, прибыль*) прибуток. *Записать в* **-од** – записати на прибуток. **-до**-*расходный* – прибутково-видатковий. *Церковный* **-од** – парахвія (якоїсь церкви), (*гал.*) парохія.

Приходить, прийти – приходити, прийти, надходити, надійти, прибувати, прибути, (*о времени*) наставати, настати, наступати, наступити. **-дящий** – прихожий, надхожий (-жі суми). **-ть** *к соглашению* – приходити (прийти) до згоди (АКПГУ), порозуміватися, порозумітися (з ким). **-ти** *на ум, в голову* – спасти на думку. **-ти** *в себя* – схаменутися, очутитися, зчутися. **-ти** *в сознание* – прийти до притомности (умлівши), (*опомниться*) стямитися, очутитися. **-ть, -ти** *в упадок* – приходити (прийти) до занепаду, убожіти, зубожіти, бідніти, збідніти, занепадати, занепасти, підупадати, підупасти. **-ся, -тись** – доводитися, довестися (напр. комусь родичем), (*подобать*) випадати, випасти; (на долю)

припадати (АЮЗР, 6, I, 415, ЧСР), припасти (на кого, кому) (ЛР, 44). *На человека* **-шлось** *по рублю* – на кожного (кожному) припало по карбованцю. -дящийся (на долю) – що припадає, належний. **-шийся** – припалий (ЛР, 44; АЮЗР, 6, I, 156, 415).

Приходный – прибутковий. **-ная** *книга* – книга прибутків, прибуткова книга. **-до-***расходная книга* – прибутково-видаткова книга.

Приходский – парахвіяльний. **-кая** *община* – парахвіяльна громада. **-кой** *совет* – парахвіяльна рада.

Прихожанин – парахвіянин (СФА, VI, 303).

Прихожая – передпокій (-кою), передня кімната.

Прихоть – примха, примхи, забаганка, вередування, вигади.

Прихотливый – примхливий, вередливий, морочливий (дитина), вигадливий, вибагливий (смак).

Прицениваться, прицениться – прицінюватися (прицінятися), прицінитися.

Причал – причал, (*место* **-ла**) вилазка, висідка.

Причаливать, причалить – причалювати, причалити, приставати, пристати.

Причастность – причетність (до справи, до злочину), (у злочині) привинність.

Причастный – причетний (до справи, до злочину), привинний (СФА, VI, 263) (до злочину).

Причёт – (*присчёт*) прирахування, дорахування.

Причина – причина, (*повод*) привід (-воду), (*резон*) рація. *Оказаться* **-ной** *чего* – статися за причину чого (для чого), спричинитися до чого (чому). *По какой* **-не** – з якої причини, через що. *По различным* **-нам** – з різних причин. *По этой* **-не** – з цієї причини, з цього приводу, через це.

Причинение – заподіяння, вчинення, завдання (ЛР, 44). **-ние** *вреда* – заподіяння (вчинення) шкоди. **-ние** *побоев* – побиття (АЮЗР, 6, I, 186), биття (ЧСР). **-ние** *ран* – завдання рай, поранення (АЮЗР, 6, I, 186, 385). **-ние** *тяжких ран* – завдання (заподіяння) тяжких ран, (*стар.*) шко[і]дливе зранення (АЮЗР, 6, I, 106). **-ние** *скорби* – завдання жалю (кому). **-ние** *убийства* – забиття, вбивство. **-ние** *убытка* – шкода, вчинення шкоди.

Причинный – причиновий (звязок).

Причинять, причинить – вчиняти, вчинити (АЮЗР, 6, I, 138), робити, зробити, заподіювати, заподіяти (що), завдавати, завдати (чого) (ЛР. 44). **-ть** *вред* – шкодити (кому) (ЛР, 44), зашкодити (ЛР, 44), нашкодити, шкоду (в)діяти (АЮЗР, 6, I, 346). **-ть** *неприятность* – чинити прикрості, прикритися (СФА, VI, 392). **-ть** *обиду* – кривду чинити, кривду діяти (СФА, VI, 24). **-ить** *повреждение чему* – ушкодити, пошкодити що. **-ть** *раны* – поранити, завдати ран. **-ть** *смерть* – смерть заподіяти. **-ть** *увечье* – скалічити, покалічити, (*хромоту*) охромити. **-ть** *ущерб в здоровьи* – пошкодити чиєму здоров’ю, здоров’я збавити когось (АЮЗР, 6, I, 506), (*сильный ущерб*) вийняти з його здоров’я. *Что и* **-ло** *смерть* – що й спричинило смерть, (*стар.*) з чого причина смерти сталася.

Причинитель – заподіяч, (*вреда*) шкідник (АЮЗР, 6, I, 15), (*стар.*) шкодець (ЛР, 44), шкодця (АЮЗР, 6, I, 298).

Причисление – при[за]рахування, при[за]лічення; (*присоединение*) прилучення.

Причислять, причислить – прираховувати, прирахувати, прилічувати, прилічити, (*присоединять*) долучати, долучити, прилучати, прилучити.

Причитать (*по кому*) – голосити, заводити, квилити, припадати (за ким). -ся (кому) – належати, належатися, (на долю) припадати (кому, на кого). **-щийся** *(кому)* – належний, приналежний (кому). **-щееся** *мне жалованье, сумма* – належна мені платня, сума. **-щиеся** *(по долгу) деньги* – належність, довг.

Пришелец – приходень (-дня), зайда, приблуда, заволока.

Пришлый – захожий.

Приют – притулок (-лку), захист, (*детский временный*) охоронка, (*пристанище*) пристановище.

Приютить – притулити (кого), дати притулок (кому), прихистити (кого). **-ся** – притулитися (десь), знайти (собі) притулок, прихилитися (десь), прихиститися.

Приятель, -ница – приятель, приятелька.

Приятельский – приятельський.

Приятность – любість, люба річ, утіха. *Сделать* **-ность** – вчинити (зробити) (кому) втіху, любу річ.

Приятный – любий, (*зап.*) приємний. **-но** – любо, (*с удовольствием*) залюбки, втішно.

Проба – проба (КМ), (*опыт*) спроба, спробунок; (*образец*) зразок.

Пробел – прогалина, недогляд, пропуск, перерва.

Пробирать, пробрать (*кого*) – чинити (вчинити) (кому) натруску, вимовляти, вимовити

(кому), картати, прокартати (кого). **-ся** – продиратися, продертися, пробиратися, пробратися, пролазити, пролізти, просмикатися, просмикнутися, (*тайно*) прокрадатися, прокрастися.
Пробирер – пробірер.
Пробирный – пробірний. **-ная** *палатка* – пробірна палатка. **-ный** *устав* – пробірний статут.
Пробка – пробка, затичка, корок (-рку).
Проблема – проблема, питання, загадка.
Проблематичный – проблематичний, непевний, нез’ясований.
Проблеск – проблиск, просвіток.
Пробный – пробний, спробний; зразковий.
Прободение – пробиття.
Пробоина – дірка, проломина.
Пробой (*в ставне*) – прогонич, скобель.
Проболтаться – пробовкнутися, прохопитися словом (слівцем).
Проборка – натруска, прочух(р)ан.
Пробуравливать, пробуравить – просвердлювати, просвердлити, провірчувати, провертіти.
Проведение – переведення (реформи в життя), перепровадження (по всіх інстанціях).
Проверка – перевірка, перевір.
Проверять, проверить – перевіряти, перевірити, вивіряти, вивірити, звіряти, звірити.
Провиант – провіянт, харчі, харч (-чи).
Провиантский – провіянтовий (магазин, постачання).
Провизия – харч (*ж. р.*), харчі, живність.
Провиниться (*в чём*) – провинити (чим), провинуватитися (в чім), проступитися, прошпетитися.
Провинность – провина, провинність.
Провинциальный – провінціяльний, провінційний.
Провинция – провінція.
Провод – (*проволока*) дріт (*р.* дроту), провід (-оду).
Проводить, провесть – проводити, провести (кого од собак), надводити, надвести (кого на шлях), переводити, перевести (судно, реформу, закон), перепроваджувати, перепровадити.
Проводник – провідник, проводир.
Провожатый – провідник, супровідник, (*слепого*) поводатар.
Провожать – проводжати, проводити. *См.* **Проводить**.
Провоз – перевезі[е]ння, перевіз (-возу).
Провозглашать, провозгласить – проголошувати, проголосити, оголошувати, оголосити, виголошувати, виголосити (список).
Провозглашение – проголошення (республіки), оголошення, виголошення (списку).
Провозить, провезти – перевозити, перевезти.
Провозный – перевозовий, перевізний. **-ная** *плата* – перевізна (за)плата, перевізне, перевозова плата.
Провокатор – провокатор.
Провокация – провокація.
Провокационный – провокаційний.
Проволока – дріт (*р.* дроту).
Проволочка – відтягання, тяганина, відволока, з[про]волока (АЮЗР, 6, I, 503), гаяння.
Проволочный – дротяний, дротовий.
Проворный – моторний, меткий, швидкий, похіпний, хапкий.
Проворство – моторність, меткість, швидкість, похіпність (-ости).
Провоцировать – провокувати, (*сов.*) спровокувати (кого на що).
Прогон – прогін (-гону), перегін (-гону) (худоби), сплав (дерева), переїзд (від станції до станції). **-ны** *(выдать кому)* – дати кому подорожні гроші, прогони.
Прогонный – прогінний. **-ные** *деньги* – подорожні, проїзні (прогінні) гроші.
Программа – програма.
Программный – програмовий.
Прогресс – поступ, прогрес.
Прогрессивный – поступовий, прогресивний.
Прогрессист – поступовець (-вця), прогресист.

Прогул – прогул, нестання до роботи.
Прогулка – погуляння, п(р)огулянка, гулянка, (*пешком*) прохідка.
Прогульный – прогульний, неробітній. **-ный** *день* – прогульний, неробітній день.
Прогулять – прогуляти, не робити, до роботи не стати.
Продавать, продать – продавати, продати, спродувати (СФА, VI, 303), спродати. **-дать** *все (на ярмарке)* – спродатися, попродатися. **-ть** *всё свое имущество* – випродатися. **-нный** – проданий, спроданий (СФА, VI, 303). *Не* **-ное** *и не заложенное имущество* – не продане і не заставлене добро (майно), (*стар.*) ні в чім не заведене майно (АЮЗР, 6, I, 97).
Продавец – продавець (-вця) (ЧСР), продавач.
Продажа – продаж (КМ) (*м. р.*), продавання, продання (ТОК, III, 42). **-жа** *арестованного имущества* – продаж заарештованого добра, (майна). **-жа** *движимости* – продаж рухомого добра (майна), продаж рухомости. **-жа** *добровольная* – добровільний (доброхітний) продаж. **-жа** *мелочная* – дрібний продаж, дрібне продавання. *Назначить в* **-жу** – призначити на продаж. **-жа** *недвижимого имущества* – продаж нерухомого добра (майна). **-жа** *несостоявшаяся* – невідбутий продаж. **-жа** *обратная* – відпродаж. **-жа** *оптовая* – гуртовий продаж, продаж на гурт, огулом. **-жа** *питей на вынос* – продаж напоїв (трунків) на винос. *Принудительная* **-жа** – примусовий продаж, продаж з примусу. **-жа** *публичная* – прилюдний продаж. *Розничная* **-жа** – продаж нароздріб, роздрібний продаж. **-жа** *питей распивочная* – продаж трунків на питуще (на вишинк), шинкування. **-жа** *с рассрочкой платежа* – продаж на виплат, ратами. **-жа** *спорного имущества* – продаж спірного майна. *Фиктивная* **-жа** – фіктивний продаж.
Проделка – крутійство, шахрайство; витівка, штука, фиглі, вибрик.
Продление – продовження, протягнення (строку), (*промедление*) проволікання, проволока.
Продлить – продовжувати, продовжити, подовжувати, подовжити (строк), протягати, протягти.
Продовольственный – харчовий, (*руссизм*) продовольчий.
Продовольствие – харч (*ж. р.*), запас, живність (*стар.*) страва (АЮЗР, 8, V, 21).
Продовольствовать – харчувати, годувати, живити, кормити.
Продолговатый – (по)довгастий.
Продолжать, продолжить – далі (щось) робити, зробити, далі (щось) казати, сказати, продовжати (довжити), продовжити, протягати, протягти. **-ся** – іти далі, продовжуватися (довжитися), тягтися, точитися, тривати (АЮЗР, 8, V, 139).
Продолжение – продовження, дальша частина; (*течение времени*) протяг. *В* **-ние** – протягом, впродовж. *В* **-ние** *времени* – протягом часу, (*стар.*) встяж часу. **-ние** *следует* – далі буде.
Продолжительность – довгість, довгочасність, протяжність (зими), протяг.
Продолжительный – довгий (час), довгочасний, немалий (ЛР, 44), протяжний (гук, стогін, зимовий холод), (*вульг.*) довгучий, (*длительный*) довготривалий.
Продольный – по(в)здовжний, подовжний. **-но** – по(в)здовж, на[в]здовж, уподовж.
Продукт – продукт, плід (*р.* плоду), виріб (-робу), (*достижение*) здобуток. **-дукт** *исследования* – вислід.
Продуктивность – продуктивність, виробливість, плідність (-ости).
Продуктивный – продуктивний, виробливий, плідний.
Продукция – продукція, виробництво, виріб (-робу) (напр. цегли).
Продушина – продух(о)вина, (*отверстие*) відтулина, протулина, (на річці) ополонка.
Проезд – проїзд, переїзд, проїхання. **-дом** – по дорозі, переїздом, переїздячи.
Проезжий – проїзний, переїзний. **-жая** *дорога* – проїзна дорога. **-жий** *путник* – проїжджачий.
Проект – проєкт, план, замір.
Проживательство – пробування, перебування, (*реже*) проживання. **-во** *по чужому виду* – проживання з чужим документом.
Проживать – жити, проживати, перебувати, пробувати.
Прожитие – прожиток, прожиття. *Давать на* **-тие** – давати на прожиток. **-точный** – прожитковий, прожитний.
Прозвание – прозвання, (*фамилия*) прізвище, прізвисько (АЮЗР, 6, I, 254).
Прозрачность – прозорість, прозірчатість, прозі[о]рність.
Прозрачный – прозорий, прозірчатий, прозі[о]рний, просвітчастий.
Прозывать, прозвать – прозивати, прозвати; (*по уличному*) продражнювати, продражнити.
Прозябание – (*жалкое существование*) нидіння, чвавріння, животіння.

Прозябать – нидіти, чевріти, чучвебіти, животіти.
Проигрывать, проиграть, -ся – програвати, програти, -ся.
Проигрыш – програш (-шу), програ.
Произведение – твір (*р.* твору), витвір (-твору), вирі[о]б (-робу), продукт, (*математ.*) здобуток. *Драматическое* **-ние** – драматичне писання, драматичний твір. **-ние** *искусства* – твір (з) мистецтва. *Литературное* **-ние** – літературне писання, літературний (письменський) твір, твір (з) красного письменства, **-ния** *промышленности* – вироби (продукти) промисловости, вироби промислу.
Производитель – вирі[о]бник, витворець, продуцент.
Производительный – витво[і]рчий. творчий, продукційний, продуктивний, (*целесообразный*) доцільний.
Производить, произвесть – виробляти, виробити, продукувати, випродукувати; переводити, перевести*.* **-лось** *дело* – переводилася справа, (*стар.*) переводилося справу. **-ть** *дознание* – переводити дізнання*.* **-ть** *допрос* – чинити допит, допитувати, (*многих*) перепитувати (свідків). **-ть** *опись и оценку* – (з)робити опис та оцінку, цінувати, поцінувати. **-ть** *осмотр* – оглядати (АЮЗР, 6, I, 564), (*сов.*) оглядіти (ЛР, 44), переводити (перевести) огляд*.* **-ть** *работу* – справляти (робити) роботу*.* **-ть** *разбор дела* – розглядати справу, переводити розправу, (*устар.*) справувати (КМ)*.* **-ть** *расследование дела* – досліджувати (дослідити) справу, (*через допрос)* (*стар.*) опит чинити (АЮЗР, 6, I, 216)*.* **-ть** *розыски* – розшукувати, шукати, переводити розшукування*.* **-ть** *следствие* – переводити (перевести) слідство, чинити (вчинити) слідство, (*стар.*) виводити (вивести) слідство (ЛР, 44)*.* **-ть** *судебные дела* – переводити судові справи, (*устар.*) справувати (ТОК, III, 49)*.* **-ть** *суд* – чинити (одправляти) суд (ЧСР)*.* **-ть** *торговлю* – вести торг, торгувати, крамарювати*.* **-ть** *учёт (должностному лицу в израсходовании денег)* – повіряти (кого) (КМ), облік робити (кому), рахунки відбирати (від кого)*.* **-дить** *учёт векселя* – дисконтувати, здисконтувати вексель, брати (взяти) вексель на відліч (*см.* **Учитывать**).
Производный – вивідний (граматична форма), витворений; здобутий.
Производственный – виробничий (план), виробний, операційний.
Производство – виробництво, продукція; переводження, переведення (справи)*.* **-во** *дела после возобновления* – поновне переведення справи. *Судебное* **-во** *дела* – судове переводження (переведення) справи, (*устар.*) судове справування*.* **-во** *следствия* – переводження (переведення) слідства.
Произвол – самоволя, самовільство, самочинство, (*своеволие*) сваволя, свавільство.
Произвольный – самовільний, самохітній, самочинний; (*своевольный*) свавільний; (*вольный*) довільний (тлумачення, толкування). **-но** – самовільно, самохіть, (*своевольно*) свавільно, довільно.
Произнесение – виголошення (промови), (*объявление*) оголошення*.* **-ние** *приговора* – оголошення вироку*.* **-ние** *ругательств* – вживання лайок, лаяння.
Произносить, произнесть – вимовляти, вимовити, (якесь слово, звук), виголошувати, виголосити (промову = *речь*), говорити, сказати (промову)*.* **-сить** *ругательства* – лаятися, вживати лайок.
Произношение – вимова, (*местн.*) говірка.
Происки – підступи (-пів), ка[о]верзи (-рз).
Проистекать, проистечь – випливати, випливти, витікати, витекти; (*иметь происхождение*) походити, піти.
Происходить, произойти – (*совершаться*) діятися, вдіятися (ЛЗ, 5; ЛР, 44), відбуватися, відбутися, ставати, стати, -ся (ЛР, 44), чинитися, зчинитися. [Зчинилася сварка, війна]; (*иметь происхождение*) походити, піти, виходити, вийти; братися, взятися (звідкись), (*возникать*) повставати, повстати, виникати, виник(ну)ти. *Заседание* **-дит** *при закрытых дверях* – засідання відбувається неприлюдно*.* **-ло** *несогласие* – сталася (повстала) незгода.
Происхождение – походження, походіння, (*род*) рід (*р.* роду), (*пренебреж.*) одрідок. [Він панського одрідку]. *По* **-нию** *он пролетарий* – з походження (родом, зроду) він пролетар. *Капитализм и его* **-ние** – капіталізм і звідки він узявся (та його походження).
Происшествие – подія, пригода, оказія, (*случай*) випадок (КМ), (*несчастный*) трапунок (*стар.*). *Случилось чрезвычайное* **-вие** – трапилася надзвичайна подія (надзвичайний випадок). **-вие** *имело место тогда-то, там-то* – це трапилося тоді-то, там-то.
Прок – пуття, користь, пожиток. *Не в прок* – не до пуття, марно, не в лад.
Прокалывать, проколоть – проколювати, проколоти, протикати, проткнути, простромлювати, простромити.
Прокат – прокат, винаєм (-йму). *Отдать, взять вещь на* **-кат** – віддати, взяти річ на

прокат (у винаєм).
Прокатный – прокатний. **-ная** *расписка* – прокатна умова, прокатна розписка.
Проклятие – проклін (-кльону, -клону), проклття (*мн.* -тт), клятьба.
Прокол – проколення, прокіл (-колу), протик.
Прокормить – прогодувати, прохарчувати.
Прокормление – (про)годування, (про)харчування, годівля, живлення. *Быть на* **-нии** – бути на (чиїхсь) харчах, (чиїмсь) годованцем бути, чийсь хліб їсти.
Прокуратура – прокуратура.
Прокурор – прокурор.
Прокурорский – прокурорський. **-кий** *надзор* – прокурорський нагляд (догляд).
Прокусывать, прокусить – прокушу[сю]вати, прокусити.
Прокучивать, прокутить – прогулювати, прогуляти, (про)марнувати, промантачити, (про) цвиндрити.
Проламывать, проломить – проломлювати, проломити, провалювати, провалити (голову комусь).
Пролегать – лежати. [Шлях лежить].
Пролесок – пролісся, пролісок.
Пролёт – просвіт (у будівлі, в мості).
Пролетариат – пролетаріят.
Пролетарий – пролетар (-ря).
Пролетарский – пролетарський.
Пролив – протока.
Пролитие – пролиття, пролив. **-тие** *крови* – пролив (пролиття) крови.
Пролог – пролог, вступ (до чого).
Пролом – пролім (-лому), вилім (-лому). *Итти на* **-лом** – пробоєм іти, іти на пробій.
Промалчивать, промолчать – промовчувати, промовчати, перемовчувати, перемовчати, змовчувати, змовчати.
Проматывать, промотать – марнувати, з(а)марнувати, гайнувати, прогайнувати, ц(в) индрити, проц(в)индрити, переводити, перевести (гроші, добро).
Промах – прогріх, о(б)мах, помилка. *Сделать* **-мах** – схибити, (*насмешл.*) маху дати.
Промедление – загаяння, загайка, забара, відволока, замішка.
Промедлять, промедлить – баритися, забаритися, гаятися, загаятися, длятися, задлятися.
Промежность – проміжжя, межина.
Промежуток – проміжок, перемежок, (*только о времени*) – межичасся. *Узкий* **-ток** *между постройками* – сутки, суточки.
Промежуточный – проміжний, проміжковий, посередковий, посередній.
Промен – проміна, промін, виміна, вимін, обмін, заміна.
Промер – вимір, обмір.
Промесса – промеса (лотерейний білет, що дає право або виграти в лотерею, або дістати частину виграшу, що припаде на инший лотерейний білет.
Промоина – водомия, ковдобина.
Промысел – промисел (-слу), (*ремесло*) ремество. *Горный* **-сел** – гірництво. *Звериный* **-сел** – ловецтво, мисливство, стрілецтво. *Извозный* **-сел** – візництво. *Рыбный* **-сел** – рибальство. *Место рыбного* **-ла** – риболовля, рибні ловища.
Промысловый – промисловий. **-вый** *налог* – промисловий податок, податок з промислу.
Промышленник – промисловець (-вця).
Промышленность – промисловість (заводська, фабрична). **-ность** *ремесленная* – промисловість ремісницька.
Промышленный – промисловий. **-ный** *кризис* – промислова криза.
Промышлять, промыслить – промишляти, промислити; добувати, добути, роздобувати, роздобути.
Пронзать, пронзить – простромлювати, простромити, протикати, проткнути, пропороти (напр. ножем руку).
Пронзительный – пронизливий, пронизуватий, гострий, дошкульний, шпуйний.
Проникать, проникнуть – проходити, пройти, просуватися, просунутися, продиратися, продертися; (*жидким в сухое*) просякати, просякнути. [Вода просякла землю]. **-кнуть** *(постичь смысл чего)* – збагнути (що). **-ся** – перейматися, перейнятися (думкою). **-кшийся** – перейнятий.
Проникновение – прохід, проходження, просунення (в що), просякнення (водою),

перейняття (якоюсь думкою, ідеєю); (*насильное, напролом*) пробій (-ою).
Проницательность – проникливість, прозірливість, проїмливість, спритність.
Проницательный – проникливий, прозірливий, проїмливий, спритний. **-ный** *ум* – проникливий розум.
Проносить, пронесть – проносити, пронести.
Проноситься, пронесться – проноситися, пронестися, перебігати, перебігти; (*промелькнуть*) промайнути. **-несся** *слух* – перебігла (рознеслася, промайнула) чутка.
Пронырливый – пронозуватий, (*проныра*) проноза.
Пропаганда – пропаганда, розповсюджування (поширювання) якоїсь думки.
Пропагандировать – пропагувати.
Пропагандист – пропагандист, пропагатор.
Пропадать, пропа́сть – пропадати, пропасти, гинути, згинути, загинути, (зовсім) вигинути, (*исчезать*) зникати, зникнути. *Пропавший* – пропащий, (*стар.*) пропалий (СФА, VI, 244), згиблий (СФА, VI, 149). **-ть** *без вести* – пропасти в безвість, запропаститися.
Пропажа – згуба, страта, втрата.
Про́пасть – провалля, безодня, прірва (ЖО).
Пропащий – пропащий.
Пропечатать – надрукувати (оголошення), пропечатати (печаткою).
Прописка – прописання, прописка (в будинкові), впис (до книг), засвідчення (документу).
Прописочный. **-ный** *сбор* – пропискова оплата.
Прописывать, прописать – прописувати (кого в будинкові), прописати, записувати, записати (в книзі).
Пропись – пропис (-су). *Писать* **-сью** – писати прописом (літерами, а не цифрами).
Пропитание – прогодування, (*прожитьё*) прожиток, (*еда*) харч, хліб, поживок, (*стар.*) виживлення (ТОК, III, 76). *Не иметь* **-ния** – не мати чого їсти, не мати хліба, не мати на прожиток. *Снискивать* **-ние** – шукати прожитку, заробляти на хліб, на прожиток.
Пропитывать, -ся, пропитать, -ся (**прокормить, -ся**) – харчувати, -ся, прохарчувати, -ся, прогодовувати, -ся, прогодувати, -ся; виживляти, -ся, виживити, -ся. **-ся** *запахом* – пропахнути (чим), напахатися (чого). **-ся** *сыростью, влагою* – пересякнути водою, набратися води, (*и разбухнуть*) набучавіти. **-ться** *идеями* – перейнятися ідеями. **-шийся** – пересякнутий, пересяклий, напаханий, перейнятий (чим).
Проповедник – проповідач, проповідник, (*стар.*) казнодій, казнодія (*общ. р.*).
Проповеднический – проповідничий, проповідний. **-ая** *кафедра* – казальниця.
Проповедничество – проповідництво.
Проповедывать, проповедать – проповідувати, запроповідати.
Проповедь – проповідь (-ди), казання, (*стар.*) казань (*ж. р.*).
Пропой – пропиття, пропій (-ою), перепій.
Пропойца – п’янюга, вічний п’яниця, пропияка.
Пропорциональность – пропорцій[ональ]ність.
Пропорциональный – пропорцій[ональ]ний. **-но** – пропорцій[ональ]но.
Пропорция – пропорція.
Пропуск – (*разрешение*) перепустка, перепуск. [Видати комусь перепустку]; (*упущение срока*) пропуск (строку, реченця), проминення, проминуття.
Пропускать, пропустить – перепускати, перепустити (кого), пропускати, пропустити (строк), минати, обминати (що); (*фильтровать*) цідити, процідити (що через що).
Пропускной – перепускний. **-ная** *способность* – перепускна здатність. **-ной** *билет* – перепускний білет (квиток), перепустка.
Прорубь – проруб (*м. р.*), ополонка, вікно (на рибу).
Прорыв – прорива (*ж. р.*), прорив (*м. р.*).
Прорывать, прорвать, -ся – проривати, прорвати, -ся; (*о плотине*) виривати, вирвати. [Вода греблю вириває].
Просверливать, просверлить – просвердлювати, просвердлити, провірчувати, провертіти, (*провёртывать*) прокручувати, прокрутити (дірку в дверях).
Просвет – просвіт, просвіток.
Просветитель – просвітник, просвітитель.
Просветительный – просвітни[і]й (діяльність).
Просвечивать – висвічувати, світити, -ся. [Обдертий, аж голе тіло висвічує (світить, -ся)]; просвітлюватися.
Просвещать, просветить – просвіщати, просвітити (братів незрячих); (*образовывать*) освічувати, освітити, **-ный** *(образованный) человек* – освічена людина.

Просвещение (*образование*) – освіта, просвіта.
Просека – просіка, пересіка (ЛР, 44), просік, проруб (*м. р.*).
Просёлок*, см.* **Просёлочная дорога.**
Просёлочный – (що) проміж селами*.* **-ная** *дорога* – польова (убічна) дорога, путівець (-вця).
Проситель – прохач, прохальник, одвід(ув)ач (*букв.*: *посетитель*).
Просительный – прохальний*.* **-ный** *пункт искового прошения* – прохальний пункт у позві.
Просить – прохати, попрохати, просити, попросити*.* **-ть** *милостыню* – прохати милостину, руку простягати, (*нищенствовать*) старцювати, жебрати, жебрачити*.* **-ть** *позволения* – прохати (питатися) дозволу, про дозвіл*.* **-ть** *правосудия* – прохати (просити) справедливости (АЮЗР, 6, I, 157). **-ть** *слова* – прохати слова*.* **-ть** *совета* – прохати (в кого) ради, поради, (*стар.*) о раду просити (АЮЗР, 6, I, 356). **-ть** *усиленно (молить)* – благати; (*запрашивать цену*) правити, заправити (п'ядесять карбованців за вола).
Проследить – (*аргументацию*) простежити; вислідити, вистежити (злодія).
Просматривать, просмотреть – переглядати, переглянути (що), про[пере]дивлятися, про[пере]дивитися (в чому); (*недосмотреть*) недоглянути, недодивитися (чого).
Просмотр – перегляд; (*недосмотр*) недогляд.
Просрочивать, просрочить – прострочувати, прострочити (вексель), спізнюватися, спізнитися (з чим), пропускати, пропустити строк (чого), (*допускать давность*) задавнювати, задавнити (що). **-ченный** – прострочений, перепізнений (відпустка), задавнений (вексель).
Просрочка – прострочення, прострочка, спізнення, перепізнення. задавнення*.* **-ка** *в доставке груза* – спізнення з приставкою клади, вантажу.
Простенок – простінок.
Простирать, простереть, -ся – простягати, простягти, -ся; (*достигать*) доходити, дійти, сягати, сягнути, (*стар.*) дотягати (СФА, V, 246).
Простительность – простимість, прощенність.
Простительный – простимий, прощенний.
Проституировать – проституватн.
Проститутка – повія, проститутка.
Проституция – проституція.
Простить – простити (кому *и* кого), (*извинить*) вибачити, пробачити (кому), дарувати (кому)*.* **-ть** *один одному* – простити один (одне) одному, (*стар.*) попроститися з собою (ЛР, 44).
Простодушный – простодушний, щиросерд(н)ий. **-но** – простодушно, щиросерд(н)о.
Простодушие – простодушність, щиросердість.
Простой – простий, (*обыкновенный*) звичайний. **-то** – попросту, по-простому, (*прямо*) просто. *Это* **-то** *разбойник* – це попросту розбишака.
Простой (*сущ.*) – перестій (-ою), простій (-ою).
Простор – простір (-ору), просторість; привілля.
Просторечие – просторіччя, проста мова, звичайна мова. *В* **-чии** – кажучи по-простому, в простій (звичайній) мові.
Просторный – розлогий (степ, країна), просторий (хата, чоботи).
Простота – простість, простота.
Пространный – просторий, широкий*.* **-ная** *речь* – широка (довга) промова.
Пространство – просторі[о]нь (-ни), обшир (-ру), простір (-ору), територія, (*об'ём*) обсяг. *Беспредельное* **-во** – безмежна (безмірна) просторонь, безмір (-у), безмір'я*.* **-во** *действия законов* – обсяг чинности законів.
Проступиться – (*сделать проступок*) провинити (-ся), проступство зробити.
Проступок – провина, провинність (КМ); проступство (ЧСР), переступ, переступок, (*стар.*) виступ (АЮЗР, 8, V, 145), виступок (ЛР, 44).
Простыня – простира(д)ло.
Просчитать (*отсчитать*) – про[од]лічити, вилічити (до кількох разів). **-ся** – (рахуючи) помилитися, недорахувати (собі чи иншому).
Просыпаться, проснуться – прокидатися, прокинутися.
Просьба – прохання, просьба (ЛР, 44), (*зап.*) жадання (СФА, VI, 292). *По чьей* **-бе** – на чиєсь прохання, за проханням (од кого), (*зап.*) на жадання (СФА, VI, 292). *По моей* **-бе** – на моє прохання.
Проталина – таловина, тал.
Протекать, протечь – (*река*) протікати, протекти; (*время*) упливати, уплив[с]ти, минати,

минути. **-ший** – минулий (час).
Протест – протест (протестування) – векселя. *Заявить* **-ест** – піднести протест. *Пред’явить к* **-ту** *вексель* – подати векселя до протесту, запротестувати вексель.
Протестант – протестант, (*протестующий*) – заперечник.
Протестантский – протестантський.
Протестовать – протестувати, запротестувати, заперечувати, заперечити.
Против – проти, на(в)проти, супроти. **-тив** *воли* – проти (*зап.* мимо) волі, поневільно (АЮЗР, 6, I, 49).
Противиться – противитися, супротивитися (кому), опиратися, опертися (проти кого), опір ставити, опір поставити (кому), опинатися, пручатися (проти кого).
Противник – супротивник.
Противный – супротивний, противний (бік, сторона); (*несогласный*) суперечний; (гадкий) огидний, гидкий, бридкий, осоружний. *В* **-ном** *случае* – коли ні, в противнім разі. **-ная** *сторона в процессе* – супротивна сторона, (*стар.*) відпорна сторона (ЧСР). **-ный** *закону* – суперечний із законом.
Противодействие – протидіяння; (*сопротивление*) опір (-ору); (*препятствие*) перепона, перешкода, завада.
Противодействовать – опір ставити, заваджати, на заваді ставати, перечити, перешкоджати.
Противоестественный – (порок) протиприродній (-ня вада).
Противозаконность – протизаконність, (*стар.*) протиправність.
Противозаконный – протизаконний, (*стар.*) протиправний. **-ный** *договор* – протизаконна умова.
Противополагать, противоположить – протиставити, протипоставити.
Противоположение – протиставлення, антитеза.
Противоположность – (су)протилежність, супротивність, противність.
Противоположный – (су)протилежний, супротивний, противний.
Противоречивость, -чие – суперечливість, суперечність.
Противоречивый, -во – суперечливий, -во, суперечний, -но, (*расходящийся*) розбіжний.
Противоречие – суперечність; (*расхождение*) розбіжність (інтересів, свідчень).
Противоречить – перечити, суперечити; (*расходиться*) розбігатися. [Його перше свідчення розбігається з другим].
Противостоять, противостать – стояти, стати навпроти, опиратися, опертися проти чого (*зап.* чому). *См.* **Противодействовать**.
Противоядие – протиотрута, антидот.
Проток – протік (-току), рукав, (*ручей*) струмінь.
Протокол – протокол. *Внести в* **-кол** – записати (у[в]писати) до протоколу, запротоколювати. *Составить* **-кол** – скласти (списати) протокола (на кого, на що).
Протокольный – протокольний, протоколовий.
Проторя, -ри – протрата, витрата.
Проточный – що збігає, бігунний, тікучий. **-ная** *вода* – вода, що збігає.
Протрезвлять, протрезвить, -ся – витверезю[жу]вати, витверезити, -ся, протверезю[жу]вати, протверезити. *Трезветь* – тверезіти, отверезіти, (*о мн.*) потверезіти.
Протягивать, протянуть, -ся – простягати, простягти, -ся, (на постелі), (*о времени*) протягати, протягти, -ся, проволікати, проволокти, -ся.
Протяжение – протяг.
Протяжный – протяглий, протяжений.
Проулок – завулок, перевулок.
Профанация, -нирование – профанація, (с)профанування (АЮЗР, 6, I, 500), збештання.
Профессиональный – професійний. **-ный** *союз* – професійна спілка.
Профессия – професія, фах.
Профиль – профіль, вигляд з боку, лице з боку. *В* **-филь** – збоку, навперек, профілем.
Прохладительный – прохолодливий (питво), остудний.
Прохладный – прохолодний; холоднуватий, похолодний.
Проходить, пройти – проходити, пройти, переходити, перейти; (*время*) минати, минути, упливати, упливти, (*безнаказанно*) минатися, минутися (ЛР, 24) [Це йому минулося], безкарно минати. **-ть** *службу, стаж* – відбувати службу, стаж. **-шедший** – минулий (час).
Проходной – прохідний, скрізний. **-ной** *двор* – скрізне подвір’я. **-ное** *свидетельство* – подорожній лист, прохідна.
Прохождение (*службы*) – відбування (служби).

Прохожий – перехожий, (*путник*) подорожній.
Процент – відсоток, процент. *На* **-ты** – на відсотки. *Договорный* **-цент** – умовлений відсоток. *Законный, указный* **-цент** – законний відсоток. *Количество* **-тов** – кількість відсотків. **-ты** *по займу* – позичкові відсотки відсотки за позичку.
Процентный – відсотковий, процентовий. *В* **-ном** *отношении* – відсотково, з відсоткового погляду, як на відсотки. **-ные** *бумаги* – відсоткові папери.
Процесс – процес (ЧСР), (*дело*) справа, (*судопроизводство*) судочинство. *Вести с кем* **-цесс** – позиватися (з ким), мати суд (з ким), процесуватися, судитися, (*стар.*) правуватися. *Гражданский* **-цесс** – цивільне судочинство, цивільний процес. *Судебный* **-цесс** – позов (-зву). *Уголовный* **-цесс** – карне (кримінальне) судочинство, карний процес.
Процессия – процесія, похід (-ходу). *Похоронная* **-сия** – похоронний похід, похорон (-ну).
Процессуальный – процесуальний, процесовий. **-ное** *действие* – процесуальна дія. **-ное** *право* – процесуальне право.
Прочий – инший, решта (*с род. пад.*). **-чие** *свидетели* – решта свідків. *И* **-чее** – і таке инше. *Между* **-чим** – між иншим, (*случайно*) при нагоді, принагідно. *Между* **-чим** *предложенный вопрос* – принагідне питання.
Прочитывать, прочитать – читати, прочитати, вичитати (ЛР, 44), виголосити (промову, вирок). **-нный** – прочитаний, вичитаний (ЛР, 44) (в книги), виголошений (реферат, вирок).
Прочность – міцність, тривалість, тривкість.
Прочный – міцний, тривалий, тривкий, добротний (крам).
Прочтение – прочитання, вичитання (ЛР, 44), виголошення (вироку).
Прочь – геть, пріч. *Я не* **-очь** – я не від того.
Прошение – прохання, просьба, подання. *Исковое* **-ние** – позовне прохання, позов. *По* **-нию** – на прохання, на подання. *Частное* **-ние** – окреме (не позовне) прохання (в судовій справі).
Прошлогодний – торішній.
Прошлый – минулий. **-лое** – минуле. [Наше минуле]. *В* **-лом** *году* – торік, минулого року.
Прощание – прощання, розпрощання, проводи (рекрута).
Прощать, простить – прощати, простити, дарувати (кару), подарувати, (*извинить*) вибачити, пробачити, (*отпускать*) відпускати, відпустити (провину). **-щий** – вибачливий, вибачний.

Прощение – прощення, дарування, відпущення, відпуст; (*извинение*) вибачення, пробачення. *Попросить* **-ния** *(извинения) у кого* – перепросити кого.
Проэкт*, см.* **Проект.**
Проявление – вияв.
Проявлять, проявить – виявляти, виявити, показувати, показати. **-ять** *нерадение* – допускатися недбальства, недбати (ЖО, 47).
Пруд – став (-ву). *Место бывшего* **-да** – ставище.
Прямой – простий, прямий, (*непосредственный*) безпосередній (вибори, оподаткування), (*подлинный*) правдивий, справжній. **-мое** *доказательство* – безпосередній довід. **-мые** *налоги* – безпосередні податки. **-мое** *понимание* – властиве розуміння. **-мой** *смысл закона* – безпосередній зміст закону. **-мо** – просто (ЛР, 44).
Прямодушие – прямодушність, щирість.
Прямодушный – прямодушний, щирий. **-но** – прямодушно, з простою (щирою) душею, щиро.
Прятать, -ся, спрятать, -ся – ховати, -ся, заховати, -ся, сховати, -ся (ЛР, 44).
Психика – психіка.
Психический – психічний, душевний.
Психолог – психолог, знавець людської душі.
Психологический – психологічний.
Психология – психологія.
Психопат – психопат.
Психопатия – психопатія, душевна хороба.
Психопатология – психопатологія.
Публика – публіка, людність (-ности).
Публикационный – публікаційний, оповісний. **-ные** *деньги* – гроші на публікацію, публікаційні (оповісні) гроші.
Публикация – публікація, сповіщення, оповіщення, оповістка, оголошення, об’ява. **-ция** *о вызове наследников* – об’ява (оповіщення) про виклик спадкоємців. **-ция** *о находке* –

об’ява, (оповістка) про знахідку. *Вызов ответчика через* **-цию** – виклик відповідача через публікацію. **-ция** *о привилегиях* – оповістка про привилеї. **-ция** *о публичной продаже* – об’ява (оповістка) про прилюдний продаж. **-ция** *о сыске* – оповіщення (об’ява) про розшук. **-ция** *об уничтожении доверенности* – оповістка про скасування довірености.

Публиковать – публікувати, (*об’являть*) оголошувати, об’являти, сповіщати, (*сов.*) сповістити. *Публичность* – публічність, привселюдність.

Публичный – публічний, прилюдний, привселюдний. **-но** – публічно, прилюдно, привселюдно. (СФА, VI, 209). **-ный** *дом* – дім розпусти, нерядний дім. **-ное** *исполнение* – прилюдне виконання. **-но** *об’являть приговор* – прилюдно оголошувати вирок. **-ная** *продажа* – прилюдний продаж. **-ные** *торги* – прилюдний (публічний) торг.

Пугало – страшило, страховище, опудало.

Пугать, -ся – лякати, -ся, налякати, -ся, страхати, -ся, настрахати, -ся. **Пуганый** – ляканий, наляканий.

Пугливый – полохливий, лякливий.

Пузырёк – (*бутылочка*) пляшечка, плящина.

Пузырь – пухир (-ря), міхур (-ра). *Жёлчный* **-ырь** – жовчний міхур. *Мочевой* **-ырь** – сечовий міхур, сечник.

Пулевой – кулевий. **-вая** *рана* – кулева рана, рана від кулі.

Пульс – живчик, пульс.

Пуля – куля.

Пункт – пункт, точка. *1-ый п. договора* – перший пункт (точка) умови. *Сборный п.* – збірний пункт (місце, де збираються).

Пунктирный – пунктировий, крапкований, точкований.

Пунктировать – пунктувати, крапкувати, точкувати.

Пускать, пустить – пускати, пустити, впускати, впустити (до хати). **-скать, -стить** *огласку* – розголошувати, розголосити. **-стить** *в продажу* – пустити на продаж, виставити на продаж. **-скаться** *во что (предаваться)* – вдаватися (в що), впускатися (в що). **-ститься** *в рискованное предприятие* – розпочати непевне діло, заповзятися до рискованої справи.

Пустеть – порожнішати, пустіти, безлюдіти.

Пустовать – порожнем стояти (хата), вакувати (земля). *Пустующая земля* – гуляща (ваканцьова) земля, (*стар.*) пустизна (КМ).

Пустой – порожній (хата, цікавість), пустий (людина, примха). **-той** *дом* – пустка. *По-пусту* – марно, дарма.

Пустопорожний – порожній, пустотний. **-ний** *участок* – порожній (пустотний) участок (землі).

Пустословие – марнословство, базікання.

Пустословный – марнословний, марномовний.

Пустошь – пустир (-ра), пустота.

Пустырь – пустир (-ра).

Путаница – плутанина.

Путать, -ся – плутати, -ся, заплутати. **-ся** – мішатися, замітатися, збиватися, збитися. **-ть**, *давать сбивчивые показания* – плутати (СФА, VI, 293).

Путеводный – провідний (ідея, зірка). **-ный** *столб* – дороговказ, (*гал.*) дороговказ.

Путевой – дорожній, подорожній. **-вые** *знаки* – дорожні знаки. **-вые** *издержки* – дорожні (подорожні) видатки, витрати.

Путешественник – подорожній, (*странствователь*) мандрівець, мандрівник.

Путешествие – дорога, подорож (-жи), подоріжжя, мандрівка (*странствие*). *Отправиться в* **-вие** – вирядитися в дорогу, піти (поїхати) в дорогу.

Путешествовать – подорожувати, їздити в подорож, (*странствовать*) мандрувати.

Путник – подорожній, мандрівець (-вця).

Путы – путо (*и мн.* пута).

Путь – дорога, путь (*ж. р.*) шлях. *Водным* **-ём** – водою. *Мирным* **-ём** – мирним шляхом, дорогою згоди, мирним способом. *Незаконным* **-ём** – незаконним шляхом, неправною дорогою. *На обратном* **-ти** – на повороті, вертаючи, (-ся). *Ошибочный п.* – помилковий шлях. *Сбиться с* **-ти** – заблудити, дорогу загубити. **-ти** *сообщения* – шляхи (реже шляхи сполучення). *Судебным* **-ём** – судовою дорогою, судом, через суд, (*стар.*) судовно[е]. *Сухим* **-ём** – суходолом.

Пухлый – (*опухший*) опухлий, розпухлий.

Пухнуть – пухнути, напух(ну)ти, розпух(ну)ти.

Пучёк – жмут, пучок.
Пучина – вир (-ру), нурта, безодня.
Пуща – пуща, нетрі, гущавина.
Пчеловодство – пасічництво, бджільництво, бджолярство.
Пчельник – пасіка; (*мшаник*) омшаник (де ставлять вулики на зимівлю).
Пылкий – палкий, гарячий. **-ко** – палко, з запалом.
Пылкость, пыл – палкість, запал.
Пыль – порох, курява, пил (-лу). *Покрыться* **-лью** – пилом припасти.
Пытать – брати на муки (на тортури), катувати, мордувати, допитувати на муках.
Пытаться – (с)пробувати, пориватися, порватися.
Пытка – муки, тортури, катування, мордування. *Подвергнуть* **-ке** – взяти на муки (на тортури), піддати мукам.
Пытливость – допитливість, (*любопытство*) цікавість.
Пытливый – допитливий, цікавий.
Пышность – пишнота, пишність, бучність.
Пышный – пишний, бучний, бундючний.
Пьянеть – п’яніти, п’янішати, (*сов.*) сп’яніти.
Пьянить – (с)сп’янити. **-нящий** – п’янючий, п’янкий.
Пьяница – п’яниця, (*пьянчуга*) п’янюга, п’яничка.
Пьянство – пияцтво, п’янство, (*зап.*) пиятика.
Пьянствовать – пиячити, п’янствувати, запиватися.
Пьяный – п’яний. *Мертвецки* **-ный** – п’яний як ніч. *С* **-на***, в* **-ном** *состоянии, в* **-ном** *виде* – по-п’яну, з п’яних очей. *Слегка* **-ный** – п’януватий, підпилий, на підпитку.
Пятнадцать – п’ятнацять.
Пятнать – плямувати, заплямувати, чорнити, почорнити.
Пятно – пляма.
Пятьдесят – п’ядесять.
Пятьсот – п’ятьсот.
Раб – раб, невільник.
Раболепный – невільничий (поза), побожний (погляд). **-но** – по-невільничому, (з) побожними очима, плазуючи.
Раболепствовать – плазувати (перед ким), стелитися (перед ким).
Работа – робота, (*труд*) праця, труд. *Бесплатная* **-та** – неплатна робота, даремщина. *Земляная* **-та** – грабарська робота. *Каторжная* **-та** – каторжна робота (праця). *Кузнечная* **-та** – ковальська робота. *Малярная* **-та** – малярська робота. *Обязательная, поголовная* **-та** – вселюдний відбуток, (*для дорог*) шарварок, поправлення. *Остановка в* **-те** – перерва в роботі, перестанок. *Подённая* **-та** – поденна робота, поденщина. *Принудительная* **-та** – примусова праця (робота). *Сверхсметная* **-та** – позаобрахункова (позакошторисна) робота. *Сверхурочная* **-та** – позачергова, понадобов’язкова праця. *Слесарная* **-та** – слюсарна робота. *Срочная* **-та** – нагальна робота. *Строительные* **-ты** – будівельні роботи.
Работать – робити, працювати.
Работник – робітник, працівник, (батрак, -чка) челядник, челядка, наймит, наймичка. **-ник***, идущий на заработки в отхожий промысел* – заробітчанин (*мн.* заробітчани).
Работный – робітний. **-ный** *дом* – робочий (робітний) дім (будинок).
Работодатель, -ница – роботодавець, роботодавиця.
Работоприниматель – роботоємець (-мця).
Работоспособность – працездатність, здатність до праці.
Работоспособный – працездатний, здатний до праці.
Рабочий, -чая – робітник (КМ) (*мн.* робітники), робітниця.
Рабочий, -ая, -ое – робочий, -ча, -че (книжка, часопис), робітничий, робітницький. **-чий** *вол* – робочий віл, яремний віл (АЮЗР, 6, I, 171). *Тружусь как* **-чий** *вол* – працюю, як чорний віл. **-чий** *день* – робочий день, робоча днина. **-чая** *комната* – робоча (кімната), (*мастерская*) робітня. **-чий** *рудокоп* – гірняк, (*стар.*) рудник (АЮЗР, 6, I, 392).
Рабский – рабський, невільничий. **-ски** *(подражать кому)* – невільниче (наслідувати кого).
Рабство – рабство, неволя, ярмо.
Рабыня – рабиня, невільниця, невільничка.
Раввин – рабин.
Равенство – рівність, рівнота. **-во** *голосов* – розполовинений голосів, рівна (однакова) кількість голосів.
Равнение – рівняння.

Равнина – рівнина, рівня, (*плоскость*) площина, (*горная*) полонина (в горах), (*приречная*) оболонь (-ни) (уздовж річки).
Равновесие – рівновага. *Соблюдать* **-сие** – додержувати рівноваги. *Привести в* **-сие** – зрівноважити.
Равнодействие – рівнодіяння.
Равнодействующий – рівнодійний, рівнодійовий, рівночинний.
Равноденствие – рівнодення, рівноденність.
Равнодушие – байдужість, байдужність, обо(н)ятність.
Равнодушный – байдужний, байдужий, байдужливий, обо(н)ятний, (*небрежный*) недбалий. **-но** – байдужно, байдуже, обонятно, (*небрежно*) недбало.
Равнозначащий – рівнозначний, рівноважний.
Равномерность – рівномірність, рівностайність.
Равномерный – рівномірний, рівностайний, однаковий.
Равноправие, равноправность – рівноправність, рівні права. **-ность** *сторон на суде* – рівноправність сторін на суді.
Равноправный – рівноправний.
Равносильный – рівносильний, (*одинакового значения*) рівнозначний, рівноважний.
Равноценность – рівноцінність, рівна ціна, рівновартість, рівна вартість.
Равноценный – рівноцінний, в одній (однаковій) ціні, рівновартий.
Равный – рівний, однаковий. **-но** – однаково, (*поровну*) рівно, порівну, нарівно, (*стар.*) в рівний діл (СФА, VI, 46). *Разделить по* **-ну** – поділити нарівно, (*стар.*) в рівний діл паювати.
Равнять, сравнять – рівняти, вирівнювати, вирівняти, зрівняти, дорівнювати, дорівняти. **-ся** – -ся.
Ради – для, задля (чого, кого), про (що), про (кого). **-ди** *чего?* – задля чого? про що? **-ди** *спокойствия* – для спокою.
Радость – радість, радощі. *От* **-ти**, *на* **-тях** – з радощів, з радости.
Разбавление – розбавлювання, розбавлення, розведення.
Разбавлять, разбавить – розбавляти, розбавити, розводити, розвести.
Разбивать, -ся, разбить, -ся – розбивати, -ся, розбити, -ся, (*о многих*) побити, -ся, порозбивати, -ся.
Разбивка – розбивання, розбиття, (*распределение*) розташування, розклад, розділ; (*тип.*) розбивка.
Разбирательство – розглядання, розгляд, (*стар.*) розсудок (АЮЗР, 6, I, 157). *Судебное* **-ство** – розправа (ЛР, 44). *Не доводить дела до судебного* **-ва** – не доводити справу до суду, (*стар.*) не допускати справи на розсудок правний (АЮЗР, 6, I, 157).
Разбирать, разобрать – розглядати, розглянути (справу), розбирати, розібрати (будівлю). **-ть** *бумаги* – розбирати, впорядковувати папери. -ся (судом) – розсуджуватися, розсудитися.
Разбогатеть – розбагатіти, забагатіти, розжитися.
Разбой – розбій (-бою) (ЧСР), розбійство, розбишацтво.
Разбойник – розбійник, розбишака, харциз. *Морской* **-ник** – морський розбишака (розбійник), пірат.
Разбойничать – розбійникувати, розбивати. [Засідає в лісі та розбиває].
Разбойничество, разбойничанье – розбійництво, розбійство, харцизтво.
Разбойнический – розбійницький, розбишацький.
Разбойничий – розбійничий, розбійницький.
Разбор – розглядання, розгляд (справи). *Без* **-ра** – не розбираючи. *С* **-ром** *(= с выбором)* – оглядно, розсудно, оглядаючись.
Разборка – розбирання, розібрання, розбір (-ору).
Разборчивость – розбірність (літер), читкість (письма); (*переборчивость*) перебірливість, перебір (-бору), (*прихотливость*) вередливість.
Разборчивый – розбірний (характер літер), читкий (друк, письмо); (*переборчивый*) перебірливий (в страві, в одягу, на засоби), вередливий.
Разбрасывание – розкидання.
Разбрасывать, разбросать – розкида́ти, розки́дати (розкинути), (*о многих*) порозкидати.
Разброд – розтіч (-течи), розсип (-пу). *В* **-од** – врозтіч, нарізно.
Разбросанность – розкиданість.
Разбудить – розбудити, збудити (думку).
Разбухать, разбухнуть – розбухати, розбухнути, набухати, набухнути, бубнявіти,

набубнявіти, набрякати, набрякнути. **-ший** – розбухлий, набубнявілий, набряклий.
Развал – розпад, розвал.
Разваливать, развалить, -ся – розвалювати, розвалити, -ся, (*разрушать,* **-ся**) руйнувати, розруйнувати, -ся, розкидати, розкидати, -ся, (*стар.*) збурити, -ся (АЮЗР, 6, I, 309).
Развалина – руїна, звалище.
Разве – хіба, (*неужели*) невже, (*ли*) чи, (*или*) або(-ж), чи тож. **-ве** *только* – хіба що.
Разведённый, -ная – розведеник, розводка.
Разведение – розведення, розвід (-воду) (садовини, городини). **-ние** *скота* – розплід худоби.
Разведка – розвід (-віду), розвіди, розвідини, розвідування, дізнавання; розвідчий загін (-гону). *Пойти на* **-ки** – піти на вивідки (на довідки), на розвідини.
Разведочный – розвідчий.
Разведчик – розвідач, вивідач.
Разведывание – розвідування, розвідини.
Разведывать, разведать – розвідувати, розвідати, вивідувати, вивідати (що), дошукуватися, дошукатися (чого).
Разверстание, разверстка – розкладання, розкладка (податку), розверстання (землі), (*распределение*) розподіл.
Развёрстывать, разверстать – розкладати, розкласти (податок), (*распределять*) розподіляти, розподілити; розверстувати (землю), розверстати.
Развертывать, развернуть, -ся – розгортати, розгорнути, -ся, (*развивать,* **-ся**) розвивати, розви(ну)ти, -ся.
Развес – розважування, важення. *На* **-вес** – на вагу.
Разветвление – розгалуження, розвітлення; (*ветвь*) галузь (-зи), вітка, (*жел. дороги*) вітка, рукав.
Развешивать, развесить (*на весах*) – розважувати, розважити, (*о многих*) порозважувати; (*бельё, веревки*) розвішувати, розвісити (розвішати), порозвішувати.
Развивать, развить, -ся – розвивати, розвити, -ся, (*расширять,* **-ся**) поширювати, поширити, -ся, (*развёртывать,* **-ся**) розгортати, розгорнути, -ся; (*разростаться*) розростатися, розростися.
Развитие – розвій (-вою), розвиток; поширення, розгорнення; розріст (-росту).
Развлекать, развлечь, -ся – розважати, розважити, -ся; (*рассеяться*) розвіятися. [Нерви втомлені, треба розвіятися].
Развлечение – розвага, забава.
Развод*, см.* **Разведение**; (*четы*) розвід (-воду), (шлюбна) розлука.
Разводить, развесть (*чету*) – розводити, розвести (подружжя), розлучати, розлучити (ЛР, 44); (*разнять подравшихся*) розборонити; розплоджувати, розплодити (птицю), розводити, розвести (худобу).
Разводная – розвідна (-ої), розвідний (розлучний) лист.
Разводный (*письмо, свидетельство*) – розводовий, розвідний (лист, посвідка), розлучний.
Разврат – розпуста, (*распутность*) розпутство, розпутність, (*стар.*) нецнота (СФА, VI, 87); (*провинц.*) розплив. [Це не любов, не кохання, а попросту розплив]. *Вовлекать в* **-ат** – втягати (затягати) до розпусти, в розпусту. *Дом* **-та** – дім розпусти. *Развратитель* – деморалізатор; зводитель, спокусник.
Развратник – розпут[с]ник, повійник.
Развратница – розпут[с]ниця, розпутна (-ої), (*проститутка*) повія.
Развратный – розпут[с]ний. **-ная** *жизнь* – розпут[с]не життя.
Развращать, развратить – деморалізувати, здеморалізувати, вести (привести) до розпусти, розпускати, розпустити, (*портить*) псувати, зіпсувати. **-нный** – здеморалізований, розпущений, (*испорченный*) зіпсутий, зіпсований, зледащілий.
Развращение – (з)деморалізування, розпуст, псування, (*сов.*) зіпсуття (моральне).
Развязка – розвязок (-ку), розвязка, кінець.
Развязывать, развязать, -ся – розвязувати, розвязати, -ся; (*оканчиваться*) кінчатися, скінчитися.
Разгадка – розгадка, відгадка.
Разгар – розгар (-ру), розпал (-лу). *В* **-ре** *(работы)* – в розгарі, в розпалі, на розпалі роботи, серед гарячої роботи.
Разгибать, разогнуть, -ся – розгинати, розігнути, -ся, розхиляти, розхилити, -ся. *Не* **-бая** *спины* – спини не розгинаючи (не розхиляючись).
Разгласка – розголос; (*молва*) поголоска.

Разглашать, разгласить – розголошувати, розголосити, розславляти, розславити, (*рассказывать*) розповідати, розповісти.
Разглашение – розголос, розголошення.
Разговаривать – розмовляти, вести (провадити) розмову, (*беседовать*) балакати.
Разговор – розмова, (*беседа*) балачка.
Разговорный – розмовний, (*обиходный*) щоденний, обихідний (мова).
Разговорчивый – говіркий, балакучий, (*провинц.*) говорючий.
Разгорячать, разгорячить, -ся – розпаляти, розпалити, -ся, (*раскалять,* **-ся**) розпікати, розпекти, -ся.
Разграбить – розграбувати, пограбувати (кого, що).
Разграбление – (роз)грабування, пограбування.
Разграничение – роз[від]межування, роз[від]граничення.
Разграничивать, разграничить – роз[від]межовувати, роз[від]межувати, роз[від]граничувати, роз[від]граничити.
Разгром – розгромлення, погромлення, (*расхищение*) сплюндрування, (*разорение*) зруйнування, (*уничтожение*) спустошення, знищення. *Вольный* **-ром** – потік (-оку). [Оддати на потік].
Разгромлять, разгромить – громити, розгромити, погромити (АЮЗР, 6, I, 31), (*разрушать*) розбивати, розбити, руйнувати, розруйнувати, пустошити, спустошити, (*уничтожать*) нищити, знищити.
Разгружать, разгрузить – роз[ви]вантажувати, роз[ви]вантажити, спорожняти, спорожнити (що); розгружувати, розгрузити; (*человека от лишнего труда*) здіймати тягар (з кого), полегшувати тягар (кому). **-зить** *судно* – виладувати корабель, (*город от лишнего, населения*) розгрузити (місто від зайвої людности).
Разгрузка – роз[ви]вантаження, виладування (судна), вигрузка (товарів), розгрузка (міста). *Разгрузочный* – роз[ви]вантажний.
Разгул – гульба, гульня, гульба-розгульба.
Разгульный – гульливий, гультяйний.
Раздавать, раздать – роздавати, роздати, (*о многих*) пороздавати. **-вать, -дать** *в долг* – розпозичати, розпозичити, випозичити (гроші), (*сов., о многих*) понавіряти (кому грошей).
Раздатчик – роздавальник, роздатник, роздатчик (на залізниці).
Раздача – роздача, роздавання, (*сов.*) роздання.
Раздваивать, раздвоить, -ся – роздвоювати (двоїти), роздвоїти, -ся.
Раздвоение – роздвоєння, роздвій (-вою).
Раздевать, раздеть, -ся – роздягати, роздягти, -ся, розбирати, розібрати, -ся.
Раздел – поділ (АЮЗР, 6, I, 337; СФА, VI, 63, 277), розділ (ЧСР; КМ), (*расчленение*) розбір (-бору) [2-ий розбір Польщі]. *Жить в* **-ле** – жити нарізно, жити окремо. **-дел** *общего имущества* – поділ спільного добра (майна). **-дел** *между компанионами* – поділ між спільниками. **-дел** *наследства* – поділ (діл) спадщини (ЛР, 44).
Разделение – поділ (праці, довгу); розділ.
Раздельность – роздільність, окремість.
Раздельный, -но – роздільний, -но, окремий, -мо, осібний, -но, порізнений, -но, частковий, -во; дільчий, подільчий. **-ный** *акт,* **-ная** *запись* – дільчий акт, дільчий реєстр (ЧСР). **-ное** *жительство супругов* – окреме (несумісне) подружнє життя. *Жить* **-но** – жити різно. **-ное** *имущество* – окреме майно. **-ная** *ответственность* – часткова відповідальність.
Разделять, разделить – поділяти (ділити), поділити [Я не поділяю вашої думки], розділяти, розділити, переділяти, переділити (золото, гроші), -ся, чим; розрізняти, розрізнити, порізнити (кого з ким). **-ть** *поровну* – поділити, -ся нарівно, (*стар.*) в рівний діл пустити (СФА, VI, 124).
Раздобывать, раздобыть – роздобувати, роздобути (що), роздобуватися, роздобутися (на що), розживатися, розжитися (на що), старатися (про що), розстаратися (на що).
Раздор – розбрат, заколот, розрада, (*ссора*) звада, чвари, свари, (*стар.*) посвар (СФА, VI, 64); (склока) розладдя, безладдя, каламутня, колотня, заїдня, гризня.
Раздражать, раздражить, -ся – дратувати, роздратувати, -ся, дражнити, роз[по]дражнити, -ся, дрочити, роздрочити, -ся, вражати, вразити, -ся. **-жать** *рану* – ятрити (роз'ятрювати) рану, болячку, виразку; (сердить) гнівити.
Раздражение – роздражнення, подражнення (нервової системи), дратування, роздратування; за[роз]ятрення (рани); розгнівання.
Раздражительность – гнівливість, (*неприятная восприимчивость*) дразливість, вразливість.

Раздражительный – гнівливий, (*впечатлительный*) дразливий, вразливий.
Раздробительный – роздрібний. **-но** – на-роздріб. **-ная** *продажа* – продаж на-роздріб.
Раздробление – роз[по]дроблення, дробіння на частки, роздріб (-робу). **-ние** *права застройки* – роздроблення права забудовувати.
Раздроблять – дробити (роздробляти), роз[по]дробити, трощити, потрощити.
Раздумывать, раздумать – роздумувати, роздумати, передумувати (про що), міркувати, поміркувати (про що), (*отдумать*) передумати (що).
Раздумье – роздума, роздум, (*колебание*) вагання.
Разживаться – розживатися, розжитися (на що).
Разлагать, разложить – розкладати, розкласти. **-ся** – розпадатися, розпастися, розкладатися, розкластися, (с)трухнявіти, струхнути (АВАК, XIII, 362), гнисти, з(о)гнити (труп). **-ющее** *учение* – розкладне вчення.
Разлад – розлад, розбрат.
Разлив (*паводок*) – повідь (-води), повінь (-вени), водопілля, пійма (річки); розлив, розливання (вина), (*сов.*) розлиття.
Разлитие – розлиття. **-тие** *рек* – повідь; *см.* **Разлив**.
Различать, различить – відрізняти, відрізнити, (*распознавать*) розпізнавати, розпізнати. **-ся** – відрізнятися (різнитися), відрізнитися (од кого чимсь).
Различие – одміна, різниця (*провинц.* різнація); (*несходство*) різність. **-чие** *темпераментов* – одміна поміж темпераментами, різність темпераментів.
Различный – різний, одмінний, усякий. *См.* **Разнообразный**.
Разложение – розклад, розпад, гниття (трупове).
Разломать – розламати, розломити, поламати, поломити.
Разлука – розлука, розставання, розстання.
Разлучать, разлучить, -ся – розлучати, розлучити, -ся (ЛР, 44).
Разлучение – розлучення (ЛР, 44), порізнення. **-ние** *супругов* – подружнє розлучення.
Разлучник, -ца – розлучник, розлучниця.
Размежевание – розмежування.
Размежёвывать, размежевать, -ся – розмежовувати, розмежувати, -ся, (*о многих*) помежувати, -ся.
Размен – розміна, розмін, вимін, міньба, промін. *Плата за* **-мен** – плата за розміну (проміну), промінне.
Разменный – розмінний. **-ная** *монета* – розмінна монета, дрібні гроші.
Разменивать, разменять – розмінювати, розміняти.
Размер – розмір, міра (КМ), вимір, обсяг, об'єм. *В больших* **-рах** – на велику міру. *Назначение* **-ра** *наказания* – вимір кари, призначення міри (розміру) кари. *Разного* **-ра** – всякої міри, різномірний.
Размечать, разместить – розмічувати, розмітити, значити, позначити.
Размещать, разместить, -ся – розміщувати, розмістити, -ся; приміщувати, примістити, -ся.
Размещение – розміщення (*несов.* розміщування).
Размножать, размножить, -ся – роз[на]множати, роз[на]множити, -ся, розплоджувати, розплодити, -ся, розводити, розвести, -ся.
Размножение – розмноження, розплід, (*разведение*) розвід (-оду) (худоби).
Размозжить – роз[по]трощити, розмізчити (голову).
Размол – мливо.
Размыв, размытие (*берега*) – розмива, розмив (берега), розмиття.
Размывать, размыть – розмивати, розмити (греблю).
Размышление – роздумування, *сов.* роздумання, розміркування, роздум *и* роздуми, розмисл. *В* **-нии** – роздумуючись. *С* **-нием** *(умышленно)* – з розмислом.
Разнимать, разнять (*дерущихся*) – розбороняти, розборонити, розводити, розвести (ЛР, 44).
Разница – о[ві]дміна, різниця. *Нет* **-цы** – нема одміни. *Уплатить* **-ницу** – виплатити різницю.
Разновес – важок (-жка), гирка, гирки.
Разновидность – видозміна, одміна, різностать.
Разновидный – видозмінний, одмінний, різноманітний. *См.* **Разнообразный**.
Разновластие – різновладність, різновладдя.
Разногласие – різноголосність, різноголосиця, (*несогласие*) незгода, суперечка, незладини; (*расхождение*) розбіжність (думок, інтересів).

Разномыслие – різнодумність, різнодумство, неоднодумність.
Разнообразие – різноманітність, різнобірність; (*отличие*) відміна, відмінність.
Разнообразить – надавати (надати) різноманітности, різнобірности, (від)міняти, відмінити, (*чередовать*) чергувати.
Разнообразный – різноманітний, різнобірний, геть усякий.
Разноречивость, -чие – суперечливість, суперечність, незгода, незгідність, неоднаковість. **-чие** *показаний* – розбіжність свідчень, суперечність у свідченнях.
Разноречивый – суперечливий, суперечний, незгідний, неоднаковий.
Разноречить – суперечити, не збігатися. *Показания* **-чат** – свідчення (зізнання) не збігаються.
Разнородность – різнорідність. *См.* **Разнообразие**.
Разнородный – різнорідний. *См.* **Разнообразный**.
Разнос – рознос. *Продавать в* **-ос** – продавати в-рознос, (*ходить по домах*) похатничати.
Разноска – рознос, розношування.
Разносный – розносний. **-ный** *торг* – розносний торг, (*ходя по домам*) похатний торг, похатництво. **-ная** *книга* – розносна книга.
Разносторонний – різнобічний, на всі боки (здатний), всебічний.
Разносторонность – різнобічність.
Разность – остача, різниця.
Разносчик – розносщик, розносець. **-чик** *товаров по домам* – похатник. **-чик** *писем* – листоноша.
Разнузданность – розгнузданість, розбещеність, свавільство, розпуст.
Разнузданный – розгнузданий, розбещений, свавільний, розпущений.
Разный – різний, усякий. *С направлением в* **-ные** *стороны* – різно, нарізно.
Разоблачать, разоблачить – розкривати, розкрити, викривати, викрити, (*изобличать*) виявляти, виявити (кого), зривати (зірвати) запону (з кого), здемасковувати, здемаскувати. **-ся** – роздягатися, роздягтися.
Разоблачение – розкриття, викриття, виявлення (кого), зірвання запони (з кого), здемаскування (кого), (*зап.*) ревеляція.
Разобщать, разобщить, -ся – відокремлювати, відокремити, -ся, відлучати, відлучити, -ся, роз'єднувати, роз'єднати, -ся, порізняти, порізнити, -ся.
Разобщение – відокремлення, відлучення, роз'єднання, порізнення.
Разовой – разовий, одноразовий, на один раз.
Разозлить – розізлити, розлютувати, розлютити, роззлостити. **-ся** – -ся.
Разорение – (з)руйнування, (с)плюндрування, спустошення, (з)нищення, (*зап.*) збурення.
Разорительный – руїнницький, руїнничий; через лад (надто) витратний (процес). **-ное** *ведение хозяйства* – нехазяйновите господарювання.
Разоружать, разоружить – роззброювати, роззброїти, відбирати, відібрати зброю. **-ся** – роззброїтися, віддати зброю.
Разоружение – роззброєння.
Разорять, разорить, -ся – руйнувати, зруйнувати, -ся, плюндрувати, сплюндрувати, -ся, нищити, знищити, -ся, зводити, звести, -ся ні на що.
Разочарование – розчарування.
Разочаровывать, разочаровать, -ся – розчаровувати, розчарувати, -ся, зневірювати, зневірити, -ся. **-нный** – розчарований, (*отчаявшийся*) зневірений.
Разрабатывать, разработать – розробля[юва]ти, розробити, обробляти, обробити (план, тему).
Разработка – розроблення, розробіток. **-ка** *закона* – розроблення закону. **-ка** *проекта* – розроблення проєкту. **-ка** *рудников* – розроблення копалень.
Разрез – розріз, розтин.
Разрешать, разрешить (*решать*) – розвязувати, розвязати, вирішувати, вирішити, розсуджувати, розсудити (справу); (*позволять*) дозволяти, дозволити (що, на що), давати, дати дозвіл (на що). **-ается** – дозволяється. **-ить** *вопрос* – розвязати питання. **-ть** *дело* – розвязати справу. **-ть** *запрещение* – зняти заборону (з чого). **-ся** *от бремени* – розродитися, оброди(ни)тися, (*эвфимист.*) розсипатися.
Разрешение (*решение*) – розвязання, розвяз (КМ), розвязок (питання), вирішення (справи), (*позволение*) дозвіл (-волу) (на що) (КМ). **-ние** *от бремени* – розродіння, обродіння, скинення тяжу. *Взять* **-ние** – взяти дозвіл, спитатися кого. **-ние** *на отпуск* – дозвіл на відпустку. **-ние** *спора* – розвязання позву, розсудини (КМ), розвязок змагання. *С* **-ния** – за дозволом, з дозволу (од кого). *С* **-ния** *власти* – з дозволу (за дозволом) від влади.

Разрешимый (*имеющий решение*) – розвязний, вирішимий (питання); дозволений. *Не* **-мый** – нерозвязний (питання, тайна); недозволений.
Разрешительный – дозвільний. **-ная** *надпись* – дозвільний напис, писаний дозвіл. [Дати писаний дозвіл].
Разрушать, разрушать – руйнувати, зруйнувати, розвалювати, розвалити (хату), бурити, збурити, розбурити, побурити; нищити, знищити, (*расхитить*) сплюндрувати (АЮЗР, 6, I, 382).
Разрушение – зруйнування, руйновина, руїна, знищення, (*зап.*) збурення.
Разрушитель – руїнник, руйновник.
Разрушительный – руїнницький, руївничий, руйнівний, руїнний, розвальний.
Разрыв – розрив, розірвання (зносин, звязків), зірвання (умови), (*перерыв*) перерва. **-рыв** *дружбы* – розбрат. **-рыв** *мирных отношений* – розмир.
Разрывать, разорвать – розривати (ЛР, 44), розірвати, роздирати, роздерти. **-ть** *знакомство* – перервати знайомість. **-ть** *мир* – зламати (зірвати) мир. **-ть** *отношения* – зірвати (порвати) зносини. **-ть** *письмо, документ* – роздерти лист, документ, (*на части*) подерти, (*на клочки*) пошматувати.
Разрывной – розривний; (*взрывчатый*) вибуховий.
Разряд – розряд, категорія; ступінь (*р.* ступеня).
Разубеждать, разубедить – переконувати, переконати (когось на инше).
Разувать, разуть, -ся – розувати, розути, -ся.
Разуверять, разуверить – переконувати, переконати (когось на инше). **-иться** *в ком* – зневіритися кому.
Разузнавание – довідування, розпізнавання.
Разузнавать, разузнать – довідуватися, довідатися (про що), розвідувати, розвідати (що, -ся про що), (*расспрашивать*) дізнавати, дізнати (що), розпитувати, розпитати, -ся (про що).
Разум – розум, (*толк*) глузд.
Разумение – розуміння; тямка.
Разумный – розумний.
Раз’единение – роз’єднання; розбрат.
Раз’единительный – роз’єднальний; розбратний.
Раз’единять, раз’единить – роз’єднувати, роз’єднати, різнити (розрізняти), роз[по]різнити.
Раз’езд – роз’їзд.
Раз’ездной – роз’їзний. **-ные** *деньги* – роз’їзні гроші, подорожні гроші.
Разыгрывать, разыграть – розгравати [Він розграє], розіграти (в лотерею); (*притворяться*) вдавати. [Вдає великого пана].
Разыскание – роз[від]шукування, роз[від]шукання, розшук, пошуки (-ків); (*учёное сочинение*) розвідка.
Разыскивать, -кать – розшукувати (шукати), розшукати, відшукувати, відшукати, вишукувати, вишукати.
Разыскной – розшукний.
Раз’яснение – роз’яснення, роз’яснїння, пояснення, пояснїння, вияснення.
Раз’ясня[и]ть – роз’яснювати, роз’яснити, по[ви]яснювати, по[ви]яснити (справу), тлумачити, витлумачити (умови, зміст).
Район – район.
Районный – районовий, районний.
Рана – рана, виразка (ЛЗ, VI). **-ны** *колючим оружием* – колоті рани, поколоття (АЮЗР, 6, I, 385). *Легкая* **-на** – легка рана. **-на**, *причинённая побоями* (*тупым орудием*) – бита рана (АЮЗР, 6, I, 30). **-на** *рубленная* – рубана рана, (*стар.*) тята рана. **-на** *сквозная* – скрізна рана, рана на виліт (АЮЗР, 6, I, 336). *Тяжкая* **-на** – тяжка рана.
Ранг – ранг, ранга, ступінь (-пеня).
Ранение – поранення, зранення (АЮЗР, 6, I, 157).
Рапорт – рапорт, (*вульг.*) лепорт; донесіння.
Раскаиваться, раскаяться – покаятися, каятися.
Раскаяние – каяття.
Раскладка – розкладка, розклад. **-ка** *податей* – розклад податків.
Раскладочный – розкладчий.
Раскладывание – розкладання, розкладка.
Раскладывать, разложить – розкладати, роз(і)класти, розкидати, розкидати (КМ).

Раскол – розкол.
Раскопка – розкопування, розкопання, розкопка, розкопи.
Раскрывать, раскрыть – (*преступление*) викривати, викрити (злочин), (*обнаруживать, **-жить***) виявляти, виявити.
Раскрытие – (*преступления*) викривання, викриття (злочину), виявлення, вияв.
Распадение – розпад.
Распечатание – розпечатання.
Распечатывать, распечатать – розпечатувати, розпечатати, відпечатувати, відпечатати.
Распивать, распить – випивати, випити.
Распивочный – чарковий. **-но** – на питуще, чарками, на чарки, (*стар.*) на вишинк. *Продажа питей* **-но** *и на вынос* – продаж трунків (напоїв) на питуще (чарками, на чарки) та на винос.
Расписание – розпис, розклад, таблиця, список. **-ние** *движения поездов* – розпис поїздів, таблиця (розклад) руху поїздів.
Расписка – розписка, квит, квиток. *Платёжная* **-ка** – платіжна розписка, платіжний квиток (розписка про поквитування).
Расписываться, расписаться (*в чём*) – розписуватися, розписатися (на що), підписуватися, підписатися (про що). **-ся** *в получении* – розписатися на одержання (про одержання).
Распитие – пиття, випиття. *На* **-тие** – на питуще.
Расплата – розплата, заплата, виплат, поквитування.
Расплачиваться, расплатиться – розплачуватися, розплатитися (з ким), платити, заплатити (кому), квитуватися, поквитуватися (з ким). **-ся** *с долгами* – заплатити, виплатити борги (довги), вив’язатися з боргів (довгів).
Распознавать – розпізнавати, розпізнати, розізнавати, розізнати.
Располагать, расположить (*что*) – розкладати, розікласти (що), (*прилаживать*) лаштувати (що), (*распоряжаться чем*) порядкувати (чим), орудувати (чим), користати (з чого), (*иметь в распоряжении*) мати в розпорядженні (що), мати (що). *Я не* **-гаю** *и тремя рублями* – я й трьох карбованців не маю (готових). **-ть** *своим имуществом* – порядкувати своїм майном. **-ть** *своими правами* – користати з своїх прав, (*стар.*) заживати свого права.
Расположение, расположенность – (*размещение*) розкладання, (*распределение*) розклад (покоїв), уклад (матеріялу), порядок (слів); (*благосклонность*) прихильність, прихилля, схильність, ласка. *Иметь к кому* **-ние** – прихильним бути до кого. *Потерять* **-ние** – втратити ласку (прихильність). *Пользоваться чьим* **-нием** – тішитися чиєю прихильністю (ласкою), в ласці бути в кого, мати від кого ласку. *Приобресть* **-ние** – підійти під (чию) ласку, придбати (чию) прихильність. *Снискать* **-ние***, добиться* **-ния** – підбитися під ласку, добути (чиє) прихилля.
Распорядитель – розпорядчик, розпорядник, орудар.
Распорядительность – розпорядливість.
Распорядительный – (людина) розпорядливий, (засідання) розпорядчий.
Распорядок – розпорядок, порядок, лад.
Распоряжаться, распорядиться – порядкувати, попорядкувати, верховодити (чим, над чим), заправляти (чим), загадувати, наказувати, д(ав)ати розпорядження (кому). **-ся** *по своему* – орудувати по своєму, порядок свій давати (дати) (чому), порядки свої наводити (над чим), лад свій д(ав)ати (чому).
Распоряжение – розпорядження, розпорядок (КМ), порядкування, воля, (*командование*) загад, (*приказание*) наказ, (*стар.*) розказання (АЮЗР, I, 39, 79), (*управление*) оруда, орудування (СФА, VI, 302). *Быть в чьём* **-нии** – бути (стояти) в чиїм розпорядженні, під чиїм загадом; належати кому, залежати від кого. *Завещательное* **-ние** – заповіт, духовна (-ої), духівниця. *Издать* **-ние** – розпорядитися, наказати, видати розпорядження (наказ). *На (в) личное* **-ние** – до особистого розпорядження, на власне (особисте) розпорядження (АЮЗР, 6, I, 79), (*галиц.*) до власної розпорядимости. *Правительственное* **-ние** – урядове розпорядження, урядовий наказ. **-ние** *на случай смерти* – розпорядження на випадок (на після) смерти. *Сделать* **-ние** – зробити розпорядження, загадати (що), загадати зробити (щось). *Циркулярное* **-ние** – обіжний наказ, (*циркуляр*) обіжник.
Расправа – розправа, упорання. *Короткая* **-ва** – недовга розправа, короткий (недовгий) суд.
Расправляться, расправиться – (*с кем*) розправлятися, розправитися (з ким), упорати (кого).

Распрашивание – розпитування, розпит, випитування, випит.
Распрашивать, распросить – розпитувати, розпитати (ЛР, 44), допитувати, допитати, (*о многих*) порозпитувати (ЮГ, I, 42), випитувати, випитати, опитувати, опитати, брати (взяти) (кого) на спит, на опит.
Распределение – розподіл (-лу), розміщення, поділення*.* **-ние** *денег между кредиторами* – розподіл грошей поміж кредиторами. **-ние** *доказательств* – розподіл доводів*.* **-ние** *долгов несостоятельного по родам и разрядам* – розподіл довгів (боргів) невиплатного (невиплатника) по родах та розрядах.
Распределитель – розподільник.
Распределительный – розподільчий*.* **-ный** *пункт* – розподільчий пункт.
Распределять, распределить – розподіляти, розподілити, розкладати, роз(і)класти*.* **-ть** *налоги* – розкладати податки.
Распродавать, распродать – розпродавати, розпродати, випродувати, випродати, (*о многих*) повипродувати; спродавати, спродати.
Распродажа – розпродаж (*м. р.*), розпродажа (*ж. р.*), розпродавання, розпродання.
Распрос – розпит, розпитування, розпитання (ЛР, 44; СФА, VI, 468), випит, опит.
Распространение – розповсюдже[дне]ння, ширення, поширення, розпросторення*.* **-ние** *ложных слухов с целью вызвать недоверие к власти или дискредитировать её* – поширення брехливих (неправдивих) чуток, щоб викликати недовіру до влади або здискредитувати її.
Распространённость – поширеність, (*повсеместность*) повсюдність.
Распространитель – (по)ширитель, розповсюдник.
Распространительный – поширенний, розтяжний, розпростірний, розповсюдний*.* **-ное** *толкование законов* – розтяжне (поширенне) тлумачення законів.
Распространять, распространить – поширювати (ширити ЛР, 44), поширити, розширювати, розширити (ЛР, 44), розповсюднювати (розповсюджувати), розповсюд(н)ити, (*о многих*) порозповсюджу[дню]вати; розпросторювати, розпросторити, розтягати, розтягти. *Действие закона* **-яется** *на всю страну* – чинність закону розповсюднюється (розтягається) на цілу країну, (*стар.*) закон чинить на цілу країну*.* **-ять** *ложные слухи* – розповсюднювати (ширити, поширювати) неправдиві чутки. *Общераспространенный взгляд* – загально розповсюджений (загальний) погляд (думка).
Распря – свара, чвара, звада, посвар, суперека, (*склока*) колотня, гризня. *См.* **Раздор**.
Распубликовывать, распубликовать – оголошувати, оголосити, розпубліковувати, розпублікувати*.* **-вать** *во всеобщее сведение* – оголосити до (для) загального відома.
Распускать, распустить (*слухи*) – розпускати, розпустити (чутки). -ся (*сов.*) – зледащіти, розледащіти, в ледаще пуститися, розбеститися, розпуститися.
Распутица – безподоріжжя, розтань (-ни), розталь (-ли).
Распутничать – розпут[с]но жити.
Распутный – розпутний, розпусний.
Распутство – розпуста, розпут[с]не (непорядне) життя.
Распутывать, распутать, -ся – розплутувати, розплутати, -ся*.* **-ся** *с долгами* – заплатити довги, розплатитися, виплутатися з позичок.
Распутье – роздоріжжя, перехрестя.
Распущенность – розпуст, розбещеність, (*разврат*) розпуста, (*провинц.*) розплив. [Це не любов, не кохання, а попросту розплив].
Распущенный – розпущений, розпусний, розбещений.
Рассадник – розсадник.
Расселение – розселення.
Расселять, расселить, -ся – розселяти, розселити, -ся, (*о многих*), порозселювати, порозселяти, -ся. **-ить***,* **-ся** *колониями* – осадити, -ся, розселити, -ся (колоніями).
Рассеяние – розпорошення, (людности) розсіяння.
Рассеянность – (*невнимат.*) розвіяність, неуважність.
Рассеянный – розвіяний, неуважний.
Рассказ – оповідання, оповідь (-ди).
Рассказчик – оповідач (-ча).
Рассказывать, рассказать – оповідати, повідати (ЛР), оповісти, розповідати, розповісти.
Расследование – розслід, розслідування, розвідка, розвідування, вивідування, (ЛР, 44) доходження, (*стар.*) розізнання (АЮЗР, 6, I, 80; ЛР, 44), (*расспрос*) розпитання (СФА, VI, 468), (*стар.*) опит (АЮЗР, 6, I, 216), опитання (АЮЗР, 6, I, 256)*.* **-ние** *преступления* – доходження (розслід) злочину.

Расследывать, расследовать – розслідувати, розслідити, розвідувати, розвідати, вивідувати, вивідати (що), дізнавати (-ся), дізнатися (про що), доходити, дійти (чого), (*расспрашивать*) розпитувати, (*стар.*) опит чинити (АЮЗР, 6, І, 216).
Рассмотрение – розгляд, (ЛР, 44) розглядання. *К* **-нию** *и исполнению* – до розгляду та до виконання.
Рассматривать, рассмотреть – розглядати, розглянути (що), роздивлятися, роздивитися (в чому). **-еть** *иск* – розглянути позов, (*стар.*) позов одсудити (ЧСР).
Рассрочивать, рассрочить – розкладати, розкласти на строки, відкладати, відкласти (платіж).
Рассрочка – розстрочка, відклад, виплат, сплат ратами. *Купить с* **-кой** – купити на виплат, на сплат ратами.
Расстояние – віддаль (-ли), віддалення, відстань (-ни), відлеглість, (*протяжение*) протяг, просторі[о]нь. *Находящийся на* **-нии** – далекий. [Село на сім верстов далеке од міста]. *На* **-нии** *стольких вёрст отсюда* – (за) стільки верстов відсіля.
Расстраивать, расстроить – розладнувати, розладнати (розладити), розстроювати, розстроїти, (з)руйнувати. **-ить** *нервы* – розторгати (розторсати, розбудоражити) нерви (кому), знервувати (кого). **-ть** *хозяйство* – зруйнувати господарство, призвести господарство до руїни.
Расстрел – розстріл, розстрілювання, (*сов.*) розстріляння.
Расстреливать, расстрелять – розстрілювати, розстрілити (розстріляти).
Расстройство – розстрій (-рою), розладнання, руїна, (*беспорядок*) нелад, неспокій, (*несогласие*) незгода. **-во** *здоровья* – втрата (зіпсуття) здоров’я. *По* **-ству** *здоровья* – через утрачене здоров’я. **-во** *умственное, психическое* – розумове, психічне забурення, помішання розуму.
Рассудительность – розсудливість, розважність.
Рассудительный – розсудливий, розсудний, розважливий, розважний. **-но** – розсудливо[дно], розважливо[жно].
Рассудок – розсудок, розум, (*понимание*) тяма, (*толк*) глузд. *В здравом* **-ке** – при добрім розумі. *Лишить* **-ка** – позбавити розуму (кого), (*вульг.*) одбити тямки (кому), глузда одбити (кому). *Лишиться* **-ка** – позбутися розуму, (*вульг.*) з глузду зсунутися, збезглуздіти, глузду одбитися.
Рассуждать, рассудить – міркувати, поміркувати, (*мудрить*) розумувати, мудрувати, (*внимательно обдумать*) розмірковувати, розміркувати (що *и* над чим), (*обсудить*) обміркувати, (*разобрать чьё дело)* розсудити (кого з ким), розібрати (чию) справу, (*стар.*) розправляти, розправити (ЛР, 44); (*решить*) покласти, постановити, ухвалити.
Рассуждение – міркування, (*мудрение*) розумування, мудрування, (*учёное сочинение*) розвідка (на ступінь доктора).
Рассчитывать, расчесть – роз[ви]раховувати, роз[ви]рахувати (прибутки, відсотки), вилічувати, (лічити), вилічити (злічити), (*учитывать, учесть*) обчисляти, обчислити (момент, всі спромоги), (*на кого, на что*) рахувати (на кого, на що), покладатися (на кого), уповати (на що). **-нный** *на неведение* – обчислений (розрахований) на незнання. **-тать** *кого* – звільнити, одправити кого, порахувати кого. **-аться** – по[роз]рахуватися (з ким), облічитися.
Рассылать, разослать – розсилати, розіслати, (*о многих*) порозсилати.
Рассылка – розсилання, розіслання, розсилка.
Рассыльный – розсильний, посланець, (*курьер*) вістовець. **-ная** *книга* – розсильна книга, розносна книга.
Растение – рослина, (*собир., растительность*) поросль (-ли).
Расти – рости, виростати, зростати. **-щий** *лес* – живий (живорослий) ліс. **-щее** *дерево* – живе (живоросле) дерево.
Растление – розтління.
Растлитель – розтлитель.
Растлить – розтлити.
Расторгать, расторгнуть – розвязувати, розвязати, роз’єднувати, роз’єднати, (*порвать*) зривати, зірвати (умову, відносини) (з ким), розривати, розірвати (умову, шлюб).
Расторжение – розірвання (умови), зірвання, роз’єднання. **-ние** *условия* – розірвання (зірвання), (*нарушение*) зламання (умови).
Расточать – марнувати, гайнувати (добро), марно тратити, переводити, (*провинц.*) марничити (майно).
Расточение – (з)марнування, (з)гайнування, перевід (-воду).

Расточитель – марнотрат, марнотрат[в]ець.
Расточительность – марнотрат[в]ство.
Расточительный – марнотратний, марнотравний. **-но** – марнотратно.
Растравлять, растравить – роз’ятрувати, роз’ятрити, вередити, розвередити (рану, виразку).
Растрата – розтрата (КМ), (*расточение*) перевід (-воду). **-та** *вверенного имущества* – розтрата дорученого добра (майна), перевід дорученого добра (майна).
Растрачивать, растратить – розтрачувати (тратити), розтратити, переводити, перевести.
Раструска – розтрус (зерна), розтруска.
Растягивать, растянуть – розтягати, розтягти, розволікати, розволокти.
Растяжение – розтягнення, розтяг, (*растяжённость*) розтяглість.
Растяжимость – розтяжність, розтягливість.
Растяжимый – розтяжний, розтягливий.
Растянутость – розволіклість, розтяглість, розтягненість.
Расхищать, расхитить – грабувати, пограбувати, шарпати, розшарпати (СФА, VI, 459), розкрадати, порозкрадати, плюндрувати, сплюндрувати.
Расхищение – зграбування, розкрадання, розкрад, розкрадіння, сплюндрування.
Расход – видаток, (*мн.*) видатки (-тків), трата, (КМ), витрата, (*иждивение*) кошт (ЧСР). *Мелкий (-кие)* **-ход(ы)** – дрібні видатки. **-ход** *и приход* – видатки та прибутки. *Смета* **-дов** – обрахунок на видатки, кошторис видатків. *Снести на* **-ход** – списати на видатки.
Расходиться, разойтись – розходитися, розійтися, (*не совпасть, не совпадать*) розбігатися, розбігтися, не збігатися, не збігтися, не згоджуватися, не згодитися.
Расходный – видатковий. **-ная** *книга* – книга видатків. **-ный** *ордер* – видатковий ордер.
Расходование – витрачання, видаткування.
Расходовать – витрачати (тратити), видаткувати.
Расходчик – (*приходорасходчик*) видавник, платник.
Расхождение – розбіжність (в цифрах, в думках), (*несогласие*) незгода.
Расценивать, расценить – цінувати, поцінувати, розцінювати, розцінити.
Расценка – цінування, розцін, розцінка.
Расчёт – розрахунок, рахуба, (*счёты*) рахунки, (*смета*) обрахунок, (*увольнение*) порахунок, звільнення, (*стар.*) одправа (АЮЗР, 6, I, 397). *Дать кому* **-чёт** *(уволить)* – відпустити (звільнити, одправити) (кого), (порахувавшись), (*стар.*) дати кому одправу (АЮЗР, 6, I, 397), (*только как руссизм*) рощитати (кого). *До* **-та** – до розрахунку. *Нет никакого* **-та** – нема жадної рахуби (вигоди), нема жадних виглядів (видов). *Обмануться в* **-те** – в рахунках (в рахубі) помилитися. *Плохой* **-чёт**! – погана рахуба! *Получить* **-чет** *(посчитаться)* – розрахуватися, порахуватися. *Принять в* **-чет** – взяти (щось) на увагу, до уваги, до рахуби.
Расчётливость – обрахованість, рахубність, (*осмотрительность*) оглядність, (*бережливость*) ощадливість, ощадність, (*хозяйственность*) господарність.
Расчётливый – обрахований, рахубний, (*осмотрительный*) оглядний, (*бережливый*) ощадливий, ощадний.
Расчётный – (роз)рахунковий. **-ная** *книга* – розрахункова книжка, книжка розрахунків.
Расчисление – розчислення, обчислення, розрахування, (*смета*) обрахунок.
Расчислять, расчислить – розчислюва[ля]ти, розчислити, розраховувати, розрахувати, обчислювати (обчисляти), обчислити, розлічувати, розлічити.
Расчистка – розчищення, розчистка (лісу), корчування, (*сов.*) викорчування.
Расширение – розширення, розтяг.
Расширять, расширить – поширшувати, поширшити (одежу), (*деятельность*) по[роз]ширяти, по[роз]ширити, (*силу закона*) розтягати, розтягти (чинність закону), розпросторювати, розпросторити. **-ся** – ширшати, (*распространяться*) поширюватися, розширюватися кудись, розтягатися (на що).
Ратифицировать – ратифікувати, зратифікувати, стверджувати, ствердити (умову).
Ратуша – ратуша.
Рацион – пайка (фуражу).
Рачительность – пильність, старанність, дбалість, дбайливість, горливість, упадливість.
Рачительный – пильний, старанний, дбалий (АЮЗР, 6, I, 83), дбайливий, горливий, упадливий.
Рвать, разорвать – рвати, порвати, дерти, подерти, (*на куски*) шматувати, пошматувати; (*блевать*) ригати, блювати. **-ся** *к чему* – пориватися, змагатися, пнутися до чого.
Рвение – горливість, старанність; поривання до чого.

Рвота – блювання, блювота.
Реабилитация – ре(г)абілітація.
Реабилитировать – ре(г)абілітувати, зре(г)абілітувати (кого), повертати, повернути (кому) права, честь.
Реагирование – реагування.
Реагировать – реагувати, зреагувати (на що), відгукатися, відгукнутися (на що).
Реакция – реакція.
Реализовать – реалізувати, зреалізувати, (*осуществлять*) здійсн(юва)яти, здійснити.
Реальный – реальний, (*действительный*) дійсний.
Ребёнок – дитина, (*ребятишко*) дитинча (-чати), (-чек) дитинятко. *Внебрачный* **-нок** – позашлюбна дитина, дитина неправого ложа (неправоложна), (*вульг.*) байструк, байстря (-яти). *Грудной* **-нок** – немовлятко, колискова дитина.
Ревизионный – ревізійний.
Ревизия – ревізія, перевір(ка). **-зия** *населения* – перепис людности, ревізія (10-та ревізія).
Ревизовать – ревізувати, обревізувати (зревізувати), перевіряти, перевірити, переглядати, переглянути.
Ревизор – ревізор.
Ревизский – ревізійний. **-кая** *сказка* – ревізійний спис.
Ревнивый – заздрісний, заздрий, (*к делу*) ревний (*см.* **Ревностный**).
Ревновать (*кого к кому*) – ревнувати, приревнувати (кого до кого), прикладати, прикласти (кого до кого), притуляти, притулити (чию душу до кого), виявляти заздрість (супроти кого), (*о чём*) дбати (про що), мати ревність (до праці), ревно працювати (для кого, для чого).
Ревностный (**-но** *относящийся*) – ревний, запопадливий, упадливий, дбайливий, щирий (робітник), горливий (до праці, до радянської влади). **-но** – ревно, запопадливо, дбайливо, горливо. **-ное** *отношение к делу* – ревність, горливість (ЖО, 18).
Ревность (*к делу*) – горливість (до справи), (*в любви, дружбе*) ревнощі, заздрість.
Революционный – революційний.
Революция – революція.
Регалии – регалії (прибутки державні), (*драгоценности*) клейноди (війська запорозького).
Регент – регент, (*вульг.*) реєнт (в хорі).
Регентство – регентство. *Пребывание в* **-ве** – регентування. *Во время* **-ства** – за регентування (напр. Біронового).
Регистратор – регістратор (у канцелярії), (*стар.*) реєстратор.
Регистратура – регістратура (відділ у канцелярії), реєстратура.
Регистрация – регістрація, регістрування (записування, занесення до списків).
Регламент – регламент, правила (заведений порядок) в якійсь установі.
Регламентация – регламентація, регламентування, заведення певного порядку.
Регламентировать – регламентувати, зарегламентувати, впорядковувати, впорядкувати (працю в установі).
Регресс – регрес (поступ не вперед, а назад). *Право* **-са** – право регресу. *Право* **-са** *векселенадписателя, оплатившего вексель, к векселедателю* – право векселедержавця, що оплатив векселя, вимагати від векселедавця повороту заплаченого.
Регулирование – регулювання, впорядкування.
Регулировать – регулювати, врегулювати, впорядковувати, впорядкувати, заводити (завести) порядок (у праці, в установі).
Регулярный – регулярний, правильний (що робиться в певний, призначений час).
Редактирование – редагування, (*сов.*) зредагування (умови).
Редактировать – редагувати, зредагувати (умову, книжку).
Редактор – редактор.
Редакция – редакція, (*редактирование*) (з)редагування.
Реестр – реєстр. *Записанный в* **-естр** – зареєстрований, до реєстру вписаний.
Резать – різати, (*сов.*) порізати, (*хлеб*) краяти, покраяти, (*срезывать*) стинати, стяти.
Резерв – резерва, запас, запасне військо.
Резервный – резервовий, запасний (капітал).
Резидент – резидент (політичний представник якої-небудь держави в іншій державі).
Резиденция – резиденція (місце перебування).
Резня – різанина, різня.
Резолютивный – резолютивний (частина вироку).
Резолюция – резолюція.

Резон – рація, слушність. *Он имеет* **-он** *так думать* – він має рацію так думати.
Резонный – слушний, що має рацію. *Это* **-но** – це слушно, це має рацію.
Результат – результат, вислід, (*последствие*) наслідок, (*достижение*) здобуток. **-том** *этого было то, что* – наслідком з цього було те, що…, наслідки з цього були такі. *Из этого не получилось никакого* **-та** – з цього нічого не вийшло.
Резюме – резюме (напр. з промови попередніх промовців або із змагання сторін).
Резюмировать – резюмувати, зрезюмувати.
Рейд – рейд (місце перед портом).
Рейс – переїзд, подорож (-жи), рейс (*м. р.*).
Река – ріка, річка. *Сплавная* **-ка** – сплавна річка. *Судоходная* **-ка** – судохідна річка.
Рекамбиент – рекамбієнт.
Рекамбио – рекамбіо (пеня за неоплату векселя на строк).
Реквизировать – реквізувати, зреквізувати.
Реквизиционный – реквізиційний.
Реквизиция – реквізиція (відібрання майна, житла, на державні чи громадські потреби).
Реклама – реклама, рекламування.
Рекламировать – рекламувати.
Рекогносцировка – розвідини, чати.
Рекомендательный – рекомендаційний, (*зап.*) поручальний, ручальний (лист).
Рекомендация – рекомендація, рекомендування.
Рекомендовать – рекомендувати (кого, що), радити (комусь щось зробити).
Рекрут – рекрут, (*вульг.*) некрут, новобранець, новобранчик.
Рекрутский – рекрутський, (*вульг.*) некрутський. **-кий** *набор* – рекрутський набор. **-кая** *повинность* – рекрутська повинність, рекрутчина.
Религиозность – релігійність (-ости).
Религиозный – релігійний.
Религия – релігія, віра.
Рельеф – рельєф, горорізьба.
Рельефность – рельєфність; (*определённость*) виразність (думки).
Рельефный – рельєфний, опуклий; виразний (думка).
Рельса – рейка. *На* **-сах** *(железной дороги)* – на колії.
Реляция – реляція, донесе[і]ння (військове).
Ремесленник – ремісник (АЮЗР, 8, V, 88; ЛР, 44). **-ник** *цеховой* – цеховик, цеховий.
Ремесленничество – ремісництво.
Ремесленный – ремісний, (*вульг.*) рукомесний. **-ный** *цех* – ремісницький цех.
Ремесло – ремество, (*вульг.*) рукомесло, рукомество, (*стар.*) ремесло. *Каким он занимается* **-лом***?* – яке ремество він має? *Какое* **-ло** *он знает?* – яке він ремество в руках має? яке ремество він знає? *Занятие* **-лом** – ремісникування, (*портняжным*) кравцювання, (*слесарским*) слюсарювання (*и т. д., с окончанием* **-ування***,* **-ювання**). *Кровельное* **-ло** – бляхарство. *Печное* **-ло** – мулярство. *Портняжное* **-ло** – кравецтво. *Плотничье* **-ло** – теслярство. *Слесарное* **-ло** – слюсарство. *Столярное* **-ло** – столярство.
Ремонт – ремонт, поправа (АЮЗР, 6, I, 464), направа (АЮЗР, 6, I, 375), (*обновление*) понова.
Ремонтирование – ремонтування, ремонт; поправляння, поправа. *Ремонтировать* – ремонтувати, поремонтувати, поправляти, поправити; (*обновлять*) поновляти, поновити.
Ренегат – ренегат, перекинчик, перекидчик, перевертень.
Рента – рента (напр. земельна), прибуток.
Рентный – рентовий. **-ный** *налог (на землю)* – рентовий податок.
Реорганизация – реорганізація; (*перестройка*) перебудування.
Репатриант – репатріянт (той, що повертається до своєї держави).
Репатриация – репатріяція (повернення до своєї держави).
Репетиция – репетиція, повторення (згоди, умови).
Реплика – репліка, одповідь (-ди), (*возражения*) заперечення.
Репортаж – репортаж (подавання до часопису відомостей про з'їзди, судові засідання, про нещасливі випадки, то-що).
Репортёр – репортер (той, що подає до часопису відомості про з'їзди, про судові засідання, про нещасливі випадки, то-що).
Репрезентант – репрезентант, представник.
Репрессалии – репресалії (ворожі заходи однієї держави проти другої, коли тая порушить її право).
Репрессивный – репресійний, утискливий. *Принять* **-ные** *меры против кого* – вжити

репресійних заходів проти кого, натиснути на кого, нагнітити кого.
Репрессия – репресія, утиск, нагніт (-ту), кара.
Рептилия – рептилія, рептилька, підплачене писання.
Репутация – репутація, слава. *Дурная* **-ция** – недобра (лиха) слава, неслава. *Испортить свою* **-цию** – накинути (натягти) на себе недобру славу. *Испортить чью* **-цию** – підкопатися під чию славу. *Пользоваться дурной* **-ей** – у неславі бути, мати недобру славу, тішитися недоброю славою. *Хорошая* **-ция** – добра слава.
Ресконтро (*итал.* riscontro) – рисконтро, книга рахунків.
Республика – республіка, (*о старой Польше*) Річ Посполита. **-ка** *автономная* – автономна республіка. *Аристократическая* **-ка** – аристократична республіка. *Демократическая* **-ка** – демократична республіка. *Социалистическая советская* **-ка** – соціялістична радянська республіка. *Союз Советских Социалистических* **-ик** – Союз Радянських Соціялістичних Республік. *Федеративная* **-ка** – федеративна республіка.
Республиканский – республіканський.
Реставрация – реставрація, (з)реставрування, відновлення, поновлення, оновлення.
Реституция – реституція (повернення до попереднього стану).
Реторсии – реторсії (ворожі заходи однієї держави проти другої, коли тая порушить економічні її інтереси).
Референдарий – референдар (-ря), (*докладчик*) доповідач (при якійсь установі).
Референдум – референдум; подання.
Реформа – реформа; зміна, переміна.
Реформатор – реформатор; той, що робить зміну.
Реформировать – реформувати, зреформувати.
Рецензировать – рецензувати, зрецензувати.
Рецензия – рецензія; (*мнение*) думка (про якийсь твір).
Рецепт – рецепт.
Рецепция – рецепція, засвоєння (права), (напр. римського в Германії).
Рецидив – рецидив(а), поворот, повернення. **-див** *преступления* – рецидив(а) злочину, вчинення такого самого злочину або однорідного вдруге. **-див** *неграмотности* – рецидив(а) неписьменности, поворот до неписьменности.
Рецидивист – рецидивіст (той, що знову вчинив такий самий або однорідний злочин).
Реципировать – реципувати, зреципувати, засвоювати, засвоїти (право).
Речка – річка.
Речной – річний, річковий (право).
Речь – мова (ЛР, 44); промова; слово; (*беседа*) розмова. *Не о том речь* – не про те мова (йде). *Речь защитительная* – промова оборонна, слово захисту. *Речь обвинительная* – слово обвинувачення. *Речь прокурора* – прокуророва промова. *Произнести речь* – сказати промову.
Речистый – промовистий, (*ирон.*) балакучий, укладливий.
Решать, решить – рішати (вирішати), вирішити (справу), (*вопрос*) розвязувати, розвязати (питання *и т. п.*) (КМ); постановляти, постановити; (*утверждать*) ухваляти, ухвалити; (*полагать, положить*) покладати, покласти; (*остановиться на чём*) стати на чім. **-ть** *дело окончательно* – розвязати (вирішити) справу остаточно, без пересуду (КМ). **-ся** *(осмеливаться)* – зважуватися, важитися (ЛР, 44), на[з]важитися (на щось). *Не* **-ся** *(колебаться)* – вагатися, не наважуватися. **-щий** *голос* – вирішальний, ухвальний голос, (*дающий перевес*) переважний голос. *Участие в собрании с правом* **-щего** *голоса* – участь у зібранні з повним (вирішальним) голосом. **-нный** *судом* – вирішений на суді, суджений (ЧСР).
Решение – вирішення, рішенець, (*разрешение*) розвязання (справи, питання), розвязок, (*стар.*) розвяз (ЧСР; КМ), (*приговор*) вирок (АЮЗР, 6, I, 16), (*постановление*) постанова, ухвала. (*заключение*) висновок, (*мнение*) розсуд, (*стар.*) розсудок (АЮЗР, 6, I, 220). *Вынести* **-ние** *по делу* – розвязати справу, видати (постановити) вирок у справі, розсудити справу, (*стар.*) виректи. *Рассмотрев дело, суд вынес такое-то* **-ние** – розглянувши справу, суд отакий-о у ній вирок видав (постановив); суд вирік так. **-ние** *должно сохранить свою силу* – вирок має бути в своїй силі захований (ТОК, III, 117). *Законная сила* **-ния** – законна сила вироку, правна сила вироку. *Заочное* **-ние** – позаочний вирок, позаочне вирішення справи. *Объявление* **-ния** – виголошення (оголошення) вироку. *Окончательное* **-ние** – остаточний вирок, (*стар.*) вирок без пересуду. **-ние** *в окончательной форме* – (вирішення в остаточній формі), мотивований вирок, уґрунтований вирок. *Основания* **-ния** – підстави до вироку. **-ние** *в письменной форме* –

писаний вирок, вирок на письмі, писане (листовне) вирішення. *Поворот исполнения* **-ния** – повернення того, що виконано було за судовим вироком, до попереднього стану. **-ние** *по существу* – вирок по суті справи, (*стар.*) головний вирок. *Состоялось* **-ние** – вирок постановлено, одбулося вирішення. *Толкование* **-ния** – тлумачення вироку. *Условия законности* **-ния** – умови для правосильности вироку.

Решетка – ґрати, плетяні вікна; (*ограда*) штахети; (*в монете*) решка. *Посадить за* **-ку** – заарештувати, посадити за ґрати, за плетяні вікна.

Решимость, решительность – рішучість, зважливість, відвага.

Решительный – рішучий, зважливий, наважливий (Нечуй-Лев.); відважний; (*окончательный*) остаточний; (*последний*) останній. *Сказать* **-ное** *слово* – сказати остаточне слово, сказати наодруб (= *на отрез*). **-но** – рішуче, зважливо, відважно; наодруб; (*совсем*) зовсім, цілком, абсолютно. **-но** *ничего нет* – тут анічогісінько немає.

Рига – клуня, стодола.

Ризница – ризниця.

Риск – риск, (*гал.*) ризико, (*опасность*) небезпека, (*сомнительность*) непевність. *Риск при купле-продаже* – риск у купівлі-продажу.

Рискованный – рискований, рисковитий, (*гал.*) ризиковний, (*опасный*) небезпечний, (*сомнительный*) непевний. **-ный** *шаг* – рискований крок, небезпечний вчинок.

Рисковать, рискнуть – рискувати, зарискувати, (*гал.*) ризикувати (на що, чим), пускатися, пуститися (на що), важитися, зважитися (на що), іти, піти на щастя. **-ать** *своей головой* – важити своєю головою.

Рисунок – (*чертёж*) рисунок, (*картина*) малюнок.

Ров – рів (*р.* рову), (*канал*) рівчак, (*сапёрный*) фоса.

Ровность – рівність (-ости), рівнота.

Ровный – рівний; (*гладкий*) гладенький; (*плавный*) плавкий. **-но** – рівно, як-раз. *Поровну* – нарівно.

Рогатый – рогатий. **-тый** *скот* – (рогата) худоба, товар, (*стар.*) рогатизна. **-тый** *муж* – рогач.

Род – рід (*р.* роду), плім'я, коліно; порода, поріддя; (*отрасль*) галузь (-зи). *Род занятия* – праця (*точнее* – рід праці), (*специальность*) фах, спеціяльність.

Родильница, роженица – породіл(л)я (СФА, VI, 208), (*зап.*) поліжниця.

Родильный – породільний, поліжничий. **-ный** *дом* – породільний дім, родільний дім.

Родимый (*врождённый*) – від роду, прирожденний, родимий. **-мое** *пятно* – родимка, родинка.

Родина – рідний край, рідна країна, батьківщина, (*зап.*) вітчизна.

Родители – батьки (-ів), батько-мати. *Наследство после* **-лей** – батьківщина.

Родитель – батько, породитель, родилець (-льця).

Родительница – мати, породителька, родиля, (*провинц.*) порожденниця (Чуб. V, 847).

Родительский – батьківський, батьків-материн, вітцівський, вітцевий, матірній, матчин.

Родить – родити, (с)породити, народити, плодити, сплодити (ЛР, 44; СФА, VI, 119).

Родной – рідний, (*кровный*) кревний. **-ные** – рідні, родичі, родаки, рідня, рід (*р.* роду), кревні. **-ной** *язык* – рідна (материна) мова, материнська (матірня) мова.

Родовой – родовий, (*стар.*) дідизний, дідичний (АЮЗР, 6, I, 424), отчизний (АЮЗР, 6, I, 265). **-вое** *имение* – родовий маєток, дідизна. **-вая** *(по роду дел) подсудность* – родова підсудність.

Родовспомогательный (*родильный*) – (по)родільний, поліжничий. **-ное** *заведение* – (по)родільний (поліжничий) дім.

Родоначальник – родоначальник, праотець (у роді).

Родословие – родовід (-оду).

Родословный – родовідний. **-ная** – родовід (-оду), родопис. **-ная** *книга* – книга родоводу.

Родственник – родич, родак, рідняк; кревний (ЛР, 44; СФА, VI, 88, 104), кревняк.

Родственница – родичка, родачка, кревна, кревнячка.

Родственность – спорідненість, споріднення, рідність.

Родственный – споріднений.

Родство – споріднення; кревність, покревність. **-во** *по боковой линии (боковая линия* **-ва***)* – бічне коліно споріднення. *Восходящая линия* **-ва** – горове (висхідне) коліно споріднення. *Нисходящая линия* **-ва** – низове (низхідне) коліно споріднення. *Прямая линия* **-ва** – пряме коліно споріднення (діти, онуки, правнуки).

Роды – роди, родиво, пологи, (*и ед.*) поліг. *Лежать в* **-дах** – в пологах лежати. *Преждевременные* **-ды** – передчасні роди (пологи).

Рождаемость – нарожденність, народимість.
Рождать, родить – родити, породити (зродити, народити), привести дитину. *Преждевременно* **-дить** – скинути дитину, передчасно породити.
Рождение – народження, родини. *Место* **-ния** – родинне місце. *От* **-ния** – зроду.
Розга – різка, лозина, дубчик.
Розница – роздріб (-обу), роздрібна торговля. *В* **-цу** – на-роздріб.
Розничный – роздрібний, (продаж) на-роздріб. *Продажа товара оптом и в* **-цу** – продаж краму (товару) гуртом і на-роздріб.
Рознь – розбрат, незгода, свари, різнь (*р.* розни).
Розыгрыш – розигри[а]ш, розигри.
Розыск – розшук, розшукування, вивідування, розвідування. *Уголовный* **-ыск** – карний розшук.
Розыскной*, см.* **Разыскной.**
Ронять (*сов.* **уронить**) – пускати (*сов.* упустити), ронити (сльозу), (*терять*) тратити (напр. *достоинство* – гідність). *Это* **-ло** *его в общественном мнении* – це підкопало його повагу в очах громадянства, це пошкодило йому серед громадянства, в очах громадянства, не стали його за це люди добрим словом покликати.
Ропот – ремство, ремствування, нарікання (ЛР, 44).
Роптать – ремствувати, нарікати (ЛР, 44), (*стар.*) ропотати (ЛР, 44).
Роскошный, -но – розкішний, розкішно, пишний, пишно, (*прекрасный*) прегарний. прегарно, чудовий, чудово. **-но** *жить* – в розкошах (пишно) жити.
Роскошь – розкіш (-коши), розкоші, пишнота. *Предметы* **-ши** – речі (предмети) розкошів.
Роспись – розпис, реєстр, список. *Поколенная* **-пись** – родовідна таблиця.
Роспуск – розпуск.
Рост – зріст (*р.* зросту). [Зріст громадської свідомости], ріст (*р.* росту); лихва (відсотки).
Ростовщик – лихвар (-ря), лихвяр (-ра), (*кулак*) глитай, процентщик.
Ростовщический – лихва[я]рський.
Ростовщичество – лихва[я]рство.
Рот – рот (*р.* рота), уста.
Рубеж – границя, кордон*, см.* **Граница**.
Рубец (*шрам*) – шрам (АЮЗР, 6, I, 556), рубець (-бця), пруг, пружок, смуга.
Рубить – рубати, (*сов.*) зрубати, (*зап.*) тяти, відтяти*.* **-ная** *рана* – рубана рана, тята рана.
Рубка – рубання, рубанка, поруб, вируб; ставлення, будування (хати)*.* **-ка** *леса* – рубанка лісу, поруб (ЧСР).
Рубрика – рубрика (розділ, підрозділ, графа).
Ругань – лайка, лихослів'я. *См.* **Ругательство**.
Ругательный – лайливий.
Ругательство – лайка, (*стар.*) лайба (ЛР, 44).
Ругать, ругнуть – лаяти (ЛР, 44), налаяти, лайнути*.* **-ть** *непристойными словами* – лаяти (паскудити) неподобними словами.
Руда – руда.
Рудник – рудня, рудокопня, рудокопи (-пів), копальня.
Рудокоп – шахтар (-ря), гірник.
Ружьё – рушниця. *Заряжать* **-жьё** – набивати рушницю.
Рука – рука. *Наложить на себя* **-ки** – накласти на себе руки, смерть собі заподіяти (зробити), позбавити себе життя, вкоротити собі віку. *Не чист на* **-ку** – хапкий, на руку хапкий, (*вороватый*) злодійкуватий. *Передать в чьи* **-ки** – віддати до чиїх рук. *Приложить свою* **-ку** – руку свою прикласти, (*подписать*) підписати рукою власною.
Руководитель – керманич, керівник, проводир (-ря), провідник, орудар (-ря), (*зачинщик*) приводець, привідця (АЮЗР, 6, I, 387).
Руководительный, руководственный – провідний.
Руководительство – провід (-воду), керування, керівництво, (*зачинищичество*) привід (-воду).
Руководить, руководительствовать – провід (перед) вести (над ким), керувати, кермувати, проводити (чим), (*о зачинщиках*) привід давати (кому).
Руководство (*руководительство*) – керування, провід, привід (-воду), (*книжка*) підручник (шкільний), порадник. *Взять под своё* **-во** – взяти (кого) під своє керування, під руку свою. *К сведению и* **-ву** – до відому та до керування, до відому та до дотримування (= *к соблюдению*); (*руководствоваться*) керуватися (чим), проводитися (чим).
Руководящий – провідний*.* **-щее** *начало закона* – провідні принципи (постанови) закону.

Рукопись – рукопис, (*оригинал*) первопис.
Рукоприкладство – рукоприкладство, підпис руки, підписання.
Рукоприкладчик – рукоприкладач, рукоприкладник, рукопідписач, підписач на духівниці.
Рулевой – керманич, стерник, стерничий, стерновий.
Руль – керма, стерно, трепло (на плотах).
Русло – річище, русло, корито, лоно.
Ручательство – запорука, зарука, порука.
Ручаться – ручитися (ЛР, 44), поручитися.
Ручной – ручний. **-ная** *кладь* – ручна кладь, пакунок.
Рыбный – рибний. **-ная** *ловля (промысл)* – рибальство, (*место*) риболовля, риболовня, рибальня, (*стар.*) риболови (АЮЗР, 6, І, 78). **-ный** *торговец* – рибний торговельник, рибник.
Рыбоводство – рибництво.
Рыболов – рибалка, рибак.
Рыболовство – рибальство. *Заниматься* **-вом** – рибальчити, рибалкувати.
Рыбопромышленник – рибний промисловець, рибник.
Рынок – ринок, базар, (*площадь*) торг, (*скотный, сенной, зерновой*) торговиця. *Вести на* **-нок** – вести на торг, на базар. *Толкучий* **-нок** – точок, тандита, торговиця. *Хлебный* **-нок** – (*как экономический термин*) хлібний ринок, (*площадь*) житній базар.
Рыночный – ринковий, базарний, торгов(ельн)ий. **-ный** *обмен* – ринковий (торгов(ельн)ий) обмін. **-ная** *стоимость* – ринкова вартість, торгов(ельн)а вартість. **-ная** *цена* – ринкова (торгов(ельн)а) ціна, базарна ціна.
Рыть – копати, викопати, рити, вирити.
Рычаг – підвага, підойма.
Рюмка – чарка.
Ряд – ряд, (*строй*) шерег, лава (війська); низка (питань, справ); (*слой*) верства, шар; пасмо (гір). *Торговый ряд* – ятки, торг, ринок. **-дом** *с кем* – поруч кого, рядом з ким, рядком, уряд з ким, обік кого, разом з ким.
Рядиться, подрядиться – годитися, згодитися, рядитися, під[по]рядитися; підряд брати (взяти).
Рядный. **-ная** *запись* – віновий запис, віновий лист.
Рядная плата – умовлена плата, наймана плата.
Рядовой – рядовий, (*простой*) простий, (*обыкновенный*) звичайний; (*сущ.*) рядовик.
Рядчик – наймач, рядчик; підрядчик.
Сабля – шабля (АЮЗР, 6, І, 55).
Сад – сад, садок. *Плоды* **-да** – садовина.
Сажать, посадить (*в тюрьму*) – садити, посадити, засадити (до в’язниці, у в’язницю).
Сажень – сажень (*р.* сажня), сажень (*р.* сажени). **-ень** *дров* – сажень дров, (*неопред.*) стіс (*р.* стосу) дров.
Саквояж – саквояж.
Салотопня – сальня, салган.
Салют – салют (з рушниць, з гармат), (*стар.*) яса, сальва.
Салютовать – салютувати, (*стар.*) ясувати, давати ясу, чинити ясу.
Самец – самець, самчик, він.
Самка – самиця, самичка, вона.
Самобытность – самобутність (-ости).
Самобытный – самобутній.
Самовидец – самовидець (-дця).
Самовластвовать – самовладно панувати (порядкувати), самоправно орудувати.
Самовластие – самовлада, самовладність.
Самовластный – самовладний. **-но** – самовладно.
Самовозгарание – самозапалення, самозагоріння.
Самоволие – самоволя, самовільство, сваволя, свавільство.
Самовольничать – самоволити, сваволити.
Самовольный – самовільний, свавільний, (*без полномочия*) неуповажнений; (*без разрешения*) недозволений. **-но** – самовільно, свавільно, своїм робом. **-ная** *порубка леса* – недозволена рубанка лісу. **-но** *снимать фрукты* – без дозволу (свавільно) трусити (СФА, VI, 50) садовину.
Самовольство – сваволя, свавільство.
Самовоспламеняющийся – самопальний, самогорючий.

Самовосхваление – самохвальба, самохвальство.
Самогон – самого[і]н, самогонка.
Самодействующий – самодійний, самоорудний.
Самодельный – саморобний, (*ткань*) домотканий.
Самодержавие – самодержавство, самовладність.
Самодержавный – самодержавний, самовладний. **-но** – самодержавно, самовладно.
Самодержец – самодержавець (-вця).
Самодеятельность – самодіяльність, самодійність.
Самодеятельный – самодіяльний, самодійний.
Самодовлеющий – самодовільний, самодоволящий.
Самодовольный, -но – самозавдоволений, -но.
Самодовольство – самозавдоволення, самозавдоволеність.
Самодур – своєдур, своєум, самовперта людина.
Самодурство – своєдурство, своєумство, самовільна впертість.
Самозабвение – самозабуття.
Самозащита – самооборона, самозахист.
Самозванец – самозванець. **-нный** – самозван(ч)ий, самозванський.
Самозванство – самозванство.
Самоизбиение – самовигублення.
Самоисправление – самопоправа.
Самокат – самокат.
Самоличность – дійсність особи, тотожність особи, особистість.
Самоличный – особистий, особовий. **-но** – особисто, особово, сам через себе.
Самолюбивый – самолюбивий, самолюбний.
Самолюбие – самолюбивість, самолюбство.
Самомнение – зарозумілість (-ости).
Самообладание – самопанування.
Самообман – самоодурення, самообман.
Самообольщение – самотішення, самодуріння, самозваба, самообмана, самооблуда.
Самообразование – самоосвіта.
Самоограничение – самообмеження.
Самоопределение – самовизначення.
Самоопределяться, самоопределиться – самовизначатися, самовизначитися.
Самоотвержение – самозречення, самозанедбання, самопокора.
Самоотверженность – самовідданість, самозреченість.
Самоотверженный – самовідданий, самозречений. **-но** – самовіддано, самозречено, занедбавши себе.
Самоотречение – самозречення.
Самоохрана – самоохорона, самооборона.
Самооценка – самооцінка.
Самоощущение – почуття самого себе, самопочуття.
Самоплав – самоплав. [Дерево йде самоплавом].
Самопожертвование – саможертва, самопожертва.
Самопознание – само(в)пізнання, самоспізнання.
Самопомощь – самопоміч (-мочи), самозапомога.
Самопроизвольный – самовільний, самохітний.
Саморазвитие – саморозвиток, саморозвинення.
Саморазрушение – самозруйнування (саморуйнація).
Самородный – саморідний.
Самородок – саморі[о]док.
Саморучно – власноручно, рукою власною (підписав).
Самосовершенствование – самодовершення, самовдосконалення, вдосконалювання (вдосконалення) самого себе.
Самосознание – самосвідомість, свідомість себе.
Самосохранение – самоохорона, самозаховання.
Самостоятельность – самостійність, (*независимость*) незалежність.
Самостоятельный – самостійний, незалежний. **-но** – самостійно, незалежно.
Самосуд – самосуд, свій суд.
Самоубийство – самогубство, самовбивство. *Покончить жизнь* **-вом** – смерть собі зробити (заподіяти), позбавити себе життя, вкоротити собі віку (самогубством).

Самоубийца – самогубець, самовбійник, (*стар.*) самогубця.
Самоуверенность – самовпевненість, самопевність.
Самоуправие – самоправство, самоволя, сваволя.
Самоуправление – самоврядування, самокерування, самоуправа.
Самоуправный – самоправний, самовільний. **-ный** *человек* – своєволець (ЛР, 44), своєвільний, свавільний. **-но** – самовільно, самоправно.
Самоуправство – самоправство, самоправність, самоволя, сваволя.
Самоуправствовать – своєволити, сваволити.
Самоучка – самоук.
Самохвал – самохвал, чванько, хвалько.
Самохвальство – самохвальство, самохвальба.
Самоход – самохід (-ходу).
Самочинность – самоправність, самовільство, сваволя, самочин(ство), самочинність.
Самочинный – самоправний, сва[само]вільний, самочинний. **-но** – самоправно, своєю волею, без дозволу, самочином, самочинно.
Самочувствие – само(по)чуття, самопочування.
Самый – самий. *По той же* **-мой** *причине* – з того самого, з тієї самої причини.
Сан – сан, гідність, достоїнство.
Санатория – санаторія, лічниця.
Сани – сані (*р.* саней), санки (*р.* санок).
Санитар – санітар (-ра).
Санитария – санітарія, заходи на охорону здоров’я.
Санитарный – санітарний. **-ные** *правила* – санітарні правила.
Санкционирование – санкціонування, санкція (закону).
Санкционировать – санкціонувати, затверджувати, затвердити.
Санкция – санкція, затвердження. **-ция** *статьи* – визначення кари в статті.
Сановник – достойник.
Сап – сап, носатизна.
Сапатый – сапатий (кінь).
Сапог – чобіт (*р.* чобота).
Сапожник – швець (*р.* шевця), чоботар (-ря), чобітник.
Сапожнический, сапожничий – шевський, чоботарський.
Сапожный – шевський. **-ная** *мастерская* – шевня, чобітня, чоботарня.
Сарай, -чик – повітка, повіточка, (*хлев*) хлів, хлівець (хлівчик), (*дровяной*) дровітня, дровник, (*рига, овин*) клуня, стодола, (*конюшня*) стайня, конюшня.
Сарказм – сарказм, злісний глум.
Саркастический – саркастичний. **-ки** – саркастично.
Сатира – сатира, прикладка.
Сатирик – сатирик.
Сатирический – сатиричний.
Сатисфакция – сатисфакція, завдоволення, заспокоєння. *Дать кому* **-цию** – дати кому сатисфакцію, завдовольнити кого, стати з ким на поєдинок.
Сахар – цукор (-кру), сахар (-ру).
Сахарный – цукровий, сахарний. **-ный** *завод* – цукроварня, сахарня. **-ное** *производство* – виробництво цукру. **-ная** *промышленность* – цукрова промисловість, цукрівництво.
Сахаровар – цукровар, сахаровар.
Сахароварение – цукроварство, сахароварство.
Сахароварный – цукроварний, сахарній.
Сахароварня – цукроварня, сахарня.
Сахарозаводчик – цукрівник, сахарник.
Сбавка – знижка, зниження, зменшення.
Сбавлять, сбавить – знижати, знизити, зменшувати (зменшати), зменшити.
Сбег[ж]ать – збігати, збігти, стікати, стекти; утікати, утекти. **-вший** – збіглий.
Сберегательный – ощадний, щадничий. **-ная** *касса* – ощадна (щаднича) каса, щадниця. *Ссудо-сберегательная касса* – ощадно-позичкова каса.
Сберегать, сберечь – ховати (заховувати), заховати (традицію); зберегати, зберегти, ощаджувати (щадити) (ЛР, 44), (за)ощадити (гроші). **-речься** – заціліти, зберегтися, заховатися. **-женные** *деньги* – збережені (заощаджені) гроші, ощадок.
Сбережение – заховання, сховання. *Отдать на* **-ние** – оддати на сховок, на схоронення; (*денежное*) заощадження, заощада. **-ния** – ощадок (-дку). *Были у него небольшие* **-ния** –

ощадок у нього невеликий був.

Сбивать, сбить – збивати, збити (ціну). *Сбить с толку* – збити з пантелику, спантеличити, знепутити, з плигу збити. **-ся** – збитися, (*с дороги*) заблудити, заплутатися, знепутитися. **-ся** *с толку* – збитися з пантелику, спантеличитися, (*рехнуться*) з глузду зсунутися (з'їхати).

Сбивчивость – плутаність, плутанина, неясність, безладність, хиткість. **-ость** *показаний* – плутанина в свідченнях (в зізнаннях).

Сбивчивый – плутаний, неясний, безладний, хиткий.

Сближать, сблизить, -ся – зближати, зблизити, -ся (з ким), наближати, наблизити, -ся (до кого).

Сближение – зближення (з ким), наближення (до кого).

Сболтнуть – бовкнути, сказати що, не подумавши, ляпнути, прохопитися (словом).

Сбондить – потягти, хапнути, смикнути (що) (вкрасти).

Сбор – збирання, зібрання, (напр. грошей), вибирання, вибрання (АЮЗР, 6, I, 49), побір (-ору), побиранка, (*собранное отовсюду*) збираниця, складка; оплата, оплатка, поплатка (КМ). **-ор** *в доход города* – міська оплата. *Весовой* **-ор** – вагове. *Все в* **-ре** – усі зібралися (позбиралися). **-ры** *(денежные)* – податки, (*стар.*) побори (АЮЗР, 6, I, 443), побір, побиранка; (*в чью пользу*) складка, складки, складчина; (*приготовления*) заходи до (чого). **-ры** *в дорогу* – лагодження (лаштування) в дорогу. *Гербовый* **-ор** – гербова оплата. **-ор** *денег по раскладке* – збирання грошей за розкладкою, накид (КМ). *Добровольный* **-ор** – пожертва, жертва, охочий даток (-тку). *Дополнительный* **-ор** – додаткова оплата. **-ор** *за занимаемое на базарной, ярмарочной площади место* – містове (ЛИМ, 34). **-ор** *за право торговли* – торгове (ЧСР), торгова оплатка (оплата). **-ор** *за проезд по мосту* – мостове (ЧСР). **-ор** *за проезд по плотине* – (по)гребельне (ЧСР). *Играют* **-ор** – грають на збір, грають, щоб збиратися. **-ор** *канцелярский* – канцелярська оплата. *Нотариальный* **-ор** – нотаріяльна оплата. *Питейный* **-ор** – винове, шинкова (питна) оплата. **-ор** *податей* – збирання податків, побір податків. *Подушный* **-ор** – подушне. *Почтовый* **-ор** – поштова оплата. **-ор** *с головы скота, приведённого на ярмарку* – (*только стар.*) поводове (ЛИМ, 34). *Таможенный* **-ор** – мито, (*зап.*) цло. *Уравнительный* **-ор** – зрівняльна оплата. *Ярмарочный* **-ор** – ярмаркове (ЛИМ).

Сборище – зборище, натовп, натиск, збіговище, збіговисько.

Сборник – збірник, збірка. **-ник** *Узаконений и Распоряжений Правительства* – Збірник Законів та Розпоряджень Уряду.

Сборный – збірний. **-ные** *деньги* – складка. **-ная** *изба (съезжая)* – зборня, збірня. **-ный** *пункт* – місце, де збираються, збірний пункт. *Пойти на* **-ный** *пункт* – піти на збірній пункт.

Сборщик – збірщик (КМ), поборець (*р.* поборця), стягач (КМ), (*собиратель*) збирач. **-щик** *податей* – (податковий) збірщик, (*стар.*) поборця (АЮЗР, 6, I, 199, 413), (*с казнач. обязанностями*; *стар.*) шафар (-ря). **-щик** *таможенных пошлин* – митник.

Сбрасывать, сбросить – скидати, скинути, (*о мн.*) поскидати, спихати, зіпхнути.

Сбривать, сбрить – зголювати, зголити. **-рил** *себе бороду* – зголив собі бороду.

Сброд – наволоч (-чи), набрід (*р.* наброду), (*сволочь*) сволота.

Сбывать, сбыть – збувати, збути (що), (*о многих*) позбувати (що), збуватися, збутися (чого); (*избавиться от чего неприятного*) спекатися, здихатися чого. **-ть** *краденое* – переводити, перевести крадене.

Сбыт – збут, збуток, продаж. *Для* **-та** – на збут, на збуток. **-ыт** *краденого* – перевід (переводження) краденого.

Сбытчик (*краденого*) – перевідник (краденого).

Свадебный – весільний. **-ный** *обряд* – весільний обряд, весільний звичай.

Свадьба – весілля.

Сваливание (*на кого*) – звалювання, звертання, складання вини (на кого).

Сваливать (*на кого*) – звалювати, звертати, складати вину (на кого). **-ли** *вину на него* – звернули на нього, склали вину на нього.

Свалка – звалювання (сміття, відпадів, покидьків). *Место* **-ки** – смітник, *мн.* **-ки** – вивозище, вивалище; (*скопление народа*) натовп, потовп; (*драка*) бійка, колотнеча, колотня.

Сварливость – сварливість.

Сварливый – сварливий, сварний.

Сват – сват, староста. [Старости йдуть з парубками свататися. Родичі зятя або невістки зовуть одне одного «сват»]. *Быть* **-том** – старостувати (*при сватанье*).

Сватать – сватати (кого), свататися (до кого).
Сватовство – сватання.
Сваха – сваха, свашка. *Быть* **-хою** – свашкувати.
Свая – паля.
Свайный – на палях. **-ные** *постройки* – будівлі на палях.
Сведе́ние – зведення (до купи), звід (*р.* зводу), (*соединение*) злучення, сполучення. **-ние** *счётов* – порахування, підбиття рахунків.
Сведение – відомість (-мости), знаття, відом, звістка, знання. *Довести до* **-ния** – подати до відома, сповістити. *До всеобщего* **-ния** – до вселюдного (загального) відома. *Дошло до нашего* **-ния** – дійшло до нашого відому, дізналися ми, (*стар.*) дійшло нам знати. *Доставлять* **-ния** – подавати відомості. *Иметь* **-ния** – мати відомості, звістки; знати. *К* **-нию** – до відома, до відомости. *Научные* **-ния** – наукові знання. *Собирать* **-ния** – вбирати відомості (звістки), довідуватися, дізнаватися.
Сведущий – тямущий, тямучий, (*стар.*) свідомий (ЛР, 44), (*осведомлённый*) обізнаний, (*стар.*) дознаний (ЛР, 44). *Быть* **-щим** *в чём* – тямити що, знатися на чому. **-щий** *в каком-либо ремесле* – тямущий якогось ремества, обізнаний (*стар.* дознаний) в якомусь реместві (ЛР, 44). **-щие** *лица, люди* – тямущі люди; (*стар.*) свідомі люди, досвідні особи (люди).
Свекла (*сахарная*) – буряк (цукровий).
Свеклосахарный (*завод*) – цукроварня, сахарня. **-ная** *плантация* – бурякова плантація.
Свекор – свекор (-кра) (чоловіків батько).
Свекровь – свекруха (чоловікова мати).
Свергать, свергнуть – скидати, скинути.
Свержение – скинення. *После* **-ния** *такого-то* – як скинуто того чи того.
Сверстник – (по)ровесник, одноліток, політок.
Сверх – (по)над що, (*кроме*) окрім, опріч, (*вне*) по-за чим. *С. меры, нормы* – над міру, понад міру, (по)над норму. *С. ожидания* – (по)над сподівання. *С. силы* – (по)над силу. *С. того* – понад те, надто (ЛР, 44), окрім того, (*к тому же*) до того. *С. требования закона* – по-за вимогою закона, (*стар.*) над право (АЮЗР, 6, I, 68).
Сверхдолжный – надналежний, надобов'язковий.
Сверхкомплектный – надкомплектовий, позакомплектовий, надчисловий.
Сверхсметный – позакошторисний, позарахунковий, понадрахунковий.
Сверхсрочный – поверхстроковий, понадстроковий, надтерміновий.
Сверху – згори (ЧСР).
Сверхурочный – позачерговий, попадобов'язковий. **-ная** *плата* – плата за позачергову працю. **-ная** *работа* – позачергова, понадобов'язкова праця.
Сверхчеловеческий – надлюдський.
Сверхштатный – позаштатний, поверхштатний.
Сверх'естественность – надприродність, надзвичайність.
Сверх'естественный – надпрпродні[и]й, надзвичайний. **-но** – -но.
Свершение – доконання, виповнення, завершення.
Сверять, сверить (*с чем*) – вивіряти, вивірити, перевіряти, перевірити, звіряти, звірити (з чим).
Свет – (*рассвет*) світ, (*освещение*) світло, (*мир*) світ, люди. *Выходить до* **-та** – виходити вдосвіта (перед світом). *Выходить в* **-т** – виходити в світ, в люди (поміж люди). *В зале нет* **-та** – в залі немає світла. *Испускать с.* – світитися. *Такой с. теперь* – такий світ настав, такі люди тепер!
Светлоглазый – ясноокий, білозорий.
Светлорусый – яснорусий, яснобілявий.
Светлосерый – ясносірий.
Светлосиний – ясносиній.
Светлый – ясний; чистий, видний, **-ло** – ясно, видно. **-лые** *дни в жизни* – щасливі (ясні) дні в житті. *Ночь была* **-ла** – ніч була ясна, вночі було видно. **-лое** *стекло* – чисте скло. **-лый** *ум* – ясний розум, (*просвещённый*) світлий розум.
Светский – світовий; світський (не церковний), цивільний. *Свеча* – свічка, свічі.
Свидание – побачення, зобачення, (*тайное*) сходини.
Свидетель – свідок (-дка) (ЛР, 44). *Быть* **-лем** – за свідка бути, за свідка стояти, свідкувати. *Взять в* **-ли** – узяти за свідка. *Ложный* **-тель** – кривий (фальшивий) свідок, неправдивий свідок. **-тель**-*очевидец* – наочний свідок, самовидець. *Призывать во* **-ли** – свідчитися (ким). **-ли** *при совершении и запитии какой-либо сделки* – могоричники (СФА,

VI, 34). **-ли** *согласно, единогласно показали* – свідки всі в одно слово (одноголосно) посвідчили.
Свидетельница – свідкиня, свідка, свідителька.
Свидетельский – свідковий, (*стар.*) свідочний (ЛР, 44). **-кое** *показание* – свідоцтво (СФА, VI, 208; ЛР, 44). *Опровержение документов* **-ними** *показаниями* – збиття документів свідченням свідків. *Оценка* **-ких** *показаний принадлежит суду* – оцінити свідчення належить судові. *Сила* **-ких** *показаний* – вага свідчення. *Условия допустимости* **-них** *показаний* – умови до того, щоб допустити свідків.
Свидетельство – свідоцтво; свідчення (КМ); (*удостоверение*) посвідчення, посвідка. **-во** *о бедности* – свідоцтво (посвідка) про бідність. *Медицинское* **-во** – лікарське посвідчення (-ська посвідка), свідоцтво від лікаря. *Метрическое* **-во** – метрика. **-во** *на получение документов от учреждения* – свідоцтво на одержання документів од установи.
Свидетельствование – (*удостоверение*) свідчення, засвідчення; (*осмотр*) освідкування, огляд, ревізія. **-ние** *документов* – засвідчення документів. **-ние** *наличности кассы* – ревізія (освідкування) стану каси.
Свидетельствовать (*давать свидетельские показания*) – свідчити, засвідчити, (*быть свидетелем*) свідкувати, ревізувати, оглядати, переглядати, перевіряти; (*удостоверять*) свідчити, посвідчити (підпис) (ЛР, 44). **-ся** *кем* – свідчитися ким, (*стар.*) освідчати ким (АЮЗР, 6, І, 411).
Свирепость – лютість (-ости).
Свирепствовать – лютувати.
Свирепый – лютий, жорстокий.
Свита – почет (*р.* почету), світа.
Свиток – сувій (-ою).
Свобода – воля, вільність, свобода. **-да** *действий* – воля дії, воля чину, вільна рука. [Полишити собі вільну руку в цій справі = *сохранить за собою* **-ду** *действий в этом деле*]. **-да** *печати* – воля друку. *Пользоваться* **-дой** – мати волю, тішитися (повною) волею, (*стар.*) вільности вживати, волі заживати. **-да** *собраний* – воля зборів. **-да** *совести* – воля віри (совісти).
Свободный – вільний (КМ). **-но** – вільно, без примусу. **-ное** *время* – вільний (гулящий) час, дозвілля. **-ные** *деньги* – лежані (гулящі, вільні) гроші. **-ный** *для прохода* – вільний для проходу, прохідний. **-ный** *от долгов* – незадовжений. **-ный** *от запрещения или ареста* – вільний од заборони, (*стар.*) непенний (СФА, VI, 13). **-ный** *от постоя* – вільний од постою, (*стар.* од стації).
Свободолюбивый – вільнолюбний.
Свободомыслие – вільнодумство, вільнодумність.
Свободомыслящий – вільнодумний, (людина) вільної думки.
Свод – збірник, кодекс (законів); (*полное собрание*) всезбірка; (*архитект.*) склепіння, (*над дверьми*) перемичка; (*в печи*) піднебіння. *Выводить с.* – засклепляти, засклепити.
Сводить, свесть – зводити, звести (рахунки, кого з ким); зближати, зблизити; знайомити, познайомити, (*о сводне*) парувати, спарувати; (*примирять*) єднати, поєднати, годити, погодити; виводити, вивести (корову на ярмарок). **-сть** *знакомство* – познайомитися, зазнайомитися, зайти в знайомість. **-ить** *на очную ставку* – зводити на очі, ставити навіч. **-ть** *счета* – зводити (звести) рахунки, закінчати (закінчити) рахунки.
Сводка – зведення (до купи). **-ка** *статистических данных* – зведення статистичних даних. **-ка** *счетов* – зведення (закінчення) рахунків.
Сводник – зводець, зво[і]дник, (*эвфемист.*) свашко.
Сводница – зво[і]дниця, (*эвфемист.*) свашка.
Сводничать – зводити, (*эвфемист.*) свашкувати.
Своднический – зво[і]дницький, сватницький.
Сводничество – зво[і]дництво, сватництво, свашкування.
Сводный – зведений (брат); збірний. **-ные** *дети* – зведенята, зведенюки (*ед.* зведенюк).
Своеволие – своєвільство, свавільство, своєволя (КМ), сваволя, самоволя, самовільство.
Своевольник – своєвільник, своєволець, сваволець, самоволець, свавільник.
Своевольничать – своєволити, сваволити.
Своевольный – своєвільний, свавільний.
Своевременность – своєчасність, вчасність.
Своевременный – своєчасний, вчасний, (*надлежащий*) слушний. *Не* **-ный** *(преждевременный) ребёнок* – нечасна дитина. **-но** – своєчасно, в час, саме в час, на час, вчасно.

Своекорыстие – своєкористовність, користолюбність, (*алчность*) неситість, зажерливість.
Своекоштный – своєкоштний, на своїм кошті.
Своенравный – примхливий, вередливий, (*нравный*) норовистий.
Своеобразный – своєрідний, свій особистий, свій власний.
Свой – свій. **-им** *судом наказывать* – своїм судом (межи собою) карати.
Свойственник – свояк.
Свойственница – своячка.
Свойственный – властивий, питомий, питимий, прирожденний.
Свойство – властивість, (*качество*) прикмета, (*природа*) природа, натура, питомість, вдача.
Свойство – свояцтво.
Свояк – свояк, шваґер (сестрин чоловік, жінчин брат, чоловік жінчиної сестри).
Свояченица – свість (жінчина сестра), шваґрова (жінка чоловікового брата).
Связка – в'язка (бубликів), в'язанка, пук, пучок, клунок, жмут, пачка, низка (ключів). **-ка** *бумаг* – жмут (пачка) паперів.
Связный – звязаний (текст), сполучений (речення); складний. **-но** – складно, до ладу.
Связывать, связать – звязувати (в'язати), звязати.
Связь – звязок, звязаність, сполучення, взаємини. *Неразрывная с. дел* – нерозривний (непоривний) звязок межи справами. *Отвод по* **-зи** *дел* – одвід через звязаність справ. *Незаконная с.* – незаконний звязок. *Внебрачная с.* – позашлюбний звязок, (*соитие*) позашлюбне злягання. *Половая с.* – злягання; (*в постройке, увязка*) в'язь (-зи), держава. [Треба цементу додати, щоб держава була, щоб була в'язь].
Святой – святий.
Святость – святість (-ости).
Святотатец – святокрадець (ЛР, 44), святотат.
Святотатство – святокрадство, святотатство.
Святотатствовать – чинити святокрадство, святотатство.
Святоша – святеник, святець.
Святыня – святощі.
Священник – священик, панотець.
Священничество – священицтво.
Священнослужитель – священнослужитель.
Священный – священний, святий.
Сговариваться, сговориться – вмовлятися, вмовитися, змовлятися, змовитися, нараджуватися, нарадитися (АЮЗР, 6, I, 129).
Сговор – заручини, змовини (АЮЗР, 8, III, 19).
Сговорчивый – згі[о]дливий, схильчивий, лагідний. **-вый** *человек* – лагідна, потульна людина, невперта людина.
Сгоряча – зопалу (СФА, VI, 117), згарячу.
Сгруппирование – згрупування, згуртування, згромадження, скупчення.
Сдавать, сдать – (*напр. остаток*) здавати, здати (решту), віддавати, віддати. **-ть** *должность* – передавати посаду, уряд, (*стар.*) складати уряд, посаду. **-ть** *в наем* – здавати в найми, винаймати. **-ть** *экзамен* – складати, скласти іспит.
Сдаточный – передатний, здавальний; призначений до здачі (до віддачі). **-ная** *ведомость* – передатна відомість.
Сдатчик – здавець, здавальник.
Сдача – (*сдавание*) здавання, здача; (*деньги*) решта (грошей). **-ча** *в наём* – здавання в найми, винаєм (-йму), винаймання, винаймлення.
Сделать – зробити, вчинити (АЮЗР, 8, V, 138), справити, вдіяти, подіяти, (*неприятное*) скоїти, накоїти. **-ть***, совершить акт покупки* – вчинити акт купівлі, (*стар.*) справити куплю. **-ть** *возможным* – уможливити, зробити можливим. **-ть** *заявление* – зробити заяву, (*стар.*) вчинити оповідь. **-ть** *невозможным* – унеможливити. **-ть** *строгое внушение* – вчинити гостру нагану. **-ся** *ничтожным* – знікчемніти.
Сделка – оборудка; (*условие*) умова, (*соглашение*) угода, згода (КМ), злада, порозуміння. *Выгодная* **-ка** – вигідна оборудка, вигідна умова, добрий інтерес. *Мировая* **-ка** – мирова (-вої), мирова з[у]года (КМ). *Торговая* **-ка** – торгов(ельн)а оборудка (угода).
Сдельный – (*работа, плата*) відрядний, від ряду, поштучний, від штуки, (*плата*) – п. умовлена, сторгована, від зробленого, від роботи. *Он работает* **-но** – він працює відрядно, від ряду. *Ему платят* **-но** – йому платять од роботи, від зробленого, від штуки, поштучно, відрядно.
Сдержанность – стриманість, здержливість.

Сдержанный – стриманий, здержливий.
Сдерживать, сдержать – (*останавливать*) спиняти (зупиняти, впиняти), спинити (зупинити, впинити), стримувати, стримати, здержувати, здержати (*соблюдать*) дотримувати, дотримати (слова), додержувати, додержати (слова). **-ся** – вдержуватися, вдержатися, втримуватися, втриматися, видержувати, видержати.
Север – північ (-ночи), холодний край. [Вітер – з холодного краю].
Северный – північний, з холодного краю.
Севооборот – плодозміна.
Седина – сивина, сивизна, сиве волосся.
Седой – сивий, білий, (*поседевший*) посивілий.
Сезон – сезон, пора року.
Сезонный – сезоновий, сезонний.
Сейм – сейм, сойм.
Сеймовый – сеймовий, соймовий.
Сейчас – (*немедленно*) зараз, заразісінько; (*в данную минуту*) саме тепер, оце, (*только что*) допіро.
Секвестр – секвестр.
Секвестрация – секвестрація, секвестрування.
Секвестровать – секвеструвати, брати під арешт, заарештовувати (майно).
Секрет – секрет, тайна, таємниця. *Под* **-том** – під секретом, в потайці, потайки.
Секретариат – секретаріят, канцелярія.
Секретарский – секретарський.
Секретарь – секретар (-ря). *Быть* **-рем**, *исполнять обязанности* **-ря** – секретарювати.
Секретный – секретний, таємний. **-но** – секретно. **-ное** *место, место хранения* – потайна схованка, криївка, (*стар.*) похоронка (ЛР, 44).
Секта – секта.
Сектант – сектант, сектяр (-ра).
Сектантский – сектантський, сектярський.
Сектантство – сектантство, сектярство.
Секундант – секундант.
Секция – секція; відділ. **-онный** – секційний.
Селение – село, селище, сельбище.
Селить, -ся – селити, оселити, поселити, -ся; (*водворять*) осаджувати, осадити, (*водворяться*) осідати, осісти.
Село – село.
Сельский – сільський. **-кое** *общество* – сільська громада. **-кое** *общественное управление* – сільське громадське управління, сільська управа (розправа), (*совет*) сільська рада. **-ко-***хозяйственный* – сільсько-господарський.
Сельчанин – селянин, селюк.
Семдесят – сімдесят.
Семейный – сімейний, родинний. **-ное** *положение* – сімейний (родинний) стан.
Семейственный – сімйовий.
Семейство – сім'я, родина, семейство.
Семнадцать – сімнацять.
Семьсот – сімсот.
Семья – сім'я, родина. *Член* **-ьи** *(домочадец)* – сім'янин, *мн.* сім'яни.
Семя – сім'я.
Сенат – сенат.
Сенатор – сенатор.
Сенатский – сенатський.
Сенокос – сіножать (-ти), сінокіс (-косу). *Время* **-са** – косовиця.
Сентябрь – вересень (-сня). **-брьский** – вересневий.
Сепаратизм – сепаратизм, бажання відокремитися.
Сепаратный – сепаратний, окремий. **-ные** *законы* – сепаратні закони, закони про окрему верству чи класу людей, чи про окрему місцевість.
Сервитут – сервітут, право в чужому майні.
Сервитутный – сервітутовий. **-ное** *право* – сервітутове право, право сервітуту.
Сердитый – сердитий, гнівний, лихий.
Сердить, -ся – сердити, розсердити, -ся, гнівити, роз[у]гнівити.
Сердце – серце (*р. мн.* сердець *и* серць).

Серебро – срібло. *Серебряный* – срібний, срібляний.
Серия – серія, ряд.
Сермяга – сіряк, сірячина, сіра свита.
Серный – сірчаний*.* **-ная** *кислота* – сірчана кислота, (*зап.*) сірчаний квас.
Сероватый – сірявий.
Сероглазый – сіроокий.
Серожелтый – сірожовтий, (*гусь*) гливий.
Серопепельный – половий, (віл) попелястий.
Серый – сірий, (наче попіл) попелястий (віл), шпакуватий (кінь).
Серьёзный – поважний, серйозний (АЮЗР, 8, III, 27).
Сессия – сесія (суду), (*стар.*) рочки (-чків) (АЮЗР, 6, I, 34, 156).
Сестра – сестра. *Внучатная, троюродная* **-ра** – сестра у-других, троюрідна. *Двоюродная* **-ра** – сестра у перших, двоюрідна сестра*.* **-ра** *милосердия* – сестра-жалібниця. *Названная* **-ра** – посестра.
Сетовать – тужити, журитися, (на кого) нарікати (на кого), плакатися (на кого).
Сеть – сітка, сіточка, сіть (-ти), тенета (-нет), мережа (-жі). *Сеть школ* – сітка (мережа) шкіл.
Сечение – (*розгами*) биття, шмагання (різками), шпарення, (*геом. и медиц.*) розтин, розтинання.
Сечь, рассечь – сікти, посікти, рубати, порубати, тяти. *Сечь, высечь (розгами)* – бити, вибити (різками), шмагати, одшмагати, шпарити, одшпарити.
Сеялка – сівалка, сівачка, сіялка.
Сеяние – сівба, сійба, сіяття. *Окончить* **-ние** – обсіятися.
Сеять – сіяти, посіяти, засіяти.
Сжалиться (*над кем*) – змилосердитися (над ким), зглянутися (на кого), пожаліти (кого).
Сжатие – стиснення, стиск.
Сжатость – стислість (виразу); стисненість.
Сжатый – стислий. **-то** – стисло; (*сдавленный*) стиснений, стулений, здавлений.
Сживать, сжить (*кого*) – вигризати, вигризти кого (зо світу), виживати, вижити кого, збуватися, збутися (позбутися) кого, здихуватися, здихатися кого.
Сжигание – спалювання, спаління, спалення.
Сжигать, сжечь – палити (спалювати), спалити (ЛР, 44), попалити.
Сжимаемость – стискальність (-ности).
Сжимать, сжать – стискати, стиснути.
Сжинать, сжать – зжинати, зжати (пожати). (*о мног.*) позжинати; вижинати, вижати, повижинати.
Сзади – позаду, ззаду, позад.
Сибирь – Сибір (*р.* Сибіру).
Сивуха – сивуха, підпінок.
Сивушный – сивушний, (*водочный*) горілчаний.
Сигнал – гасло, знак, сигнал.
Сигнальный – гасловий, сигнальний.
Сигнатура – сигнатура, позначення.
Сиделец – (*в лавке*) продавець, (*в трактире*) сиділець, шинкар (-ря).
Сиделка – сиділка, сидуха. *См.* **Сестра** *милосердия*.
Сидеть, посидеть – сидіти, посидіти (в тюрмі, в в’язниці, під арештом).
Сидка – (*в тюрьме*) сидіння; гоніння, куріння (горілки, дьогтю, смоли).
Сила – сила, міць (*р.* моци), потуга, снага; (*значение*) вага, значіння, важність, (*авторитет*) повага. *Быть в* **-ле** – мати силу, в силі бути. *Вступить в* **-лу** – вбитися в силу, взяти міць, силу, (*о правосильности*) набрати чинности, сили [Цей закон набирає сили від 1-го січня]. *Доказательство потеряло* **-лу** – довід упав (утратив силу). *Закон не имеет обратной* **-лы** – закон не має зворотної сили, (*стар.*) закон назад не чинить. *В* **-лу** *закона* – по силі закону, за силою закону. *Не имеющий* **-лы***, значения* – несильний, незначний (АЮЗР, 6, I, 210). *Неимеющий законной* **-лы** – неважний (ЧСР). *Работать через* **-лу** – працювати над силу, над міру, (*теряя при этом* **-лу**) виснажуватися, виснажитися. **-лою** – силою, силоміць, живосилом. **-ла** *сопротивления* – відпірна сила, сила опору. *Юридическая* **-ла** – правна сила, правоміць.
Силиться – силкуватися, усиловуватися (ЛР, 44).
Силует – силуета, (*зап.*) сильвета, -тка; обвід (-воду), обрис.
Сильный – сильний, дужий, потужний. **-ное** *желание, страсть* – жага, жагучість (-чости).

Символ – симбол.
Символический – симболічний (образа, кривда).
Симпатичный – симпатичний; любий.
Симпатия – симпатія, співчуття, прихильність.
Симулировать – симулувати, удавати (що). **-ть** *сумашествие* – симулувати божевілля, удавати з себе божевільного.
Симуляция – симуляція, симулування, удавання. **-ция** *преступления* – удавання (симуляція) злочину. **-ция** *болезни* – симуляція хорости, удавання з себе хорого.
Синагога – синагога, школа.
Синод – синод.
Синодальный, синодский – синодальний, синодський.
Сирота – сирота, сиротина, (*уменьш.*) сірітка. *Круглая* **-та** – сирота безрідний, кругом сирота.
Сиротский – сирітський (суд), каса, добро, сиротин (-ні сльози). **-кий** *дом* – дім для сиріт.
Сиротство – сирітство, сиротинство.
Система – система, уклад, зладнованість.
Систематический – систематичний. **-ки** – -но.
Сказка – (*разсказ*) казка. *Ревизская* **-ка** – ревізійний спис.
Сказываться, сказаться (*напр. больным*) – об'являтися, об'явитися (хорим, слабим), удавати, удати з себе (хорого, слабого); (*отражаться*) одбиватися, виявлятися (на чому).
Скамья – лава (для підсудних).
Скандал – бешкет, скандал. *Сделать* **-дал** – вчинити скандал(а), бешкету наробити. *Сделать кому* **-дал** – бешкет (скандал) кому вчинити, сорому кому наробити.
Скаред, *см.* **Скряга.**
Скат – спад, похил. *С. гор* – спад гір. *С. кровли* – похил (спад) покрівлі, даху.
Скачки – гони, (*бега*) перегони, (*стар.*) гонитва (ЖО, 17).
Сквернословие – лихослів'я, погані (неподобні) слова.
Сквернословить – лихословити.
Скверный – поганий, неподобний. *Браниться* **-ными** *словами* – лаятися неподобними словами.
Скелет – кістяк; снасть (в кораблі).
Скидка – знижка (з ціни), скидка (з ваги). **-ка** *со счёта* – скидка з рахунку.
Скидывать, скинуть – скидати, скинути.
Скипетр – берло (ЖО, 6).
Скирда – скирда, скирта, стирта (соломи).
Скиталец – мандрівець (-вця), мандрівник.
Скитаться – бурлакувати, блукати, мандрувати. **-щийся** – мандрівний, блукливий.
Склад – склад, комора; (*строение*) будова (тіла, фрази). *С. для хлеба* – збіжжевий склад, зернова комора, (*зап.*) шпихлір (-ра). *Оптовый с.* – гуртовий склад, гуртова комора. *Оружейный с.* – склад для зброї, зброївня.
Складной – складаний (ніж).
Складочный – складальний; складений. **-ный** *капитал* – складений капітал, складені гроші. **-ное** *место* – склад, складовище. **-ные** *товары* – складські товари.
Складывать, сложить – (*с себя вину*) складати, скласти (з себе вину), одкидати, одкинути (од себе вину). **-ть** *вину на другого* – звернути, скласти, скинути вину на другого. **-ть** *голову* – накласти (своєю) головою.
Склока – колотня, колотнеча, каламутня, заїдня, гризня, розладдя, безладдя.
Склонение (*к чему*) – нахиляння, привертання, прихиляння (до чого). **-ние** *к миру* – нахиляння до згоди, до миру, (*грамм.*) відмінювання.
Склонность – схильність, нахильність (до чого), нахил, охота (до чого).
Склонный – схильний, нахильний, прихильний, охочий (до чого).
Склонять, склонить (*кого к чему*) – нахиляти, нахилити (КМ), прихиляти, прихилити, привертати, привернути, намовляти, намовити, приклоняти, приклонити (ЮГ, 53) (кого до чого). **-ть** *к миру* – нахиляти до згоди (КМ). **-ся** *к чему* – хилитися, схилятися, прихилятися, прихилитися, привертатися, привернутися до чого.
Скобки – дужки (-жок).
Сколка (*для бумаг*) – клямар (-ра).
Скомпрометировать – скомпромітувати, у неславу ввести.
Скоп – натовп, збіговисько. *Действие* **-пом** – вчинки натовпом.
Скопец – скопець (-пця), різанець (-нця), кастрат, валах, валахан, холоштан.

Скопище – натовп, натиск, збіговище, збіговисько.
Скопление – нагуртування, скупчення, згромадження (товарів); стовпище, натовп (люду).
Скоплять, скопить *что* – призбирувати, призбирати, збирати, зібрати, (*о многих*) позбирати. **-ся** – згромаджуватися, громадитися, збиратися, зібратися, стовпитися.
Скопчество – скопецтво, кастратство.
Скоропортящийся – скорогнильний, нетривкий.
Скоропостижный – наглий, раптовий, несподіваний. **-ная** *смерть* – нагла смерть. **-но** – нагло, несподівано.
Скоропреходящий – скороминущий, недовгочасний, недовгий.
Скорость – скорість, швидкість, прудкість, хуткість.
Скоротёчный – скороминущий, недовгочасний, скоробіжний. **-ная** *чахотка* – невпинні (скачущі) сухоти.
Скорый – скорий (час), хуткий, швидкий (поїзд), прудкий (кінь). *В* **-ром** *времени* – вскорості, скоро, незабаром, швидко, (*зап.*) небавом. **-рая** *помощь* – негайна допомога.
Скот – скотина, товар, худоба. *С. пригульный* – скотина (худоба) приблудна, (*рогатый*) рогатий товар, рогата худоба, (*стар.*) рогатизна.
Скотобойня – різниці (*р.* різниць), різня.
Скотовод – скотар (-ря).
Скотоводство – скотарство. *Заниматься* **-вом** – скотарювати, скотарити.
Скотоложство – скотолозтво.
Скрепа – закріпа, підпис, посвідчення, ствердження.
Скрепление – скріплення, скріпа.
Скреплять, скрепить – (*удостоверять*) свідчити, посвідчити, стверджувати, ствердити підписом (*усиливать*) кріпити (скріпляти) скріпити; укріпляти, укріпити, зміцняти, зміцнити.
Скрывать, скрыть – крити, укрити, (*покрыть*) покрити (ЛР, 44), (*прятать*) ховати (переховувати), переховати, сховати, (*таить*) таїти (СФА, V, 128). потаїти. **-ся** – ховатися, сховатися, критися, укритися, таїтися, (ЛР, 44), потаїтися, (*убегать*) тікати, втекти, (*о многих*) повтікати (ЛР, 44), (*исчезать*) зникати, зникнути.
Скрытничать – критися, таїтися.
Скрытность – прихованість, затайливість, скритість, нещирість.
Скрытый – (*тайный*) скритий, потайний; (*скрытный человек*) прихований, затайливий, нещирий. **-тое** *(укромное) место* – закритне місце, закриток, закриття.
Скряга – скнара, скнира, скупендя, скупердяга.
Скряжничество – скнарість, скнарство, скупердязтво.
Скудный – убогий, злиденний, нужденний. **-ные** *сведения* – скупі звістки.
Скудность – убозтво, нужда, нестатки, (*стар.*) скудість. **-дость** *сведений* – скупість звісток.
Скудоумие – убогість думки, недоумство, недомисел, туподумство.
Скудоумный – убогий на думку, недоумкуватий.
Скука – нудьга, нуда, нудота, нудь (-ди), скука.
Скульптор – різьбар, сницар.
Скупать, скупить – скуповувати, скупити, (*о мн.*) поскуповувати, закуповувати, закупити, позакуповувати.
Скупка – скуповування, скуп, закуп. **-ка** *сырья* – скуп сировини.
Скупой – скупий.
Скупость – скупість, скупощі.
Скупщик – скупник, скупщик, закупень (-пня), перекупець, перекупень (той що купує на продаж).
Скучать (*по ком*) – скучати, (*сов.*) скучити (за ким), нудьгувати, нудитися, знудитися (за ким).
Скучный – скучний, вкучний, нудний, марудний (робота), (*печальный*) сумний.
Слабосильный – слабосилий, малосильний, недужний, кволий.
Слабость – слабість (сил), слабкість (доводів); недужність, недуга; (*изнеможение*) млість (*р.* млости) після якоїсь хороби.
Слабоумие – слабий розум, слабоумність, слабоумство, недоумство.
Слабоумный – слабого розуму, слабоумний, недоумко, недоумок.
Слабый – слабий, (*шаткий*) слабкий (довід, аргументація). *Человек* **-бый** *здоровьем* – людина слабого здоров’я, неспосі[о]бного здоров’я (СФА, VI, 387; АЮЗР, 6, I, 299). **-бо** – слабо, слабко.
Слава – слава. *Дурная* **-ва** – неслава, недобра (лиха) слава. *Хорошая* **-ва** – добра слава.

Славный – (*известный*) славнозвісний, славетний, славний; (*очень хороший*) дуже гарний, чудовий, (*фамил.*) лепський.
Слагать, сложить – складати, скласти, (*о многих*) поскладати, (*редакционно*) укладати, укласти (уложити), напр. якийсь параграф, компонувати, скомпонувати. **-ть** *долг с кого* – скидати борг з кого, дарувати кому борг (довг). **-ть** *штраф с кого* – здіймати, зняти з кого штраф, пеню.
Сладострастие – похіть *и мн.* похоті, сласнота, пожадливість, похотливість.
Сладострастный – похотливий, сласний, жагучий, ярливий.
Сласти – ласощі, солодощі, лигомин(к)и.
Сластолюбивый – ласий, лакомий.
Сластолюбие – ласість, лакомість, (*стар.*) лакомство.
След – слід (КМ), тропа, (*стопа*) стопа, людська нога; (*признак*) познака, признака, знак. *В с.* – слідом, слідком (за ким), услід (кому, за ким). **-дом** *ходить* – услід (за ким) ходити. *Напасть на с.* – трапити (натрапити) на слід, напасти на слід (надибати). *По горячим* **-дам** – у свіжу тропу, по гарячому сліду. **-ды** *преступления* – познаки (*знаки, признаки*) злочину (злочинства) (КМ).
Следить – стежити, слідкувати (за чим), пильнувати (чого), наглядати (що *и* чого), достерегати (що *и* чого); (*подстерегать*) підстерегати, (*стар.*) перестерегати (кого) (ЛИМ, IX), сочити (кого).
Следование – хід, ходу; (*подражание*) наслідування (кого), наслід.
Следователь – слідчий (-чого).
Следовательно – отже, виходить, значить, себ-то.
Следовать – йти (за ким), (*двигаться вперед*) поступати (ЛР, МА); (*наступать*) (після чого) наступати; (*причитаться*) належати, припадати. **-мый** – належний. *Как* **-дует** – як слід, як треба, як годиться. *Сколько вам* **-ет***?* – Скільки належить? скільки вам припаде?
Следственный – слідчий. **-ные** *действия* – слідчі дії. **-ный** *материал* – слідчий матеріял.
Следствие – (*судебное*) слідство; (*последствие*) наслідок. *Начать* **-вие** – розпочати слідство. *Предварительное* **-вие** – попереднє слідство. *Прекращение* **-вия** – закриття слідства. *Производить* **-вие** – переводити (чинити) слідство, перевести (вчинити) слідство. **-вие** *судебное* – слідство судове. *Следуемый* – належний, приналежний. **-емое** *мне жалованье* – належна мені платня. **-мое** – належність (-ности). *Сверх* **-мого** – понад належність, понадналежно. *Следующий* – наступний, (рік) (*стар.*) прийдучий (ЧСР); такий, отакий. *Он сказал* **-щее** – він сказав таке, отаке, ось що, ось як. **-щим** *образом* – (о) таким способом, в (о)такий спосіб.
Слеза – сльоза.
Слёзный – слізний, (*стар.*) плачливий (скарга) (ЛР, 44). **-но** – слізно, (*стар.*) плачливо (АЮЗР, 6, I, 220).
Слепо – сліпо, осліп, безбач, безвіч, нерозважно.
Слепой – сліпий.
Слепок – зліпок, виліпок.
Слепорожденный – сліпий зроду, сліпородий.
Слесарь – слюсар (-ря) (АЮЗР, 6, I, 61).
Слизь – слиз (-зу), слизота.
Слизистый – слизистий, слизястий, слизневий. **-тая** *оболочка* – слизи[я]ста оболона, ослизень (-зня).
Слиток – зливок (-вку), злиток (-тка), штаба.
Сличать, сличить – порівнювати (рівняти), порівняти, зрівняти, звіряти, звірити.
Сличение – порівняння (письма = *почерка*).
Сличительный – порівняльний.
Слияние – злиття, сполучення; (*совпадение*) збіг. **-ние** *обязательств* – сполучення зобов’язаннів.
Слобода – слобода, слобідка.
Слободской – слобідський, слобожанський, слободянський.
Слобожанин – слобожанин, слободяник.
Словарь – словник (-ка).
Словесность – письменство, словесність. *Право собственности на произведения* **-ти** – право власности на твори письменства. *Народная* **-ость** – народня словесність.
Словесный – словесний, усний, (*стар.*) словний (АЮЗР, 6, I, 215), слівний. **-но** – на словах, словами (АЮЗР, 8, V, 148), із уст, (*стар.*) словно (ЛР, 44), насловесно. **-ное** *заявление* – заява на словах, усна заява, (*стар.*) словна заява, словне оповідання (АЮЗР, 6, I, 365).

-ная *обида* – кривда словами (словесна), кривда слівна. **-ное** *об'яснение* – усне пояснiння, (*стар.*) усна мова (СФА, VI, 102). **-ное** *соглашение* – усне порозуміння, усна (*стар.* словна) угода (умова), угода на словах; (*стар.*) уговор (ЛР, 44).

Слово – слово (*ум.* слівце), (*речь*) мова, промова, казання. **-во** *в* **-во** – слово до слова, слово од слова (АЮЗР, 6, I, 59; 8, V, 24). *Дать* **-во** – дати слово. *Держать, сдержать* **-во** – додержувати (додержати) слова, дотримувати (дотримати) слова. *Исполнить* **-во** – додержати слова, справдити слово. *Не сдержать* **-ва**, *нарушить* **-во** = *Не устоять в* **-ве** – не додержати слова, зламати слово. *Честное* **-во** – слово чести. *На пару* **-ов** – на дві слові.

Словоговорение – словоговоріння.

Словопрение – змагання.

Слог (*стиль*) – склад, стиль.

Сложение – (*должности*) складання (з себе посади), складення; (*соединение*) сполучення, злучення; (*матем.*) додавання.

Сложность – складність. *В общей* **-ти** – (за)разом, гуртом, загалом, (*в совокупности*) в сукупності. *По* **-ти** – за сполученням, склавши.

Сложный – складний.

Слой – верства, шар, ряд. *Слои общества* – суспільні верстви, верстви суспільства.

Слом – зламання, (з)лім ((з)лому), полім (-лому); *Продать на с.* – продати на лім (напр. золоту річ), на дрова (будівлю).

Сломать – зламати, зломити, поламати.

Слон – слін (*р.* слона). **-новый** – слонячий. [Слоняча кістка].

Слуга – служник (*ж.* служниця, служка), челядник (*ж.* челядка, челядниця), наймит (ж. наймичка).

Служащий – службовець (-вця).

Служба – служба, найми. *Военная* **-ба** – військова служба. *Годный к* **-бе** – здатний до служби. *Гражданская* **-ба** – цивільна служба. **-ба** *движения* – відділ руху. *Злоупотребление по* **-бе** – службове (урядове) надуживання, зловживання (надуживання) служби. **Казённая, -ба** – урядова служба. *На* **-бе** *обществу* – на громадській роботі. *Обязанности по* **-бе** – службові обов'язки. *По обязанностям* **-бы** – з службового обов'язку, з повинности урядової (АЮЗР, 6, I, 308). *Отправлять* **-бу** – відбувати службу. *Поступить на* **-бу** – стати на службу, вступити до служби (на службу). *Преступление по* **-бе** – службовий злочин. *Противный долгу* **-бы** – протислужбовий. **-ба** *пути* – відділ дорожній. **-ба** *тяги* – відділ технічний. **-бы** (*мн.*) – надвірня (господарська) будівля.

Служебный – службовий (справа, книжка). **-ная** *обязанность* – службовий обов'язок, (*стар.*) повинність урядова (АЮЗР, 6, I, 393). **-ное** *упущение* – службове занедбання.

Служение – служіння, служба; відправа (в церкві).

Служилый – служивий, службовий.

Служитель – служитель, служник, (*стар.*) служебник (АЮЗР, 8, III, 38), послугач, слуга. **-тель** *культа* – служитель культу.

Служить – служити, бути на службі. **-ть** *по найму* – в наймах бути, наймитувати. **-ть** *препятствием* – бути на заваді, на перешкоді бути. **-ть** *(для возмещения) сверх срока* – надслужувати (АЮЗР, 6, I, 397). **-ть** *чем* – бути за що, правити за що. **-жить** *доказательством* – правити за довід. *Это* **-ло** *ему орудием* – це було йому за знаряддя, це правило йому за знаряддя.

Слух – (*орган*) слух; (*молва*) чутка, поголоска, поголос. *Ложный с.* – неправдива чутка, фальшива чутка. *Прошёл с.* – пішла поголоска. *Распускать* **-хи** – пускати чутки, поголоски, розславляти, роздзвонювати.

Слуховой – слуховий. **-вое** *окно* – кватирка, (*курное*) димниця.

Случай – випадок, (*стар.*) трапунок, припадок (АЮЗР, 6, 1, 286), случай (КМ), раз; (*удобный случай*) нагода, (*происшествие*) -оказія, пригода, (*факт*) подія. *В* **-чае** – в разі, як бува. *Во всяком* **-чае** – у всякім разі, у кожнім разі. *Воспользоваться* **-ем** – використати нагоду, скористатися з оказії. *Искать* **-чая** – шукати нагоди, оказії. *В крайнем* **-чае** – в крайньому разі, принаймні. *Купить по* **-чаю** – купити при нагоді, випадково. *На* **-чай** – на випадок, в разі чого. *На* **-чай** *войны* – в разі війни. *На всякий* **-чай** – на (про) всякий випадок, на (про) всяк случай. *Неприятный* **-чай** – прикра оказія, нелюба пригода. *Несчастный* **-чай** – нещасливий випадок, (нещаслива) пригода, (*устар.*) трапунок (КМ). *В подлежащих* **-чаях** – в належних випадках, коли треба, при потребі. *Пользоваться* **-чаем** – користати(ся) з нагоди, використовувати нагоду. *В последнем* **-чае** – в останнім разі. *По* **-чаю** *чего-либо* – з нагоди чогось. *По* **-чаю** *годовщины* – з нагоди роковин. *Но* **-чаю**

войны – з причини війни. *Потерять* **-чай** – проминути нагоду, не скористатися з нагоди. *Представился* **-чай** – трапилася нагода, трапилася оказія. *При* **-чае** – при нагоді, при оказії, принагідно. *В противном* **-чае** – в иншому разі, в противнім разі, коли-ж ні, а то. *Смертный* **-чай** – смертельний випадок, смерть, вмертя. *В таком* **-чае** – в такім разі. *При удобном* **-чае** – при добрій нагоді, в слушний час. *Удобный* **-чай** – добра нагода, оказія, слушний час. *Это дело* **-чая** – це річ випадкова. *В этом* **-чае** – в цім разі, при цій нагоді.

Случайность – випадковість, (*неожиданность*) несподіваність. *Случайный* – випадковий, (*стар.*) припадковий (АЮЗР, 6, I, 417), несподіваний*.* **-ное** *деяние* – випадковий вчинок. **-но** – випадково, випадком, несподівано, (*стар.*) припадком, з пригоди (ЛР, 44), пригодне (ЛР, 44).

Случаться, случиться – траплятися, трапитися (ЛР, 44) (кому), ставатися (стасться), статися; (*приходиться*) доводитися, довестися, випадати, випасти; припадати, припасти; (*слагаться*) складатися, скластися [Так склалося], (*подвернуться*) нагодитися. [*Тут и он* **-лся** – тут і він нагодивсь, тут і він надійшов]. **-ется** *(безлично)* – бува(є), трапляється*.* **-ось** *весной* – сталося це на-весні. *Как* **-тся** – як трапиться, як доведеться. *У меня* **-лась** *потеря* – шкода мені сталася (АВАК, XVIII, 161). *Что с ним* **-лось***?* – що з ним сталося? що з ним трапилося (скоїлося, вдіялося)?

Слушание – слухання. *Назначить день для* **-ния** *дела* – призначити день для розгляду справи.

Слушатель, -ница – слухач (-ча), слухачка.

Слушать, послушать – слухати, послухати; (*услышать*) чути.

Слыть, прослыть *кем* – славитися як, уславитися як (*или* за кого).

Сманивать, сманить – переманювати, переманити, переваблювати, перевабити (АЮЗР, 6, I, 561), знаджувати, знадити.

Смежник – суміжник, сусід (*и* сусіда).

Смежность – суміжність, (*стар.*) поміжність.

Смежный – суміжний; (*стар.*) поміжний, примежний, сугранний*.* **-ный** *владелец* – суміжник, (*стар.*) поміжник (СФА, VI, 256; ЧСР). **-но** – суміжно, суміж, (*стар.*) сугрань (АЮЗР, 6, I, 255).

Смелеть, осмелеть – сміліщати, насмілюватися, насмілитися, (*посметь*) зважитися.

Смелость – сміліcть, сміливість, відвага.

Смелый – смілий, сміливий, відважний. **-ло** – сміло, сміливо, відважно.

Смена – зміна, заміна; (*черёд*) черга (робітників), (*чередование*) чергування. **-на** *севооборота* – рука поля (АЮЗР, 6, I, 447).

Сменный – змінний.

Сменяемость – змінність.

Сменя[и]ть – зміняти, змінити, відміняти, відмінити, (*замещать кого*) заступати, заступити кого; (*смещать*) скидати, скинути (з посади), зміщати, змістити.

Смертельно – смертельно, смертенно, на смерть, на забій.

Смертность – смертність, смертельність, вимирання. **-ность** *достигает 12 %* – вимирає дванацять відсотків людности, смертність досягає дванацятьох відсотків.

Смертный – смертельний, смертенний*.* **-ная** *казнь* – кара на горло, кара на смерть, смертна кара. *Освободить от* **-ной** *казни* – звільнити від смертної кари, горлом дарувати*.* **-ный** *приговор* – осуд на смерть, присуд до смерти*.* **-ный** *случай* – смертельний випадок, смерть, вмертя.

Смертоносный – смертельний, смертяний.

Смертоубийство – душогубство, душогубництво, смертовбийство, забій (-бою), забійство, замордування.

Смерть – смерть (-рти). *Казнить* **-тью** – покарати смертю, скарати горлом, скарати на горло. *Мнимая с.* – за(в)мирання, завмертя. *Насильственная с.* – насильна (*стар.* ґвалтовна) смерть. *Осудить на с.* – засудити на смерть, на згубу, засудити (присудити) до страти. *Осуждённый на с.* – засуджений на страту, (*стар.*) стратенець. *Приговорить к* **-ти** – присудити на смерть. *Скоропостижная с.* – нагла (скоропостижна) смерть.

Смесь – мішанина, мішане (-ого), мішанка, сумісь.

Смета – обрахунок, кошторис (сміта). **-та** *приходов и расходов* – обрахунок (кошторис) прибутків та видатків. *Составить* **-ту** *издержек* – скласти кошторис витрат, обрахувати видатки, (*стар.*) обрахувати наклад.

Сметка – догадливість, (*фамил.*) тямок. *Иметь* **-ку** – бути догадливим, догадуватися.

Сметный – обрахунковий, кошторисний (рік)*.* **-ные** *исчисления* – кошторисні обчислення, обчислення коштів*.* **-ное** *назначение* – призначення в кошторисі, в обрахункові*.* **-ный**

порядок ассигнования кредитов – обрахунковий (кошторисний) порядок призначати кредити. **-ные** *предположения* – кошторисні плани, обрахунок, кошторис. **-ное** *расписание* – кошторисний розпис, розпис обрахунку, обрахунок.
Сметь – сміти. *Срв.* **Смелеть**.
Смех – сміх, (*осмеяние*) глум, посміх. *Поднять на с.* – узяти на сміх, на глум.
Смешение – змішування, змішання, плутання, поплутання; (*смесь*) мішанина, (*путаница*) замішанина, плутанина.
Смешивать, смешать – змішувати (мішати), змішати, плутати, за[по]плутати. **-ся** – зніяковіти, заклопотатися, з(а)мішатися, не знати, що сказати, заплутатися. **-ный** – мішаний. **-ная** *подсудность* – мішана підсудність, мішана судова підлеглість. **-вшийся** – зніяковілий, склопотаний.
Смещать, сместить – скидати, скинути (з посади), усувати, усунути (з посади), відставляти, відставити, зміщати, змістити.
Смещение – скинення, усунення (з посади), відстава.
Смилостивиться – змилуватися, змилосердитися (над ким), зглянутися (на кого).
Смирительный – гамувальний, присмиренний. **-ный** *дом* – дім приборкання. **-ная** *рубашка* – гамувальна (присмиренна) сорочка (сорочка, щоб приборкати божевільного).
Смирять, смирить – приборкувати, приборкати, гамувати, вгамувати, присмиряти, присмирити.
Смолкать, смолкнуть – замовкати, замовкнути, стихати, стихнути (затихнути), ущухати, ущухнути.
Смоловарня – смолярня, діхтярня.
Смолоду – з-замолоду, з молодих літ.
Смотр – оглядини, перегляд, огляд; парада.
Смотреть, посмотреть – (на кого) дивитися, подивитися, глянути, поглянути (на кого). **-реть** *за кем* – доглядати (кого), наглядати (кого, за ким), пильнувати (кого), переглядати (військо). *Не* **-ря** *на то* – (а) проте, не вважаючи на те.
Смотритель – доглядач, дозорець (ЮМ), дозорчий.
Смошенничать – зшахрувати, змахлювати, змахати.
Смрад – сморід (-оду).
Смуглолицый – смуглявий, темновидий.
Смута – заколот, колотнеча, чвари, каламутня.
Смутитель, смутьян – баламут(а), колотник, ворохобник.
Смутный – неспокійний, бурхливий (час); неясний, невиразний (розуміння). **-ное** *время* – лихоліття.
Смущать, смутить – каламутити, скаламутити, колотити, сколотити, (*тревожить*) бентежити, збентежити, тривожити, с[за]тривожити. **-ся** – ніяковіти, зніяковіти, заклопотуватися, заклопотатися, мішатися, замішатися, соромитися, засоромитися. **-шийся** – зніяковілий, заклопотаний.
Смущение – неспокій, тривога, зніяковіння, заклопотання, збентеження, замішання.
Смывание – змивання, (*сов.*) змиття.
Смывать, смыть, -ся – змивати, змити, -ся.
Смыкать, -ся, сомкнуть, -ся – стуляти, стулити, -ся, злучати, злучити, -ся, стикати, зіткнути, -ся, замикати, замкнути, -ся. *Ряды* **-кнулись** – лави замкнулися, стиснулися.
Смысл – розум, розуміння, значіння, (*важность*) вага, (*содержание*) зміст, (*понимание*) тяма, тям, тямка, (*толк*) глузд. *В буквальном* **-ле** – в дослівнім розумінні (значінні). *Здравый с.* – здоровий розум, добрий розум, (*фамил.*) глузд. *В каком* **-ле** – в якім розумінні. *Нет* **-ла** *так поступать* – нема рації (розуму) так робити. *Природный с.* – прирожденний (простий) розум. *Прямой с. закона* – безпосередній розум закону. *В строгом* **-ле** *слова* – в тіснім (стислім) значінні слова.
Смыслить – тямити, розуміти, розбирати. **-ть** *в чём-нибудь* – розумітися на чому, знатися на чому.
Смычка – стик (двох частин приладдя, ланцюга, і т. и.), (*сомкнутие*) стиск, (*соединение*) сполучення, злука, (*общение*) єднання.
Смышлённость – втямливість, тямовитість, тямучість, тямка.
Смышлённый – тямкий, втямливий, тямовитий.
Смягчать, смягчить – зм'якшувати, зм'якишти (кару), (*уменьшать*) зменшувати, зменшити, (*облегчать*) полегшувати, полегшити. **-ся** – м'якшати, пом'якшати, (*делаться кротче*) лагіднішати, злагідніти. *Смягчающие вину обстоятельства* – обставини, що зменшують провину.

Смягчение – зм'якшення; злагідніння*.* **-ние** *наказания* – зменшення (полегшення) кари.
Смятение – сполох, замішання, тривога, (*смута*) заколот, колотнеча.
Смять – пом'яти, зім'яти (*рожь, траву*) – потолочити (жито, траву).
Снабжать, снабдить – (*кого чем*) постачати, постачити (кому що), наділяти, наділити (кому що), опоря(д)жати, опорядити (кого чим), обдаровувати, обдарувати (кого чим), забезпечувати, забезпечити (кого чим)*.* **-дить** *кого доверенностью* – діти (кому) уповповаження, уповноважити (кого на що)*.* **-дить** *лабораторию всем необходимым* – забезпечити (опорядити) лабораторію всім потрібним, постачити лабораторії все потрібне.
Снабжение (*кого чем*) – постачання, постача, давання, надавання (кому чого), забезпечення (кого чим), опорядження.
Снадобие – лік, зілля, дання, приправа.
Снаружи – зокола, знадвору.
Снаряд – (*орудие*) знаряддя, (*прибор*) приладдя, (*утварь*) начиння, (*заряд*) набій (-бою), гарматний набій.
Снаряжать, снарядить – виряджати, вирядити, споряджати, спорядити, опоряджати, опорядити.
Снаряжение – (*отправление*) виправа, виряджання, лаштування (в дорогу). *Военное* **-ние** – військове спорядження, (*стар.*) бойовий рихтунок.
Снасти – снасть. *Рыболовные* **-ти** – рибальська снасть.
Сначала – з початку, спочатку (ЛР, 44); попереду.
Снискивание – здобування*.* **-ние** *средств к жизни* – здобування засобів до життя.
Снискивать – здобувати, здобути*.* **-ть** *пропитание* – заробляти на хліб*.* **-ть** *расположение* – запобігати ласки (в кого).
Снисходительность – поблажливість, поблажність, потурання; (*благосклонность*) прихильність, ласка.
Снисходительный – поблажливий, поблажний, ласкавий.
Снисходить, снизойти – (*потакать*) потурати, поблажати, попускати (кому), (*склоняться*) прихилятися; (*соизволять*) зізволяти, зізволити, приставати, пристати (на що). **-ть***,* **-ти** *к просьбе* – зізволяти, зізволити на прохання*.* **-ть** *к ходатайству* – прихилятися, прихилитися на клопотання. **-ти** *к мольбам, к кому* – зглянутися на благання, на кого.
Снисхождение – (*льгота*) полегкість, пільга, (*милость*) ласка, прихилля, (*потачка*) поблажливість. *Без* **-ния** – без милости, (*без облегчения*) без пільги, без полегкости. *Подсудимый виновен, но заслуживает* **-ния** – підсудний винен, але заслуговує на полегкість; хоч і винен підсудний, але вартий полегкости.
Сноровка – (*ловкость*) зручність, спритність, (*навык*) звичка, навичка.
Снос – знесення, розкидання, розібрання (будови = *постройки*).
Сносить, снесть – зносити, знести, переносити, перенести, терпіти, витерпіти (бійку, то-що)*.* **-сть** *дом* – розкидати (розібрати) хату, знести хату (ЛР, 442)*.* **-сть** *в расход* – списати (записати) на видатки. **-ся** – мати зносини (з ким), (*письменно*) листуватися.
Снотворный – снотворний, снодійний, (*в сказках*) сонлящий, дрімлящий.
Сноха – невістка, синова жінка, синова (-ої).
Снохачество – перелюб з невісткою.
Сношение – (*связь*) звязок, зносини (-ин, *мн.*), стосунки (-нків). *Пограничные* **-ния** – прикордонні зносини. *Половое* **-ние** – полові зносини, злягання, (*общение*) спілкування.
Снятие – здіймання, *сов.* зняття, знесення (заборони)*.* **-тие** *ареста с имущества* – звільнення майна з-під арешту, зняття заборони з майна*.* **-тие** *копии* – копіювання (ЛИМ, 34)*.* **-тие** *с учёта* – зняття з обліку.
Снять – зняти*.* **-ть** *запрещение с недвижимого имущества* – зняти заборону з нерухомого майна (з нерухомости)*.* **-ть** *копию* – скопіювати*.* **-ть** *фотографию* – зфотографувати.
Собачка (*у револьвера*) – язичок, (*зап.*) цингель.
Собеседник – розмовник, співрозмовник.
Собеседование – розмова, бесіда (з ким).
Собирание – збирання, (*податей*) стягання (податків), побір*.* **-ние** *штрафов* – збирання штрафів, (*стар.*) вибирання вин (АЮЗР, 6, I, 218).
Собиратель – збирач (-ча).
Собирательный – збірний.
Собирать, собрать – збирати, зібрати, назбирати, позбирати, громадити, згромадити (АЮЗР, 6, I, 500), нагромадити, гуртувати, згуртувати, нагуртувати, купчити, скупчити. **-ть***,* **-брать** *долги* – збирати, позбирати борги, довги (позички)*.* **-ть** *материалы по делу* –

збирати (гуртувати) матеріяли у справі. **-ть** *налоги* – збирати, вибирати (ЛР, 44; АЮЗР, 6, I, 200), стягати – податки. **-ть** *сход* – скликати сход. **-ть** *сено* – громадити сіно. **-ся** *с деньгами* – спромогтися на гроші.

Соблаговолять, соблаговолить – зволяти, зволити, призволяти, призволити. **-лите!** – будьте ласкаві, будь ласка (ваша), звольте!

Соблазн – спокуса, (*прельщение*) знада, зваба.

Соблазнитель – спокусник. *См.* **Ловелас**.

Соблазнительный – спокусливий, знадний, звабний.

Соблазнять, соблазнить – спокушати, спокусити, знаджувати, знадити, (*девушку*) зводити, звести (дівчину), (*стар.*) блазнити, зблазнити.

Соблюдать, соблюсти – заховувати, заховати (пристойність), додержувати, додержати, пильнувати, допильнувати (закону), (*исполнять*) виконувати. **-ть** *договор* – заховувати умову (АЮЗР, 8, III, 19), додержувати (-ся) умови.

Соблюдение – заховання, додержання, пильнування (закону), (*исполнение*) виконання. *С* **-нием** *правил* – виконуючи правила (КМ), додержуючи(сь) правил.

Соболезнование – жаль, (*сочувствие*) співчуття.

Собрание – (людей) зібрання, збори. **-ние** *законов* – збірник законів (*полное собрание законов* – всезбірка законів). *Общее* **-ние** *товарищества* – загальні збори товариства. *Открыть* **-ние** – розпочати збори.

Собрат – брат, товариш, колега, співбрат (ТОК, III, 62); побратим.

Собственник – власник. *Общий* **-ник** – спільний власник, (*компаньон*) спільник.

Собственноручность – власноручність. **-ость** *подписи удостоверяется* – власноручний підпис свідчиться.

Собственноручный – власноручний, своєручний, саморучний (підпис). **-но** – власноручно, власною рукою, власноруч, своєручно, саморуч. **-ное** *подписание* – власноручний підпис, (*стар.*) дання руки своєї (АЮЗР, 6, I, 71). **-но** *подписаться* – підписатися рукою власною (власноручно), підписати власну руку.

Собственность – власність (АЮЗР, 6, I, 162; КМ). *Бессрочно владеть и пользоваться на праве* **-ти** – держати на вічні часи і на себе вживати (АЮЗР, 8, V, 22). *Не имеющий* **-ти** – що не має власності., безмаєтний. *Общая* **-ость** – спільна власність. *Ограниченная* **-ость** – обмежена власність. *Полная* **-ость** – повна власність. *Поступать в* **-ость** – переходити на власність. *Приобретать в* **-ость** – набувати на власність.

Собственный – власний (АЮЗР, 8, V, 18; ЛР, 44), (*свойственный*) властивий (кому). *Имя* **-ное** – ім’я власне (АЮЗР, 6, I. 254). *По* **-му** *желанию* – за власним бажанням, своєю охотою (КМ), по своїй волі, із своєї волі. **-но** – властиво. **-но** *говоря* – властиво кажучи. **-но** *принадлежащий (кому-либо)* – властивий (кому) (ЧСР), чий-небудь; притаманний.

Событие – подія. *Имело ли место* **-тие** *преступления* – чи стався (відбувся) в дійсності злочин. **-тие** *преступления* – подія злочину, злочин.

Совершать, совершить – виконувати, виконати (що), чинити, вчинити, робити, зробити, діяти, вдіяти, заподіювати, заподіяти (сподіяти). **-ть** *акт* – зробити акт, скласти акт, спорядити акт (СФА, VI, 301). **-ить** *договор* – скласти умову (угоду). **-ить** *духовное завещание* – спорядити духівницю (ЛР, 44), скласти духівницю, тестамент. **-ать** *прелюбодеяние* – чужоложити, (ЛР, 44) вчиняти перелюб. **-ить** *преступление* – вчинити (заподіяти) злочин, виконати злочин. **-ть** *сделку* – зробити оборудку, спорядити умову (ЧСР). **-ся** – відбуватися, відбутися, робитися, зробитися, чинитися, вчинитися (ЛР, 44), ставатися, статися. **-вшийся** – доконаний (факт), відбутий (злочин), учинений, зроблений.

Совершение – виконання, вчинення, відбуття. **-ние** *акта* – складання акту. **-ние** *правосудия* – відправа суду, учинення справедливости.

Совершеннолетие – повноліття, повні літа, повний зріст. *Достичь* **-тия** – дійти повних літ, дійти до літ (СФА, VI, 302), дорости літ (АЮЗР, 8, III, 6), (*стар.*) на стану стати.

Совершеннолетний – повнолітній, (*взрослый*) дорослий. **-ний** *возраст* – повноліття, (*стар.*) вік повнолітности.

Совершенный – довершений, завершений, доконаний, досконалий, доскональний, повний, цілий, цілковитий. **-но** – зовсім, цілком, чисто, геть-чисто. *Разрушать* **-но**, *до тла* – знищити геть, до щенту (СФА, VI, 137), зруйнувати до щенту, обернути в нівець.

Совершенство – довершеність, звершеність, досконалість, доскональність. *Верх* **-ства** – верх досконалости. *Изучить дело в* **-ве** – вивчити справу (діло) досконально.

Совершенствование – удосконалювання, удосконалення, довершення.

Совершенствовать, усовершенствовать, -ся – удосконалювати, удосконалити, -ся, довершати, -ся.

Совершитель – виконавець. **-тель** *преступления* – виконавець злочину.
Совестность – совісність, сумлінність.
Совестный – совісний, сумлінний.
Совесть – совість, сумління (ЛР, 44). *Чистая с.* – чиста душа, чиста совість, чисте сумління.
Совет – рада (КМ; ЛР, 44), (*совещание*) нарада, (*добрый* **-ет**) порада (АЮЗР, 8, V, 45; 8, III, 14; СФА, VI, 351), (*советование*) радіння, раяння (КМ; ЛР, 44). *Городской* **-ет** – міська рада (АЮЗР, 8, V, 145). *Держать* **-ет** – раду радити, радитися, (*стар.*) раду радувати. **-ет** *Народных Комиссаров* – Рада Народніх Комісарів. *Обратиться к кому за* **-том** – удатися до кого за порадою (по раду). *Педагогический* **-ет** – педагогічна (шкільна) рада. *Попечительный* **-ет** – піклувальна рада. *Последовать чьему* **-ту** – піти за чиєю радою. *По* **-ту** *и по руководству* – за радою і приводом (АЮЗР, 6, I, 103). **-ет** *Рабочих, Крестьянских и Солдатских Депутатов* – Рада Робітничих, Селянських та Салдатських Депутатів. *Присутствовать в* **-те** – засідати в раді. *С’езд* **-тов** – З’їзд Рад. *Семейный* **-ет** – родинна рада. *Собирать* **-ет** – скликати раду. *Спрашивать* **-та** – питати ради, просити поради, радитися. **-ет** *Труда и Обороны* – Рада Праці та Оборони.
Советник – радник, (*стар.*) райця, радця, (*советчик*) дорадник, порадник.
Советовать, посоветовать – радити (ЛР, 44), раяти. **-ся** – радитися, раятися. *Посоветуйте мне* – порадьте мені *и* порадьте мене.
Советский – радянський (лад).
Совещание – нарада, обрада. **-ние** *судей* – нарада суддів, (*стар.*) порада суддів (ЧСР). *Тайное* **-ние** – таємна нарада, (*заговор*) змова (злочинців).
Совещательный – дорадчий (голос). **-ная** *комната* – кімната для нарад, радна кімната.
Совещаться – радитися, (*сов.*) порадитися, мати нараду.
Совладать (*с кем*) – здоліти, здолати, змогти, здужати, подужати, зволодати (кого), упоратися (з ким), упорати кого.
Совладелец – співволоділець, співвласник, співпосідач.
Совладелица – співвласниця, співволоділиця, співпосідачка.
Совладение – співволодіння, співпосідання.
Совместимость – сполученність (-ности).
Совместительство – сполучення (посад).
Совместность – спільність (володіння), сумісність (перебування).
Совместный – спільний, сумісний, сукупний. **-ное** *владение* – спільне посідання, спільне володіння. **-ная** *квартира* – сумісна ква(р)тира. **-но** – сумісно, укупі, разом, сукупно, спільно, (*стар.*) однокупне (СФА, VI, 394, 431), (*обоюдно*) обопільно (СФА, VI, 212). **-но** *пользоваться чем* – поспіль (з ким) використовувати щось (вживати чого).
Совмещать, совместить – сполучати, сполучити.
Совмещение – сполучення, сполука.
Совокупление – (*соединение*) сполучення, злучення, злука, сполука, (*стар.*) сполування, сполення, (*общение*) спілкування (СФА, VI, 205), (*половое*) злягання.
Совокуплять, совокупить – сполучати, сполучити, злучати, злучити, (*стар.*) сполувати. **-ся** – злягатися.
Совокупность – сукупність, цілість, (*общность*) спільність. **-ность** *прав и обязательств* – сукупність прав та зобов’язаннів. **-ность** *преступлений* – сукупність злочинів. *Наказание назначить по* **-сти** *преступлений* – визначити кару за сукупність злочинів.
Совокупный – сукупний, (*общий*) спільний. **-но** – сукупно, разом, укупі, при купі, спільно.
Совпадать, совпасть – збігатися, збігтися (з чим), припадати, припасти (до чого, на що), приходитися, прийтися (до чого, на що).
Совпадение – (*обстоятельств*) збіг (обставин).
Совратитель – зводитель, зводець (-дця).
Совращать, совратить – (*обманывать*) зводити, звести (напр. дівчину). **-ть** *с пути* – відвертати, відвернути від пуття. **-ть** *во что-нибудь* – навертати, навернути (кого на що), (*развращать*) псувати, зіпсувати.
Совращение – зведення, псування, зіпсування, відвертання (од чогось доброго), навертання (на щось злеє).
Современник – сучасник.
Современность – сучасність, сьогочасність, (*одновременность*) одночасність (-ности). *Современный* – сучасний, сьогочасний, (*одновременный*) одночасний.
Совсем – зовсім, чисто, геть-чисто, цілком.
Согласие – згода (ЛР, 44; КМ), (*согласность*) згідність, (*мир и лад*) злагода, лад, покій,

єдність (у кого з ким), (*соизволение*) воля, призволення, зволення (чиє на що), (*соглашение*) порозуміння (кого з ким). *Изъявить* **-сие** – дати згоду, зізволити, призволити. *По взаимному* **-сию** – за обопільною згодою.
Согласительный – угодовий, єднальний, поєднавчий. **-ная** *комиссия* – угодова комісія, єднальна комісія.
Согласность – згідність; суголос.
Согласный – згідний, згодний (з чим), (*соответствующий*) відповідний (до чого). -но (*чему*) – згідно (з чим), відповідно (до чого). **-но** *обычаю* – за звичаєм, ідучи за звичаєм, (*стар.*) чинячи досить обичаю (АЮЗР, 6, І, 81).
Согласование – (*действий*) погодження (вчинків, чинности).
Согласовать, согласить – погоджувати, погодити. **-ся** – погоджуватися, погодитися, згоджуватися (згоджатися) (ЛР, 44), згодитися.
Соглашатель – угодовець (-вця).
Соглашательский – угодовчий (політика).
Соглашательство – угодовство.
Соглашать, согласить (*что*) – погоджувати (погоджати), погодити (що з чим), єднати, поєднати, (*склонять*) нахиляти, нахилити (до чого). **-ся** – згоджуватися, згодитися (з ким, з чим), погоджуватися, погодитися (з ким, на що), приставати (на що), пристати (на що). **-ся** *между собою* – погодитися, порозумітися, (*сговориться*) змовитися (ЛР, 44), (*стар.*) межи собою намовитися (ТОК, III, 40; АЮЗР, 6, І, 458; ЛР, 44), згодою стати (ЛИМ, 49), склонитися (СФА, VI, 128), (*связаться на что либо плохое*) злигатися (з ким) на що лихе. **-ся** *на избрание* – згодитися на обрання (бути обраним), (*стар.*) даватися обирати (ЧСР). *Понемногу* **-ся** *с чем* – прихилятися до чого (ЛР, 44). **-ся** *с чьим мнением* – годитися з чиєюсь гадкою, приставати на чию гадку.
Соглашение – угода (ЛР, 44; АЮЗР, 8, V, 146), поєднання, порозуміння (АЮЗР, 6, І, 457), (*согласие*) згода (ЛР, 44), згоджування, єднання (АЮЗР, 8, V, 146), (*уговор*) змова, намова (АЮЗР, 6, І, 157), (*соизволение*) призволення. *Войти в* **-ние** *с кем* – порозумітися з ким, вступити в порозуміння з ким. *По* **-нию** *с кем* – за порозумінням з ким. *По* **-нию** *между собою* – за обопільним порозумінням, (*стар.*) за порадою своєю (СФА, VI, 154). *Прийти к* **-нию** – дійти (прийти) до згоди, до порозуміння, погодитися, поєднатися (АЮЗР, 8, V, 145).
Соглядатай – підглядач, вивідач, назирач, шпиг.
Согражданин – співгромадянин.
Согрешать, согрешить – грішити, согрішити, прогрішатися, прогрішитися, проступитися.
Содействие – допомога, підмога (КМ), підпомога, поміч (-мочи), (*благоприятствование*) сприяння. *Оказать надлежащее* **-вие** – дати належну допомогу.
Содействовать – допомагати (КМ), помагати (кому), спомагати (кого), (*благоприятствовать*) сприяти (кому).
Содержание – (*денежное, семьи и т. п.*) удержання, утримання, (*издержки*) кошт, (*провинц.*) держиво. **-ние** *книги* – де що є в книзі, зміст книги. **-ние** *в аренде* – держання в оренді (КМ). *Быть у кого на* **-нии** – бути в кого на утриманні, бути на чиїм кошті. *Иметь на* **-нии** – мати на утриманні, на своїм кошті, на держиві. *Состоящий на* **-нии** – (*иждивенец*) – утриманець (-нця).
Содержанка – удержанка, полюбовниця, бахурка, (*воспит.*) вихованка, (*иждивенка*) утриманка.
Содержатель – хазяїн, господар (-ря). **-тель** *питейного дома* – шинкар (-ря). **-тель** *постоялого двора* – хазяїн заїзду, господар заїзду. **-тель** *публичного дома* – бандур. **-тель** *типографии* – власник друкарні, друкар (-ря).
Содержательница – хазяйка, господиня.
Содержательность – змістовність. **-ность** *статьи* – змістовність статті.
Содержательный – змістовний.
Содержать (*кого*) – держати, тримати, утримувати (кого), (*кормить*) годувати, харчувати (ЧСР), давати на життя. **-ть** *в себе что* – містити, (*стар.*) замикати в собі. *Статья* **-жит** *три параграфа* – стаття містить у собі (має, *стар.* в собі замикає) три параграфи. *Содержимое* – зміст, вміст.
Содеяние – вчинення, заподіяння. **-ние** *преступления* – вчинення злочину.
Содеять – зробити, вчинити, заподіяти.
Соединение – сполучення, злучення, сполука; (*единение*) єднання, (*общение*) спілкування (СФА, VI, 205).
Соединительный – сполучний, злучний.
Соединять, соединить – сполучати, сполучити, лучити. злучити (КМ), єднати, з’єднати,

гуртувати, згуртувати. **-ся** – сполучатися, єднатися (з’єднуватися), купитися (КМ). **-нный** – сполучений, злучений, з’єднаний. **-ное** *заседание* – сполучене (з’єднане) засідання. **-ные** *Штаты* – Сполучені Держави.
Сожаление – жаль, жалощі, жалкування. *Без* **-ния** – без жалю. *Выразить* **-ние** – висловити жаль. *К* **-нию** – на жаль. *К крайнему* **-нию** – на превеликий жаль.
Сожалеть – жалкувати, жаліти, жалувати (кого), уболівати (за ким).
Сожжение – спаління, спалення.
Сожигать, сжечь – палити, спалити.
Сожитель – сожитель, сoживець, (*сoквартирант*) співжилець (-ця), «наш сусіда».
Сожительница – сожителька, (*сoквартирантка*) співжилиця, співжильчиха, «наша сусід(к)а».
Сожительство – сожиття, співжиття, спільне життя, життя вкупі.
Сожительствовать – жити (з ким) укупі, спільно.
Сожитие – життя укупі, співжиття. *Незаконное* **-тие** – позашлюбне співжиття, позашлюбність.
Созвучие, созвучность – суголос, суголосність (-ности).
Созвучный – суголосний.
Создавать, создать – творити, створити, (*образовывать*) утворювати, утворити, (*строить*) будувати, збудувати, споруджати, спорудити.
Создание (*чего*) – утворювання, (*сов.*) утворення, будування, збудування, споруджування, спорудження; (*тварь*) творіння, створіння, (*произведение*) утвір (-ору), твориво, твір (*р.* твору).
Создатель – творець (*р.* твірця *и* творця), сотворитель.
Созерцание – (*филос.*) споглядання, спозирання, оглядання, розглядання.
Созерцать – (*филос.*) споглядати, спозирати (розумом) (що-небудь), оглядати, розглядати.
Созерцательность – споглядальність (-ности).
Созерцательный – споглядальний (настрій, розум).
Созидание – будування, творення.
Созидательный – будовчий, творчий.
Созидать, создать – будувати, збудувати, творити, утворити, споруджати, спорудити.
Сознавать (*что*) – бути свідомим чого, тямити, розуміти що, розбирати що, (*знать*) знати, (*признавать*) визнавати, визнати. **-ать** *себя* – бути свідомим себе, сам себе розбирати, тямити себе. **-ся**, **-знаться** *в чём* – признаватися, признатися до чого (ЛР, 44; АЮЗР, 6, І, 63, 102), повинитися в чому.
Сознание – (*в виновности*) признання, признаття (ЛЗ, IV) до вини, визнання своєї вини, (*показание*) зізнання. **-ние** *чего* – свідомість (себе, вини, злочину), (*здравая память*) притомність (чуття), (*вульг.*) глузд, памороки. *Находящийся в* **-нии** – притомний. *Без* **-ния** – непритомний, (*бесчувственный*) нечутенний, безтямний. *Потерять* **-ние** – загубити притомність, (*стар.*) зробитися непритомним, (*вульг.*) запаморочитися. *Привести в* **-ние** – повернути до притомности, очутити. *Прийти в* **-ние** – вернутися (прийти, дійти) до пам’яти, до притомности, стямитися, очутитися.
Сознательность – свідомість (-ости).
Сознательный – свідомий, (*понимающий*) тямущий.
Созревать, созреть – спіти (виспівати), виспіти, доспівати, доспіти, стигнути (вистигати), вистигти, (*дозревать*) достигати, достигти, достоювати, достояти.
Созыв – скликання [Перша сесія В.У.Ц.В.К. третього скликання], склик.
Созывать, созвать – скликати, скликати, (*о многих*) поскликати, наскликати. **-аемый** – скликуваний, призиваний.
Соизволение – ласка, призволення, зізволення (ЛР, 44).
Соизволять, соизволить – бути ласкавим, зізволяти, зізволити, призволяти, призволити (АЮЗР, 6, І, 80), (*стар.*) рачити (АЮЗР, 6, І, 146). *Соизмеримость* – одномірність, однозмірність, спомірність (-ности).
Соизмеримый – одномірний, однозмірний, спомірний.
Соименник – одноіменник, однойменник.
Соимённый – одноіменний, однойменний.
Соискание, соискательство – старання, клопотання (про що), упобігання (за що, за ким), (*состязание*) суперництво, конкурс (на що), (*перебой*) перебій (-бою). **-ство** *на премию* – конкурс на премію, упобігання за премією.
Соискать – старатися, клопотатися (про що), упобігатися (за що), на перебій іти (за що).
Соистец, -тица – співпозовник, -ниця, (с)півпозивач, -чка.

Сокращать, сократить – скорочувати, скоротити, вкорочувати, вкоротити, з[в]меншати, з[в]меншувати, з[в]меншити*.* **-ить** *жизнь* – віку вмалити, вкоротити віку*.* **-ать** *производство* – зменшувати виробництво*.* **-ать** *штаты* – скорочувати штати. **-нный** – с[в]корочений*.* **-ное** *изложение* – скорочений виклад, короткий виклад*.* **-ное** *судопроизводство* – скорочене судочинство.
Сокращение – скорочення, вкорочення, зменшення.
Сокровенность – потайність (-ности), потаємність.
Сокровенный – потайний, потаємний.
Сокровище – скарб (-бу).
Сокровищница – скарбниця, сховище.
Сокрушать, сокрушить – трощити, потрощити, розбивати, розбити.
Сокрытие – затаювання, (*сов.*) затаїння, утаювання, втаїння*.* **-тие** *следов преступления* – затаювання (затаїння) слідів (ознак) злочину.
Солдат – салдат (москаль). *Рядовой* **-дат** – рядовик (простий, шереговий салдат).
Солевар – соляр (-ра), соляник, (*стар.*) коломиєць (-йця).
Солеваренный – солярський.
Солеварня – солярня.
Солидарность – солідарність, одностайність (думки), спільність (відповідальности).
Солидарный – солідарний, одностайний. **-но** – солідарно, одностайно, спільно. *Быть* **-ным** – солідарним бути, однієї думки бути, спільно відповідати (за щось)*.* **-ная** *ответственность* – солідарна (спільна) відповідальність.
Солидный – солідний, поважний, (*степенный*) стато[е]чний.
Солод – солод (-ду).
Соляной – соляний, сільний*.* **-ные** *копи* – соляниця, (*стар.*) сілка*.* **-ной** *промысел* – соляництво (КМ), солярство.
Сомневаться, усумниться – мати сумнів, бути непевним, сумніватися, усумнитися, (*колебаться*) вагатися, завагатися. *Он* **-вается** – він не певен, він має сумнів, вагається, сумнівається.
Сомнение – сумнів, непевність, вагання. *Без* **-ния** – без сумніву, безперечно, запевне, авжеж, атож. *Возбуждать* **-ние** – викликати сумнів, непевність. *Заявление* **-ния** *в подлинности акта* – заява про непевність акту. *Не подлежит* **-нию***, что…* – певна річ, безперечно, запевне, нема сумніву, що… *Подвергнуть* **-нию** – піддати сумніву. *Подвергаться* **-нию** – підпадати під сумнів, непевним стати (в чому). *Это ещё подлежит* **-нию** – це ще річ не певна.
Сомнительность – сумнівність, непевність (-ности).
Сомнительный – сумнівний, непевний, (*стар., полонизм*) вонпливий (ЛР, 44).
Сонаследник – співспадкоємець (-мця).
Сонливость – сонливість, соннота, сонність.
Сонливый, сонный – сонний, сонливий, оспалий.
Соображать, сообразить – міркувати, поміркувати, розмірковувати, розміркувати, розважати, розважити (що), тямкувати, стямкувати (про що), (*понять*) втямити, второпати, розуміти (що) (ЛР, 44), (*смекать*) метикувати, (*длительно рассуждать*) розумувати. -жаться, **-ваться с чем** – уважати (на що), рахуватися (з чим), примінятися (до чого), (*вульг.*) приметиковуватися (до чого), підбармовуватися (до чого, чим).
Соображение – міркування, (*взгляд*) погляд. *Без* **-ния** – нерозважно, не поміркувавши*.* **-ние** *обстоятельств дела* – обміркування справи, вирозуміння обставин справи (ЛР, 44). *По важным* **-ниям** – з важливих міркуваннів. *По моему* **-нию** – як я міркую, на моюдумку, на мій погляд, по-моєму, як на мене. *Принять в* **-ние** – взяти на увагу, зважити.
Сообразительность – догадливість, (скоре, бистре) доміркування, бистрість, спритність, второпність, (*обдуманность*) розважливість.
Сообразительный – догадливий, бистрий на розум, тямкий, спритний, второпний, розважливий.
Сообразность – відповідність (до чого), згідність (з чим).
Сообразный – відповідний (до чого), згідний (з чим). **-но** – відповідно (до чого), згідно (з чим).
Сообразовывать, сообразовать – пристосовувати, пристосувати, погоджувати, погодити (що з чим), примірковувати, приміркувати (що до чого). **-ся** – пристосовуватися, пристосуватися, примірковуватися, приміркуватися (до чого), рахуватися, порахуватися (з чим), уважати (на що).
Сообща – спільно, разом, укупі, гуртом.

Сообщать, сообщить (*кому о чём*) – повідомляти, повідомити (кого про що), переказувати, переказати (кому що); (*делать донесение*) доносити, донести (кому про що); (*давать*) давати (надавати), надати [Надати кому право], уділяти, уділити (кому що). **-ить** *копию иска* – подати копію позва, (*стар.*) позви дати (кому). **-ться** – сполучатися, зноситися, мати зносини (з ким), мати передачу до кого.
Сообщение – (*уведомление*) повідомлення, донесіння; (*дарование*) надання, уділення; (*связь*) сполучення; (*сношения*) зносини, стосунки, передача. *Туда нет* **-ния** – туди нема передачі. *Иметь с кем* **-ние** – мати зносини, стосунки, сполучення з ким. *Почтовое* **-ние** – поштове сполучення, поштова передача. *Пути* **-ния** – шляхи (шляхи сполучення).
Сообщество – спілка, товариство, громада; (*преступное*) злочинна спілка, ватага, банда.
Сообщник – спільник, товариш, учасник. *Быть* **-ком** *в преступлении* – брати в злочині участь, бути спільником злочину.
Сообщничество – спільництво, участь, співучасть (у злочині).
Соопекун – співопікун.
Сооружать, соорудить – споруджати, спорудити, будувати, збудувати, ставити (хату), поставити, виставити.
Сооружение – спорудження, будування; споруда, будівля, будова.
Соответственность – відповідність (до чого), згідність (з чим).
Соответственный – відповідний (до чого), згідний (з чим). **-но** – відповідно (до чого), згідно (з чим), на лад (чого).
Соответствие – відповідність (до чого), згідність (з чим).
Соответствовать (*чему*) – відповідати (чому), бути відповідним (до чого). **-ющий** – відповідний.
Соотношение – співвідношення [Реальне співвідношення сил], обопільні відносини, взаємини.
Соперник – суперник, супірник (ЛР, 44), супротивник, супротивець (-вця).
Соперничать (*с кем*) – чинити суперництво (кому), іти навзаводи (з ким), іти на перебій, сперечатися, мірятися.
Соперничество – суперництво, супірництво.
Сопоручитель – співпоручник.
Сопоставление – (*сравнение*) порівняння, рівноставлення; (*постановка рядом*) поставлення поруч, (*гал.*) зіставлення.
Сопоставлять, сопоставить – порівнювати, порівняти (якісь дані), ставити (поставити) (що) поруч, (*гал.*) зіставляти, зіставити (що).
Соправитель – співправитель, співкерманич.
Сопредельность – суміжність, прилеглість (-ости).
Сопредельный – суміжний, прилеглий. **-но** – суміж, суміжно, прилегло.
Соприкасаться, соприкоснуться (*с чем*) – дотулятися, дотулитися (до чого), доторкатися, доторкнутися, дотикатися, доткнутися (чого), стикатися, зіткнутися (з чим), прилягати, прилягти (до чого), межувати (з чим).
Соприкосновение – дотулення, дотик, доткнення, межування. *Иметь* **-ние** *с чем, с кем* – мати діло з чим, з ким, стикатися з чим, з ким.
Соприкосновенность – дотичність, суміжність, прилеглість, (*участие*) участь, уділ; (*причастность*) причетність (до злочину).
Соприкосновенный – дотичний, суміжний, прилеглий; причетний (до злочину).
Сопричастность – причетність. **-ный** – причетний.
Сопроводительный – супровідний (папір). **-ный** *адрес* – супровідна адреса.
Сопровождать (*кого*) – супроводити (кого), йти разом (з ким) товаришити (кому). **-ать** *арестанта* – вести (провадити) арештанта. **-ждающие** *обстоятельства* – сподорожні (супровідні) обставини.
Сопровождение – супровід (-воду), товариство. *В* **-нии** – разом (з ким, з чим), в супроводі (кого, чого).
Сопротивление – опір (*р.* опору), спротивлення (АЮЗР, 6, I, 127, 139), суперека (ЛР, 54), (*стар.*) спротивенство, упор (ЧСР). *Вооружённое* **-ние** – збройний опір. *Оказывать* **-ние** (кому) – ставити опір (кому), опиратися (огинатися) (проти кого). *Сила* **-ния** – відпорна сила.
Сопротивляться (кому) – опиратися, опертися проти (кого), ставити опір (кому), пручатися, огинатися (проти кого). *Способный* **-ся** *чему* – здатний на опір проти чого, відпорний на що. **-ющийся** – що опирається. супротивець.
Сопряжение – сполучення, звязання, звязок.

Сопряжённый (*с чем*) – сполучений, звязаний з чим.
Сопутствовать (*кому*) – іти в парі (з ким), іти (поруч кого), товаришити (кому). **-ющие** *обстоятельства* – сподорожні (супровідні) обставини.
Сор – сміття; (*нечистоты*) нечисть (-ти).
Соразмерность – рівнозмірність, гармонійність; відповідність, помірність, домірність.
Соразмерный – рівнозмірний, гармонійний; відповідний, помірний, домірний. **-но** – відповідно, помірно, до міри; (*сравнительно*) розмірно.
Соразмерять, соразмерить – пристосовувати, пристосувати, приміряти, примірити, (ро) зміряти, (ро)змірити.
Соревнование – суперництво, конкуренція, (на торгах) змагання.
Сорить (*деньгами*) – смітити, сипати (грішми).
Сорт – сорт, розбір (-бору), (*зап.*) ґатунок. *Худшего* **-та** – гіршого розбору (сорту).
Сортировать – сортувати, посортувати, перебирати, перебрати, одбирати, одібрати.
Сортировка – сортування, перебирання.
Сортировщик – сортувальник.
Сосед – сусіда (*и* сусід). **-ди** *по земле, смежники* – поміжники (ЛОМ, V, 117).
Соседить (*с кем*) – сусідувати (з ким).
Соседний – сусідній, (*смежный*) суміжний.
Соседов – сусідів. *Соседский* – сусідський.
Соседство – сусідство.
Соскабливать, соскоблить – з(о)шкрібувати, з(о)шкребти, вискрібувати, вискребти.
Соскакивать, соскочить – зскакувати, зскочити, сплигати, сплигнути.
Сословие – стан (ЛР, 14; ВИ; ЧСР), (*слой*) верства. *Высшее* **-вие** – вищий стан. *Низшее* **-вие** – нижчий стан. *Привилегированное* **-вие** – упривилейований стан.
Сословный – становий. **-ное** *общество* – станове суспільство.
Сослуживец – однослуживець (-вця), товариш у службі (по службе).
Сосредоточение – зосередження, зосередкування, скупчення.
Сосредоточивать, сосредоточить – зосереджувати, зосередити (зосередкувати), скупчувати, скупчити. **Сосредоточиваться** – зосереджуватися, зосередитися (на чому), скупитися, скупчитися (в одному місці).
Состав – склад (КМ). *Личный* **-тав** – особовий склад, персонал. *Наличный* **-тав** – наявний склад, присутній склад. *Подвижной* **-тав** (*ж.-д.*) – рухомий склад залізниці (паротяг та вагони). **-тав** *преступления* – склад злочину (склад переступу). **-тав** *суда* – склад суду (КМ).
Составитель – складач, укладчик, упорядч[н]ик, автор (книги).
Составление – складання, укладання, упорядження, писання (КМ).
Составлять, составить (*что*) – складати, скласти, укладати, укласти (скаргу), упоряджати, упорядити, писати, списати (протокола), компонувати, скомпонувати (твір). **-лять** *собою что* – становити (що). **-лять** *большинство* – складати більшість. **-вить** *на месте акт* – скласти (списати) акта на місці, (*стар.*) вивести на пню акт (ЛР, 44). **-вить** *опись* – скласти опис (чого), зреєструвати (що) (ЧСР). **-вить** *проект* – скласти проєкта, спроєктувати. *Сколько это* **-вит**? – скільки це буде? скільки це становитиме? *Это деяние не* **-ляет** *преступления* – вчинок цей не є злочин (не становить злочину). *Это* **-вит** *большую сумму* – це буде велика сума, це складеться на велику суму.
Составной – складовий.
Состояние – (*положение*) становище, стан (КМ); (*сословие*) стан; (*имущество*) маєток, маєтність, добро, статок, худоба, майно; (*зажиточность*) заможність; (*возможность*) сила, змога, спромога. *Быть в* **-нии** – мати змогу (спромогу) (на що), здоліти, здужати. **-ние** *кассы* – стан каси. *Люди разного* **-ния** – люди різного стану. *Права* **-ния** – права стану. *Не быть в* **-нии** – не могти, не мати змоги, спромоги. *Я не в* **-нии** – не моя сила (ЛР, 44), я не можу, не маю змоги. *В* **-нии** *опьянения* – сп'янілий, з п'яних очей (зробити що).
Состоятельность (*денежная*) – спроможність, заможність, достатки, засібність, виплатність (довжника); (*доказательность*) стійність (доводів, гіпотези).
Состоятельный (*денежно*) – заможний, маєтний, засібний, виплатний; (*доказательный*) стійний (довід, гіпотеза).
Состоять (*из чего*) – складатися (з чого); (*содержать*) мати в собі (що), містити (що); (находиться) бути, перебувати (на службі, то-що). **-ся** – відбутися (засідання, подія), статися (вирок), (*стар.*) запасти (постанова, вирок). *По настоящему делу* **-ся** *такой приговор* – в цій справі стався такий вирок. **-щий** *в залоге* – заставлений, заставний

(АЮЗР, 6, I, 265). **-лась** *манифестация* – відбулася маніфестація.
Сострадание – жалість, жаль (-лю), милосердя, уболівання.
Сострадательность – жалісливість.
Сострадательный – жалісливий, милосердий; (*сочувственный*) спочутливий.
Состязание (*соперничество*) – суперництво, спір, спірка, боротьба. **-ние** *сторон* – змагання сторін. **-ние** *в беге* – перегони. *Вступить в* **-ние** – іти на перемоги (з ким), навзаводи, на перегони (з ким).
Состязательность – змагальність, спірність (-ности).
Состязательный – змагальний, спірний. **-ный** *процесс* – змагальний процес, змагальне судочинство.
Состязаться – змагатися, на суперництво (на перемоги) йти (з ким), мірятися (з ким).
Сосуд – посуд (-ду), посудина; (*в теле животного*) судина, кровоносна жила.
Сосчитать – полічити, перелічити, зрахувати (ЛР, 44), порахувати, обрахувати, облічити, злічити.
Сотворение – с(о)творення.
Сотворить – с(о)творити, утворити.
Сотня – сотня, сотка, сотина.
Сотоварищ – товариш, спільник, співтовариш.
Сотоварищество – товариство (з ким), спілка.
Сотрудник – співробітник.
Сотрудничество – співробітництво, співробітникування.
Сотрясать, сотрясти – стрясати, струснути, потрясати, потрясти.
Сотрясение – струс, с[по]трясіння, двигіт (*р.* двиготу), двигтіння.
Сотый – сот(н)ий.
Соумышление – спільництво (в злочині), співзамисл.
Соумышленник – спільник (у злочині), співзамисник.
Соумышлять, соумыслить – умишляти, умислити (разом з ким).
Соучастие – співучасть (-ти), учасництво (ЛР, 44).
Соучастник – співучасник, спільник, спомічник (ЛР, 44), помічник (АЮЗР, 6, I, 53), співтовариш (ЛР, 44), полигач. **-ник** *в предварительном соглашении на преступление* – змовник, учасник змови.
Сохнуть – сохнути (*провинц.* схнути, сохти), марніти, чахнути, чучверіти (про рослину).
Сохозяин – співгосподар, співвласник (напр. судна).
Сохранение – зберегання, ховання, сховання (СФА, VI, 41, 223), захования; сховашка, схов, сховок, схоронення, (*стар.*) спрят (СФА, VI, 302; ЛР, 44). *Отдать что на* **-ние** – віддати на сховок, на схованку, на схоронення, до схову, (*стар.*) до спряту (ЛР, 44); (*на недолгое время*) віддати на передержання. **-ние** *порядка* – оберегання (захования) порядку (КМ).
Сохранять, сохранить – зберегати, зберегти, заховувати (ховати), заховати (ЛР, 44), хоронити, за[с]хоронити, задержувати, задержати. **-нить** *в целости* – захоронити (удержати) в цілості. **-нять** *(поддерживать) мир* – заховувати мир, (*стар.*) заховувати покой (АЮЗР, 6, I, 153). **-нять** *свою силу* – задержувати (мати) свою силу, зоставатися при силі (ЧСР). *Решение* **-ет** *свою силу* – вирок заховує свою силу (ТОК, III, 117). **-ниться** – зберегтися; (*уцелеть*) задержатися, заціліти.
Сохранность – схоронність, цілість, непорушність, шаність. *В целости и* **-ности** – в цілості й схороні (шаності).
Сохранный – схоронний, цілий, непорушний. **-но** – непорушно, в цілості, ціло. **-ное** *место* – схованка. **-ная** *расписка* – розписка про сховання, сховний лист.
Социализм – соціялізм.
Социалистический – соціялістичний.
Социальный – соціяльний, суспільний. **-но**-*опасный человек* – соціяльно-небезпечна людина. **-ное** *положение* – соціяльний стан, громадський стан. **-ное** *страхование* – соціяльне страхування.
Сочетание – сполучення, злучення, сполука, з’єднання, спарування.
Сочетать – сполучити, злучити, з’єднати, спарувати. **-ся** – спаруватися. **-ся** *браком* – побратися, одружитися.
Сочинение – складання, писання, компонування. **-ния** – писання, твори; (*выдумка*) вигадка. *Сочинитель* – письменник, автор; (*выдумщик*) вигадчик.
Сочинять, сочинить – писати, написати, творити, утворити, складати, скласти, укладати, укласти, компонувати, скомпонувати; (*выдумывать*) вигадувати, вигадати.
Сочлен – співчлен.

Сочленение – зчленування, сустав, суглоб.
Сочность – соковитість (-ости).
Сочный – соковитий. **-но** – соковито.
Сочувственный – спочутливий, співчутливий, прихильний (рецензія). **-но** – спочутливо, прихильно.
Сочувствие – спочуття, співчуття.
Сочувствовать – спочувати, співчувати (кому). **-ющий** – спочутливий, прихильний.
Союз – союз; (*ассоциация*) спілка; (*связь*) звязок. *Брачный с.* – шлюб, (*стар.*) звязок малженський (ЖО, 29). *Профессиональный с.* – професійна спілка; (*грам.*) злучник.
Союзник – союзник, спільник.
Союзнический – союзницький.
Союзный – союзний, спільний.
Спадание – спад.
Спадать, спасть – спадати, спасти (вода); опадати, опасти, осипа́тися, оси́патися (лист); одбувати (вода); стухати (пухлина).
Спазма – спазма, спазмо, корчі, стиски, завійна, завійниця, сонячниця (*чаще* сонячниці).
I. Спаивать, споить – споювати, споїти.
II. Спаивать, спаять – злютовувати, злютувати, спаювати, спаяти; з'єднувати, з'єднати.
Спайка – злютоване місце, лют, спайка.
Спальня – спальня, опочивальня.
Спаривание – парування, спарування.
Спаривать – парувати, (*сов.*) спарувати.
Спасание – ратування, спасання.
Спасательный – ратунковий. **-ная** *лодка* – ратунковий човен.
Спасать, спасти – ратувати, виратувати, уратувати, поратувати, заратувати, одратовувати, одратувати (АЮЗР, VI, 523); (*освобождать*) визволяти, визволити, (*устар.*) спасати, спасти (від кого, чого). **-сти** *от смерти* – визволити від смерти, одратувати од смерти.
Спасение – ратунок, поратунок; спасіння (душі).
Спасибо! – спасибі! дякую!
Спаситель – ратівник, визвольник, збавитель, спаситель.
Спасительный – ратівний, ратівничий, спасенний, збавенний.
Спекулировать – спекулювати, (*вульг.*) спекулянтчити.
Спекулянт – спекулянт.
Спекуляция – спекуляція; *спекулирование* – спекулювання.
Сперва – поперед(у), спершу, перше, спочатку, на початку.
Спереди – спереду, напереді.
Спертый – задушливий. **-тый** *воздух* – тяжкий (важкий) дух, задушливе (тяжке) повітря, задуха.
Спесивость – пихатість, гордовитість, чванькуватість, зарозумілість.
Спесивый – пихатий, гордовитий, чванькуватий, зарозумілий. **-вый** *человек* – чванько, гордун.
Спесь – пиха, гордовитість, чвань, зарозумілість, бундючність. *Сбить спесь* – збити пиху.
Спех – спіх, поспіх, квапливість, сквапливість; (*неотложность*) нагальність. *На* **-ех** – на спіх. *Не к* **-ху** – нема чого хапатися, поспішатися, не притьмом, не пильно. *Эта работа не к* **-ху** – це не нагальна робота, з цею роботою нема чого поспішати, можна й не поспішати(ся).
Специалист – спеціяліст, фаховець (-хівця), митець (-тця), мистець.
Специальность – спеціяльність, фах.
Специальный – спеціяльний; (*исключительный*) виключний, вийнятковий (закон); (*случайный, для данного случая*) принагідний. **-ное** *межевание* – спеціяльне межування. **-ный** *текущий счёт* – спеціяльний біжучий рахунок.
Специи – спеції, знадоби, зілля.
Спецификация – специфікація.
Специфический – специфічний; (*свойственный*) властивий (чому).
Спешить, поспешить – поспішати, поспішити, -ся, квапитися, поквапитися; (*хвататься*) хапатися.
Спешность – (*неотложность*) нагальність, негайність, невідкладність, пильність; (*быстрота*) хуткість, поспішність.
Спешный – (*неотложный*) нагальний, негайний, невідкладний, пильний; (*быстрый*) хуткий, поспішний, швидкий. **-ное** *дело* – пильна справа, нагальна справа, невідкладна

справа, (*фамил., шибкое*) шпарка справа. **-ная** *почта* – поспішна пошта. **-но** – поспішно, поспіхом, нагально, негайно, пильно, хутко, швидко; (*наскоро*) похват(к)ом, хватькома, напохваті.

Спина – спина, хребет (АЮЗР, 6, I, 392).

Спинной – спинний, хребтовий.

Спирт – спирт.

Спиртный – спиртовий (препарат). **-ные** *напитки* – п’янкі напої, трунки.

Список – спис, список, реєстр. *Исключить из* **-ка** – виключити зо списку, виписати з реєстру. *Послужной* **-сок** – службовий список.

Списывание – списування, (*сов.*) списання.

Списывать, списать – списувати, списати; (*копировать*) копіювати, скопіювати.

Спичка – сірник.

Сплав – сплавляння, (*сов.*) сплавлення, сплав (водою); (*металлов*) стоплення (металів), стоп, сплав.

Сплавлять, сплавить – (водою) сплавляти, сплавити, гнати, погнати, спускати (АЮЗР, 8, V, 21), спустити (деревню); стоплювати (топити), стопити (металі).

Сплавной – сплавний.

Сплавщик – (*леса*) сплавник, оснач; (*металлов*) плавильник.

Сплачивать, сплотить, -ся – тісно з’єднувати, з’єднати, -ся, тісно злучати, злучити, -ся, міцно звязувати, звязати, -ся, збивати, збити, -ся (до купи).

Сплетник – пліткар (-ря), пліткун, плетун. **-ница** – пліткарка, плетуха, (*трещотка*) пащикуха.

Сплетня – плітка, плітки (ЛР, 44), поговір. *Распускать* **-ни** – плести плітки.

Сплоченность – з’єднаність, одностайність.

Сплошной – суцільний; (*всеобщий*) загальний; вселюдний.

Сплошь – суспіль, поспіль, геть-чисто все; скрізь. **-лошь** *и рядом* – скрізь і всюди.

Сплутовать – змахлювати, зшахрувати, змахати.

Сподвижник – сподвижник, співтрудівник.

Сподличать – припідлитися, зробити (вчинити) підлоту, зробите якесь паскудство.

Сподручный – (*удобный*) похватний, вигідний, зручний. **-но** – на-похваті, в руки, зручно.

Спозаранку – спозаранку, з раннього ранку.

Спокойный – спокійний, сумирний, тихомирний, лагідний. **-но** – спокійно, сумирно, тихомирно, лагідно. **-ное** *владение* – спокійне посідання (володіння), (*стар.*) спокійне держання (ТОК, III, 25).

Спокойствие – спокій (-кою), супокій, тихомирність, тиша.

Сползать, сползти – зсовуватися, зсунутися, злазити, злізти.

Сполна – повністю, сповна (ЛР, 44), вповні, цілком.

Спольщик – спільник, половинщик.

Спор – спір (*р.* спору), спірка, сперечання, суперечка, сперека, змагання; (тяжба) справа, позов (*мн.* позви), (*стар.*) завод (ЛР, 44; ЧСР; СФА, V, 50); (*несогласие*) незгода (ЛР, 44). *Заявлять с. о подлоге* – заявляти суперечку про зфальшування акту. *С. при исполнении решения* – суперечка при виконанні вироку. *С. против документов* – заперечення документів. *С. против цены иска* – сперечання проти ціни позву.

Спорить – споритися, сперечатися, змагатися (за що) (КМ). **-ить** *с кем, чтобы оправдаться* – (*стар.*) справдовуватися з ким. **-щие** *стороны* – суперечники, супротивні сторони.

Спорный – спірний. **-ное** *владение* – спірне посідання (володіння). **-ный** *вопрос* – спірне питання. **-ное** *имущество* – спірне майно.

Спорщик – суперечник, змагальник, (*иронич., о том, кто спорит лишь для того, чтобы спорить*) чубань.

Способ – спосіб (-собу) (КМ), (*образ*) роб, чин, побут. *Изыскивать* **-соб** – добирати (підбирати) способу. *Каким* **-бом** – яким способом, (*зап.*) в який спосіб; (*каким образом*) яким чином, яким робом, яким побутом. **-бы** *исполнения решения* – способи виконати вирок. **-бы** *обеспечения иска* – способи забезпечити позов. **-бы** *приобретения прав на имущество* – способи набути права на майно.

Способность – здатність; (*талантливость*) здібність, хист, дотепність, кебета, талан, сила. *Врождённая* **-ность** – природня[а] (природжена, прирожденна) здібність (до чого). **-ности** *души* – душевні сили, душевні здібності. *Мыслительная* **-ность** – здібність думати, думна (мисленна) здатність. *Умственные* **-ности** – розумові здібності.

Способный – здатний, здібний (до чого), дотепний. **-ный** *к работе* – здатний до роботи,

(*ловкий*) спритний до роботи.

Способствование – сприяння, допомагання. **-ние** *враждебному государству* – допомагання ворожій державі.

Способствовать – допомагати (кому), помагати, спомагати; (*содействовать*) причиняти, -ся (до чого); (*благоприятствовать*) сприяти (чому).

Споспешествовать – спомагати, допомагати, сприяти.

Спотыкаться, споткнуться – спотикатися, спотикнутися.

Спохватиться – кинутися, схаменутися, стямитися, оглядітися, похватитися.

Справа – з правого боку, праворуч.

Справедливость – справедливість (ЛР, 44), правда.

Справедливый – справедливий, правдивий, праведний (суд). **-во** – справедливо, по правді, праведно (ЛР, 44). **-во** *судить* – по правді судити.

Справка – довідка, справка. *Давать* **-ку** – давати довідку, справку. *Наводить* **-ку** – брати довідку (справку), довідуватися (про що).

Справляться, справиться (*о чём*) – довідуватися, довідатися про що, брати (взяти) довідку про що; (*с чем управляться*) упоруватися, упоратися з чим, упорувати, упорати що, управлятися, управитися (з роботою). *Не* **-ся** *(с делом, не знать, что сделать)* – не дати собі ради (з чим). **-ся** *с подлинником* – порівняти з оригіналом.

Справочник – покажчик, (*определитель*) визначник.

Справочный – інформаційний (бюро). **-ные** *цены* – справочні (ринкові, торговельні) ціни.

Спрашивание – (*задавание вопросов*) питання.

Спрашивать, спросить – питати, (по)спитати, запитати (ЛР, 14) (кого), питатися, с[за]питатися, поспитатися (у кого, кого). **-ный** – запитаний. **-ить** *позволения (у кого)* – спитатися (кого), дозволятися (у кого), спитати дозволу (у кого).

Спрос (*на что*) – попит (на що); (*вопрос*) запит, запитання. *Без* **-су** – не спитавшися. *С. на наёмный труд* – попит на робочу силу. *С. и предложение* – попит і постачання (подача).

Спуск – спускання, спуск. *С. воды* – спускання води, спуст.

Спускать, спустить, -ся – спускати, спустити, -ся. *Во избежание загрязнения воды* **-ать** *нечистоты в реки воспрещается* – щоб не бруднити (занечищувати) воду, спускати нечисть у річку забороняється.

Спустя – опісля. **-тя** *2 года* – по двох роках, після двох років, два роки потім (по тому). **-тя** *несколько времени* – по якомусь часі, (трохи) згодом, незабаром, невдовзі.

Спутник – сопутник, товариш у дорозі, попутчик.

Спьяна – по-п’яному, з-п’яну, з п’яних очей.

Сравнение – порівняння, зрівняння. *В* **-нии** *с этим* – проти (супроти) цього, в порівнянні з цим, як порівняти з цим.

Сравнивать, сравнить, -ся – рівняти порівнювати), порівняти, -ся (з чим), прирівнювати, прирівняти, -ся (до чого); (*выравнивать, -ся*) вирівнювати, -ся, вирівняти, -ся.

Сравнительный – порівняльний, (*устар.*) порівнюючий. **-но** – порівнюючи, (*с чем*) порівнюючи з чим, рівняючи (до чого); проти чого.

Сражать, сразить – побивати, побити, збивати, збити, звалювати, звалити (кого). **-ся** – битися, побитися.

Сражение – бій, бійка, битва, побій (-бою), баталія.

Сразу – відразу (одразу), раптом, як стій, зразу, змаху, заразом.

Срамить – соромити, сорому завдавати.

Срамник – соромітник. **Срамница** – соромітниця.

Срамный – соромітний, соромітський. **-ные** *части тела* – соромота.

Срамота, срам – сором, соромота, стид, стидовище.

Среда – оточення, товариство, гурт; (фізичне) середовище; (*день недели*) середа. *В* **-де** – серед (кого), посеред (кого). *Из* **-ды** – з-посеред (кого), з-поміж, з-межи (кого). *Избрать из своей* **-ды** – обрати з-межи себе, з-посеред себе, із свого гурту.

Среди – поміж (ким), серед (кого), посеред (кого). **-ди** *дня* – серед(о)дня, серед білого дня.

Средина – середина, (*центр*) осередок. *В* **-не** *(внутри)* – всередині. *В самой* **-не** – в самій (самісінькій) середині, в самім осередку.

Срединный – середковий, посередній.

Средневековый – середньовічний.

Средневековье – середньовіччина, середні віки.

Средний – середній, посередній, (*летами*) середущий, середульший (ЛР, 44) (брат); (*матем.*) середній, пересічний. **-ний** *заработок* – середній заробіток. *Человек* **-них** *лет* – людина середнього віку, (*стар.*) средовічна. **-него** *роста человек* – людина середнього

зросту, мірного зросту*.* **-няя** *цена* – середня ціна. **-ним** *числом, в* **-ем** – пересічно, середнім ліком.
Средостение – перегорожа, стіновище.
Средоточие – осередок.
Средство – спосіб (-собу) (ЛР, 14), засіб (-собу), (*мед.*) лік. *Денежные* **-ва** – кошти грошові, засоби. *Перевозочные* **-ва** – перевозові засоби, засоби до перевозу*.* **-во** *против краж* – спосіб проти крадіжок. *Быть при* **-вах** – мати грошові засоби, заможним бути, матися при засобі (-ах). *Доставлять* **-ва** *к жизни* – постачати засоби до життя. *Изыскивать* **-во, -ства** – добирати способу (-ів), шукати засобів. *Как позволяют* **-ва** – як спромога. *Употреблять какое-нибудь* **-во** – вживати якого способу. *Сродниться* – поріднитися, споріднитися.
Сродство – споріднення.
Срок – строк, термін, реченець (-нця) (КМ). *В срок* – на строк, на термін, у свій час. *Восстановление* **-ка** – поновлення строку. *Давностный с.* – давности строк, строк на задавнення. *С. договорный* – строк умовлений. *Исчисление* **-ка** – рахування строку. *С. общий* – загальний строк. *Сделать на определённый с.* – зробити на призначений (на певний) строк. *С. платежа* – строк (для) платежу. *Преклюзивный с.* – преклюзивний (незмінний) строк. *Приостановление* **-ка** – припинення строку. *Прекращение* **-ка** – кінець строку. *Пропуск* **-ка** – пропущення строку. *С. процессуальный* – строк процесовий. *Специальный с.* – спеціяльний строк. *С. установленный законом* – строк установлений законом (у законі).
Срочность – строковість, терміновість, (*немедленность*) негайність (праці). **Срочный** – строковий, терміновий, (*немедленный*) негайний.
Сруб – зруб (СФА, VI, 421), (*в постройке для связи*) ощеп, очеп; цямрина, цябрина (*в колодце*). *На* **с.** – на зруб, на зрубанку. [Ліс на зруб продати].
Срыв – зірвання (переговорів). **Срывание** – зривання.
Срывать, сорвать – зривати, зірвати.
Срывать, срыть – скопувати, скопати, зривати,зрити. **Срытие** – скопання (*несов.* скопування), зриття.
Сряду – вряд, зряду, рядом, один за одним, без перерви, поспіль.
Ссадина – садно, уразка. *Сделать* **-ну** – зробити садно, уразити.
Ссора – свара, сварка, посвар (ЛР, 44, 4), (СФА, VI, 64), (*склока*) колотнеча, колотня, каламутня, гризня, заїдня. *Начинать, начать* **-ру** *с кем* – заводитися, завестися з ким. *Ссориться* – сваритися (ЛР, 44), зводитися, заводитися, колотити(ся).
Ссуда – позика, позичка. *Брать в* **-ду** – брати в позику, (за)позичати (в кого). *Давать* **-ду** – давати в позику, позичати (кому). *Ссудный* – позичковий*.* **-ная** *касса* – позичкова каса*.* **-ный** *процент* – процент на позичку. *Учётно-ссудный* – одлічково-позичковий. **-до**-*сберегательный* – ощадно-позичковий (каса, товариство).
Ссужать, ссудить – позичати, позичити (кому).
Ссылать, сослать – засилати, заслати, висилати, вислати. **-ся** *на кого, на что* – посилатися, послатися на кого, на що, покликатися, покликатися на кого, на що, здаватися, здатися на що. [Здався циган на свої діти], (*полагаться*) покладатися, покластися*.* **-ся** *на свидетелей* – покликатися, покликатися на свідків, здаватися на свідків (ЛР, 44), здатися на свідка (СФА, VI, 288), покладатися, покластися на свідка.
Ссылка – заслання; (*стар.*) зсилка (*куда*); (*на что*) посилання, покликання*.* **-ка** *на свидетелей* – покликання, (*стар.*) зсилка (ЛР) на свідків. *Находиться в* **-ке** – перебувати на засланні. **Ссыльный** – засланий, засланець. **-но**-*поселенец* – засланий поселенець.
Ставать, стать – (*останавливаться*) ставати, стати, зупинятися, зупинитися, спинятися, спинитися; (*начинать, браться*) починати, почати, розпочинати, розпочати (робити щось), заходитися, заходитися (коло чого), брати, взяти (робити щось); (*быть достаточну*) вистачати, вистачити, вистарчати, вистарчити (хліб, гроші), (*делаться*) ставати, стати, -ся (напр. важким), робитися (важким). **-ть** *под ружьё* – стати до зброї. **-ло** *мне известно* – відомо мені стало, (*стар.*) дійшло мені відати (ЛР, 44)*.* **-ть** *причиной чего* – спричинитися (до чого), статися причиною чого (чому). *Ставить, поставить* – становити, постановити, ставити (ЛР, 44), поставити. **-ть** *кого в известность* – робити кому відомим, доводити до чийого відому, (*об'являть во всеобщее сведение, стар.*) ознаймувати (кому) (ЮГ, 1, 44)*.* **-ть** *кому на вид* – ставити кому на увагу, звертати чию увагу, звертати чию бачність (на що). **-ть** *свидетелей* – становити свідків (ЛР, 44)*.* **-ть** *свидетелем* – поставити в свідки, за свідка. **-ть** *в связь* – ставити в звязок, злучати (КМ), сполучати*.* **-ть** *кому в счёт* – класти (ставити) на чий рахунок, зараховувати на кого*.* **-ть** *на счёт* – класти на рахунок (кому).

Ставка – (*в игре; местопребывание военачальника*) ставка. *Очная* **-ка** – очна (-ної), зведення на очі, зводини, зводи. *Да(ва)ть очную* **-ку** – ставити (поставити) на очі, зводити (звести) на очі, (по)ставити віч-на-віч, (по)ставити на зводи, зводи зводити (звести), (з) робити зводини, дати очну.
Ставленник – ставленик.
Ставня – віконниця.
Стадия – стадія, ступінь (*р.* ступеня).
Стадный – стадний, табунний, табуновий.
Стадо – стадо, череда (корів) (ТОК, III, 146), табун (коней), отара (овець), зграя, табун, табунець (птахів). *Общественное* **-до** – череда.
Стаж – стаж (-жу). *Трудовой с.* – трудовий (робочий) стаж.
Стакиваться, стакнуться – (*уговариваться*) змовлятися, змовитися, (*грубее*) лигатися, злигатися (полигатися) (з ким), (*устроить стачку в работе*) застрайкувати.
Сталкивать, столкнуть – спихати, зіпхнути. **-ся** – стикатися, зіткнутися, збиватися, збитися.
Стало-быть – отже, виходить, значить.
Сталь – сталь (-ли), криця (м'яка).
Стальной – сталевий, крицевий.
Стамеска – долітце.
Стан – стан; (*фигура*) постава, стан.
Становище – становище, стан, табір (-бору).
Становой – становий.
Станок – варстат, варстак.
Станционный – станційний. **-ный** *дом* – станція.
Станция – станція. *Железнодорожная* **-ция** – залізнич(н)а станція, станція на залізниці. *Почтовая* **-ция** – поштова станція. **-ция** *отправления* – станція виряджання (відсилання).
Старание – старання, дбання, піклування, намагання.
Старательность – старанність, дбайливість, дбалість, пильність.
Старательный – старанний, дбайливий, пильний, загарливий, падковитий. *Человек* **-ный** *в работе* – людина старанна (щира) до роботи, (*пров.*) берка до роботи.
Стараться – старатися (ЧСР), дбати (про що), пильнувати (чого), силкуватися, усиловуватися (ЛР, 44), (*стар.*) статкувати (ЛР, 44), (*стремиться*) змагатися, квапитися (до чого).
Стареть, постареть (**-ся**) – старіти, постаріти, (-ся), (*делаться устарелым*) передавнюватися, передавнитися.
Старина – старовина, давнина, старовіччина, предківщина. *В* **-ну** – за старих часів, у старовину.
Старинный – стародавній, старосвітський, старожитній, старовинний (ЛР, 44), старинний (звичай).
Стародавний – стародавній (ЛР, 44).
Старожил – старожил[т]ець (-ль[т]ця), старожил.
Старозаимочный. **-ные** *земли* – займані здавна землі, стародавня займанщина, старинна займа (ЛР).
Старообрядец – старообрядник, старовір.
Старообрядческий – старообрядчий, старовірський, -рчий.
Староселье – старосілля, давнє селище.
Староста – староста. *Церковный* **-ста** – титар (-ря), (*зап.*) старший брат церковний.
Старость – старість, старощі.
Старуха – стара (-ої), баба, стара жінка. *Глубокая, ветхая* **-ха** – стара (старолітня) баба.
Старческий – старечий, старчачий.
Старшина – старшина. *Быть* **-ною** – старшинувати.
Старшинство – старшинство. *Иметь* **-ство** – старшим бути.
Старшой – старший (на роботі).
Старый – старий (ЛР, 44), літній. **-рая** *дева* – стара дівуля, (*иронич.*) перестарок.
Старьё – старі речі, (*вульг.*) старі жечі, старів'я, тандита, дрантя, лахміття.
Старьевщик – онучкар (-ря), (*вульг.*) старожечник, тандитник, лахмітник.
Статейный – статійний. **-ный** *список* – статійний список.
Статика – статика. [Статика й динаміка].
Статист – статист.
Статистик – статистик (*ж. р.* статистичка).

Статистика – статистика.
Статистический – статистичний.
Статный – ставний, поставний, показний, (*плотный*) огрядний (людина).
Статский – штатський, цивільний.
Статут – статут, (*инструкция, наказ*) устава.
Статуя – статуя.
Стать – стати, спинитися, постановитися (ЛР,44), *и т. д., см.* **Ставать**. *На квартире* **-ть** – на ква[р]тирі стати, господою стати. **-ть** *в тупик* – зайти в безвихідь, (*смутиться*) зніяковіти. **-ть** *на якорь* – кинути котву, об'якоритися. **-ся** (*случиться*) – статися (ЮГ, I, 26), трапитися, скоїтися.
Статья – стаття, (*стар.*) артикул (КМ; АЮЗР, 8, III, 10), (*пункт*) пункт, точка, (*в договоре*) пакт. *Казённо-оброчная* **-тья** – казенно-оброчна стаття. *Оброчная* **-тья** – оброчна стаття.
Стачечник – страйкар (-ря).
Стачечный – страйковий (комітет).
Стачка – страйк, (*на торгах*) змова. *Начать, устроить* **-ку** – застрайкувати. *Об'явить* **-ку** – проголосити страйк.
Стая – (*птиц*) зграя, табун, ключ (диких гусей, журавлів); тічка (вовків, собак з самицею), (*сборище*) метка.
Ствол – (*дерева*) стовбур (-ра), (*ружья*) цівка, рура, руля. *Стебель* – стебло, стеблина.
Стегать, отстегать – шмагати, відшмагати (різками), (*одеяло*) штапувати, виштапувати (ковдру).
Стекать, стечь – збігати, збігти, стікати, стекти. **-ся** – збиратися, зібратися, гуртуватися, нагуртуватися.
Стекло – скло. *Вставить куда* **-ло** – засклити, посклити (вікно, двері). *Оконное* **-ло** – шиба, шибка, (*круглое*) оболона.
Стекляный – скляний. **-ный** *завод* – гута.
Стекольщик – скляр (-ра).
Стелить, постелить – стелити, по[за]стелити, слати, послати, (*доски*) мостити, помостити (дошки). **-ся** – стелитися, простелитися, розстилатися, розіслатися.
Стеллаж – стелаж (біржова умова).
Стена – стіна. *Каменная* **-на** – мур. *Пролом в* **-не** – вилім у стіні.
Стенание – стогін (-гону, -гну), стогнання (ЛР, 44).
Стенограф – стенограф, скорописець.
Стенографический – стенографічний, скорописний.
Стенография – стенографія, скоропись.
Степень – ступінь (*м. и ж р.*), щабель (-бля); (*уровень*) міра, рівень; класа, ранг(а); коліно (спорідження). **-пень** *власти* – міра влади. *В высшей* **-ни** – в найвищій (в як-найвищій) мірі. **-пень** *наказания* – міра (вимір) кари. **-нь** *опасности* – міра небезпеки, більша чи менша небезпека. *В меньшей* **-ни** – в меншій мірі. *В одинаковой* **-ни** – в рівній мірі, однаково.
Степной – степовий. **-ной** *житель* – степовик.
Степь – степ (*р.* степу).
Стеречь – стерегти, берегти (що), пильнувати (що), глядіти (що *и* чого), (*стоять на страже*) вартувати, чатувати.
Стержень – (*сердцевина*) стрижень (*р.* стриженя), стрижінь (*р.* стрижіня).
Стеснение – стісніння, стиснення, (*притеснение*) утиск, здушення, (*неудобство*) невигода. *Без* **-ния** – не соромлячися, сміливо, просто, отверто.
Стеснительный – скрутний, тяжкий, важкий. **-ное** *положение* – скрута, скрутне становище.
Стеснять, стеснить – (*сжимать*) стискати, стиснути, (*притеснять*) тіснити, притіснити (стіснити), утісняти, утіснити, утискати, утиснути, (*затруднять*) на заваді, на перешкоді ставати. **-ся** – соромитися, вагатися, не сміти, (*сов.*) не насміти, не насмілитися.
Стечение – натовп, стовпище, збіговисько (люду). **-ние** *обстоятельств* – збіг обставин. *Несчастное* **-ние** *обстоятельств* – нещасливий збіг обставин, лиха година. **-ние** *преступлений* – збіг злочинів.
Стиль – стиль, (*манера*) штиб.
Стипендиат – стипендіят.
Стипендия – стипендія.
Стирать, стереть, -ся – стирати, стерти, -ся, витирати, витерти, -ся. **-ть** *бельё* – прати білизну.

Стирка (*белья*) – прання (білизни).
Стискивать, стиснуть – стискувати (стискати), стиснути. **-уть** *зубы* – зціпити зуби.
Стих – вірш (*р.* віршу), (*священной книги*) стих, точка.
Стихия – стихія.
Стихийный – стихійний. **-ное** *бедствие* – стихійне лихо, стихійне нещастя, навальне лихо, навала.
Стихотворение – поезія, вірші.
Стихотворный – віршований (переклад), віршовий (метр).
Стог – стіг (*р.* стогу), (*уменьш.*) стіжок, (*соломенный*) ожеред.
Стоимость – вартість, ціна, кошти (напр. поштової пересилки). *Меновая* **-мость** – вимінна вартість. *Настоящая, действительная* **-мость** – справжня ціна, справжня вартість. *Определить денежную* **-мость** – обрахувати на гроші, визначити грошову вартість. *Составлять* **-сть** – становити (складати) вартість (чого), виносити (що). [Вся його спадщина становить (складає) вартість трьох карбованців, виносить три карбованці].
Стоить – коштувати, стоїти, (*заслуживать*) вартим бути, (*иметь значение*) значити. *Сколько это* **-ит** – скільки це коштує? **-ит** *чего-нибудь* – варт, варто чогось. *Не* **-ит** – не варт, не варто. **-ло** *больших усилий* – це коштувало великих зусиллів, (*стар.*) стало труда великого. **-ит** *только захотеть* – треба (варто) тільки захтіти.
Стойкий – стійкий, непохитний, незрушний, твердий, сталий, держкий, (*стар.*) дерзкий. **-ко** – стійко, непохитно, твердо, стало. **Стойкость** – стійкість, непохитність, твердість, сталість (-ости).
Стойло – стійло
Стоймя – стійма, стоячки, навстоячки; сторч, навсторч
Сток – спад (для води), (*водосток*) риштак, (*зап.*) риншток.
Стол – стіл (-ола). *Адресный с.* – адресове бюро.
Столб – стовп. *Межевой с.* – межовий стовпець, (*стар.*) копець (-пця). *С. каменный* – кам'яний стовп, (*колонна*) слуп. *Пограничный с.* – граничний стовп, граничник. *С. вавилонский* – вавилонська вежа.
Столбняк – каталепсія, остовпіння, правець. *На него* **-няк** *нашёл* – він остовпів.
Столбовой – стовповий. **-вая** *дорога* – верстовий шлях, битий шлях, бита дорога. **-вой** *дворянин* – гербовий шляхтич.
Столетие – століття, сторіччя, вік.
Столетний – столітній, віковий.
Столица – столиця, (*стар.*) стіл (-ола).
Столичный – столичний.
Столкновение – сутичка. [Сталася сутичка поїздів].
Столковываться, столковаться – (*с кем*) порозуміватися, порозумітися (з ким), (*стар.*) дійти справи (з ким).
Столовать, -ся – столувати, -ся, харчувати, -ся.
Столовая – їдальня.
Столовник – столівник, харчівник.
Столовый – столовий, харчовий. **-вые** *деньги* – харчові гроші, харчове.
Столько – стільки. **-ко** *же* – стільки-само. **-ко**-*то* – стільки-то. *Со* **-ми** – із стількома.
Столяр – столяр (-ра), (*плотник*) тесляр (-ра), тесля (АЮЗР, 8, V, 60).
Столярная (*мастерская*) – столярня, теслярня.
Столярный – столярський, столярний, теслярський.
Стон – стогін (-гону, -гну).
Стонать – стогнати.
Стопа – стопа, ступня (на нозі); (*бумаги*) стопа, різа (паперу). *Итти по* **-пам** *чьим* – іти за чиїм слідом, іти в чиї сліди.
Сторож – сторож, вартівник, вартовик. *Лесной* **-рож** – побережник, (*ночующий для охраны*) ночувака. *Рассыльный* **-рож** – стійчик.
Сторожа – сторожа, варта, калавур. *Быть на* **-же** – вартувати, чатувати.
Сторожевой – вартовий, чатовий, сторожовий, дозорчий. **-вая** *будка* – сторожівня. **-вой** *пост* – варта, сторожова варта.
Сторожить – стерегти, чатувати (на що), калавурити, (*быть сторожем*) сторожувати (десь).
Сторожка – сторожівня, сторожова будка, вартівня.
Сторона – бік (*р.* боку), сторона (в процесі, то-що); рука (СФА, 8, VI, 219; ЛР, 44); край, околиця. *В* **-не** – осторонь, одсторонь, на боці, узбіч, збоку. *Возбудившая дело, истцовая*

-на – позовна сторона. позовник, (*стар.*) поводова сторона. *Задняя* **-на** – тил, тило. *Лицевая* **-на** – добрий бік, лице. *Лицевая* **-на** *дома* – чоло будинку. *Мое дело* **-на** – моя хата з краю. *Оборотная* **-на** – відворотна (зворотна) сторона, другий бік; (*изнанка*) злий бік. *Ответная* **-на** – відповідна сторона, позвана сторона. *Отрицательная и положительная* **-ны** – негативний і позитивний (від'ємний і додатній) бік. *Противная* **-на** – супротивна сторона, супротивник. *В противоположную* **-ну** – у протилежний бік, нав(с) паки. **-ны** *света* – сторони світу. *С чьей-нибудь* **-ны** – з чиєго боку, з чиєї руки (СФА, VI, 219; ЛР, 14). *С своей* **-ны** – із свого боку, із своєї руки. *Солнечная* **-на** – сонячний бік, відсоння. *На солнечной* **-не** – на відсонні, з відсоння. *Тяжущиеся* **-ны** – суперечники, процесові сторони, (*стар.*) сутяжні сторони. *Узнать* **-ной** – від людей довідатися, через люди перечути.

Сторониться – сторонитися (кого), бокувати, (*давать дорогу*) уступатиса, уступитися (перед ким, кому).

Сторонний – сторонній, боковий, чужий.

Сторонник – прихильник, прибічник, сторонник.

Сточный. **-ная** *труба* – ринва; (*горизонтальная*) лотік (-току), риштак, (*зап.*) ринншток. **-ные** *воды (и* **-ная** *вода)* – спливна вода.

Стоянка, стан – становисько, становище, постоянка, стоянка, стан.

Стоять, стать – стояти, стати. **-ть** *на своём* – стояти, стати на своєму, (*упорно*) завзятися (на що), упертися (на чому). **-ть** *на часах* – стояти на варті. **Стоячий** – стоячий. **-чая** *вода* – стояча вода, нетеча, нетеч (-чи) (ЮГ, І, 39).

Страда – гарячий час, жнива (*р.* жнив *и* жнивів). *В* **-ду** – у жнива.

Страдалец – страждениник, страждальник, страдник.

Страдальческий – страждений, страдницький, страждальний, страдний.

Страдание – страждання, мука.

Страдательный – страждальний, пасивний.

Страдать, пострадать – страждати, постраждати, терпіти, відтерпіти, мучитися, намучитися.

Страж – вартівник, вартовик, вартовий; (*ночующий для охраны*) ночувака. [Хоч і ночуваки були, а коней покрадено].

Стража – сторожа (АЮЗР, 6, І, 531), варта; калавур. *На* **-же** – на варті. *Под* **-жей** – за калавуром.

Стражник – стражник.

Страна – країна, край, сторона.

Страница – сторінка. *На другой* **-це** – на другому боці. **-цы** *обозначать* – сторінки позначити (в рукописі), сторінкувати (рукопис).

Странник, -ца – подорожній, подорожниця, мандрівець, мандрівниця.

Страннориимница, странноприимный *дом* – дім (будинок) для подорожніх, дорожній притулок, гостиниця.

Странность – чуднота, дивнота, дивовижність; (*причуда*) дивацтво, чудацтво, чудернацтво, причуда; (*капризность*) примхливість. *Человек со* **-ми** – дивак, людина з причудами.

Странный (*удивительный*) – чудний, дивний, дивовижний, чудернацький; (*капризный*) примхливий. **-ный** *человек* – чудна (дивна) людина, дивак. **-но** – чудно, дивно, по-чудернацькому.

Страстный – палкий, жагучий, пристрасний.

Страсть – жага, жадоба, запал, пристрасть; (*страдание*) мука. *С. к чему* – жадоба, принада (до чого).

Стратег – стратег.

Стратегия – стратегія.

Стратегический – стратегічний, військової ваги, військового значіння. *Железнодорожная ветка* **-го** *значения* – залізнич(н)а вітка військового значіння.

Страх – страх (-ху), острах, ляк; (*ужас*) жах. *С. (ответственности)* – відповідальність, страх. *Взять на свой с.* – взяти на свою відповідальність, на свій страх. *Под* **-хом** *(угрозой) наказания* – під загрозою кари.

Страхование – страхування, забезпечення. **-ние** *имущества от огня* – страхування майна від пожежі, вогневе забезпечення. *Общество взаимного* **-ния** – товариство взаємного страхування, товариство взаємного забезпечення. **-ние** *рабочих на случай инвалидности или временной утраты трудоспособности* – страхування робітників од інвалідности або тимчасового позбавлення працездатности; страхування робітників од цілковитої або тимчасової нездатности до праці.

Страхователь – страхувач, -вальник, забезпечник.
Страховать, застраховать – страхувати, застрахувати, забезпечувати, забезпечити.
Страховой – страховий, забезпечний. **-вой** *полис* – страховий поліс. **-вая** *от огня премия* – пожежні гроші.
Страшить, устрашить – страшити, застрашити, лякати, злякати (налякати); (*стращать*) страхати, застрахати (настрахати).
Страшный – страшний, лячний. **-но** – страшно, боязко, боязно, лячно.
Стрелка – стрілка, (*на весах*) язичок (на терезах).
Стрельба – стрілянина, стріляння.
Стрельбище – стрільбище.
Стрельчатый – шпичастий.
Стрелять, выстрелить – стріляти, стрілити (вистрілити), палити, випалити, бити (з гармат), вдарити.
Стремглав – стрімголов, сторч, сторчака; (*стремительно*) прожогом. *Упасть* **-лав** *(вниз головой)* – полетіти стрімголов, (*вульг.*) сторчака дати.
Стремительный – напористий, навальний, стрімголовний, бистрий, прудкий. **-но** – напористо, навально; (*опрометью*) прожогом, стрімголов, миттю.
Стремиться – змагатися, намагатися, пориватися, пнутися, линути, прямувати (до чого).
Стремление – змагання (до чого), намагання, поривання, (*направление*) прямування (до чого); (*сильное желание*) жадання (чого); (*влечение*) потяг (до чого).
Стремя – стремено (*мн.* стремена).
Стреножить – потреножити, спутати, в путо взяти.
Стричь, остричь, -ся – стригти, постригти, -ся.
Строгать, выстрогать – стругати, вистругати.
Строгий – суворий, гострий, строгий. **-го** – суворо, гостро, строго. **-го** *держать* – коротко (суворо) держати (кого).
Строгость – суворість, гострість, строгість.
Строевой – (*строительный*) будівельний, будівляний; (*наход. в строю*) стройовий, шереговий (салдат).
Строение – (*постройка*) будова, будівля, будування (ЧСР), будинок (ЛР, 54).
Строитель – будівник (ЖО, 8), (*архитектор*) будівничий.
Строительный – будівельний, будівляний, будівничий. *Производство* **-ных** *работ* – переведення будівельних робіт.
Строительство – будівництво; будування.
Строить – будувати (АЮЗР, 8, V, 92), ставити (хату), класти (хату). **-ить** *из кирпича, камня* – мурувати (що), будувати з цегли, з каміння.
Строй – (*устройство*) устрій (-строю), лад; (*военный ряд*) лава, шерег, шик. *Советский* **с.** – радянський лад. *Существующий* **с.** – лад, що існує. *При существующем* **-рое** – за ладу, що існує.
Стройка – будування.
Стройность – стрункість (*напр. системы*), струнковитість, гармонійність, ладність, доладність.
Стройный – стрункий, струнковитий, гармонійний, (*ладный*) доладний. **-но** – в лад, до ладу, гармонійно, доладно; (*согласно*) згідно.
Строка – рядок (-дка). *Красная* **-ка** – новий рядок, абзац. *Начать с красной* **-ки** – почати з нового рядка, на новім рядку, з абзацу.
Строптивость – непокірність, уперта неслухняність, сварливість, перекірливість, (*шутл.*) бришкання.
Строптивый – непокірливий, уперто неслухняний, сварливий, сваркий, перекірливий.
Струна – струна.
Струя – струя, струмина, цівка; (*поток*) струмінь (-меня), струмок (-мка).
Стужа – холоднеча, студінь (*ж. р.*) (АЮЗР, 6, І, 54), (зимова) лють (-ти), застуга.
Стук – стук, стукання, стукіт (-коту), грюкіт (-коту).
Стукотня – стукотнява, стукіт, грюкіт.
Ступень, ступенька – (*лестницы*) ступінь (-пеня), щабель (-бля), східця (чаще *мн.* **-ени** – східці), поріжок (*мн.* поріжки), (*подножка*) підніжок (-жка), приступень (-пня), ступійка.
Ступка – ступа, ступка, (*зап.*) мущір, (*деревянная*) колганка (товкачка).
Ступня – ступня, стопа.
Стучать, стукнуть – стукати, стукнути, грюкати, грюкнути.
Стыд – сором, стид (ЛР, 44); (*срам*) соромота.

Стыдить – соромити (кого), стидати (*редко* стидити) (кого), сорому завдавати (кому). **-ся** – соромитися, стидатися. **-ящийся** *чего* – соромливий на що, (*пристыженный*) застиданий, засоромлений.
Стыдливость – соромливість, сором’язливість, сором’яжлівість, соромляжість.
Стыдливый – соромливий, сором’язливий, сороміжливий, соромляжий; (*пристыженный*) застиданий, засоромлений (вигляд).
Стынуть, остыть – холонути, захолонути, стигнути, застигнути, чахнути, вичахнути, прочахнути.
Стычка – сутичка.
Стягивать, стянуть – стягувати (стягати), стягти; (*сдавливать*) стискувати, стиснути.
Стяжание – (*приобретение*) надбання; (*алчность*) зажерливість.
Стяжатель – надбаха, зажера.
Стяжательность – надбайливість, зажерливість, неситість.
Стяжательный – надбайливий, зажерливий, неситий.
Суб’аренда – суборенда.
Суб’ект – суб’єкт.
Суб’ективный – суб’єктивний, особистий.
Субсидия – субсидія, допомога.
Субститут – субститут (підспадкоємець).
Субституция – субституція (призначення підспадкоємця).
Суверенитет – суверенітет, державна незалежність.
Суверенный – суверенний (право, держава).
Сугроб – замет, кучугура.
Сугубый – сугубий. **-бо** – надто, аж надто, надто вже.
Суд – суд. *Верховный с.* – найвищий суд, верховний суд. *Вне* **-да** – по-за судом. *Гражданский с.* – цивільний суд. *Губернский с.* – губерніяльн[ськ]ий суд. *Кассационный с.* – касаційний суд. *Коммерческий с.* – комерційний суд. *Народный с.* – народній суд. *Обращаться, прибегать к* **-ду** – вдаватися до суду. *Отдать под с.* – оддати під суд, до суду, поставити перед суд. *Подать на кого в с., привлечь к* **-ду** – подати на кого в суд, потягти на суд, запізвати (кого). *Принести жалобу в с.* – подати скаргу (на кого) до суду, запізвати (кого) до суду. *Третейский с.* – єднальний суд, (*обиходно*) суд на совісті, вільний суд; (*только как руссизм*) третійський суд, (*стар.*) полюбовний, роз’ємчий суд. *Уголовный с.* – карний (кримінальний) суд.
Судебный – судовий; (*юридический*) правний (АЮЗР, 6, І, 257). **-ное** *ведомство* – судове відомство. **-ная** *волокита* – судова тяганина, (*стар.*) затяга правна (АЮЗР, 6, І, 265). **-ное** *дело* – судова справа (ТОК, ІІІ, 66), судове діло. **-ный** *допрос* – судовий допит, (*стар.*) спитка судова (ЛР, 44). **-ные** *издержки* – судові витрати, судові видатки (кошти), (*стар.*) наклади правні (ЛР, 44; СФА, VI, 27), правні виклади (ЛИМ, Х), пересуд (АЮЗР, 6, І, 223; СФА, ІІ, 298). *Судебный исполнитель* – судовий виконавець. **-ные** *места* – судовий будинок (дім). **-ное** *место, суд* – судове місце (ЛР, 44). **-ная** *ошибка* – судова помилка. **-ный** *письменный указ* – судовий листовний указ. **-ный** *порядок* – судовий порядок, (*стар.*) правний поступ (ЛИМ, ХІ; ЛР, 44). **-ным** *порядком* – в судовому порядкові, судовно, через суд. **-ная** *пошлина* – судова оплата. **-ные** *прения* – судове змагання, судові промови. **-ный** *процесс (тяжба)* – позов (-зва), (*стар.*) правний завод (ЛЗ, ХІ; ЛР, 44). **-но-** *межевое разбирательство* – судовий межовий розгляд. **-ное** *рассмотрение* – судовий розгляд. **-ный** *следователь* – судовий слідчий. **-ное** *установление* – судова установа.
Судимость – судимість, судженість. *Справка о* **-ти** – справка (довідка) про судимість.
Судить – судити (кого), (*сов.*) засудити (осудити, присудити), творити суд; (*размышлять*) міркувати, думати, гадати. **-ся** – судитися, позиватися, процесуватися, правуватися (ЛИМ, 49; ЛЗ, ХІ), (*стар.*) справуватися (ЛР, 44). *Любитель* **-иться** – сутяжник, позивайло, (*гал.*) процесович. **-мый** – суджений. *Неоднократно* **-мый** – кілька разів суджений.
Судно – корабль, корабель (-бля), судно (*мн.* судна).
Судовой – корабельний, судновий. **-вой** *рабочий* – робітник на судні.
Судовщик – корабельник, судновик.
Судоговорение – судові промови, судоговоріння, (*ирон.*) судоговорінка.
Судопроизводственный – судовий, (*теснее*) судочинний. **-ные** *бумаги* – судові папери.
Судопроизводство – судочинство, розправа (ЧСР).
Судорога – конвульсія, судрога, корч (-чи). **-оги** – корчі, перелоги (-гів).
Судорожный – конвульсійний, корчений, судрожний.
Судостроение – кораблеве (суднове) будівництво, будування кораблів, суден.

Судостроительный. **-ный** *завод* – корабельний завод, завод, щоб будувати судна; (*верфь*) корабельня.
Судоустройство – судовий устрій (-рою).
Судоходец – судоплавець (-вця).
Судоходный – судоплавний, (судохідний). **-ная** *река* – судоплавна річка.
Судоходство – судоплавство, судоплавба.
Судьба – доля, судьбина, талан.
Судья – суддя, судець (-дця). *Народный* **-дья** – народній суддя. *Третейский* **-дья** – єднальний (угодовий) суддя, (*обиходно*) суддя на совісті, вольний суддя, (*только как руссизм*) третійський суддя.
Суеверие – забобон, суєвірство, суєвір'я.
Суеверный – забобонний, суєвірний.
Суета – (*тщета*) суєта, марнота; (*возня*) метушня, клопоти.
Суетиться – метушитися, клопотатися.
Суетливый – метушливий.
Суетность – марність, порожність, даремність (-ности).
Суетный – марний, порожній, даремний.
Суждение – (*судебн.*) судження, суд, розсуд; (*размышление*) міркування; (*мнение*) думка, гадка, суд.
Сук – сук, сучок.
Сукно – сукно.
Сукновальный – валюшний.
Сукновальня – валюша.
Суконный – суконний.
Сукровица – сукровиця, пасока, мазка.
Сулить, посулить – обіцяти; на(по)обіцяти (кому що).
Сумасброд – зайдиголова, шаленець (-нця), навісна (навіжена) голова.
Сумасбродный – навісноголовий, навісний, навіжений, шалений.
Сумасбродство – навіженство, навісноголовість, шал.
Сумасшедший – божевільний, здурілий. **-ший** *дом* – божевільня, дім (будинок) для душевно хорих.
Сумасшествие – божевілля. *Впасть в* **-вие** – впасти в божевілля, збожеволіти, здуріти.
Сумбур – безладдя.
Сумбурный – безладний.
Сумерки – смерк, присмерок (-рка), смеркання. *В* **-ки** – смерком, присмерком, на смерканні.
Сумма – сума. *В* **-ме** – на суму. *На* **-му** – сумою, (*стар.*) важністю (АЮЗР, 8, III, 14).
Сумрак – сутінок, сутінь (-ни).
Сумрачный – хмурий, хмурний, похмурий, смутний (день, небо).
Сумятица – метушня, розгардіяш.
Сундук – скриня. **-чек** – скринька.
Супруг – дружина, чоловік, муж.
Супруга – дружина, жінка.
Супруги – подружжя.
Супружеский – подружній. **-кая** *чета* – подружжя, подружня пара.
Супружество – подружжя; (брак) шлюб. *Вступить в* **-во** – одружитися, побратися, шлюб узяти.
Сургуч – сургуч. **-ная** *печать* – сургучева печатка.
Сургучный – сургучевий.
Суровость – суворість, жорстокість, гострість.
Суровый – суворий, жорстокий, гострий.
Суррогат – сурогат, замінок.
Сустав – сустав, суглоб, щиколоток (на пальцях).
Сутки – доба, (*устар.*) сутки.
Сутолока – гармидер, метушня, біганина, безладдя.
Суточный – добовий, на добу. **-ный** *заработок* – добовий заробіток (зарібок).
Суть – суть (-ти), істота, суття. *С. дела* – суть (суття) справи.
Сутяга – сутяга, сутяжник, позивака, позивайло.
Сутяжить – позиватися, по судах тягатися.
Сутяжничество – сутяжництво, позви.

Сухожилие – тужень (*р.* тужня), суха жила.
Сухой – сухий. **-хое** *лето* – сухе (посушливе) літо.
Сухопутный – сухопутний.
Сухопутье – сухопуття, (*суша*) суходіл (-долу).
Сухостой – сухостій (-тою), сухоліс, сушняк.
Сухость – сухість.
Сучить, посучить – сукати, зсукати.
Суша – (земля) суходіл (-долу), суходілля; (*сухая погода*) посуха, суша.
Сушильня – сушарня, сушильня.
Сушить, посушить – сушити, посушити, висушити. **-нье** – (*фрукты*) сушня, сушеня, сушник.
Сушка – сушіння.
Сушь – (*сухое дерево, хворост*) суша, сушник, сушняк, (*погода*) посуха, засуха, суша.
Существенность – істотність, посутність, суттєвість (-ости).
Существенный – істотний, посутній, суттєвий*.* **-ное** *обстоятельство дела* – посутнє (посутня річ) (в справі).
Существо – істота, (*создание*) створити, тварина; суть*.* **-во** *дела* – суть (істота) справи. *Живое* **-во** – живе створіння, жива істота*.* **-во** *обвинения* – суть обвинувачення. *По* **-ву** – по суті. *Решение по* **-ву** – вирок по суті справи.
Существование – існування, (*кое-как*) животіння.
Существовать – існувати, існіти, (*кое-как*) животіти*.* **-ть** *чем* – жити з чого. **-щий** – що існує, сущий, теперішній. **-вавший** – дотодішній. **-ющий** *строй* – лад, що існує (сущий).
Сущий – (*подлинный*) дійсний, щирий, справжній, істий*.* **-щая** *правда* – щира правда.
Сущность – суть, суття, істість. *В* **-ности** – по суті, властиво.
Сфера – сфера, (*об'ём*) обсяг (-гу), (*среда*) оточення, окруження. *В своей* **-ре** – в рідному оточенні*.* **-ра** *деятельности* – обсяг діяльности.
Сформировать – зформувати.
Схватка – сутичка, бійка, зачіпка (кого з ким).
Схватывать, схватить – хапати, схопити, вхопити (ЛР, 44). **-ся** *(руками)* – вхопитися, (ЛР, 44), (з місця) схопитися, порватися; (*вступать в схватку*) стинатися, стятися (зітнутися), зчеплюватися, зчепитися.
Сход – сход, рада (КМ).
Сходбище – сходини, згромадження.
Сходить, сойти – сходити, зійти. **-ся** – сходитися (зіходитися), зійтися, збиратися, зібратися*.* **-ть** *с ума* – божеволіти, збожеволіти*.* **-тись** *в цене* – погодитися на ціні.
Сходка – зібрання. *Сельская* **-ка** – сільський сход.
Сходный – схожий (з чим), подібний (до чого), (*совпадающий*) згідний (з оригіналом); помірний (ціна). *По* **-ной** *цене* – поцінно.
Сходство – схожість, подібність.
Схожий – схожий, подібний.
Сцена – сцена, (*часть театра*) кін (*р.* кону).
Сцепление – сполучення, (*стечение*) збіг (напр. обставин).
Счастье – щастя, добра доля, талан.
Счёт – (*считание*) рахування, рахуба, лічба (СФА, VI, 333; КМ; ТОК, I, 39), лік, лічіння; (документ) рахунок, (*иждивение*) кошт. *Жить на чужой с.* – жити чужим коштом. *За с.* – на рахунок, коштом. *Заключить с.* – звести рахунок, замкнути рахунок. *Заплатить по* **-ту** – заплатити рахунок. *На казённый с.* – урядовим коштом. *Относить на чей с.* – брати на чий карб, на чию рахубу. *Ошибиться в* **-те** – рахуючи помилитися. *Подать с.* – подати рахунок. *С. и мера* – лічба і міра. *Поставить в с.* – (*засчитать*) залічити, полічити. *На свой с.* – за свої гроші, своїм коштом. *Текущий с.* – біжучий рахунок. *Точный с.* – точний рахунок, правдива лічба (СФА, VI, 157). *На хорошем* **-ту** – на добрій увазі, в добрій славі. **-том** – ліком, лічма. *В два* **-та** *(мигом)* – одним махом, за два махи.
Счётный – рахунковий. **-ная** *книга (книга счетов)* – книга рахунків*.* **-ное** *отделение* – рахунковий відділ.
Счетовод – рахівник.
Счетоводный – рахівничий.
Счетоводство – рахівництво.
Счётчик – лічильник (електричний).
Счёты – (*счётный прибор*) рахівниця, (*русс.*) щоти, (*документы*) рахунки.
Счисление – лічба, лік, лічіння, рахування, числення.

Считать (*цифрами*) – лічити (ЛР, 44), злічити, полічити, рахувати, порахувати, числити, почислити. **-ть** *кем, чем (иметь мнение)* – вважати (за кого, за що), мати (за кого, за що). **-ать** *своею обязанностью* – вважати за свою повинність, мати за повинність, за обов'язок.
С'едобный – їстівний.
С'езд – з'їзд (-ду).
С'ездовый – з'їздовий.
С'езжать (*куда*) – перебиратися, перевозитися, переноситися (кудись).
С'ёмка – (*в аренду*) оренда, посесія, взяття в оренду, в посесію. **-ка** *плана* – здіймання, (*сов.* зняття) плану.
С'ёмный – найманий (земля).
С'ёмщик – (*квартиры, имения*) наймач, орендатор, орендар; здіймач (плана).
С'естной – їстівний. **-ное** – їстівне, їжа. **-ные** *припасы* – харч (*ж. р.*), харчі (-чів).
Сын – син. *Приёмный с.* – приймак, прийма, (*стар.*) прибраний син.
Сыновний – синів, синівський.
Сыпать – сипати (висипати), (*сов.*) висипати; насипати, (*сов.*) насипати.
Сырой – (*влажный*) вогкий, вільготний, (*несваренный*) сирий, (*необработанный*) сировий, (*недопеченный, клейкий*) – глевкий (хліб). **-рой** *материал* – сировина, сировий (грубий) матеріял. **-рой** *кирпич* – сирівка.
Сырость – (*влажность*) вогкість, вільгість (-ости).
Сырьё – сировина.
Сыск – розшук, розшукування, пошуки. *С. через публикацию* – розшук через публікацію, розшук через оголошення.
Сыскивать, сыскать – шукати (вишукувати), вишукати, знаходити, знайти.
Сыскной – розшукний. **-ная** *милиция* – розшукна міліція, міліція для розшуку.
Сыщик – розшукач, стежій, шпиг, слідець, вивідач.
Сюрприз – сюрприз(а), несподіванка, несподіваний подарунок.
Табак – тютюн. *Нюхательный* **-бак** – табака. *Дело* **-бак***!* – кепська справа!
Табаковод – тютюнник.
Табаководство – тютюнництво.
Табачный – тютюновий. **-ное** *дело* – тютюнництво. **-ные** *изделия* – тютюнові вироби. **-ная** *монополия* – тютюнова монополія.
Табель – табель, таблиця.
Табельный – табельний.
Табор – табір (*р.* табору), (*лагерь*) обоз.
Табун – табун.
Таинственность – таємничість, (*секретность*) таємність.
Таинственный – таємничий, (*секретный*) таємний.
Таить, утаить – таїти, потаїти, затаїти (напр. зло), крити, закрити (що, від кого), ховати, заховати (намір). **-ся** – таїтися (од кого), критися (перед ким).
Тайна – тайна, таємниця. *Открыть* **-ну** – виявити таємницю, (*обнаружить*) викрити таємницю.
Тайник – тайник, схованка, криївка.
Тайный – таємний, потаємний (ЛИМ, 41), потайний. **-ное** *дело, обстоятельство* – таємниця. **-ный** *ход* – потайник. **-но** – таємно (ЛР, 44; АВАК, XIII; 147; СФА, VI, 118), потайно, потай (ЧГВ, 30, 253), нишком, нишечком, тайкома, (*воровски*) краденим способом (ЛР, 44).
Так – так, такечки, таченьки. *Так или иначе* – чи сяк, чи так. *Так как* – тому що, через те що, тим що, (*потому что*) бо. *А так-как* – а що, як-же. *Так называемый* – так званий. *Так сказать* – так-би мовити, мов, мовляв, що так скажемо.
Такой – такий. **-ким** *образом* – так, отак, таким чином, таким побутом, таким робом, (*итак*) отже, так отже.
Такса – такса, визначена ціна, (*прейскурант*) цінник. *Почтовая* **-са** – поштова такса.
Таксатор – таксатор.
Таксация, таксирование – таксація, таксування.
Таксировать – таксувати, потаксувати, цінувати, поцінувати.
Таксировщик – таксатор (-ра).
Такт – такт.
Тактика – тактика, спосіб діяння.
Тактический – тактичний. *По* **-ким** *соображениям* – з тактичних міркувань.
Тактичность – тактовність.

Тактичный – тактовний.
Талант – талант, талан, хист, кебета.
Талантливость – талановитість (-ости).
Талантливый – талановитий, кебетний, кебетливий.
Талон – талон. **-лон** *ассигновки* – талон до асигновки. *Книжка* **-нов** *(талонная книжка)* – книжка талонів.
Таможенный – митний. **-ная** *застава* – митниця, митна рогатка. **-ная** *пошлина* – мито, (*зап.*) цло.
Таможня – митниця.
Тара – тара (вага пакування).
Тариф – тариф.
Тарификация – тарифікація, тарифікування.
Тарифный – тарифний. **-ная** *сетка* – тарифна сітка (мережа).
Тащить, потащить – тягти, потягти, волокти, поволокти.
Таять, растаять – танути, потанути (розтанути), топитися, розтопитися.
Тварь – тварина, (*пренебреж.*) тварюка.
Твердеть, отвердеть – тверднути (твердішати, твердіти), стверднути, тужавіти, затужавіти, стужавіти, притужавіти (*о месиве*).
Твёрдость – твердість (ТОК, III, 12), твердота. *Для большей* **-сти** – для більшої твердости, (*стар.*) про ліпшу твердість (ТОК, III, 12).
Твёрдый, -до – твердий, -до, міцний, -но, сильний, -но. **-дая** *память* – тверда пам'ять, добра пам'ять. **-дая** *цена* – тверда ціна, стала ціна.
Творение – (*создание*) творіння, створення, (*сочинение*) твір (-ору), писання.
Творец – творець (-рця), с(о)творитель; автор.
Творить, сотворить – (*создавать*), творити, с(о)творити, (*делать*) діяти, подіяти, чинити, зчинити.
Творческий – творчий.
Творчество – творчість (-ости).
Театр – театр.
Театральный – театральний. **-ное** *представление* – театральна вистава.
Тезис – теза, (*утверждение*) твердження.
Текст (*закона*) – текст (закону).
Текстуальный – текстуальний. **-но** – текстуально, дослі[о]вно.
Текучий – біжучий, текучий (вода).
Текущий – біжучий (рахунок), (*устар.*) поточний (ЧСР) (справа, погреби). **-щий** *год* – біжучий рік, цей рік, (*стар.*) рік тепер ідучий (АЮЗР, 6, I, 140). **-щие** *расходы* – біжучі видатки. **-щее** *событие* – біжуча (поточна) подія.
Телеграмма – телеграма.
Телеграф – телеграф.
Телеграфист – телеграфіст.
Телеграфный – телеграфний.
Телесный – тілесний, на тілі. **-ное** *наказание* – кара на тілі. *Подвергнуть* **-ному** *наказанию* – покарати на тілі.
Телефон – телефон.
Телефонный – телефонний.
Тело – тіло.
Телосложение – будова тіла.
Темнеть, по[с]темнеть – темніти, по[с]темніти, темнішати, по[с]темнішати, сутеніти, посутеніти, мерхнути, по[з]мерхнути.
Темница – темниця, в'язниця, тюрма.
Тёмнобурый – темнобурий, темнобрунатний.
Темноватый – темненький, темнуватий.
Темноволосый – темноволосий.
Тёмнокрасный – темночервоний, бурячковий.
Тёмнорусый – темнорусявий.
Тёмнорыжий – темнорудий, моругий (з чорними смугами).
Тёмносерый – темносірий, темносивий, шпакуватий (кінь).
Темнота – темрява, темнота, пітьма, потемки, морок.
Темный – темний, неясний, заплутаний (промова).
Темперамент – темперамент, (*характер*) вдача.

Температура – температура (теплість, тепло).
Темя – тім'я, тімня.
Тенденция – тенденція, (*наклонность*) нахил.
Тень – тінь (-ни); (*тенистое место*) холодок, затінок (-нку).
Теоретик (*права*) – теоретик (права).
Теоретический – теоретичний.
Теоретичность – теоретичність.
Теория – теорія.
Теплота – тепло, теплота, (*теплынь*) теплиня.
Терзание – (*разрывание*) шматування, шарпання, роздирання, (*мучение*) муки, мордування.
Терзать – шматувати, шарпати, роздирати; мучити, мордувати.
Термин – термін (правничий).
Терминология – термінологія.
Тернистый – тернистий. **-тый** *путь* – терниста, трудна, тяжка путь (-ий шлях).
Терпеливость – терплячість (-ости).
Терпеливый – терплячий.
Терпение – терпіння, терпець (-пцю). *Нехватило у него* **-ния** – терпцю йому не стало, терпець йому увірвавсь.
Терпеть, потерпеть – терпіти, потерпіти, (*сносить*) зносити, знести. **-еть** *(иметь) убыток* – зазнавати, зазнати шкоди, втрати, (*стар.*) шкодувати (ЛР, 44).
Терпимость – терпимість, толерантність. *Дом* **-сти** – дім розпусти, (*стар.*) нерядний дім.
Терпимый – терпимий, толерантний. **-мо** – терпимо, толерантно.
Территориальный – територіяльний, місцевий.
Территория – територія, терен (-ну), місцевість (-вости).
Терять, потерять – губити, згубити, тратити, втратити (що), утратити; (лишаться) збуватися, позбутися (чого). **-ть** *время* – гаяти час, марнувати час. **-ся** *(растеряться)* – мішатися, замішатися.
Теснить, потеснить – тіснити, потіснити, тиснути, притиснути.
Тесный – тісний. **-ная** *связь* – міцний (щільний) звязок. **-но** – тісно, міцно, щільно.
Тесть – тесть (жінчин батько).
Тётка – тітка (сестра батькова або материна), дядина (дядькова жінка).
Тетрадь – зошит, зшиток. **-адь** *расходов* – зошит для запису видатків.
Техник – техник.
Техника – техніка.
Технический – технічний.
Течение – (*реки, планет*) течіння, біг (ріки, планет), (*ток*) течія, (*продолжение*) протяг (часу), уплив (часу). **-ние** *воды* – водотеча. *В* **-ние** *года* – протягом року. *В* **-ние** *недели* – протягом тижня, за тиждень. **-ние** *давности* – задавнення. **-ние** *давности приостанавливается* – задавнення припиняється. *Верхнее, нижне* **-ние** – горішній, долішній біг. *Останавливать* **-ние** *дела* – припиняти хід справи, припиняти справу. *По* **-нию** – за водою. *Против* **-ния** – проти води. **-ние** *срока* – строк, рахування строку. *С* **-нием** *времени* – з часом, з бігом (ходом) часу.
Течь – (*глагол*) текти, пливти (плинути), бігти, проходити, точитися. *Время* **-чёт** – час біжить, минає, пливе, проходить, точиться. *Давность* **-чёт** – давність іде. *Срок* **-чёт** – строк іде.
Течь – (*сущ.*) теча, тіч, проточина (в даху, в покрівлі).
Тёща – теща (жінчина мати).
Тина – твань (-ни), мул (-лу).
Тип – тип, первостать (-стати).
Типический, -чный – типовий.
Типограф – друкар (-ря).
Типография – друкарня.
Типографский – друкарський.
Тираж – тираж (облігацій, напр. 1-ої позики), наклад (кількість надрукованої книги, часопису).
Тиран – тиран, кат, душман.
Тиранство – тиранство (ЛР, 44).
Тиранить – тиранити, катувати, мордувати, мучити.
Тиски – лещата, кліщі (-щів); (*винные*) давильня, точило.

Тиснение – друкування, друк, (*стар.*) тип. [Видано типом другим].
Титул – титло (титул), основа, підстава. **-тул** *владения* – титло (основа) володіння (посідання).
Титулование – тит(у)лування, величання, і[й]менування.
Титуловать – тит(у)лувати, величати, і[й]менувати.
Тишина – тиша, тихість, тишина. *Общественная* **-на** *и спокойствие* – громадська тишина і спокій.
Ткань – тканина, тканка.
Ткать, выткать – ткати, виткати.
Ткацкий – ткальний, ткацький. **-кий** *станок* – варстат. **-кая** *мастерская* – ткальня. **-кая** *фабрика* – ткальна фабрика, ткальня.
Ткачество – ткацтво.
Тление – тління.
Тленный – тлінний. **-ное** *имущество* – тлінне добро (майно).
Тлетворный – гнильний; розпусно-шкідливий. **-ное** *влияние* – розпусно-шкідливий вплив.
Тлеть – тліти, зотліти, гнити, згнити, трухнути, струхнути, (*про огонь*) жевріти, тліти.
Товар – товар, крам. **-вар** *контрабандный* – товар, крам пачкарський. *Наличный* **-вар** – готовий (наявний) товар.
Товарищ – товариш, спільник. *Быть* **-ми** – товаришувати (з ким).
Товарищеский – товариський, спілковий. **-ский** *договор* – умова про товариство, товариська умова, договір.
Товарищество – товариство (ЛР, 44); (*компания, ассоциация*) спілка. *Виды* **-ства** – види товариства. *Акционерное* **-ство** – акційне товариство. *Ликвидация* **-ства** – ліквідація т-ва, ліквідування товариства. **-ство** *на вере* – товариство на вірі. **-ство** *на паях* – пайове товариство. *Несостоятельность* **-ства** – невиплатність товариства. **-ство** *полное* – товариство повне. **-ство** *простое* – товариство просте. **-ство** *с ограниченною ответственностью* – товариство з обмеженою відповідальністю. **-ство** *ссудо-сберегательное* – ощадно-позичкове товариство. *Сущность* **-ства** – істота товариства. **-ство** *торговое* – товариство торгов(ельн)е.
Товарный – товаровий, вантажний. **-ная** *станция* – товарова станція, вантажна станція. **-ное** *движение* – рух вантажів, товаровий рух. **-ное** *хозяйство* – товарове господарство, **-ный** *знак* – товаровий знак.
Товароведение – товарознавство.
Товарообмен – товароміна, товарообмін, вимін товарів.
Тождественность – тотожність, тежсамість, ідентичність (умови).
Тождественный – тотожній, такий самий, ідентичний (переклад).
Тождество – тотожність, тежсамість, ідентичність, однаковість. **-ство** *лиц в процессе* – тотожність осіб у процесі. **-ство** *оснований исков* – тотожність основ у позвах. **-ство** *предметов судебного спора* – тотожність домагань у позвах.
Ток – течія, протік (-току), струмина (напр. електрична); (*место для молотьбы*) тік (току), гарман.
Толк – толк, тяма, (*фамильяр.*) глузд, пантелик. **-ком** – до пуття. *Без* **-ку** – без пуття. *Сбить с* **-ку** – збити з пантелику, спантеличити (кого). *Сбиться с* **-ку** – збитися з пантелику.
Толкать, толкнуть – пхати, пхнути (ЛР, 44), штовхати, штовхнути, (*подталкивать*) підбивати, підбити, по[під]пихати, по[підо]пхнути. **-кнуть** *на путь преступления* – (по) пхнути (штовхнути, погнати) на злочинний шлях (на шлях злочину). **-ся** – пхатися, штовхатися; (бродить без дела) товктися, тинятися, вештатися, швендяти, без діла ходити.
Толкование – тлумачіння, товмачіння, толкування. *Автентичное, буквальное* **-ние** *закона* – автентичне, літеральне тлумачіння (толкування) закону. **-ние** *грамматическое* – тлумачіння граматичне. **-ние** *историческое* – тлумачіння історчне. **-ние** *логическое* – тлумачіння логічне. **-ние** *неправильное* – тлумачіння хибне. **-ние** *по аналогии* – тлумачіння за аналогією.
Толкователь – тлумач, товмач, толковник.
Толковать, истолковать – тлумачити (товмачити), витлумачити, толкувати, витолкувати, виясняти, вияснити.
Толковый (*умный*) – толков(н)ий, тямкий, спритний, (*понятный*) зрозумілий. **-вый** *словарь* – тлумачний (викладний) словник. **-во** – толков(н)о, ясно, зрозуміло, розумно.
Толкотня – штовханина, (*толпа*) натовп, потовп.
Толкучий (*рынок*), **толкучка** – точок (-чка), тандита.

Толмач – товмач, тлумач, толковник.
Толочь, истолочь – товкти, потовкти (сіль).
Толпа – юрба, гурба, натовп, потовп, купа, стовпище (людей).
Толпиться – товпитися, (*собираться*) гуртуватися, скупчуватися, купчитися.
Толстый – товстий, (*зап.*) грубий.
Толчок – (*пинок*) штовхан, стусан; (*к чему*) підгін (-гону), (*побуждение*) спонука, спонукання (до чого). *Это ему послужило* **-ком** *к преступлению* – це йому сталося за підгін до злочину, це його підбило на злочин.
Толщина – товстість, товщина[-ня], товщінь (-щіни), (*зап.*) грубина, грубість. *В* **-ну** – завтовшки, втовшки, (*зап.*) завгрубшки.
Только – тільки, одно (АЮЗР, 8, III, 42), одно лиш, одно лишень. **-ко**-*бы (лишь-бы)* – аби, аби-б, тільки-б. **-ко** *что (теперь)* – допіру, оце зараз.
Том – том (*р.* тома), книжка.
Томиться – знесилюватися, мучитися, (*тосковать*) нудити світом, нудитися.
Томление – знесилення, мука, (*тоска*) нудьга, нудота.
Тонкий, -ко – тонкий, -ко, ніжний, -жно, делікатний, -тно. **-кий** *человек* – людина тонка, (*пройдоха*) проноза.
Тонуть, утонуть – тонути (утопати, потопати), утонути, топитися, утопитися.
Топить (*печь*) – палити, топити (в печі, в грубі), (*в воде*) топити в воді.
Топка – паління, топіння; топля, топінка («Основа» 1861, VI, 29), піч, груба, грубка.
Топкий – (*легко плавящийся*) топкий, (*с размокшей или тряской почвой*) грузький, багнистий, драгвистий. **-кое** *место, см.* **Топь**. *Здесь* **-ко** – тут грузько.
Топливо – паливо, топливо.
Топор – сокира (ТОК, I, 46).
Топот – тупіт (-поту), тупотіння, тупотнява.
Топтать, истоптать – топтати, по[с]топтати, толочити, витолочити.
Топь – мочар (-ра), мочари, багнище, багвина, драг(о)вина.
Торг, торги – торг, (*спор из-за цены*) торгівля. *Без торгу* – без торгу, без торгівлі. *Недействительные* **-ги** – недійсний торг, неважний торг. *Несостоявшиеся* **-ги** – невідбутий торг. *Публичные* **-ги** – прилюдний торг.
Торгаш – торгаш, торжник, гандляр (-ра), махляр.
Торгашество – торжництво, торгівля, махлярство.
Торговать – торгувати, гандлювати. **-ся** – торгуватися, наторгуватися.
Торговец – торговельник, торговець (-вця), крамар (-ря). *Мелкий* **-вец** – дрібний торговельник (торговець), дрібний крамар, перекупень. *Оптовый* **-вец** – гуртовий торговельник, гуртівник.
Торговка – перекупка, сидуха.
Торговля – торг [В неділю нема торгу], торго́вля [Торговля з закордоном], (*гал.* торговл, гандель, гандлювання); (*торг, споры из-за цены*) торгівля. [Годі вже тієї торгівлі!].
Торговый – торговельний, торговий, купецький. **-вая** *доверенность* – торгов(ельн)ий вірчий лист, довіреність. **-вый** *дом* – торгов(ельн)ий дім. **-вое** *заведение* – торгов(ельн)а установа. **-вые** *книги* – торгов(ельн)і книги. **-вый** *лист* – торговий лист. **-вая** *несостоятельность* – торгов(ельн)а невиплатність. **-вая** *площадь* – торговиця. *Торгово-промышленный* – торгов(ельн)о-промисловий (банк).
Торжественность – урочистість, величність (-ности).
Торжественный – урочистий, (*победоносный*) тріюмфальний. **-ное** *обещание* – урочиста обіцянка, урочиста обітниця (ЛР, 44). *Дать* **-ное** *обещание* – урочисто обіцяти. **-но** – урочисто, (*победоносно*) тріюмфально.
Торжество – урочистість, (*стар.*) торжество.
Торжествовать (*победу*) – святкувати (перемогу), тріюмуфувати. *Восторжествовать над кем* – перемогти, здолати, подолати (кого), затріюмфувати, гору взяти (над ким), переважити (кого).
Торжище – торжище, (*площадь*) торговиця.
Торможение – гальмування (справи).
Тормоз – гальмо, гальма.
Тормозить – гальмувати, загальмувати. **-ть** *дело* – гальмувати справу.
Торный – битий, уторований, протертий, утертий. **-ная** *дорога* – битий шлях, протерта дорога. **-ная** *тропа* – утоптана стежка.
Торопить, поторопить – прискорювати, прискорити, приспішати, приспішити. **-ся** – хапатися, похопитися, поспішати(ся), поспішити(ся), квапитися, поквапитися.

Торопливость – спішливість, квапливість, сквапливість, похіпність, хапання.
Торопливый – спішливий, (с)квапливий, похіпний, хапкий.
Торф – торф, болотнина.
Торфяник – торфовий ґрунт, торфовий, торфовище.
Торфяной – торфовий.
Торчать – стирчати, стреміти, стовбичити.
Торчмя – сторч, сторчма, навсторч.
Тоска – нудьга, туга, (*грусть*) сум. *Предаваться* **-ске** – вдаватися в тугу. *Томиться в* **-ске** – нудьгувати, серцем нудити.
Тосковать – нудьгувати, нудити світом, тужити, вдаватися в тугу, сумувати.
Тот, та, то – той, тая, та, те. *Тот именно, тот самый* – той самий, той самісінький.
Точить (*воду, кровь*) – точити, виточити (воду, кров), (*нож*) гострити, вигострити, точити, наточити (ножа), (*о токарях*) точити, виточити (з дерева, з металю).
Точка – крапка, (*отвлеченнее*) точка. **-ка** *с запятой* – середник. **-ка** *зрения* – погляд, точка зору. *С вашей* **-чки** *зрения* – з вашого погляду. *Противоположная* **-ка** *зрения* – протилежний погляд.
Точность – точність, пунктуальність, (*обстоятельность*) докладність. *В* **-сти** – точно, точнісінько.
Точный – точний, пунктуальний, (*обстоятельный*) докладний, (*верный*) певний, правдивий, (*точь в точь такой*) достотний, нестеменний. **-ные** *науки* – точні науки. *На* **-ном** *основании закона* – на точному ґрунті закону. **-но** – точно, дійсно. **-но** *доказанный* – точно доведений. **-но** *так* – справді так. дійсно.
Точь-в-точь – точнісінько, достоту, нестеменно.
Тошнить, стошнить – нудити, занудити. *Его* **-нило** – його занудило.
Тошно – нудно, млосно.
Тошнота – нуд, нудота, млосність, млість.
Тощать, отощать – охлявати, охлясти, слабіти, ослабнути, ослабти, худнути, схуднути, з тіла спадати, спасти.
Тощий – (*сухощавый, худой*) сухорлявий, худорлявий, худий, сухий, схудлий, (*о зерне*) заміркуватий, недорідний (зерно), (*пустой*) порожній (кешеня), тонкий.
Травить, стравить (*посевы*) – спасати, спасти (ниву), травити, потравити, (*вытравливать зародыш*) витруювати, витруїти, витравляти, витравити, зганяти, зігнати (плід, заживок), (*науськивать, натравить*) цькувати, нацькувати собаку (на кого, *или* кого собакою), (*отравлять*) труїти, о[с]труїти.
Травление – витравлювання (плоду), цькування (собакою), труїння (отрутою).
Травля – цькування.
Трагедия – трагедія.
Трагический – трагічний.
Традиционный – традиційний.
Традиция – традиція; передача (*речи* – traditio).
Тракт – тракт, (*вульг.*) трахт, битий шлях, гостинець (-нця).
Трактат – трактат, угода, умова. *Мирный* **-тат** – мировий трактат, мирова угода, умова.
Трактир – трактир (-ра,) (*вульг.*) трахтир (-ря), шинк, шинок, (*стар.*) дім шинковий (СФА, VI, 79), гостинець (АЮЗР, 6, 1, 440).
Трактирный – трактирний. **-ный** *промысел* – трактирство, шинкарство.
Трактирщик – трактирник, шинкар (-ря).
Трактовать – трактувати (кого, про що).
Транзит – транзит, перевіз (через певну країну, через певну місцевість).
Транзитный – транзитовий, (*реже*) транзитний, перевізний. **-ный** *груз* – транзитовий (транзитний) вантаж, транзитова кладь.
Транспорт – транспорт, перевіз (-возу), (*бухг.*) перенесе[і]ння.
Транспортирование – транспортування, перевози.
Транспортировать – транспортувати, перевозити.
Транспортный – транспортовий, перевозовий (корабель).
Трансферт – трансферт (передавання векселя написом).
Трассант – трасант (той, хто видає переказового векселя).
Трассат – трасат (той, хто переказовий вексель оплачує).
Трассировать – трасувати, писати (виставляти) (на кого векселя).
Трата – (ви)трата, видаток. *Напрасная* **-та** – марнування (грошей, часу), марна трата.
Тратить – тратити, витрачати, видавати, робити видатки. **-ть** *напрасно* – марнувати,

гайнувати (час). **-ся** – витрачатися, видаткуватися.
Тратта – тратта (переказовий вексель).
Траур – жалоба.
Траурный – жалібний (одяг, прапор).
Требование – вимагання, вимога (напр. від уряду або від особи), (*настояние*) домагання, (*неоднократное*) допоминання, упоминання, (*стар.*) упоминок (ЛР, 44). *По первому* **-нию** – на першу вимогу, (*стар.*) на голе речення слова (АЮЗР, 6, І, 288), на слово речення (АЮЗР, 6, І, 146). **-ние** *по суду* – домагання (чогось) судом, вимога через суд, (*стар.*) правна правіжка.
Требовательность – вимогливість, вимагальність, (*капризная*) вибагливість.
Требовательный – вимогливий. [Дуже вимоглива людина], (*капризно треб.*) вибагливий, (документ) вимоговий, вимагальний. **-ная** *ведомость* – вимогова відомість.
Требовать *чего от кого* – вимагати (чого від кого), жадати, (*долг*) правити (борг з кого) (АЮЗР, 8, V, 145; ЛР, 44), (*неоднократно*) допоминатися (чого *или* про що від кого), (*стар.*) упоминатися (СФА, ІІ, 33, 375). **-ть** *долги* – правити борги, виправляти борги (ЛР, 44). **-ть** *жалованье* – вимагати платню (-тні), допевнятися платні. **-ть** *помощи* (= *нуждаться в помощи*) – потребувати допомоги (ЛР, 44). **-ть** *прав* – домагатися (допоминатися) прав. **-ть** *к суду* – кликати до суду (позивати). **-ся** – вимагатися, (*быть вызываему*) викликатися. *По делу* **-ся** *в суд свидетели* – у справі викликається до суду свідків. *По делу* **-ся** *письменные доказательства* – справа вимагає писаних доводів.
Тревога – тривога, сполох, переполох, ґвалт, (*суетня*) метушня. *Ударить* **-гу** – вдарити на ґвалт, на сполох.
Тревожить, встревожить – тривожити, затривожити (стривожити), турбувати, стурбувати, полохати, сполохати. **-ся** – тривожитися, за[с]тривожитися, бентежитися, збентежитися.
Тревожный – тривожливий, турботний, неспокійний. **-ные** *слухи* – тривожливі, не(с)покійні чутки.
Трезвость – тверезість. *Общество* **-вости** – товариство тверезости.
Трезвый – тверезий (людина, погляд, думка). **-го** *поведения* – непитущий (людина). *В* **-вом** *состоянии* – по-тверезу. **-во** – тверезо, по-тверезому.
Трение – тертя, (*несогласие*) незгода, суперечки (-чок). *Между ними возникли* **-ния** – поміж ними повстали тертя (сталася незгода).
Трепет – трепотіння, (*дрожь*) тремтіння.
Трепетать – трепотіти, тремтіти, труситися, дрижати.
Трест – трест (об'єднання торгов(ельн)их чи виробничих підприємств).
Третейский – єднальний, (*согласительный*) угодовий, (*стар.*) полюбовний. **-кая** *запись* – єднальний запис. **-кий** *суд* – єднальний (угодовий) суд, (*обиходно*) по совісті суд (КМ), вольний суд, (*стар.*) полюбовний (роз'ємчий) суд (ЧСР; КМ), приятельский розсуд(ок) (АЮЗР, 8, ІІІ, 7), (*только руссизм*) третійський.
Третировать (*кого*) – трактувати (кого) звисока, поневіряти (кого), зневажливо поводитися (з ким), зневажати (кого).
Третной – третинний, третний.
Третий, -ья, -ье – третій, -тя, -тє. **Третье** *лицо* – третя особа, стороння особа. *Вступление* **-го** *лица в дело* – вступ третьої особи до справи. *Привлечение* **-го** *лица к делу* – притягнення третьої особи до справи.
Треть – третина. *По* **-тям** – третинами.
Трёхлетие – трьохліття (триліття), трьохріччя.
Треугольник – трикутник.
Треугольный – трикутний.
Трещать, треснуть – тріщати, тріснути; (*издавать треск*) трескотіти, затрескотіти.
Трещина – розколина, щілина, шпара, тріщина.
Трибуна – трибуна, катедра, казальниця.
Тридцать – трицять (-тьох). **-дцатый** – трицятий.
Тринадцать – тринацять. **-дцатый** – тринацятий.
Трогательный – зворушливий; (*жалостный*) жалісний, жалібний. **-но** – зворушливо, (*жалостно*) жалібно, жалісно.
Трогать – займати (ЛР, 44) [Не займай!], чіпати, зачіпати, (*касаться*) торкати, заторкати, порушати, (*стар.*) зрушати (АЮЗР, 8, ІІІ, 35, 37), (*растрогивать*) зворушувати (душу). **-ся** (*в дорогу, с места*) – вирушати, рушати. **-нуться** – рушити [Поїзд рушив]; (*растрогаться*) зворушитися (до глибу душі); (*с ума сойти*) помішатися розумом, збожеволіти.

Тройка – трійка. **-кою** *ехать* – їхати утрикінь, трьома кіньми (*и* трійкою).
Тройной – потрійний (штраф, правило); тройчатий, тройчастий (канчук).
Тройственный – троїстий, потрійний. **-ный** *союз* – союз з трьох, троїста спілка (союз).
Трон – трон, престіл (-толу).
Тронный – тронний. **-ная** *речь* – тронна промова.
Тропа, тропинка – стежка, (*стезя*) тропа.
Тростник – (*собир.*) очерет, комиш, трістя, (*одна трость*) тростина, тростинка, очеретина, очеретинка, комишина, комишинка.
Тротуар – тротуар, пішоход, хідник.
Троюродный – троюрідний. **-ный** *брат, сестра* – брат, сестра у-других (троюрідні).
Троякий – троякий, (*тройственный*) троїстий.
Труба, трубка – труба, трубка; рура, рурка (рулька). *Водопроводная* **-ба** – водотяжна (водопровідна) труба. *Водосточная* **-ба** – ринва, (*горизонтальная*) риштак, (*зап.*) риншток. *Дымовая* **-ба** – димар (-ря), комин, бовдур, (*для курения*) люлька.
Трубочист – сажотрус, (*редко*) трубочист.
Труд – праця (ЛР, 44), труд. *Разделение* **-да** – поділ праці. *С* **-дом** – насилу, ледві[е], заледві[е]. *С величайшим* **-дом** – на превелику силу, з як-найбільшим трудом. *Учёный т.* – наукова праця. *Умственный т.* – розумова праця. *Физический т.* – фізична праця.
Трудиться – працювати, трудитися. **-дящийся** – трудящий, трудовий.
Трудность – трудність (АЮЗР, 8, III, 45), труднощі,важкість, вага. *Это небольшая* **-ность** – це не велика вага.
Трудный – важкий, тяжкий, трудний.
Трудовой – трудовий, (*добытый трудом*) запрацьований (гроші). **-вая** *артель* – трудова артіль. **-вой** *договор* – трудова умова, умова про працю. **-вая** *копейка* – трудовий (запрацьований) гріш (-ва копійка). **-вая** *повинность* – трудова повинність. **-вая** *ценность* – трудова цінність (вартість праці).
Трудолюбивый – працьовитий, трудовий (людина), (*трудящийся*) трудящий, роботящий, робочий.
Трудолюбие – працьовитість, трудовитість.
Трудоспособность – працездатність (-ности).
Трудоспособный – працездатний.
Труженик – працівник, трудівник, робітник, (*фамильяр.*) роботяга, роботяй.
Труженический – працівничий, трудівничий.
Трунить – підсміюватися (над ким), насміхатися (з кого), кепкувати (з кого).
Труп – труп (ЛР, 44; АВАК, XVIII, 221), мертве тіло. *Т. павшего животного, палого скота* – падло.
Трупный – труповий. **-ный** *запах* – труповий дух. **-ное** *окоченение* – трупове задубіння, задублість, застиг тіла. **-ные** *пятна* – трупові плями, синя муравиця.
Труппа – трупа, гурт, товариство.
Трус – боязливець. боязка людина, страхополох, боягуз.
Трусить, струсить – лякатися, злякатися, страхатися, боятися, полохатися.
Трусливость – боязливість, боязкість, полохливість.
Трусливый – боязливий, боязкий, полохливий, полохкий, страхополохливий. **-во** – полохливо, боязко.
Трусость*, см.* **Трусливость.**
Трут – губка.
Труха – трухлява, трухлявина, потеруха, потерть (-рти), потерушка.
Трухлый – трухлий, трухлявий, спорохнілий, струпішілий.
Трухнуть, струхнуть – трухнути, струхнути, потрухнути, трухлявіти, струхлявіти, порохнявіти, спорохнявіти, трупішати, струпішати.
Трущоба – вертеп, діра, (*дебри*) нетри.
Трюм – трюм, дно корабля.
Тряпичник – ганчірник, онучник, онучкар (-ря), лахмітник.
Тряпичный – ганчірний, ганчірковий.
Тряпка – ганчірка, шматина (*чистая*) стірка (щоб стирати). **-почка** – стірочка.
Тряпьё – ганчір'я, шмаття, лахміття, хламіття.
Трясина – трясовина, драг(о)вина, драглина, двигнява, грузявина, цмоковина, (*со стоячей водой*) нетеч (-чи), нетеча.
Туземец – тубілець (*р.* тубільця), (*земляк*) краянин.
Туземный – тубільний; місцевий.

Туловище – тулуб, (*уменьш.*) тулубець (-бця).
Тулуп – кожух, (*крытый*) байбарак; (*женский короткий*) кожушанка.
Тумак – стусан, стус.
Туман – туман, (з дрібним дощем) мряка, мрячка.
Туманность – туманність.
Туманный – туманний, (*неясный*) тьмяний.
Тунеядец – дармоїд. **-дцем** *жить* – дарма хліб їсти.
Тунеядство – дармоїдство.
Тупеть – тупіти, тупішати.
Тупик – безвихідь, (*переулок без выхода*) зазубень, заулок. *Попасть, стать в* **-пик** – (*букв.*) опинитися в глухому заулку, (*переносно*) зайти в безвихідь. *Поставить кого в* **-пик** – загнати в безвихідь, оступачити кого, паморок забити кому.
Тупой – тупий, негострий.
Тупость – тупість.
Тупоумие – тупий розум, туподумство.
Тупоумный – тупого розуму, туподумний.
Тусклый – притемнілий, пригаслий, тьмяний, неясний, невиразний.
Тускнеть, потускнеть – темніти, притемніти, пригасати, пригаснути, мерхнути, померхнути, тьмитися, притьмитися.
Тухлость – тухлина, придхлість.
Тухлый – тухлий, притухлий, придхлий.
Тухнуть, потухнуть – (*гаснуть*) тухнути, потухнути, гаснути, згаснути, погасати, погаснути, (*протухнуть*) протухнути, затухнутися.
Тушение – гасіння, гашення, тушіння. **-ние** *пожара* – гасіння пожару (пожежі).
Тушить, затушить – гасити, загасити, погасити, тушити, затушити, потушити.
Тщание – старання; (*стремление*) намагання.
Тщательность – старанність, пильність (-ности).
Тщательный, -но – старанний, -но, пильний, -но.
Тщедушие – щуплість, слабосилість, кволість, немічність, неміч (-очи), (*пренебреж.*) миршавість.
Тщедушный – щуплий, малосилий, слабосилий, безсилий, кволий, немічний, недолугий.
Тщеславие – пустославність, чванливість, чвань, гонористість.
Тщеславный – пустослівний, чванливий, чванькуватий, гонористий, бундючний.
Тщета, тщетность – мірність, даремність.
Тщетный – марний, даремний. **-но** – марно, даремно, надаремно, дарма.
Тыл – зад, тил, тило, потилиця, (військове) запілля. *В* **-лу** – в запіллі.
Тыльный – задній, тильний **-ная** *сторона* – тильний бік.
Тюк – пака, (*поменьше*) пакунок.
Тюремный – в'язничний, тюремний. **-ное** *заключение* – ув'язнення, замкнення у в'язницю (до в'язниці). **-ная** *стража* – тюремна сторожа, тюремна варта.
Тюремщик – тюремник, в'язничник.
Тюрьма – тюрма, в'язниця, темниця. *Одиночная* **-ма** – самотне замкнення, самотнє ув'язнення.
Тяга – тяга. *Служба* **-ги** – відділ технічний.
Тягаться – тягатися, позиватися з ким.
Тягло – тягло (КМ).
Тягость – тягота, вагота, (*бремя*) тягар (-ра), тяжар (-ра).
Тяготение – тяготіння.
Тяготеть – тяготіти (до кого, до чого), (*тянуться*) тягтися (до кого, до чого).
Тяготить – (*отягощать*) обтяжати, тяжити (кого); (*лежать тяжестью*) тягарем лежати (на кому).
Тяжба – позов (*и мн.* позви, -звів), (*дело*) справа, (*стар.*) завод (ЧСР; ЛР, 44), процес. *Выиграть* **-бу** – виграти справу, випозивати (щось). *Иметь* **-бу** – позиватися.
Тяжебный – позовний, процесовий.
Тяжеловесный – важкотягарний, ваговитий, важкотілий (людина), важкий, важенний, заважний.
Тяжелый – тяжкий (ЛР, 44), важкий (*затруднительный*) сутужний, скрутний, трудний (становище). **-ло** – тяжко, важко, сутужно, скрутно, трудно.
Тяжесть – тягота, тяжкість, вагота, важкість, (*бремя*) тягар (-ра), вага. *Ехать с* **-тью** – їхати з вагою, їхати в вазі. **-жесть** *вины* – тягар вини, міра вини. **-жесть** *наказания* – тягар

кари, міра кари.
Тяжкий – тяжкий, важкий. **-кая** *болезнь* – тяжка хороба. **-кое** *преступление* – тяжкий злочин. **-кая** *рана* – тяжка рана, шкідлива рана (АЮЗР, 6, І, 309).
Тяжущийся – процесовий, (*стар.*) сутяжний (КМ). **-ся** *сторона* – суперечник, процесова сторона, (*устар.*) сутяжна сторона (КМ).
Тянуть, потянуть – тягти, потягти (потягнути). **-ся** – (*простираться*) простягатися, витягатися, розтягатися, (*длиться*) тягтися, точитися. [Справа точиться]. **-ться** *к чему* – тяг(ну)тися, пнутися, п'ястися до чого.
Убавка – (*что убавлено*) одбавка, (*убавление*) одбавляння, одбавлення, зменшування, зменшення.
Убавлять, убавить – одбавляти, одбавити, зменшувати, зменшити.
Убегание – тікання, утікання, (*побег*) утеча.
Убег[ж]ать – утікати, утекти. **-жать** *из заключения* – утекти з в'язниці, (*стар.*) з в'язення (ЛР, 44). **-ший** – збіглий, утеклий, утікач.
Убеждать, убедить – переконувати, переконати, пересвідчувати, пересвідчити (кого), (*доказывать*) доводити, довести (кому) (наочно, фактами); (*уговаривать*) умовлятн, умовити, уговорювати, уговорити (кого). **-ся** – переконуватися, пересвідчуватися, (*удостоверяться*) упевнятися, (*сов.*) упевнитися (ЛР, 44) (в чому).
Убедительность – доводливість, довідність, перекональність (-ности).
Убедительный – доводливий, довідний, перекональний, (*гал.*) переконуючий. **-но** – доводливо (ЮГ, 16), переконуюче, (*стар.*) подоводно (СФА, VI, 227).
Убеждение – переконання, пересвідчення; (*уговаривание*) уговорювання, умовляння, переконування. *Он следует своим* **-ниям** – він іде за своїми переконаннями.
Убеждённость – переконаність, пересвідченість, (*уверенность*) певність (ЛР, 44).
Убежище – пристановище, (*приют*) притулок, захист, захисток, захоронка (для дітей).
Убивание – убивання, (*сов.*) убиття.
Убивать, убить – убивати, убити, забивати, забити, (*сгубить*) губити, згубити (кого), заподіювати, заподіяти смерть (кому). **-ить** *наповал* – убити на місці, забити на смерть (ЛР, 44). **-тый** – убитий, забитий (АЮЗР, 6, І, 255).
Убиение – убиття, забиття, (*стар.*) забій (-бою).
Убийственный – убийчий (іронія, промова); убійницький, душогубний (ЛР, 44) (план, замисл).
Убийство – убиття, забиття, вбивство, душогубство, (*стар.*) убійництво, забійство (ЛР, 44; АЮЗР, 6, І, 157, 385). **-ство** *в запальчивости и раздражении* – вбивство в запалі й у гніві. *Замышлять чьё* **-во** – готувати смерть на кого, задумувати кого вбити. **-во** *через истязание* – замордування (ЛР, 44). **-во** *неосторожное* – необережне вбивство. **-во** *случайное* – випадкове вбивство. **-во** *умышленное* – навмисне вбивство. **-во** *предумышленное* – передумисне вбивство.
Убийца – убійник, убивець, душогуб, душогубець, душогубннк, (*женщина*) душогубниця.
Убирать, убрать – (*приводить в порядок*) прибирати, прибрати (що), опоряджати, опорядити, прятати, попрятати [Покої вона прятає], чепурити, причепурити; (*прочь* **-ать**) приймати, прийняти (щось, когось) (геть). **-ите** *свой багаж* – прийміть свої пакунки, приберіть свої пакунки. **-ть** *лестницу общего пользования* – прибирати сходи для загального користування. **-ть** *отхожее место общего пользования* – прибирати загального користування відхідники. **-ся** – (*наряжаться*) убиратися, убратися, чепуритися, причепуритися; (*уходить прочь*) забиратися, забратися, тікати, втекти, іти, піти геть.
Ублажать, ублажить – загоджувати. загодити (кого).
Убогий – убогий, нужденний, злиденний; (*безрукий и т. п.*) каліка.
Убожество – убогість, убозтво, злидні; каліцтво.
Убой – заріз (-бою), забій, убій. *Скот на* **-бой** – скотина на заріз.
Убойный – зарізний, забійний, убійний. **-ный** *скот* – скотина на заріз.
Убор (*наряд*) – убрання, одяг, (*зап.*) стрій (*р.* строю).
Убористость – стислість (-ости).
Убористый – стислий. **-тая** *печать* – стислий друк.
Уборка – прибирання, прибори (-рів); (хліба) вбирання. **-ка** *жилого помещения* – прибирання житла.
Уборная – прибиральня.
Уборщик – прибиральник.
Уборщица – прибиральниця.

Убранство – оздоба, прибрання. *Внутреннее* **-во** *квартиры (помещения)* – оздоба ква(р) тири (приміщення) всередині.
Убывание – меншання, убування, убуток.
Убы(ва)ть – зменшуватися, зменшитися, убувати, убути. *Вода* **-ет** – вода спадає, одбуває, меншає.
Убылой – зменшений, убулий, спалий (вода).
Убыль – зменшення, убуток; (*воды*) спадання, спад.
Убыток – утрата, потрата (КМ); (*повреждение*) шкода (АЮЗР, 8, III, 359). *Ввести в* **-ток** – при(з)вести до втрати, втягти в шкоду. *Вред и* **-ток** – шкода і втрата. *Пополнить* **-ток** – відшкодувати. *Потерпеть, понести* **-ток** – мати втрати, шкоди (на шіссот карбованців). *Причинить* **-ток** – шкоду зробити, наробити шкоди, нашкодити, пошкодити. *Причинить вред и* **-ток** – заподіяти шкоду і втрату.
Убыточность – утратність, утратливість. *Убыточный* – утратний, утратливий; (*требующий издержек*) коштовний (напр. процес). **-но** – утратно.
Уважать – шанувати, поважати. **Уважить** – взяти (що) на (ласкаву) увагу, зглянутися (на що). *Прошу* **-ть** *мою просьбу* – прохаю взяти моє прохання на (ласкаву) увагу, прохаю зглянутися на моє прохання. **Уважаемый** – шановний, поважаний.
Уважение – пошана, шана, шаноба, шанування, повага; (*принятие во внимание*) увага. *Ходатайство заслуживает* **-ния** – прохання заслуговує на увагу, прохання варте уваги.
Уважительность – важливість, важність.
Уважительный – (*почтительный*) шанобливий, (*заслуживающий внимания*) вартий уваги, важливий, важний. **-мые** *причины* – важливі (важні, уваги варті) причини*.* **-ные** *причины неявки к допросу* – важливі (важні) причини нестання (неприбуття) свідків на допит.
Уведомление – повідомлення, сповіщення, оповіщення, (*стар.*) оповість (СФЛ, VI, 161*) В ответ на* **-ние** *ваше сообщаю* – на повідомлення ваше сповіщаю, відповідаючи на ваше повідомлення, подаю, що…
Уведомлять, уведомить – повідомляти, повідомити сповіщати, сповістити, оповіщати, оповістити звіщати, звістити, завідомляти, завідомити.
Увековечение – увіковічення, увічнення, унесмертельнення.
Увековечить – увіковічити, увічнити, унесмертельнити. *Чтобы* **-ить** *память о нём* – -на вічність пам’яти його, щоб увіковічити його пам’ять.
Увеличение – збільшення, побільшення. **Увеличивание** – побільшування, збільшування.
Увеличивать, увеличить – побільшувати, побільшити, збільшувати, збільшити. **-ся** – більшати, побільшати, побільшуватися, по[з]більшитися; прибувати, прибути.
Увеличительный – по[з]більшальний, завбільшущий, (*гал.*) побільшуючий, сильноглядний (скло); (*грамм.*) побільшений (форма).
Уверение – запевнення, упевнення, завіряння.
Уверенность – упевненість, певність (-ности).
Уверенный (*в чём*) – певний (чого), упевнений (в чому).
Увёртка – викрут, викрутка, (*вульг.*) викрутас, крути-верти.
Увёртливый – викрутливий, виверткий, в’юнкий, викрутень (людина).
Уверять, уверить – запевняти, запевнити, упевняти, упевнити (АЮЗР, 8, III, 358; ССБ, 230), завіряти завірити.
Увеселение – забава, розвага. *Народные* **-ния** – розваги народні.
Увеселительный – розвесельний, веселющий, веселий, для розваги, для забави, забавний*.* **-ное** *заведение* – будинок (для) розваг, (для) забав.
Увечить, изувечить – калічити, скалічити, покалічити.
Увечный – скалічений, покалічений, каліка.
Увечье – каліцтво (ЛР, 44), (*а теснее*) хромота (АЮЗР, 6, I, 522) *и т. п. Выдача пособия в порядке социального страхования при* **-чьи** – видача допомоги в разі каліцтва з коштів соціяльного страхування. *Нанесение, причинение* **-чья** – вчинення каліцтва, скалічення, покалічення, (*сильное повреждение*) знівечення.
Увещание – добра рада, усовіщання, умовляння.
Увиливать, увильнуть (*от чего*) – викручуватися, викрутитися, вимикатися, вимкнутися, (*уклоняться*) ухилятися, ухилитися (чого, від чого).
Увлекательность – захопливість, захватливість, заманливість, знадливість, звабливість.
Увлекательный, -но – захопливий, -во, захватливий, -во, що аж пориває, заманливий, -во, знадливий, -во, знадний, -но.
Увлекать, увлечь – захоплювати, захопити, манити, заманити, знаджувати (надити),

знадити, вабити, звабити, затягати, затягти (в якусь справу). **-ся** *чем* – захопитися чим, (*излишне*) перехопитися. *Не* **-кайтесь***!* – не перехоплюйтесь!
Увлечение – захоплення, захват, запал, (*излишнее*) перехват. *Без* **-чений** *и преувеличений* – без перехватів і пересад.
Увод – забирання, (*сов.*) забрання (напр. коли коні із стайні забрано), викрад.
Уводить, увесть – одводити, одвести, виводити, вивести, забирати, забрати, займати, зайняти (у полон).
Увоз – одвіз (-возу), вивезення, завезення.
Увозить, увезть – одвозити, одвезти, вивозити, вивезти, завозити, завезти.
Увольнительный – звільний, про звільнення; одзвольчий. **-ное** *свидетельство* – свідоцтво про звільнення. **-ный** *билет* – картка про звільнення, білет про звільнення.
Увольнять, увольнить, уволить – увільняти, увільнити, звільняти, звільнити. **-ить** *от должности* – звільнити з посади, (*стар.*) одставити з уряду (КМ; ЛР, 6). **-нный** – звільнений, одставлений (ЛР, 6).
Увязка – в'язь (-зи), ув'язка.
Угад – одгадування, одгадка. *На* **-гад** – навмання.
Угадывать, угадать – угадувати, угадати.
Угар – чад.
Угарный – чадний.
Угасать, угаснуть – згасати (гаснути), згас(ну)ти, погасати, погас(ну)ти.
Угловой – (*внутри*) кутній, кутовий; (*снаружи*) наріжний (будинок), вугловий.
Углубление – поглиблення, заглиблення; (впадина) западина, заглибина, видолинок.
Углублять, углубить – заглиблювати, заглибити, поглиблювати, поглибити, поглибшувати, поглибшити (дно в колодязі). **-ся** – заглиблятися, затоплятися (в книжки), углибати, глибити (думкою).
Угнетатель – гнобитель, утиск(ув)ач.
Угнетать – гнобити, гнести, утискувати.
Угнетение – пригноблення, пригнічення, гнобительство, гніт (*р.* гніту), утиск.
Угнетенность – пригнобленість, пригніченість.
Уговаривание – умовляння.
Уговаривать, уговорить – умовляти, умовити, уговорювати, уговорити. **-ться** – (*условливаться*) умовлятися, умовитися, домовлятися, домовитися, змовлятися, змовитися; (*соглашаться*) годитися (АЮЗР, 6, I, 458), згодитися, єднатися, поєднатися. **-ся** *на злоумышление* – змовлятися на злочин, (*стар.*) заживати злої поради (СФА, VI, 1).
Уговор – (*условие*) умова; (*соглашение*) угода, (*стар.*) уклад; (*заговор*) змова; (*наущение*) намова (АЮЗР, 6, I, 457).
Уговорный – (*условный*) умовний; (*условленный*) умовлений. **-ная** *плата* – умовлена плата.
Угодливость – догідливість, услужність, услужливість; (лакейство) плазування.
Угодливый – догідливий, услужний, услужливий; плазун, підлабуза.
Угодничество – догоджування (кому), підсипання (під кого), намагання приподобитися (комусь), підлабузнювання (до когось).
Угодный – уго[і]дний, сподобний, уподобний, любий. **-но** – завгодно, вгодно. *Как* **-но** – воля ваша, як собі знаєте, як вам завгодно.
Угодье – вгіддя (КМ), вжиток. *Лесные* **-дья** – лісові вгіддя, ліси. *Полевые* **-дья** – лани, поле. *Право входа в чужое* **-дье** – (*стар.*) заход (СФА, VI, 50).
Угождать, угодить – годити (догоджати), догодити, вгождати, вгодити.
Угождение – догода, догодження.
Угол – (*внутренний*) кут, куток (напр. в хаті), (*наружный*) ріг (будинку, вулиці) (АЮЗР, 6, I, 386), вугол (-гла). *Иметь свой* **-гол** – свій куток мати. *В* **-лу** – в кутку; на кутку. *На* **-лу** – на розі, на ріжку.
Уголовный – карний, кримінальний (ЧСР), (*стар.*) уголовний, горловий. **-ное** *дело* – карна справа. **-ное** *деяние* – злочин, (*стар.*) головництво. **-ный** *иск* – карний позов. **-ное** *обстоятельство* – карна обставина. **-ная** *ответственность* – карна відповідальність. **-ный** *порядок* – карний порядок. **-ное** *право* – карне право, кримінальне право. **-ное** *преступление* – карний злочин (карний переступ). **-ное** *производство* (*разбирательство*) – карна розправа. **-ный** *приговор* – карний присуд, карний вирок. **-ный** *процесс* – карний процес. **-ный** *суд* – карний суд. **-ное** *судопроизводство* – карне судочинство. **-ное** *уложение* – карний статут, статут про кари, карні закони.
Уголовщина – головництво (Федькович: Повісти).

Уголь – вугіль, (*собир.*) вугілля, вугля.
Угольный*, см.* **Угловой.**
Угольный – вугляний*.* **-ная** *яма* – вуглярка, вуглярня.
Угольщик – вугляр (-ра).
Угон – одгін, одгонення, одігнання (кудись), виганяння, вигнання; займання, зайняття (худоби).
Угонять, угнать – одгонити, одігнати, вигонити (виганяти), вигнати; займати, зайняти.
Угощать, угостить – угощати, угостити, гостювати, при[по]гостювати (чимсь), (*вином*) частувати, почастувати; (*чествовать*) шанувати, пошанувати; (*принимать*) приймати, прийняти (чаркою горілки).
Угощение – угощання, вгостіння, (*вином*) частування; (*чествование*) шанування; (*пир*) учта (СФА, VI, 449); (*чтобы запить сделку*) могорич.
Угрожать – загрожувати, погрожувати, страхати, настрашувати, хвалитися (ЛР, 44), нахвалятися, похвалятися*.* **-жал** *меня убить* – нахвалявся мене вбити, що мене вб'є*.* **-ать** *опасностью жизни или здоровья* – загрожувати життю чи здоров'ю*.* **-жающее** *положение* – загрозливе становище, загроза*.* **-жающие** *подмётные письма* – погрозливі підкидні листи.
Угроза – загроза, погроза (АЮЗР, 6, І, 452; АЮЗР, 6, І, 398), похвалка (ЧСР; ЛР, 44; АЮЗР, 6, І, 159), нахваляння, нахвалка, пригроза (АЮЗР, 8, ІІІ, 46). **-за** *наказанием* – погроза карою. *Без всякой* **-зы** – без жадної погрози, без жадного пострaху.
Угрызение – укус, гризь (-зи)*.* **-ние** *совести* – гризь совісти, мука совісти, гризота сумління; (*сокрушение*) скруха.
Угрюмость – понурість, похмурість, хмурість.
Угрюмый – понурий, похмурий, хмурний, хмурий. **-мый** *человек* – понура (-ри).
Удаваться, удаться – удаватися, вдатися, щастити, пощастити.
Удавленник – задушений, удушений, задушенець, давленик.
Удавливать, удавить – душити, удушити, задушити,удавлювати, удавити.
Удаление – ви[від]далення, (*устранение*) усунення, відсунення*.* **-ние** *из определённого места* – видалення (вислання) (з якоїсь місцевости, із залі засідання)*.* **-ние** *от службы* – усунення з посади.
Удалять, удалить – віддаляти, віддалити, видаляти, видалити (з залі засідань); (*устранять*) усувати, усунути, відсувати, відсунути*.* **-ться** – віддалялися, віддалитися, відходити, відійти, виходити, вийти, одбігати, одбігти; (*устраниться*) усунутися; (*выйти из состава*) виступити (ЛР, 44)*.* **-лить** *от должности* – усунути з посади, (*стар.*) віддалити з уряду.
Удар – удар (ЛР, 44)*. Апоплексический* **-дар** – апоплектичний удар, грець.
Ударение – притиск (у розмові), наголос (у слові).
Ударять, ударить – ударяти (бити), вдарити*.* **-рять***,* **-рить** *в набат, тревогу* – бити (дзвонити) ва ґвалт, на сполох, ударити (забити, задзвонити) на ґвалт, на сполох.
Удача – удача, щастіння*. Нет* **-чи** – не щастить*. На* **-чу** – на щастя, навмання, наосліп.
Удачный, -но – вдалий, -ло, вдатний, -но, вдатливий, -во, щасливий, -во.
Удваивать – подвоювати, (*сов.*) подвоїти.
Удвоение – подвоєння, подвоїння.
Удел – доля, талан, (*феод.*) уділ.
Удельный – удільний (князь, маєток), (*физич.*) питомий*.* **-ный** *вес* – питома вага.
Уделять, уделить – уділяти, уділити (ЛР, 44), наділяти, наділити (кому що).
Удерж – упин, спин, стрим*. Без* **-жу** – без упину, без стриму.
Удержание – задержання, затримання, (*отчисление*) відрахування, вивернення (з платні).
Удерживать, удержать – задержувати, задержати, затримувати, затримати, стримувати, стримати, спиняти, спинити, зу[пере]пиняти, зу[пере]пинити; (*успокаивать*) гамувати (ЛР, 44), вгамувати*.* **-ть** *свой гнев* – гамувати (стримувати) свій гнів.
Удешевление – здешевлення, здешевіння, зниження ціни, зменшення ціни.
Удешевлять, удешевить – дешевити, здешевити, знижати, знизити ціну, зменшати, зменшити ціну.
Удивительный, -но – подиву вартий, дивний, -но, (*диковинный*) дивовижний, -но, (*странный*) чудний, -но, (*превосходный*) чудовий, -во, на прочуд*.* **-ная** *вещь* – дивниця, диво*. Не* **-но***, что…* – не дивниця, що…, не диво, що…
Удивление – дивування, здивування, подив; (*нечто удивительное*) диво, дивина, дивовижа. **На -ние** – на диво, на вдивовижу*. К величайшему* **-нию** – на превелике диво.
Удивлять, удивить, -ся – дивувати, здивувати, -ся.

Удлинение – подовження, збільшення. **-ние** *рабочего дня* – збільшення робочого дня.
Удлинять, удлинить, -ся – подовжувати, подовжити, -ся, збільшувати, збільшити, -ся.
Удобный, -но – зручний, -но, догідний, -но, вигідний, -но (**-но** *усесться* = вигідно розсістися); (*надлежащий*) слушний, підхожий, добрий. **-ное** *время* – добра година, добрий (слушний) час. *Выбрать* **-ное** *время* – вибрати добрий час, вигадати добру годину. **-ный** *случай* – (добра) нагода. *Пользоваться* **-ным** *случаем* – користуватися з (доброї) нагоди.
Удобоваримый – варкий, (*для желудка*) стравний, травний.
Удобовоспламеняющийся – скоропалкий, скорогорющий.
Удобоисполнимость – легковиконанність.
Удобоисполнимый – легкий до виконання, легковиконанний.
Удобопонятность – з[в]розумілість.
Удобопонятный – з[в]розумілий. **-но** – зрозуміло, врозуміло, врозумно.
Удобрение – угноювання, підгноювання, (*сов.*) угноєння, підгноєння; (*навоз*) гній, підгній (-ною). *Служить* **-нием** – бути (правити) за підгній.
Удобрять, удобрить – угноювати, угноїти, підгноювати, підгноїти.
Удобство – зручність (-ности), вигода, догода.
Удовлетворение – завдоволення, вдоволення, заспокоєння (потреб), (*стар.*) вгоноба (КМ). **-ние** *долгов* – заспокоєння боргів (довгів), виплата боргів (довгів). **-ние** *взыскания* – завдоволення правіжки. *Я получил* **-ние** – мене завдовольнено, (*стар.*) мені досить стало (АВАК, XVIII, 31).
Удовлетворительный – завдоволящий, завдовільний, (*стар.*) завдовольняючий, (*достаточный*) достатній.
Удовлетворять, удовлетворить – завдовол(ьн)яти, завдовол(ьн)ити, вдовольняти (ЧСР), вдовол(ьн)ити (ЧСР), заспокоювати, заспокоїти (потреби); (*задабривать*) загоджувати, загодити (кого), (*стар.*) годити (ЛР, 44), уконтентовувати, уконтентувати (кого). **-ить** *во всём* – завдовольнити в усьому, (*стар.*) угодити на всім (ЛР, 44). **-ить** *вполне* – завдовольнити цілком, (*стар.*) досить учинити (АЮЗР, 6, I, 157). **-ить** *(исполнить) желание* – вволити волю.
Удовольствие – втіха, любість; (*удовлетворённость*) за[в]доволення. *С* **-вием** – залюбки, з великою охотою, втішно.
Удовольствоваться – вдовольнитися, завдовольнитися.
Удостоверение – посвідчення (про що), посвідка; (*свидетельство*) свідоцтво (про що); (*засвидетельствование*) засвідчення (чого). *В* **-ние** *чего* – на свідоцтво чому, (*стар.*) на певність чого, на твердість чого (АЮЗР, 6, I, 6), для твердости чого (АЮЗР, 8, III, 26). **-ние** *действительности акта* – посвідка про дійсність акту. **-ние** *личности* – посвідчення (посвідка) про особу. **-ние** *своей личности* – засвідчення своєї особи.
Удостоверительный – посвідковий, посвідний. **-ный** *приговор* – посвідковий приговор (на землю).
Удостоверять, удостоверить – посвідчувати (свідчити: *букв. свидетельствовать*), посвідчити, засвідчувати, засвідчити; (*уверять*) упевнювати (упевняти), упевнити; (*доказывать*) доводити, довести, доказувати, доказати; (*подтверждать*) стверджувати, ствердити. **-ять** *получение полного удовлетворения* – засвідчувати (своє) повне завдоволення, (*стар.*) квитувати (АЮЗР, 6, I, 342). **-ся** *(убеждаться)* – упевнятися, упевнитися, переконуватися, переконатися, пересвідчуватися, пересвідчитися; (*на опыте*) досвідчуватися, досвідчитися.
Удостоивать, удостоить (*кого чего*) – шанувати, вшанувати (кого, чим), (*стар.*) удостоювати, удостоїти (кого чого), сподобити (кого чого). **-ся** – бути (стати) гідним (чого), заслуговувати (на що), (*стар.*) удостоюватися, удостоїтися, сподобитися (чого).
Удручать, удручить – пригнічувати (гнітити), пригнітити, приби(ва)ти, давити, придавити (кого), лягати (лягти) тягарем (на кого). **-ное** *состояние* – пригнічення, пригніченість, пригноблення.
Удушение – задуше[і]ння, удуше[і]ння.
Удушить – задушити, удушити.
Удушливый – задушливий.
Удушливость – задушливість, задуха.
Удушье – стиски, дихавиця, ядуха. *Страдающий* **-ем** – ядушний, ядушливий.
Уединение – самота, самотина.
Уединённость – самотність (-ности).
Уединенный – самотні[и]й, самітний; (*далёкий от людей*) відлюдний. **-нно** – самітно,

відлюдно.
Уезд – повіт.
Уездный – повітовий.
Уезжать, уехать – од'їздити, од'їхати, виїздити, виїхати.
Ужас – жах, страхіття, страхота, страх.
Ужасать, ужаснуть, -ся – жахати, вжахнути, -ся, страшити, застрашити, перестрашити, -ся. **-щий** – що аж жахає, жахучий, жахливий, страшний. **-нувшийся** – вжахнутий.
Ужасный – повний жаху, страшенний, страшезний, жахливий.
Уживаться, ужиться – миритися, помиритися, мирно зживатися, мирно зжитися (з ким), жити (з ким) у злагоді.
Уживчивость – мирність, злагідність, потульність.
Уживчивый – мирний, злагідний, потульний.
Ужин – вечеря. *После* **-на** – по вечері.
Узаконение – узаконення, закон; у[в]законення (кого, чого). **-ние** *детей* – у[в]законення дітей. *Собрание* **-ний** *и распоряжений правительства* – збірник законів та розпоряджень уряду.
Узаконитель – той, хто взаконяє, узаконник.
Узаконять, узаконить – у[в]законяти, у[в]законити. **-енный** – у[в]законений; законом установлений, законно дозволений, законний. **-ный** *рост на занятый капитал* – законний відсоток на позичені гроші. **-нный** *сын* – у[в]законений син. **-мый** – той, кого взаконяють, узаконюваний.
Узел – вузол, (*ум.*) вузлик, клунок з речами.
Узкоколейный – вузькоколійний.
Узловой – вузловий. **-вая** *станция* – перехресна (вузлова) станція.
Узнавать, узнать (*кого, что*) – (в)пізнавати, (в)пізнати (АЮЗР, 8, III, 44); (*опознавать*) вгадувати, вгадати (кого, що); (*о чём*) довідуватися, довідатися (ЛР, 44), дізнаватися, дізнатися (про що); (*изведывать*) зазнавати, зазнати (лиха).
Узник – в'язень (-зня), ув'язнений, замкнений.
Узор – ви[е]зерунок, узір (-ору), (*зап.*) десень (-еня).
Узы – пута, кайдани; (*связь*) звязок. *Супружеские* **-зы** – подружній звязок.
Указ – указ, наказ, (*стар.*) розказ (*приказание*). *По* **-зу** – за наказом, з наказу, (*стар.*) з розказу.
Указание – вказівка, вказання; (*наводящее*) навід (*р.* наводу). *Дать* **-ние** – дати вказівку; (*показать, как что делать*) навід дати. *Дать* **-ния** *по делу* – дати вказівки в справі.
Указатель – покажчик (-ка).
Указный – указовий, вказаний. **-ная** *часть* – вказана доля, законна частина.
Указывать, указать – показувати, показати, указувати, указати (ЛР, 44); (*приказывать*) наказувати, наказати.
Уклад – уклад, лад (життя).
Укладка, укладывание – укладування, пакування, запакування.
Укладчик – укладальник, укладач, кладільник.
Укладывать, уложить – укладати, укласти, пакувати, за[с]пакувати, улаштовувати, улаштувати; (*отыскивать место*) вмощувати, вмостити. **-ся**, *уложиться* – укладатися, укластися, пакуватися, за[с]пакуватися; (*найти себе место*) вмощуватися, вмоститися.
Уклон – ухил, одхил; похил, схил.
Уклонение – ухиляння, ухилення, уникання; одхил; збочення.
Уклончивость – уникливість, ухильність, відхильність; невиразність, двозначність (-ности).
Уклончивый, -во – ухильний, -но, відхильний, -но, уникливий, -во; невиразний, -но, двозначний, -но. **-вый** *ответ* – униклива відповідь.
Уклоняться, уклониться – ухилятися, ухилитися, одхилитися, одхилятися, уникати, уникнути; (в сторону) збочувати, збочити.
Укор – докір (*р.* докору).
Укорачивать, укоротить – укорочувати, укоротити, скорочувати, скоротити, прикорочувати, прикоротити.
Укоренять, укоренить, -ся – закоріняти, закоренити, -ся, вкоріняти, вкоренити, -ся.
Укоризненный – докірливий.
Укорительный – докірливий; (*оскорбительный*) образливий, (*стар.*) почтивости дотькливий (АЮЗР, 6, I, 96). **-ное** *выражение* – докірливий вираз, докірливе слово.
Укорять, укорить – корити (докоряти), докорити, дорікати, -кнути (кому).
Укос – укіс (*р.* укосу).

Украдкой – крадькома, нишком, потай, тайкома.
Украшать, украсить – оздоблювати, оздобити, прикрашати, прикрасити, припоряджати, припорядити.
Украшение – оздоба, окраса, прикраса.
Укрепление – укріплення, закріплення; (*усиление*) зміцнення (влади). **-ние** *прав на имущество* – закріплення прав на майно.
Укреплять, укрепить – укріпляти, укріпити, закріпляти, закріпити; (*усиливать*) зміцняти, зміцнити (ТОК, 41); (*записывать*) записувати (ЮГ, 20), записати (землю).
Укромный – затишний, закритний. **-ное** *место* – затишний (закритний) куток, затишок, закриток, закриття (СФА, VI, 241).
Укрощать, укротить – приборкувати, приборкати, вгамовувати, вгамувати, присмиряти, присмирити.
Укрощение – приборкання, вгамування, присмирення.
Укрупнение – підбільшення, завбільшення (судових районів)
Укрыватель – передержувач, переховувач, переховник (ЛР, 44). **-тель** *(и переводчик) краденого* – переводник (СФА, VI, 152).
Укрывательство – передержування, перехов(и), переховування (ЛР, 44), переховини (ЛР, 44), покривання, потаювання. **-во** *воров* – передержування злодіїв. **-во** *краденого* – переховування краденого (крадіжки). **-во** *преступления* – покривання злочину.
Укрывать, укрыть – (*утаивать*) таїти, потаювати; (*прятать на время*) передержувати, передержати, переховувати, переховати; (*потворствовать*) покривати, покрити (що, кого). **-ать** *у себя вора* – передержувати злодія, покривати злодія. **-щийся** – переховaнець.
Уксус – уксус, (*зап.*) оцет (-ту).
Уксусный – уксусний, (*зап.*) оцтовий. **-ный** *завод* – уксусовий завод, (*зап.*) оцетарня.
Укупоривать, укупорить – пакувати (запаковувати), запакувати.
Укупорка – пакування, запакування.
Укупорочный – пакувальний, до пакування, паківничий. **-ный** *материал* – матеріял до пакування.
Укупорщик – пакувальник, паківник.
Укупорщица – пакувальниця, паківниця.
Укушение, укус – покусання, (*змеи*) вжаління; покус, покусане (місце).
Улавливать, уловить – уловлювати (ловити), в[з]ловити, піймати, спіймати, схоплювати, схопити (думку); (*постичь*) збагнути.
Улажение – поладнання, полагодження, полагода.
Улаживать, уладить – ладнати, поладнати, владнати, полагоджувати, полагодити, з[в]лагодити. **-ить** *дело* – полагодити справу.
Улей – улій, вулій, вулик, (*вместе с пчёлами*) пень (*р.* пня).
Улика – доказ, слід, (*поличное*) лице. *Он не имеет никаких* **-лик** – у нього нема ніяких доказів. *Косвенные* **-ки** – побічні (непрямі) докази.
Улиточный. **-ная** *запись* – улиточний запис (про спадщину).
Уличать, уличить (*кого в чём*) – доказувати, доказати (кому що), виказувати, виказати (на кого), доводити, довести (кому що), висвідчувати, висвідчити, (*обличать*) виявляти, виявити. *Он его* **-чил** *в убийстве* – він довів (доказав) йому вбивство, він виявив, що той убійник. **-ить** *кого свидетельским показанием* – висвідчити кого (АВАК, XVIII, 457). **-щий** – виявний, виявничий. **-щие** *обстоятельства* – виявні (виявничі) обставини.
Уличение – доведення (кому чого), виявлення (кого), виказання (вини).
Уличитель – докажчик, викажчик.
Уличительница – докажчиця, викажчиця.
Уличительный – виявний, виявничий, доказовий.
Уличный – уличний, (*вульг.*) вулишний.
Улов – влови.
Уловка – викрут, підхід (*р.* підходу); (*приём*) підхідка.
Уложение – статут, кодекс. *Гражданское* **-ние** – цивільний статут. *Уголовное* **-ние** – карний статут. **-ние** *о наказаниях* – статут про кари.
Улучшать, улучшить – поліпшувати, поліпшити. **-ся** – кращати, покращати, ліпшати, поліпшати.
Улучшение – поліпшення, покращання.
Улыбаться, улыбнуться – усміхатися, усміхнутися, осміхатися, осміхнутися. **-щийся** – усміхнутий.
Улыбка – усмішка, успіх, осміх.

Ум – розум, ум; (*понятие*) тяма; (*толк*) глузд. *В здравом уме* – в (при) здоровому розумі, (*стар.*) на умислі здоровий (АЮЗР, 6, I, 462). *Лишиться ума* – втеряти розум, збожеволіти, (*вульг.*) з глузду зсунутися. *Не в своём уме быть* – не при розумі (при тямі) бути, не при собі бути.
Умаление – зменшення, змалення, помалення, зниження, пониження.
Умалишённый – божевільний, безрозумний; (*тронутый*) причинний.
Умалчивание – замовчування.
Умалчивать, умолчать (*что*) – замовчувати, замовчати (що), промовчувати, промовчати (що *и* про що), не сказати (про що), поминути мовчки (що).
Умалять, умалить – зменшувати, зменшити, поменшувати, поменшити, малити (умаляти), умалити, замалити.
Умелый – тямущий, умілий, дотепний. **-ло** – по-тямущому, уміло, дотепно, до пуття, путяще.
Умение – уміння, умілість, тямкість.
Уменьшать, уменьшить – зменшувати, зменшити, (*цену*) знижувати, виявити.
Уменьшение – зменшення, поменшення, зниження (ціни).
Уменьшительный – зменьшальний, (*грам.*) здрібнілий.
Умеренность – поміркованість, уміркованість.
Умеренный – поміркований, уміркований.
Умерший – померший, померлий, (*стар.*) змерлий (ЛР, 44), мерлий (ЛР, 44).
Мнимоумерший – завмерлий, обмерлий.
Умерщвление – умертвіння, забиття.
Умерщвлять, умертвить – мертвити, змертвити, умертвити (кого, що), смерть заподіювати, смерть заподіяти (кому), губити, згубити, погубити; (*казнить*) страчувати, стратити (кого).
Умерять, умерить – умірковувати, уміркувати; (*сдерживать*) впиняти, впинити, здержувати, здержати; (*успокаивать*) гамувати, вгамувати, погамувати. **-ить** *свой гнев* – вгамувати свій гнів.
Уместность – доречність, доладність, підхожість.
Уместный – доречний, доладний, підхожий. **-но** – до речи, до ладу, в лад.
Уметь, суметь – уміти, зуміти, знати, тямити.
Умирание – умирання, конання.
Умирать, умереть – умирати, умерти, помирати, померти (ЛР, 44); (*мучительно*) (с) конати.
Умиротворять, умиротворить – утихомирювати, утихомирити, умиротворяти, умиротворити.
Умнеть, поумнеть – розумнішати, порозумнішати.
Умножать, умножить – (*арифм.*) множити, помножувати; (*увеличивать число*) намножувати, намножити, примножувати, примножити.
Умножение – множення, помноження; на[при]множення.
Умный, -но – розумний, -но.
Умозаключение – висновок (-вку).
Умоисступление – несамовитість, нестям, шаленість (-ности).
Умоисступлённость – несамовитість, шаленість (-ности).
Умоисступлённый – несамовитий, шалений.
Умолот – умолот, видаток. *Хороший* **-лот** *зерна* – зерно на видаток добре.
Умолчание – мовчання, замовчання.
Умолять, умолить – благати, ублагати.
Умопомешательство – божевілля, утрата розуму.
Умопомрачение – запаморочення, паморока, затемніння на розум.
Умственный – розумовий. **-ные** *способности* – розумові здібності. **-ный** *труд* – розумова праця.
Умысел – умисл (АЮЗР, 8, V, 2), намисл, розмисл; (*намерение*) намір, замір, думка, задум. *Без* **-ла** – без умислу, без наміру. *С* **-лом** – з наміром, з розмислом, умисне, зумисне. *Злой* **-сел** – зломислення, лихий умисл.
Умышленность – навмисність, зумисність.
Умышленный – умисний (ЛР, 44), навмисний, зловмисний (злочин). **-но** – з наміром, умисне (АЮЗР, 6, I, 345; ЛР, 41), з умислу (ЛР, 44), з розмислом, навмисне, нарочно, назнарочне, нарочне.
Умышлять, умыслить – умишляти, умислити (що), (*покушаться*) наважуватися,

наважитися, напосідатися, напосістися. **-ять** *на чью-нибудь жизнь* – наважуватися на чиєсь життя.
Унаследование – перейняття спадщини, успадкування; (*преемство*) наступлення.
Унаследовать – одібрати (одержати, здобути) в спадок, дістати в спадок, в спадщину. **-нный** – спадково здобутий, успадкований, (*стар., доставшийся по наследству)* спалий (СФА, VI, 420).
Универсал – універсал (-лу).
Универсальный – універсальний, загальний.
Унижать, унизить – понижувати (понижати), понизити, принижувати (принижати), принизити, зневажати, зневажити, поневажати, поневажити.
Унижение – пониження (напр. гідности = *достоинства*), приниження, зниження, поневага, зневага, наруга. *Испытывать* **-ния** – зазнавати понижень, поневаги.
Унизительность – поневажливість, низькість.
Унизительный – поневажливий, низький. **-ное** *поведение* – низьке (недостойне) поводження.
Унимать, унять – гамувати, вгамувати, утихомирювати, утихомирити, спиняти, спинити.
Уничтожать, уничтожить – нищити, знищити, (*о мног.*) позницувати, винищувати, винищити, губити, вигубити; (*портить*) нівечити, знівечити, у нівець обертати (АЮЗР, 6, I, 564), обернути (ЛР, 44), ні во що обернути (ЛЗ, X; ЛР, 44); (*упразднять*) касувати, скасувати; (*хищнически*) плюндрувати, сплюндрувати; (*разорять*) руйнувати, зруйнувати. **-ить** *огнём* – спалити (ЛР, 44). **-ить** *следы преступления* – затерти сліди злочину (АЮЗР, 6, I, 90). **-ить** *приостановленное производство судебного дела* – припинену справу зовсім закрити. **-ить** *вещественное доказательство как орудие преступления* – знищити речові докази як знаряддя злочину.
Уничтожение – нищення, знищення (АЮЗР, 8, V, 138), винищення; (*разрушение*) руйнування; (*порча*) нівечіння; (*хищнич.*) плюндрування; (*упразднение*) скасування, знесення. **-ние** *документов* – знищення документів. **-ние** *(признание ничтожными, не имеющими силы) актов: дарения, купчей крепости, завещания и т. п.* – уневажнення актів: дарування, купчої, духівниці *и т. п.* **-ние** *огнём* – спаління, спалення (ЛР, 44).
Уния – унія, з'єднання, сполучення.
Унос – однесення, винесення, занесення.
Уносить, унесть – односити, однести, виносити, винести, заносити, занести, понести.
Унывать, уныть – (*отчаиваться*) зневірятись, зневіритися, тратити (стратити) надію; (*грустить*) журитися, зажуритися, сумувати, засумувати, в тугу вдаватися, вдатися.
Уныние – безнадія, зневіра; журба, сум, туга. *Впасть в* **-ние** – засумувати, затужити; (*отчаяться*) зневіритися.
Упадок – занепад, занепадання, підупад, (*стар.*) упад (АЮЗР, 8, V, 14). *Находящийся в* **-ке** – занепалий, підупалий. *Приходить в* **-док** – занепадати, занепасти, підупадати, підупасти, упадати, упасти. *Прийти в совершенный* **-док** – геть занепасти, звестися ні на що. **-док** *сил* – знесилля, занепадання на силах.
Упаковка – пакування, упакування.
Упаковывать, упаковать – пакувати, напакувати, у[в]паковувати, у[в]пакувати.
Упираться, упереться – упиратися, упертися; (*сопротивляться*) опинатися, опнутися, опір ставити (поставити); (спорить) змагатися, (*заупрямиться*) затятися.
Уплата – виплат, виплата, сплата, заплата, заплачення (СФА, VI, 449). **-та** *долга* – виплата боргу. **-та** *заработанных денег* – виплата зароблених грошей. **-та** *процентов по займу* – виплат (сплата) проценту за позичені гроші. **-та** *по частям и на срок* – виплата на рати, сплата ратами (за землю). *Срочные* **-ты** – виплати на строк.
Уплачивать, уплатить – платити, заплатити, виплатити. **-ать** *по частям* – виплачувати на рати (оренду за землю).
Уплотнение – згущення, ущільнення, потиснення, збиття до купи. *Норми* **-ния** – норми потиснення. **-ние** *жилищ* – густіше залюднення житла.
Уплотнять, уплотнить – згущати, згустити, ущільняти, ущільнити, по[с]тискати, по[с] тиснути.
Уповать – уповати, надію (на кого) мати, надіятися, покладатися (на кого).
Уподобление – (*сравнение*) порівняння; (*ассимиляция*) уподібнення, приподібнення.
Уподоблять, уподобить – порівнювати, порівняти; уподібняти, уподібнити.
Упоение – упій (-ою); (*увлечение*) захват, захоплення, надпорив.
Уполномочивать, уполномочить – уповноважувати, уповноважити, уповажнювати, уповажнити. **-нный** – уповноважений, уповажнений.

Уполномочие – повноваження, уповажнення. *По* **-чию** – з уповноваження.
Упоминание – згадування, згадка, споминання, спомин.
Упоминать, упомянуть – згадувати, згадати, споминати, спом'янути.
Упорный – упертий, завзятий, запеклий. **-ное** *запирательство* – уперте одмовляння, уперте затяття. **-но** – уперто, затято.
Упорство – упертість, завзяття, запеклість, упір (-ору) (СФА, VI, 55).
Упорствовать – бути упертому, упиратися, упертися, затятися, завзятися (на що). **-ющий** – упертий, затятий.
Упорядочение – упорядкування, улаштування.
Упорядочить – упорядкувати, упорядити, (*несов.*) улаштовувати, улаштувати. **-ть** *делопроизводство* – упорядкувати діловодство.
Употребительный – уживаний, ужиточний. *См.* **Общеупотребительный**.
Употребление – уживання, ужиття, ужиток; (*потребление*) споживання, спожив[т]ок. *Годный к* **-нию** – придатний (для) до вжитку, до (для) вживання, ужитковий. *Бывший в* **-нии** – уживаний, заживаний. **-ние** *денег (на что)* – обертання грошей (на що). *На своё* **-ние** – на свій пожиток, (*на обиход*) на свою обихідку.
Употреблять, употребить – вживати, вжити (чого); (*потреблять*) споживати, спожити що; (*водку, лекарство, табак и т. п.*) заживати, зажити (чого) (ЛР. 44); (*использовать*) використати (що); (*обратить*) обернути. **-ять**, **-ить** *все средства* – вживати (вжити) всіх заходів, братися (взятися) на всі способи. **-ить** *на улучшение быта* – обернути на поліпшення побуту. **-ять** *с пользой что* – споживати що, на добре вживати. **-ить** *по своему благоусмотрению* – вжити, як сам знає, (*стар.*) на свій ліпший пожиток обернути (СФА, VI, 14). **-ять** *силу* – вживати сили.
Управа – управа (КМ).
Управитель – управитель.
Управление – управління, (*стар.*) урядування (КМ); (*руководительство*) керування, орудування, порядкування.
Управлять (*чем*) – правити, управляти, заправляти (КМ), керувати, орудувати, правувати (чим), порядок давати (чому), порядкувати (над чим). **-ся** – керуватися, управлятися; (*справиться, сладить*) упоратися (з чим).
Управляющий – управитель.
Управомочивать, управомочить – уповноважувати, уповноважити.
Упражнение – завдання, вправа.
Упражняться (*в чем*) – завчатися (чого), вправлятися (в чому), працювати (коло чого).
Упразднение – скасування, знесення.
Упразднять, упразднить – касувати (скасовувати), скасувати, зносити, знести (напр. панщину, монархію).
Упрашивание – упрохування, припрохування, припрошування, підпрохування.
Упрашивать, упросить – упрохувати, упрохати, упрошувати, упросити, припрошувати, припросити, підпроху[шу]вати, підпросити, (*молить*) благати, ублагати.
Упрёк – докір (*р.* докору), дорікання (ЛР, 44), закид; (*нарекание*) нарікання; (*порицание*) догана.
Упрекать, упрекнуть – докоряти, докорити (кому), дорікати, дорікнути, доректи (кому) (СФА, VI, 33), корити (кого), закидати, закинути (кому що). [Вони нам закидають контрреволюційність = *они нас* **-кают** *в контр-революционности*].
Упрочение – зміцнення, усталення.
Упрочивать, упрочить – зміцняти, зміцнити, усталяти, усталити.
Упрощать, упростить – спрощувати, спростити. **-нный** – спрощений.
Упрощение – спрощення.
Упряжка – запрягання, запряга, (*в одну* **-ку** *от одной почтовой станции до другой*) в один перегін.
Упряжный – упряжний. **-ный** *скот* – упряжна скотина.
Упрямец – уперта людина, упірливець (-вця), (*стар.*) упорник.
Упрямство – упертість, затятість, упір (-ору) (ЧСР).
Упрямый – упертий, упірливий.
Упускать, упустить – пропускати, пропустити, проминати, проминути. **-ить** *из виду* – спустити з ока, випустити з уваги. **-ить** *момент, удобный случай* – проминути (добру) нагоду, (*вульг.*) проґавити нагоду.
Упущение – недогляд, занедбання, хиба. **-ния** *по службе* – занедбання служби.
Уравнение – рівняння, рівнення.

Уравнивать, уравнять – рівняти, зрівняти, вирівнювати, вирівняти.
Уравнительный – вирівняльний, зрівняльний. **-ный** *налог* – зрівняльний податок.
Уравновешение – зрівноваження.
Уравновешивать, уравновесить – зрівноважувати, зрівноважити. **-ный** *человек* – зрівноважена (лагідна) людина.
Уразумевать, уразуметь – розуміти (зрозумівати), зрозуміти, (*постичь*) збагнути, (*смыслить*) тямити, (*сов.*) втямити.
Уразумение – зрозуміння, збагнення.
Урегулировать – врегулювати, зрегулювати, впорядкувати, владнати.
Уровень – рівень (-вня). *В* **-вень** – врівень. *В* **-вень** *с краями* – вщерть. *На одном* **-не** – на одному рівні, на одній мірі, врівні.
Урод – потвора, бридень (-дня), поганько, некраса (*общ. р.*), (*выродившееся существо*) виродок, вирод.
Уродливость – потворність, бридота, виродливість, (*стар.*) шкорадність (-ности).
Уродливый – потворний, бридкий, виродливий.
Уродовать, изуродовать – калічити, скалічити, нівечити, знівечити, (*безобразить*) знекрашувати, знекрасити, спотворювати, спотворити.
Урожай – врожай, дорід (-роду).
Урожайный – врожайний, зародливий, (*стар.*) рожайний (АВАК, XVIII, 261).
Урождённый – родом, з роду, уроджений.
Уроженец – нарожденець, родимець (-мця), родом.
Урок – лекція, година, (*руссизм*) урок. **-ки** (*учение*) – наука; наперед загадана робота, загад, (*руссизм*) урок.
Урон – утрата, страта, шкода. *Потерпеть* **-рон** – зазнати шкоди. *Причинить* **-рон** – заподіяти, зробити шкоду.
Урочище – урочище (АЮЗР, 6, I, 441), врочище (ЛР, 32).
Урочный – визначений, призначений (час), загаданий, завданий, умовлений (робота), (*очередной*) черговий. **-ное** *положение* – устава про завдану роботу, (*руссизм*) про уроки.
Урывками – уривцем, прихватом, прихапцем, прихапці.
Усадебный – садибний, осадибний, (*стар.*) осадний (КМ).
Усадьба – садиба, осадьба, селитьба (АЮЗР, 8, III, 3), обійстя, (*жилище*) оселя. **-ба** *незастроенная* – садиба незабудована, (*стар.*) плец (пляц) голий. *Угловая* **-ба** – наріжна садиба.
Усваивать, усвоить – засвоювати, засвоїти, переймати, перейняти.
Усвоение – засвоєння, засвоїння.
Усердие – старанність, запопадливість, запопадність, пильність, горливість, щирість.
Усердный – старанний, запопадливий, запопадний, пильний (АЮЗР, 8, III, 48), горливий, щирий. **-но** – старанно, запопадливо, запопадно, пильно, горливо, щиро.
Усердствовать – старатися, достаратися, пильнувати, припильнувати (чого), упадати (за чим).
Усеченный – зрубаний, стятий, утятий (піраміда).
Усидчивость – посидливість, посидючість, витривалість.
Усидчивый – посидливий, посидючий, витривалий.
Усиление – підсилення, зміцнення, (*увеличение*) побільшення, підвищення (кари).
Усиленный – зміцнений, побільшений (охорона), напружений (праця). **-но** – усильно, сильно, надто, дуже.
Усиливать, усилить – підсилювати, підсилити, зміцняти, зміцнити, додавати, додати сили (кому), (*увеличивать*) побільшувати, побільшити. **-ся** – (*делаться сильнее*) дужчати, подужчати, сильнішати, посильнішати. **-ать** *наказание* – з[по]більшувати, з[по]більшити кару, (*силиться*) силкуватися (щось зробити).
Усилие – зусилля, силкування, намагання.
Ускользать, ускользнуть – вислизати, вислизнути, випорснути, уникати, уникнути (кари), вихоплюватися, вихопитися (звідкись).
Ускорение – прискорення, приспішення.
Ускоренный – прискорений. **-но** – прискорено.
Ускорять, ускорить – прискоряти, прискорити, приспішати, приспішити.
Условие – умова (АЮЗР, 8, V, 72, 97; КМ), (*мн.*) умови, умовини (життя), (*договор*) умова, договір, контракт, (*соглашение*) угода. *Заключать* **-вие** – складати умову, угоду. *Предварительное* **-вие** – попередня умова, передумова. *Расторжение* **-вия** – зламання (розірвання) умови, угоди. *Согласно* **-вию** – відповідно до умови, згідно з умовою, як

умовлено. *С* **-вием** – з умовою, з тим, щоб.
Условливаться, условиться (*относительно чего*) – умовлятися, умовитися (про що, щодо чого), (*договариваться*) єднатися, поєднатися, годитися, згодитися. **-нный** – умовлепий, обумовлений.
Условность – умовність (-ности).
Условный – умовний. **-но** – умовно, з умовою. **-но**-*досрочный* – умовно-дочасний. **-но**-*досрочное освобождение* – умовно-дочасне звільнення.
Усложнение – ускладнення, (*затруднение*) утруднення.
Усложнять, усложнить – ускладняти, ускладнити, утрудняти, утруднити.
Услуга – послуга. *Держать для* **-луг** – до послуги держати. *Оказать* **-гу** – вчинити послугу, у послузі стати (кому чим).
Услужение – служба, найми; послуга. *Отдать в* **-ние** – віддати у службу. *Пойти в* **-ние** – піти в найми, найнятися.
Услуживать, услужить – услуговувати, услужити, прислуговувати, прислужити (-ся).
Услужливость – услужливість, услужність, прислужливість, прислужність, догодливість (-ости).
Услужливый – услужливий, прислужний, догодливий. **-во** – услужливо, прислужно, догодливо.
Усматривать, усмотреть – добачати, добачити, вбачати, вбачити, побачити, в[зу]здрівати, (з)уздріти, угле[я]діти (ЛР 44), нагле[я]діти. *В данном деянии не* **-ся** *признаков преступления* – в цьому вчинкові нема ознак злочину.
Усмирение – присмирення, втихомирення, (в)гамування. **-ние** *беспорядков* – втихомирення (вгамування) заколоту.
Усмиритель – присмиритель, утихомирник.
Усмирять, усмирить – утихомирювати, утихомирити, вгамовувати, вгамувати, присмиряти, присмирити.
Усмотрение – погляд, розсуд, призволяще, вподобання (ЛР, 54; АЮЗР, 8, III, 22; там-же 6, I, 407), вподоба (КМ), (*стар.*) бачність (СФА, VI, 87), бачення (АЮЗР, 8, III, 27; СФА, VI, 88). *Передаю на ваше* **-ние** – здаюся на вашу волю, здаюся на вашу думку, на ваш погляд, віддаю на ваш розсуд. *По* **-нию** – своїм розсудом, по вподобі (КМ).
Усобица – усобиця, чвара (множ. чвари); колотнеча.
Усовершенствование – довершення, удосколалення.
Усовершенствовать, -ся – довершити, удосконалити, -ся. **-нный** – довершений, удосконалений.
Усовещать, усовестить – усовіщувати, усовістити, умовляти, умовити.
Усовещевание – усовіщування, умовляння.
Успевать, успеть – устигати, устиг(ну)ти, поспівати, поспіти. *Он* **-пел** – він устиг, йому пощастило.
Успех – успіх.
Успешность – успішність.
Успешный – успішний. **-но** – успішно.
Успокаивать, успокоить, -ся – заспокоювати, заспокоїти, -ся, утихомирювати, утихомирити, -ся, гамувати, вгамувати, -ся, угомонити, -ся (АЮЗР, 8, V, 27).
Успокоение – заспокоєння, спокій, тиша.
Успокоительный – заспокійливий.
Уста – уста.
Устав – статут (КМ), (*положение*) устава. **-тав** *акционерного общества* – статут акційного товариства. **-тав** *об акцизных сборах* – статут про акцизні оплати. **-тав** *гражданского судопроизводства* – статут цивільного судочинства. **-тав** *о пошлинах* – статут про мито, про пошлини. **-тав** *о содержащихся под стражей* – статут про заарештованих. **-тав** *уголовного судопроизводства* – статут карного судочинства.
Уставать, устать – утомлюватися, утомитися, натомитися, вморитися, приставати, пристати.
Уставный – уставний (грамота).
Усталость – утома, втома.
Усталый – утомлений, стомлений, натомлений.
Устанавливать, установить – установляти, установити, уставляти уставити (КМ), (*вводить*) запроваджувати, запровадити, заводити, завести, (*составлять*) укладати, укласти (КМ), (*стар.*) заложити (АЮЗР, 8, III, 48). **-нный** – установлений (КМ), заведений, запроваджений. **-ный** *порядок* – заведений (установлений) лад, заведений порядок. **-ные**

правила – встановлені правила, заведені правила.
Установка – уставлення.
Установление – установлення, установа, (*введение*) запровадження, заведе[і]ння.
Устарелость – застарілість, перестарілість, задавненість (-ности).
Устарелый – застарілий, перестарілий (закон), задавнений (хорість).
Устареть – застаріти, перестаріти.
Устность – усність, словність (-ности).
Устный – усний (суд), словний, словами, на словах. **-ное** *распоряжение* – наказ на словах, розпорядження усне (словне). **-но** – усно (ЛР, 44), словами, на словах.
Устой – стовп, підпора, упірка.
Устойчивость – упористість, стійкість, непохитність, сталість.
Устойчивый – упористий, стійкий, непохитний. сталий. **-во** – упористо, стійко, непохитно, стало.
Устоять – устояти, вдержатися.
Устраивать, устроить – улаштовувати, улаштувати, впоряджати, впорядити (засідання), справляти, справити (справи), будувати, збудувати (хату), (ЛР, 44), (*снаряжать*) споряджувати, спорядити (СФА, VI, 516).
Устранение – усування, усунення, видалення, віддалення, відставлення, скинення. **-ние** *от должности* – усунення (скинення) посади.
Устранять, устранить – усувати, усунути (кого, що, напр. перепони), видаляти, видалити, віддаляти, віддалити (ЛР, 44; СФА, VI, 122; СФА, VI, 300; ЛИМ, 131; АЮЗР, 8, III, 26), відстороняти, відсторонити, скидати, скинути. **-ить** *от должности* – усунути з посади (*стар.* з уряду), скинути з посади (*стар.* з уряду). **-ить** *от наследства* – позбавити спадщини, (*стар.*) оддалити од спадку (ЛР, 44). **-ить** *от себя подозрение* – віддалити від себе підозріння. *Делать отвод* – (*стар.*) вивід дати (АЮЗР, 6, I, 256).
Устрашать, устрашить – страшити, настрашити, страхати, настрахати, лякати, налякати, (*отпугивать*) відстрашувати, відстрашити. **-щий** – страшкий, застрашливий, (*отпугивающий*) відстрашливий. **-щее** *наказание* – застрашлива кара. **-щий** *пример* – відстрашливий приклад.
Устрашение – пострах (СФА, VI, 114, 154; АЮЗР, 6, I, 442), страхання, настрашіння. *Для* **-ния** *кого* – на пострах кому (АЮЗР, 6, I, 442).
Устремление – поривання (до чого), прямування, прагнення (до чого).
Устремлять, устремить – (*обращать*) направляти, направити, звертати, звернути. **-ять** *взор* – звертати свої очі, вбивати очі. **-ться** – кидатися, кинутися, линути, полинути, ринути, поринути.
Устроение – влаштування, у(по)рядження, уладнання, (*упорядочение*) упорядкування. *Устроитель* – упорядч[н]ик.
Устройство – устрій (-рою), порядок, лад. *Государственное* **-ство** – державний лад, державний устрій, (*упорядочение*) впорядкування (справ) (КМ).
Уступать, уступить – відступати, відступити (кому що), поступатися, поступитися (кому чим *и* на що), уступати, уступити (кому) (СФА, VI, 487), (*стар.*) поступити (АЮЗР, 6, I, 80); (*отчуждать*) відступати (кому), (*стар.*) записувати (АЮЗР, 8, III, 22). **-ать** *просьбе* – уважати на прохання, відступата перед проханням.
Уступка – відступка, поступка, (*скидка*) знижка.
Уступочный – відступний (лист). **-ная** *запись* – відступний запис.
Уступчивость – згідливість, відступчивість, уступчивість, піддатливість.
Уступчивый – згідливий, відступчивий, уступчивий, піддатливий.
Уступщик – згідливець (-вця), відступець (-пця).
Устье – (*реки*) устя (АЮЗР, 6, I, 544), гирло; (печи) челюсти (*м. р.*; *р.* челюстів, *местн.* в челюстах).
Усугубление – побільшення, подвоєння.
Усугублять, усугубить – побільшувати, побільшити, подвоювати, подвоїти.
Усыновитель – усиновитель, посиновитель. **-ница** – усиновителька, посиновителька.
Усыновление – усиновлення, посиновлення.
Усыновлять, усыновить – усиновляти, усиновити, посиновляти, посиновити, (*стар.*) сином чинити (ЖО, 37). **-нный** – усиновлений, посиновлений.
Усыпительный – снотворний, снодійний, (*в сказках*) сонлящий, дрімлящий.
Усыпление – усиплення, приспання.
Усыплять, усыпить – усипляти, усипити, присипляти, приспати (увагу).
Утаивание – утаювання, затаювання.

Утаивать, утаить – таїти (що) (АЮЗР, 6, І, 298), таїтися (з чим) (ЛР, 44), затаювати, затаїти, притаювати, притаїти (СФА, VI. 23), (*укрывать*) переховувати, переховати, покривати, покрити (ЛР, 44), (*умалчивать*) промовчувати, промовчати (про що).
Утайка – утаювання, утаєння, утаїння, затаювання, затаєння, затаїння*.* **-ка** *находки* – затаювання (затаєння) знахідки.
Утварь – (*домашняя*) начиння.
Утвердительный – ствердний, (*положительный*) позитивний*.* **-ная** *грамота* – ствердний лист*.* **-ный** *ответ* – позитивна відповідь, згода.
Утверждать, утвердить (*что, кого*) – стверджувати, (*стар.*) стверджати (ТОК, III, 86), ствердити (СФА, 256, 308, 512; ЛР, 44), затверджувати, затвердити (когось на посаді, чиїсь права)*.* **-ать** *купчую крепость* – затверджувати купчу*.* **-ать** *кого в правах наследства* – затверджувати чиїсь права на спадщину*.* **-ся** *в правах наследства* – затвердити свої права на спадщину*.* **-ать** *приговор* – затверджувати, затвердити вирок (присуд); (*уверять, что…*) запевняти; (*в логике*) твердити. *Он* **-ает***, что невиновен* – він запевняє, що не винен. **-диться** – утвердитися, пустити коріння, уґрунтуватися.
Утверждение – ствердження (СФА, VI, 256), затвердження (якогось статуту, когось на посаді), (*логич.*) твердження, (*уверение*) запевнювання, запевнення.
Утеснение – утиск, гноблення, пригноблення.
Утеснитель – утискувач, утискач, гнобитель.
Утеснять, утеснить – утискувати (утискати), утиснути, гнобити (пригноблювати), пригнобити.
Утечка – витікання (спирту), утічка, (*зерна*) розтрус, розтруска (зерна).
Утешение – потіха, потішення, (*приятность*) утіха, втіха.
Утешительный – потішливий, (*приятный*) утішний.
Утихать, утихнуть – утихати, утихнути, стихати, стихнути, тихшати, потихшати, ущухати, ущухнути, вгавати, гамуватися, вгамуватися, втихомирюватися, втихомиритися.
Утолять, утолить – заспокоювати, заспокоїти (голод, спрагу).
Утомительность – утомність (-ности).
Утомительный – утомний.
Утомление – утома, утомлення, стомлення, потомлення.
Утомлять, утомить – стомлювати (втомлювати, томити), стомити, утомити, морити, уморити. **-ся** – с[в,по]томлюватися, приставати.
Утонченность – витонченість, зрафінованість (-ности).
Утонченный – витончений, зрафінований.
Утопать, утонуть – топитися, втопитися, потопати, потонути, втопати, втонути.
Утопический – утопічний.
Утопия – утопія, незбутна мрія.
Утопленник – утоплений, утопленик, потопленик, топленик.
Утрата – утрата, згуба, страта, (*лишение*) позбавлення, позбуття*.* **-та** *документов* – утрата (згуба) документів*.* **-та** *прав* – страта прав*.* **-та** *груза* – втрата вантажу*.* **-та** *права на иск* – утрата права на позов, позбавлення права позиватися*.* **-та** *трудоспособности* – втрата працездатности.
Утрачивать, утратить – утрачувати, втратити, губити, з(а)губити, теряти, втеряти, страчувати, стратити, (*лишаться*) позбавлятися, позбавитися, позбутися (чого). **-ть** *доверие к кому* – тратити (губити) довіру до кого, зневірятися (зневіритися) (до кого)*.* **-тить** *доверенность* – загубити довіреність, доручення*.* **-ть** *право* – стратити право, позбавитися права. **-ть** *здоровье, трудоспособность* – позбутися здоров’я, працездатности. **-ить** *свою силу* – утратити (загубити) силу, позбавитися сили.
Утренний – ранішній, вранішній, ранковий.
Утро – ранок. **-ром** – ранком, вранці. *Рано* **-ром** – зрана, зраня, рано-в-ранці. **-ром** *и вечером* – рано й вечір. *Доброе* **-ро***!* – добридень.
Утроба – утроба, нутро, черево.
Утробный – утробний, черевний*.* **-ная** *жизнь* – утробне життя, життя в утробі.
Утруждать, утрудить, -ся – трудити (утруднювати, утрудняти), утруд(н)ити, -ся. *Не хочу вас утруждать* – не хочу вас трудити (утрудняти).
Утыкать – обтикти, (*сов.*) обткати (гвіздками).
Ухаживание (*за кем*) – упадання (коло кого, до кого), (*ухажерство*) женихання (з ким), (за)лицяння, зальоти (до кого), надско[а]кування (коло кого), (*попечение*) дбання (про кого), піклування (про кого, ким), догляд (за ким), (*няньченье, возня*) панькання (з ким).
Ухаживатель – залицяльник (*диал.* залицянник), зальотник, запобігач, старанник,

поклонник, (*зап.*) адоратор.
Ухаживать (*за кем*) – упадати (коло кого, до кого), (*галантно*) лицятися (залицятися) (до кого), надско[а]кувати (коло кого), увихатися (коло кого), женихатися (з ким), (*заботиться*) ходити (коло кого), дбати (про кого), піклуватися (про кого, ким), доглядати (кого), (*возиться, няньчиться*) панькатися (з ким).
Ухитряться, ухитриться – ухитрятися (вхитруватися), ухитритися, примудрюватися, примудритися.
Ухищрение – хитрування, хитрощі, підходи.
Уход – (от кого) відхід (*р.* відходу) (од кого), (*откуда*) вихід звідки (напр. з партії), (*попечение*) догляд (за ким), пильнування (чого). *Нуждаться в* **-де** – потребувати догляду.
Уходить, уйти – відходити, відійти (ЛР,44), піти, (*убегать*) утікати, утекти. **-ить** (*кого*) – змордувати, доконати. *Уходя* – на відході. **-дший** – вийшлий (ЛР, 44).
Ухудшать, ухудшить, -ся – погіршувати, погіршити, **-ся** (*делаться хуже*) гіршати, погіршати.
Ухудшение – погіршення, згіршення.
Уцелеть – заціліти, зберегтися.
Участвовать – брати (мати, взяти) участь, (*зап.*) брати уділ. **-щий** – учасник, (*причастный*) причетний*.* **-щие** *в деле лица* – причетні до справи особи, учасники.
Участие – участь (-ти), учасність, учасництво, (*зап.*) уділ. *Принимать* **-тие** – брати участь, (*быть в соучастии*) бути в спілці.
Участковый – участковий.
Участник – учасник, (*соучастник*) спільник, (*пренебреж.*) полигач.
Участок – участок (-тка), дільниця (напр. трамваєвого шляху), обруб (землі) (АЮЗР, 8, III, 3), помірок (СФА, VI, 431), пай.
Участь – доля, (*роковая*) судьбина*.* **-ть** *подсудимого* – доля підсудного.
Учащий – навчитель, учитель, вчитель.
Учащийся – учень (-чня), ученик, школяр (-ра)*.* **-ся** *молодежь* – шкільна молодь.
Учебник – підручник.
Учебный – шкільний, навчальний*.* **-ный** *год* – шкільний рік, навчальний рік*.* **-ное** *заведение* – школа, шкільний заклад*.* **-ные** *пособия* – шкільне приладдя*.* **-ный** *сбор воинских частей* – муштрові збори військових частин*.* **-ные** *часы* – навчальні години.
Учение – вче[і]ння, наука, навчання (військове). *Школьное* **-ние** – шкільна наука, шкільне навчання. *Ученический* – школярський.
Ученик – учень (-чня), ученик, школяр (-ра).
Ученичество – учениціво.
Учёность – вченість, ученість (-ности).
Учёный – вчений, (*научный*) науковий*.* **-ное** *общество* – наукове товариство*.* **-ная** *степень* – науковий ступінь*.* **-ное** *учреждение* – наукова установа*.* **-ный** *человек* – учена людина.
Учёт – облік, одліч (-чи), одлічка. *У. векселя* – дисконто, одлічення, облічення. *Взятие на у.* – взяття на облік. *Взять на у.* – взяти на облік (напр. людей), (*вексель*) здисконтувати вексель, одлічити (облічити) вексель, взяти вексель на одліч. *Снятие с* **-та** – зняття з обліку.
Учётный – дисконтовий, одлічений (процент), обліковий, одлічковий*.* **-ная** *карточка* – облікова картка. **-но**-*ссудный банк* – одлічково-позичковий банк.
Училище – школа.
Училищный – шкільний (будинок, рада).
Учинение – вчинення, заподіяння*.* **-ние** *преступления* – вчинення злочину, заподіяння злочину.
Учинять, учинить – чинити, вчинити, зчинити.
Учитель – вчитель, учитель, навчитель.
Учительский – вчительський, учительський*.* **-ский** *персонал* – склад учителів, учительство.
Учитывать, учесть – облічувати, облічити, обчисляти, обчислити, брати (взяти) під увагу, на облік, (*проверять*) повіряти, повірити (скарбницю)*.* **-сть** *вексель* – здисконтувати (одлічити, облічити) вексель, взяти вексель на одліч.
Учить, научить, -ся – вчити (навчати), навчити, -ся.
Учредитель – установник, закладник, фундатор, основоположник.
Учредительный – установчий*.* **-ное** *собрание товарищества* – установчі збори товариства.

Учреждать, учредить – установляти, установити, закладати, закласти, уряджати, урядити, заводити (КМ), завести (школу, то-що).
Учреждение – (*институция*) установа, інституція, заклад, (*действие*) установлення, урядження (КМ). *Кредитное* **-ние** – кредитова, позичкова установа.
Учтивость – чемність, ґречність, звичайність, ввічливість.
Учтивый – чемний, ґречний, звичайний, ввічливий.
Ушат – цебер (-бра), цебрик.
Ушиб – забите місце, забій.
Ушибиться – забитися, вдаритися.
Ущелье – межигір'я, міжгір'я, просмик.
Ущерб – втрата, шкода, згуба, (АЮЗР, 6, I, 77), ущерб, ущербок, ущербина (КМ), збиток (ЧСР). *В ущерб* – на втрату, на шкоду, на згубу (АЮЗР, 6, I, 77). *Покрыть у. в чём* – відшкодувати що. *Причинить у.* – зробити шкоду (втрату), заподіяти шкоду (втрату), пошкодити, ушкодити.
Уютный – затишний, захисний.
Уязвимость – вразливість (-ости).
Уязвлять, уязвить – вражати, вразити, шпигати, шпигнути (кого). **-мый** – вразливий.
Уяснение – з'ясування, витиснення.
Уяснять, уяснить – з'ясовувати, з'ясувати, вияснювати, вияснити. **-нить** *себе* – з'ясувати собі, вирозуміти.
Фабрика – фабрика (КМ).
Фабрикант – фабрикант.
Фабрикат – фабрикат, виріб (-робу).
Фабрикация – фабрикування, фабрикація, вироблення.
Фабриковать – фабрикувати, зфабрикувати.
Фабричный – фабричний (підприємство). **-но**-*заводской* – фабрично-заводський. **-но**-*заводское предприятие* – фабрично-заводське підприємство.
Фаза – фаза, (*месяца*) кватиря, одміна, квадра.
Факт – факт, подія.
Фактический – фактичний, справжній, дійсний. **-кий** *владелец* – фактичний (справжній) посідач (володілець, володар). **-ки** – фактично, справді, дійсно. **-ки** *владеющий* – фактичний посідач (володілець), той, хто фактично (справді) посідає (володіє).
Фактор – фактор, чинник.
Факторство – факторування. *Заниматься* **-вом** – факторувати.
Фактура – фактура, докладний спис проданих товарів.
Факультет – факультет, виділ.
Фальсификат – фальсифікат, підроблена річ.
Фальсификатор – фальсифікатор, підробник.
Фальсификация – фальсифікування, фальсифікація, підроблення.
Фальсифицировать – (з)фальсифікувати, підроблювати, підробити.
Фальшивомонетчик – фальшівник грошей.
Фальшивость – фальшивість; облудність.
Фальшивый – фальшивий, підроблений, (*обманный*) облудний. **-во** – фальшиво; облудно.
Фальшь – фальш (-шу); облуда.
Фамилия – прізвище, прізвисько (ЛР, 44), фамілія. *По* **-лии** – на прізвище.
Фамильный – родовий, фамільний.
Фамильярность – фамільярність, панібратство.
Фамильярный – фамільярний, панібратський. **-но** – запанібрата.
Фанатизм – фанатизм, загорілість, запеклість.
Фанатик – фанатик, загорілець (-ця).
Фанатический – фанатичний, загорілий, запеклий. **-ки** – фанатично, загоріло, запекло.
Фантазёр – фантаст, химерник.
Фантазировать – фантазувати, вигадувати, химерувати, химерничати.
Фантазия – фантазія, химера.
Фантастический – фантастичний, химерний. **-но** – фантастично, химерно.
Фарватер – фарватер, течія (в річці), стрижінь (-женя), стрижень (-жня) (СФА, VI, 91), бистрінь (-іни).
Фармацевт – фармацевт.
Фасад – фасада, чоло (в будинку).
Фасадный – фасадовий, чільний.

Фатализм – фаталізм (-му), судьбарство.
Фаталист – фаталіст, судьбарник.
Фаталистический – фаталістичний. **-ки** – фаталістично.
Фатальный – фатальний. **-но** – фатально.
Февраль – лютий. **-ский** – лютневий.
Федеративный – федеративний.
Федерация – федерація.
Фельдшер – фельдшер, (*вульг.*) хвершал; лікарський помічник.
Фельдшерский – фельдшерський, (*вульг.*) хвершальський.
Фетиш – фетиш, божок.
Фиаско – фіяско, невдача, неталан.
Фигура – фігура, постать (-ти), постава (людини).
Фигурирование – фігурування.
Фигурировать – фігурувати.
Физика – фізика.
Физиономия – фізіогномія, вид, обличчя, твар (-ри).
Физический – фізичний, тілесний (особа). **-кая** *зрелость* – фізична дійшлість, фізична доспілість.
Фиктивный – фіктивний, вигаданий, уданий. **-но** – фіктивно, вигадано.
Фикция – фікція, вигадка.
Филиальный – філіяльний. **-ное** *отделение* – філія.
Филия – філія, відділ.
Финансовый – фінансовий, грошовий.
Финансы – фінанси, гроші.
Фирма – фірма; назва.
Фиск – фіск (державна скарбниця).
Фискал – шпиг, підглядач.
Фискальный – фіскальний, скарбовий. **-ные** *интересы* – скарбові інтереси.
Фискальство – шпигунство.
Флаг – прапор, стяг, флаг.
Фланг – бік (*р.* боку), крило, фланг (військовий).
Фланговый – боковий, фланговий.
Флигель – флігель, (*зап.*) офіцина.
Флот – флота.
Флотилия – флотилія.
Фон – тло, поле, ґрунт. [Червоне на зеленому тлі].
Фонарный – ліхтарний (стовп), ліхтаревий.
Фонарщик – ліхтарник.
Фонарь – ліхтар (-ря), ліхтарня.
Фонд – фонд (грошовий). **-довый** – фондовий.
Форма – форма, зразок, кшталт, штиб. **-ма** *актов* – форма актів.
Формалистика – формалістика.
Формальность – формальність (-ности).
Формальный – формальний. **-ный** *акт* – формальний акт. **-но** – формально.
Формат – формат, розмір (-ру).
Форменный – форменний. **-но** – формено.
Формирование – формування.
Формировать, сформировать – формувати, зформувати. **-уемый** – формований.
Формировка – формування, складання, гуртування.
Формула – формула.
Формуляр – формуляр (-ра), службовий список.
Формулярный – формулярний. **-ный** *список* – службовий (формулярний) список.
Форпост – форпост (передня сторожа, чільна сторожа).
Форточка – (в вікні) кватирка, віконко.
Фотографировать, сфотографировать – фотографувати, зфотографувати.
Фотография – фотографія, світопись (-си).
Фраза – фраза, речення.
Фракционный – фракційний (збори).
Фракция – фракція.
Франко – франко (ціна франко 2 крб. пуд).

Фрахт – фрахта *и* фрахт, оплата за перевіз товарів, перевізне, перевозове.
Фронт – фронт (війська), (у будинку) чоло. *Дом стоит* **-ом** *на юг* – будинок стоїть чолом на південь, дивиться очима на південь.
Фронтальный – фронтальний (атака).
Фрукты – садовина, овоч (-чи *ж. р.*).
Фундамент – фундамент, підмурок; підвалина.
Фундаментальный – фундаментальний, грунтовний, міцний. **-но** – фундаментально, ґрунтовно, міцно.
Функционирование – функціонування.
Функционировать – функціонувати, працювати, чинити.
Функция – функція, чинність, діяльність (-ности).
Фура – фура, хура.
Фураж – фураж, паша, обрік (-року).
Фуражировка – фуражування.
Фуражный – фуражний, фуражевий.
Хабар – хабар (-ра *и* -ря).
Хабарник – хабарник.
Халатность – розхристаність, халатність, недбайливість, недбалість, хатнє відношення.
Халатный – халатний, недбайливий, недбалий, неуважний. **-ное** *отношение к своим обязанностям* – надто хатнє відношення (недбайливість) до своїх обов’язків.
Хаос – хаос, гармидер, розгардіяш, рейвах, безладдя.
Хаотический – хаотичний, безладний.
Характер – характер, (*натура*) вдача, натура, норов, природа.
Характеризовать, охарактеризовать – характеризувати, схарактеризувати.
Характеристика – характеристика.
Характерный – характерний, одмітний. **-но** – характерно, одмітно.
Харч – харч (*р.* харчи), *мн.* харчі.
Харчевня – харче[і]вня.
Хвала – хвала, похвала.
Хвалить, похвалить – хвалити, похвалити, (*восхвалять*) вихваляти.
Хвастать – чванитися, вихвалятися, похвалятися, величатися, хвастати.
Хвастовство – чваньба, чванення, чванство, вихвалка, хвальба, хвастощі.
Хвастун – хвалько, чванько.
Хватание – хапання, хапанина, хапанка, хапатня.
Хватать, хватить – хапати, вхопити, схопити (що); (*быть достаточну*) виста(р)чати, виста(р)чити, ставати, стати.
Хворать – слабувати, нездужати, хорувати.
Хворость – хорість, хорощі, хороба, слабування, нездужання.
Хворый – хирий, слабий, недужний, (*хилый*) хирний.
Херить, похерить – перекреслювати, перекреслити, закреслювати, закреслити.
Хижина – хатка, хатина, хатинка, халупа.
Хилый – кволий, хирний, щуплий, плохий.
Химик – хімик.
Химический – хімічний. **-кое** *исследование* – хімічний дослід.
Химия – хімія.
Хитрец – хитрий, хитрун, хитруга, (*плут*) крутій, крутар (-ря).
Хитрить – хитрувати, схитрувати.
Хитросплетение – хитре плетево, мудрощі, викрутні.
Хитрость – хитрість (-ости), хитрощі.
Хитроумный – хитромудрий.
Хитрый – хитрий, лукавий. **-ро** – хитро, хитромудро, лукаво.
Хищение – крадіж (-дежу), крадіжка, розкрадання.
Хищник – хижак, драпіжник.
Хищнический – хижацький. **-ки** – по-хижацькому.
Хищничество – хижацтво, драпізтво.
Хищный – хижий.
Хладнокровие – байдужість, байдужність, холодна кров. *Сохранять* **-вие** – триматися байдужним, заховувати холодну кров.
Хладнокровный – байдужий, байдужний. **-но** – байдужно, з холодним серцем, заховуючи холодну кров.

Хлам – хлам, хламіття.
Хлеб – (*печёный*) хліб, (*зерновой*) збіжжя, пашня.
Хлебный – хлібний, багатий на хліб, (*питательный*) поживний (посада), збіжжевий (біржа, торговля). **-бо**-*запасный магазин* – зерносховище, зернозбірня, (*зап.*) шпіхлір (АЮЗР, 6, I, 570). **-ный** *паёк* – пайка хліба.
Хлебопашенный – хліборобський, рільницький.
Хлебопашество – хліборобство, рільництво.
Хлебопашец – хлібороб, рільник.
Хлебопёк – пекар (-ря).
Хлебопекарня – пекарня, хлібопекарня.
Хлебопечение – пекарство, печення хліба.
Хлебопродукт – хлібопродукт, збіжжя.
Хлебородный – хліборо[і]дний, врожайний, родючий (про землю).
Хлебосол – хлібосіл (-солі), гостинний чоловік.
Хлебосольство – хлібосільство, хліб-сіль, гостинність (-ости).
Хлев – хлів, хлівець (-вці).
Хлопание – грюкання (дверима), стукання, ляскання, плескання (в долоні), (*аплодисменты*) оплески.
Хлопать – грюкати (дверима), стукати, ляскати, плескати (в долоні). **-ть** *глазами* – лупати (кліпати) очима.
Хлопотать, выхлопотать – клопотатися (*и* клопотати) (про що), виклопотати, старатися, вистаратися (про що, на що), дбати, подбати (про що), побиватися (чим). **-ть** *о документах* – виправляти документи.
Хлопотливость – клопітність, західливість, (*суетливость*) метушливість (-ости).
Хлопотливый – клопітний, західливий, (*суетливый*) метушливий. **-во** – клопітно, західливо, метушливо.
Хлопоты – клопотання (*ед. ч.*), клопіт; (*меры*) заходи.
Хлопчатый. **-тая** *бумага* – бавовна.
Хлопчатник – бавовник.
Хлопчатобумажный – бавовняний, бавняний. **-ная** *ткань* – бавовнянка.
Хмелевод – хмеляр (-ра), хмелівник.
Хмелеводство – хмельництво.
Хмелевой – хмелевий. **-вое** *поле* – хмелище.
Хмелеть – п’яніти, п’янішати, хмеліти, упиватися.
Хмель – хміль (*р.* хмелю). *Во* **-лю** – на підпитку, з п’яних очей, під п’яну руч.
Хмельной – п’янкий, міцний (напій, трунок). **-ной** *(человек)* – підпилий, на підпитку.
Ход – хід (*р.* ходу), хода, (*течение*) біг, перебіг (хороби), (*движение*) рух, посування; вхід, вихід; дорога, колія. *Быть в* **-ду** – (*употребляться*) вживатися. *Х. дела* – хід (посування) справи. *Пустить в* **х.** – пустити в обіг, в хід.
Ходатай – клопітник (за кого), (*предстатель*) заступник. **-тай** *по делам* – повірений, ходатар (-ря).
Ходатайство – клопотання, клопоти, прохання, (*предстательство*) заступництво, обстоювання.
Ходатайствовать, походатайствовать – клопотатися, поклопотатися (про кого), заступатися (за кого), (*отстаивать*) обстоювати (кого).
Ходить – ходити, ступати. **-ть** *по миру* – ходити під чужі вікна, попід віконню, просити милостини, руку простягати, старцювати, жебрати.
Ходкий – ходовий. **-кий** *товар* – ходовий товар, крам.
Ходок – ходак.
Ходьба – ходня, ходіння.
Ходячий – ходячий. **-чее** *мнение* – загальна, ходяча думка. **-чая** *монета* – звичайна монета, обіжна монета.
Хождение – ходіння. *Иметь* **-ние** – обігати, (*о монете*) мати обіг (хід). *Иметь* **-ние** *по делу* – ходити в справі, клопотатися про справу. **-ние** *по делам* – клопоти, клопотання.
Хозяин – господар (-ря) (АЮЗР, 6, I, 561), хазяїн (*мн. ч.* хазяї).
Хозяйка – господиня (ЛР, 44), хазяйка.
Хозяйничание – господарювання, хазяйнування, (*зап.*) господарка.
Хозяйничать – господарювати, господарити, хазяйнувати, (*распоряжаться*) порядкувати, (*возиться*) поратися.
Хозяйский – (*какой*) господарський, (*чей*) господарів, хазяйський, хазяїнів.

Хозяйственность – господарніcть, ощадність (-ности).
Хозяйственный – господарчий (управа), (*хороший хозяин*) господарливий, господарний, хазяйливий, хазяйновитий. **-ная** *утварь* – господарські речі.
Хозяйство – господарство, хазяйство, осілість (СФА, VI, 41), (*дом*) господа. **-вом** *устроиться* – охазяйнуватися.
Холм – горб, горбок, пагорок, пригорок, висмик, бугор, шпиль, шпильок, (*насыпанный*) копець, (*большой насыпанный холм*) могила.
Холмистый – горбастий, горбкуватий, пагористий, пагірчастий.
Холод – холод, холоднеча.
Холодильник – холодник, холодильник.
Холодить – холодити, студити.
Холодный – холодний, студений, (*остывший*) стилий, (*нелюбезный*) неласкавий. **-ная** – холодна. [Посадили його в холодну, до холодної]. **-ные** *строения* – надвірні (не нагрівані) будівлі.
Холостой – нежонатий, парубок, (*безбрачный*) безженний, безженець (ЖО, 6). **-той** *заряд* – сліпий набій (-бою).
Холст – полотно. *Штука* **-та** – сувій (-вою) полотна.
Холщевый – полотняний.
Хомут – хомут, (*зап.*) хамут.
Хоромы – хороми (*и ед.* хором), великий будинок, палати.
Хоронить, похоронить – ховати, поховати (мертвого), сховати (річ яку).
Хорошеть – гарнішати, кращати, хорошіти, ліпшати.
Хороший – добрий, добрячий, путящий, гарний, хороший. **-шая** *земля* – добрий ґрунт (АЮЗР, 6, I, 56). **-шо** – добре, гарно, гаразд (ЛР, 44), до ладу. **-шо** *известный* – добре відомий, (*стар.*) добре знаємий (АЮЗР, 6, I, 338).
Хоругвь – корогва.
Хотение – хотіння, хіть (*р.* хіті), бажання.
Хотеть, захотеть – х(о)тіти, зах(о)тіти, бажати, за[по]бажати. *Захотелось чего* – заманулося чого, захтілося, забажалося.
Хохот – регіт (-готу), голосний сміх.
Хохотать, захохотать – розлягатися (розлягтися) сміхом, голосно (за)сміятися, реготати, зареготати (-ся).
Храбрость – хоробрість, відвага.
Хранение – ховання, схований, сховок, схов, схованка, захованка, перехо(ву)вання, збереження, держання, догляд, схорона, схоронення. **-ние** *арестованного имущества* – охорона заарештованого майна. *На* **-ние** – на сховок, до схову, на схорону, на схоронення. *На* **-нии** – на схові, на схов(ан)ку. *Плата за* **-ние** *груза* – складове (-ого), плата за переховування вантажу.
Хранилище – схованка, сховище. *Библиотечное* **-ще** – книгосховище. *Зерновое* **-ще** – зерносховище.
Хранитель – охоронник, охоронець, схоронець (-нця).
Хранить – хоронити, берегти, стерегти (що), пильнувати (чого), ховати, заховувати, переховувати. **-ся** – переховуватися, лежати (десь).
Хрипеть – харчати, хрипіти, хавчати.
Христианин, -нка – християнин, християнка.
Христианский – християнський.
Христианство – християнство.
Хромать – шкандибати, шкутильгати, кульгати, кривуляти.
Хромой – кривий, кульгавий.
Хроника – хроніка (події).
Хронический – хронічний, затяжний.
Хронологический – хронологічний.
Хронология – хронологія.
Худеть – худнути, худішати, марніти, охлявати.
Худоба – худість, худорлявість (-ости).
Художественный – художній, мистецький, артистичний. **-но** – художньо, артистично, по-мистецькому. **-ное** *произведение* – твір мистецтва, художній твір.
Художество – (*искусство*) мистецтво, (*художественность*) художність (-ности).
Художник – мистець (*р.* мистецька *и* митця), художник, артист, (*стар.*) художог.
Худой – недобрий, поганий, лихий, негарний, кепський, (*тощий*) худий, худорлявий, сухий.

-дая *молва* – недобра слава, неслава (ЛР, 44), лиха слава. **-до** – недобре, погано, негоже, негарно.
Хула – огуда, догана, ганьба, осуда, (*стар.*) хула.
Хуление – гудіння, (з)гудження, гудьба, осуда, (*стар.*) хуління.
Хулиган – хуліган (шибеник, галабурдник).
Хулиганство – хуліганство (шибеництво, галабурди).
Хулитель – огудник, осудник, (*насмешл.*) перегуда (*м. р.*).
Хулительный – огудливий, осудливий, (*стар.*) хульний. **-ные** *слова* – осудлива (огудлива) мова, ганебні слова.
Хулить – гудити, ганити, ганьбити, осуджувати.
Хутор – хутір (-тора).
Хуторской – хуторний.
Царапать, оцарапать – драпати, подрапати.
Царапина – драпанець (-нця), подрапане (-ого), роздрапання, вдрапане, уразка.
Царить, царствовать – царювати, панувати.
Царство – царство; (*государство*) держава, (*стар.*) панство (ССБ, 238).
Царствование – царювання, панування (ТОК, III, 44).
Целебный – зцілющий, цілющий, (*лечебный*) лікарський, лічничий.
Целесообразность – доцільність (-ности).
Целесообразный – доцільний. **-но** – доцільно.
Целиком – цілком, зовсім, геть.
Целина – цілина, цілинна земля.
Целить – цілити (ціляти), вцілити, лучити, влучити. **-ся** – цілитися, націлитися, намірятися, наміритися.
Целомудренный – невинний, чистий, неблазнений, незайманий, (*девственный*) дівичий.
Целомудрие – невинність, чистість, неблазність, (*девственность*) цілість, дівство, панянство.
Целостность – суцільність, цілокупність.
Целостный, цельный – суцільний, цілокупний, цілий.
Целость – цілість (-лости).
Целый – цілий, цілісінький, увесь, усенький.
Цель – мета, ціль (-ли). *С целью* – навмисне, з певною метою. *С целью оправдания он…* – щоб виправдати себе, він…
Цена – ціна, (*стоимость*) вартість, (*значение, вес*) вага. **-на** *без запроса* – ціна без торгу, без заправи. *Нарицательная* **-на** – іменна (називна) ціна. *Номинальная* **-на** – номінальна ціна. *Об'явить* **-ну** – об'явити ціну, зацінити. *Определить* **-ну**, *назначить* **-ну** – визначити ціну, скласти ціну, зробити ціну. *Падать в* **-не** – падати на ціні, тратити ціну. **-на** *падает* – ціна нижчає, падає. *Подписная* **-на** – передплатна ціна, передплата. *Подыматься в* **-не** – дорожчати, підскакувати на ціні, вищати на ціні. **-на** *подымается* – ціна вищає, підскокує, підноситься. *По какой* **-не** – почому, почім, за яку ціну, в якій ціні, яка ціна. *Покупная* **-на** – купна ціна. *Рыночная* **-на** – ринкова ціна, базарна ціна. *Средняя* **-на** – середня ціна. *Твердая* **-на** – тверда ціна, стала ціна. **-на** *торговая* – ціна ринкова, ціна торгова, ціна торговельна. *Список цен (прейскурант, каталог)* – цінник.
Ценз – ценз. *Возрастный ц.* – ценз по віку, ценз літ. *Имущественный ц.* – ценз маєтковий. *Образовательный ц.* – ценз освітні[и]й.
Цензор – цензор (-ра).
Цензура – цензура; цензурування.
Ценитель – цінитель, цінувач (-ча).
Ценить, оценить – цінити, цінувати, поцінити (що), складати, скласти ціну (чому); поважати, шанувати (кого).
Ценность – цінність, (*стоимость*) вартість, важність (ЛР, 44); коштовна річ, коштовність. *Понижение* **-ти** – зниження (зменшення) вартости.
Ценный – цінний, дорогий, вартий, коштовний, коштовитий. **-ные** *бумаги* – цінні папери, грошові папери. **-ная** *вещь* – коштовна річ.
Ценовщик – цінувальник, ціновщик, таксатор (лісу).
Центр – осередок, центр. *Ц. города* – середомістя, осередок міста. *Ц. круга* – центр кола.
Централизация – централізація, централізування, зосередж[дн]ення.
Централизовать – централізувати, зосереджувати, зосереднювати.
Центральный – осередковий, осередній, центральний (влада).
Центробежный – відбіжний, відосередний. **-ная** *сила* – відбіжна сила.

Центростремительный – центротяжний, прибіжний, доосередний. **-ная** *сила* – центротяжна сила.
Цепенеть, оцепенеть – клякнути, заклякнути, деревеніти, задеревеніти, дубіти, задубіти.
Цепляться, уцепиться – чіплятися, вчепитися (до кого, до чого), чіпати, зачепити (кого, що), налазити, налізти (на кого).
Цепной – ланцюговий. **-ной** *мост* – висячий міст, ланцюговий міст. **-ная** *собака* – собака на ланцюгу, на припоні.
Цепь – ланцюг (АЮЗР, 8, V, 8), (*горная.*) пасмо гір.
Церковнослужитель – церковнослужитель.
Церковный – церковний (громада, справа). **-ный** *погост* – цвинтар (-ря).
Церковь – церква (*мн.* церкви).
Цех – цех.
Циркуляр – циркуляр, обіжник.
Циркулярный – обіжний, циркулярний. **-но** – обіжно, циркулярно.
Циркуляция – циркуляція, циркулювання, кругобіг, обіг.
Цитата – цитата, наведені слова.
Цитирование – цитування, наведення чиїх слів.
Цитировать – цитувати, наводити чиї слова.
Цифра – цифра.
Цифровый – цифровий (-ві дані).
Чалить (причаливать) – причалювати, причалити, приставати човном, пристати.
Чан – чан, кадуб, шаплик.
Чародей – чарівник, чародійник, (*ворожей*) ворожбит.
Чародейство – чари (ЧРС), чародійство.
Час – година (60 хвилин). *С* **-су** *на час* – з години на годину, що-години, кожного часу.
Часовня – каплиця, капличка.
Часовой – годинний (що годину триває), годиновий (що показує години), годинниковий (що стосується до годинника); (*сущ.*) вартовий, вартовик, вартівник, чатівник.
Часовщик – годинникар (-ря).
Частица – частка, частинка, часточка.
Частичный – частковий, частинний.
Частность – осібність, окремість, (*подробность*) подробиця. *В* **-ти** – зосібна, зокрема.
Частный – приватний (власність, нарада, право, особа); окремий, осібний (майно, то-що). **-ный** *банк* – приватний банк. **-ный** *вопрос* – приватне (окреме) питання. **-но** – приватно, осібно, окремо. *В данном деле возникает целый ряд* **-ных** *вопросов* – в цій справі виникає ціла низка окремих питаннів. **-ная** *жалоба* – окрема скарга. **-но**-*владельческий* – приватно-власницький. **-ные** *лица* – приватні особи. **-ное** *имущество* – приватне майно. **-ное** *обвинение* – приватне обвинувачення. **-ное** *определение* – окрема постанова. **-ные** *письма* – приватні листи. **-ный** *порядок* – окремий порядок. **-но**-*правный* – приватно-правний. **-ное** *производство дела* – окреме переведення справи, окреме судочинство. **-ное** *прошение* – окреме прохання. **-ная** *торговля* – приватна торговля, приватне торгування. **-ный** *торговец* – приватний торговельник, приватник. **-ные** *учреждения* – приватні установи (заклади). **-ное** *ходатайство* – окреме клопотання, окреме прохання.
Частый – частий (що часто буває); густий (ліс); рясний (дощ).
Часть – частина, часть (ЛР, 44), частка (ЛР, 54), дільниця (АЮЗР, 8, III, 4), пай, пайка (СФА, VI, 310). *Нотариальная ч.* – нотаріят. *Платить по* **-тям** – платити частинами, (*за землю*) виплачувати (сплачувати) ратами. **-тью** *(отчасти)* – почасти. *Большей* **-тью** – здебільша, здебільшого, найбільш.
Часы – (*инструмент*) годинник. *Приёмные* **-сы** – приймальні години, години на приймання. *Служебные* **-сы** – урядові години. *Стоять на* **-сах** – на варті стояти, вартувати.
Чаша – чаша, келих.
Чек – чек.
Чеканить – бити, вибивати (монету), карбувати.
Чеканка – биття, вибивання (монети), карбування.
Чеканный – битий, вибитий (гроші), карбований.
Чековой – чековий (книжка, оборот).
Чело – чоло, лоб.
Челобитная – супліка, чоломбитне прохання, чоломбитня (-ні).
Человек – людина, (*возвыш.*) чоловік, муж. **-век** *молодой* – молодик (СФА, VI, 160).

Человеколюбивый – чоловіколюбний, людяний.
Человеколюбие – чоловіколюбство, людяність (-ности).
Человеческий – людський. *По* **-ки** – по-людськи.
Человечество – люди, людство. *По* **-ву** – по-людству, як на людину.
Человечность – людяність, гуманність.
Человечный – людяний, гуманний.
Челюсть – щелепа, щелепи (*мн.*).
Челядь – челядь (-ди), слуги.
Чепуха – нісенітниця, не знать що, дурниці, курзу-верзу.
Червонец – червінець (-нця).
Червонный – червінний.
Чердак – горіще, гора, піддашшя.
Чердачный – горіщаний, піддашний. **-ное** *помещение* – приміщення на горіщі, горіще.
Чередоваться – чергуватися. **-щийся** – чергований.
Череп – череп, чашка (голови).
Черепной – черепний.
Чересполосица – посмужність (-ности).
Чересполосный – посмужний. **-ное** *владение* – посмужне держання (володіння, посідання).
Чересчур – надто, занадто, через лад, через край, через міру.
Чернеть – чорніти, чорнішати.
Чернила – чорнило, атрамент.
Чернильница – чорнилиця, каламар (-ря).
Чернильный – чорнильний (пляма). **-ный** *(письменный) прибор* – приладдя до писання.
Чернить, очернить – чорнити, очорнити, (*клеветать*) обмовляти, обмовити, оббріхувати, оббрехати, обносити, обнести (кого).
Черновик – чорняк, чернетка.
Чернозём – чорнозем, чорноземля.
Чернолесье – чорний ліс, лист(в)яний ліс.
Чернорабочий – чорноробочий, чорнороб.
Чернь – чернь (-ни), простолюд; чорність (срібло з чорністю).
Черпать, черпнуть – черпати, черпнути, зачерпнути.
Черстветь, зачерстветь – черствіти, зачерствіти, почерствіти.
Чёрствость – черствість (-ости).
Чёрствый – черствий.
Черта – риса, (*чёрточка*) риска; (*полоса*) смуга, пруга, пруг, пружок; (*граница*) межа. **-та** *городского поселения* – територія міста, міська територія. **-ты** *лица* – обличчя, риси обличчя. *В общих* **-тах** – в загальних рисах, загальними рисами. **-та** *оседлости* – межа осілости. **-та** *характера* – риса вдачі, прикмета вдачі.
Чертёж – рисунок, зарис; план.
Чертёжная – рисовня.
Чертежник – рисовник.
Чертежный – рисовний.
Чертить, начертить – рисувати, нарисувати, накреслювати, накреслити.
Черчение – рисування. **-ние** *и рисование* – рисування й малювання.
Чествование – шанування, вшанування, шаноба, величання.
Чествовать – шанувати, вшанувати, величати.
Честность – чесність (-ности).
Честный – чесний. **-но** – чесно, по-чесному, (*шутл.*) по-чеськи. **-ное** *слово* – слово чести.
Честолюбие – честолюбивість, честолюбність, честолюбство.
Честолюбивый – честолюбивий, честолюбний.
Честь – честь, добре ім'я, шана, гонор, (*стар.*) почтивість (ЛР, 44). *Женская ч.* – жіноча честь, (*супружеская*) жінчина честь. *Затронуть, задеть ч. чью* – наступити на чию честь, зачепити чиюсь честь, чийсь гонор. *Имею ч. просить* – маю за честь прохати (просити) (*и просто*: прохаю, прошу). *Оказывать ч.* – робити (кому) честь, віддавати пошану. *Оскорбить ч.* – покривдити (чию) честь, (кого) на честі, образити (чию) честь. *Оскорбление* **-ти** – образа чести.
Чета – пара. *Супружеская ч.* – подружжя.
Четверть – чверть (-рти), чвертка, четвертина. **-верть**-*процентный сбор* – чвертьвідсоткова оплата.

Чёткий – читкий, (*разборчивый*) розбірний, (*ясный*) виразний, прозірний.
Чёткость – читкість, розбірність, виразність, прозірність.
Четный – парний, паристий, до пари. **-ное** *число* – парне число.
Четырнадцать, -дцатый – чотирнацять, чотирнацятий.
Чехол – чохол, покрівець (-вця).
Чешуя – луска. **-йчатый** – лускатий.
Чин – чин, ранг (*и* ранга); порядок.
Чинить, учинить, -ся – (*делать,* **-ся**) чинити, учинити, -ся, робити, зробити, -ся, творити, створити, -ся, діяти, удіяти, -ся; (*поправлять*) лагодити, полагодити, латати, по[за]латати. **-ть** *карандаш* – загострювати олівець. **-ся** *с кем* – церемонитися з ким.
Чинность – церемонність; пристойність, порядність.
Чинный – церемонний; пристойний, порядний. **-но** – церемонно; як годиться, пристойно, порядно.
Чиновник – чиновник, службовець, урядовець (-вця).
Чиновничий – чиновницький, урядницький, службовий.
Чиновный – сановитий; достойничий.
Чинопочитание – чиношанування.
Чинш – чинш.
Чиншевой – чиншовий. **-вые** *дела* – чиншові справи. **-вое** *право* – чиншове право. **-вые** *участки* – чиншові вчастки.
Численность – (*количество*) число, кількість, (*многочисленность*) численність.
Численный – числовий, (*многочисленный*) численний. **-ный** *состав* – число душ, числовий склад.
Числить, -ся – числити, -ся, лічити, -ся, рахувати, -ся.
Число – число, день (місяця), дата. *Включая в то* **-ло** – лічучи (враховуючи) в те число. *Задним* **-лом** – минулим днем, задньою датою. *Средним* **-лом** – пересічно, середнім ліком.
Чистильщик – вичищальник, чистильник; (труб) сажотрус, коминотрус.
Чистить, почистить – чистити, почистити, обчищати, обчистити, вичищати, вичистити. **-ить** *трубу* – трусити сажу.
Чистка – чищення, чистіння.
Чистовик – чистовик.
Чистоган – готівка, (*стар.*) готовизна.
Чистокровный – чистокросний.
Чистоплотность – охайність, охайливість, чепурність.
Чистоплотный – охайний, охайливий, чепурний.
Чистосердечность – щиросерд(н)ість, щирість.
Чистосердечный – щиросердий, щирий. **-но** – щиросердо, щиро. **-ное** *признание* – щире зізнання, щире признання.
Чистота – чистота, (*опрятность*) чепурність, охайність (-ности).
Чистый – чистий, (*небо*) ясний, світлий. **-тое** *золото* – щире золото. **-то** – чисто, (*на небе*) ясно, світло. *Чисто-на-чисто* – геть усе, геть чисто все, чистісінько все.
Читальня – читальня. *Изба* **-ня** – хата-читальня.
Читатель – читач, читальник, читець (*р.* читця).
Читать, прочесть – читати, прочитати, (*преподавать*) викладати.
Член – член. *Действительный* **ч.** – дійсний член. **Ч.** *какого-нибудь общества* – член товариства. *Непременный* **ч.** – неодмінний член. *Постоянный* **ч.** – постійний член. *Почётный* **ч.** – почесний член.
Членовредительство – калічення, скалічення, покалічення. *Умышленное* **-во** – навмисне скалічення.
Членский – членський (внесок).
Чрезвычайность – надзвичайність (-ности).
Чрезвычайный – надзвичайний, екстраординарний. **-но** – надзвичайно, екстраординарно. **-ное** *бедствие* – надзвичайне лихо. **-ные** *обстоятельства* – надзвичайні обставини.
Чрезмерность – надмірність, надмір (-ру).
Чрезмерный – надмірний, дуже великий. **-но** – над міру, надмірно, без міри, називміру.
Чтение – читання, (*прочтение*) прочитання.
Чтить, почтить – шанувати, вшанувати, поважати.
Чувственность – почуттєвість (-вости), (*грубее*) похіть (-хоти).
Чувственный – почуттєвий, (*грубее*) похітливий.
Чувствительность – чутливість, почутливість, чулість, (*впечатлительность*) вразливість,

чуткість; (*ощутительность*) болючість, дотливість.
Чувствительный – чутливий, почутливий, чулий, вразливий, чуткий, чуйний; болючий, доткливий.
Чувство – чуття, почуття, почування. *Лишиться* **-ств** – втратити притомність, зробитися (бути) непритомним. *Лишившийся* **-ств** – непритомний, нечутенний. *Привести в* **-во** – вернути до притомности, очутити, одволати. *Прийти в* **-во** – вернутися до притомности, отямитися, очутитися.
Чувствовать, почувствовать – чути, відчувати, почувати, почути, відчути. **-ть** *себя виновным* – почувати себе винним (АВАК, XVIII, 372), чутися винним (ЛР, 44). *Дать почувствовать* – дати відчути, (*показать себя*) датися в знаки. **-ть** *себя обязанным* – почуватися до обов’язку. **-вать** *отвращение* – почувати огиду.
Чудак – дивак, чудак, чудна людина, чудило (*м. р.*), химерник.
Чудачество – дивацтво, чудацтво, чудернацтво.
Чудиться, почудиться – привиджуватися, привидітися, ввижатися, здаватися, здатися, (*мерещиться*) верзтися, приверзтися, роїтися, уроїтися.
Чудный – чудовий.
Чудо – чудо, диво, дивовижа.
Чудовище – чудище, страшилище, монстр, потвара, потвора, мара.
Чудовищность – страшенність, монструозність, нелюдськість. **-ность** *преступления* – нелюдськість злочину.
Чудовищный – страшенний, монструозний, нелюдський.
Чудотворный – чудотворний.
Чужбина – чужина, чужий край, чужа сторона. *На* **-не** – на чужині, в чужій чужині, в чужому краї.
Чуждаться – відчужуватися (від кого), чужитися (кого), цуратися (кого, чого), ухилятися, ухилитися (від кого, від чого), бокувати (од кого).
Чужеземный – чужоземний.
Чужеродец – людина чужого роду, чужородець, чуженик.
Чужестранец – чужоземець, чужинець (-нця).
Чулан – комірка, комірчина, хижа.
Чуткий – чуткий, сторожкий. **-ко** – чутко (спати).
Чуткость – чуткість, сторожкість.
Чутье – чуття, почуття, нюх.
Чуять, почуять – чути (зачувати), зачути (напр. небезпеку), почувати, почути, учувати, учути.
Шаблон – шаблон, зразок.
Шаблонный – шаблоновий, зразковий.
Шаг – ступінь (-пеня) (ЛР, 44), крок (-ку), (*шаганье*) ступа, ступання (АВАК, XVIII, 223). **-гом** – тихою ходою, тихою ступою, поволі. *Ш. за* **-гом** – нога за ногою, поступцем, ходою. *Шагать, шагнуть* – ступати, ступнути, ступити. *Шайка* – банда, зграя, ватага.
Шалаш – курінь (-реня), буда, будка, катрага.
Шалить – пустувати, жирувати.
Шаловливость – пустотливість.
Шалость – пустощі (-щів), пустота, збитки; (*шутки*) жарти.
Шальной – шалений, дурний, навіжений, несамовитий. *Шантаж* – шантаж.
Шантажист – шантажист, шантажник.
Шапка – шапка.
Шапочник – шапкар (-ря), шап(оч)ник.
Шар – куля, (*в избирательной урне*) кулька, галка. *Выбирать* **-ми** – кульками обирати, галки класти. *Ш. земной* – куля земна.
Шарить, пошарить – нишпорити, шатирити.
Шарлатан – шарлатан, (*мошенник*) пройдисвіт, шахрай, хараман, шелихвіст.
Шарлатанский – шарлатанський, пройдисвітський, шахрайський.
Шарлатанство – шарлатанство, (*зап.*) шарлатанерія.
Шаромыжка – дурничка. *На* **-ку** – на дурничку, на дурницю.
Шаромыжник – дармоїд.
Шарообразный, шаровидный – кулястий.
Шатание – хитання, (*маятника*) колихання, (*без дела*) вештання, блукання, туляння.
Шатать, пошатнуть – хитати, захитати, колихати, колихнути. **-ся** *(без дела)* – вештатися, блукати, тинятися, тулятися, никати.

Шаткий – хиткий, хисткий, несталий, непевний. **-ко** – хитко, хистко, нестало, непевно.
Шаткость – хиткість, хисткість, несталість, непевність (-ности).
Шатун – швендя, волоцюга.
Шахта – шахта, копальня.
Шахтёр – шахтар (-ря).
Шашни – шашні, ка[о]верзи (-рз), викрутні (-нів).
Швальня – швальня, кравечня.
Швейный – швальний, швацький. **-ная** *машина* – машина до шиття, швацька машина.
Швейцар – швайцар (-ра).
Швея – швачка, шваля.
Швыряние – шпурляння, кидання, вергання.
Швырять, швырнуть – шпурляти, шпурнути, швиргати, швирг(о)нути, кидати, кинути, вергати, вергнути (що чим).
Шевелить, шевельнуть – ворушити, ворухнути (щось). **-ся** – ворушитися, ворухнутися.
Шелест – шелест, шелестіння.
Шёпот – шепіт (-поту), (*зап.*) шемріт, шемр (СФА, VI), шемрання. **-том** – шепотом, пошепки.
Шептать, шепнуть – шептати (шепотіти), шепнути, підшепнути.
Шероховатость – шорсткість, кострубатість, шаршавість, страпатість.
Шероховатый – шорсткий, кострубатий, шаршавий, страпатий.
Шерсть – шерсть, вовна.
Шерстяной – вовняний, з вовни, шерстяний.
Шест – тичка, жердина, друк.
Шествие – хід, похід (-оду).
Шестнадцать – шіснацять. **-дцатый** – шіснацятий.
Шестьдесят – шісдесять. **-сятый** – шісдесятий.
Шеф – шеф.
Шефство – шефство.
Шея – шия. *Ш. со знаками от верёвки* – шия із знаками від вірьовки, (*стар.*) шия поврозами намуляна (АЮЗР, 6, I, 308).
Шиворот – ши(й)ворот. *Взять за* **-рот** – взяти за в’язи. *Выталкивать за* **-рот** – погнати в три вирви.
Шинель – шинеля.
Шинок – шинок, шинк (*р.* шинку).
Ширина – широчінь (-чіни), шірочина, ширина, широкість, широта (ЮГ, I, 73). *В* **-ну***,* **-ною** – завширшки, вширшки, вшир (ЧСР).
Ширить – ширити, широчити, поширити.
Ширма, -мы – ширма, заслона.
Ширококолейный – ширококолійний.
Широта – широкість, широта (геогр.).
Ширь – шир (-ру), ширина, широчінь (-чіни).
Шитье – шиття, шитво, (*фасон*) пошиття.
Шкатулка – скринька, шкатула.
Шкаф – шахва, шафа.
Шкипер – шкипер.
Школа – школа.
Школить, вышколить – школити, вишколити, муштрувати, вимуштрувати.
Школьник – (*ученик*) школяр (-ра), (*ключарь в евр. школе*) школьник.
Школьничать – робити школярські вибрики (витівки), дитячі каверзи.
Школьнический – школярський*.* **-кая** *проделка* – школярська витівка, школярський вибрик.
Школьный – шкільний*.* **-ный** *возраст* – шкільний вік*.* **-ное** *дело* – шкільна справа*.* **-ное** *образование* – шкільна освіта*.* **-ное** *учение* – шкільне навчання, шкільна наука.
Шлагбаум – шлагбавм, рогатка, коловоро[і]т, коливоро[і]т.
Шлюз – шлюза, опуст, заставка.
Шлюха – волоцюга, паплюга, потіпаха, повія.
Шляпа – капелюш, (*вульг.*) капелюх, (*солом.*) бриль. *Поля* **-пы** – криси.
Шляпка – капелюшик, брилик, (*у гвоздей*) головка, (*у грибов*) шапка, шапочка.
Шляться – волочитися, швендяти, шастати, бродити.
Шнуровать – шнурувати, зашнурувати, перешнурувати (книгу).
Шнурок – шнурка, шнурок.

Шнырять – бігати, сновиґати, шмигляти (шмигати), шмигнути, (*с шорохом*) шурхати, шурхнути.
Шов – шво. *По шву* – по шитому.
Шорник – лимар, римар (-ря).
Шорох – шелест, шарудіння, шамотіння, (*длительн.*) шамотня.
Шоссе – шосе, брукований шлях, (*вульг.*) соша.
Шоссейный – шосейний, (*вульг.*) сошовий.
Шпага – шпада, шпага.
Шпала – шпала.
Шпион – шпигун, шпиг.
Шпионаж – шпигунство.
Шпионить – шпигувати, шпигунити, сочити, височити (кого), слідити, слідкувати (за ким, кого).
Шпионство – шпигунство.
Шрам – шрам (АЮЗР, 6, I, 556), рубець.
Шрифт – (друкарське) письмо, шрифт (-ту).
Штаб – штаб (-бу).
Штат – штат, (*состав*) склад (службовців); (*государство*) – держава. *Соединенные Штаты* – Сполучені Держави.
Штатный – штатний.
Штемпелевание – штемпелювання, штампування.
Штемпелевать – штемпелювати, штампувати. **-ный** – штампований.
Штемпель – штемпель (-пля), штамп (-пу).
Штемпельный – штемплевий, штамповий.
Штольня – штольня.
Штраф – штраф (КМ), (*вульг.*) штрап; кара грошова, пеня. Ш. за неявку (в суд) – грошова кара (пеня) за неявку, штраф за нестання (на суд), (*стар.*) нестанне (ЧСР). *Подвергнуться* **-фу** *денежному* – підпасти карі грошовій.
Штрафовать, оштрафовать – штрафувати, оштрафувати (кого), накладати, накласти грошову кару (на кого), карати, покарати грішми.
Штука – штука, (*материи*) сувій (-вою). **-ка** *сукна* – постав (сувій) сукна. **-ка** *полотна* – сувій полотна.
Штурман – штурман.
Шуба – шуба, (*тулуп*) кожух, (з овечого хутра) линтварі, (кожух критий сукном) байбарак.
Шулер – шулер, картярський шахрай.
Шум – гомін (-ону), шум, (*гам*) гам, (*крик*) галас, ґвалт, (*беспорядочный*) гармидер, буча, (*вопль*) лемент. *Поднять ш.* – наробити гомону, шелесту, збити, зняти бучу, зчинити ґвалт. *Унять ш.* – вгамувати галас (бучу), заспокоїти галас (лемент).
Шуметь – шуміти, (*кричать*) галасувати, ґвал-тувати, (*вопить*) лементувати.
Шумный – гучний, галасливий, гомінкий. **-но** – гучно, галасливо, гомінко.
Шурин – шваґер, шуряк (жінчин брат).
Шуршание – шарудіння, шамотіння.
Шутить – жартувати, шуткувати. **-тя** – жартуючи, шуткуючи, жартома, в жарти.
Шутка – жарт, жарти (-ів). *Обратить в* **-ку** – повернути на жарт.
Шутливый – жартовливий, жартливий. **-но** – жартовливо, жартливо.
Шушуканье – шушукання; (*наушничанье*) шепотіння, шептіння.
Шушукаться – перешіптуватися, тишкувати, -ся, шушукати.
Щадить, пощадить – жалувати, пожалувати, милувати, помилувати, мило[і]сть (на кого) класти, берегти, поберегти, (*стар.*) щадити.
Щебень – груз, жорства. *Набивать* **-нем** – грузити, грузувати (хату).
Щедрость – щедрість, (*обилие*) гойність (-ности).
Щедрый – щедрий, (*обильный*) гойний. **-ро** – щедро, гойно.
Щека – щока, лице (*мн.* лиця = *щёки*), личко. *Удар по* **-ке** *(пощёчина)* – ляпас (по лицю, в лице), (*гал.*) поличник. *Ударить, бить по* **-ке** – (*нанести пощёчину*) вдарити, бити в лице (по щоці, по щоках), дати ляпаса, поличника.
Щеколда – клямка, (*крючёк*) защіпка.
Щекотливость – драж[з]ливість, лоскотливість, (*обидчивая впечатлительность*) вразливість, чуткість.
Щекотливый – драж[з]ливий, лоскотливий, (*обидчиво чувствующий*) вразливий, чуткий (на що). **-вый** *вопрос* – дражливе питання, (*дело*) дражлива справа.

Щель – щілина, щілка, (*в стенах*) шкалубина.
Щепетильный – ді[о]ткливий. **-ный** *человек* – людина ді[о]тклива, вразлива, (*мелочн.*) дріб'язкова.
Щипание – скубання, щипання; (*щипок*) скубка.
Щипать, щипнуть – скубати, скубнути, щипати, ущипнути.
Щит – щит, заслона, затула.
Щитовой – щитовий. **-вые** *заграждения* – щити (на залізниці), щитові загорожі.
Щупанье – лапання, мацання.
Щупать, нащупать – лапати, налапати.
Эгоизм – егоїзм (-му), себелюбство.
Эгоист – егоїст, себелюб(ець).
Эгоистический – егоїстичний, себелюбний.
Эдикт – едикт (-та).
Эквивалент – еквівалент, рівновартість.
Экзальтация – екзальтація, (*состояние вне себя*) несамовитість, (*поднятое настроение*) піднесення, (*восторг*) захоплення, надпорив(а).
Экзальтированный – (на)екзальтований, несамовитий, піднесений, захоплений.
Экзамен – екзамен, іспит. *Держать выдержать (сдать)* **-мен** – складати, скласти іспит. *Приёмный* **-мен** – вступний іспит.
Экзами[е]натор – екзамінатор (-ра), іспитувач.
Экзами[е]наторский – екзамінаторський.
Экзами[е]национный – екзамінаційний, іспитовий.
Экзаменовать – екзаменувати, питати.
Экзекутор – екзекутор, виконавець (-вця), завідатель господарства, завідувач над господарством.
Экзекуция – екзекуція, (*вульг.*) закуція.
Экземпляр – примірник, екземпляр (один птах, одна рослина).
Экипаж – екіпаж, повіз (-возу). **-паж** *корабля* – команда на судні, екіпаж на судні.
Эконом – економ, (*вульг.*) оконом.
Экономить – ощаджувати, ощадити, берегти, зберегти.
Экономический – економічний; скарбовий. **-кий** *кризис* – економічна криза.
Экономия – економія, (*бережливость*) ощадність; (*помещичья*) економія, скарб, двір.
Экономный – економний, ощадний.
Экспедитор – експедитор (-ра).
Экспедиционный – експедиційний.
Экспедиция – експедиція.
Эксперимент – експеримент, проба, спроба, дослід.
Эксперт – експерт, знавець (-вця).
Экспертиза – експертиза.
Эксплоататор – експлоататор, визискувач (-а).
Эксплоатация – експлоатація, визискування, визиск.
Эксплоатирование – експлоатування, визискування, визиск.
Эксплоатировать – експлоатувати, визискувати (кого).
Экспонат – експонат, виставлене.
Экспонент – експонент, виставець (-вця).
Экспроприатор – експропріятор.
Экспроприация – експропріяція, експропріювання.
Экспроприировать – експропріювати, відбирати.
Экстаз – екстаза, нестям, захват (-ту), надпорив.
Экстерн – екстерн, вільний учень.
Экстерриториальность – екстериторіяльність, непідлеглість законам чужої держави.
Экстерриториальный – екстериторіяльний.
Экстраординарный – екстраординарний, надзвичайний.
Экстренность – екстреність, негайність, пильність.
Экстренный – екстренний, негайний, нагальний, пильний. **-но** – екстренно, негайно, нагально, пильно.
Электричество – (сила) електрика, громовина, (*свойство*) електричність. *Уплатить за* **-ство** – заплатити за електрику. **-ство** *не горит* – електрика не горить.
Элемент – елемент, (*редко*) живло, первень (-веня).
Элементарный – елементарний, початковий.

Эмансипация – емансипація, визволення від чужої влади.
Эмансипировать – емансипувати, визволити від чужої влади. **-нный** – емансипований.
Эмблема – емблема, ознака.
Эмбрион – ембріон, заплід (-плоду), зародок.
Эмеритальный – емеритальний (каса, капітал).
Эмеритура – емеритура.
Эмигрант – емігрант, виселенець (-нця), переселенець, переселець (*мн.* пересільці), виходень.
Эмиграция – еміграція, переселення до якогось чужого краю.
Эмигрировать – емігрувати, виемігрувати, виходити, вийти, переселятися, переселитися до чужого краю.
Эмиссар – емісар (-ра), висланець, посланець (-нця).
Эмиссионный – емісійний, випусковий (банк).
Эмиссия – емісія, випуск (грошей).
Энергичный – енергійний, завзятий.
Энергия – енергія, сила.
Эпиграмма – епіграма, шпигачка (Кв.-Основ.).
Эпидемический – епідемічний, пошесний. **-кая** *болезнь* – пошесна хороба (ЧСР).
Эпидемия – пошесть (-ти), промірок (-рку).
Эпизод – епізод, незначна подія (випадок).
Эпизодический – епізодичний, випадковий.
Эпизоотия – епізоотія, пошесть на худобу, промірок, падіж (-дежа), падь (-ди).
Эпилепсия – епілепсія, падуча (-чої), падучка, чорна болість.
Эпилептический – епілептичний, епілепсійний.
Эпитет – епітет, прикладка.
Эпоха – епоха, доба.
Эра – ера, літочислення.
Эскадра – ескадра.
Эскиз – ескіз, нарис (-у).
Эссенция – есенція.
Эстетика – естетика.
Эстетический – естетичний.
Этаж – поверх.
Этап – етап. *По* **-пу** – етапом.
Этапный – етапний. **-ным** *порядком* – етапом.
Этика – етика.
Этикет – етикета; ярлик.
Этимологический – етимологічний. [Етимологічне тлумачіння акту].
Этимология – етимологія.
Этический – етичний (вчинок).
Этнографический – етнографічний.
Этнография – етнографія, народознавство.
Эфект – ефект.
Эхо – луна, відгомін (-мону), відгук, відляск.
Эшафот – ешафот (-ту).
Эшелон – ешелон, (*вульг.*) шалон.
Юг – південь (-дня), полудень.
Южный – південний, полудневий.
Юмор – гумор (-ру).
Юмористический – гумористичний.
Юность – молодість, молодощі, молоді літа, (*поэтич.*) юність.
Юноша – молодик, парубок, юнак.
Юношеский – молодечий, молодецький, парубочий, парубоцький, юнацький.
Юношество – 1) *см.* **Юность**; 2) (*собир.*) молодь (-ди), юнацтво.
Юный – молодий, юний.
Юридический – правничий, юридичний (часопис, допомога, товариство). **-ки** – правно, юридично. **-кое** *лицо* – юридична особа. **-кий** *язык* – правнича мова.
Юрисдикция – юрисдикція, (*стар.*) юридика, присуд (АЮЗР, 6, I, 48).
Юрисконсульт – юрисконсульт, правопорадник.
Юриспруденция – юриспруденція, правознавство.

Юрист – юрист (*стар.* юриста), правник.
Юродивый – юродивий.
Юродство – юродивість, юро[і]дство.
Юстиция – юстиція, справедливість, правосуддя. *Народный Комиссариат* **-ции** – Народній Комісаріят Юстиції.
Ябеда – ябеда, (*гал.*) шикана; (*лганье*) брехня, побрехи.
Ябедник – ябедник, сутяга, що любить по судах тягатися, вигадуючи всякі неправдиві справи, (*облыжник*) набреха (*общ. р.*).
Ябедничать – ябеду розводити, набріхувати (на кого), клепати (на кого).
Ябеднический – ябедний, ябедницький, (*лживый*) брехливий*.* **-кая** *просьба* – ябедницьке прохання.
Ябедничество – ябедництво, набріхування.
Явка – явка, об'явка, (*стар., прибытие*) стання (перед ким), на суд (АЮЗР, 6, I, 344); показ (квитка, білета); віза (пашпорту). *Личная* **-ка** – особиста явка*.* **-ка** *обвиняемого* – явка підсудного, (*стар.*) стання підсудного на суд*.* **-ка** *с повинной* – признання, зізнання, об'ява. **-ка** *в суд* – явка до суду, явка на суд, (*стар.*) стання на суд (ЧСР).
Явление – явище, з'явище, (*в пьесе*) ява.
Являть, явить, -ся – (*появлять, -ся*) з'являти, -ся, з'явити, -ся, виявляти, виявити, -ся, показувати, показати, -ся; **-ить** *акт в правительственном учреждении* – явити акт в урядовій установі (*стар.* перед урядом, урядові). **-ся** *лично* – з'явитися особисто*.* **-ся** *на суд* – становитися на суді (ЧСР), ставати на суд (ЧСР; СФА, VI; ЮГ, 8, III, 9), ставати перед судом*.* **-ся** *в официальное учреждение* – з'явитися в офіцій[яль]ну установу, до офіцій[яль]ної установи, (*стар.*) поставитися на уряді (АЮЗР, 6, I, 64), з'явитися до уряду. **-шийся** – прибулий*.* **-ся** *сторона* – прибула сторона.
Явность – явність, видимість, очевидність (-ности).
Явный – явний, видимий, очевидний (помилка)*.* **-ная** *небрежность* – видиме недбальство*.* **-ное** *недоброжелательство* – видима недоброзичливість, видиме несприяння (несприяття)*.* **-ные** *пороки* – видимі вади. **-но** – явно, видимо, очевидно, живовидячки, уявки.
Явочный – явочний*.* **-ный** *порядок* – явочний порядок (без попереднього дозволу від влади).
Явственность – виразність, явність, ясність, видимість (-ости).
Явственный – виразний, явний, ясний, видимий.
Явствовать – бути ясним, виявлятися, виявитися, (*оказываться*) показуватися, показатися.
Яд – отрута, трутизна. *Змеиный яд* – гадюча їдь.
Ядовитый – отрутний, отрутливий, труйний, трутний, (*язвительный*) ущипливий, колючий*.* **-тое** *вещество* – отрутне (отруйне) надіб'я, (*отрава*) отрута, трутизна.
Язва – болячка, виразка, уразка.
Язвительный – колючий, кусливий, доїдливий, дозолящий, ущипливий (ЛР, 44), (АЮЗР, 6, I, 523).
Язвить, уязвить – колоти, вколоти, шпорнути, кусати, куснути, вражати, вразити, щипати, ущипнути словами (кого), допікати, допекти словами (кого), дозоляти, дозолити (кому).
Язык – (*только часть тела*) язик, (*речь*) мова (українська, німецька).
Якорь – котва, котвиця, якір (-кору). *Маленький* **я.** *(кошка)* – кішка. *Стать на* **-ре** – кинути котву, об'якоритися.
Якшаться – кумпанію водити (з ким), накладати (з ким), лигатися (з ким).
Яма – яма, ямка.
Ямщик – візник, погонич, поштар (-ря), хурман.
Январь – січень (-чня). **-ский** – січневий.
Яркий – яркий, яскравий, ясний.
Ярлык – ярлик, етикета; квиток, квит.
Ярмарка – ярмарок (-рку).
Ярмарочный – ярмарковий (вексель, торг).
Ярмо – ярмо, неволя, (*тяжёлое руководство*) кормига.
Яростный – лютий, яросливий.
Ярость – лютість, лють (-ти). *Прийти в* **я.** – розлютуватися, розлютитися.
Ярый – відважний, завзятий, загорілий.
Ясность – ясність, виразність (-ности).

Ясный – ясній, виразний (напр. виклад), видний, (*чёткий*) розбірний (письмо), (*понятный*) зрозумілий. **-ный** *день* – погідний (ясний) день. **-но** – ясно, виразно, видно, розбірно, зрозуміло, (*про погоду*) погідно, ясно.
Ятровь – ятрівка (жінка чоловікового брата).
Ячейка – (*в сотах*) гніздинка, клітинка; гурток, осередок.
Ящик – скриня, скринька, ящик, (*выдвижной, в столе*) шухляда. *Денежный* **я.** – на гроші скринька. *Почтовый* **я.** – поштова скринька. *Товарный* **я.** – товаровий ящик. **Я.** *для писем* – скринька на листи; поштова скринька.